יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טאראנטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

געקלײבענע ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע שריפטען

פון

ד״ר נחמן סירקין

געקלײבענע
ציוניסטיש־סאָציאליסטישע
שריפטען

פון

דר. נחמן סירקין

ערשטער באַנד

ארויסגעגעבן פון דעם צענטראלען קאָמיטעט פון
דער אידיש - סאָציאליסטישער ארבייטער פּארטיי
פּועלי - ציון פון אמעריקא

SELECTED WRITINGS OF DR. N. SYRKIN
Published by Central Committee Poale Zion
133 Second Avenue, New York, N. Y.

תרפ"ה 1925

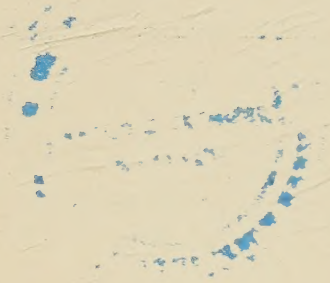

Copyright, 1925
by
MASHA SYRKIN
New York

PINSKI-MASSEL PRESS, Inc.
446
84 Bowery, New York, N. Y.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/selectedwritings0001vari

ד״ר נחמן סירקין

(אין יאָר 1908)

פון די ארויסגעבער

די פאַרלייגענדע צוויי בענדער ענטהאלטן בלויז א טייל פון די שריפטען, מיט וועלכע אונזער גרויסער חבר האָט אין משך פון דרייסיג יאָר באַרייכערט דעם אידיש־נאַציאָנאַלן און ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען גענאנק.

עס איז אונזער הייסער וואונש — און מיר האָפען, אז די נאָענטע צוקונפט וועט אונז געבען די מעגליכקייט אים צו ערפילען — ארויסצוגעבען אלץ, וואָס דר. נחמן סירקין האָט געשריבען אין אידיש, העברעאיש, רוסיש, דייטש און פראנצויזיש. דערווייל מוזן מיר זיך באנוגענען מיט די שריפטען, וועלכע באהאנדלען די מער אלגעמיינע פראגען פון נאַציאָנאַליזם און ציוניזם, און וועלכע זיינען ערשינען אין דער אידישער שפּראַך, — מיט דעם צוגאָב פון אייניגע, וואָס זיינען געווען געשריבען אין דייטש און אין רוסיש, און וועלכע מיר האַלטען פאר גרונדליגענר אין חבר סירקינ׳ס פילאָזאָפיע בכלל און אין זיין טעאָריע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם בפרט.

דאָס זיינען: דער לעצטער, רעזומירענדער קאפיטל פון זיין דייטש בוך, וואָס איז ארויס אין 1896, אונטער דעם נאָמען, „געשיכטס־פילאָזאָפישע באטראכטונגען"; זיין בוך (מיט דער אויסנאָמע פון דעם איינלייטענדען קאפיטל) אונטער דעם נאָמען, „דער סאָציאַליסטישער אידען־שטאַט", וואָס איז ערשינען אין 1898, און דער „אויפרוף צו דער אידישער יוגענד", אין רוסיש, אין יאָר 1901.

די דריי דערמאָנטע ווערק זיינען פון גרוים באדייטונג פאַר דער אָפּשאַצונג פון דר. סירקינ׳ס נייסטינען בייטראג צו דעם קולטור אוצר פון דער אידיש נאַציאָנאַלער און סאָציאַלער באפריאונג און פון זיין מערקווירדיגער סאָציאַל־פילאָזאָפישער אויסגעהאלטענקייט אין פארלויף פון זיין רייכען, שטורמישען און אלזייטיגען קאמף פאר די העכסטע און שענסטע אידעאלען פון דער מענשהייט.

„דער סאָציאַליסטישער אידען־שטאַט", וואָס איז ארויס אין בוך פאָרם אין 1898, איז א זאמלונג פון ארטיקלען, וואָס סירקין האָט פארעפענטליכט אין „די דייטשע ווארטע", פון ווין, אין 1897, אין וועלכע ער האָט נאָך פריער, אין דער פאָרם פון רעפעראטען, פאַרנעטראָגען אין דער שווייץ, נאָך דער באַגרינדונג פון דער ציוניסטישער וועלט אָרגאניזאציע, פון איין זייט, און דעם „בונד", פון דער אנדער זייט. דאָס ווערק שטעלט פעסט דר. סירקינ׳ס היסטאָרישען פאַרדינסט אלס פאָטער פון דעם סאָציאַליסטיש־ציוניסטישען געראנק.

* * *

איך האלט עם פאר א גרויסען פערזענליכען כבוד צו האָבען געווען דער אויסערוועלטער פון רעדאקציאָנס־קאָלעגיום און פון צענטראלען קאָמיטעט פון די פּועלי ציון צו טאָן די ארבייט פון זאמלען, סאָרטירען, און אָנשרייבען די נויטיגע באמערקונגען צו די כתבים פון אונזער אומפארגעסליכען חבר און פירער דר. נחמן סירקין, — וועלכע זיינען געווען צוזייט און צושפרייט איבער פארשידענע צייטשריפטען און אין באזונדערע אויסגאבען, איבער א פעריאָדע פון 30 יאָר ליטעראריש טעטיגקייט.

איך באטראכט נחמן סירקינ'ען אלס דעם גרויסען פאָרקעמפער פון דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען נאציאָנאליזם, — דער גייסטיגער ריטער געפּאָנ־צערט און באוואפענט מיט די כלי־זין פון אמת, וועלכער האָט מיט וואָרט און שריפט אומערמידליך און מיט אייביג־יוגענדליכען ברען געשטריטען פאר דער אידישער באפרייאונג. זיינע שריפטען, וועלכע אנטפלעקען א ברויזנ־דען רעוואָלוציאָנערען גייסט, זיינען א קוואל פון רייניר אינספיראציע, — אן ערמוטיגונג צום קאמף!

ביי דער ארבייט פון צוגרייטען די דאָזיגע שריפטען האָב איך איבער־געלעבט א באנייאונג פון דער יוגענדליכער באגייסטערונג פון יענע ערשטע טעג פון סירקינ'ס אגיטאציע פאר'ן סאָציאליסטישען ציוניזם אין לאָנדאָן, ענגלאנד, מיט 25 יאָר צוריק, וועו מיר האָבען אָנגעקניפט א פערזענליכע פרייונדשאפט, וועלכע האָט זיך געצויגען אומאונטערבראָכען ביז'ן סוף פון זיין לעבען. און די איינציגע בארעכטיגונג פאר שרייבען די דאָזיגע עטליכע ציילען איז די האָפנונג, אז די חברים און די לעזער, וועלכע וועלען בלעטערען און שטודירען די פארליגענדע שריפטען, וועלען אויך געפינען אין זיי א קוואל פון נייעם מוט און באגייסטערונג אין קאמף פאר אונזערע אייביגע אידעאלען.

משה פרייליכאָוו.

אויגוסט 1925.

אין די פאַרלײגענדע בענדער געהן אויך אריין אייניגע שריפטען פון אלגעמיינעם כאראקטער, ווי סירקינ׳ס באשרייבונגען פון ארץ ישראל און זיינע שטודיען פון אידענטום, ווי אויך א פאָר פון זיינע גלענצענדע פעלייטאָנען.

די ארבייט פון אויפזאמלען און סאָרטירען די שריפטען, וועלכע זיינען צעוואָרפען אין פארשידענע אויסגאבען פון פארשידענע צייטען, האָט געטאָן חבר משה פרייליכאָוו. דער אויסוואל פון דעם מאטעריאל פאר די צוויי בענדער געהערט דעם רעדאקציאָנס־קאָלעגיום, וועלכער איז באשטאָנען פון די חברים יצחק זאר, יואל ענטין און דר. יהודה קויפמאן.

די איבערזעצונגען זיינען געמאכט געוואָרען פון חיים ליבערמאן, אברהם רעוואוצקי און פנחס קרוזא. דער לעצטער האָט אויך געהאט די אויפזיכט איבער דער קאָרעקטור און טעכנישער זייט פון די ביכער.

דער צענטראל קאָמיטעט דאנקט יעדען איינעם פאר העלפען אין דער ארבייט און דריקט אויס זיין באזונדערע אנערקענונג צו דער פרוי און טאכטער פון דעם פארשטאָרבענעם גרויסען חבר פאר זייער פריינדליכער מיטהילף אין צושטעלען שריפטען, ביאָגראפישע דאטען און אלגעמיינע ווערטפולע אָנווייזונגען.

מיר זיינען גלייליך, וואָס מיר האָבען באוויזען כאָטש טיילוויז צו ערפילען אונזער פליכט צו דעם אנדיינקען פון אונזער גלענצענדען און גייסט־רייכען פירער און צו די פילע טויזענטער פון זיינע תלמידים און פארערער. דר. נחמן סירקין האָט געשפילט אזא גרויסע ראָלע אין אונזער נאציאָנאלען רענעסאנס און האָט אזוי באפרוכפערט דעם געדאנק און די טאט פון דער אידיש־נאציאָנאלער ווידערגעבורט, אז ער מוז פארנעמען אלץ א בריטערען פלאץ אין דער געשיכטע פון דער באוועגונג און אין דער דערציאונג פון דעם וואקסענדען דור און די שפעטערע דורות. מיר טוען בלויז א טייל פון אונזער חוב, וען מיר באגלייטען דורך די שריפטען דעם נאָמען פון דעם גרויסען אידישען רעוואָלוציאָנער אויף זיין וועג צום הארץ און מוח פון די בריטע מאסען פון היינט און די אידישע קעמפער פון דעם מאָרגען און דעם איבערמאָרגען.

צענטראל קאָמיטעט פון דער אידישער
סאָציאליסטישער ארבייטער פּאָרטיי
פועלי־ציון פון אמעריקא און קאנאדא.

שטודירענדער יוגענד אין בערלין און האָט פייערדיג פארטיידיגט זיינע נא־
ציאָנאלע און ציוניסטישע אידעאלען. ער איז געווארען באקאנט אין ווייטע
קרייזען פאר זיין מוטיגע שטעלונג צו דער אידען־פראגע אין אן אטמאָספערע
פון אסימילאציע און אנטי־אידישען סאָציאליזם.

ווי ער בריינגט עס ארויס, א סך שפעטער, אין דעם אויפרוף צו דער
אידישער יוגענד, וועלכען דער לעזער וועט געפינען אין ערשטען באנד פון די
פאָרלעזענדע שריפטען, און וועלכען ער האָט פארפאסט אין 1901, האָט ער
נעקוקט אויף דעם סאָציאליזם, אָדער דעם סאָציאל־דעמאָקראטישען קאמף
און אויף דעם סאָציאליסטישען ציוניזם אלס צוויי באזונדערע זאכען, וועלכע
קענען און זאָלען גהען האנט אין האנט.

אין משך פון דער פאָרמירונגס־תקופה, צווישען ארום 1888 און 1900,
אין די יאָרען פון זיין „אייביגער" סטודענטענשאפט און דעם אזוי־צו־זאָגען
פּרעלימינערען קאמף פאר זיינע הויכע אידישע און סאָציאליסטישע אידעא־
לען, האָט סירקין פאָרמולירט זיינע צוויי הויפּט געדאנקען: ערשטענס, די
אידעע פון א ס א ָ צ י א ל י ס ט י ש ע ן אידישען שטאָט אין ארץ ישראל
און, צווייטענס, אז סאָציאליזם און ציוניזם קענען אין דער פ ר א ק ט י ק
זיין פרייַנדליך איינער צום אנדערען און צוזאמענארבייטען אין פילע פונקטען.

דעם נעראנק פון א סאָציאליסטישען אידענשטאט ענטוויקעלט ער אין א
באזונדער דייטשער שריפט — וועלכע מיר גיבען אין איבערזעצונג אין צווייי־
טען באנד, — וואָס איז ערשינען אין 1898, צוויי יאָר נאָך דר. הערצל'ס
„יודענשטאט" און די פריינדליכע פארבינדונג צווישען דער סאָציאליסטישער
און דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונגען אויף דער אידישער גאס
פירט ער אויס אין דעם דערמאנטען „אויפרוף צו דער אידישער יוגענד", וואָס
איז ערשינען אין רוסיש, אין לאָנדאָן, שוין אלס די אָפּיציעלע דעקלאראציע
פון דער דאמאָלסט פאָרמירטער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פארטיי.

סירקין איז אויף אזא אופן דער ערשטער, וועלכער האָט אויפגעשטעלט
דעם לאָזונג פון בויען א סאָציאליסטישע אידישע געמיינשאפט אין ארץ
ישראל. די איינהייט פון ציוניסטיש־סאָציאליסטישער און אלגעמיין סאָ־
ציאליסטישער טעטינקייט האָט סירקין געפונען שפעטער, אין דער פועלי־
ציוניסטישער באוועגונג, פון וועלכער ער איז געווען אזא גלענצענדער און
גייסטרייכער פירער.

סירקין האָט געשטעלט דעם טראָפ אויף דעם ווילען פון מענשען אלס
פאקטאָר אין דער געשיכטע. ער ענטוויקעלט זיינע אידעען אויף דעם געביט
אין א בוך, וואס איז ערשינען אין 1896 אונטער דעם נאָמען „געשיכטס־פי־
לאָזאָפישע באטראכטונגען", פון וועלכער מיר גיבען אין איבערזעצונג דעם
וויכטיגסטען, לעצטען קאפּיטעל אלס כאראקטעריסטיק פון זיין אלגעמיינער

סירקין דער מענש און דיינקער

נחמן סירקין איז געבאָרען געוואָרען אין מאָהילעוו, דעם 11־טען פעב־רואר, 1868. זיינע עלטערען זיינען געווען פארמעגליך, און ער האָט גע־קראָגען א גוטע אידישע און וועלטליכע ערציאונג. זיין מוטער איז געווען א געבילדעטע פרוי, האָט גוט געקענט רוסיש, דייטש און פראנצויזיש, און האָט אויסגעאיבט אויף איר זון א גרויסע ווירקונג פון פראָגרעסיוון פריי־הייטליכען כאראקטער.

שוין אין זיין פריסטער יונגענט האָט ער ארויסגעוויזען דעם שארפזין און דעם חשק צום לערנען, וואָס זיינען ביז זיין לעצטען מאָמענט געווען די בולט׳סטע שטריכען פון זיין כאראקטער. מיט באזונדער התמדה האָט ער זיך צוגעהערט צו די תלמודישע וכוחים פון די עלטערע און האָט מיט ברען און ליבע שטודירט די העברעאישע שפראך.

אין מינסק, וואוהין די נאנצע משפחה האָט זיך איבערגעצויגען, האָט סירקין נעענדיגט נימנאזיע אין 1884. ער איז שוין דאן געווען אונטער דער השפעה פון דער חובבי־ציון באוועגונג, וועלכע האָט אָנגענומען א מאסען פאָרם נלייך נאָך די שוידערליכע פאָגראָמען אין אָנפאנג פון די אכצינער יאָרען.

ביז זיין 19־טען יאָר איז ער נעווען טעטיג אין די ציוניסטישע קרייזען פון זיין שטאָט. ער האָט אויך שוין דאן מיטגעארבייט אין „המליץ", וואו ער פלענט דרוקען קאָרעספאָנדענצען און פעליעטאָנען.

ער איז דאן אָפּגעפאָרען קיין אויסלאנד פאָרטזוועצען זיין שטודיום. די נייע געזעצען נעגען אידען אין רוסלאנד האָבען שווער געמאכט זיין אָנקו־מען אין אוניווערזיטעט, — און האָבען אין אים אויך ערוועקט דעם דראנג צו רעוואָלוציאָנערער טעטינקייט. ביידע זאכען האָט ער נעקענט, לויט די באדינגונגען פון יענער צייט, זוכען און געפינען אין אויסלאנד, פון וואנען די רוסישע אינטעלינענץ האָט נעשעפט אירע נייסטיגע ווערטען און וואו די שפעטערדיגע רוסישע רעוואָלוציע איז צוגעגרייט נעוואָרען.

סירקין איז אין 1887 אוועק קיין בערלין און שטודירט פילאָזאָפיע אין דער דאָרטיגער אוניווערזיטעט. ער האָט שנעל באהערשט די שפראך און האָט נענומען מיטארבייטען אין דייטשע זשורנאלען און צייטונגען.

אלס סטודענט האָט סירקין נענומען א גרויסען אנטייל אין די רעוואָ־לוציאָנערע און סאָציאליסטישע קרייזען פון די רוסישע אינטעלינענטען און

צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם, ביי אים געווען די פּראָגע ווי צו פֿארבינדען סאָציאַליזם, וואס איז געבויט אויף קלאסען קאמף, מיט דעם ציוניזם, וועלכער פֿארלאנגט אייניגונג פון קלאסען פֿאר דער גרויסער ארבייט. דעם קלאסען־קאמף מאָמענט אין ציוניזם האָט ער ניט אנערקענט, וויל ער האָט געזען אין דער באוועגונג קודם כל די אידעע און דעם וויל־ען, און דאָרט וואו די ארבייט איז דורכאויס א פּריוויליגע, איז קלאסען ק א מ ף כמעט אויסגעשלאָסען.

וועו סירקין האָט אין 1897 אָנגעהויבען פּראָפּאגאנדירען דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם, האָט ער געהאט פֿאר זיך, פון איין זייט, די נאָר וואס געגרינדעטע ציוניסטישע אָרגאניזאציע, אויף דעם ערשטען קאָנגרעס אין באזל, און פון דער אנדער זייט דעם נאָר וואָס געגרינדעטען „בונד". צו פֿארבינדען די צווויי עקסטרעמען האָט סירקין אָנגעוויזען אויף די מאָמענטען, וועלכע פֿארבינדען אלע קלאסען פון פּאָלק, און אזוי ווי ער האָט געהאלטען, אז דער ציוניזם שעפט זיך אוים אין די פֿארבינדונגס־מאָמענטען, האָט ער געזוכט צו פֿאראייניגען בויידע באוועגונגען דורך א פּריינדשאפּטליכער צווזאַמענארבייט פון צוויי פֿאראלעלע אָרגאניזאציעס.

סירקין האָט פֿארבראכט א לענגערע צייט אין דער שווייץ. געקומען צום ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אין אויגוסט 1897, איז ער דאָרט פֿאר־בליבען עטליכע יאָר, האָט געהייראט די באנאבטע בתיה אסנת, אין 1898, א קורסיסטקע פון מעדיצינישען פאקולטעט אין זשענעווא, און האָט אליין אָנגעפאנגען שטודירען מעדיצין, אין באזל.

שווייץ אלס צענטער פון אלע ראדיקאלע רוסישע פּארטייען, אין יענער צייט, האָט געמוזט צו זיך ציען דעם פּייערדיגען אידישען רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט געהאט א נייעם לאָזונג פֿאר דער ראדיקאלער אידישער אינטעליגענץ. דאָרט האָט ער געזאמלט די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע כוחות און זיי פֿארמירט אין א גרופּע, אין אן אָנפאנג פון דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער פּארטיי.

די באוועגונג האָט אים פֿארכאפּט, פֿארשלונגען, ער האָט זיין מעדיצינישען קורס ניט פֿארענדיגט און זיך געלאָזען איבער די לענדער פון איראָפּאָ, צו פּראָפּאגאנדירען די נייע תורה, צו רופען די אידישע יוגענט, דעם אידישען ארבייטער, דעם אידישען אינטעליגענט צום קאמף פֿאר אייגענער און דאָך צוגלייכער צייט אלגעמיינער נאציאנאלער און סאָציאַליסטישער באפרייאונג. אין 1900 איז ער געקומען אין לאָנדאָן, וואו דער פערטער ציוניסטישער קאָנגרעס האָט שטאטגעפונען, און אין אָנפאנג 1901, האָט ער פֿארפאסט דאָרט די ערשטע דעקלאראציע, אין רוסיש, פון דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער פֿאר־טיי. פון דעם יאָר, דאטירט זיין טעטיגקייט אלס פּארטיי־מענש, אלס פירער פון א באזונדערער באוועגונג.

סאָציאַליסטישער אנשויאונג, וועלכע ער האָט אָנגעהאַלטען ביז'ן סוף פון זיין לעבען.

ער האָט זיך אויך אָפּגענעבען מיט פּסיכאָאַנאַליזע שטודיען און האָט געשריבען א בוך „עמפּפינדונג און פּאָרשטעלונג", וואס די פילאָזאָפישע געזעלשאפט פון בערן, שווייץ, האָט ארויסגעגעבען אין יאָר 1903.

אין זיין פילאָזאָפישער וועלט אנשויאונג האָט סירקין געלייגט גרויס געוויכט אויף קולטור־פּסיכאָאַנאַליזע מאָטיוון, און ער ערקלערט דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם אלס נויטווענדיגקייט, ניט בלויז פון שטאנדפונקט פון אידישער מאטעריעלער נויט, נאָר אויך פון דער אידישער קולטור נויט. ער זעט אין אונזער פאָלק די באגאבטעסטע נאציע אין דער וועלט און האלט הויך אונזער גרויסען בייטראג צו דער מענשליכער קולטור. דער אידעאל פון נאציאָנאלער פרייהייט און די פרייהייט פון נאציאָנאלער קולטור פילט אָן זיין נשמה מיט קוואלען פון באגייסטערונג און ער קוקט אויפֿן סאָציאליזם בכלל פון אונוועראסאל־עטישען שטאנדפונקט.

ווי ער האָט עס ענטוויקעלט אין זיינע שפעטערע יאָרען, אין זיינע שטודיען פון אידענטום, און ארויסגעזאָגט אין די לעצטע טעג פאר זיין טויט, זעט ער אין אידענטום, אין דעם, וואס ער רופט די תורה, יענעם אלמענשליכען אוניווערסאלען עטישען אידעאל, וועלכער איז בארופען צו ווערען דאָס אייגענטום פון אלע פעלקער פון דער גאנצער וועלט.

דער סאָציאל־עקאָנאָמישער פאקטאָר האָט אין זיין אויפפאסונג פארנומען א וויכטיגען פלאץ. די מאטעריעלע אידישע נויט, די רעכטלאָזיגקייט, די וואנדערונגען, דער אנטיסעמיטיזם און געוועלשאפטליכער באָיקאָט איז ביי אים גשטאנען אין פאָדערגרונד פון די פראגען, וועלכע פארלאנגען אן ענטפער, אָבער נאָך העכער איז ביי אים געשטאנען די מענשליכע ווירדע און די פרייהייט פון יחיד און פאָלק. ער האָט געגלויבט אין דער מאכט פון דער אידעע און דעם כח פון ווילען. ער האָט דאָס באגרינדעט פילאָזאָפיש, אָבער דאָס איז אויך געווען א טייל פון זיין כאראקטער, פון זיין נשמה. דערפון קומט זיין בליק אויף א סאָציאליסטיש־אידישען שטאָט אלס א פראקטישע נויטווענדיגקייט און ניט בלויז אלס פאָלגע פון א היסטאָרישען פראָצעס. דערפון קומט זיין אויפפאסונג פון סאָציאליסטישען ציוניזם אלס עטוואס אויסער די ראמען פון קלאסען־קאמף, א שטעלונג וועלכע ער האָט אָנגענאהאלטען שוין זיינעדיג אין דער פועלי־ציוניסטישער פארטיי. דערפון קומט זיין גלויבען אין דער מעגליכקייט פון בויען א קאָמוניסטישען ארץ ישראל מיט די מיטלען פון פאָלק, אריינגערעכענט אפילו די גרויס בורזשואזיע.

ווי סירקין באשרייבט אין זיין סקיצירונג פון דער פארגעשיכטע פון סאָציאליסטישען ציוניזם, איז ביים אָנפאנג, וען ער האָט געזוכט די סינטעזע

סירקין האָט פון סטיכישען פּראָצעס ניט געהאלטען. ער האָט געזען אין סאָציאליסטישען ציוניזם א סאָציאל־עקאָנאָמישען און קולטור־פּסיכאָלאָגישען מוז און נעבויט אויף דעם ווילען פון מענשען און דער קראפט פון דער אידעע אלס יסוד פאר דער גרויסער אונטערנעמונג פון איבערבויען דאָס פּאָלקס־לעבען און ווידערבאלעבען דאָס אידישען פּאָלק אלס פּאָליטישע אייגהייט דורך זיין קאָנצענטראציע אויף א טעריטאָריע. דאָס בויען פון פּאָלעסטינא איז ניט ליכטער ווי דאָס בויען פון אן אנדער לאנד, — ריין טעכניש גערעדט, — און אויב דער פּאָלקס ווילען איז די הויפּט־זאך, איז קיין נפקא מינה ניט, וואו דאָס לאנד זאָל זיין. די אידישע תורה, די אידישע עטיק, דער אידישער אוניווערסאל גייסט איז ניט געבונדען דוקא מיט דעם נעאָגראפישען מקור. אונזער נאציאָנאלע פרייהייט און קולטור קענען אויפּבלייאונג פון ציוניזם און סיי אין דער סאמע טעכניק פון בויען די נאציאָנאלע היימלאנד. דער פּאָלקס־ווילען איז א וויכטיגער פאקטאָר, אָבער ער אליין איז אפהענגיג פון אומשטענדען, און די אומשטענדען זיינען ניט נור די מאטעריעלע און גייסטיגע נויט, נאָר דער מוז צו געהן דוקא אין פּאָלעסטינא, ווייל אלע אנדערע לענדער מוזען ווערען אלץ ענגער פאר דער אידישער וואנדערונג. מען קען און מען זאָל די „בלינדע" פּראָצעסען רעגולירען, אריינטראָגען אין זיי, ווי ווייט מעגליך ציל און פּלאנמעסיגקייט, מען קען אָבער ניט מאכען א נייע־לעבען.

דער קאמף צווישען די צוויי טיילען פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער באוועגונג איז נעווען א לידענשאפטליכער, וויל בידע האָבען נעגלויבט, אז דער נור פון פּאָלק איז אין קאָן.

סירקין האָט דאָ, ווי ביי אנדערע געלענהייטען פון גרויסער היסטאָרישער באדייטונג, זיך באוויזען אין דער גאנצער גרוים פון זיין נשמה. מענשליכער ווילען און מאכט פון אידעע זיינען געווען ניט נאָר א טייל פון זיין פילאָזאָפישער וועלט אנשויאונג, נאָר אויך א טייל פון זיין פּסיכיק. ער האָט זיך אליין פּראָיעקטירט אין דער פילאָזאָפיע. דאָס אָביעקטיווע דיינקען און דאָס סוביעקטיווע פילען זיינען ביי אים נעווען צוזאמענגענאָסען אין איין הארמאָניש נאנצען. פּאָליטישע חשבונות אָדער אפילו וויסענשאפטליך בעראכטיגטע קאָמפּראָמיסען זיינען נעווען פרעמד זיין נאטור. ער איז נעווען נאנץ און אויסגעהאלטען אין זיין כאראקטער. דערפון זיין ליידענשאפטליכ־

סירקין האָט געפֿירט א ברייטע קאָרעספּאָנדענץ מיט חברים אין פּאָר־שידענע לענדער און פּלעצער; האָט פּאָרפּאָסט אומצופֿליגע העקטאָגראפֿירטע בריף צו דער אָרגאַניזאַציע, צו די מיטגלידער בכלל, האָט, אין בערלין, אין 1903 אַרויסגעגעבן די זאמל העפֿטען „המון" און „השחר".

אלם פּאָרטיי־מענש איז זיין רעוואָלוציאָנערע טעטיגקייט געווָארן שטורמישער און, פּון שטאַנדפּונקט פון דער רעגירונג, געפֿערלעכער, און ער איז אויסגעוויזען געווָארן פון דייטשלאַנד, אין 1904. ער האָט זיך דאן באזעצט מיט זיין פּרוי און קינד, מאניא סירקין, אין פּאריז. דאָס איז שוין אָבער נעוואָרן ערב דער ערשטער רעוואָלוציע אין רוסלאַנד, און סירקין האָט קוים א יאָר פּארבראכט אין פּראַנקרייך.

אין 1905, גלייך נאָך דעם אויסברוך פון דער רעוואָלוציע, האָט ער מיט זיין פאמיליע זיך אומגעקערט קיין רוסלאַנד און זיך אריינגעוואָרפֿען מיט לייב און לעבן אין פּאָליטישען קאמף. א שטיקעל צייט האָט מען געמעגט פּריי רעדען אין רוסלאַנד, און סירקין איז געפֿאָרען פון צענטער צו צענטער צו אגיטירען פּאר דער סאָציאַליסטיש־ציוניסטישער פּארטיי. ער האָט זיך קאַנדידירט אין דומא, פון קאָוונא, אָבער די רעגירונג האָט באלד זיין קאַנדידירט גע'פסל'ט, — ווי זי האָט עס נעטאָן מיט יעדען רעוואָלוציאָנער. דער צאר האָט געהאט אָפּגעכאפּט דעם אָטעם פון דער ערשטער איבעראשונג און ביסלעכווייז איינגעשרענקט די געגעבענע רעכט, — ביז די פּארדעכטיגטע האָבען ווידער אָנגעפאנגען פּארפּאָלגט צו ווערען אויף דעם אלטען שטייגער.

סירקין איז דאן געווען א טעריטאָריאליסט. אויף דעם ציוניסטישען קאָנגרעס, וואו עס איז פֿאָרגעקומען די שפּאלטונג צווישען די ציוני־ציון און די אוגאנדיסטן, שפּעטער טעריטאָריאליסטן, האָט סירקין אָפּגעגעבען די בארימטע ערקלערונג, אין נאָמען פון דער ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער פראקציע, אין וועלכער ער רופט אָן דעם באשלוס פון דער מערהייט א פּאראט צום אידישען פּאָלק און וואו ער שטעלט א טעריטאָריע בכלל העכער פון אלע היסטאָרישע טראדיציעס און טרוימען וועגען ארץ ישראל.

די טעריטאָריעלע לייזונג פון דער אידענפראגע איז נעווען דער גרונד פּרינציפּ אויף פון די פּועלי־ציון. פּאלעסטינא אלס לאנד פון אידישען עבר, אלס די וויגעלע פון דער אידישער נאציע און קולטור, האָט טאָרעטיש ניט נעשפּילט קיין ראָלע אין דער קאָנצעפּציע סיי פון די ס. ס. און סיי פון די פּוע"צ. דער אונטערשיד איז באשטאנען אין דעם, וואָס די פּועלי־ציוניסטישע טאָרעטיקער האָבען נעהאלטען, אז פּאלעסטינא איז ד י טעריטאָריע און זי איז עס ניט בלויז וויל אידען וויללען זי, נאָר וויל זי ליגט אויף דעם וועג פון דעם ס ט י כ י ש ע ן פּראָצעס, וועלכער פירט אונפּארמיידליך צום ציוניזם בכלל און צו דער קאָלאָניזאַציע פון פּאלעסטינא בפרט.

ער האָט געמוזט פֿאַרלאָזען רוסלאַנד צוליב פּאַרפּאָלגונגען פון דער צאַרישער רעגירונג, און ער איז געקומען קיין אמעריקא אין 1907, דאָ צו פֿירען די ארבייט און צו רעדאגירען די צייטונג פֿון די סאָציאַליסטען־טעריטאָריאַליסטען, „דאָס פּאָלק". אין מערץ 1908 איז אויך געקומען אהער זיין פּאַמיליע, און ער איז פֿארבליבען אין „אמעריקאנער". אין 1909, נאָך דער פֿאראיניגונגס קאָנווענשאָן אין שיקאַגאָ, האָט זיך סירקין אָנגענומען אין אונזער פּאַרטיי און איז געוואָרען אייַנער פון אירע גלענצענדסטע, געטרייַעסטע און אייַנפֿלוסרייכסטע פֿירער.

וועַן די געשיכטע פון אונזער באַוועגונג אין אמעריקא וועט געשריבען וועַרען, וועט דער פֿארשטאַרבענער גרויסער חבר פּארנעמען אין איר א געהויבענעם פּלאַץ. ער איז געווען די נשמה פון דער פּאַרטיי, דער גלאַנץ פון אירע צוזאמענפֿאַרען, דער טריבון פון אירע לאָזונגען און דער אומערמידלעכער, פייערדיגער, רעוואָלוציאָנערער קעמפֿער און טוער אויף אַלע געביטען פון איר רייכער געזעלשאַפֿטלעכער און אידיש־פּאָליטישער טעטיגקייט.

סירקין איז געווען פון די ערשטע צו פֿארמולירען דעם לאָזונג פון א קאָנגרעס, וואָס זאָל פּארטרעטען די אידישע נאַציע און פֿאדערען איר רעכט ביי די פּעלקער בכלל און ביי דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם בפֿרט. אַלע געדיינקען נאָך די הערליכע באַוועגונג, וואָס די פּועלי־ציון האָבען אויפֿגעהויבען און דערפֿירט צו איר טריאומף, דער גרינדונג פון דעם אמעריקאַנער אידישען קאָנגרעס, וואו אַלע טיילען פון פּאָלק האָבען זיך שליסלעך געאיניגט אויף די פונדאַמענטאַלע פּאַדערונגען, וואָס דאָס לעבען און די האַפּנונגען אויף א נייער וועלט האָבען דיקטירט. און דער בייטראג פון דר. נחמן סירקין אין דער באַוועגונג און צו דעם ערפֿאָלג איז געווען דער גרעסטער פון אירגענד וועלכער אייַנצעל פּערזאָן.

ער איז אויך געפֿאָרען אלס פּאַרטרעטער צום פּרידענס־קאָנגרעס און דאָרט, אין פֿראנקרייך, האָט ער דורך רעדעם פּאר די ארבייטער און ארטיקלען אין דער סאָציאַליסטישער פּרעסע געוועקט די דעמאָקראַטישע און פּראָגרעסיווע עלעמענטען פון די ניט־אידן צו זייער חוב צו העלפֿען זייערע אידישע קלאַס און פּרייהייטס ברידער. די ארבייטערשאַפֿט האָט צו יענער צייט געשפּילט א גרויסע ראָלע אין די פּאָליטישע השבונות פון די רעגירונגען, און איר גוטער ווילען און שטיצע איז געווען פון גרויס געווינם אין די פּאר־האַנדלונגען וועגען דער אידען־פּראגע און די אידען־רעכט.

און וואר האָט נאָך אזוי שטאַרק געקאָנט גלויבען אין דער מענליכקייט פון א נייער מענשליכער ערא נאָך דעם וועלט קריג, ווי סירקין, פּאר וועמען די מלחמה איז געווען א קאַמף צווישען פינסטערניש און ליכט, רעאקציע און פֿראָגרעס, שקלאַפֿהייט און פרייהייט? וואר האָט נאָך אזוי געקאָנט באַ־

קייט, זיין טאָטאלע איבערגעבענהייט, זיין פולשטענדיגע צוזאמענגיסונג מיט דער אידעע.

סירקין האָט געהאט זייער ווייניג פערזענליכע פריינד, ווייל פרוינד־שאפט ביי אים האָט געמיינט קודם כל אידעען־געמיינשאפט. ער איז ניט געווען קיין געפילם־מענש, קיין סענטימענטאלע נאטור, ער איז געווען א לויי־דענשאפטליכער דיינקער, און די אידעע איז געשטאנען העכער פון אלץ און אלעמען. אזעלכע נאטורען זיינען זעלטען. זיי זיינען צו הויך, צו אונפאר־שטענדליך פאר די געווויינליכע מענשען. זיינע אידעען געגנער האָבען זיך געפילט געקרויצט און ערביטערט. סירקין איז געווען אן איינזאמע נאטור, ווייל ער איז געווען א יוצא מן הכלל, א העכערער גייסט, אן אָריגינעלע פער־זענליכקייט. דאס איז דער שיקזאל פון אלע גרויסע גייסטער אין דער גע־שיכטע, ספעציעל פון די ליידענשאפטליכע דיינקער ווי א מאציני, א משה העס, א נחמן סירקין. שטורמישע נאטורען, וואָס רודערען אויף א וועלט, וואס רופען ארויס התלהבות ביי די מאסען, אָבער וואס בלייבען אליין אין זייער פערזענליכען לעבען.

אלס אידעען־מענש דורך און דורך און אלס נאנצער, אויסגעהאלטענער אומקאָמפראָמיסליכער קעמפער פאר הויכע עטישע אידעאלען, איז סירקין געווען א מאָראלישער פירער אין העכסטען גראד. ער האָט געווירקט אויף זיינע צוהערער מיט א מערקווירדיגער קראפט און זיין מאגישע פערזענליכ־קייט, זיין טיפע דורכשיינענדע ערנסטקייט האָבען אים באליבט געמאכט ביים פאָלק. זיין רוידען איז געווען ניט קיין לאָגישער נעץ פון א קאלטען טעא־רעטיקער, פון וועלכען דער צוהערער קען זיך ארויסדרייען, נאָר א מאָראלישע כוואליע, וואס פארפלייצט די נשמה. ער איז געשטאנען העכער פון דער לאָגיק, וועלכע זיינע פארערער האָבען געקאָנט באנוצען, און ער איז געווען געשעצט און געליבט, ניט קוקענדיג אויף די הארבסטע מיינונגס־פארשידענ־הייטען מיט אים. זיין וואָרט איז געווען מעכטיגער פון זיין פערער. זיין מאָראלישע ווירקונג שטארקער פון זיינע מיינונגען. דאס איז דער מאָרא־לישער פירער, דער שטורמער, דער רעוואָלוציאָנער, וואס מ א כ ט נ ע ש י כ ט ע.

סירקין, פאר וועמען די טעריטאָריע איז געווען א נויטווענדיגער גע־נראפישער און טעכנישער מיטעל צו פארווירקליכען די אידאלען פון נאציא־נאלער פרייהייט און סאציאלער גלייכהייט, האָט פייערדיג פארטיידיגט דעם טעריטאָריאליזם כל זמן עס איז געווען די האָפנונג, אז מען קען א טעריטאָריע קריגען און זי שנעל באזעצען. וועו עס האָט זיך אָבער אין פארלויף פון די יאָרען, ארויסגעוויזען, אז צו באקומען א טעריטאָריע איז נאָך שוועכער ווי צו קאָלאָניזירען ארץ ישראל, איז סירקין געווארען א פועלי־ציון.

קיין ראָלע ניט געשפּילט, איז געווען פרעמד זיין נאטור. ער האָט געקאָנט זען בלויז די אידעע און די אלגעמיינהייט. זיבעצען יאָר לעבען אין דער מאטעריאליסטישער, פאר'ביזנעוועטער אמעריקא, וואו פערזענליכער „תכלית" איז א קולט, האָבען אויף אים קיין השפּעה ניט געהאט, דעם קלענסטען איינדרוק ניט געמאכט אויף זיין ריינער נשמה. דער שיקזאל האָט אים געשיצט אין דעם פּרט דורך די איידעלע כאראקטערע פון זיין ערשטער פרוי, (געשטאָרבען אין בליענדען עלטער פון 36 יאָר, אין 1914, פון שווינדזוכט), און זיין צווייטער פרוי, די שוועסטער פון דער ערשטער, די הויך געבילדעטע מאשא סירקין, א דאקטאָר לויט פראָפעסיע, וועלכע איז געבליבען אן אלמנה מיט א דריי־יאָריג קינד, צביה סירקין, געבאָרען אין 1921. ביידע פרויען און זיין טאלענטירטע טאכטער, מאניא, האָבען געוואוסט צו שעצען דעם הויכען נייסט פון זייער מאן און פאָטער, און סירקין איז געווען פריי צו פאָלגען דעם רוף פון זיין נשמה און דעם דראנג פון זיין גייסט.

ווי אלע נרויסע מאָראליסטן פירער, איז סירקין נעווען מיסטיש געשטימט. דער צדק איז פאר אים געווען א סאָרט סובסטאנץ, וואָס זוכט איר תיקון אין דער וועלט; די פליכט צום כלל איז ביי אים נעווען עטוואָס העכערעס פון די מענשען און פרייהייט פאר יחיד און פאָלק אלס מאָראלישער נעבאָט, וואָס דארף ניט קיינע קאזואלע ערקלערונגען. ער האָט געהאסט די פאר־גליווערטע רעליגיעזע צערעמאָניעס און איז געווען א דם שונא דעם קלערי־קאליזם, ווי די לעזער קענען עס זען פון די פאָרליגענדע שריפטען. אָבער אידענטום אלס נייסטיגע און מאָראלישע קראפט איז ביי אים געשטאנען אויף דער העכסטער הויך. „האמונה בכח עם ישראל זוהי האמונה בכח הרוח של העולם" — דער גלויבען אין דער קראפט פון אידישען פאָלק איז דער גלויבען אין דעם נייסטיגען כח פון דער וועלט, האָט ער זיך אויסגעדריקט דעם טאָג פאר זיין טויט, אין זיין „צואה" צו זיין פרוינד דר. טשערנאָוויץ, („רב צעיר"). און זיין פרוי האָט ער געבעטען פארשרייבען, דעם 5־טען סעפטעמבער, 1924, א טאָג פאר זיין אוועקגעהן פון דער וועלט, פאָלגענדע צוזאמענפאסענדע געדאנקען, וועלכע זיינען דיקטירט געוואָרען אין רוסיש: „דאָס אָנקומען פון עקאָנאָמישער גלייכהייט אונטער דער אָנוואָקסענדער אידעע פון פרייהייט און פון נייסטיגען שאפען, — דאָס איז דער אמת'ער סאָציאליזם, וועלכער צינדט אָן מיט זיין פייער דעם פאקעל אויף די בערג פון יהודה, וואָס וועט באלייכטען דאָס קומענדע לעבען פון דער מענשהייט".

„די ווידעראויפלעבונג פון דער אידישער אידעע אלס אוניווערסאל אידעע", — דאָס איז געווען סירקינ'ס כאָראל־פילאָזאָפישער מאניזם זיין נאנצען לעבען לאנג.

גייסטערן פאר די העכסטע און שענסטע אידעאלען פון פעלקער פרייהייט און סאציאלער גלייכהייט, ווי סירקין, וועלכער האט געשטיצט דעם קריג מיט דער גאנצער לוידענשאפט פון זיין מארקסישער פערזענליכקייט?

ער האט נעגלויבט אין דער אידעע און אין דעם ווילען צו בעסערעם און שענערעם און איז געווען איבערצייגט, אז מען קאן איבערנדערשען דאס לעבען מיט דעם כח פון ווילען. דאס איז געווען דער קוואל פון זיין רעוואלוציאנערען גייסט און דער גרונד פון זיין שטרעבען צו טאט. און דא, וואו דער אידעאל דארף טריאומפירען, מוזען אלע מכשולים באזייטינט ווערען, מעגען עם זיין מענשען פון בלוט און פלייש, מעגען עם זיין טויזענדע מענשליכע לעבענס. די אידעע איז העכער פון דעם איינצעלנעם, מעגען די אייגצעלנע זיין אין די מיליאנען. דאס מענשליכע לעבען אן אן אידעאל האט סיי ווי קיין זין ניט. דאגעגען איז אפפער פאר אן אידעאל דער העכסטער חוב — און דער העכסטער גליק פון דעם באגייסטערטען.

סירקין איז דערפאר אויך געווען א באוואונדערער און פארערער פון רוסישען קאמוניזם. די גרויסע רעוואלוציאנערע טאט; דער הערואישער פארנעם איבערצובויען די מענשהייט מיט דעם כח פון ווילען האט אים אנגעפילט מיט ענטוזיאזם. דערצו איז ער נאך געווען א קאמוניסט אין זיין סאציאל־עקאנאמישער אנשויאונג. אלע לויט פייאיגקייט און יעדער לויט באדערפניש איז געווען זיין סאציאליזם. ער האט געהאסט די „יעווסעקציע" פאר איר אויסראטונגם קריג געגען דער אידישער נאציע, פאר אירע ווילדע מעשים און פארקריפעלטען קאמוניזם. ער, וועלכער האט נעזען אין אידענטום דאס העכסטע, וואס די מענשהייט פארמאגט, האט נעמוזט טיף פאראכטען די גרופע, וואס ווי עוקר מן השרש זיין דעם אידענטום. אבער דער קאמוניזם אלס עקאנאמישע סיסטעם, אלס סאציאלער אידעאל און אלס רע־וואלוציאנערע טאט האט אין אים געהאט ביז'ן סוף פון זיין לעבען א באגייסטערטען אנהיינגער.

זיין ציוניזם איז געווען א קאמוניסטישער. ער האט געגלויבט, אז ארץ ישראל קאן מען אויפבויען אלס אידישע היימלאנד נאר אויף קאמוניס־טישע, אדער סאציאל קאפפעראטיווע יסודות. די קאמיסיע, וואס דער פועלי־ציון וועלט פארבאנד האט געשיקט קיין ארץ ישראל, און וועלכער ער האט — צוזאמען מיט חבר פראפעסאר פיינמאן — פארטראטען אונזער פארטיי, איז אזוי בעאיינפלוסט געווארען פון זיינע איבערצייגונגען, אז דאס בוך, וואס די קאמיסיע האט ארויסגעגעבען אלס איר באריכט, איז א שיר פאר קאמוניסטישער קאלאניזאציע און אן אנקלאג געגען יעדער אנדער פארם פון לאנד אויפבוי.

דער פערזענליכער אינטערעס, די אידעע פון „תכלית" האט ביי אים

ערשטע שריפטען.

א. פון די געשיכטס פילאָזאָפישע באטראכטונגען.
ב. אויפרוף צו דער אידישער יוגענד.
ג. פלוגבלאט פון „חירות".
ד. דער ציוניזם און דער המון. (פון זשורנאל המון).

„א אידישער טעמפּעל אלס ציל פונקט פון א באנייטער רעליגיע, וויסענשאפט און קונסט" איז געווען סירקינ׳ס מיסטישער דראנג.

און זיין לעצט וואָרט צו זיין פרוי: „איך האָב פארענדיגט די אָרימע, זינדיגע דערציילונג פון מיינע לעבענס־ערפארונגען און שטעה פייערליך־פרוידיג פאר די טויערען פון א נייעם לעבען". דאָס איז סירקינ׳ס זעלישער צוזאמענגעפּ מיט דעם מיסטישען אוניווערסאל־גייסט, וועלכער האָט שטענדיג געשוועבט פאר זיין עקזאלטירטער נשמה.

ער איז געשטאָרבען צוויי א זייגער בייטאָג, שבת, דעם 6־טען סעפּטעמבער, 1924, אין מאונט סיני האָספּיטאל, ניו יאָרק.

זיין טויט איז געווען א הערליכער, אן ערהאבענער. ער איז געשטאָרבען ווי א צדיק, ווי אן עכטער, אמת׳ער נאציאנאלער צדיק.

קיין שרעק פאר׳ן טויט, קיין געבעט אום נאָך אביסעל לעבען; ניט געזוכט און ניט געוואָלט קיין טרייסט. ווי די ווייטע נסיעה וואָלט געווען אן עטאַפּ אין זיין גייסטיגער וואַנדלונג.

אויפ׳ן שוועל פון ביידע וועלטען האָט סירקין געטראַכט און גערעדט וועגען כלל; וועגען דעם סאָציאליסטישען ציוניזם; וועגען דעם אידישען פאָלק; וועגען דער באפרייאונג פון דער מענשהייט.

ער האָט באַרייכערט דעם אידישען גייסט מיט זיין קאמף פאר די אלמענשליכע און אייביגע אידעאלען. ענליך אין זיינע אידעען און אין זיין טעמפּעראמענט צו זיין פאַרגענגער און לעבינג משה העס, איז זיין רָאלע גרעסער און ברייטער אין דער מאָדערנער אידישער געשיכטע, ווייל ער האָט אויך פראקטיש און פּאָליטיש געקעמפט ווירקען פאר דער באפרייאונג פון אונזער פאָלק.

אין דער תקופה פון אידישען רענעסאנס בלייבט נחמן סירקין אליין אלס עטישער שטורמער און מאָראלישער פירער, — און זיין נאָמען וועט וואקסען אין דער טיף און אין דער ברייט מיט דעם וואוקס און מיט דעם שטייגענדען ערפאָלג פון דער גרויסער וועלט־היסטאָרישער ארבייט פאר דער קולטורעלער און פּאָליטישער ווידערגעבורט פון דער אידישער נאציע.

יצחק זאר

דער היסטאָרישער פראָצעס*)

די מענשלעכע געזעלשאפט איז ניט קיין קאָנקרעטער ארגאניזם. זי איז ניט קיין ביאָלאָגישער יחיד, נאָר א פסיכאָלאָגישע קאָנסטרוקציע. אירע טיילען זיינען ניט צונויפגעוואקסען אייגער מיט'ן אנדערן: זיי זיינען בלויז נייסטיג פאראייניגט. דער דאָזיגער עצם מהות פון דער געזעלשאפט באשטימט אויך דעם אופן, אויף וועלכען זי באוועגט זיך. די כסדר'דיגע אנטוויקלונג פון דער מענשליכער געזעלשאפט, ד. ה. דער היסטארישער פראָצעס, קאָן ניט נענליכען ווערען מיט דער ענטוויקלונג פון א וועלכען עס איז קאָנקרעטען ארגאניזם. בעת די ענטוויקלונג פון אן ארגאניזם קומט פאָר לויט'ן בלינדען נעזעץ פון אן אונבאוואוסטזיניגער עוואָלוציע, טראָגט אין זיך די מענשהייט די טענדענץ צו פארדרענגען די דאָזיגע בלינדע עוואָלוציע דורך א באוואוסטזיניגען פראָגרעס.

אויף וויפיל די געזעלשאפט זעלבסט שוואנקט צווישען ארגאניזם און פרייער פאראייניגונג, צווישען שטילשטאנד און פארטשריט, — אין דער זעלבער מאָס ענדערען זיך אויך אירע באוועגונגס־פארמען. אין צייטען פון שטילשטאנד קומט פאָר דער געשיכטליכער גאנג פון דער געזעלשאפט לויט די כללים פון עוואָלוציע, פון ארגאנישען וואוקס; אין צייטען פון גייסטיגער און מאטעריעלער הערהויבונג ווירקט אָבער דער באוואוסטזיניגער פראָגרעס. א מ ת'ע נעשיכטע קומט בלויז א דאנק דער באוואוסטזיניגער טעטיגקייט פון די מענשען, א דאנק דער איניציאטיוו פון יחידים און דער קריטיק פון דער פערזענליכקייט. וואָס מער די נעזעלשאפט דערווייטערט זיך פונ'ם טיפ פון אן ארגאניזם, אלץ מער ווערען אייגצעלנע יחידים אימשטאנד צו ווירקען אויף דער נעזעלשאפט און צוצופאסען צו זיך זייער סביבה. נעזעלשאפטען, וואָס זיינען א דאנק אן אונגאָרמאלער ענטוויקלונג דעגענערירט געוואָרען אין אינדיווידועלע ארגאניזמען און וואו די מענשליכע יחידים זיינען געוואָרען בלויז גלידער פון א גאנצען סאציאלען קערפער, — וויסען ניט פון קיין פראָגרעס און האָבען ניט קיין געשיכטע. זייער לעבען באשטייט בלויז פון א רייע אונבאוואוסטע עוואָלוציעס.

נעשיכטע איז פארן בלויז דאָרט, וואו עס

---

*) דער לעצטער קאפיטעל, מיט אונווועזענטליכע אָפקירצונגען, פון דר. סירקינ'ס „געשיכטס־פילאָזאָפישע באטראכטונגען". איבערזעצט פון א. רעוואוצקי.

שער סיבה, מיט א צ ו ו ע ק. דער געזעץ פון אורזאכען (וואס איז גילטיג פאר דער גאנצער נאטור) הייסט: קיין ווירקונג אָהן אורזאכע. דער געזעץ פון צוועק, וואָס איז גילטיג בלויז אין מענשליכען לעבען, זאָגט: קיין ווילען (אָדער, וואס איז דאס זעלבע, קיין האנדלונג) אָהן א צוועק.

דער מענש מישט זיך אריין אין דער נאטור, ניט די נאטור אינ'ם מענשען. דער מענש איז דער אקטיוואר עלעמענט בנוגע דער פאסיוואר נאטור. „דער מענשליכער ווילען באשטימט די גרעניצען פון איר הערשאפט. וואו עס הויבט זיך אָן זיין געביט, ענדיגט זיך איר טעטיגקייטס־פעלד. די כוואליעם פון אורזאכע און ווירקונג, וואס ציען זיך אין דער אויסערליכער וועלט אין אן אונענדליכער רייע, ווערען צוכראָכען אָן יעדען מענשליכען ווילען. איבער'ן מענשליכען ווילען האָט דער אורזאכען־געזעץ קיין שום שליטה, דאָ הערשט בלויז דער צוועק־געזעץ. בנוגע דער נאטור איז דער מענשליכער ווילען פריי; ער פאָלגט ניט אירע געזעצען, נאָר זיינע אייגענע. בעת אָבער זי, די נאטור, האָט ניט קיין מאכט איבער אים, האָט ער א מאכט איבער איר. זי מוז אים פאָלגען ווען ער ווילּ: יעדער מענשליכער ווילען איז א קוועלע פון אורזאכליכקייט אין דער אויסערליכער וועלט. אויף אזא אופן טרעט אויף דער ווילען, אלם די ענדע און דער אָנהויב פון דער אורזאכען־באוועגונג אין דער נאטור. באזיצען א ווילען, הייסט האָבען אן אייגענע אורזאכליכקייט בנוגע דער אויסערליכער וועלט". [2])

אכית, אויפ'ן מענשען, אויפ'ן מענשליכען ווילען, ווירקען געוויסע אייגפלוסען פון דער נאטור. כדי אָבער זיי נאָכצוקומען, דארף דער מענש אליין זיך אויף דעם ענטשליסען. אויב ניט, — בלייבען אלע באמיאונגען אים צו באוועגען צו א וועלכער ס'איז האנדלונג אָהן ערפאָלג. דער מענש, וואָס פארמאָגט א ווילען, איז אליין דער שאפער פון זיין גורל. נעפירט פונ'ם צוועק, איז ער דער אקטיוואר עלעמענט אין דער ארומיגער פאסיוואר וועלט, ער ג י י ט א ל י ן, בעת די נאטור געפינט זיך אין א פאסיוון ענטוויקלונגם־פראָצעס.

ניט קיקענדיג אויף די דאָזיגע נאָנץ קלאָרע אייגענשאפטען פונ'ם מענשען — צו האנדלען אונאפהענגיג, לויט באשטימטע צוועקען, לויט זיין פרייען שכל, און ווירקען דערביי אויף אלץ ארום אים, — קומען עוואָלוציאָנס־פילאָזאָפען מיט דער טענדענץ אריינצוקריגען דעם מענשען צוויישען די איבריגע באשטאנד־טיילען פון דער וועלט און באטראכטען זיין געשיכטע ניט אנדערש, ווי דעם גאנצען ארוכיגען וועלט פראָצעס. ספענסער'ס פארמולע וועגען עוואָלוציע איז חלּ אויף דעם גאנצען אוניווערסום, ד. ה. אויף דער ניט־ארגאנישער, אר־

2) א. הערינג: דער צוועק און רעכט. לייפציג, 1884, באנד 1, ז. 23.)

קומט פאר א פראגרעס; וען אבער דער געשיכטליכער פראצעס באשטייט בלויז פון עוואלוציעס, האבען מיר ניט צו טאן מיט געשיכטע. אין דער נאטור קומען פאר פארשידענע עוואלוציאנס-פראצעסען. נאך מער: די גאנצע נאטור באשטייט דאך פון עוואלוציאנס-פראצעסען. פונדעסטוועגען פאלט קיינעם ניט איין צו רעדען וועגען געשיכטע אין דער נאטור...

„דער געזאנג פונ'ם נאכטיגאל בלייבט אונבארירט פון קיין שום געשיכטע, און אזוי בלייבט עס די נאטור בכלל. אפילו אין פאל, וען די נאטור נעמט אויף גאנץ פאסיוו דעם שטעמפעל, וועלכען עס לעגט אויף איר ארויף דער מענש, וען זי דינט פאסיוו אלס א מיטל פאר זיינע צוועקען,—קאן מען אויך ניט רעדען וועגען געשיכטע. עס לאזט זיך פיל רעדען וועגען דער ענדערונג, וואס איז פארגעקומען אין דער היימישער שאף אין פארגלייך מיט א ווילדער און וועגען איר אויסברייטערונג איבער דער וועלט א דאנק דעם מענשענס טעטיגקייט. האט אבער די שאף א געשיכטע? האט קאפע, בוימ-וואל א געשיכטע? (שטיינטהאל: פילאזאפיע, געשיכטע און פסיכאלאגיע, ז. 21).

בלויז דערפאר, ווייל אין די ענדערונגען און באווענונגען פון די מענשען איז מעגליך א פראגרעס, קומט דא אויך פאר געשיכטע, להפך צו דער נאטור, וואו עס קומען פאר בלויז עוואלוציעס.

דער פארטשריט איז א סוביעקטיווער, מענשליכער, ווילענס-פרייער באגריף, בעת די עוואלוציע איז א קאסמישער, אביעקטיווער און ווייסענשאפטליכער באגריף. די עוואלוציע אנטהאלט ניט אין זיך דעם פארטשריט אין זין פון א פארבעסערונג פונ'ם מענשליכען לעבען; זי איז די אנטוויקלונג, די אלגעמיינע באווענונג פון דער וועלט, וואס נעמט ארום און ערקלערט אלע פאקטען, — סיי געשיכטליך-פראגרעסיווע און סיי געשיכטליך-רעאקציאנערע.

מיט אנדערע ווערטער: די מענשליכע האנדלונגען זיינען ניט א פראדוקט פון מעכאנישע סיבות, נאר פון פסיכאלאגישע, און דעריבער איז די געשיכטע פונ'ם מענשען אן אנדער סארט געשיכטע, ווי די געשיכטע פון דער נאטור. בעת מענשען האנדלען לויט באשטימטע צוועקען שאפען זיי אליין זייער געשיכטע. אנדערש איז די לאגע אין דער נאטור: די באשטאנד-טיילען פון דער נאטור ווערען אין זייערע באווענונגען באשטימט דורך אורזאכען, וואס זיינען אויסער זיי, אליין זיינען זיי פולשטענדיג פאסיוו.

א סיבה פון באווענונגען איז פאראן סיי פארן ווילען און סיי פאר דער נאטור. ביי דער לעצטער טראגט אבער די דאזיגע סיבה א מעכאנישען כארא קטער, ביים ווילען האבען מיר אבער צו טאן מיט א פסיכאלאגי-

העלדען אין דער געשיכטע. די מיינונג, אז געשיכטע וועלט געשאפען דורך יחידים, דורך גרויסע גאונים, וואָס פירען נאָך זיך די מאסע, איז אלענפאלס מער בהסכם מיט'ן שכל און היסטאָרישער ערפארונג, אידער די לערע, וואָס ערקלערט אלץ מיט דער נאטירליכער ענטוויקלונג אָדער דעם „צייטגייסט" — דעם זעלבען צייטגייסט, וועגען וועלכען געטהע האָט זיך אמאל אויסגעדריקט, אז ער איז דער גייסט פון די, וואס רעדען וועגען אים...

דער היסטאָרישער פּראָצעס באשטייט אין א געגענזייטי־ גער ווירקונג צווישען גרויסע יחידים און דער מאסע, וואָס שטעלט מיט זיך פאָר פון איר זייט ניט קיין אייגהייטליכע מאסע, נאָר פארשידענע שיכטען, וואָס זיינען ווייט ניט אין דער זעלבער מאָס אקטיוו און צוגענגליך פאר פרישע אידעען. פון זיך זעלבסט שאפען די געזינען דאָס נייע, גיבען עס איבער מדרגות־ווייז דער מאסע און פארווירקליכען דער־ מיט דעם פּראָגרעס אין דער געשיכטע, — אָדער שטעלען זיך גאָר געגען אים. פון זיך אליין, פון דעם כלומרשטען נאטור־געזעץ, קומט ניט אין דער מענשליכער געשיכטע ניט דאָס גוטע און ניט דאָס שלעכטע. אם ווייניגסטען קאָן אויף אזא אופן קומען עטוואס גוטס, וואס איז שטענדיג א רעזולטאט פון אינדיווידועלער אנשטרענגונג.

היסטאָרישע פאקטען אנטשטייען בלויז א דאנק די אנשטרענגונגען פון יחידים, און נרויסע פערזענליכקייטען זיינען עס, וואס מאכען געשיכטע. נא־ טירליך, כדי צו דערגרייכען אן ערפאָלג, מוזען זיי האָבען די אונטערשטיצונג און פארשטענדנים פון דער ארומיגער וועלט. פונדעסטוועגען איז די מיינונג, לויט וועלכער נרויסע פערזענליכקייטען זיינען בלויז קינדער פון זייער צייט, לחלוטין פאלש: עס קומט דאָך פאָר — און נאנץ אפט, — אז נרויסע פער־ זענליכקייטען און נאונים שטייען אין גענגזאץ צו זייער צייט. דער גייסט פונ'ם יחיד איז ניט שטענדיג א רעזולטאט פונ'ם פאלקס־גייסט און איז ניט פון אים אפהענגיג; ער קאָן זיך דערהויבען אויך איבער דעם פאלקס־גייסט, אוטערוואָרפען אים און אין ערמאכען אים בהסכם מיט זיינע איגענע אידעאלען.

דער דייטשער געלערנטער לאָטצע האָט די באדייטונג פון דער פערזענ־ ליכקייט אין דער געשיכטע פארמולירט מיט פאלגענדע ריכטיגע ווערטער:

„נעווים קאָן די קראפט פון קיין שום יחיד ניט ווירקען אויף געשיכטע, ווען זי פארשטייט ניט צו באנוצען זיך מיט א וועלכער עם איז אלגעמיינער שטימונג, מיט איינער פון די אלגעמיינע טרייב־פעדערען צום האנדלען, וואס זיינען ענטהאלטען אין דער מענשליכער נאטור. אבער דאָך קאָן מען בשום אופן ניט זאָגען, אז די קראפט־פולע מענשען, וואָס האָבען מיט עקשנות'דיגער ווילעגסקראפט אריינגעמישט זיך אינ'ם גייסט פון דער געשיכטע, זיינען

נאנישער און אפילו איבער־אַרגאַנישער וועלט. זי ווערט, הייסט עס, אָנגע־ווענדעט אויך אויף דער מענשלעכער געשיכטע...

דער גרויסער פעלער פון דער עוואָלוציאָנס־פילאָזאָפיע באשטייט אָבער אין דעם, וואָס זי באהאנדעלט די געשיכטע אויפ'ן זעלבען אופן, ווי די נאטור. זי פארשטייט ניט דעם אבסאָלוטען חלוק צווישען דעם געזעץ פון אורזאכליכ־קייט און דעם געזעץ פון צווועק.

דער אמת איז, אז גראָד דער מענש איז אן אויסנאם פון דער נאטור; געשיכטלעכע באווענגען קאָנען ניט ארומגענומען ווערען מיט דער זעלבער פאָרמולע, ווי קאָסמישע. דער באווענגונג־פּראָצעס פון דער וועלט באשטייט פון אן אונבאווואוסטער עוואָלוציע; די געשיכטע פונ'ם מענשען איז, לחפּך, א באווואוסטזיניגער שאפענדער פּראָגרעס. דער מענשלעכער ווילען איז אונטערגעוואָרפען ניט דעם אורזאכליכען געזעץ, נאָר דעם צווועק. דער מענש, הייסט דאָס, איז אין זיינע האנדלונגען פריי און באשטימט זיך אליין. דער ווילען, דאָס גייסטיגע, דער מענש אינערהאלב פון דער נאטור איז אן ערשטע באווענגעדע קראפט (Primium movens). אין דער געשיכטע קאָן קיין רייד ניט זיין וועגען א באשטימטער באווענגונג־פאָרמולע: דער מענש לאכט זיך אוים פון דער געלערנטער אויסרעכנונג און צורייסט די אורזאכליכע קייטען.

זיינעדיג א באשעפעניש וואס איז טעטיג, וואס שאפט, וואס ווערט ג־פירט פונ'ם צווועק, און באשטימט זיך אליין — איז דער מענש אליין דער שאפער פון זיין גורל. די געשיכטע קומט צושטאנד דורך דעם מענשען זעלבסט.

די מערסטע פילאָזאָפען און געשיכטס־פאָרשער האָבען אָבער די טענדענץ מבטל צו מאכען דעם פּערזענליכען עלעמענט אין דער געשיכטע. מען רעדט וועגען געשיכטליכע געזעצען, וועגען היסטאָרישער ענטוויקלונג, וועגען סא־ציאלע ערשיינונגען אָהן שום צוזאמענהאנג מיט דעם יחיד, מיט דער פער־זענליכקייט, וועלכע איז דאָך די אמת'ע טרעגערין פון דער געשיכטע. ס'איז אין דער סאָציאָלאָגיע ממש געוואָרען א מנהג צו עלימינירען דעם פּערזענ־ליכען עלעמענט.

די אויפפאסונג וועגען דער מאכטלאָזיגקייט און ווירקונגס־לאָזיגקייט פונ'ם יחיד ביי היסטאָרישע טאטען איז אָבער פונקט אזוי פאלש און איינזיי־טיג, ווי די אלטע געשיכטס־באשרייבונג, וואָס פלעגט אלץ אין דער געשיכטע ערקלערען מיט דער טעטיגקייט פון גאונים און העלדען. די איינזייטיגקייט פון ספּענסארן, דעם טיפישען פארטרעטער פון דער לערע וועגען דעם ניט־פּערזענליכען עוואָלוציאָנס־פּראָצעס אין דער געשיכטע, איז אפילו נאָך א גרעסערער טעות, אוידער די איינזייטיגקייט פון קארלייל, דעם חסיד פון די

טראָגט די געשיכטע דעם כאראקטער פון א דראמע: אין איר ווירקען בעיקר יחידים, פּערזענלעכקייטן. אָט מיט דעם אונטערשיידעט זיך טאקע די געשיכטע פון מענשען פון דער חיה'שער און אָרגאנישער וועלט: דאָרט ווערט די באוועגונג פארווירקלעכט דורך ארטען, דורך מ י נ י ם, וואָס בלייבען דערויבער אין אייביגער אינפארביגקייט; דאָ זיינען עס די יחידים, וואָס שאפען דאָס נייע און טיילען עס מיט דער ארומיגער מענשהייט. דער כאראקטערישער שטריך פון מענשען, אין געגענזאץ צו דער גאנצער איבריגער וועלט, באשטייט גראד אין דעם, וואָס ער האָט אן אויסגעשפּראָכענע אינדיווידועלע פּיזיאָנאָמיע, צום אונטערשיד פון די חיות, פלאנצונגען און מינעראלען, ביי וועלכע דער כאראקטער פונ'ם גאנצען מין הערשט איבער'ן כאראקטער פונ'ם יחיד.

דער ווערט און יסוד פונ'ם מענש און מענשהייט באשטייט אין דער א י נ ד י ו ו י ד ו א ל י ט ע ט. אויף דעם גאנצען טרעפען־לייטער פון דער אָרגאנישער און ניט־אָרגאנישער ענטוויקלונג ביז צום מענש הערשט א פולשטענדיגע גלייכהייט אינערהאלב פון יעדען מין. ערשט אינ'ם מענשען ווערט די דאָזיגע גלייכהייט בטל, און עס ענטוויקעלט זיך די אינדיווידואליטעט. די אינדיווידועלע געשטאלט איז דער סימן פון מענשליכקייט און קולטור: חיות האָבען ניט אזא אינדיווידואל־כאראקטער. אמת, העכערע מינים פון חיות האָבען יא אן אָנהויב פון דעם, אָבער ער איז נאָך שוואך און שטענדיג אונטערגעוואָרפען דעם קאָלעקטיוון כאראקטער פונ'ם מין. קיין אייניצעלנע באשעפעניש קאָן דאָ ניט זיך שטארק אונטערשיידען פון די אנדערע און זיך דערהויבען איבער זיי. און וואָס וויטער מיר גייען אראָפּ מיט דעם טרעפען־לייטער פון די חיה'שע מינים, אלץ מער פארשווינדט דער אינדיווידועלער כאראקטער און עס ווייזט זיך ארויס בלויז די גאטונג, דער מין.

אין פארגלייך מיט'ן קולטור־מענש ווייזען ארויס אפילו די נ י ד ר י־ג ע ר ע מ ע נ ש ל י כ ע ר א ס ע ן בלויז שוואכע שפורען פון אינדיווידועלער פיזיאָנאָמיע און פּערזענלעכען כאראקטער. ווער ס'האָט געזען איינעם פון די דאָזיגע ווילדע, דער האָט זיי שוין אלע געזען. דער קולטור־מענש מוז אָבער זיין ערפאָרשט און דערקענט איינצעלווייז. ווי גוט מען קאָן ניט דעם באטרעפענדען שטאם, דאם באטרעפענדע פאָלק, קאָן מען אָבער פון דעם זייער וויניג ארויסנעמען, כדי באמת פארשטיין דעם יחיד.

„דער אונטערשיד צווישען מענשליכען מין און אלע אנדערע איז בלי שום ספק פארבונדען דערמיט, וואס די קנייטשען און שפאלטען פונ'ם חיה'שען מוח זיינען פיל מער סימטאמאטיש און איינהייטליך ביי יעדער איינצעלנער חיה, ווי דעם מענשען. אלם א סימן פונ'ם אינדיוודואל־כאראקטער, וואס אונטערשיידט דעם מענשען פון דער חיה, קאָן אויך באטראכט ווערען דער פאקט,

געווען בלויז אן אויסדרוק פון זייער צייט. אין דימערסטע פאלען איז דער אלגעמיינער גייסט פון דער מענשהייט דערגאנגען בלויז צום געפיל פון א פארהאנענעם דרוק, פון א בענקענדיגער שטימונג און פון א פרומען וואונש צו ענדערונגען. ער האָט געשטעלט די אויפגאבע, אין וועמענס לעזונג די מאסע האָט זיך געגויטיגט; די דערפילונג אָבער פון די דאָזיגע וואונשען און די ספעציעלע, קאָנקרעטע פאָרם פון דער דאָזיגער דערפילונג, איז דאָס פאר־דינסט און טאט פון יחידים. אין אנדערע פאלען איז אפילו ניט פאָראויס־געגאנגען אזא אונמעכטיג געפיל פונ׳ם בארארף: בלויז די געלונגענע גיים־טיגע באשטרעבונגען פון יחידים האָבען מיט מאטערניש באזיגט דעם אינער־טען, אונפארשטענדיגען ווידערשטאנד פון דער מאסע און געגעבען איר נייע באוועגונגס־צילען". (3)

בכן איז די געזעלשאפט ניט סתם קיין רעזולטאט פון העלדען, מלכים, נביאים; זי איז אָבער אויך ניט קיין מאסען־באוועגונג, וואָס קומט פאָר לויט בלינדע נאטור־געזעצען. די גרויסע פערזענלעכייטען האָבען אין דער גע־שיכטע א שטארקע מאכט; זיי זיינען די פירער פון דער געזעלשאפט, די וועג־ווייזער פונ׳ם כלל. די געזעלשאפט איז אָבער ניט קיין טויטער מעטאל, וואָס קאָן אויסגעגאָסען ווערען דורך די העלדען אין יעדער געווינשטער פאָרם. אויך די מאסע איז א מער־ווייניגער אקטיווער עלעמענט אין דער געשיכטע. אמאל נעמט זי אויף די שטראלען, וועלכע די העלדען שיקען צו איר ארויס, אָבער א מ א ל ר ע פ ל ע ק ט י ר ט ז י ז י י א ו י ך צ ו ר י ק: דאס איז אפהענגיג פון דעם, אויף וויפיל די דאָזיגע שטראלען זיינען צוגע־פאסט צו איר אייגענעם צושטאנד אינ׳ם באטרע־פענדען מאמענט.

אין דער געשיכטע ווירקט יא א גרויסער אלגעמיינער נאטור־געזעץ, די שטרעבונג פון מענשען פאנאנדערצואווייקלען און דערהויבען זיך אליין; די וועגען אָבער, וואָס פירען צום דאָזיגען ציל, וווייזען אָן די היסטאָרישע פער־זענלעכייטען. ניט זעלטען טרעפט זיך, אז די פאלשקייט, דער עגאָאיזם, דער פאָרטיי־אינטערעס פארפירט אזעלכע גרויסע פערזענלעכייטען צו וווייזען דער מאסע פאלשע וועגען. דאן זיינען זיי פינסטערלינגע און רעאקציאָנערען, — הערען אָבער צוליב דעם ניט אויף צו זיין — אָביעקטיוו באטראכט — היסטאָרישע פערזענלעכייטען.

אויף אזא אופן איז געשיכטע אן ארעמא פאר יחידים, וואָס שטייען מיט דער מאסע אין געגענזייטיגער ווירקונג און פארווירקליכען גרויסע ge־שיכטליכע פאקטען בלויז מיט א י ר צ ו ז א מ ע ן. דעריבער

(3) Lotze, Mikrokosmos, Band III, S. 65.

וואָלט די געזעלשאפטלעכע פארבינדונג געבליבען א שוואכע און די מענשלעכע געזעלשאפטען וואָלטען קיינמאָל ניט דערגרייכט צו א מדרגה פון שטענדיגען צוזאמען־לעבען. א לעבעדיגע באשעפענישׂ פרייט זיך אינסטינקטיוו מיט איר גלייכען, און דאָס איז די אורזאכע פון׳ם ערשטע סטאדע געפיל סיי ביים מענשען און סיי ביי דער חיה. באטראכטונג און באוואוסטזיין טרייבען דעם מענשען ווייטער צוזאמענצוקומען מיט גלייכע באשפענישען און ערשט אין דער וויטערדיגער ענטוויקלונג איז דאָס דאָזיגע סטאדע געפיל נעוואָרען אן אונבאוואוסטזיניגער אינסטינקט. ביי דער שאפונג פון דער געזעלשאפט איז די באוואוסטזיניגע טעטיגקייט פון׳ם מענשען יא געווען באטייליגט, און זי האָט געווירקט ניט ווייניגער שטארק, ווי דער אינסטינקט און דער פאמי־ליען צובונד.

געשיכטלעכע פאקטען זיינען שטענדיג ענג פארבונדען מיט היסטאָרישע פערזענלעכקייטען. אין דער געשיכטע פון פאקטען און האנדלונגען פארנעמט דער קריג דעם זעלבען ענטשיידענדען פלאץ, ווי די ר ע ל י ג י ע אין דער ק ו ל ט ו ר ־ ג ע ש י כ ט ע, און אין ערגיץ דריקט זיך ניט אוים די מאכט פון׳ם יחיד אזוי בולט ווי אין די דאָזיגע ביידע ערשיינונגען.

נראד די עלעמענטען פון דער געשיכטע, אין וועלכע ס׳האָט זיך אם מערסטען אויסגעדריקט דער איינפלוס פון ציל־באוואוסטע יחידים, ווערען דאָס געמיינזאמע גייסטיגע אייגענטום פון דער גאנצער נאציע און העלפען אם מערסטען אויפצוהויבען דעם נאציאָנאלען זעלבסט־באוואוסטזיין. קריג און רעליגיע, אלס די ע י ק ר / ד י נ ע ט י פ ע ן פון דער פראגמאטישער און קולטור־געשיכטע, רעפרעזענטירען אין א גרעסערער מאָס, ווי אלע אנדערע עלעמענטען פון דער געשיכטע, די באוואוסטזיניגע טעטיגקייט פון׳ם מענשען. אינ׳ם פאָרקומען פון׳ם קריג און דער אויספירונג פון דער רעליגיע נעמען אנטייל אין א גרעסערער אָדער קלענערער מאָס אלע יחידים פון דער בא־טרעפענדער נאציע, — אָנהויבענדיג פו די שעפפערישע קריגס־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער און ענדיגענדיג מיט׳ן לעצטען סאלדאט, וואס איז ארויס צו פארטיידיגען זיין פאטערלאנד אָדער מיט דעם אינפאכען מאסען־מענש, וואָס נויטיגט זיך אין טרייסט און גייט אריין אין טעמפעל, כדי צו פארהער־ליכען גאָט. אין מלחמה און רעליגיע איז טעטיג סיי דער הערָאיזם פון׳ם יחיד און סיי אויך די באוואוסטזיניקייט פון׳ם כלל.

דעריבער איז טאקע דער קריג, — דאָס מיטל צו שיצען און באפעס־טיגען דעם מאטעריעלען האָב־און־גוטס פון׳ם כלל — דער מעכטיגסטער היסטאָרישער פאקט, און דעריבער איז די רעליגיע געוואָרען דער גייסטיגער אינהאלט פון דער נאציע, איר לעבענס־אנשויאונג, דער סך הכל פון אירע לעבענס־פרינציפען. אין זיי ביידע ווערט אויסגעדריקט דער באוואוסטזיין

וואס ביי חיות זוכט דער סעקסועלער באדארף זיין באפרידיגונג אָהן א דייט־ליכען אויסוואל, בעת ביים מענשען ווערט דער דאָזיגער אויסוואל דערבראכט דורך אן אינסטינקט, וואס איז אונאפהענגיג פון ריין־פיזיאָלאָגישע רעפלעק־סען, — ביז צו געוואלטיגער ליידענשאפט. בעת יעדער איינצעלנער מענש קאָן באטראכט ווערען אלס א באזונדערס־באשטימטע און כאראקטעריסטישע וויללענס־ערשיינונג, אפילו ביז צו א גענויסער מאָס אלס אן אייגענע באזונ־דערע אידעע — פעלט אָבער ביי חיות לחלוטין דער דאָזיגער אינדיווידואל־כאראקטער פארשווינדט וואס מער מיר דערווייטערען זיך פון׳ם מענשען און קומען אריין אין דער אָרגאנישער וועלט. ביי פלאנ־צונגען פארשווינדט ער אין גאנצען. אויב ס׳איז דאָ אן אונטערשיד צווישען בוים און בוים, צווישען גראָז און גראָז פון׳ם זעלבען מין, איז דאָס בלויז א רעזולטאט פון די אויסערליכע גינסטיגע אָדער אונגינסטיגע איינפלוסען פון׳ם לעבען, קלימאט און אנדערע צופעליגקייטען. ענדליך, אין דער ניט־אָרגאני־שער וועלט פארשווינדט לחלוטין די אינדיווידואליטעט.״ [4])

אין געגענזאץ צום אכטצענטען יאָרהונדערט, האָט מען אָבער אינ׳ם ניינצענטען יאָרהונדערט אָנגעהויבען צו ערקלערען אלע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע ערשיינונגען אויסשליסליך מיט אונבאוואוסטער בלינדער עוואָ־לוציע, אָהן שום באטיליגונג פון דער פערזענליכקייט. די ענטשטייאונג פון דער מלוכה, פון געזעצען, פון שפראך און אלע עלעמענטען פון קולטור פרואווט מען איצט ערקלערען אויף א ריין־אָרגאנישען אופן. אין געגענזאץ צו ר ו ס א׳ ס טעאָריע וועגען דעם „ס א צ י א ל ע ן ק א נ ט ר א ק ט״ ווערט איצט דער מענש באטראכט אויסשליסליך אלס באשעפעניש, וואס איז פון אָנהויב אן באשאָנקען מיט א סאָציאלען אינסטינקט, וואס ווירקט זיך אויס אונבאוואוסטזיניג און נאטור־נויטוועניג ביי דער בילדונג פון דער געזעלשאפט.

די לערע וועגען „סאָציאלען קאָנטראקט״, ווי זי ווערט אויפגעשטעלט פון רוסאָ, איז, נאטירליך, פ א ל ש. ס׳איז קלאָר, או מענשען אָהן א געזעל־שאפט האָבען זיך ניט געקאָנט איניגען איבער אזא קאָנטראקט, ניט האָבענדיג קיין שום באגריף וועגען די מעלות פון געמיינזאמען לעבען. אָבער פונקט אזוי ניט דענקבאר איז דאָס, או ביים צושטאנד־קומען פון דער געזעלשאפט אָדער איר כסדר׳דיגען וואוקס, זאָל די באוואוסטזיניגע האנדלונג פון׳ם מענ־שען זיין לחלוטין ניט־באטיליגט. וועו מענשען, אלס יחידים, וואָלטען ניט דערקענט די פרייליכקייט און שפעטער די מעלות פון א געמיינזאמען לעבען,

(4) Schopenhauer: Die Welt als Wille und Vorstellung, Leipzig 1819, S. 190.

דער מאסע; צום אונטערשיד אָבער פון די ערשטע קולטור־עלעמענטן זיינען זיי ניט קיין גלייכצייטיגער פּראָדוקט פון כלל. אין מלחמה און רעוואָלוציע קומען צום אויסדרוק סיי די גרויסע פּערזענלעכקייטן, סיי אויך, צוטיילט אין שטופּן, די מאַסן. דעריבער טאקע געניסן די קריגס־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער דעם גרעסטן היסטאָרישן רום.

מיט איין וואָרט: דער געשיכטלעכער פּראָצעס באשטייט אין דער אריינמישונג פון העכער־באפּאיגטע יחידים אין דער געזעלשאפט, וואָס ווערט שטופּענווייז געוואונען פאר זייערע צילן.

ערשט נאָך דעם, ווי אין לעבן פון א פּאָלק, וואס מאכט במילא דורך א לאנגזאמע ענטוויקלונג, קומט פּאַר צוליב וועלכע עס איז אויסערלעכע סיבות, אן ענדערונג, הויבט זיך אָן דער געשיכטלעכער פּראָצעס. צוליב א קריג ווערן, למשל, אין א פּרימיטיוועך געזעלשאפט געשטערט די ביז־אהעריגע לעבנס־באדינגונגן; דער פּרימיטיוועך מענש ווערט געוואָר, אז אומשטענדן, וואָס זיינען געגעבן דורך דער נאטור, קאָנען גאָר געענדערט ווערן דורך מענשן. גלייכצייטיג ברענגט דער קריג צוזאמען פעלקער, וואס זיינען אפגעטיילט צווישען זיך דורך גרויסע אנטפערונגן, און די רויע נאטור־מענשען ווערן געוואָר מיט ערשטוינונג, אז ניט אלץ מוז זיין גראד אזוי, ווי ביי זיי. עס קומט פּאַר אן ענדערונג אינ׳ם גייסטיגן לעבן און אין פּאַר־שטעלונגן פון דער נעזעלשאפט. מענשען ווערן געטריבן צום דענקן.

אויף דער דערגרייכטער העכערער קולטור־מדרגה הויבט אָן די אויניהייט־ליכע מאסע זיך צו שפּאלטן; קריטישע פּערזענלעכקייטן, העלדן, טרעטן אויף, וואס פּריידיגן זייערע אייגענע אידעאלן צו זייער געזעל־שאפטלעכער אומגעבונג און שטרעבן צו ציען זי נאָך זיך. די נאטירלעכע גלייכהייט פון דער געזעלשאפט ווערט אויפגעלייזט, און דער יחיד הויבט אָן צו דערקענען זיך אלס אויף אלע געביטן פון דיינקן און פילן. ער הויבט אָן צו שאפן זיך זיינע אייגענע געדאנקן איבער דער וועלט און אירע באציאונגען; די ג׳ירשן׳טע טראדיציעס זיינען פאר אים שוין מער ניט ענוג; ער הויבט אָן צו טראכטן און קריטיקירן. דאָס דענקן הויבט זיך אָן אין דעם כאָמענט, ווען דער מענש רייסט זיך אָפּ פון׳ם אלגעמיינעם קאָלעקטיווען געדאנק. אין דער זעלבער צייט הויבט ער אָן זיך צו באפרייען אויף פון מאָראלישען דרוק פון כלל; ער עפענט נייע ווענען און שאפט זיך א באזונדערע קוק און א באזונדערע אָפּשאצונג פון לעבן.

באלד הויבען זיך אויף כיעטיגע פּערזענלעכקייטן, וואס פירען די מאסען — אמאל אויך דורך צוואנג און געוואלטיגען גייסטיגען איבערגעוויכט —

פון אלעמען, ביידע זיינען זיי — אין גרעסערער אדער קלענערער מאס — דער פראדוקט פון יעדען און פון אלעמען. געשאפען פון איינצעלנע, וועלכע מלחמה און רעליגיע דער געמיינזאמער קנין פונ"ם כלל: מיט דער מאכט פון אויסערגעווייניליכע פערזענליכקייטען גרעהאלטען גרויסע מענשן באוואוסטזיין פון אלעמען.

זיינענדיג דער שטארקסטער אויסדרוק פון פראגמאטישער און קולטור־געשיכטע, — זיינען אויך קריג און רעליגיע געווארען דאס פעלד, אין וועלכען עס דריקט זיך אויס אם שטארקסטען די מאכט פונ"ם יחיד. דעריבער זיינען טאקע די נעמען פון די גרויסע מלחמה־פירער און רעליגיאנס־גרינדער שטארקער דערהאלטען געווארען אינ"ם באוואוסטזיין פונ"ם כלל, איידער יעדער אנדערער מין פון היסטארישע פערזענליכקייטען. אלעקסאנדער דער גרויסער, צעזאר, נאפאלעאן און מאלטקע; בודהא, קאנפוציוס, משה, קריסטוס און לוטער האבען די קלינגענדסטע נעמען אין דער וועלט־געשיכטע. דער היינט־וועלטיגער דורכשניטליכער מאסען־מענש ווייסט גארניט וועגען ארכימעדן, ניוטאנען און העלמהאלץ'ן, פונקט אזוי ווי ער הויבט ניט אן צו ווייסן וועגען אריסטאטעלעס, טאמאס אקווינוס, קאנט און דארווין; ער ווייס אבער די גרויסע העלדען־טאטען פון די קריגס־פירער און די וואונדער־מעשיות אויבער די רעליגיאנס־גרינדער. אונאפהענגיג פון סוביעקטיוועז וועלט פון קריג און רעליגיע, שטייען די קריגס־פירער און רעליגיאנס־שאפער פיל העכער אויבער דער מאסע, איידער די מענשען פון וויסענשאפט און קונסט. קיינער וועט ניט לייקענען, אז די ערשטע ערפארונגס־פאקטען פונ"ם לעבען, — אז אין וואסער דערטרינקט מען זיך, אז דורך פייער וועלט מען פארברענט, אז אויף א הארטען געגענשטאנד שטויסט מען זיך אן און אין א גרוב פאלט מען אריין, — האבען פאר'ן וואוילזיין פון"ם מענשען און דער מענשהייט א פיל גרעסערען וועלט, איידער אלעקסאנדערס מלחמות, צעזאר'ס זעלבסטהערשונג, נאפאלעאנ"ס קייזערדרייך אדער די וויזהייט פון קאנפוציוס, די געזעצען פון משה און די ליבע פון קריסטוס. פונדעסטוועגען זיינען די ענטדעקונגען פון די דאזיגע אמת'ן ניט פארבונדען מיט וועלכע עס איז נעמען, בעת די אנדערע בליבען פול מיט רום אין דער געשיכטע. אויף די ערשטע לעבענס־ערפאהרונגען האבען זיך מענשען אנגעשטויסען אלע גלייכצייטיג, בעת רעליגיע און מלחמה זיינען געווען דער אויספלום פון פערזענליכער אינדיווידואליטעט. דעריבער זיינען קריג און רעליגיע די טיפישע אויסדרוקען פון געשיכטע. זיי וועלען געשאפען פון יחידים און די מאסען באטייליגען זיך אין זיי מער־ווייניג באוואוסטזיניג. לחפץ פון די וויסענשאפטען, זיינען זיי ניט אויסשליסליך א פראדוקט פון יחידים, וואס איז אונבאקאנט

אויסשעפּען: ווי נאָר עס קריסטאַליזירען זיך אויס באשטימטע פּאָרמען פון דייגקען און לעבען, ווערען זיי פּאַרוואַנדעלט אין אונבאַוואוסטע, מעכאַנישע האַנדלונגען, אין מנהגים, ביז עס דערהויבען זיך ניט ווידער גרויסע יחידים, וואָס לייזען אויף דאָס אַלטע און שאפען מיט זייער אייגענער געניאַליטעט נייע אינהאַלטען. די מנהגים ביים מענשען זיינען דאָס זעלבע, ווי אינסטינקטען ביי חיות. דאָס זיינען מעכאַנישׂ־גע־וואָרענע געוואוינהייטען, לעבענס־פּאָרמען, וואָס ווערען אונבאַוואוסט פּאַרווירקליכט דורך די מענשען.

דעריבער נויטיגט זיך די געזעלשאפט אין כסדר׳דיגער דערפּרישענדיגער טעטיגקייט פון קריטישע פּערזענליכקייטען, וואס זאָלען זי שיצען געגען פּאַר־גליווערונג. אלע קולטור־עלעמענטען זיינען אונטערגעוואָרפען דעם געזעץ פון דיאַלעקטיק, און יעדער קולטור־עלעמענט, וואס ווערט אונפּאַאיג זיך צו באַ־וועגען, — סיי צוליב אויסערליכען צוואנג און סיי צוליב אונטעטיגער גלייכ־גילטיגקייט,—ווערט דאריבער פּאַרוואַנדעלט אין א שטערונג פונ׳ם פּראָגרעס. אייביג און אלגעמיין — גילטיג זיינען בלויז די לעצטע געזעצען פון נאטור און מאָראל; די העכסטע פּאַרווירקליכונג פון מאָראל־געזעצען זיינען די לעצטע אידעאלען פון דער מענשהייט. אויף אוא אופן באשטייט די געשיכ־טע אין כסדר׳דיגער פּאַרטשריטליכער דערנענטערונג צו די דאָזיגע אידעאלען; פּראָגרעס איז דאָס מוטיגע פּאַרווערטס־שטרעבען אויפ׳ן דאָזיגען וועג.

די מערסטע געשיכטס־פילאָזאָפען פון דער נייסטער צייט אונטערשע־צען אָבער, ווי געזאָגט, צו שטארק די מאכט פון דער פּערזענליכקייט אין דער געשיכטע. ב א ק ל, למשל, זעט אין דער געשיכטע בלויז צווייי פאקטאָרען, — דעם מענש און די נאטור. די ווירקונג פון דער נאטור אויפ׳ן מענשליכען גייסט און פונ׳ם מענשליכען גייסט אויף דער נאטור זיינען, לויט זיין מיינונג, די אייניגיג מאטעריאלען, אויף וועלכע עס דארף אויפגעבויט ווערען די פי־לאָזאָפיע פון דער געשיכטע. 6)

דער פעלער פון באקל׳ען באשטייט אין דעם, וואס ער פארגעסט דאָ ווע־גען אן אנדערען פאקטאָר, — ד י מ ע נ ש ע ן (אלס מאסע). די געגענזייי־טיגע ווירקונג צווישען מענש און נאטור איז בלויז איין זייט פון דער געשיכ־טע. די אנדערע זייט, וואס איז אפשר נאָך וויכטיגער, באשטייט אין דער ג ע ג ע נ ז ײ י ט י ג ע ר ו ו י ר ק ו נ ג פ ו ן מ ע נ ש א ו ן מ ע נ ש ע ן, צ ו ו י ש ע ן מ ע נ ש א ו ן ק ו ל ט ו ר. דער דאָזיגער פעלער האָט פּאַרפירט באקל׳ען צו דעם פארזוך אויפצושטעלען געזעצען פאר דער געשיכ־טע אויף א פ א ט א ל י ס ט י ש ע ן אופן. ער האָט ניט איינגעזען די

6) Buckle: History of the Civilization in England, I, S. 46.

צו דעם אידעאל, וואס זיי האָבען זיך געשטעלט. באהערשט דורך נייע באגריפען און אידעען טרעטען אויף ריזען, וואס ברעכען מיט דער געגענווארט און הויבען אויף די געזעלשאפט — אמאל אויך געגען איר ווילען — אויף זייער אידעאל־געשאפענער מדרגה.

„ווער האָט עס פאראיניגט ווילדע שבטים און אריינגעצוואונגען די, וואָס האָבען זיך געשטעלט געגען דעם, אינ׳ם יאָך פון דעם כלל און פון פריד־ליכען לעבען? ווער האָט זיי דערהאלטען אין אוא צושטאנד און באשיצט די באשטייענדע מלוכות געגען אויפלעזונג צוליב אינערליכער אונאָרדנונג אָדער דער צושטעלונג דורך אויסערליכער קראפט? ס׳איז ניט וויכטיג, וועל־כע נעמען זיי האָבען געטראָגען: אלענפאלס זיינען דאָס געווען העלדען, וואָס זיינען פאָראויסגענאנגען פאר זייער צייט־אלטער אויף ווייטע שטרעקען. דורות וואס האָבען זיי דערפאר געהאסט און מורא געהאט פאר זיי, זיינען פון זיי נעצוואונגען געווען אָנצונעמען זייער באגריף וועגען דעם, וואָס עס דארף געטאָן ווערען. דער באגריף, דער בלויזער באגריף וועגען דעם צושטאנד, וואס דארף פארווירקליכט ווערען, איז געווען נענוג כדי זיי צו באגייסטערען. און דאָס אונגעהויערע נחת, וואָס האָט געשטאמט פאר זיי פונ׳ם דאָזיגען באגריף, האָט זיי באלוינט און ענטשעדיגט פאר אלע אנשטרענגונגען. [5])

אינ׳ם מאָמענט ווען דער יחיד הויבט אָן צו ווערען באוואוסטזיניג וועגען זיך אליין, הערט ער אויף בלינדערהייט צו פאָלגען דער עקזיסטירענדער קולטור. ער לעזט זי אויף און דערקענט זי לויט איר גאנצען אינהאלט. ער באגונגענט זיך ניט מיט׳ן ניט־פארשטאנענעם רעזולטאט און שטרעבט צו פארשטיין די בריט פונ׳ם אינהאלט און די ליינג פונ׳ם פאָרשונגס־וועג. ער שטרעבט פון איין זייט צו דער אויפלעזונג פונ׳ם דערהאלטענעם רעזולטאט, פון דער אנדער־רער — צו זיין באניטער צוואמענשטעלונג. בעת יחידים באנייען און נעמען ארום אזעלכע טראדיציאָנעלע אינהאלטען פונ׳ם דיינקען, קריטיקירען זיי אויך די דאָזיגע אינהאלטען. די קולטור ווערט צו אָביעקט פון באטראכטונג מצד דעם יחיד. דער גאנצער היסטאָרישער פראָצעס באשטייט טאקע אין דער באפרייאונג פון דעם יחיד, אין זיין אָפ־ריסען זיך פון דער געזעלשאפט און קולטור, אין דעם פאר־זיך־זיין פון דער פערזענלי־קייט.

דער היסטאָרישער פראָצעס שוואנקט אָבער כסדר צווישען באוואוסטזי־נינער זעלבסטשטענדיגער טעטיגקייט פונ׳ם יחיד און דער אונבאוואוסטער ענטוויקלונג פון די מאסען. די שאפענדע קראפט פונ׳ם מענשען לאָזט זיך

(5) Fichte: Grundzuege des gegenwaertigen Zeitalters, Berlin 1806, S. 97.

פּאַרשידענע רעזולטאטן, ווייל ס'איז פּארשידען דערביי דער אנדערער פּאקטאָר פון דער האנדלונג, דאָס „איך". דאָס „איך" און די סביבה אין פּאָרם פון מאָטיוון זיינען, צוואמענגענומען, די פּאקטאָרען פון יעדער האנדלונג. די נאטור פון דער דאָזיגער האנדלונג היינגט אָפּ פון דעם פּארשידענעם אופן, אויף וועלכען דער אינערליכער פּאקטאָר רעאגירט אויף די אויסערליכע. אָט די דאָזיגע פייאיגקייט צו רעאגירן אויף די אויסערליכע פּאקטאָרען רופען מיר אָן פּרינציפּ. נאטירליך איז די פּרייהייט, מיט וועלכער דער מענש פירט דורך זיינע האנדלונגען בלויז א רעלאטיוע, א בערך־דיגע; זי וואקסט אָבער מיט'ן לויף פון דער גשיכטע און שטעלט פּאר זיך אלס איר לעצטען אידעאל די אבסאָלוטע פרייהייט.

פרייהייט דארף אָבער ניט צוזאמענגעמישט ווערן מיט מאנגעל פון אורזאבן, מיט צופאל אָדער גרונדלאָזער הפקרות. פרייהייט איז אין א פּיל גרעסערער מאָס א רעזולטאט פון שכל, פון אנזאמונג, אָרדנונג און זעלבסט־באהערשונג. אין דער מאָס, אין וועלכער די דאָזיגע מענשליכע אייגענשאפטען וואקסען אין פּארלויף פון דער גשיכטע, — אין דער זעלבער מאָס ווערט אויך גרעסער די פרייהייט. ניט די אומשטענדען באהערשען דעם מענשען, נאָר דער מענש אליין שטרעבט זיך אלץ מער און מער צו באפרייען פון זייער מאכט און דערגרייכען דערמיט זיין אמת'ן „איך". דער גאנצער היסטאָרישער פּראָצעס באשטעהט אין דער דאָזיגער שטופענווייזער באפרייאונג פונ'ם מענשען פון די כהות, וואס זיינען אויסער אים אָדער וואס ליגען אונבאוואוסט אין אים אליין.

אויב די גשיכטע איז אויף אזא אופן אן ארגנא פון פרייע און אלץ פרייער ווערנדע יהידים, — דארף מען אָבער ניט אריינפאלען אין אן אייגווייטיגקייט און פּארליקענען אין דער גשיכטע לחלוטין יעדען צוזאמענאנג און יעדע צוועקמעסיגקייט. אמת, די גשיכטע חאָט טאקע ניט קיין שום פּלאן און קיין שום געזעצען, זי איז א פרייע גשטאלטונג פון יחידים. דאָך ווערט אין דער גשיכטע פארווירקליכט עטוואס אלגעמיינעס, א צוועק צו וועלכען אלץ מענשען ציען זיך אין זייערע אינדיווידואליסטישע האנדלונגען. דאָס איז — די העכערונג פונ'ם לעבענס־ווערט, די פארווירקליכונג פון א מענשהייט, די פארברערונג פון די מענשען. די מענשען לעבען ניט אין א נישט־שכל'דיגען כאָאס, ווי די חיות: אויף וויפיל זיי ווערען אין זייערע האנדלונגען געפירט דורך א צוועק אלס א מאָטיוו, ארבייטען זיי פאר דער פארווירקליכונג פון אלגעמיינעם ציל, וואס קאָן אָנגערופען ווערן הומאניטעט אין בעסטען זין פונ'ם וואָרט. וואס ווייטער עס געהען פּאָראויס די יחידים,

בערך׳דיגע פרייהייט פון יחידים, די מאכט פון פערזענליכקייט, וואס באשטייט אין דער פרייהייט זיך אליין צו באשטימען און אונטערווארפען צו זיך די ארומיגע סביבה.

די אויפשטעלונג אין דער געשיכטע פון נאטור־נויטווענדיגע געזעצען, וואס באהערשען זי אויף א פאטאליסטישען שטייגער, די איגנאָרירונג פון דער מאכט פונ׳ם יחיד און דאָס ניט־פארשטיין, אז דער היסטאָרישער פראָצעס איז די געגענזייטיגע ווירקונג צווישען מענש (אלס יחיד) און מענשען (אלס רבים), — דאָס אלץ ברייגט צו דער אפלייקענונג פון דער פרייהייט אין דער געשיכטע. אפלייקענען אבער די פרייהייט אין דער געשיכטע איז פונקט אזוי ניט־וויסענשאפטליך און פאלש, ווי גלויבען אין אבסאָלוטער פרייהייט. וואר עם אנערקענט די אבסאָלוטע פרייהייט, פארשטייט ניט די באדייטונג פון די אויסערליכע פאקטאָרען, פונ׳ם „ניט־איך" און מוז אלץ ערשיינונגען ערקלערען בלויז מיט פטיכאָלאָגיע. להפך, די וואס לייקענען אפ די פרייהייט, באשטייען אויף דער אבסאָלוטער מאכט פונ׳ם טויטען און לעבעדיגען „ניט־איך", אויף דער פולשטענדיגער ווערט־לאָזיגקייט פונ׳ם „איך", פונ׳ם פסיכאָלאָגישען פאקטאָר. דער אמת איז, אז א געשיכטליכער פאקט איז א רעזולטאט פון עטליכע ניט־גליכע פאקטאָרען, — פון דער סביבה, פונ׳ם לאנד, דער פריערדיגער געשיכטע און דעם מענשען גופא. וואן מיר האָבען צו טאָן מיט די האנדלונגען פון א חיה, וואו די אויסערליכע פאקטאָרען האָבען אן איבערוויגענדע מאכט אין פארגליך מיט די אינערליכע, פסיכאָלאָגישע,— האָבען מיר פאר אונז אונענדליך־וויניג פרייהייט. ביי מענשליכע האנדלונגען איז אבער די לאגע אנדערש: גראד דער מענש, די פסיכישע קראפט, איבערוועגט דאָ אלע איבריגע פאקטאָרען און שטרעבט זיך אליין צו באשטימען.

וואן מען זאָל אלץ, וואס אן איינצעלנער מענש שטעלט מיט זיך פאָר און וואס ער טוט, באציכענען מיט A קאָן מען דאָס דאָזיגע A פאנאנדערטיילען אין X+A. אין דעם "A" געהט אריין אלץ, וואס ער באקומט פון זיין סביבה, פון לאנד, פאלק, צייט; דאָס "X", דרריקט אוים זיין איגענע בייטראג. דאָס ווערק פון זיין פרייען ווילען. דאָס דאָזיגע "X", מעג זיך זיין אבסאָלוט קליין, אפילו פארשווינדענד קליין, עם האָט אבער אן אונענדליכען ווערט; עם ווירקט באשטימענד אויף די גאנצע נאטור פון דער האנדלונג. די ווירקונגען, וואס קומען פון דרויסען, פארוואנדלען זיך ביים מענשען אין מאטיוון. מיט אנדערע ווערטער: דער מענש רעאגירט ניט אויף די דאָזיגע ווירקונגען אונמיטעלבאר לויט די געזעצען פון מעכאניק. ער נעמט זיך צייט צו פארגליכען געגענזייטיג די מאטיוון, צו באטראכטען די פאקטישע לאגע און ארויסטראָגען זיין אייגענע אנטשיידונג. גליכע מאטיוון קאָנען האָבען ביי פארשידענע מענשען

אן אויפרוף צו דער אידישער יוגענט *)

די דורות־לאנגע אונטערדריקונג פון אידען פארשטארקט זיך פון יאָר צו יאָר. פּאָגראָמען, מאסען רדיפות, פארפאָלגונגען זיינען געווָאָרען געווייניקער ערשיינונגען אין אידישען לעבען. די מענשליכע ווירדע פון די אידען ווערט אומעטום געטראָטען מיט די פיס.

די אלגעמיינע און גרונד אורזאך פון דעם אידישען יאָך, פונקט ווי פון מענשליכער אונטערדריקונג בכלל, ליגט אין דער ניט ריכטיגער פארטיילונג פון די פּאָליטישע און עקאָנאָמישע כחות צווישען דער מענשהייט, דאָס הייסט, אין דעם קלאסען כאראקטער פון דער געזעלשאפט. די ספּעציפישע און נאָענטסטע אורזאכען פון דער אידישער אונטערדריקונג ליגען אין דער רעכט־לאָזיקייט און אין דער סאָציאל־פּאָליטישער מאכטלאָזיקייט פון פּאָלק. און אויב אונזער פּאָלק איז ביז איצט פארבליבען אין דער געשיכטע, איז דאָס נאָר א דאנק דעם, וואָס דער איד איז געווען ביכולת אין פארלויף פון זיין געשיכטע צו ערפילען אזא סאָציאל־עקאָנאָמישע פונקציע, וועלכע איז געווען נוצליך פאר אנדערע פעלקער.

אלס סוחרים, באזיצער פון קאפיטאלען, און גרעסערע און קלענערע פארמיטלער צווישען פארשידענע קלאסען, האָבען די אידען געהאָלפען אין דער אנטוויקלונג פון די עקאָנאָמישע כחות פון לאנד און דעם בריטען אויס־בייט פון סחורות, און זיינען, דעריבער, ביז א געוויסער צייט נעדולדעט געווָארען.

אָבער יעדעם מאָל, וועו די עקאָנאָמישע כחות פון א געוויסען לאנד האָבען דערנרייכט א געוויסע הויך, און די איינגעבָארענע באפעלקערונג האָט אליין נעקענט ערפילען די סאָציאל־עקאָנאָמישע פונקציעס פון די אידען, פלענען זיך נעגען זיי אָנפאנגען רדיפות, וואס האָבען זיך געשטארקט מיט'ן וואוקס פון די סאָציאלע ווידערשפרוכען אין דער געזעלשאפט און וואס פלענען זיך נעוויינליך ענדיגען מיט א פולשטענדיגען גירוש פון די אידען פון דעם באשטימטען לאנד.

אין דעם ליגט די סאָציאל־עקאָנאָמישע אורזאכע פון אלע אידישע ליידען און פון זייער אייביגער וואנדערונג פון לאנד צו לאנד.

---

*) ערשינען אין דער רוסישער שפּראך אין בראָשור פּאָרם „וואָזוואָזניע ק' יעוו־רעיסקאי מאָלאָדעזשי", אויסגאָבע פון ציוניסטען־סאָציאליסטען, אין יאָר 1901. די איבערזעצונג איז פון חבר ב. קרוזא.

אלץ מער ווערען זיי געפירט פונ׳ם צוועק און אלץ פעסטער ווערען זיי גע־
בונדען מיט די גאלדענע קייטען פון שכל. דער היסטאָרישער פראָגרעס, וואס
ווערט באשאפען דורך דער געמיינזאמער ווירקונג פון אונבאוואוסטע און
באוואוסטזיניגע, פון צופעליגע און פרייע פאקטאָרען, איז דער גרויסער צוועק־
צוזאמענהאנג פונ׳ם גאנצען מענשליכען טאָן. די יחידים זיינען טאקע יערער
באשעפטיגט מיט זיך אליין; אין דער זעלבער צייט ווירקען זיי אָבער אלע
ביים לעבעדיגען קלייד פון דער געשיכטע. זיי פארווירקליכען אלע דעם
ענד־צוועק פון דער געשיכטע, די הומאניטעט, און אָהן ערפאָלג, אָהן רום
וועט פארבלייבען אינ׳ם לויף פון דער געשיכטע אלץ, וואס היסטאָרישע פער־
זענליכקייטען וועלען אויפטאָן אין צוזאמענהאנג מיט׳ן דאָזיגען גרויסען
צוועק.

טעריעלע לייגן, טראָגט אויף זיך די מאסע דורך די שרעקען פון דער אנטי־סעמיטישער רעגירונג, פון דער פּאָליציי, פון מיטעל־שטאנד און פון דעם גראָבען המון.

הונגער,אָרימקייט און כאָטישער לויפען פון לאנד צו לאנד, גייסטיגע דעמאָראָליזאציע — דאָס זיינען די נאטירליכע רעזולטאטען פון דער לאגע, וועלכע ווערט אלץ ערגער און ערגער.

דער געדאנק און דאָס געפיל וויזען אונז אָן אויף צווי ווענען פאר דער היסטאָרישער לייזונג פון דער אידען פראגע. ערשטענס, די ערוואָכונג אין די אידישע מאסען פון רעוואָלוציאָנערע, פּאָליטישע אינסטינקטען, און די אידישע סאָציאל־דעמאָקראָטישע באווענונג מיט'ן פראָלעטאָריאט אין צענטער אין מיט די איבעריגע אידישע מאסען אין פּערספּעקטיוו; און צווייטענס, די אפּוועגדונג פון דער כאָטישער אידישער עמיגראַציע, דער אייבּיגער אידישער וואַנדערונג אין אירן טעריטאָריע פאָר דער פאָרמירונג פון א אידישער מלוכה אויף סאָציאָליסטישע יסודות. די טעריטאָריע — דאָס איז דאָס אלטע אידישע לאנד, ארץ ישראל, און די נאכבאר לענדער, וועלכע געפינען זיך אונטער דער הערשאפט פון ענגלאנד, ווי צייפרן און כיני. אנשטאט וואס די אידישע מאסען זאָלען אויסגיין אונטער דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען דרוק און וואנדערען איבער דער גאנצער וועלט אָהן א ציל, ניט געפינענדיג פאר זיך קיין מקום מנוחה, לעבען פון ניט פּראָדוקטיוער ארבייט און גייסטיג פארקריפּעלט ווערען, דאָרף דער געדאנק און דאָס געפיל יעדען אונטערזאָגען, דאָס די קאָנצענטרירונג פון די עמיגרירענדע מאסען, וועמעס עקאָנאָמישע יסודות זיינען צוטרייסלט, אין איין טעריטאָריע מיט'ן צוועק צו שאפען אזעלכע לעבענס פאָרמען, וועלכע זאָלען אנטשפּרעכען די מאטעריעלע און אידעאָלע אינטערעסען פון די מאסען, איז די סאָציאָלע נויטווענדיגקייט פון דער אידישער ווירקליכקייט.

דער פּאָליטישער קאמף פון די אידישע מאסען אין די לענדער וואו זיי וואוינען און די שטרעבונג צו דער פארווירקליכונג פון אן אויטאָנאָמען אידישען צענטער איז ניט קיין וויידערשפּרוך, ווי דאָס קען זיך אויבערפלעכליך ארויסווייזען. די אידישע ווירקליכקייט איז אין איר עצם זייער א קאָמפּליצירטע.

די אידישע עמיגראציע איז א היסטאָרישער פּראָצעס, וואס קען זיך ניט פארענדיגען אין א קורצען כישך פון צייט. דאָס רוב פון די אידישע מאסען וועט נאָך אויף א לאנגער צייט בלייבען אין די איצטיגע לענדער, און זיי מוזען דעריבער אוכּפאָרמידליך ראָאגירען אויף זייער לאגע, קעמפּען פאר זייער עקאָנאָמישער אויסבעסערונג און פאר זייערע פּאָליטישע רעכטע, פאר

אין דער איצטיגער צייט לעבען די אידען איבער אייגעם פון די שווער־סטע מאמענטען אין זייער געשיכטע.

אין רוסלאנד, רומעניען און עסטרייך, דאָרט וואו עס לעבט די גרעסטע מערהייט פון אידישען פאָלק, איז זייער ספעציפישע טעטיגקייט פאר דער עקאָנאָמישער אנטוויקלונג פון לאנד געוואָרען אן איבעריגע, און די געזעל־שאפטליכע קאָנקורענץ מיט'ן וואוקס פון די געזעלשאפטליכע ווידערשפרוכען שטרעבט צו דעם, אז מען זאָל זיי אין גאנצען באזייטיגען פון אלע פאָזיציעס פון לעבען. אין די לענדער זיינען די אידען שוין פון לאנג בארויבט געוואָרען פון זייערע בירגערליכע און פאָליטישע רעכט; און יעצט ווערען די קוואלען פון זייער לעבען אלץ מער צוגעשלאָסען.

א גאנצע רייע פון טעטיגקייטען ווערט זיי פארבאָטען; די בילדונג אנשטאלטען זיינען פאר זיי פארמאכט; די פראָדוקטיווסטע ארבייט, ווי ערד ארבייט, איז פאר זיי אין גאנצען ניט צוגענגליך, אין עטליכע לענדער, ווי אין רומעניען, ווערען די אידען געטריבען ווי פרעמדע. די ווילדע אויס־געשריייען געגען זיי קלינגען אלץ העכער און העכער, עס ווערען באנייט די באשולדיגונגען פון מיטעלאלטער, און אידישע מארטירער שמאכטען אין די טורמעס און ווערען צו דער תליה געפירט.

פון אָט דער אונערטרעגליכער לאגע ליידט אין א פארשידענער פאָרם און מאָס די גאנצע אידישע נאציע, מיט דער אויסנאם פון דעם גאָר רייכען און פריוויליגירטען קלאס, ליידט מאטעריעל און גייסטיג. עס ליידט דער אידישער מיטעל־קלאס, ווען לכער ווערט געדריקט פון דער ניט אידישער קאָנ־קורענץ, דעם געזעלשאפטליכען באָיקאָט, און די אונטערדריקונגען מצד דער רעגירונג. עס ליידט די אידישע אינטעליגענץ, פון ווען לכער מען נעמט אוועק יעדע מעגליכקייט פון אויסנוצען אירע כחות אין לעבען.

אבער מער פון אלעמען ווערט געדריקט די ארימע מאסע, ווען לכע שטעלט מיט זיך פאר 80 פראָצענט פון אידישען פאָלק, און ווען לכע ערפילט די ספעציפישע אידיש־עקאָנאָמישע פונקציע פון קליינער פארמיטלערשאפט צווישען די געזעלשאפטליכע קלאסען. אונטער דעם דרוק פון דער רעגירונג און דעם געזעלשאפטליכען אנטיסעמיטיזם פארליירט די מאסע ביסלעכווייז אלע לעבענס מיטלען און ווערט פאר'משפט צום אונטערגאנג. דער איבער־גאנג צו פראָדוקטיווער ארבייט איז פאר די מאסען זעהר שווער, אויב ניט אינגאנצען אונמעגליך, ווייל אויך די ארבייטענדע עלעמענטען פוג'ם אידישען פאָלק זיינען אונטערווארפען דעם זעלבען אנטיסעמיטישען דרוק, און באַ־גרענעצט אין דער מעגליכקייט פון געפינען ארבייט, און אלס א פרעמדער און רעכטלאָזער עלעמענט פון לאנד טיילט ער אויס פון זיך א שטענדיג וואקסענ־דען קאָנטינגענט פון דער רעזערוו ארמיי פון ארבייטסלאָזע. אויסער די מא־

טעטיגקייט, וועלכע פארעניגט אין גלייכער מאס די אידישע פראגע, אויף צווויי פרייהדליכע, אבער אין גאנצען זעלבסטשטענדיגע ארגא־ניזאציעס.

די אידישע סאציאל־דעמאקראטישע באוועגונג, מיט א מיטגלידער באציאונג צום סאציאליסטישען ציוניזם, און צו דער אידעע פון דעם אידישען ווידערגעבורט, און די סאציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג מיט איר טעא־רעטישער אנערקענונג פון דער נויטיגקייט פון א רעוואלוצאנער־סאציאליס־טישער באוועגונג צווישען די אידען אין די לענדער, וואו זיי וואוינען — דאס זיינען אט די צוויי פאדמען פון ארגאניזאציע, וועלכע קענען געבען א ברייטען ענטפער אויף דער אידישער פראגע און אויף די נויטען פון די אי־דישע מאסען.

צוזאמען מיט דעם סאציאל־עקאנאמישען מאמענט, וועלכער דיקטירט אונז די נויטוועניגקייט פון דעם סאציאליסטישען ציוניזם, איז פאראן נאך א טיפער קולטור־פסיכאלאגישער מאטיוו, פון וועלכען דער סאציאליסטישער ציוניזם שפראצט ארויס. די אידישע נאציע איז איינע פון די באגאבטסטע און געניאלסטע נאציעס פון דער מענשהייט.

או דאס אידענטום האט בייגעטראגען דעם גרויסען חלק צו דעם מענש־ליכען קולטור אוצר, איז דער אנערקענטער פאקט פון דער געשיכטע. די אויסערליכע לאגע, זיין היימלאזיגקייט און פארשקלאפונג האבען פארוואנ־דעלט דאס דאזיגע אויסערגעווייניליכע פאלק אין א קאריקאטור, צום שפאט פון דער וועלט און צו א לאסט פאר זיך גופא, און פון וועלכען די גאנצע וועלט שפאט, פארקריפעלט זיין נשמה. די אידישע נבואה איז פארוואנדעלט געווארען אין תלמוד־ישער מאראלישער געצענדינעריי, די אידישע אוני־ווערסאל־עטיק — אין א אידישער אוניווערסאלער בערזע, נאציאנאלע שא־פונג — אין א נארישער נאכקרימענישן; די שפראך — אין א יאמערליכען זשארגאן, די אינדיווידואליטעט — אין א פרעמדער אונטערטעניגקייט, נייסטיגע שאפונג — אין א קראנקהאפטער פאפולישטיק, דאס סאציאלע לעבען — אין לויפענישן און וואנדערונג, און די געשיכטע—אן אן אייביגען קרעטע.

דאך ניט קוקענדיג אויף דעם גאנצען טראגיזם פון דער נאציע, ניט קוקענדיג אויף דער קלאגעדיגער קאריקאטור פון איר לעבען, ניט קוקענדיג אויפ'ן מאנגעל פון קאנקרעטע נאציאנאלע פארמען, איז די לעבענספעאיג־קייט און איר ספעציפישע באגאבטקייט אזוי גרויס, דאס נאך אויך איצט פארמאגט זי מעכטיגע שאפונגס־כוחות, הויפטזעכליך פון דעם עטישען און סאציאליסטישען מין, וועלכע קענען ביי א נארמאלער נאציאנאלער קולטור. דער וויקלונג זיך פאנאנדערלעזען אין א גרויסער נאציאנאלער קולטור. דער שאפונגס־פייער פון אידענטום איז ניט אויסגעלאשען; אין דער צופויללטער,

דעם אלגעמיינעם אידעאל פון קאָלעקטיווער ארבייט און פאר דער אייגענער מענשלעכער ווירדע. אָפּציען די מאסען פון קאמף אויף די ערטער אין נאָמען פון דער אידישער אויטאָנאָמיע אין פאלעסטינא וואָלט געמיינט אי־בערגעבען די אידישע מאסען און די גאנצע נאציע דעם שונא אין די הענט, און פירען דאָס אידענטום צו א פולשטענדיגער מאטעריעלער און גייסטיגער ירידה. פון דער אנדערער זייט אָבער איגנאָרירען אין נאָמען פון קאמף פאר'ן סאָציאליזם און פאר דער אויסבעסערונג פון דער ארבייטער לאגע די סכנות פון אידישען לעבען, וועלכע די סאָציאל־דעמאָקראטישע טעטיגקייט קען ניט אין גרונד געמומען באזייטיגען, — איז א פארברעכען געגען די דרינגענדע אידישע אינטערעסען. ענטפערען צו די געטריבענע, עמיגרירענדע ארבייט־און מקום־מנוחה־זוכענדע מאסען מיט דער אָנווייזונג אויף דער צוקונפטיגער סאָציאליסטישער אָרדנונג, — איז גלייך ווי געבען זיי שטיינער אנשטאט ברויט.

די סאָציאל־דעמאָקראטיע און דער סאָציאליסטישער ציוניזם זיינען, דעריבער, יענע צוויי באווענגונגען, וועלכע ענטפערען אויף די רעאלע נויטען פון די אידישע מאסען און אויף דער אידישער פראגע אין אלגעמיין. א גאנצע רייע פון טאקטישע אורזאכען מאכען עס דאָך פאר אומצווועקמעסיג די פאראייניגונג פון די ביידע טעטיגקייטען אין אירן אלגעמיינער פּראקטישער פּראָגראם און מאכט, פארקערט, נויטיג זייער פאנאנדערטיילונג אין צוויי זעלבסטשטענדיגע און פריינדליכע אָרגאניזאציעס. די ציל־ען און מיטל־ען פון אָט די ביידע פאָרמען פון געזעלשאפטליכער טעטיגקייט ליגען אין פאר־שידענע ספערען; די באציאונג פון די הערשענדע קלאסען און רעגירונגען צו ביידע באווענגונגען איז אין גאנצען פארשידען; די פארבינדונגען פון דער סאָציאל־דעמאָקראטיע און די פארבינדונגען פון דעם ציוניסטישען סאָציאליזם מיט אנדערע געזעלשאפטליכע שטרעמונגען ליגען אין פארשידענע ריכטונ־גען: די אידישע סאָציאל־דעמאָקראטיע דארף זוכען פארבינדונגם פונקטען מיט די אָרטיגע ארבייטער, און אמאל אויך מיט ליבעראלע פארטייען; דער סאָציאליסטישער ציוניזם, אָבער, מוז שטרעבען צו ווירקען אויפ'ן בירגער־ליכען ציוניזם און אויף די אידישע פילאנטראָפישע אינסטיטוציעס אין אל־געמיין. די באציאונג פון די אידען צו דער סאָציאל־דעמאָקראטיע און צו דעם ציוניסטישען סאָציאליזם איז א פארשידענע; פילע עלעמענטען, וואס זיינען נאָך ניט גרייט אויפצונעמען די אידעען פון דער סאָציאל־דעמאָקרא־טיע, קענען זיך אָבער אָנשליסען אן דעם ציוניסטישען סאָציאליזם, וועלכער געפינט זיך אויסער דער ספערע פון קלאסען אינטערעסען. אָט די מאָמענ־טען, און פילע אנדערע, דערווייזען די פּראקטישקייט און שכל־דיגקייט פון פאנאנדערטיילען די דאָזיגע צוויי פאָרמען פון אידישער געזעלשאפטליכער

דער אידישער בורזשואזיע. וועז אונטער דער ווירקונג פון דער פולער עמאנציפאציע פון די פרוילעגירטע אידען אין רוסלאנד איז אויסגעוואקסען די אידישע בורזשואזיע אוז האָט אָנגעפאנגען איר רויבערישען אנגריף אויף דער וועלט, איז דאָס געווען אין די פאָליטישע אינטערעסען פון דער בורזשואזיע צו פארלייקענען די אידישע נאציאָנאליטעט אוז אנשטאט איר באשפען די טעאָריע פון א אידישער רעליגיעזער מיסיע. אזוי ווי דאָס איז דענטום האָט ניט קיינע קאָנקרעטע נאציאָנאלע פאָרמען, האָט אָט דער בורזשואזער אנטי־נאציאָנאליזם באהעפט זיך אויך צו דער אידישער אינטעליגענץ, וועלכע האָט געשעפט איר גאנצע אויפקלערונג אוז אנטוויקלונג פון פרעמדע קולטורען. דער אנטינאציאָנאליזם פון דער אידישער סאָציאליסטישער אינטעליגענץ אוז דורכדעם, וועז אפילו אין א קלענערער מאָס, אויך פון די אידישע אָרגאניזירטע מאסען, פליסט ארויס פון דעם, וואס זיי האָבען זיך נאָך ניט אין גאנצען באפרייט פון דער אנטי־אידישער פסיכאָלאָגיע, וועלכע זיי האָבען איבערגענומען פון דער אידישער בורזשואזיע.

אין די אויגען פון די אידישע סאָציאליסטען איז די אידעע פון דער אידישער ווידערגעבורט דיסקרעדיטירט, אמת, אין יענער בורזשואזא־דעמאָקראָטישער פאָרעם, וועלכע דער מאָדערנער ציוניזם האָט אָנגענומען. עס איז שוין אָבער צייט עדליך צו באגרייפען דעם מהות פון דער באוועגונג אוז די אורזאכען, ווארום זי האָט אונפארמיידליך געמוזט אָננעמען דעם מיזעראבלען רעאקציאָנערען כאראקטער.

ניט פון דער שטרעבונג פון דער אידישער בורזשואזיע צו געפינען אן אָרט באר דער פארוועגדונג פון אירע פריוע קאפיטאלען, אוז ניט סאָן איר שטרעבונג צו פאָליטישער הערשאפט איז ענטשטאנען דער ציוניזם, ווי דאָס וויל־ען האָבען מאנכע סאָציאליסטען. דאָס איז פונקט אזא גראָבע ווי א נאָאיווע ערקלערונג פון דער דאויגער באמת מערקווירדיגער באוועגונג. דער ציוניזם איז אדויסגעקומען פון דעם באוואוסטזיין פון די אידישע מאסען, אז אלע זייערע עקאָנאָמישע פאָזיציעס זיינען צוטריסעלט, אוז פון זייער שטרעבונג צו א בעסערער ווירקליכקייט. צו דעם סאָציאל־עקאָנאָמישען מאָטיוו קומט צו דער נאציאָנאלער אינסטינקט אוז דאָס נאציאָנאלע זעלבסט־באוואוסטזיין, וואס איז געווארען דער גייסטיגער שפערישער מהות פון דער באוועגונג. אָבער ניט דער סאָציאל־עקאָנאָמישער אוז ניט נאציאָנאל־קולטורעלער מאָטיוו פון ציוניזם האָבען נאָך קיין צייט ניט געהאט זיך צו דיפערענציירען לויט קלאסען קאטעגאריען. דערפון שטאמט דער גאנצער בירגערליך־רעאקציאָנערער כאראקטער פון ציוניזם. דער עקאָנאָמישער באזיס פון די אידישע מאסען, וועלכער איז צוטריסעלט פון אנטיסעמיטיזם, אנטהאלט אין זיך באמת פילע פארשידענארטינקייטען: ער שטעלט זיך

פארשטיקטער אטמאספערע פון שקלאפערײ איז ער נאָר געווארען בלאסער און טונקעלער און קאָן זיך בײ בעסערע באדינגונגען פאנאנדערברענען אין א שטארקער, ליכטיגער זון.

צו באשאפען די באדינגונגען פון דער פאנאנדערבליאונג פון דער אידישער נאציאָנאליטעט, געבען בריטקייט די שעפערישע כחות פון דעם געשיכטליך מערקווירדיגען אידישען פאָלק, — דאָס איז די נאציאָנאלע אויפגאבע פון סאָציאליסטישען ציוניזם.

און אין דער הינזיכט פילט זיך דער סאָציאליסטישער ציוניזם צוגליך מיט דעם אלץ באפרײַענדען אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם, אויף דער רויטער פאָן פון וועלכען עס איז אויפגעשריבען: נאציאָנאלע פרײַהײט און בריטע מעגליכקײטען פאר דער נאציאָנאלער קולטור פאר אלע אונטערדריקטע פעלקער!

דער סאָציאליסטישער ציוניזם שטעלט זיך אויך אלס אויפגאבע די בריטע גייסטיג־קולטורעלע טעטיגקייט. די אידישע מאסען וועלען פאר־הארטעוועט אין אונווייסענהייט, אין רעליגיעזער פינסטערניש, אין תלמוד'י־שער געצענדינערײ. אין דער אונווייסענהייט און פינסטערניש וועלען די אידישע מאסען געהאלטען פון די רבנים, פארקויפטע „רעגירונגס"־רבנים, פון דער אידישער בורזשואזיע און פון דער רעגירונג. דער סאָציאליסטישער ציוניזם ערקלערט מלחמה אָט די אלע פינסטערע און בייזע כחות אין נאָמען פון ליכט, אין נאָמען פון אמת, אין נאָמען פון דער אידעע פון נאציאָנאלען ווידערגעבורט.

אין דער פראקטיצירטער אידישער רעליגיע, וועלכע איז, לויט דעם געניאלען אויסדרוק פון היינע, גאָר ניט קיין רעליגיע, נאָר אן אונגליק, זעט דער סאָציאליסטישער ציוניזם די הויפט שטערונג צו קולטור, וויסען און פרייהייט. די דאָזיגע פראקטיצירטע רעליגיע צוקריפעלט דעם אידישען מוח און נשמה, שטייט אין וועג פון יעדער זעלבסט־טעטיגקייט און האלט דאָס פאָלק אין שקלאפען־קייטען.

אָט די פינסטערניש וויל דער סאָציאליסטישער ציוניזם צוטרייבען און ארויסברייננען אין פאָלק דאָס ליכט פון דעם סאָציאליסטיש־נאציאָנאלען אידעאל.

די אידישע סאָציאליסטישע יוגענד באציט זיך אינדיפערענט, אויב ניט אין גאנצען פיינדליך, צו דער אידעע פון א אידישער מלוכה און פון דעם אידישען נאציאָנאלען ווידערגעבורט.

דאָס איז אין דער ווירקליכקייט ניט מער ווי אן איבערלעבעניש פון

פון בירגערליך־רעאקציאנערען כאראקטער פון ציוניזם, ווי דאס זאגען די סאציאליסטען, נאר עטוואס דיאמעטראל־גענגעזעצטעס, און נעמליך — די נאך ניט פולשטענדיג אנערקענטע מאטעריעלע און אידעאלע קלאסען אינטערעסען פון די אידישע מאסען.

דער ציוניזם האט זיך אין זיין נאציאנאלען אידעאל ניט געקענט אויפהויבען העכער פון א רעגירונג מיט אידישער עקספלואטאציע און אידישער אונטערדריקונג. אהן וועלכען עס איז אידעען־צופלום מצד די סאציאליסטישע עלעמענטען איז די ציוניסטישע באוועגונג געווארען אלץ מער און מער רעאקציאנער. זי האט זיך פאראיניגט מיט די רעאקציאנערע רבנים, האט באשאפען א צבועקישען קולט פון דער אידישער רעליגיע. אירע פארטרעטער פארנעמען זיך מיט דעם שענדליכען אמט פון רעגירונגס־רבנות און זי פריידיגט דעם אידישען פאלק דאס איבערצורייסען מיט אלע פראגרעסיווע און ערהאבענע אידעען פון דער מענשהייט, וועלכע האבען כלומרשט אפגענארט דאס אידישע פאלק. דער גייסטיגער עלעמענט פון דער ציוניסטישער באוועגונג זיינען געווארען אלע יענע צופוילטע, אונווי־סענדע און אידעען־לאזע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען געווען גייסטיג צו שוואך צו פארדייהען די אידעע פון סאציאליזם.

אבער נאך דעם אלעמען האבען די אידישע סאציאליסטען קיין רעכט ניט צו ווארפען שטייגער אין דעם מאדערנעם ציוניזם, וואס זיי האבען זיך צו זיין סאמע עצם באצויגען פיינדליך און האבען זיך ניט נאר ניט אנ־געשטרענגט אריינצובריינגען אין אים די סאציאליסטישע אידעע, נאר האבען נאך פאלש פארגעשטעלט זיין ענטשטעהונג און זיין אינווייניגסטען תוכן, זעהענדיג אין אים די שטרעבונג פון דער אידישער בורזשואזיע צו געלט־מאכעריי און הערשאפט. די רעאקציאנער־בורזשואזע פארם פון דעם איצ־טיגען ציוניזם באפרייט ניט די אידישע סאציאליסטען פון זייערע פליכטען אין באצוג צו דער אידען־פראגע און צו דער אידעע פון דעם אידישען ווידער־געבורט, נאר פארקערט לייגט אויף זיי ארויף א הייליגען חוב אריינצובריינ־גען ליכט אין אט דער טיפער פאלקס ערשיינונג און מאכען פון אים א סאציאליסטישע באוועגונג.

אוטאפיע! וועלען אויסשרייען אונזערע געגנער, ניט האבענדיג קיינע אנדערע לאגישע אויסזעצונגען.

די דאזיגע איינוועגדונג מצד די סאציאליסטען וועלען מיר אויפנעמען מיט דער גרעסטער קאלטבלוטיגקייט.

די גרינדונג פון פארשידענע עקאנאמישע אסאציאציעס איז איינע פון די הויפט טעטיגקייטען פון דעם מאדערנעם סאציאליזם, פון וועלכע פילע

צוואמען פון דער ארבייטערשאפט, פון קליינעם הענדלער, פון דער פאר־מיטלעריי א. א. וו. און דערביי איז די אומפראדוקטיוויע טעטיגקייט די הער־שענדע פארם פון ווירטשאפטליכען לעבען. אבער אט די עקאנאמישע פאר־שידענארטיגקייטען האבען זיך צונויפגענאסען אין איין אלגעמיינעם סאציאל־עקאנאמישען מאטיוו — צו שטרעבען צו א נייער ווירקליכקייט, אהן דאס די מער קריטישע עלעמענטען פון די מאסען זאלען ארויסטראגען אין אט דעם אלגעמיינעם מאטיוו דעם קלאסען געדאנק.

ביי די מאכטלאזע, גייסטיג־שוואכע, אומגליקליכע און שקלאפישע מא־סען פון אידישען פאלק, וועלכע זיינען נאך ניט צוטרייסלט געווארען דורך א קלאסען דיפערענצירונג, האט זיך די שטרעבונג צו א נייער ווירקליכקייט פארבונדען מיט אלע רעאקציאנערע און אונגליקליכע אינהאלטען פון זייער לעבען. אט די מאסען זענען די מאטעריאל־עקאנאמישע ליידען פון פאלק פון שטאנדפונקט פון קליין־בורזשואזען לעבען, דער אידעאל פון דער אי־דישער צוקונפט איז ביי זיי פארבונדען מיט די רעאקציאנערע תשובות פון זייער ווירקליכקייט, די מיטלען פאר דער דערגרייכונג פון דעם אידעאל שעפען זיי פון יענער שקלאפישער פאטאלאגישער פסיכאלאגיע, וועלכע האט זיך אויסגעארבייט אין די מאסען אין פארלויף פון יארהונדערטער.

און אויב דער סאציאל־עקאנאמישער מאטיוו פון ציוניזם איז כאטיש, ניט באלויכטען פון קלאסענבאוואוסטזיין און פארבונדען מיט דער גאנצער שקלאפישער און מיזעראבלער פסיכאלאגיע פון די אידישען מאסען, האט דער נאציאנאלער מאטיוו, וועלכער שפילט אין דער באוועגונג די רא׳ל פון א שאפענדען כח, נאך מער געטריבען די באוועגונג אין דער ריכטונג פון רעאקציע. די פראגרעסיווע נאציאנאלע עלעמענטען פון דער אידישער פסיכיק זיינען פארטונקעלט מיט רעליגיעזע טראדיציעס און רעאקציאנערע אנהויפונגען פון שקלאפישען לעבען פון פאלק. דער קלאסען־מעסיג ניט־דיפערענצירטער ציוניזם האט באשאפען זיין נאציאנאלע אידעאלאגיע הויפטזעכליך פון די רעאקציאנערע עלעמענטען פון דעם אידישען נאציא־נאליזם: רעליגיע, טראדיציע און פאלקס זיטען.

ניט פון די קלאסען אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע, ניט פון איר שטרעבונג צו גלט־מאכעריי אדער פאליטישער הערשאפט שטאמט דער בירגערליך־רעאקציאנערער כאראקטער פון ציוניזם, נאר פון דער אוג־ווייסענהייט און פינסטערניש פון פאלק און פון דער ניט געניגענדער דורכ־דרינגונג פון דעם קלאסען־באוואוסטזיין און דער רעוואלוציאנער־סאציא־ליסטישער אידעע אין די מאסען.

ניט די קלאר באוואוסטזיניג אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע איז די אורזאך

בילדונג זיינע בעסטע מיטהעלפער, אין דער צייט וואן דער רעאקציאָנערער ציוניזם בויט זיין געבידע אויף דעם צופוילטען פונדאמענט פון דעם פאטאלָגישען אידענטום. ניין, הערען ציוניסטען פון דעם רעאקציאָנערלירגערלי־כען לָאגער, איר האָט געמאכט דעם ציוניזם אונמענליך, איר האָט אים פאר־וואנדעלט אין אן אוטאָפּיע פון שקלאפערייי, אין נאציאָנאלע קריכענייש, איר האָט דערווייטערט פון אים די אויפגעקלערטע פּאָלקסמאסען און די סאָציא־ליסטישע אינטעליגענץ און איר האָט, צו אונזער גרעסטען באדויערן, פון אים צוגענומען אלע לעבענס־זאפטען.

מיר ציוניסטען־סאָציאָליסטען הויבען אויף די עכטע פּאָן פון דער אידי־שער פרייהייט, כיר לעבען אויף דעם אידענטום, אריינבריינגענדיג אין אלע ערשיינונגען פון זיין לעבען דעם גרויסען אידעאל פון סאָציאליזם. מ י ר זיינען צ י ו נ י ס ט ע ן!

און וואס מער דער איצטיגער ציוניזם דערנענטערט זיך צו זיין פאר־ווירקליכונג, און וואס מער עס ווערען צייטיג אלע יענע אינסטיטוציעס, וועלכע דארפען עפענען די קאָלָאָניזאציע, אלס קלאָרער ווערט די נויטווענ־דיגקייט פון דעם סאָציאליסטישען ציוניזם.

די רעאקציאָנער־בורזשואזע ציוניסטען ווילען א קאָלָאָניזאציע אויף קאפיטאליכטישע יכודות און פאר'משפט'ען דורך דעם דעם ציוניזם צום טויט. זיי טראָגען אריין אין דער באוועגונג גלייך ביים אנפאנג די ביראָגער־לייבע קלאסען אינטערעסען און באשאפען יענע סאָציאלע מכשולים, צוליב וועלכע דער ציוניזם וועט מוזען צוזאמענברעכען. איצט איז די ציוניסטישע באוועגונג, ביי אלע אירע חסרונות, אלטרואיסטיש אין איר ענדציל, אָבער ביי דער פראקטישער טעטיגקייט וועלען ארויפשווימען די אינטערעסען פון די קאפיטאליסטען, דער בורזשואזיע, די טעכניקער, די אגראָנאָמען, די אָנגע־שטעלטע און די אלע אנדערע, וועלכע קריכען פאר די הערשענדע קלאסען. עס וועט זיך דאן פאנאנדערברענען דער קלאסען קאמף, וועלכער וועט פאר־ניכטען די אידישע מיליוכה ביי איר סאמע אנפאנג. דער באשאפענער געגענ־זאץ פון די אינטערעסען וועט זיין יעטער פעלז אָן וועלכען דער ציוניזם וועט צושמעטערט ווערען. און וועו אנשטאט פרייהייט און ווידערגעבורט וועט אָנקומען קלאסען־האס און באנקראָט, וועלען די רעאקציאָנער־בורזשואזע ציוניסטען זיין די שולדיג פאר דעם גערייכט פון דער אידישער געשיכטע.

ניט ווייניגער שולדיג וועלען זיין אויך די אידישע סאָציאליסטען, אויב זיי וועלען בלייבען שטעהן פון ווייטען. זיי האָבען די מעגליכקייט אנטקע־גענצושטעלען דעם רעאקציאָנער־בורזשואזען ציוניזם זייער סאָציאליסטישע מאכט און אָנוועגרען די באוועגונג אין א סאָציאליסטישער ריכטונג.

און זייער זינר געגען דעם אידישען פאָלק וועט זיין דערפאר שווערער,

פאליק בית־עמית

ערוואַרטען זאָגאר די פּאַרווירקלעכונג פון דער סאָציאַליסטישער געזעלשאפט בכלל. קאָאָפּעראַטיוו קאָלאָניזאַציע איז דער וועג, וועלכער דארף פירען צו דער פּאַרווירקלעכונג פון דער אידישער סאָציאַליסטישער געזעלשאפט צום נצחון פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט.

און אויב קאָאָפּעראַציע ענטוויקעלט זיך און האָט ערפאָלג אין די אלטע קאפיטאַליסטישע לענדער, דארף זי געווים פארנעמען איר פּאָזיציע אין א נייער געזעלשאפט. יאָ, לויט אונזער בליק איז דאָס דער אייניגער תנאי פאר אן ערפאָלגרייכער קאָלאָניזאַציע אין אלגעמיין.

דער פּאַרוואורף פון אוטאָפּיע פאר די ציוניסטען קען ביי אונז ארוים־רופען נאָר א שמייכעל פון מיטלייד.

אויב אימיצער פארדינט דעם פארוואורף אין א נידעריגען און שלעכטען אוטאָפּיזם זיינען דאָס די ראַאקציאָנערע ציוניסטען. די אונמעגליכקייט ארויסצוגעהן פון דער ספערע פון זייער איינגער פסיכאָלאָגיע, די עם הארצישע זיכערקייט אין דער אונבאוועגליכקייט פון דער וועלט און דער אונפייאיגקייט פון לעבען צו פארווירקלעכען העכערע און פארנינפטיגערע פּאָרמען — איז דער מיזעראבעלער ראַאקציאָנערער אוטאָפּיזם פון זעלבסט־צופרידענע מענשען און די הערשענדע קלאסן. אוטאָפּיסטען זיינען יענע ציוניסטען, ביי וועמען דער ערפאָלג היינגט אָפּ אן דעם קאפריז פון סולטאן און דער אזוי אָנגערו־פענער דיפלאָמאטיע. די ציוניסטען סאָציאַליסטען זיינען פריי פון דעם פסעודאָ־ראָמאנטישען טשאד, לויט וועלכען די קאָלאָניזאַציע דארף זיך אָנ־פאנגען נאָר אין דעם „הייליגען לאנד", און ניט אין די פרייע לענדער פון ענגלאנד, וועלכע זיינען אין שכנות מיט ארץ ישראל. ניט יענע זיינען או־טאָפּיסטען, וועלכע נעמיסען צוואמען די אידעאלען פון דעם אידישען ווידערגע־בורט מיט די הייליגע אידעאלען פון דער גאנצער מענשהייט. פאר׳משפט צו א לאנגזאמען טויט איז די ארבייט פון יענע, וועלכע שטעלען זיך פאָר, דאָס מען קען באגייסטערען מענשען צו שקלאפעריי און מאָראַלע אבסורדען.

ערשט דער סאָציאַליסטישער ציוניזם מאכט דעם ציוניזם מעגליך, ער בריינגט אויס דעם באגריף פון ארץ ישראל און מאכט מעגליך גלייך אָנצו־הויבען די ראַאליזאַציע פון אן אידישער מלוכה. ער בריינגט דעם ציוניזם אין פולען הסכם מיט די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון די פאָלקס מאסען און מאכט פון אים א גרויסען אידעאל, פאר וועלכען דאָס פאָלק וועט קעמפען און לעבען. ער וועקט די אידעאליסטישסטע און אויפגעקלערטעסטע עלעמענטען פון אידענטום און שטעלט זיי אין זיין אוואנגארד, אין דער צייט וועלן דער בורושואזער ציוניזם קלייבט נאָר אויף די דערנער און צוטרעט מיט די פיס די בלומען. ער קעמפט געגען די פאטאַלאָגישע געוויקסען פון דעם אידישען לעבען, געגען קלעריקאַליזם און טראדיציע און זעהט אין ליכט אוי

דאָס פאָלק אין קאמף פאר זיין פרייהייט *)

די ציוניסטישע פרייהייטס באוועגונג געפינט זיך איצט אין א קריטישער לאגע, וואס צווינגט אלע פארטשריטליכע ציוניסטען, פאר וועלכע דער ציוניזם איז ניט א פשוט'ע צייטפארטרייבונג, נאר א היילינער ערנסט, טיפער ארומ-צוקלערען דעם תוכן פון דער באוועגונג. מיר זעהען, ווי די אידעע פון דער אידישער פרייהייט איז באקאנט כמעט ביים גאנצען אידישען פאלק, ווי עס זיינען באשאפען געוואָרען די אינסטרומענטען, כדי אנהויבען צו פארווירקליכען די אידעע: א פאלקס-פארטרעטונג, א נאציאנאלער פאנד א. ד. ג. ווייטער זעהען מיר, דאס די אויסערליכע כחות, די אירגאפאישע און די טערקישע רעגירונגען מאכען ניט די מניעות, פאר וועלכע מען האט פריער אזוי מורא געהאט; ווי די פראגרעסיוע עפענטליכע מיינונג איז געניגט צו דיזער באוועגונג, אזוי דאס דער ציוניזם וועט זיך מיט דער צייט קענען אויף איר שטיצען. און צוריק אבער זעהען מיר, ווי דאס אידישע פאלק שלאפט און עס ערוועקען זיך אין אים ניט די כחות, וועלכע קענען דעם ציוניזם אויספירען; ווי אלע די אינסטרומענטען, וועלכע זיינען באשאפען געוואָרען האבען ניט קיין ווערט, וואָרום עס ליגען ניט אין זיי בערך אזוי פיל מאטעריעלע און פאליטישע כחות, וועלכע זיינען נויטיג, אום דעם ציוניזם אויסצופירען; ווי אלע סימפאטיען פון דער ניט-אידישער וועלט פאר דעם ציוניזם זיינען אהן נוצען, וואָרום עס ערהויבען זיך אין דעם אידישען פאלק אליין ניט די נויטיגע קרעפטען, אום דיזע לאגע און די סימפאטיען אויסצונוצען. קיינמאל איז דער ציוניזם ניט נעשטאנען אזוי נוט און האט ניט נעהאט אזוי פיל שאנסען, און דאך הויבט זיך ניט אויף דאס פאלק ווי איין מאן מיט א פאליטישען רצון און א כח, כדי צו דערלאנגען די פרייהייט.

די סבה דערפון ליגט אין דער נאנצער ענטוויקלונג פון דעם ציוניזם, אין דער פאַרם ווי מען האט די אידעע פון דער אידישער פרייהייט פארשטאנען, וועלכע כחות מען האט נעזוכט צו ערוועקען, און ווי מען האט נעמיינט די אידעע אויסצופירען. אין די 20 יאר זייט עס איז ענטשטאנען צוערשט די חבת ציון און שפעטער דער פאליטישער ציוניזם, איז אייגענטליך נאך ניט אויפגעוועקט געוואָרען דער גרויסער אידישער המון, וועלכער איז נעצוואונגען דורך זיין נאנצע מאטעריעלע און קולטורעלע לאגע צו זוכען אין דעם ציוניזם זיין רעטונג און באפרייאונג אין וועלכער עס זאל פילען דיזע פרייהייט ווי זיין נרעסטען אינטערעס פון לעבען. די וויניגע איבערגעבליבענע ציוניסטען, וואס

*) פלוגבלאט נומער 1, ארויסגעגעבען פון דער אָרגאניזאציע "הירות"".

ווייל זיי זיינען אלע סאָציאליסטען, דער פּראָגרעסיווסטער, אידעאלסטער און אויפגעקלערטסטער קלאס פון פאָלק.

ארויסטרעטענדיג מיט דעם סאָציאליסטישען ציוניזם פאר דער אידישער יוגענד, האָפען מיר, דאס מיר וועלען ריכטיג פארשטאנען וועלען פון אירע בעסטע פּארשטעהער. מיר האָפען, דאס די בעסטע פארטרעטער פון דער אידישער יוגענד וועלען זיך ערליך און אויפריכטיג באציען צו אונזער רוף. נאָר קודם כל וועלען מיר זיך צו יענע אלע אין דעם ציוניסטישען לאגער, וועלכע, באגרייפענדיג די גאנצע ניט־ציוניסטישקייט און גייסטיגע אָרימקייט פון דעם איצטיגען ציוניזם, זוכען נייע פאָרמען פאר דעם ציוניזם, וואס זאָלען זיין מער אין הסכם מיט זייער סאָציאליסטישער וועלט־אנשויאונג. און אָט די אומעטום צושפרייטע עלעמענטען רופען מיר צו אָרגאניזירונג און שיקען זיי די פרייליכע בשורה, דאס סאָציאליסטיש־ציוניסטישע גרופען וועלען אומעטום געבאָרען.

די לייזונג פון דער אידען פראגע וועלט בכן רעדוצירט צו דריי גרונד־לאגען:

1. די נויטוועגדיגקייט פון א סאָציאל־דעמאָקראטישער אָרגאניזאציע פון אידישע מאסען אין די לענדער, וואו זיי געפינען זיך.
2. די נויטוועגדיגקייט פון א סאָציאליסטישער אידישער מלוכה אין ארץ ישראל און אירע נאכבאר־לענדער.
3. די נויטוועגדיגקייט פון קאמף געגען דעם אידישען קלעריקאליזם און זיין אומבייט אויף א סאָציאליסטישער נאציאָנאלער אידעע.

אזוי ווי דער סאָציאל דעמאָקראטישער קאמף פון די אידען געפינט זיך ניט אין אינערליכען צוזאמענהאנג מיט דעם אויפבוי פון א סאָציאליסטיש־ציוניסטישען שטאט, דארפען די ביידע פאָרמען פון לייזען די אידען פראגע געפינען זייער קאָנקרעטען אויסדרוק אין צוויי זעלבסטשטענדיגע אָרגאניזאציעס.

צו דער ארבייט, חברים!

עס לעבע דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם!

עס לעבע דער סאָציאליסטישער ציוניזם!

לאָנדאָן, מאי, 1901.

אלע מאטעריעלע און גייסטיגע באדינגונגען פון זיין לעבען צווינגען אים צו־צושטעהן צו דער ציוניסטישער באוועגונג און אין איר זעהן דעם וועג צו פרייהייט און צו העכערע פאָרמען פון לעבען. אָט פון דעם גרויסען פעלער, וואָס דער ציוניזם האָט געמאכט ביז יעצט, דערפון וואָס עס איז ניט אויפגע־לעבט געוואָרען דער אידישער המון, וועלכער זאָל קענען קעמפען פאר דעם ציוניזם און זוכען אים אויסצופירען, וואס די אינטערעסען פון זיין לעבען זאָלען זיין פארוואקסען מיט דער ציוניסטישער פרייהייט, דערפון נעמט זיך, דאס עס זיינען יעצט ניטאָ קיין קרעפטען, אום דעם ציוניזם צו פארווירקליכען, בשעת עס איז באמת די מעגליכקייט פאראן די אידישע פרייהייט צו באגרינדען. די אידישע מיליאָנערען און מיליארדערען פון מערב־אייראָפּא, די גבירים אין רוסלאנד, די רייכע קהלות, די חברות פאר קאָלאָניזאציאָן פון אידען, ווי די יק"א, די חברה כל ישראל חברים, די חברה בני ברית אין אמעריקא, וואס זיי אלע וואָלטען קענען אויספירען דעם ציוניזם און בריינגען דעם גאנצען אידישען פאָלק, דעם אידישען המון, גליק און פרייהייט, זיינען געגנער פון דער באוועגונג, ווארום זי איז דער הפך פון זייערע אסימילאטאָרישע געשעפטען און שווינדל־רייען; און די אידישע מאסע, דאס אידישע פאָלק האָט ניט אין זיך דעם רצון דעם ציוניזם צו פארווירקליכען און וויס ניט דעם וועג, וועלכען עס זאָל געהן, וועו עס זאָל דעם ציוניזם וועלען אויספירען.

עס מוז דאָרום יעצט זיין די אויפגאבע פון אלע ערנסטע און פאָרטשריטליכע ציוניסטען צו ערוועקען און צו פארשטארקען דעם ציוניסטישען רצון צו פרייי־הייט ביי דעם אידישען פאָלק און דאָס פאָלק ארויספירען אויף דעם וועג, וואו עס זאָל זעלבסט דעם ציוניזם דורך זיינע כחות פארווירקליכען. און איינס מיט דאָס אנדערע זיינען איינג פארבונדען: שטארקענדיג דעם רצון פון פאָלק צו פרייהייט, שטיפען מיר איהם, עס זאָל זוכען מיטלען און וועגען די פרייהייט צו פארווירקליכען, און, וויזעגדיג אים דעם וועג וויי דעם ציוניזם אויסצו־פירען, שטארקען מיר אין אים דעם רצון צו פרייהייט און וועקען אויף זיינע אינווענדיגע כחות. דאָס פאָלק מוז אָנהויבען צו פארשטעהן, — און די אינטעליגענץ מוז אים דערצו העלפען, — דאָס דער ציוניזם איז ניט נאָר א גאולה פאר דער אידישער מאסע פון די צרות פון דעם גלות, נאָר אויך פון אלע אירע צרות אין דער היינטיגער געזעלשאפט. בשעת עס באגרינדעט זיך א נייע געזעלשאפט דורך די הילף און די כחות פון המון, קאָן דאָס נאָר זיין א פרייע געזעלשאפט, אָהן דעם אונגליקליכען הפוך פון אָרים און רייך, הערר און קנעכט, א פרייע געזעלשאפט, וואו אלע מענשען זאָלען זיין ברידער אין לעבען צוזאמען צוליב דער הייליגער עבודה פאר אמת, צדק און יושר. בפרט אָבער מוזען מקוים ווערען דיזע העכסטע אידעאלען פון דער מענשליכער געשיכטע אין א אידישער געזעלשאפט, ביים אידישען פאָלק אין

זייער ציוניזם שטאמט ביי זיי פון זייערע שטארקע נאציאָנאלע געפיהלען, זיינען אריינגעפאלען אין דעם טעות פון אלע אוטאָפיסטען, וועלכע האָבען געמיינט, דאָס דער אינווייניגער אמת פון דעם ציוניזם אליין איז ענגוג, כדי צו אים זאָלען צושטעהן אלע קלאסען אידען און אים פארווירקליכען. און אזוי ווי עס האָט זיך זיי אויסגעדאכט, דאָס דער גאנצער ציוניזם איז מער ניט ווי א געלד־פראגע, האָבען זיי געזוכט נאָר צוציען צום ציוניזם דעם רייכען קלאס, פון די שטאָדט־גבירים ביז צו די גרויסע אידישע מיליאָנערען און מיליארדערען. מיט די גבירים און מיליאָנערען האָבען זיך די ציוניסטען ועפרואווט אויף אלע אופנים, מען האָט געזוכט צו ערווערקען זייערע נאציאָנאלע געפיהלען, גערעדט צו זיי פון נאציאָנאלער ערע און פרייהייט, מען האָט געפרואווט זיי באוויזען, דאָס דער ציוניזם איז פאר זיי נאָר נוצליך, ווארום ער ציט אָפ דעם אידישען פראָלעטאריאט אין אנדערע לענדער און לאָזט די גבירים אין רוהע; מען איז געקראָכען פאר זיי אויף אלע פיר, פארוואָרפען זיי מיט כבוד, געשיינקט גבאות און שלישי, בשעת זיי האָבען אין הארצען פון דעם ציוניזם געלאכט; אויפגע־הויבען פאר א קלייניגקייט יעדען געלד־זאָק צו דער מדרגה פון א שטיקעל שר און נדיב ביי אידען, — און נאָך אלעם דעם זעהען מיר, ווי דער רייכער קלאס איז אזוי ווייט פון דעם ציוניזם ווי אמאל; ווי די אידישע בורזשואזיע אין מערב־אייראָפּא און אין רוסלאנד איז ניט נאָר וואס זי וויל ניט דעם ציוניזם אויספירען, נאָר זי לאָזט ניט צו אפילו, אז דאָס אידישע געלד, ווי די פאָנדען פון יק"א, חברה כי"ח א. ז. וו. וואס זיינען באשטימט פאר דער קאָלאָניזאציאָן, זאָלען אויסגענעבען ווערען פאר דעם ציוניזם, ווי די אידישע גבירים און מיליאָנערען באזונדערס אין מערב־אייראָפּא זיינען גיכער באריים צו שאפען אלע מניעות געגען ציוניזם, אויידער אים צו פארווירקליכען. ניט וויניגע פעלער האָט דער ציוניזם געמאכט אין זיינע ארגאניזאציאָנען און אגיטאציאָן, ווארום ער האָט נעווענלט אנפאסען די ארגאניזאציאָנען צו די רעאקציאָנערע מיינונגען און געפיהלען פון דער בורזשואזיע, כדי זי זאָל קענען לייכטער צושטעהן צום ציו־ניזם. אָבער מען איז מער ניט געבליבען שטעהן ווי ביי די פעלער. צוגע־שטאנען צום ציוניזם איז דער רייכער אידישער קלאס ניט.

בשעת אָבער מען האָט זיך געיאָגט נאָך דער רייכער בורזשואזיע, ווענלכע קאָן פרייוויליג ניט צושטעהן צו דעם ציוניזם, ווארום אלע ארט מאטעריעלע אין גייסטיגע אינטערעסען זיינען געגען דעם ציוניזם, האָט מען ניט געזוכט צו געווינען די אידישע מאסע, דעם גרויסען אידישען המון, צום ציוניזם, וואס ביי אים זיינען פארקערט פאראן אלע תכונות צוצושטעהן צום ציוניזם. און וואס אלע באדינגונגען פון לעבען, זיין נע ונר זיין, די אונמעגליכקייט פאר אים צו האָבען אין דער וועלט ברויט און ארבייט, זיינע פאָליטישע און נאָך מער סאָציאלע געדריקטקייט אין אלע לענדער, אפילו אין די פרייעסטע, — וואס

געוואָלט אָפגעבען די קאפיטאָלען פאר דעם ציוניזם לויט דעם ווילען פון דאס אידישע פאָלק, וואָלט די אידישע פריהייט אין ארץ ישראל געקענט באגרינדעט ווערען. אָבער די אידישע מיליאָנערען און דער רייכער קלאס אידען ציטערען פאר דעם ציוניזם ווי פאר א סכנה פאר זייער פריוויליגירטע לאגע אין דער וועלט. די אסימילאציע איז דעם רייכען קלאס נוצליך, זי גיט אים א קיום אין דער וועלט, עפענט אים די טויערען צו דער קריסטליכער וועלט, צו רייכטום אין פאָליטישע מאכט; דער רייכער קלאס מוז שרייען, דאס די לענדער, וואו ער וואוינט, זיינען דאס פאטערלאנד פון אידען, דאָס אידען האָבען ניט קיין אנדערע ציקונפט, זוכען ניט קיין אנדער לאנד און זיינען פארשמאָלצען מיט דעם פאָלק, צווישען וועלכען זיי וואוינען צו איז פאָלק — דאָס איז אוּ נויטיג, כדי בעסער אויסצונוצען זיין פאָליטישע מאכט, זיין רייכטום און זיינע פריוויליגיעס אין די לענדער, וואו ער וואוינט. דערפאר ווילען די רייכע אידען ניט העלפען דעם ציוניזם אפילו דאָרט, וואו ער פארלאנגט פון זיי גאָר קיין אָפפער ניט, אוּן זיינען באריט דעם ציוניזם אומעדום צו שטערען, ווי מיר זעהען דאָס ביי יק"א, וועלכע האָט געגעבען אידישען קאָלאָניסטען אין ארץ ישראל מער געלד אויף פארלאָזען דאָס לאנד. בשעת מען האָט געקענט מיט ווייניגער געלד אין ארץ ישראל גופא גרינדען אן עקזיסטענץ פאר זיי. ביי אלע פאָליטישע אוּן דיפלאָמאטישע שריט, כדי ארץ ישראל צו עפענען, שטעהען די רייכע אידען, אוּן שאפען די גרעסטע מניעות.

דאָס אידישע פאָלק, וואס מוז אָהן דעם ציוניזם פארלאָרען געהן, מוז דאָרום עפענען א קאמף געגען דעם רייכען קלאס אידען, געגען די גבירים אוּן די מיליאָנערען פאר דעם ציוניזם. דער אידישער המון האָט דאָס רעכט זיי צו צווינגען צו פארווירקליכען דעם ציוניזם. זיי, די רייכע, דערוועקען דורך זייער רייכטום אסימילאציע אוּן שווינדעל, שנאה אוּן רדיפות געגען אידען, וואָס פאָלען נור אויף דעם קאָפ פון דעם פאָלק; אוּן נור דער המון לייעט פון דעם אנטיסעמיטיזם, וואס נעמט זיך פון דער לאגע פון די רייכע אידען. דער המון האָט דערפאר דאָס רעכט פון זיי צו פאָדערען, זיי זאָלען איהם געבען די מיטלען פאר זיין ציוניסטישער באפריאונג, אוּן מוז אָנהויבען געגען זיי א סיסטעמאטישען קאמף. עס איז אָבער גאָר קיין ספק ניט, דאס די אידישע קאפיטאָלען, ווי דער פאָנד פון יק"א, חכי"ח אוּן ז. וו., וועלכע געהערען דעם אידישען פאָלק, מוזען פארוועגדעט ווערען פאר דעם ציוניזם לויט דעם רצון פון דאָס פאָלק. דיזע גרויסע קאפיטאָלען געהערען באמת דעם אידישען פאָלק, אוּן דאָס אידישע פאָלק מוז ווערען דער בעל הבית איבער דיזע געלד. דער קאמף פון דעם אידישען פאָלק פאר דעם ציוניזם מוז זיך דערפאר אָנהויבען פון דעם קאמף געגען דער יק"א אוּן מוז וואס ווייטער וואקסען אוּן ווערען גרעסער אוּן גרעסער אוּן אויפהויבען זיך צו אן אלגעמיינעם קאמף.

ציון, וואס דיזעס פאלק האט נאך מיט טוויזענדער יארען צוריק געזאגט: אפס כי לא יהיה בך אביון, און באשאפען כאציאלע געזעצען וויי יובל, שמיטה, לקט, פאה, כדי עס זאל הערשען גערעכטיגקייט אויף דער וועלט. דאס אידישע פאלק טראגט אין זיין גאנצען גלות דעם הייליגען אידעאל פון אן אמת'ער וועלט פון פרייהייט און ליבע און האפט, דאס זי וועט מקוים ווערען אין די ימות המשיח. אין דעם ציוניזם קאן און וועט דיזע נייע אמת'ע וועלט פארווירקליכט ווערען. דאס לאנד אין ארץ ישראל, וואס וועט געקויפט ווערען פון דעם נאציאנאלפאנד, מוז געהערן דער גאנצער נאציאן. אלע רייכטימער וועלען זיין נאציאנאלאייגענטום, די ארבייט וועט זיין א שותפות'ע, און איין מענש וועט דעם אנדערען ניט דריקען, נאר ער וועט אים העלפען. שוין איצט הויבען אן אלע אי־בערגעבענע און פארשטענדיגע ציוניסטען צו פארשטעהן, דאס די נייע אידישע געזעלשאפט וועט זיין אויפגעבויט אויף נייע יסודות, אויף נאציאנאלאייגענטום און שותפות'ע ארבייט, און דיזע געראנקען ווערען ארומגערעדט אין דער ציוניסטישער פרעסע און פארבריטעט צווישען די בעסערע ציוניסטען. דיזע געראנקען ווערען אבער אויסגעפירט און דער אידעאל וועט פארווירקליכט ווערען, ווען דער אידישער המון וועט זיך שטעלען אין דעם מיטעלפונקט פון דער ציוניסטישער באוועגונג. וואס מער דאס אידישע פאלק וועט אנהויבען צו פילען זיין היסטארישען אונגליק, זיין פארצווייפעלטע עקזאמישע און פא־ליטישע לאגע, אלס פאלק אהן א לאנד, אהן ארבייט, אהן א שפראך, אהן א קולטור און אהן כבוד, און וואס מער עס וועט אנהויבען צו פילען, וואס פאר א גרויסער אידעאל אין דעם ציוניזם וויקט אים צו, ווי דער ציוניזם קאן דאס אידישע פאלק מאכען צו א נס עמים, צו דעם העכסטען און פרייעסטען פאלק אין דער וועלט, צו א פאלק וואס זיין לעבען וועט זיין פול מיט גליק און שעהנ־קייט, וואס מער דאס אידישע פאלק וועט דאס אלץ אנהויבען צו פילען, וועט אין אים אלץ שטארקער ווערען און וואקסען דער רצון דעם ציוניזם צו פאר־ווירקליכען, פאר דעם ציוניזם צו קעמפען, צו לעבען און צו שטארבען פאר אים.

זאל נאר אין דעם אידישען המון, אינ'ם אידישען פאלק שטארק ווערען דער רצון צו פארווירקליכען דעם ציוניזם, וועט ער אויך געפינען די מיטלען, ווי דאס אויסצופירען. אין די הענד פון די אידישע מיליאנערען פון מערב־איראפא געפינען זיך גרויסע פאנדען פון גלד, וועלכע געהערען דעם כלל אידען און אלגעמיינע אידישע צוועקען. דער פאנד פון יק"א האט אליין 230 מיליאן פראנק, רעכענט מען נאך צו די מיליאנען פון הכי"ח, פון די פארשידענע אליאנ־סען, פון די בני ברית אין אמעריקא, זיינען פארן קאפיטאלען פון מערערע הונדערטער מיליאנען, וואס געהערען ניט קיין פריוואטלייט נאר דעם כלל און זיינען באשטימט פאר קאלאניזאציאן און הילף פאר אידען. וואלט דער ריי־כער קלאס אידען, וואס איז צום אונגליק דער בעל־הבית אויף דיזע פאנדעי,

יעצט זיכערער ווי צו יעדער אנדערער צייט. ווי אומעדום אין דער וועלט, וואו עס זאמלט זיך אויף א גרויסער אידישער המון, איז אויך אין לאָנדאָן אין דער לעצטער צייט אויסגעבראכען אן אנטיסעמיטישע באוועגונג און דאָס ענגלישע פּאָלק ערהויבט זיך געגען די אייניגעפּאָרענע אידען דאָרט. אומעדום אין ענגלאנד און בפרט אין לאָנדאָן רעדט מען מכח די אידען, אויף פּאָלקס־פּארזאמלונגען, אין פּארלאמענט, אין דער פּרעסע, אויף די גאסען. מען ווייל אין ענגלאנד ארויסגעגעבען א געזעץ, וואָס זאָל פּארווערען נייע אידען אריינפּאָרען אין ענגלאנד. דאָס געזעץ וועט מיט דער צייט געווים אָנגענומען ווערען. דער־ווייל ווערט פון דעם אנטיסעמיטיזם די לאגע פון דער אידישער מאסע אין לאָנדאָן אלץ שלעכטער אין שלעכטער: עס איז ניטאָ קיין ארבייט, מען נעמט ניט אָן אידישע ארבייטער אין ווערקשטאטען, מען פּארדינגט ניט קיין דירות אָן מען קוקט אויף דעם אידען מיט גרויס שנאה און פּאראכטונג. דאס אלץ מאכט דעם אידישען המון מסוגל אויפצוהויבען א באוועגונג פאר דעם ציוניזם אין אָנהויבען פּאָדערען פון דער יק"א די הונדערטער מיליאָנען, כדי דאָס אידי־שע פּאָלק זאָל געהאָלפּען ווערען. און די עפענטליכע מיינונג אין לאָנדאָן ווערט דיוע באַיוועגונג אונטערשטיצען און געפינען אין דעם די ריכטיגע מעגליכקייט, ווי די אידישע פּראגען צו לייזען.

די ציוניסטישע אינטעליגענץ, הן פון דער אקאדעמישער יוגענד און הן פון די ארבייטער, וואס ווילען פון דעם ציוניזם מאכען פאר אידען דעם גרעסטען אידעאל פון דער אידישער היסטאריע און פארבינדען מיט דיזען אידעאל די העכסטע און שענסטע האָפּנונגען פון דער מענשהייט, וואָס ווילען ניט ריידען און פּארבריינגען אין ציוניזם, וואָס זיי באפרידיגען זיך ניט דערמיט, דאָס דער ציוניזם זאָל פּארווירקליכט ווערען אין טויזענדער יאָר ארום, — אלע קרעפ־טיגע און פּארשטענדליכע כחות אינ'ם ציוניזם מוזען זיך יעצט אָרגאניזירען און זעהן אריינצוגעבען דעם איצטיגען מאָמענט און ארויספירען דעם אידישען המון אויף דעם שעהנעם וועג פון קאמף פאר זיין העכסטען נאציאָנאלען, פּאָליטישען, עקאָנאָמישען און קולטורעלען אידעאל. אלע דיזע כחות מוזען זיך אָרגאניזירען און זעהן צו שאפען א באוועגונג פון קאמף פון דעם אידישען המון פאר דער ציוניסטישער פרייהייט געגען די פינסטערע און אסימילאטאָרישע קרעפטען, וועלכע האָבען די מיטלען און די מעגליכקייט אָבער ניט דעם ווילען דעם ציוניזם אריסצופירען. דיזע אידעע פון דעם נייעם ציוניזם, פון דעם ציוניזם פון קאמף אין פרייהייט זאָל ארויסגעטראָגען ווערען אין אלע אידישע ווינקעלער, און איבערגעהן אין דעם מאַרך און דעם בלוט פון דעם אידישען המון. פּראקטיש קאָן זיך אָנהויבען דיזע באוועגונג, ווי מיר האָבען דאָס ארומגערעדט, אין לאָנ־דאָן. אהין וועלען זיך מוזען צונויפקומען אלע די ציוניסטען, וועלכע פּארשטע־העז אונזערע שטרעבונגען און צילען, און דאָרט שאפען א באוועגונג פון דעם

ווי דער אלגעמיינער קאמף פון דעם אידישען פאלק פאר דעם ציוניזם וועט זיין, וואס פאר פארמען און געשטאלטען ער וועט אננעמען, אין וואס ער וועט זיך אויסדריקען, קאן מען יעצט נאך ניט זאגען. ווי אבער דער קאמף געגען דער יק"א זאל געפירט ווערען, קענען מיר יעצט שוין אנגעבען. די יק"א האט איהר הויפט ארט אין לאנדאן; זי איז אן ענגלישע געזעלשאפט, זי שטעהט אונטער דעם ענגלישען געזעץ, די הויפט־ווירקונג האבען אויף איר די ענגלישע, דאס הייסט די לאנדאנער אידען, און זי איז אונטערוואַרפען דער עפענטליכער מיינונג פון דער ענגלישער וועלט. אין לאנדאן איז אבער פאראן זעהר א שטארקע אידישע מאסע, וועלכע באשטעהט פון ארבייטער, קליינע קרעמער, פּעדלער, הויזירער און טויזענדע אונגליקליכע, וועלכע זיינען דאס לעבעדיגע בילד פון דעם אייביגען איר, וואס איז נע ונד אין דער וועלט. די לאנדאנער אידישע מאסע איז זעהר ציוניסטיש און קאן נאך שטארקער אנהויבען פיהלען און וועלען דעם ציוניזם, וועז עס זאל זיך דארט אויפהויבען א שטארקע באוועגונג און וועז מען זאל ווייזען דער מאסע, וואס פאר א הויכער מאטעריעלער און מאראלישער גליק עס ליגט פאר דער מאסע אינ'ם ציוניזם. די לאנדאנער אידישע מאסע מוז ערקלערען דעם קאמף דער יק"א פאר דעם ציוניזם און אויפהויבען א באוועגונג, ביז זי וועט עררייכען דעם ציל, דאס די יק"א וועט אפגעבען איהרע קאפיטאלען דעם אידישען נאציאנאלפאנד. די לאנדאנער אידישע מאסע מוז פארדופען מאסען־מיטינגס, מוז ארויסגעהן אויף דעמאנסטראציעס, מוז זיך פאראייניגען מיט אלע דעמאקראטישע און ציונספרייגדליכע עלעמענטען פון דער קריסטליכער וועלט און צוזאמען פארערען פון די אידישע מיליאנערען איר רעכט און איר קאפיטאל צוליב דעם ציוניזם. די באוועגונג מוז דויערען אהן א אויפהער, סיסטעמאטיש, ווערענדיג אלץ שטארקער און שטארקער, ביז זי וועט צווינגען די פאלשע בעלי הבתים פון דער יק"א צו ערפילען דעם רצון פון אידישען פאלק, און די אידישע מאסע וועט זיך אין דעם קאמף שטיצען אויף טיפע און שטארקע סימפאטיען און געפיהלען פון דער ענגלישער וועלט. די ענגלישע וועלט האט פון א סך סבות, וואס דא איז ניט דער ארט זיי ארומצוריידען, סימפאטיען פאר דעם ציוניזם. זי געפינט דיזע באוועגונג פון דעם אידישען פאלק פאר א ריכטיגע און נוצליכע. וואס מער מען וועט די וועלט אויפקלערען איבער דעם אמת'ן כאראקטער פון דעם ציוניזם, איבער זיין פארט־שריטליכען שרש, איבער זיין נויטיגקייט פאר אידען, וועלען אלץ מער שטייגען די סימפאטיען פון אלע פארטשריטליכע קלאסען פון דער וועלט און העלפען דעם אידישען המון אין זיין מלחמה פאר זיין פרייהייט.

גראד אין דער לעצטער צייט איז אזא באוועגונג צווישען די לאנדאנער אידען נאך מעגליכער געווארען, און אויך די שטיצע פון דער עפענטליכער מיי־נונג אין ענגלאנד און די האפנונג, דאס די יק"א וועט מוזען נאכגעבען, זיינען

דער ציוניזם און דער המון *)

די ציוניסטישע באוועגונג איז יעצט געקומען צו א קריטישער לאגע, צו א לאגע, וואס די בחות פון דער באוועגונג שטימען ניט מער איין מיט דעם ציל פון דער באוועגונג. דער אידעאל פון דעם ציוניזם איז אפילו באקאנט געווארען אין דער גאנצער וועלט. די ערשטע ארגאניזאציאנס פארמען זיינען באשאפען געווארען, און דאך זיינען ניט ערווארטעט די כחות, וועלכע זאלען קענען פירען דעם ציוניזם צו זיין ציל. די גאנצע באוועגונג איז שוואך און מאט, די מיטלען האבען קיין באטרעף ניט אין פארגלייך צו דעם ציל, די באגייסטערונג פעלט, די יסודות, אויף וועלכע די באוועגונג שטיצט זיך, זיינען אונזיכער, און דער וועג און דער ציל ווערען נאר אפט פארלאָרען און פארגעסען. עס זיינען ניט ערווארטעט געווארען אין פאלק די שטארקע כחות, וואס זיינען נויטיג, כדי א פאלק זאל זיך באפרייען און אויפחויבען זיך צו א נייעם שענערען און העכערען לעבען. ניט פון אויסערע מניעות ווערען אידען ניט באפרייט אין ציוניסטישען זין, נאר פון אינווייניג, וועלכע ליגען אין אידישען פאלק גופא.

די סבה דערפון, וואס דער ציוניזם איז אזוי שוואך און קאן ניט אויסגעפירט ווערען, וועלען מיר ערשט דאן פארשטעהן, וען מיר וועלען פארשטעהן בכלל, ביי וועלכע תנאים קאן א היסטארישע באוועגונג זיין שטארק און דערגרייכען איר ציל. דאס איז א כלל, דאס נאר אזעלכע באוועגונגען זיינען שטארק און האבען א קיום אין לעבען און פירען אוים אין דער געשיכטע זייער ציל, וען זיי שטאמען פון די פאדערונגען פון לעבען, שטיצען זיך אויף דעם קלאם פון פאלק, וועלכער איז דורך די תנאים פון זיין לעבען געצוואונגען צו זוכען אין דער באוועגונג אן ענטפער אויף זיינע לידען און צרות, און וועלכע פארענטפערט די אינווייניגע סתירות פון זיין קיום, איז דער קלאם פון פאלק געצוואונגען דורך די גאנצע תנאים פון זיין לעבען אויפצוהויבען די פאן פון א פאליטישער אדער סאציאלער באוועגונג, דאן ברייגט ער אריין אין איר זייער גאנצע אינ־ווייניג כחות, זיין באגייסטערונג און אידעאליזם, זיינע תכונות צו קעמפען און צו לידען פאר דער באוועגונג, ביז זי איז מנצח אין דער היסטארי, פארענדערט דאס לעבען און ברייגט עס אויף א העכערער מדרגה. כל זמן אבער א באוועגונג געפינט ניט דעם ריכטיגען קלאם פון פאלק, וועלכער איז על פי טבע מיט איר פארבונדען, און שטיצט זיך אויף אנדערע יסודות, ווי דאס קומט זעהר אפט

*) פון ערשטען נומער זשורנאל „המון", רעדאגירט פון דר. נ. סירקין, בערלין, יאהר 1903.

אידישען המון, עפענען דעם קאמף בון דעם אידישען פאלק געגען די אידישע מיליאָנערען פאר דער אידישער פרייהייט! פון דאָרט זאָל זיך די באוועגונג אלץ פארברייטען און פארברייטען און ארומנעמען אלע לענדער, וואו עס זיינע פאראן קהל'שע אידישע נעלד, אידישע מיליאָנערען און א אידישע מאסע, וואס ליידעט און שמאכטעט אין הונגער און פינסטערנים. קיינמאָל איז די פרייהייט ניט געשאפען געוואָרען אין דער היסטאָריע אָהן א קאמף. אויך די אידישע פרייהייט קאָן ניט באגרינדעט ווערען אָהן א קאמף. קאמף פאר דער אידישער פרייהייט, קאמף געגען דער יק"א פאר דעם ציוניזם, — דאָס מוז זיין דער ערשטער רוף פון אלע פאָרטשריטליכע ציוניסטען, און אונטער דיזען רוף מוז זיך אָנהויבען זאמלען דער אידישער המון און באגרינדען זיין גליק און זיין פרייהייט.

(1901).

*) מיר דרוקען דאָ איבער דעם פלוגבלאט פון "חירות" צוליב זיין וועדט אלס היסטאָרישער דאָקומענט. עס איז פאקטיש געווען די ערשטע געדרוקטע אגיטאציאָנס שריפט פאר'ן סאָציאליסטישען ציוניזם אין דער אידישער שפראך געשריבען פון דר. נחמן סירקין.

טיגקייט. דאס איז געווען די סבה פון די אידישע רדיפות און פון דעם אידי־
שען גלות פון איין לאנד אין דעם אנדערן.

פון צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט אָן, בשעת דער מסחר
האָט זיך אין אירָאפּא שוין שטאַרק פארבאריטעט און עס זיינען געגרינדעט
געוואָרען שטעדט מיט פילע איינוואוינער, איז געוואָרען איבריג דער אידישער
מסחר אין מערב־אירָאפּא און מען האָט ביי זיי אָפּגענומען נאָך די שרעקליכע
רדיפות און גזרות כמעט אלע רעכטען און אלע מענליכקייטען צו לעבען חוץ
וואכער אין פּראָצענט און געלד־געשעפטען. די שטאָדטישע איינוואוינער האָבען
זיך געוויטיגט אין קאפּיטאל פאר האנדעל און פאבריקאציאָן, דער בויער האָט
געמוזט אין שלעכטע צייטען לייען געלד, כדי צו לעבען, און דאָס איז געווען
דעם אידען'ס באשעפטיגונג. די מלכים, די גראפען, די שטאָדטישע רעגירונ־
גען האָבען דאָס ערלויבט אידען, וואָרום זיי פלעגען ביי זיי דורך שרעקליכע
שטייערען אָפּנעמען צוריק, וואָס זיי האָבען אָנגע'גזל'ט ביים פּאָלק. דער איד
איז געווען פאר די העכערע קלאסען א מיטעל, ווי דאס פּאָלק אויסצוזויגען און
אויסצופרעסען פאר זיך. אידען זיינען געווען א מיטעל פאר אנדערע, ניט אָבער
א צוועק פאר זיך אליין, א כחורה, וואס מען האָט זי גענוצט, כל זמן מען האָט
זי נעדאַרפט, און ארויסגעוואָרפען, בשעת זי איז געוואָרען איבריג.

וואָס מער עס האָט זיך ענטוויקעלט די קולטור און די עקאָנאָמישע כחות
אין מערב אייראָפּא, האָבען אידען אלץ מער געמוזט וואנדערען פון דאָרט אין
אנדערע לענדער, וואס דאָרט האָט זיך ערשט אָנגעהויבען צו בילדען די מלוכה
און עס האָבען זיך געגרינדעט נייע שטעדט. דאָס זיינען געווען פּוילען, ליטא
און רוסלאנד, וואוהין אידען האָבען אָנגעהויבען אויסצואוואנדערען פון דייטש־
לאנד זייט דעם 14טען יאָרהונדערט און וואו מען האָט זיי לכתחילה געגעבען
פּריווילעגיען און רעכט, כדי זיי צוציען. אזוי האָבען זיך אידען באועצט אין
פּוילען און ליטא אין א זעהר גרויסער צאָהל. זיי זיינען געווען דורך זייער
קאפּיטאל און מסחר נויטיג פאר די נייע שטעדט, זיי האָבען געפירט
דעם מסחר אין לאנד און האָבען געדינט מיט זייערע הלואות די גרויסע
פּאָמעשציקעס און דעם אדעל. זיי זיינען געוואָרען ארענדאטָארען, שיינקער,
הענדלער, און האָבען אויסגעזויגט די בויערען צוליב דעם אדעל און די רעגירונג,
וועלכע פלעגען ביי זיי אָפּנעמען דאָס געלד, וועז זיי פלעגען ווערען רייך. פאר
די פּריצים פלעגען זיי פירען דעם מסחר מיט תבואה און אנדערע פּראָדוקטען,
און זיינען געווען פאר זיי זעהר נויטיג, בשעת זיי האָבען מער ניט ווי פאר־
בראכט אין תענוגים דאָס געלד און אליין צו גאָרנישט ניט געווען פייאיג. אָבער
אויך אין פּוילען האָבען ניט געפעלט קיין רדיפות און גזרות געגען אידען,
בשעת די שטעדט זיינען אויסגעוואקסען, דער מסחר איז געוואָרען שטארק,
אָדער די בויערען האָבען זיך אויפגעהויבען געגען די פּריצים און דעם אדעל,

פאר ביי נאציאנאלע באוועגונגען אין זייער אנהויב, פעלען אין איר די שטאר־קע כחות, וועלכע קענען זי פירען צו איר נצחון און קענען אין איר אריינ־ברייננגען די הויכע תוכנים, וועלכע זאלען פון איר מאכען א גרויסען און הויכען ציל אין דער היסטאריע.

לאמיר יעצט זעהן פאר וועלכען קלאס פון אידישען פאלק קאן באמת דער ציוניזם זיין א טיפער און הויכער אידעאל און קען ענטפערען אויף זיינע סתירות פון לעבען, און צוריק אין וועלכע יסודות פון אידישען פאלק לעבט יעצט דער ציוניזם.

אלם א פרעמד פאלק, פארשידען דורך זיין רעליגיאן, זיינע זיטען, זיינע רעיונות און זיינע געפילען פון די אנדערע פעלקער. זיינע אידען אין גלות אריינגעקומען צוויישען די אנדערע פעלקער. כדי צו קענען לעבען און צו בא־שטעהן צווישען די איבריגע פעלקער, האבען זיי זיך געמוזט נעמען שטענדיג פאר אועלכע באשעפטיגונגען, וואס מען האט זיי אין יענער צייט געדארפט האבען אין דער געזעלשאפט, און וועלכע זיי האבען געקענט לייכטער און בע־סער אויספירען פאר אלעמען. אויף אזא אופן זיינען אידען געווארען א פאלק פון סוחרים, געלד־פארלייער, פארמיטלער, סרסרים, פאקטארס, לופטמענשען, וועלכע האבען שטענדיג דערפון געלעבט, וואס זיי האבען פארבונדען איין קלאס פון דער געזעלשאפט מיט דעם אנדערען, איין פאלק מיט דעם אנדערען אין מסחר. זייער באשעפטיגונג איז געווען שטענדיג אנגעפאסט צו די עקאנאמישע באדערפניסען פון דער צייט און פון דעם פאלק, וואו זיי האבען גלעבט. אין די ערשטע יארהונדערטער האבען אידען געהאלטען דעם גאנצען וועלט־האנדעל אין זייערע הענד, האבען געפירט דעם מסחר צווישען אייראפא און אזיע, און זיינען געווען זעהר רייך. אין זייערע הענד איז אויך גלעגען דער גאנצער מסחר מיט קנעכט, וואס איז געווען אין יענע יארהונדערטער פון שטענדיגע מלחמות און הריגות דער נויטיגסטער מסחר, כדי אין די צייטען פון שלום זאלען זיין געוג מענשען פאר אקערבוי און מלאכות. אויך האבען זיי פאר־פלאנצט אין פארשידענע לענדער זעלטענע און אייגעלע מלאכות און סחורות, ווי דאס וועבען, פארבען און פארקויף פון זייד, וואס דאס איז געווען פאר אידען אין די ערשטע יארהונדערטער פון מיטעלאלטער א מקור פון פרנסה און רייכ־טום. אבער אזוי ווי אין דעם לעבען פון די פעלקער פלעגט שטענדיג קומען א צייט, וואס די פעלקער פלעגען אליין זיך קענען נעמען פאר די מסחרים און באשעפטיגונגען, וועלכע אידען האבען פריהער אויסגעפירט, פלעגען זיך אויפ־הויבען רדיפות און גזרות געגען אידען, און זיי פלעגען וועלען ארויסנעיאגט פון דעם לאנד און האבען זיך געמוזט זוכען אן ארט אין אנדער לאנד, וואס פאר זיי איז נאך געווען א פלאץ און א באדערפניש אין זייער עקאנאמישער טע־

צווישען אידן ווי צווישען קריסטן, דאס מען זאל דיזן קלאס אידן ניט נעבן קיין בירגערליכע רעכט, און נאר די רייכע און געבילדעטע אידן זאלן עמאנציפירט ווערן. נאר דאס האט מען ניט געקענט דורכפירן, און אזוי האבן אלע אידן פון מערב־איראפא באקומען בירגערליכע רעכט. מען האט געהאפט, דאס דורך די בירגערליכע רעכט וועלן אידן אנהויבן לעבן נאר מאל און האבן די מעגליכקייט אומצוקערן זיך צו פראדוקטיוו נוצליכע אר־בייט, צו אקערבו' און מלאכות. דיזע האפנונג איז געווען איינער פון די וויכ־טיגסטע טעמים, פאר וואס מען האט געגעבן בירגערליכע רעכט דעם גאנצן אידישען פאלק.

די האפנונגען פון ענער צייט האבן זיך אבער ארויסגעוויזן פאלש. די אידן אין מערב־איראפא זיינען ניט איבערגענאנגן צו פראדוקטיוואר ארבייט נאך זייער עמאנציפאציע און האבן זיך ניט אויסגענוצט עקאנאמיש מיט דער איבריגער באפעלקערונג, נאר פארקערט, זיי האבן אנגעהויבן דורך די פריע קאנקורענץ צו שטיגען און עקאנאמיש צו וואקסן און זיינען כמעט אלע איבערגענאנגן צו דער בורזשואזיע. אפילו דער קלאס אידן, וועלכער האט זיך פאר דער עמאנציפאציע באשעפטיגט מיט ארבייט און מלאכה אדער מיט האווירהאנדעל, האט זיך אין אייניגע צענדליג יאר אין דייטשלאנד למשל פארוואנדעלט אין א רייכן בורזשואזען קלאס אדער אין דעם סוחר'ישען מיטעלשטאנד. וואס מער די אידן פון מערב איראפא זיינען געווארן ריי־כער און שטארקער, האבן זיי אלץ מער זיך געזוכט צו אסימילירען מיט די איבריגע פעלקער און פארלייקענען זייער נאציאנאל. די אידישע בורזשואזיע האט אויסגעקלערט די תורה פון דער אסימילאציע. דאס אידן זיינען ניט קיין פאלק נאר א טייל פון דעם פאלק, וואו זיי לעבן, און האבן קיין שום אנדערע אינטערעסען און אידעאלען ניט, ווי די בורזשואזע און רעאקציאנערע אינטערע־סען פון די העבערע קלאסן פון דאס לאנד, וועלכעם האט זיי געגעבן רייכטום און מאכט. די אסימילאציע איז געווארן דער רעאקציאנערער שווינדל פון דער אידישער בורזשואזיע נאך דער עמאנציפאציע. כדי דאס קריסטליכע פאלק זאל ניט קענען אויפהויבן זיך געגן דער פרעמדער רייך געווארענער בורזשוא־זיע און ניט דערוועקן א אידישע פראגע, האט די אידישע בורזשואזיע מיט אירע כלי שרת, די רבנים, שרייבער, געלערטע, פראפעסארן, אויסגעקלערט די אסימילאציע. נאר די אסימילאציע האט ניט געקענט אפהיטן, דאס אין מערב איראפא זאל דאך ניט ווערן א אידישע פראגע, נאר א אידישע פראגע, וואס איז ניט שטארק נוגע דאס מאטעריעלע לעבן פון אידן. די בורזשואזיע, די קלייבורזשואזיע, די בויערן, די לאנדבאזיצער קעמפען פון עקאנאמישע און פאליטישע סבות געגן אידן, נאר אזוי ווי אידן זיינען עקאנאמיש שטארק און פאליטיש גלייכבארעכטיגט און שפילן א גרויסע ראלע דורך זייער אינטע־

ווי אין דער גזרת ת"ח בשעת באָגדאן חמעלניצקי האָט אויסגע'הרג'עט אייניגע הונדערט טויזענד אידען. אין פּוילען און רוסלאנד זיינען אידען אויך געווען א לעבעדיגע סחורה פאר די הארען פון לאנד, דערצו נאָך א סחורה בזויה, א פּאָלק אָהן כבוד און אָהן כח, וואס מען האָט אים געטראָטען מיט די פיס, בשעת מען האָט אים ניט געדארפט מער האָבען.

אזוי איז באשטאנען די געשיכטע פון דעם אידישען פּאָלק ביז צום 19טען יאָרהונדערט אין וואנדערונגען פון לאנד צו לאנד, אין רדיפות און גזרות, וועלכע האָבען געטריבען אידען פון די קולטורעלע לענדער פון מערב־אייראָפּא אין די וויניגע קולטורעלע פון מזרח־אייראָפּא. אין 19טען יאָרהונדערט האָט זיך דער רוב אידען אויפגעקליבען אין מזרח־אייראָפּא און געוואוינט אין פּוילען, ליטא און רוסלאנד. זיי האָבען געלעבט אין דחקות און אָרימקייט, וואָרום זייער צאָל איז געווען צו גרויס, כדי זיי זאָלען זיך קענען מתפרנס זיין גוט פון זייערע געשעפטען און געשעפטלעך, און וואָרום יענע לענדער זיינען בכלל געווען אָרים און ניט קולטורעל. זיי האָבען זיך באזעצט אין די שטעדט און געהאלטען אין זייערע הענד דעם גאנצען מסחר. אויך צו מלאכות האָבען זיך זעהר פיל געגומען פון נויט, כאָטש דאס האָט זיך נערעכענט אין פּאָלקס־לעבען פאר א גרויסער חרפּה, באזונדערס האָבען זיי זיך גענומען צו די מלאכות, וואס זיינען נויטיג געווען פאר דעם אידישען לעבען גופא. בירגערליכע רעכט האָבען זיי דאָרט ניט געהאט און האָבען געלעבט אונטער דעם דרוק פון אָרימ־קייט און פון אלערליי רדיפות און גזרות פון די רעגירונגען פון יענע לענדער.

בשעת אָבער אין מזרח־אייראָפּא האָט אָנגעהויבען ארויסוואקסען א אידי־שער המון, האָט די אידישע היסטאָריע אין מערב־אייראָפּא געגומען אן אנדער וועג. אין מערב־אייראָפּא האָט געלעבט א קליינע צאָל אידען, אָבער זיי זיינען געווען פיל רייכער און עקאָנאָמיש און קולטורעל שטארקער, כאָטש זיי האָבען אויך ניט געהאט קיין פּאָליטישע און בירגערליכע רעכטען. בשעת די קריסט־ליכע בורזשואזיע האָט זיך אויפגעהויבען אין מערב אייראָפּא געגען די אלטע אָרדנונג פון דער מלוכה און דער יונגער קאפיטאליזם האָט מנצח געווען איבער די לעצטע פאָרמען פון מיטעלאלטער, האָט זי געגעבען אויך אידען בירגערליכע רעכט. פרייע קאָנקורענץ, ענטוויקלונג פון אלע כחות פון לאנד, אינדוסטריע און קאפיטאליסטישע ענטוויקלונג, צוליב דעם האָט די בורזשואזיע געקעמפט, אין די בירגערליכע רעכט פון די רייכע אידען זיינען דוקא געווען נוצליך פאר דיזער ענטוויקלונג. אמת אויך אין מערב אייראָפּא זיינען פאר דער עמאנצי־פאציע געווען א גרויסע צאָל אידען סרסרים, הויזירער, קליינע קרעמער, לופט־מענשען, פראָלעטאריער אָהן ארבייט, מענשען וועלכע די נייע עקאָנאָמישע ענטוויקלונג האָט מהר ניט געדארפט האָבען, נאָר זיי האָבען אויך באקומען די בירגערליכע רעכט אין יענער צייט. עס זיינען אפילו געווען פיל דעות

אויפגעטראָטען ביי אידען די אידישע פראגע, דאס הייסט די פראגע, ווי דער אידישער המון, וואס האָט פארלאָרען דעם עקאָנאָמישען יסוד פון זיין קיום, זאָל זיך אויפהויבען פון זיין פאליטישען און עקאָנאָמישען גלות און זיך קענען ענטוויקלען צו א העכערען און פרייערען לעבען.

און וואָס מער דאָס לעבען ענטוויקעלט זיך, ווערט די אידען־פראגע פון דעם אידישען המון אלץ ברענענדער און ברענענדער. דער עקאָנאָמישער דרוק ווערט שטארקער. די פריַיע לענדער, וואו אידען האָבען נאָך געקענט אנטלויפען, מאכען געוועצען, כדי אידען ניט אריינצולאָזען, און פארשלוסען די גרענעצען. די רדיפות געגען אידען פארמערען זיך, און די לאגע פון דעם המון ווערט אלץ קריטישער. פון צייט צו צייט צינדט זיך אָן דער אנטיסעמיטיזם ווי א העליש כלאם און איז רויט פון בלוט. די אידישע פראגע פארלאנגט איר לייזונג.

די אידישע פראגע קאָן נאָר דאדורך געלייזט ווערען, ווען די סבה, פון וועלכע זי נעמט זיך, דער גלות, זאָל באזייטיגט ווערען דורך די פאָליטישע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, דורך דעם ציוניזם. יעדע אנדערע תשובה איז דער הפוך פון די היסטאָרישע אינטערעסען פון דעם המון. דער אידישער המון באשטעהט אין זיין גרעסטען טייל פון פראָלעטאריער, וועלכע לעבען ניט פון ארבייט, נאָר דער קלייַנער טייל פון אים געהערט צום ארבייטס פראָלעטאריאט. אזוי ווי אָבער די טעטיגקייט פון דעם ניט ארבייטענדען פראָלעטאריאט איז אין דער היינטיגער געזעלשאפט ניט מער נויטיג, מוז ער אויף זיך טראָגען דעם גאנצען יאָך פון דעם עבד עבדים, פון דעם „פראָלעטאריער פון פראָלעטאריער". ער ווערט פארפאָלגט, אונטערדריקט, געיאָגט פון לאנד צו לאנד, און מוז צו גרונדע געהן פיזיש און מאָראליש. ער נעמט זיך פאר די שענדליכסטע מלאכות און באשעפטיגונגען אין דער וועלט און איז א פאראזיט, וועלכער קאָן נאָר דאָרט לעבען, וואו עס הערשט אונקולטור, פינסטערניש, פארבראכען. ער איז זיך און דער וועלט צו לאסט. דער אייביגער גלות־איד, אויף וועלכען עס רוט די קללה פון דער היסטאָריע. נעמען זיך צו ארבייט קאָן ער אויך ניט אין גלות, וואראום אויך דער אידישער ארבייטס־פראָלעטאריאט געפינט זיך אין א לאגע, וואס ער מוז שטענדיג פילען די ביטערנים פון גלות. דער אידישער פראָלעטאריאט, וועלכער באשעפטיגט זיך בכלל מיט נאָר זעהר וויניגע מלאכות, הויפטזעכליך מיט שניידערייַ און שוסטעריי, מיט מלאכות, וועלכע געהערען צו הויזארבייט און ניט צו פאבריק ארבייט, איז מער געדריקט ווי יעדער אנדערער פראָלעטאריאט, ער באקומט קלענערע שכירות, באשעפטיגט זיך מיט די אָריגינעלע מלאכות, און ליידט דערפון וואס ער האָט ניט קיין ארבייט. דאָס איז צו בעאָבאכטען אין רוסלאנד און מזרח־איראָפּא ווי אויך אין ענגלאנד און אמעריקא, וואוהין דער אידישער המון עמיגרירט. אלע צרות פון דעם ארבייטער־קלאס: דער קריזיס, דער לייַדיגער ארבייטער־חיל, די קאָנקורענץ

לויגענץ און רייכטום, איז די שנאה צו זיי ניט אימשטאנד צו ווערען א טרייבער בענדער כח, ווען לכער זאל זיי צווינגען צו פארענדערען זייער לעבען.

נאר אנדערש איז געווארען די לאגע פון דעם גרויסען המון אידען אין מזרח־אייראפא, אין רוסלאנד, עסטרייך, רומעניען. דארט האט זיך באועצט די גרעסטע צאל פון אידישען פאלק און זיי האבען ווי די אידען פון מערב־אייראפא געלעבט אויך פון מסחר, פארמיטלונג, געלד־געשעפטען, נאר אלין אין א קליינעם ארימען אופן. פילע האבען שוין געמוזט נעמען זיך צו מלאכות פון די דחקות. כל זמן אבער דיזע לענדער זיינען געווען אין אזא עקאנאמישער לאגע, וואס די אידען זיינען געווען נויטיג דארט, האט מען זיי פארטראגען און ניט אויפגעהויבען געגען זיי קיין רדיפות.

אין די לעצטע 30—40 יאר האט זיך אבער אנגעהויבען צו פארענדערען די עקאנאמישע געשטאלט פון דיזע לענדער, הויפטזאכליך פון רוסלאנד. די אינדוסטריע האט זיך דארט אנגעהויבען צו פארברייטען אינדוסטריע, מסחר, אייזענבאנען, זעלבסטהילף, קולטור און דעמאקראטישער גייסט דארט, איז די גאנצע עקאנאמישע טעטיגקייט פון אידען, דער גאנצער אידישער נעשעפט, דער גאנצער „יד ישראל באמצע" איבריג געווארען און די סאציאלע און פאליטישע לאגע פון אידען האט זיך אנגעהויבען צו פארשלעכטערען. די פעלקער פון מזרח־אייראפא, בפרט פון רוסלאנד, האבען אנגעהויבען צו פילען דעם אידען ווי אן איבריג פאלק, וואס בשעת מען דארף אים ניט, איז זיין גאנצער טאן און זיין לעבען צווישען זיי ניט נוצליך, נאר גאר איבריג און שעדליך. עס איז אויסגעבראכען דער אנטיסעמיטיזם אין דיזע לענדער; דאס פאלק, די העכערע קלאסען ווי די נידריגע, האבען זיך אויפגעהויבען געגען אידען. די רעגירונגען האבען ארויסגעלאזען פארשידענע געזעצען און גזרות געגען זיי, זייערע רעכט זיינען פארקלענערט געווארן, זייער מעגליכקייט צו לעבען, זייערע פרנסות זיינען פאראיינגט געווארען, זייער שטרעבען אויפצוהויבען זיך צו א העכערער לאגע אפגעהאלטען, נאר די גרענעצען פון דעם לאנד זיינען זיי געפעפנט געווארען, פריי אוועק צו גיהן. אזוי איז ארויסגעווארען דער אנטיסעמיטיזם דורך דער פארענדערונג פון דער עקאנאמישער לאגע אין מזרח־אייראפא און דורך דער פארברייטונג פון קולטור דארט. און צוגלייך מיט דעם אנטיסעמיטיזם איז

דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געפונען א פּיל גרעסערען אָפּקלאַנג ביי אידען אין מער פּראַגרעסיווע דעם עולם, ווי די אלטע חבת ציון, און האָט אויך פּראקטיש ניט בערך מער אויפגעטאָן ווי די פּריערדיגע באוועגונג.

כאָטש אָבער דער פּאָליטישער ציוניזם איז אויפגעטראָטן מיט א גרעסערען אידעאל און מיט טיפערע אינווייניגע כחות, אלס די חבת ציון, און איז א גרויסער פּראטשדיט געגען די פּריערדיגע באוועגונג, איז ער אָבער אויך ניט אזוי שטאַנד מיט זיינע יעצטיגע כחות אויספירען זיין ציל, און איז געקומען צו א מיזכּח, וואָס ער קאָן זיך ווייטער ניט ענטוויקלען. די סבה דערפון מוזן מיר דאָ אריבערידען, כדי צו פּראַרשטעהן, וועלכע נייע כחות אין וועלכער געשטאלט מיזגן ערוועקט ווערן, כדי דער ציוניזם זאָל קומען צו זיין היסטאָרישען נצחון.

ווי די פּריערדיגע באוועגונג פון ישוב ארץ ישראל נעמט זיך אויך דער פּאָליטישער ציוניזם פון אן אינסטינקט פון המון, וואס איז דער היסטאָרישער גרונד פון דער באוועגונג. דער אינסטינקט איז אָבער נאָך ניט געווארן קלאָר אין ניט אריבערגענאנגען אין א באוואוסטען פּאָליטישען כח: דער המון שפּילט דערפּאַר נאָך ניט קיין ראָלע אין ציוניזם, און דער ציוניזם האָט זיך פון זיין זייט ניט אָנגעפּאַסט צו דער פּסיכאָלאָגיע פון דעם המון. ערשט אין די לעצטע פּאָר יאָר האָט אָנגעהויבען דער המון זיך צו דערוועקען, און דאָס האָט שוין נאָכאָמט א גרויסע ווירקונג אויף דעם מיטעלשטאנד און דער אינטעליגענץ און נאָר א קליינער טייל פון דער בירושאזיע, וועלכע עס פּירען ביז יעצט דעם ציוניזם. דער אונטערשיד צווישען חבת ציון און דעם פּאָליטישען ציוניזם ליגט ניט אין דעם, וואָס דער אינסטינקט פון דעם המון האָט אין אים אָנגעהויבען וועקן קלאָרער אין שטאַרקער, נור אין דעם וואָס די באוועגונג האָט זיך אריבערגעפּלאַנצט פון יוכלאנד אין מערב-אייראָפּא, דאָס הייסט פון ניט אייראָפּעאישע און טראדיציאָנעלע יסודות אין קולטיווירטע און אייראָפּעאישע כהות. דער גענעלשאפטליכער קלאָס, וועלכער טראגט אויף זיך די באוועגונג, איז אין פּאָליטישען ציוניזם דערוועלבּיגער ווי אין חבת ציון. דיזער קלאָס איז אָבער ניט באַרוגדען אָרגאַניש מיט דעם פּאָליטישען ציוניזם, דער ציוניזם איז ניט אן ענטפּער אויף זיינע פּראגען פּין לעבען. דער קלאָס איז ציוניסטיש וועגען זיין נאציאָנאלען געפיל און דורך זיינען טראדיציעס, ניט אָבער דורך אלע תראָים פון זיין לעבען, דורך די נויט אין דאָס אוכּלויס. דורך דעם פּאָליטישען עקאָנאָמישען גלות. דאָרום קאָן אויך דער ציוניזם אין זיין יעצטיגער לאָגע ניט אנטוויקלען אין זיך די כחות, וועלכע זענען נויטיג צו באפרייען דאָס באָלק.

קוקט מען זיך צו צו דעם ציל און די מיטלען, וועלכע דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געשאפען, דאן זעט מען ווי די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אידישען מיטעלשטאנד אין מערב-אייראָפּא האָט זיך אָבגערופען אין ציוניזם און גורם

נאמישע און סאציאלע באוועגונג. זי האָט זיך אָפּגעריסען פון דעם המון און זיינע לעבעדיגע אינטערעסען און איז געוואָרען א נייער יסוד פון „אידישקייט" ביי די בעלי בתים און די משכילים, וואס האָבען נאָך די פּאָגראָמען אָנגעהויבען טאָן תשובה. בשעת די באוועגונג איז פארשוואונדען פון לעבען, פון גאס, האָט זי זיך געפונען א ווינקעלע אין חדר שבי פון בית המדרש, וואו משכילים, בעלי תשובות און געבאפּטע בעלי בתים האָבען זיך אויסגעצירט און אויסגעשיינט מיט זייער מקח־וממכר'דיגע און בית־מדרש־השכלה'דיגע פּסיכאָלאָגיע. די חבת ציון האָט דארום באלד אָנגענומען א קינדישע, ניט פּאָליטישע פּאָרם און איז דורכגעדרונגען געוואָרען פון אלע רעאקציאָנערע תובנים, וועלכע האָבען ביי יענעם קלאָס אידען געלעבט. די פּאָליטיק איז באשטאנען אין קלייבען געלד אויף שטיצען בעלי בתים, וואס גאָט האָט זיי געהאָלפען מיט אייגענע פּאָר טויזענד רובעל, צו פאָרען בדרך גנבה אין ארץ ישראל און בשתיקה פון דעם סולטאן ירום הודו זיך באזעצען דאָרט „איש תחת גפנו ותחת תאנתו". חבת ציון איז ארויסגעגאנגען קלייבען הסכמות פון שטרייטלעך און געבראכט ראיות פון שאלות ותשובות, דאס ישוב ארץ ישראל איז א מצוה, טאקי א מצוה גדולה, א חוץ וואס זי היט אָפּ דעם יונגען דור פון פארקריבען חלילה אין די שלעכטע דרכים. פאר „גדולי ישראל" פאר נגידים, פאר גבירים איז מען געפאלען בורעים און געמאכט זיי פאר קופערנע גואל צדק'ס. העכער פון דיזער פּאָליטיק האָט זיך די חבת ציון פון די בעלי בתים און משכילים ניט געקענט אויפהויבען.

חבת ציון האָט אויף אזא אופן ניט געקענט לעבען און זיך ענטוויקלען. באלד האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס די קאָלאָניזאציאָן אויף די יכודות פון חבת ציון האָט קיין צוקונפט ניט און אז דאָס פּאָלק פּאלט אלץ מער און מער אָפּ פון דער באוועגונג. חבת ציון האָט זיך שוין אין די ניינציגער יאָרען פאר־וואנדעלט אין א אונבאדייטענדע שטרעמונג, אָהן יונגע לעבעדינע כחות, דורכ־געפילט פון רעאקציאָנערע טראדיציאָנעלע יסודות, שטותים און נארישקייטען.

די תנאים פון דעם אידישען לעבען, די פארשלעכטערונג פון דער אידישער לאגע אויך אין מערב־איראָפּא, די פארשטארקונג פון אנטיסעמיטיזם האָבען אָבער געמוזט ווידער ארויסרופען א נייע ציוניסטישע באוועגונג. דיזע באוועגונג איז אָבער ערווארטעט געוואָרען שוין אין מערב־איראָפּא, ביי אידען פון אן אנדער קולטור און בילדונג און מיט אנדערע גייסטיגע כחות, ווי די בעלי־בתים און משכילים פון רוסלאנד. אויך האָט די היסטאָריע פון חבת ציון נעצייגט, דאס קליין־קאָלאָניזאציאָן אָהן א פּאָליטישען רעיון און שטארקייט איז ניט קיין אידעאל פאר דעם פּאָלק און ניט קיין ענטפער אויף דער אידישער פראגע. די נייע באוועגונג איז דארום אויפגעטראָטען לכתחילה שוין אלס א פּאָליטישע באוועגונג מיט דעם ציל צו גרינדען אָפען א אידישע מלוכה און באפרייען דאָס אידישע פּאָלק פון גלות. און דאס איז אויך דער גרונד, וואס

אין דער וועלט, וועלכע וואנדערען פון לאנד צו לאנד, פון איין באשעפטיגונג צו דער אנדערער, פון איין סאציאלען קלאס אין דעם אנדערען, פון איין קולטור אין די אנדערע, פון איין שפראך אין די אנדערע, און געפינען ניט אין ערגעץ קיין אָרט און קיין פרייהייט. דיזער גרויסער אידישער המון איז פארבונדען מיט דעם ציוניזם דורך זיין לעבען און קאָן און מוז אויפגעוועקט ווערען און זיך שטעלען אין דעם מיטעלפונקט פון דער באוועגונג, געבען איר זיינע אייגענע כחות און זי פירען צו איר היסטאָרישען נצחון.

כדי דער המון, דאָס פאָלק זאָל זיך שטעלען אונטער דעם פאָן פון דער ציוניסטישער פרייהייטס־באוועגונג, מוז דער ציוניסטישער אידאָל פארשטאנען ווערען ניט נאָר ווי א גאולה פון דעם נאציאָנאלען גלות, נאָר אויך ווי א גאולה פון אלע צרות און ליידען פון דעם המון אין דער היינטיגער געזעלשאפט. א נייע געזעלשאפט אין דעם נייעם לאנד, א געזעלשאפט פון פרייהייט און גלייכהייט, א געזעלשאפט אָהן דעם הפוך פון הארר און קנעכט, אָרים און רייך, קאפיטאל און פראָלעטאריאט, נאָר א קאָלעקטיוויסטישע געזעלשאפט אויף נייע עקאָנאָמישע יסודות, אויף שותפות'ע ארבייט און שותפות'ען אייגענטום און לאנד, אויפגעבויט דורך דעם המון און צוליב דעם המון, — דאָס מוז ווערען דער אידאָל פון דעם נייעם ציוניזם, פון דעם ציוניזם, וועלכער זאָל ווערען דער אידאָל פון דעם אידישען פאָלק, פון דעם אידישען המון.

ווי באלד אָבער דער המון וועט ווערען דער געזעלשאפטליכער יסוד פון דער ציוניסטישער באוועגונג און דערזעהן אין דעם ציוניזם זיין העכסטען פאָליטישען, עקאָנאָמישען און קולטורעלען אידאָל,וועט ער אויך פון זיך ענט־וויקלען די כחות, כדי דעם ציוניזם אויסצופירען. דער המון קאָן ערשט פון דעם ציוניזם מאכען א פאָליטישע באוועגונג. דער ציוניזם קאָן הן אין דעם אידישען לעבען גופא און הן ביי די אייראָפּאישע פעלקער נור דורך דער הילף פון המון באקומען די באדייטונג און דעם כח, וועלכע ער מוז האָבען, כדי אויסגעפירט צו ווערען.

דער ציוניזם קאָן אויסגעפירט ווערען נור דורך צילבאוואוסטע פאָלקס־ארגאניזאציאָן, דורך קאמף, מאטעריעלע מיטלען און שטיצע פון דער אייראָפּאישער עפענטליכער מיינונג. נאָר דער אידישער המון קאָן אים געבען דיזע כחות. א צילבאוואוסטע פאָליטישע פאָלקס־ארגאניזאציאָן, פריי פון די בעלי־בתי'שע, בית־מדרש'דיגע נארישקייטען און שטותים און די אייראָפּאישע בורזשואזע רעאקציאָנערע קונצען און לעכערליכקייטען, קאָן שאפען נור דער דער המון, וואָס איז בכלל פייאיג צו בילדונג, היסטאָרישען פארטשריט און פרייהייט. דער ארגאניזירטער המון קאָן אויך שאפען די מאטעריעלע מיטלען, וועלכע זיינען נויטיג פאר דעם ציוניזם. וועז מיר זאָגען מאטעריעלע מיטלען, מיינען מיר ניט די סומען, ווי זיי זיינען צוזאמענגעקליבען געוואָרען פון די

געווען זיין שוואכקייט. דער פאליטישער ציוניזם האָט ניט פארבונדען מיט דעם ציוניזם דעם אידעאל פון א נייע געזעלשאפט, פון א געזעלשאפט פון פרייהייט און גלייכהייט. דאָס איז אויך געווען איינע פון די סבות, וועלכע האָט גורם געווען, דאָס דער גרויסער המון האָט זיך ניט אויפגעהויבען און געשטעלט זיך אונטער דעם ציוניסטישען פאָן און עס האָבען זיך אין אים ניט ערוועקט די כחות און געפילען, ווי זיי זענען נויטיג פאר דער נאציאָנאלער באפרייאונג. אין די הענט פון דער בורזשואזיע און דעם מיטעלשטאנד איז דער פאליטישער ציוניזם ניט געווארען קיין גרויסער היסטארישער אידעאל און קיין טרייבענדער כח פאר דעם המון.

און אזוי ווי די פסיכאלאגיע פון דער בורזשואזיע און דעם מיטעלשטאנד האָט זיך אָפגעשפיגעלט אין דעם ציל פון דעם ציוניזם, אזוי האָט זי זיך אויך אָבגערופען אין די מיטלען, דורך וועלכע ער האָט געמיינט זיין ציל אויסצופירען. בעטען און אייניידען די אידישע מיליאָנערען און גבירים, זיי זאָלען געבען די מיטלען פאר דעם ציוניזם, — דאָס איז דער וועג פון די בורזשואזע ציוניסטען, כדי אויסצופירען דעם ציוניסטישען אידעאל.

די פשטלעך אָבער, מיט וועלכע מען האָט געפרופט צוטרעטען צו דעם רייכען קלאס, האָבען זיך ארויסגעוויזען שוואכער, ווי די פאליטישע אינטערעסען פון דיזען קלאס, וועלכע פירען אים צו אסימילאציאָן, דאָס הייסט צו זעם פאלשטענדיגען הפוך פון ציוניזם. די קונצען און די קינדישע מאטערנים פון די ציוניסטען איז געבליבען פארלאָרענע מיה. די אידישע בורזשואזיע איז ניט נאָר ניט צוגעשטאנען צום ציוניזם, נאָר זי מאכט דער באוועגונג מניעות, און לאָזט ניט צו, דאס אפילו די אידישע פאָלקען, וועלכע זיינען באשטימט פאר אידישע כלל־זאכען, זאלען באנוצט ווערען פאר דעם ציוניזם, ווי די פאָלקען פון יק'א, חכי"ח א. ז. וו. פון דער אנדערער זייט אָבער איז דער המון ניט ארייגגעצויגען געווארען אין דער באוועגונג און האָט אין אים ניט ארייננעטראָגען זיינע פאלקס־כחות. דאָס האָט גורם געווען, דאס דער ציוניזם איז יעצט געקומען צו דעם צושטאנד פון א קריזיס און קאָן זיך ניט ווייטער ענטוויקלען.

ארויסגעהן פון זיין יעצטיגען קריזיס און ווערען באמת א פרייהייטס־באוועגונג פון דעם פאָלק, קאָן דער ציוניזם נאָר דאן, ווען ער זאָל זיך שטיצען אויף דעם יסוד פון דעם אידישען פאָלק, וועלכער איז דורך זיינע אינטערעסען פון לעבען פארבונדען מיט רעם ציוניזם און וועלכער זאָל קענען לעבען און קעמפען פאר זיין אידעאל. דער ציוניזם מוז ווערען א באוועגונג פון דעם המון, פון די מיליאָנען אידען, וועלכע האָבען ניט קיין לאנד, קיין מנוחה, קיין ארבייט, קיין שפראך, קיין קולטור, וועלכע זיינען אלס ארבייטער געדריקט מער ווי אלע ארבייטער פון דער וועלט, אלס קרעמער, פארמיטלער, לופטמענשען, איבריג

די אידישע נאציאָן פון גלות צו חירות. דער ציוניזם איז דער איינציגער פּאָרט־שריטליכער ענטפער אויף דער אידישער פראגע, דאס הייסט אויף די סתירות פון לעבען פון דעם המון, און דער המון איז דער איינציגער אמת'ער יסוד, אויף וועלכען דער ציוניזם קאָן זיך שטיצען אין דער אידישער היסטאָריע.

ציוניסטען און וועלכע האָבען כמעט גאָר קיין ווערט ניט, נאָר די הונדערטער און טויזענדער מיליאָנען, וועלכע זיינען נויטיג, ווען מען רעדט ערנסט פון א [illegible] לאנד און א אידישע פרייהייט. דער ציוניזם האָט קיין מיטלען ניט, ווייל די אידישע בורזשואזיע, וואס האָט געקאָנט אין איין טאָג שאפען דאָס גאַנצע פאר דעם ציוניזם און וועלכע איז אויך דער בעל־הבית אויף הונדערטער מיליאָנען אידיש כלל־געלט, איז געגען דעם ציוניזם צוליב אירע רעאקציאָנערע, אסימילאטאָרישע און פאטריאָטישע אינטערעסען אין די גלות־לענדער. די אידישע בורזשואזיע האָט א גרויסען חלק אין די אידישע צרות און רדיפות. זי איז אָבער דער גרעסטער פיינד פון דעם ציוניזם, ווייל זי ציטערט, דאָס דורך דעם וועט אָפגעשוואכט ווערען איר פאָליטישע באדייטונג און איר פריוויליגירטע שטעלונג צוויישען די פעלקער. דורך זיינע יעצטיגע מיטלען קאָן איר דער ציוניזם ניט בייקומען. דער המון אָבער קאָן ארויסטרעטען געגען דער בורזשואזיע מיט פאָדערונגען, זי זאָל געבען די מאטעריעלע מיטלען פאר דעם ציוניזם. ער קאָן ארויסטרעטען געגען איר אין א קאמף, פאראינטערעסירען די גאַנצע דעמאָקראטישע וועלט פאר זיין נאציאָנאלע באפרייאונג און צווינגען די בורזשואזיע דורך דער עפענטליכער מיינונג, צו העלפען דעם המון אין דעם ציוניסטישען זין. אין דעם המון קאָן ערשט געשאפען ווערען דער כח, וואס זאָל אויספירען דעם ציוניזם און באפרייען דאָס אידישע פאָלק.

אָבער ניט אויף דער אידישער בורזשואזיע קאָן דער המון האָבען א ווירקונג און א כח, נאָר ער קאָן אויף דערוועקען ביי די אייראָפעאישע פעלקער סימפאטיען פאר דעם ציוניזם, סימפאטיען וועלכע וועלען אים זיין באמת ניצליך. נאָר א פעלקע באווענגונג, וועלכע שטיצען זיך אויף פאָלקס־מאסען, נעמען זיך פון זייערע אינטערעסען און פאר וועלכע די פאָלקס־מאסען קעמפען, זיינען בכח ארויסצורופען די סימפאטיען פון די פעלקער און דער עפענטליכער מיינונג, וואס דאס וועט אלץ נויטיגער ווערען פאר דעם ציוניזם, וואס ערנסטער ער וועט ווערען און נעהענטער צו זיין ציל. ביז איצט האָט דער ציוניזם ניט געקענט ארויסרופען אזעלכע סימפאטיען אין אייראָפּא צו זיך, און ער איז דארום נאָך ניט קיין פאָליטישער כח אין דער וועלט, ווארום עס פעלט אים אן אָרגאניזירט פאָלק, דער אידישער המון, זיין אמתיער און ריכטיגער היסטאָרישער יסוד.

דער המון זאָל דינען דעם ציוניזם און דער ציוניזם זאָל דינען דעם אידישען המון, דאָס מוז זיין [illegible] וועלכעם האַרף זיין אויפגעשריבען אויף דער ציוניסטישער פאָן. [illegible] ציוניזם קיין אנדער ציל דאן באמת דינען דעם המון אוי אויספירען זיינע אינטערעסען, ווען דער המון וועט זיך שטעלען אין דער ציוניסטישער באוועגונג מיט זיין פארשטאנד און זיינע אינווייניגע כוחות וועלען אים דעם וועג. אָבער ערשט דאן נאָר קאָן דער ציוניזם אויך אויסגעפירט ווערען אין באפרייען

ארטיקלען וועגען „בונד".

א. דער ציוניזם און דער „בונד".
ב. די נאציאָנאלע ענטוויקלונג פון „בונד".
ג. דער „בונד" און דער ציוניזם.
ד. דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס (פעליעטאָן).

דער ציוניזם און דער „בונד" *)

קוים איז אַרויסגעטרעטן די אָרגאַניזאַציאָן „הירות" מיט איר ערשטען פלוגבלאַט פאר דער וועלט, איז שוין אַרויסגעשפרונגען דער „בונד" אין דעם „אידישען ארבייטער" נומער 14 מיט א ממזר־בלבול געגען איר. אין אן ארטיקל: „די ציוניסטישע דעמאָקראַטישע פראַקציאָן" מכח דעם ערשטען צוזאַמענפאָר פון דער „פראַקציאָן" אין באזעל גיבען אָנג אורחא די שרייבער פון דעם ארטיקל א כאראקטעריסטיק פון די אלטע ציוניסטען און „הירות", וועלכע זיינען נאָך דער מיינונג פון די שרייבער איינס און דאסזעלבע. די אלטע ציוניסטען האָבען געגעבען כבוד און גבאות יעדען גביר, גע'חנפ'עט, געלעקט. „הירות" וואַרפט זיך אויף פאר דעם עגל הזהב. די „גאָלדענע קאַלב" איז איר אידעאל. די כאראקטעריסטיק פון די אלטע ציוניסטען האָבען די שרייבער נאָכגעשריבען נאָך דעם ערשטען פלוגבלאַט פון „הירות", פון דער ליבליכער שוועסטער פון חבת ציון, זיי האָבען אָבער ניט דערמאנט די קוועלע, פון וואנען זיי האָבען דאָס געצומען. דערפאר אָבער וויל מיר דאָ די ארטיקעל־שרייבער גלייך אויפדעקען די קוועלע, פון וואנען זיי האָבען עס גענומען. דאס „הירות" בוקט זיך פאר דעם עגל הזהב, — דאס איז די נארישקייט און פאלש־קייט פון די שרייבער. די שרייבער וויסען זעהר גוט, דאס זייערע וועלטער זיינען כזב ושקר, זיי האָבען זיך געלאכט אין די הויפענס, בשעת זיי האָבען דעם ליעב' געשריבען מיט בונד, זיי האָבען שפעקולירט אויף דער נאַיווייטעט פון זייערע לעזער, אָבער ווי קינדיש, נאריש האָבען זיי אָפגעמאכט דעם שווינדעל. קיין שפיצינע קעפ זיינען די טאלאנטען פון „בונד" ניט.

דער ארטיקעל איז געריכטעט געגען דער ציוניסטישער דעמאָקראַטישער פראַקציאָן, און עס איז געווים גאָר ניט אונזער זאך מיט דעם „בונד" אריינגעהן אין א וכוח מכח דער פראַקציאָן. "הירות" האָט מיט דער „דעמאָקראַטישער פראַקציאָן" נישט צו טאָן. מיר וויל דאָ אָבער פאַרבלייבען בייַ איינער „נעאַנקען", וועלכע די ארטיקעל שרייבער האָבען אַרויסגעזאָגט כ'כח דעם ציוניזם בכלל.

די נעאַנקען פון די בונדיסטען מכח ציוניזם זיינען געגליכען געוואָרען צו די נשמות פון רשעים: זיי ווערען פאראיינם מגולגל אין אנדערע. מיר ווייסען ניט אין וועלכען גלגול עס געפינען זיך די נעאַנקען פון אונזערע שרייבער

*) געשריבען אין יאָהר 1903 און ערשינען אינ'ם ערשטען נומער פון זשורנאל „הטון", בערלין.

האָט זי דערפאר אויסגעטראכט דעם ציוניזם, כדי צו שאפען פאר זיך אן אייגען לאנד, וואו זי זאָל אירע פרייע קאפיטאליסטישע קענען אויסנוצען מיט א גוטען ריוח. די „קריטיק" איז דאכט זיך א גאנץ שארפע, און אזוי ווי דער צושפיל צו יעדער בונדיסטישער „קריטיק" פון ציוניזם איז דער פזמון: אידישע זשאנדארמעס, אידישע אינספראוניקעס, אידישע גובערנאטאָרען, אידישע פאבריקאנטען, האָט מען דאָך געדארפט ערווארטען, אז דער „בונד" וועט דיזע „קריטיק" אויסנוצען אין דער אגיטאציאָן. נאָר מען האָט דעם „געדאנק" אויך באלד געווארפען, ווארום א מאסאווע באוועגונג האָט ניט נאָר איר אינווייניגע לאָגיק, נאָר אויך איר אינווייניגען אמת און קאָן קיין ווילדע ליגען ניט פארטראָגען. דעם ציוניזם אפ׳הרג׳ענען דורך דער ערקלערונג, אז ער נעמט זיך פון די גראָבע מאטעריעלע אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, דאָס ער איז דער אָכצען און קרעכצען פון דעם אידישען קאפיטאל, — איז אין גרונד א פיל צו נארישער פארזוך, און דער עולם וועט גלייך דעם ליגען דערפון ארויס.

דערפאר איז באלד דיזע „קריטיק" מגולגל געווארען אין אן אנדערע, אין א כלומרשט איידעלערע. דער ציוניזם שטאמט דערפון, וואס די אידישע בורזשואזיע איז פאָליטיש געדריקט, דערפאר וויל זי אויפבויען אן אייגענע מלוכה, וואו זי זאָל קענען פאָליטיש הערשען. אויף אזא אופן ערקלערט דעם ציוניזם צ ע ט ע ר ב ו י ם אין „אידישען ארבייטער" נומער 12 (איבערזעצט פון „נייע צייט"). פריער האָבען מיר געהאט אין דעם ציוניזם צו טאָן מיט א קאפיטאליסטען-קלאס, וועלכער האָט צוזאמענגעלייגט זיינע הונדערטער מיליאָנען, כדי צו פארדינען נעלד דורך א קאָלאניאל-פאָליטיק; יעצט האָבען מיר צו טאָן מיט א בורזשואזיע, וואס האָט זעהר א פיינעם בירגערליכען געפיל און קאָן ניט אריבערטראָגען די פאָליטישע שוואכקייט. דערפאר ווערט ביי איר אזא פסי-כאָלאָגיע אויף גרינדען אן אייגענע מלוכה, אזוי ווי ביי יענעם רב, ווען קיין שטאָט האָט ניט געווען נעמען פאר א רב, און ווען האָט דערפאר געמען זיך בויען אן אייגענע שטאָדט.

ביי דיזער „קריטיק" האָט מען זיך אָבער אויך ניט געקענט אָפשטעלען; מען האָט זיך מיט איר א וויל באנוצט און גלייך אוועקגעווארפען, ווי א פסול׳ע הושענא. ווארום באמת איז אזא פארשטעלונג פון דעם ציוניזם נאָך נארישער, ווי די ערקלערונג, אז דער ציוניזם שטאמט פון די געלר-אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע. קיין אריגינעלע ערקלערונג איז זי אָבער אויך ניט; זי שטאמט פון די אייראָפעאישע רעאקציאָנערען אין זייער קריטיק איבער דעם סאָציאליזם. פון וואנען נעמט זיך דער סאָציאליזם? נאָר פשוט, — האָבען א צייט לאנג געענטפערט דאריף די אונווויסענדע און פאלשע רעאק-ציאָנערען און ענטפערען יעצט נאָך אויך אין זייער פרעסע — ער נעמט זיך דערפון, וואָס פאלכאנאָוו, בעבעל, זשאָרעס, ווילען הערשען און ווערען קיסרים

בער, נאָר זיי קלינגען שוין גאָר אנדערש ווי דאם, וואם די בונדיסטישע ליטעראטור האָט פריער געזאָגט מכח דעם ציוניזם. וועז א פּארטיי האָט אין איר קריטיק פון אן אנדערער באוועגונג קיין שום פּעסטען פונקט ניט, קיין אויסגעארבייטע טעאָריע ניט, וועז זי שפּרינגט ארוים יעדע דריי חדשים מיט א נייער „ערקלערונג", א נייע „קריטיק", מיט נייע „כלי זיין", איז א סימן, אז זי איז אין דיזען פונקט שוואך און טאפּט אליין אין דער פינסטער, און האָט ניט קיין אינווייניגען כח צו קריטיקירען די אנדערע באוועגונג. די קריטיק פון דעם סאציאליזם מכח די בירגערליכע געזעלשאפט איז אומפּארענדערליך, כל זמן דער סאָציאליזם אליין פּארענדערט ניט זיין באשטימטען רעוואָלוציאָנערען כאראקטער; פּאר וואס די בירגערליכע געזעלשאפט איז רעאקציאָנער, אונקולטורעל און מוז צו גרונד געהן היסטאָריש, ערקלערט דער סאָציאליזם דורך א וויסענשאפטליכער טעאָריע פון דער געזעלשאפט און דער געשיכטע. די פעסטקייט פון דער קריטיק פון דער בירגערליכער געזעלשאפט נעמט זיך ביים סאָציאליזם פון זיין אינווייניגען כח און אינווייניגען אמת. אויף דעם „בונד" איז אָבער א רחמנות קוקענדיג, ווי ער ווארפט זיך אין זיין קריטיק פון דעם ציוניזם, ווי א פיש אין וואסער, קלערט אויס יעדען אויגענבליק נייע „טעאָריען", ווארפט אוועק די פריערדיגע וואפען געגען אים, וואָרום זיי טויגען ניט, און פּרובירט זיך מיט נייע, שפּאָגל־נייע...

די ערשטע „קריטיק", מיט וועלכע דער „בונד" איז ארויסגעטראָטען געגען דעם ציוניזם, איז געווען אין איינעם פון די ערשטע נומערען פון „וועקער". דאָרט גיט דער „בונד" א יונ'עשע סברה איבער דעם ציוניזם: דאָס אידישע פּאָלק איז צוטיילט אין פּאבריקאנטען און ארבייטער, וועלכע לעבען צווישען זיך אין קלאסען־קאמף. בשעת דער קלאסען־קאמף פון די ארבייטער איז געווארען אָבער שטארקער און די פּאבריקאנטען האָבען זיך דערשראָקען פּאר דעם ארבייטער־קלאס, האָבען זיי אויסגעקלערט דעם ציוניזם, כדי אָפּצולענקען דעם ארבייטער־קלאס פון קלאסענקאמף. וואָלט דער „בונד" אליין באמת געגלויבט אין דיזער קריטיק, האָט ער זיך געדארפט פּאר איר האלטען, ווי א גוטער איד פּאר'ן פּדיון, און זי מער ניט ווייטער פּאָפּולאריזירען. דאָס וואָלט דאָך געווען די בעסטע וואפע געגען ציוניזם און אָפּיצין פון אים יעדע לעבעדיגע קראָפט. נאָר די גאנצע לעבערליכקייט און נארישקייט פון דעם „קריטישען געראנק" איז אזוי גרוים, דאס מען האָט אים גאָר ניט געקענט „נוצען", און עס איז באלד פּאבריצירט געוואָרען א נייע „קריטיק". אין א בראשורע פון בן־אהוד: „ציוניזם אדער סאָציאליזם?" וועלכע דער „בונד" האָט פּארעפענטליכט, ווערט געגעבען אן אנדערע „ערקלערונג" פון דעם ציוניזם: דער אנטיסעמיטיזם דריקט די אידישע בורזשואזיע עקאָנאָמיש; די פּרייע קאפּיטאליסטן, וועלכע די בורזשואזיע האָט, קאָן זי ניט פּארוועגדען אין די לענדער, וואו זי וואוינט יעצט,

ניט צולאָזן ציוניסטען ניט אין די עקאָנאָמישע און ניט אין די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָנען“.

פּאַרגלייכענדיג דיזע רעזאָלוציאָן מיט דעם, וואָס דער „בונד“ האָט פריער געשריבען מכה דעם ציוניזם און מיט דעם פּראָקטישען טייל פון דער רעזאָלוציאָן, וויים מען ניט, צי זיינען משיח־צייטען געקומען אויף דער וועלט, אָדער זיינען די שרייבער פון דער רעזאָלוציאָן ניט גאָנץ קלאָר ביים זיך אין ניט פייאיג צו פּאַרשטעהן די אייגפּאַכסטע זאכען. דער ציוניזם איז די רעאַקציאָן פון דער בורזשואזיע געגען דעם אנטיסעמיטיזם און די ניט נאָרמאָלע רעכטליכע לאגע פון אידישען פּאָלק. דאָס איז באמת זעהר נאריש פּאַרשטאַנען, נאָר לאָמיר אָננעמען, אז עס איז ווירקליך אזוי, טאָ וואָס איז דערפון געדרונגען? וועלן דער ציוניזם איז סתם א פּאָליטישע תשובה פאר דער בורזשואזיע אויף דעם אנטיסעמיטיזם, ליגט דערין נאָך קיין שום פּאַראָרטיילונג ניט פון דעם ציוניזם, פון סאָציאָליסטישען שטאַנדפּונקט. א רעאַקציאָן פון דער בורזשואזיע געגען דעם אנטיסעמיטיזם קאָן נאָר זיין אויף א פּראָגרעסיוון, אפילו אויף א סאָציאָליסטישען אופן. איז דען די באוועגונג פון דער בורזשואזיע געגען דעם אבסאָלוטיזם, געגען דער קירכע, געגען די גרויסע אבנאבען אויף ברויט דארום שעדליך, וואס זי איז א באוועגונג פון דער בורזשואזיע? פּארקערט, די סאָציאָליסטען זיינען אין דעם מיט דער בורזשואזיע בכלל יד אחת. כל זמן דער ציוניזם איז געווען נאָך דער קריטיק פון „בונד“ א באוועגונג פון דער בורזשואזיע צוליב נעלט פאַרדינען אָדער פּאָליטיש הערשען, איז די שנאה פון די סאָציאָליסטען געווען ערקלערליך; איז ער אבער מער ניט ווי סתם א רעאקציאָן פון דער בורזשואזיע געגען דער אידישער לאגע, מוז מען זיך אָפּזאָגען פון דעם שווינדעל, אז די בורזשואזיע האָט דאָס אויפגעטאָן צוליב נעלט פאַרדינען, ליגט אין אזעלכער ערקלערונג פון דעם ציוניזם קיין שום קריטיק ניט.

פאר וואס איז אבער דער „בונד“ געגען דעם ציוניזם? דארויף גיט ער די אלטע בעל־בתי־ש־בורזשואזע תשובה, וואס מען קאָן אָפט הערען מכח יעדען העכערען אידעאל, — דער ציוניזם איז אן אוטאָפּיע, א חלום. אבער אין דיזער אלטער בית־מדרש־דיגער סברה זעהען מיר אויך א גרויסע פּאַרענדערונג ביים „בונד“. אין דעם רעאקציאָנערען ליארם, אז דער ציוניזם איז אן אוטאָפּיע, האָט זיך דער קול פון „בונד“ געהערט שטענדיג הויך, נאָר ער פלענט נאָך דערבי ליב האָבען ארויפוואַרפען א פּאָר אויפּין עולם. שיפען וועלען קומען פון די אנדערע מלוכות און צוראבירען דאָס אידישע לאנד, די גייסטליכקייט פון דער נאנצער וועלט וועט ביי דער גרינדונג פון א אידישער מלוכה אויסקווילענען אידען, וואַרום זיי האָבען נע'הרג'עט דעם קריסטוס, — דיזע און נאָך אזעלכע באָבע־מעשיות שטעהען נעשריבען אין דער בונדיסטישער ליטעראַטור מכח דער אונאויספירליכקייט פון דעם ציוניזם. יעדען רעאקציאָנערען שטות, וועלכען

פֿרעזידענטען, אונטערדריקער. אזא קריטיק רופט ארויס דורך איר ווילדקייט און אָפענע פּאלשקייט מער ניט ווי א געלעכטער און קאן זיך נאטירליך ניט האלטען לאנג. די „קריטיק" פון דעם ציוניזם, אז ער נעמט זיך פון דעם וואונש פון דער בורזשואזיע פּאָליטיש צו הערשען, האָט אויך ניט געהאט קיין קיום, און כאָטש זי וואָלט דאָך געקענט גאנץ גוט „דינען" אין דער אניטאציאָן, האָט דער בונד" אלס פּארטיי ניט געקענט זי אָננעמען.

די מאטערניש פון דעם בונד צו ערקלערען דעם ציוניזם אלס א בורזשואזע קלאסען־באוועגונג איז לייכט צו פּארשטעהן. נעמט זיך דער ציוניזם פון די קלאסען־אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, האָט באמת דער פּראָלעטאריאט, דער גאנצער אידישער המון מיט אים נישט צו טאָן, מוז ער זיין זיין גרעסטער פיינד, מוז ער אים באקעמפען ווי די געפערליכסטע רעאקציאָנערסטע באוועגונג. ניט ווילענדיג האָט אָבער דער „בונד" אלס פּארטיי געמוזט זיך אָפּזאָגען פון דיזער „ערקלערונג", ווארום דער מאסאָווער אידישער כאראקטער פון דעם „בונד" קאָן אזא ווילדקייט, אזא לאָגישע משוגעת און היסטאָרישען לויגען ניט אריבערטראָגען. די פּארטיי האָט זיך דארום מיאש געווען צו פירען א מלחמה געגען דעם ציוניזם פון סאָציאָליסטישען שטאנדפונקט, און האָט זיך נעמומען פּאר די בעל־בתי'ש בורזשואזע סברות געגען דעם ציוניזם; פּארשטעהט זיך, דאָס זי האָט זיך דאביי נאָך לעכערליכער געמאכט, ווי ביי דער פּריערדיגער סאָציאָליסטישער קריטיק. דער פּערטער צוזאמענפאָר פון „בונד" איז ארויס־געטראָטען געגען דעם ציוניזם מיט א בעל־בתי'שער סברה און האָט אָנגענומען פּאָלגענדע רעזאָלוציאָן מכח דעם ציוניזם:

„דער צוזאמענפאָר האלט דעם ציוניזם פּאר א רעאקציאָן פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם און די ניט נאָרמאלע רעכטליכע לאגע פון אידישען פּאָלק. דער צוזאמענפאָר האלט דעם ענדציל פון פּאָליטישען ציוניזם — שאפען א לאנד פּאר דעם אידישען פּאָלק, — אויף וויפיל מען וועט אין דיזען לאנד קענען אבזעצען נור א קליינעם טייל פון אידישען פּאָלק, פּאר א זאך, וואס האָט ניט קיין גרויסע באדייטונג און וועלכע מאכט ניט קיין סוף פון דער „אידען־פּראגע"; און אויף וויפיל דער ציוניזם רעכענט צו באזעצען אויף דיזען לאנד דאָס ג א נ צ ע אידישע פּאָלק, אָדער א ג ר ו י ס ע ן טייל פון אים, פּאר אן אונאויספירליכען הלום, פּאר אן אוטאָפּיע. דער צוזאמענפאָר רעכענט, דאָס די אגיטאציאָן פון די ציוניסטען בלאָזט פּאנאנדער דאָס נאציאָנאלע געפיל און קאָן שטערען דער אנטוויקלונג פון קלאסענבאוואוסטזיין. — אויף די קולטורעלע טעזיגקייט פון אייניגע גרופּען פון ציוניסטען קוקט דער צוזאמענפאָר ווי אויף יעדע אנדערע לעגאלע טעזיגקייט. — ביים באשפּרעכען פון ציוניזם האָט דער צוזאמענפאָר באשלאָסען, דאָס מען זאָל אויף קיין שום אופן

געווּיזען דורכדעם זיין טעאָרעטישע אַרימקייט און זיין אונפייאיקייט קריטיש אויפצוטרעטען געגען דעם ציוניזם. אין ווירקליכקייט איז ער דער זעלביגער שׂונא פון ציוניזם, ווי פריער. ער קאָן אָבער מער ניט ערקלערען לאָנג די סבה פון זיין שנאה. כאָטש דער „בונד“ האָט אָנגענומען כמעט א סימפאטישע רעזאָלוציאָן מכח דעם ציוניזם, האָט ער אָבער באשלאָסען אין דער פראקטיק ציוניסטישע אַרבייטער ניט אויפצונעמען ניט אין די עקאָנאָמישע אין ניט אין די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָנען. דאָ שטעהט מען פאר א רעטענישׂ. וואם האָבען דען די ציוניסטישע ארבייטער אזוי חוטא געווען דערמיט, וואם זיי מיינען, דאם מען וועט קענען באזעצען אין פּאָלסטינא א גרויסען טייל פון אידישען פּאָלק? פאר וואָם קומט דען פאר אזא אונשולדיגע זאך אזא מוראַ'דיגער גזר דין? פאר וואם דען מחרים זיין א גאנצען טייל פון אידישע ארבייטער, בשעת זיי געהען זיך פאנאנדער מיט דעם „בונד“ נאָר אין דער אָפּשאָצונג פון דער צאָל, וויפיל אידען קענען עמיגרירען? נאָר דער תרוץ איז, סאָציאָליסטיש קאָן דער „בונד“ דעם ציוניזם ניט בייקומען, וואַרום ער איז א פאַרטשריטליכע באוועגונג, דורך וועלדע לינגען קאָן ער טער מיט אים ניט קעמפען, וואַרום ער האָט זיך דערמיט שוין נעגוג לעבערליך געמאכט. שפּרינגען מער ניט ארויס די רעאקציאָנערע אסימילאַטאָרישע אינסטינקטען פון דער בונדיסטישער אינטעליגענץ, וועלכע זי האָט גע'ירשנ'ט פון דער אידישער בורזשואזיע, — די אסימילאַטאָרישע אינסטינקטען אין זייער ריינעם נאקעטען געשטאלט.

די אָפּענע רעאקציאָנערע אידישע אסימילאַטאָרען פילען דערפאר טאקי, דאָם דיזע רעזאָלוציאָן איז אייגענטליך מער פאר דעם ציוניזם, ווי געגען אים, און שרייען גוואלד! די הייליגע אסימילאציע איז אין סכנות! אידען זיינען אויף דעם וועג צו פרייהייט! דערפאר פאבריצירען די אנדערע כלי זיין געגען די אידישע פרייהייטס־באוועגונג, קלערען אוים ווילדע חלומות, וואם שטעהען שוין אויף דעם גרעניץ פון משוגעת, שרייען און לייארמען: בלוט וועט זיך גיסען דורך די ציוניסטען, די אידישע קאפּיטאליסטען וועלען איינפירען פאנ־שצינא אין פאלעסטינא, די אידישע ארבייטער וועלען וועלען שקלאפען, קנעכט ביי די קאפּיטאליסטען, אזוי ווי בּאר הונדערטער יאָרען די בויערען אין אייראָפּא ביי די גוטסבאזיצער. און די אסימילאַטאָרען רופען אָן דעם „בונד“ ציוניסטיש, וואַרום ער פירט ניט די מלחמה געגען דעם ציוניזם מיט דיזע קריטישע וואפען. זיי פארשטעהען אָבער ניט, דאם דער „בונד“ קאָן ניט זאָגען א לאנגע צייט און מיט א פּאָליטישען ערנסט אלעם, וואם די אסימילאַטאָרען ווילט זיך, וואַרום ער איז א אידישע מאסען־באוועגונג, וועלכע האָט איר אינווייניגען אמת. ער קאָן זיין נאריש, אונלאָגיש, דיפלאָמאטיש, אָבער ניט משוגע אָדער נידערטרעכטיג.

אזוי איז מגולגל געוואָרען יערע „קריטיק“ ביים „בונד“ אין די פּאָר יאָר

דער בורשוא האָט געזאָגט מכח דעם סאָציאַליזם און מכח יערען אידעאַל, האָט דער „בונד" אריבערגעטראָגען אויף דעם ציוניזם. די רעזאָלוציאָן פון דעם פערטען צוזאמענפאָר דריקט זיך אָבער אויך אוים אין דעם פונקט גאָר אנדערש. אריבערפירען א טייל אידען אין א נייעם לאנד, האָט ניט קיין ג ר ו י ס ע באדייטונג (אָבער א קליינע באדייטונג יא?) און קאָן די אידען־פראגע ניט לייזען, אריבערפירען דאָס גאנצע אידישע פאָלק איז אָבער א זאוטאָפּיע, — אזוי גיט אונז די רעזאָלוציאָן צו ערקלערען. ערשטענס האָט דאָ דער „בונד" געדארפט רעידען באריכות, פאר וואס איז אונמעגליך עס זאָל זיך באזעצען אין פאַלעסטינא א גרויסער טייל פון אידישען פאָלק, בפרט דאָס די עמיגראציע באווייזט, אז א גרויסער טייל פון אידישען פאָלק האָט עמיגרירט אין די לעצטע יאָרען אין נייע לענדער; מיט צוויי ווערטער קאָן מען דאָך די פראגע ניט אָב'פּטר'ן. צווייטענס אָבער, וואס איז מחויב דער „בונד" צו פארזאָרגען כלל ישראל? פאר דעם גאנצען אידישען פאָלק וויל גאָר דער ציוניזם ניט גרינדען קיין אידישע מלוכה. דער ציוניזם פארשטעהט זעהר גוט, דאָס די בורזשואזיע און די קליין־בורזשואזיע, וועלכע דאַרפען דעם ציוניזם גאָרניט אָדער נאָר וויניג וועלען זיך אין דעם נייעם לאנד ניט באזעצען, אפילו די טייל פון דעם פון דעם המון, וועלכע רייסען זיך ביסלעכווייז ארויס דורך דער עמיגראציאָן פון דעם המון און עפענען זיך דעם וועג צו דער קליין־בורזשואזיע, וועלען אויך ניט פאָרען אין דעם נייעם לאנד אריין, וואָרום דער גלות איז אייגענטליך זייער ארץ ישראל. די תנאים פון דעם לעבען צווינגען אָבער דעם המון, וועלכער "בלייבט פראָלעטאריש אָדער מוז ערשט ווערען פראָלעטאריש, זוכען זיך א לאנד מיט פאָליטישער אויטאָנאָמיע; פאר דיזען המון און ניט פאר כלל ישראל וויל דער ציוניזם גרינדען א נייע געזעלשאפט. נאָר דער טייל פון אידישען פאָלק, וועלכער מוז זיך ענטוויקלען היסטאָריש צו א פראָדוקטיוון יסוד פון דער געזעלשאפט, איז נאָך דער פארשטעלונג פון ציוניזם דאס אידישע פאָלק. די ניט פראָדוקטיווע קלאסען אידען מוזען ווערען היסטאָריש א קרבן פון דער אסימילאציע און פון דעם אידישען פאָלק אפּפאלען. דערפאר איז דער ציוניזם די פאַלשטענדיגע לייזונג פון דער אידישער פראגע, נאנץ גלייך ווי גרוים איז די צאָל אידען, וועלכע ווען זיך באזעצען אין דעם אייגענעם לאנד, וואָרום די לייזונג פון דער אידישער פראגע באריכט נור די שאפונג פון א העכערען פּאָרם פון לעבען פאר דעם אידישען פאָלק, וואו די סתירות פון דעם יעצטיגען לעבען זאָלען פארשווינדען. די לייזונג פון א פראגע בכלל הייסט פארווירקליכען א העכערען פרינציפ פון לעבען אין דער נעשיכטע; דער „בונד" מיינט אָבער, אז דאָס הייסט שיינקען א סך מענשען א פעטע מתנה.

מען דארף אָבער ניט מיינען, דאס דער „בונד" האָט פארענדערט דורך דיזער רעזאָלוציאָן זיין שטעלונג צום ציוניזם. ער האָט מער ניט ווי ארויפּ־

לאנד פארוועגען די פרייע קאפיטאליזם, דערנאך איז זי מגולגל געווען אין א בורזשואזיע, וואס וויל פאליטיש הערשען אין איר אייגענעם לאנד. ביים פערטען צוזאמענפאר איז דאס שוין א גאנץ פיינע סתם־בורזשואזיע, וואס האט שוין פארלאָרען אירע קלאסען־אינסטינקטען און קלאגט אויף דער ניט נארמאלער לאגע פון אידישען פאלק. אונזערע „טעאָרעטיקער“ וויסען שוין גארניט, וואס אנצוהויבען מיט דער בורזשואזיע: זי ווייל אי דא בלייבען, אי אנטלויפען וואו פעפער וואקסט, זי איז געשפאלטען אין צווייען, ווייל זי האט אייגענטום, מוז זי האבען א נאציאנאלען אייגענטום. זי האט ניט קיין טערי־טאריע, האט זי דערפאר א גלות־פסיכאלאגיע, האט זי א געטא־פסיכאלאגיע, ביז משיח וועט קומען.

נאר נענוג מיט דעם וועדטער שפיל, וואו איין וואָרט קלעבט זיך ניט צו דעם אנדערען, נענוג מיט די דברים בטלים, מיט די פראסטע נארישקייט און קינדערייען. די הויבע וועדטער, וועלכע האבען גאר קיין שום זין ניט, ווי למשל, דאס די בורזשואזיע מוז האבען נאציאנאלען אייגענטום, ווייל ביי איר איז יעדע עקזיסטענץ געגרינדעט אויף אייגענטום בכלל, זיינען מער ניט ווי א שלייער, וואס זאל באדעקען די קינדישע אונווויסענהייט פון די שרייבער. נענוג מיט די לאנגווייליגע שטותים. די טעאָריע פון דעם „בונד“, דאס דער ציוניזם איז א קלאסען־באוועגונג פון דער אידישער בורזשואזיע, האט באנקראָטירט!

לאמיר אבער דא זען, וועלכע פאליטיק איז באמת די פאליטיק פון דער אידישער בורזשואזיע. די אידישע בורזשואזיע איז סאציאל און עקאנאמיש שטארק, אין פילע לענדער איז זי שטארקער ווי די קריסטליכע באפעלקערונג, און אומעדום פילט זי דעם כח, דאס זי קען לייכט איבעריאגען די קריסטליכע בורזשואזיע אין דער קאנקורענץ. דערפאר ליגט זי ווי א פיאווקע אין די לענדער, וואו זי וואוינט יעצט, און זויגט פון זיי דעם מארך. צוואמען מיט איר עקא־נאמישער שטארקייט וואקסט אויך איהר פאליטישע קראפט. כדי אבער אויס־צוגלייכען איר פאליטישע מאכט מיט איר נאציאנאלער מאכט. אסימילירט זי זיך, דאס הייסט זי זוכט אלץ מער און מער די „אידישע אידעאלאגיע“ פון דער פריערדיגער סאציאל־עקאנאמישער עפאכע אראפצוואוארפען, און פאליטיש און קולטורעל צו פארשמעלצען זיך מיט דעם פאלק פון דעם לאנד. דאס לאנד, וואו עס איז דער בורזשואזיע גוט, איז איר פאטערלאנד, איז איר ארץ ישראל. וויל זי איז עקאנאמיש שטארק, וויל זי ניט אנטלויפען, בשעת זי איז נאך פאליטיש שוואך און זוכט זיך, פארקערט, צו אסימילירען, כדי צו ווערען פאָ־ליטיש שטארק. וויל זי האט אייגענטום, קלאסען־אייגענטום, דארף זי איר לעבענס־פארם ניט פארענדערען, דארף זי קיין אייגענעם לאנד ניט, זוכט זי זיך צו באפרייען אפילו פון דער עראינערונג פון דעם אמאליגען היסטארישען טערי־טאריום. איר געלד איז איר פאלק, איר לאנד, איר קולטור, איר רעליגיאן,

אין אן אנדערע, ביז פון איר איז געוואָרען די רעטענישׂ פון דעם פערטען צוזאמענפאָר.

לאָמיר אָבער זיך אומקערען צו אונזערע נייע „קריטיקער" פון ציוניזם, צו די מחברים פון דעם ארטיקל: „די ציוניסטישע דעמאָקראטישע פראקציאָן", און צוקוקען זיך, אין וועלכען גלגול געפינט זיך ביי זיי די מלחמה געגען דעם ציוניזם. די אידישע בורזשואזיע, — אזוי זאָגען אונזערע שרייבער, — איז סאָציאל שטארק, זי איז רייך און ווי קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען. פאָליטיש אָבער איז זי שוואַך, האָט מורא פאר יעדען קאמף און ווי דערפאר אנטלויפען וואו פעפער וואקסט. דער לעזער טוט זיך א כאפ פאר'ן קאָפּ און קוקט אויפ'ן בייז וואונדער. וואס איז דאָס פאר א מין בריה, וואס אי זי ווי קיינעם ניט אָפּטרעטען דעם וועג, אי זי אנטלויפט, וואו פעפער וואקסט? ממה נפשך ווי זי קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען, אנטלויפט זי ניט וואו פעפער וואקסט, און אנטלויפט זי וואו פעפער וואקסט, טאָ וואס הייסט דאָס, זי ווי קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען? אזא ווילדע בריה, וואס מיט איין פוס ווי זי אנטלויפען, וואו פעפער וואקסט, און מיט דעם אנדערן פוס ווי זי קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען, קאָן מען מער ניט העלפען ווי דורך א ראדיקאלע אפעראציאָן. דערפאר ערקלערען אונזערע שרייבער, דאס די בורזשואזיע איז גשפאלטען אין צוויי. אלס בורזשואזיע, — אזוי פילאָזאָפירען אונזערע שרייבער — זעהט די אידישע בורזשואזיע נור אין איינגענטום די גרונדלאגע פון איר עקזיסטענץ. אָבער אלס אידישע בורזשואזיע האָט זי דאָך ניט קיין נאציאָנאלען אייגענטום, קיין טעריטאָריע, וואָרום זי געהערט צו א „נאציאָן־פראָלעטאריער" (נארישקייט מוז מען אויך רעדען ווי „מענשען", איהר ווילט זאָגען „פראָלעטאריער־נאציאָן"), דערפאר האָט זי א „געטאָ־פסיכאָלאָגיע", דאָס הייסט זי איז ציוניסטיש. דיזע פסיכאָלאָגיע איז אָבער שוין נאָר ניט געשפאלטען אין צוויי, זי איז פארקערט אזוי פעסט און אייניהייטליך, דאָס זי מוז דוירען ביז משיח וועט קומען. אונזערע שרייבער זאָגען דאָס בפרוש: „און כל זמן די בורזשואזיע וועט ניט האָבען קיין נאציאָנאלען אייגענטום, וועט זי זיך ניט קענען באפרייען פון איר „געטאָ־פסיכאָלאָגיע".

אזוי מאטערט זיך דער „בונד" אויף אלע אופנים צו ראטעווען דעם בורזשואזען כאראקטער פון דעם ציוניזם. נאָר די בורזשואזיע ענדערט דערביי יעדעס מאָל איר פנים און איר פסיכאָלאָגיע. לכתחילה איז זי אויפגעטראָטען ווי א בורזשואזיע, וואס איז עקאָנאָמיש געדריקט און ווי אין איר אייגענעם

דערצו צוזיצט די בורושואזיע איר פּאָליטישער גלות. דערפאר איז זי ניט נאָר א שׂרלי־כער עלעמענט פאר איר אייגענעם פּאָלק, נאָר אויך פאר דער גאנצער וועלט, דען זי איז ניט פארבונדען אינווייניג מיט קיין קולטור, מיט קיין פּאָלק, מיט קיין לאנד, מיט קיין פארטיי. אין עקאָנאָמישען לעבען איז זי עקספּלואַטאַטאָריש, אין דער פּאָליטיק איז זי פאלש און דערשראָקען, אין הארצען איז זי „רעוואָלוציאָנער", אויפ'ן גאנסערוואטיוו און טרייַ דער מלוכה, אין שול איז זי אבערגלויביש, פאר גוים איז זי אויפגעקלערט. דאס איז די „נעלד־פּסיכאָלאָגיע" פון דער אידישער בורושואזיע אין גלות. מ א ר ק ס האָט דערפאר ריכטיג אָנגערופען אידען אן אנטיסאָציאליסט און אנטיקולטורעלער עלעמענט אין דער וועלט, וואָרום ער האָט געזעהן פאר זיך די אידישע בורושואַזיע אין דער צייט פון איר אסימילאציאָן. די אסימילירטע בורושואזיע ווערט אָבער דער היסטאָרישער אידעאל פון גאנצען אידישען פּאָלק, ווען דער ציוניזם זאָל ניט זיין.

אנדערש איז די לאגע און די פּסיכאָלאָגיע פון דעם המון. ער געפינט זיך אין עקאָנאָמישען אן אין פּאָליטישען גלות, און איז געצוואונגען צו פארענדערען זיין לעבען. ער זוכט ארויסצוקאמפען זיך פון דער אטמאָספערע, וועלכע דער־שטיקט אים. ער עמיגרירט אין אנדערע לענדער, ער קעמפט רעוואָלוציאָנער, ער זוכט פרייהייט. ער אסימילירט זיך ניט, וואָרום זיין עקאָנאָמישע לאגע פארלאנגט דאָס ניט פון אים, ער איז אידיש. אויף א העכערע שטופע פון זיין ענטוויקלונג פארשטעהט ער, דאס ניט די עמיגראציאָן אין לענדער אָהן אידען, ניט די בירגערלעכע גלייכבארעכטיגונג קענען אים באפרייען פון זיין עקאָנא־מישען און פּאָליטישען גלות. זיין שטענדיגער שטרעבען אריבערצוגעהן אין די קליין־בורושואזיע דורך דער הילף פון דער בירגערלעכער פרייהייט געפינט מניעות, וואָס ער קאָן ניט באוואלטיגען, און דיזער שטרעבען פארלירט פאר אים דעם כאראקטער פון א אידעאל, ער הויבט אָן צו זעהן זיין היסטאָרישע באפרייי־אונג ניט אין דעם פארגרעסערטען גלות, נאָר אין דער באפרייאונג פון גלות איבערהויפט. ער באפרייט זיך פון דער „גלות־פּסיכאָלאָגיע", ער ווערט ציו־ניסטיש. פּריער איז ער געווען אידיש דורך די תנאים פון זיין לעבען, יעצט ווערט ער אידיש באוואוסט, דורך זיין פרייען רצון, ער זעהט זיין היסטאָרישען אידעאל אין א אידישע נעזעלשאפט נאָך זיין אידעאל, נאָך זיין קלאסען־אידעאל.

סטייטש, — וועלען דאָ אויסרופען די בונדיסטען, — זעהען דען מיר ניט באשיינפערליך, דאס די בורושואזיע שפילט א רעלע, די הויפט רעלע אין ציו־ניזם? זעהען מיר דען ניט איר שיינע געשטאלט? הערען מיר דען ניט אירע גאָלדענע ווערטער? שמעקען מיר זי דען ניט מיילענווייט? פילען מיר דען ניט איר ריח־נחוח'דיגע אטמאָספערע? דער פאקט איז ריכטיג, די ערקלערונג איז פאלש. נעווים שטעהט די ציוניסטישע בורושואזיע יעצט אין

איר גאָט. צוליב איר עקאָנאָמישער מאכט פארלאנגט זי די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג, און די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג איז צוריק דער אייזערנער בריק, אויף וועלכען עס שטיצט זיך איר עקאָנאָמישע מאכט. דאָס פארבינדענדע גליק צווישען דער עקאָנאָמיק און דער פּאָליטיק איז ביי דער בורזשואזיע די אסימילאציאָן. ווי אזוי איז דער מיטעלאלטערליכער שיילאָק דערגרייכט געוואָרן צו דעם היינטיגען בערזען־קענינ, דער אמאָליגער פארליעך פון געטאָ צו דעם איצטיגען העזה'דיגען באנקיר, דער הויזירער צו דעם פרייען קויפמאן, דער אמאָליגער לערנער צו דעם עמאנציפירטען דאָקטאָר און אדוואָקאט? דורך דער אסימילאציאָן!

היסטאָריש איז אויפגעטראָטען די אסימילאציאָן אין מערב־איראָפּא, בשעת די אידישע בורזשואזיע האָט אָנגעהויבען צו וואקסען עקאָנאָמיש און פּאָליטיש. אידען זיינען ניט קיין פאָלק, האָבען ניט קיין אינווייניגע שייכות צו זייער אלטער היסטאָרישער היים, האָבען ניט קיין אידישען נאציאָנאלען גפיל, און געהערען אָן דער נאציאָן, וואו זיי וואוינען, — דאָס איז געוואָרען דאָס פּאָליטישע פּראָגראם פון דער אידישער בורזשואזיע. אפילו די אידישע אמונה, וועלכע האָט דאָך נאציאָנאלע יסודות, האָט די בורזשואזיע רעפּארמירט נאָך דעם גייסט פון דער אסימילאציאָן. די אידישע היסטאָריע, וועלכע די רבנים פון מערב־איראָפּא האָבען געשריבען, איז אָנגעפּאָסט געוואָרען צו דער אסימילאציאָן. בשעת עס איז ניט געווען קיין זכר פון ציוניזם, האָט די בורזשואזיע געפירט צענדליגער יארען א קאמף געגען דער מעגליכקייט פון א אידישער נאציאָן. מען זעהט, אז די בורזשואזיע איז גאָר ניט געשפּאלטען אין צווייען; זי איז איינהייטליך, ווי פון איין גוס, אָהן סתירות, אָהן אינווייניגע הפוכים. זי האָט איין גאָט, דאָס איז דאָס געלט, און דינט צו אים אין איין בית מדרש, דאָס איז די אסימילאציאָן.

דער גרעסטער פיינד פון דעם ציוניזם איז די בורזשואזיע. זי איז זיין אמת'ער אינווייניגער שונא, ווייל ער איז דער הפך פון אירע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אינטערעסען. אין הונדערטער צייטונגען, אלגעמיינע און אידישע, זוכט די בורזשואזיע אים צו אונטערדריקען, אירע באצאָלטע רבנים דרשנ'ען געגען אים אין די שולען, אירע שרייבערלעך, „מאכער", „טוער" קעמפען געגען אים אין די קהלות, אין די אידישע אינסטיטוציאָנען, און וואָס מער דער ציוניזם וועט ווערען שטארקער און ערנסטער, וועט איר כעס ווערען גרעסער, איר שמוציגע שנאה טיפער. די שנאה צום ציוניזם פון די אסימילאטארישע סאציאָליסטען איז די אונגליקליכע ירושה פון דער בורזשואזיע.

די אסימילאציאָן איז די „גלות־פסיכאָלאגיע" פון דער בורזשואזיע. אסימילירען זיך, פארשווינדען, פארבאָרגען זיך כדי מען זאָל זיי ניט זעהן, ווי דער גנב אין דער פינסטער, אָננעמען אן אנדערע געשטאלט, אן אנדער פעל, —

אויף דעם שטאנדפונקט פון נאציאָנאלע אויטאָנאמיע, זיי האָבען אָבער גאָרניט פאַרשטאַנען דעם פּאָליטישען און היסטאָרישען פירוש המלות פון דיזע ווערטער. פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קאָן זיין די רייד ביי א פאָלק, וועלכעם האָט א נאציאָנאלע קולטור און ווערט אונטערדריקט פון אן אנדער פאָלק אין זיין נאציאָנאלען לעבען. פון דער פאָרם, ווי דאָס אונטערדריקטע פאָלק לעבט נאציאָנאל, וואס עס איז בי אים געבליבען פון זיין פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, אויב עס איז צווייט צווישען אן אנדער פאָלק, אדער עס לעבט אויף אן אייגענער טעריטאָריע, היינגט אָפּ די פאָרם פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאמיע, וועלכע ער האָט צו בארלאָנגען. פעלקער, וועלכע לעבען אויף אן אייגענער געשלאָסענער טעריטאָריע, קענען פאַרלאַנגען אויך פאליטישע זעלבסטשטענדיגקייט, ווי למשל פּוילען, און ממילא אויך פרייהייט פאר דער נאציאָנאלער קולטור אין עכטיוויקונג אין אלע אופנים; פעלקער, וועלכע לעבען אָבער געמישט צווישען אנדערע פעלקער, קענען פאדערען נאר א נאציאָנאלע אויטאָנאמיע אין זייער נאציאָנאלען קולטור־לעבען, א זעלבסטפארוואלטונג. עס פארשטעהט זיך אָבער, דאס די נאציאָנאלע פרייהייט אין קולטור־לעבען און זעלבסטפארוואלטונג לייגט זיך נור אויף די פארמען פון נאציאָנאלען לעבען, וועלכע האָבען א בירגערליכען און פּאָליטישען יסוד.

קיין אונטערדריקט פאָלק האָט ניט נויטיג צו פארלאנגען נאציאָנאלע פרייהייט פאר דאָס הויזליכע לעבען, פאר דאָס נאציאָנאלע דענקען און פּוילען, וועלכע זיינען ניט אונטערווארפען דעם בירגערליכען געזעץ. דאָס פארלאנגען נאָך נאציאָנאלע פרייהייט האָט נאָר דאָרט א זין, וואו עס איז די רייד פון נאציאָנאלע קולטור־באָדערפענישן, וועלכע זיינען אבהענגיג פון דעם בירגערליכען און פּאָליטישען געזעץ. וועלכע נאציאָנאלע קולטור־פאָדערען זיינען אָבער אבהענגיג פון געזעץ? דאָס זייכען די שפראך, אלס עפענטליכע שפראך, אלס די שפראך פון די שולען, אוניווערסיטעטען, פון דער פארוואלטונג א. ז. וו. דער משפט אין דער פארוואלטונג גופא. וואו א פאָלק פארלאנגט נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, הייסט דאָס, או עס וויל, דאָס זיין נאציאָנאלע שפראך, וואס איז אים הייליג און טייער און מיט וועלכער ער איז פארבונדען דורך זיין נאנצען אויסערען און אינווייניגען לעבען, זאָל זיין די שפראך פון די שולען, די אוניווערסיטעטען, דאָס מען זאָל אויף איר קענען ריידען אויף פּאָליטישע פארואמלונגען, אין געריכט און אין דער פארוואלטונג, און דאָס די אנדערע נאציאָן זאָל אים ניט ארויפצווינגען איר מלוכה שפראך כיט גוואלד; ווייטער באדייט עס, דאָס דער משפט זאָל זיין נאָך די נאציאָנאלע געזעצען פון דעם אייגענעם פאָלק, וועלכע עם נעמען זיך פון זיין באזונדערען לעבען און זיין היסטאָריע, און ניט נאָך די געזעצען פון דעם אנדערען פאָלק; און ווייטער דאָס די פארוואלטונג גופא זאָל באשטעהן פון דעם אייגענעם פאָלק און זיך פירען נאָך זיינע

ציוניזם אין מזרח־וואנד, זי איז אבער געקומען ניט פון איר קלאסען־אינטערעס, זאנדערן פון איר נאציאנאלען געפיל און איר גייסטיגען אינטערעס. זי טראגט אריין איר חיליגען גייסט אין ציוניזם, וואס זי שטעהט ביים עמוד. זי האט די דעה, וואס זי גיט אויך א ביסעל די מטבע. זי שטעהט אבער אויבען־אן מיט א הכשר, ווייל די באוועגונג האט זיך נאך ניט אזוי עצטוויקעלט, דאס די קלאסען־פסיכאלאגיע פון אירע אמת'ע יסודות זאל ארויפגעהן פון איר פאליטישער באהאלטענקייט. ניט דערפאר איז דער ציוניזם בורזשואיש, ווייל עס שפיגעלט זיך אין אים אפ דער קלאסען־אינטערעס פון דער בורזשואזיע, נאר ווייל די קלאסען־אינטערעסען און די קלאסען־פסיכאלאגיע פון דעם המון האבען זיך אין אים נאך ניט אנגעהויבען אפצושפיגלען. יעצט איז די בורזשואזיע אין ציוניזם אלעם, היסטאריש איז זי אבער גארנישט.

נאר לאמיר זיך נאך אמאל אומקערען צו אונזערע בונדיסטישע „טעארעטיקער". נאכדעם ווי זיי האבען אפ'גע'הרג'עט דעם ציוניזם דורך זייער „קריטיק", זיינען זיי דאך אידישע הערצער און שפרעכען אפ עין הרע דער אידישער פראגע. זיי שיינקען א טייערע מתנה דעם אידישען פאלק, א פשט'ל, א גזרה מכח דער נאציאנאלער אויטאנאמיע. זיי זאגען אזוי: „דער פרינציפ פון „בונד" איז: יעדעס לאנד, אין וועלכעם עס וואוינען געמישטע פארשידענע נאציאנען, מוז ווערען: נאציאנאל א פעדעראציע פון גלייכווערטיגע, גלייכבארעכטיגטע נאציאנען, אונאבהענגיג פון זייער טעריטאריאלער גרופירונג; פאליטיש — א צענטראליזירטער מלוכה־אָרגאניזם". אזוי פארענטפערט דער „בונד" די נאציאנאלע און, פארשטעהט זיך, אויך די „אידישע פראגע".— די מיינונג פון אונזערע „טעארעטיקער" איז פאלגענדע: יעדע נאציאן אין א פרייער מלוכה האט דעם זכות אויף נאציאנאלע רעכט. אידען זיינען א נאציאן, לכן בכן קומט זיי נאציאנאלע רעכט, א נאציאנאלע אויטאנאמיע, — די „אידישע פראגע" איז פארענטפערט. דאס איז די חכמה'דיגע תשובה פון „בונד" אויף דער אידישער פראגע. אי, וואס, אידען ווייסען ניט, וואס אנציהובען מיט נאציאנאלע רעכט, דארפען די נאציאנאלע אויטאנאמיע אויף כפרות, זוכען, פארקערט, פטור צו ווערען פון אלעם דעם, אויף וואס דער „בונד" וויל אויפבויען די נאציאנאלע אויטאנאמיע, עס העלפט גארניט, פארפאלען: א נאציאן קומט נאציאנאלע רעכט, אידען זיינען א נאציאן, קומט אויך אחינו בני ישראל „נאציאנאלע אויטאנאמיע", אריינגעכאפט זיך דורך דער גזרה שוה ווי א מויז אין דער פאסטקע.

די שרייבער פון „בונד" ווייסען אויגענטליך גארניט, וואס באדייט עס נאציאנאלע רעכט און נאציאנאלע אויטאנאמיע. זיי האבען עטוואס געהערט קלינגענדיג און ווייסען ניט זינגענדיג. זיי האבען געהערט עפעס, דאס אין עסטרייך רעדט מען מכח נאציאנאלע אויטאנאמיע, דאס סאציאליסטען שטעהען

געפירט נאָך די אלגעמיינע פאָלקסשולע. דער זשארגאן שטאַמט פון דעם קול־טורעלען און פּאָליטישען גלות פון דעם אידישען פאָלק.

וואו האָט עס למשל דער „בונד“ געזוהן, דאס אידען זאָלען וועלען אייני־פירען זשארגאָנישע שילדען אויף געשעפטען, קראָמען, זשארגאָנישע נעמען אויף גאסען, וואו זיי וואוינען, זשארגאָנישע אדרעסען אויף ברוף? אויב די רעגי־רונג וואָלט געוואָלט מזכה זיין אידען מיט אזעלכע נאציאָנאלע רעכט, וואָלטען דאָס אידען געפילט ווי א גזרה פון מיטעלאלטער. וועלכע האָט גאצוואונגען אידען צו טראָגען באזונדערע אידישע צייכען אויף זייערע בגדים. פארקערט, אידען ווילען זיך אליין מער קולטווירען אין אלע ריזע פרטים, דאָס הייסט וועלען אויסגעלייבען מיט דעם איבריגען פאָלק, בשעת ביי די אונטערדריקטע נאציאָנען זיינען דיזע קלייניגקייטען פון לעבען היילינע נאציאָנאלע פאקטען, פאר וועלכע דאָס פאָלק איז אפילו באריט צו קעמפען.

די זשארגאָנישע ליטעראטור, וועלכע ענטוויקעלט זיך, איז אויך קיין שום באווייז ניט, דאס דער זשארגאָן איז די אידישע נאציאָנאלע שפּראך און איינער פון די יסודות, אויף וועלכע עס קאָן זיך אויפבויען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. די זשארגאָנישע ליטעראטור איז א מיטעל צו אירפּאָפּאישער קולטור, צו דער באפרייאונג פון דער זשארגאָן־אריכקייט, ניט אבער א נאציאָנאלער צוועק. בשעת עס האָט אָנגעהויבען ארויסוואקסען אין רוסלאנד א אידישע בורזשואזיע, וועלכע האָט באלארפט האָבען בילדונג, אירפּאָפּאישע קולטור, האָט זי געשאפען די העברעאישע ליטעראטור, די „השכלה־ביכלעך“, וואורום זי האָט קיין אנדער שפּראך ניט געהאט, הוץ העברעאיש, אין וועלכער זי זאָל קענען אויפנעמען אירפּאָפּאישע געדאנקען. די העברעאישע ליטעראטור איז געווען לכתחילה א מיטעל פאר דער בורזשואזיע, כדי צו ווערען שטארקער אלס קלאס און זיך אסימילירען. אזוי ווי אבער אויף העברעאיש שוועבט די היילינקייט פון א שפּראך, אזוי ווי די שפּראך גופא איז א פעסטע און שיינע און אין פארבונדען מיט דער נאציער היסטאָריע, מיט די געפילען, די אידאלען פון דעם פאָלק, האָט זי אין איר ענטוויקלונג אָנגעהויבען וועלען שוין אביסל פון א מיטעל א נאציאָנאלער צוועק, און אויסער אסימילאציאָן האָבען אין איר אָנגעפאנגען צו קלינגען אנדערע סטרונעס. וועלן ניט די ציוניסטישע באוועגונג וואָלט זי אבער פארשוואונדען, ווי עס איז פארשוואונדען די העברעאישע ליטעראטור אין דייטשלאנד, בשעת די אסימילאציאָן איז געוואָרען שטארקער. נאכדעם ווי עס האָט זיך פארענדערט די אידישע לאגע און דורך דעם ציוניזם איז געוואָרען ביי דעם פאָלק די באדערפניש צו ווערען אלס נאציאָן עקאָנאָמיש און פּאָליטיש זעלבסטשטענדיג, האָט זיך אויך אָנגעהויבען צו פארענדערען דער כאראקטער פון דער העברעאישער ליטעראטור. פון א השכלה־מיטעל איז זי געוואָרען א נאציאָנאלער צוועק, איר ציל איז יעצט ניט מער אריינבריינגען אירפּאָפּאישע

פֿארמען פון לעבען און זיין פֿסיכאָלאָגיע. נאָר דאָרט וואו דאָס נאטירליכע לעבען פון פאָלק, זיינע אמת'ע מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען ברייננען עס מיט זיך, דאס דיזע יסודות פון נאציאָנאלען לעבען זאָלען זיך ענטוויקלען, איז פאר דעם פאָלק נויטיג א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע.

איידער מען רעדט פון א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע פאר א פאָלק, מוז מען דערפאר ערשט אונטערזוכען, אויב דאָס פאָלק האָט די דאָזיגע נאציאָנאלע יסודות, אויב זיי זיינען פארבונדען מיט זיין לעבען אויף א נאטירליכען אופן, אויב זיי זיינען פייאיג זיך צו ענטוויקלען און קענען דאָס פאָלק אין זיין לעבען הויבען, און אויב דאָס פאָלק וויל דיזע נאציאָנאלע קולטור־פֿארמען האָבען, וויל פאר זיי קעמפען. ערשט וען די נאציאָנאלע יסודות זיינען פארען אין לעבען, קאָן א רעוואָלוציאָנערע פארטיי ארויסשטעלען די פֿאדערונג פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. דער „בונד" אָבער פרעגט קיין שום שאלות ניט, ווי דער שאינו יודע לשאול פון דער הגדה. ער פרעגט ניט דאָס אידישע לעבען מכח די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. ער האָט געהערט, דאס אנדערע סאָציאליסטישע אָרגאניזאציאָנען האָבען אָנגענומען דעם פּראָגראם פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, און אזוי ווי אידען זיינען א נאציאָן, האָט ער אָפּגע'פסקנ'ט פאר אידען נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אָהן א סך קאָפּ ברעכעניש.

נאָר לאָמיר זיך צוקוקען צום אידישען לעבען. זיינען דאָרט פארען די ריכטיגע יסודות, אויף וועלכע די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קאָן אויפגעבויט ווערען? דאָרויף ענטפערט אונז דאס לעבען, דאס זיי זיינען לגמרי ניטא. אין פאָליטישער הינזיכט זיינען איבערהויפט אידען יעצט גאָר קיין נאציאָן ניט. זיי האָבען אין די גלות־לענדער קיין שום נאציאָנאלע לעבענס־פֿארמען ניט, וועלכע זיי זאָלען וועלען פארטיידיגען פאָליטיש. זיי האָבען קיין קולטור ניט, וועלכע זאָל האָבען א פאָליטישע נעשטאלטונג און פאר וועלכער זיי ווילען קעמפען. אמת, אידען ריידען א באזונדערע שפּראך אין רוסלאנד, דעם זשארגאָן. זיי האָבען אין דער שפּראך חדרים, ישיבות, תלמוד תורות, משניות־חברות, תהלים־חברות און נאָך אזעלכע אינסטיטוציעס. דער זשארגאָן אָבער לעבט אלם שפּראך צוויישען אידען מער ניט ווי פון דער קולטורעלער אָרימקייט, ניט פון דעם נאציאָנאלען נעפיל. וועו ער האָט נאָך א שטיקעל היליגקייט אין בית המדרש און אין חדר, שטאמט עס דערפון, וואס ער איז פארבונדען מיט דער רעליגיאָן און פון זיין זעלבסטשטענדיגען ווערט פאר דעם פאָלקסלעבען. אידען אליין רייסען זיך יעצט צו באפרייען זיך פון דער קולטור־אָרימקייט פון זשארגאָן. נאָר די רעגירונג צווינגט זיי צו זיין אין דעם פונקט „נאציאָנאל", וואָרום מען לאָזט ניט צו אידען אין רוסישע שולען, גימנאזיעס, מען מאכט שטערונגען צו רעפּאָרמירען די חדרים, תלמוד תורות, כל זמן עס איז ניט אויס־

אידישען דין? אדער עס וועט זיך זעצען א סנהדרין פון בונדיסטען און שרייבען א נייעם „היינטיגען“ פירוש צו דעם חושן משפט? און דאס אלץ ניט ווייל די ווירקליכע תנאים פון לעבען פארלאנגען עס, נאר ווייל דער „בונד“ האט געהערט, דאס אנדערע סאציאליסטישע ארגאניזאציאנען האבען אריינגענומען די נאציאנאלע אויטאנאמיע אין זייער פראגראם.

דער דריטער יסוד פון נאציאנאלע אויטאנאמיע איז נאציאנאלע זעלבסט-פארוואלטונג. נאציאנאלע זעלבסטפארוואלטונג באדייט, דאס די פארוואלטונג זאל זיך פירען נאך די געזעצען פון דער נאציאן, לויט ווי זיי לעבען נאך אין דער ווירקליכקייט פון דעם פאלק, און דאס די פארוואלטונג זאל ליגען אין די הענט פון דער אייגענער נאציאן. וועלכע באזונדערע געזעצען פון פארוואלטונג קענען פארלאנגען אידן? ביי אידען איז אויסער דעם אמאליגען קהל מיט זיין פירונג ניט געווען קיין שום זעלבסטפארוואלטונג און ווען עס וואלט זיך געטראפען א נס, און אידן וואלטען באקומען א זעלבסטפארוואלטונג, וואלטען זיי ניט נעווואוסט, וואס דערמיט אנהויבען צו טאן. דאס די פארוואלטונג זאל ליגען אין אידישע הענט, דאס עס זאל זיין א אידישע פאליציי, אידישע אקציזניקעס, אידישע אינספראוויקעס, אידישע גובערנאטארן, — דאס איז גראד א הויכער ענין און פאר כל ישראל וואלט דאס געווען זעהר שיין, נאר בארי-קאדען צוליב דעם בויען, איז אפשר טאקי ניט כדאי...

מיר זעהען, ווי קינדיש און נאריש די גאנצע פאדערונג פון דעם „בונד“ איז מבח נאציאנאלע אויטאנאמיע, בפרט ווען צו גלייכער צייט זעהט דער „בונד“ די ליזונג פון דער אידען-פראגע נאך אין בירגערליכע גלייכבארעכ-טיגונג, וועלכע וועט דאך גלייך פארניכטען אלעס, וואס איז נאך איבריג געבלי-בען פון דעם „גלות-נאציאנאלזם“. דער „בונד“ וואלט ניט געקומען צו אזא רעאקציאנערען שטות, ווען ער וואלט געווען פייאיג ארומקלערען, וואס באדייט עס איינגענטליך נאציאנאלע אויטאנאמיע און וואס פאר א זין קען דאס האבען אין אידישען לעבען. נאר ער האט איינפאך אריבערגעטראגען די רעזאלוציען פון דעם עסטרייכישען סאציאל-דעמאקראטישען צוזאמענפאר אין ברינן אויף דאס אידישע לעבען, ניט פארשטעהענדיג, אז דאס עסטרייכישע פראגראם פאסט פאר אידען ווי א שטרימעל פאר א פאניע, און ניט פארשטעהענדיג, דאס די נאציאנאלע אויטאנאמיע קען נור דאן ארויסנעשטעלט ווערען, ווען דאס ווירק-ליכע לעבען פאדערט עס.

די שרייבער פון אונזער ארטיקעל, ניט פארשטעהענדיג דעם זין פון נא-ציאנאלע אויטאנאמיע, שטעלען זיך אבער נאך אין באקעם און רופען אוים „דאס יעדען, וועלכער לייקענט אין דער מעגליכקייט פון אזא נאציאנאלע אויטא-נאמיע פאר אידען, קען מען באווייזען, דאס ער האט א טעות, דאס צ. ב. אין עסטרייך, וואו עם וואוינען פארשידענע נאציאנען, אין פיל ערטער געמישט

קולטור אין דעם אידישען לעבען צוליב אסימילאציאָן, נאָר ערקלערען די לאגע פון אידען, אויפדעקען די שעפּערישע כחות, די אָריגינעלע קרעפטען, וועלכע ליגען אין דעם אידישען פּאָלק, ארויסשיילען דעם אינווייניגען ווערט פון דער אידישער נאציאָן. זי איז ארים, אונבאהאָלפען, נאָאיוו, אין א סך פּרטים בורזשואיש, רעאקציאָנער און רבנישׂ, ווארום עס שפּיגעלט זיך אין איר אָפּ די גאנצע ענטוויקלונג פון ציוניזם גופא. די חבת ציון מיט די „קאָלאָניעס", די הסכמות פון רבנים און גוטע אידען, דער נאציאָנאליזם פון די בעלי־בתים און משכילים. נאָר נאָך אלעם דעם קאָן זי זיך ענטוויקלען, ווארום זי ווילּ דינען א היסטאָרישען און נאציאָנאלען צוועק. און אזוי ווי זי איז יעצט דער אויס־דרוק פון דעם ציוניזם, וועט זי מיט דער ענטוויקלונג פון דעם ציוניזם און דער ערוואכונג פון דעם המון צום ציוניסטישען פרייהייטס־קאמף ווערען אלץ רייכער און פאָרטשריטליכער און זיך פארבינדען מיט די אינטערעסען פון לעבען.

גאָר אנדערש איז עס אָבער מיט דער זשארגאָנישער ליטעראטור. זי איז דאָס מיטעל פון דעם פראָלעטאריאט צו דער קולטור, און מער ניט ווי א מיטעל. אלס שפּראך איז זי ניט פייאיג ארויסצורופען צו זיך ליבע און באגייסטערונג, זי איז די שפּראך פון גלות, זי איז דער גלות־לשון, גלייך פּאראכטעט פון אלע קלאַסען פון פּאָלק. אין אידישען לעבען זעלבסט זיינען ניטאָ קיין פאקטען, וועלכע זאָלען דעם זשארגאָן מאכען פאר א נאציאָנאל־ליטעראטור. פארקערט, וואס מער קולטור און פרייהייט עס געהט אריין אין דעם אידישען לעבען, ווערט דער ווערט פון דער זשארגאָן־ליטעראטור אלץ קלענער. דער המון באנוצט די זשארגאָן־ליטעראטור, כדי זיך פון זשארגאָן צו באפרייען, און דאס איז פאָרט־שריטליך.

ווי איז עס מיט דעם צווייטען יסוד פון די נאציאָנאלע לעבענס־פאָרמען, אויף וועלכע עס בויט זיך אויף די נאציאָנאלע אויטאָנאמיע, מיט דעם משפט? עס איז פאראן ביי אידען אפילו א אידישער בית־דין, א אידישער משפט, וועלכער האָט אמאָל געשפּילט א ראָלע אין לעבען, בשעת עס איז געווען פאָליטישער משפט אין רוסלאנד און צו דעם בירגערליכען משפט פלעגען אידען און אָפט־מאָל אויך קריסטען ניט וועלען אָנקומען. הויב דער אידישער בית־דין האָט דאמאָלסט געמשפט ריכטיגער, ווי דער רוסישער סוד, איז נאָך א גרויסער ספק, ווארום בית דין האָט געמשפט נאָך דעם אלטען דין פון דער גמרא מיט אלע קונצען און דרייהלעך פון דער גמרא. מיט דעם לעבען און זיינע פאָדעמען איז דער בית־דין ניט געווען פארבונדען. ווי באלד אָבער עס איז אין רוסלאנד געווארען רעפּאָרמירט דער משפט, איז געפאלען דער אידישער בית־דין, וואָרום ער האָט ניט נעהאט קיין בירגערליכע קראפט און איז געשטאנען אין א סתירה צו אלע נייע עקאָנאָמישע לעבענס־פאָרמען און זייער ענטוויקלונג. ווי קאָן מען יעצט רעדען דערפון, אז דאס לעבען זאָל זיך בירגען נאָך דעם אלטען

אויף שותפות'ע ארבייט, אויף קאָלעקטיוויזם, וועט זיך אויך ענטוויקלען א נייער משפט, א פאָלקסגעזעץ, אין וועלכען די פארמען פון דעם אייגענעם לעבען וועלען זיך אפשפיגלען. אין א אידיש לאנד איז מעגליך א אידישע קולטור; ביי עקאָנאָמישע און פאָליטישע גלייכהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, ביי נאציאָנאָלע פרייהייט איז מעגליך נאציאָנאָלע שאפונג. אזוי ווי דאָס לעבען, אזוי איז די קולטור!

מיר זעהען וואָס דאָס באדייטעט „נאציאָנאָלע אויטאָנאָמיע" פאר אידען אין גלות, — א נארישקייט, א קינדערייַ, א רעאקציאָנערער שטות, וואס קיינער גלויבט אין דעם ניט ערנסט. א וואָרט אָהן א געדאנק, אָהן אן אינהאלט, אָהן לעבען. ווי פארענטפערט אלזא דער „בונד" באמת די אידען־פראגע, דאס הייסט די פראגע מיכ דער היסטאָרישער ענטוויקלונג פון דעם המון צו פראָדוקטיווער ארבייט, צו סאָציאָליזם, צו קולטור, צו פרייהייט, צו אונזער נאציאָנאָלער שאפונג? ער איז אונפייאיג דאָרוף צו ענטפערען, וואָרום ער איז דער געגנער פון דער היסטאָרישער באפרייאונג פאר אידען, פון ציוניזם. און ווייל ער איז דער שונא פון ציוניזם, מוז ער, גאָר ניט ווייסענדיג פאר זיך אליין, פארענטפערען די אידישע פראגע היסטאָריש דורך דער אלטער תשובה פון דער רעאקציאָנערער בורושואזיע, — דורך דעם איבערגאנג פון דעם המון אין די קליין־בורושואזיע און גרויס־בורושואזיע, און דורך דער אידעאָלאָגיע פון דיזען איבערגאנג, דורך דער אסימילאציאָן. דער המון זאָל זיך צוזייען און צושפרייטען ניט נאָר אין אייראָפּא און אמעריקא, נאָר אויך אין גאנץ רוסלאנד, אין סיביר, אין צענטראָל־אזיען, אין מאנדזשוריע, אין רוסישען קיטיי. דאָרט וועט ער זיין בכח זיך ארויסכאפען פון זיין פראָלעטאָרישער לאגע און אריבערגעהן אין דעם גן־עדן פון בורושואזיע, ווערען רוסיש־פאטריאָטיש, קאָנסערוואטיוו, ווערען אן אנטיסאָציאָליסט און אנטי־קולטורעלער יסוד אין דער וועלט, ווי די אידען פון מערב־אייראָפּא. עס לעבע דער גלות!

„חירות", דער סאָציאָליסטישער ציוניזם, ווייל דעם המון דורך דעם קאמף נעגען דער בורושואזיע פירען צו זיין היסטאָרישער באפרייאונג, צו א נייער געזעלשאפט נאָך זיין קלאסען־אידעאל, צום אידישען סאָציאָליזם.

(1903).

באמערקט מען אין ווירקליכקייט אזעלכע פעדעראליסטישע שטרעבונגען אין דער עסטרייכישער סאציאלדעמאקראטיע.״

אן עס־הארץ וועט ער ברייננט א משל, באווייזט געווייזלעך זיין משל אקוראט דעם הפוך פון דעם וואס ער וויל זאגען, און דאס האט פאסירט מיט אונזער שרייבער. עסטרייך איז דער בעסטער באווייז, ווי קינדיש־נאריש דאס נא־ציאנאלע פראגראם פון ״בונד״ איז. וועט מען ווי ברייננען א משל פון עסטרייך אויף אידען אין רוסלאנד, מוז מען ברייננען דעם משל ניט פון דער עסטרייכי־שער פוילען, טשעכען, רומענער, נאר פון די עסטרייכישע אידען, אויב ניט איז דער משל קיין משל ניט. די עקאנאמישע און סאציאלע לאגע פון די גאליציש אידען איז זעהר ענלעך צו דער לאגע פון די רוסישע אידען, אויך ריידען זיי זשארגאן און האבען דעם גאנצען ״גלות־נאציאנאליזם״ ווי אין רוסלאנד. אין עסטרייך געהט פאר א שטארקע נאציאנאלע באווענגונג אומעדום, עסטרייך איז א קאנסטיטוציאנעל לאנד מיט קאנסטיטוציאנעלע פרייהייטען. אויב די נא־ציאנאלע אויטאנאמיע פאר אידען נעמט זיך פון די פאדערונגען פון ווירקליכען לעבען, האט דאך שוין לאנג ביי אידען אין עסטרייך געדארפט ווערען אזא נאציאנאלע באווענגונג. קיין אויפגעקלערטען איד אין עסטרייך הלומ׳ט זיך אבער אפילו נאר ניט אזא נאציאנאלע אויטאנאמיע, ווארום עס איז ניטא קיין פאלי־טישע און קולטורעלע יסודות, אויף וועלכע זי אויפצובויען. און ניט נאר עסט־רייך באווייזט די נארישקייט פון נאציאנאלע רעכט פאר אידען, נאר אויך אלע אנדערע לענדער, וואו עס געפינען זיך יעצט אידען פון מזרח־אייראפא. וועלכע ריידען זשארגאן: ענגלאנד, אמעריקא, טראנסוואל. אין די לענדער, וואו עס וואלט דאך געווען אזוי לייכט אויפשטעלען די פאדערונג פון נאציאנאלע רעכט פאר אידען, זוכען אידען וואס גיכער פטור צו ווערען פון דעם ״גלות־נאציאנאליזם״ און אויפנעמען די קולטור פון דעם פאלק און דאס איז פאר דעם אידישען גייסט און דאס שטרעבען פון פראלעטאריאט צו בילדונג און גייסטיגע פרייהייט דער גרעסטער כבוד. די ״נאציאנאלע אויטאנאמיע״ האט זיך דארט באהאלטען אין די קלויזען, ישיבות, חדרים, ביי גוטע אידען, רבנים, חזנים, שרכנים, כלי קדש.

דאגעגען איז דער ציוניזם דער פונדאמענט, אויף וועלכען עס קאן אויפ־געבויט ווערען א אידישע נאציאנאלע קולטור. אין אן אייגענער אידישער געזעל־שאפט, וואו דער המון וועט זיין עקאנאמיש פריי און זעלבסטשטענדיג, וועט די העברעאישע שפראך, וועלכע איז שוין יעצט די שפראך פון דעם ציוניזם, זיך ענטוויקלען צו דער שפראך פון דער נאציאן. דער שפפערישער געניוס פון דעם פאלק וועט ערוואכען אין דיזער שפראך. דער ״לשון־קודש״ פון שול וועט באקומען די הייליגקייט פון א שפראך פון וואכעדיגען לעבען. און בשעת עס וועלען זיך ענטוויקלען די נייע פארמען פון לעבען, אויף נאציאנאל־אייגענטום,

אָנגעהויבען אויסוואקסען פון די פּראָפּאגאנדיסטישע ידיאָלען. די ארבייטער־באוועגונג אין איר אָנהויב טראָגט שטענדיג א פּאַרשאָרפּטען אויסגעשפּראָכענעם קלאַסען־כאראקטער, וועלכער פארטונקעלט אלע אנדערע אינטערעסען פון די ארבייטער. די באוואוסטזיניג אסימילאטאָרישע שטימונג פון דער אויף דער רוסישער שפּראך ערצויגענער אינטעליגענץ, די קאָסמאָפּאָליטישע פּאראורטיילען פון סאָציאליזם אין יענער צייט, די אויפוואכענדע קלאסען־ליידענשאפט פון די ארבייטער, דאָס אלץ האָט ארויפגעלייגט אויף דער אידישער סאָציאליסטישער באוועגונג דאמאָלס א קענטיגען אסימילאטאָרישען שטעמפּעל.

דער אסימילאטאָרישער אנטי־אידישער טאָן פון די ערשטע אידישע סאָציאליסטען אין רוסלאנד איז געווען דאנמאטיש, אָבער אויך הארט און בייז. כאראקטעריסטיש פאר דעם בייזען אסימילאטאָרישען טאָן פון יענער ערשטער סאָציאל־דעמאָקראטישער באוועגונג איז דאָס בארימטע ביכעל: „דער ערשטער מאי 1892" (זשענעווא 1893), אין וועלכען עס זיינען אָפּגעדרוקט די פיר רעדעס פון אידישע ארבייטער צום ערשטען מאי 1892. קלאָר און שארף דריקט זיך דאָרט אויס די גאנצע אסימילאטאָרישע דערשרָקענקייט, דער באגער פון די ערשטע קלאסען־באוואוסטע ארבייטער אָפּצורייסען זיך פון אידישען פאָלק און אָנשליסען זיך כלומרשט אן דאָס רוסישע פאָלק אין נאָמען פון סאָציאליזם.

אין דער פאָרעדע פון דעם ביכעל וועדט באטאָנט די גרויסע באדייטונג דערפון, וואָס אידען־ארבייטער לאָזען פון זיך וויסען דורך אזא רעוואָלוציאָנערע און סאָציאליסטישע האנדלונג, ווי די פייערונג פון ערשטען מאי און די רעדעס, וועלכע זיינען דורכגעדרונגען פון דעם גייסט, פון אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם. „צום ערשטען מאָל צוריסען די אידען־ארבייטער אין רוסלאנד מיט די שמאָלע טראדיציאָנען און געדאנקען פון אידישען פאָלק, כדי זיך אָנצושליסען אן דער גרויסער אלוועלטליכער ארבייטער־ארמיי, וועלכע קעמפּט פאר דער באפרייאונג פון ארבייטער קלאָס און דעם ליידענדען פאָלק בכלל". (זייט 11). אן ארבייטער רעדט אויף אידיש וועגען דעם ערשטען מאי, ער האלט אָבער פאר זיין חוב צוליב דיזען אלוועלטליכען יום טוב צו געבען א שטויס מיט דער שטארקער רוסיש־קאפּיטאליסטישער קאָפּיטע אין דעם הארץ פון די ארימע אידישע יום־טובים פון פרייד, גייסט און תורה: „און מיר אידען, „רוסישע אונטערטאנען", זאָגען זיך אָפּ פון די אייגענע יום־טובים און פון די פאנטאזיעס, וועלכע זיינען אוננוציג דער מענשליכער געזעלשאפט. מיר שליסען זיך אָן די רייען פון די סאציאליסטען און שטעהען פאר זייער יום טוב, וועלכען זיי האָבען אויסגעקעמפּט א דאנק דער וויסענשאפט און די אייגענע קרעפּטען, און וועלכער וועט

די נאציאנאלע ענטוויקלונג פון „בונד"

1

די ערשטע אידישע סאציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד האָט זיך אָנגעהויבען אין סוף פון די אכטציגער יאָרן אין פארשידענע שטעט פון ליטע, פוילען און זיד־רוסלאנד. דער אנשלוס פון דער אידישער אינטעליגענץ אין דעם רוסישען סאָציאליזם זייט די זיבציגער יאָרן, די פּאָגראָמען, די עמיגראציאָן, די פאלעסטינאפילסטוווע, די ענטשטעהונג פון אן ארבייטער באוועגונג אין אמעריקא, דאס אלץ האָט געווען רעוואלוציאָנעריש און קולטורעל די אידישע ארבייטער-מאסע אין רוסלאנד און ארויסגעבראכט די ערשטע שפּראָצונגען פון א סאָציאליסטישער באוועגונג.

לכתחילה זיינען דאָס געווען קרייזלעך פון ארבייטער און אינטעליגענטען, וואו עס האָט זיך געפירט א סאציאליסטישע און רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאגאנדא. דער מיטעלפונקט פון דיזער באוועגונג איז געווען ווילנא, די זעלביגע ווילנא, וואו אין די זיבציגער יאָרן איז שוין געווען טעטיג דער העברעאיש־שרייבענדער סאָציאליסט אהרון ליבערמאן און זיין קרייז. אָבער צווישען די סאציאל־דעמאָקראטישע „קרוזשקעס" און דער באוועגונג פון אהרן ליבערמאן איז געווען א טיפער אונטערשיד. אהרן ליבערמאן איז נאָך געווען אידיש־נאַציאָנאליסטיש, העברעאיסטיש, משכילישׂ. צווישען זיינע אנהיינגער זיינען געווען לערנער, העברעער, משכילים, און דער שלום אין דעם געגענזאץ צווישען דעם סאָציאליזם און דער אידישקייט, צווישען דער אידישער נאציאָנאליטעט און דעם סאָציאליסטישען וועלט־בירגערטום, האָט באהערשט זייער דיינקען און פילען. די נייע סאציאל־דעמאָקראטישע „קרוזשקעס" פון אינטעליגענטען און ארבייטער זיינען געווען פריי פון אלע דיזע משכילישע שטימונגען. זיי האָבען זיך אויפגעקליבען פון אינטעליגענטען, וועלכע האָבען זיך שוין ערצויגען אויף דער רוסישער ליטעראטור און פון א גרויסער צאָל איינפאכע אידישע ארבייטער. פאר זיי איז שוין געשטאנען אָפען דער וועג צו א מאסאָווער ארבייטער־באוועגונג, וועלכע האָט אָנגעהויבען אָרגאניזירען קאסען, „סטאטשקעס", פאך־אָרגאניזאציאָנען און זיך גרייטען צו פּאָליטישע ארויסטרעטונגען. אמת אויך אין די „קרוזשקעס" האָט אין אָנהויב געהערשט דער אויפקלערונגס־גייסט, מען האָט געלערנט די ארבייטער רוסיש און דורך דער קולטור אריינגעצויגען זיי אין דער וועלט פון סאציאליזם. אָבער דיזע פּראָפּאגאנדא איז נאָך געווען דער פארבא־רייטענדער איבערגאנגס סטאדיום צו א מאסען באוועגונג, וועלכע האָט באלד

סאָציאליזם באזייטיגט די אידעאליסטישע אידישע אינדיווידואליטעט. נאָך אמאָל אין דער אידישער געשיכטע פארלייקענט זיך די הערשאָפטישע אידישקייט, אזוי באלד ווי א נייע קולטור־אידעע, וועלכע זאָגט־צו דעם איד אנערקענונג און דערהויבונג פון גלות, דרינגט אריין אין די אידישע וועלט־פרעמדע גייסטער, וויבאלד דער אידישער סאָציאליסט האָט זיך שוין אָנגעשלאָסען אן דעם סאָציאליזם, האָט זיך אסימילירט מיט א שטארקער מאכט, פאראט ער שוין זיך זעלבסט, זיין אידיש פאָלק און די אידעע פון אידענטום. מיט ביטערען כעס און אונרוהיגען שרעק קוקט ער אויף דעם פאלעסטיניזם, אויף דער אידעע פון דעם אידישען רענעסאנס, וועלכע איז א פראָטעסט געגען זיין אנטרינען און וועלכע רופט אים אייגענטליך צו דעם העכסטען הערשאפישען אידעאליזם אין מיטען פון א פרעמדער פארשטענדניסלאָזער וועלט. און ער, דער אידעאליסטישער גלויביגער אין דער ענדערונג פון דער וועלט, איז דער רעאקציאָנערער פראקטיקער און צווייפלער בנוגע צום אידישען פאָלק, און ער, דער גלות־דעוואָלוציאָנער און קעמפער אין לעבער און שפאלטען פון דער גלות־וירטשאפט, זהבט ניט די גלענצענדע מעגליכקייטען פאר א סאציאליסטישע באוועגונג און אָרדנונג אויף דעם פרייען מרחב פון אן אייגענעם לאנד און א נייַ־באגרינדעטער וירטשאפט.

2

וואָס מער אָבער די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד האָט אָנגעהויבען ווערען אין די נייַנציגער יאָרען א מאסען־באוועגונג, אלץ מער האָט זי אָנגעהויבען צו פארלירען איר אורשפרינגליכע אסימילאטאָרישע פאָרב. זי האָט אראָפגעווארפען פון זיך די ירושה פון דער אסימילירטער בורזשואזנער אינטעליגענץ און האָט אָנגעהויבען פארארבייטען די אידעאָלאָגיע, וועלכע האָט געשטראָמט אָרגאניש פון דער פאָלקסמאסע. די אידישע ארבייטער זיינען געווארען דער נאציאָנאלער סוביעקט פון דער באוועגונג, די אידישע שפראך — דער נאציאָנאלער מיטעל, די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג — דער נאציאָנאלער ציל. די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג שטעלט זיך אפילו נאָך ניט קיינע היסטאָרישע און קולטורעלע נאציאָנאלע ציל־ען, אָבער זי ווערט נאציאָנאל דערמיט, וואָס זי ווערט באוואוסטזיניג אלס א אידישע באוועגונג און וואָס זי בויט זיך אויף די כחות פון דעם אידישען פראָלעטאריאט.

אין דער באקאנטער שריפט: „פאָוואָראָטני פונקט וו'יעוורעיסקאָם ראבאָטשעם דוויזשעניאי", די נייע עפאָכע אין דער אידישער ארבייטער באוועגונג, א רעדע געהאלטען אויף אן אגיטאציאָנס פארזאמלונג אין ווילנא אין 1895 יאָר, וועלכע איז שפעטער ערשינען אין „אידישען ארבייטער"

עקזיסטירען ביז צו דעם סוף הימים". (דארט, זייט 9). צוליב דעם אנשלוס אן דעם סאציאליזם זאגט זיך אפ דער אידישער ארבייטער פון זיין נאציאנאליטעט און געשיכטע, און צוליב דעם יום טוב פאר דעם אכט־שטונדיגען ארבייטס־טאג שפאט ער פון די אוניווערסאל־אידישע יום־טובים פון יציאת מצרים און מתן תורה. די נייע וועלטליכע אידעאלאגיע פרופט זיך דא אויפצוהויבען אויף א פראסט ראציאנאליסטישען אופן געגען די מיסטיש־פאטישע מאטיוון פון דער נאציאנאלער געשיכטע.

אן אנדער אידישער ארבייטער פארטיידיגט אין זיין 1טען־מאי רעדע די אידען פון די אנטיסעמיטישע באשולדיגונגען אין עקספלואטאציאן און פאראזיטסטוום, וויל אויך אידען זיינען דאך דיפערענצירט אין קלאסען. ניט דערפאר ווערען אידען פארפאלגט פון דער רעגירונג און די קאפיטאליס־טען, וויל זיי שליסען זיך אן אן דער רוסישער קולטור.

וועלט דען די רוסישע שפראך ערגער, וויל עס ריידען אויף איר אידען? אידען ווערען פארפאלגט, וויל די רוסישע קליין־בורזשואזיע זעהט אין אידען א געפערליכען עקאנאמישען קאנקורענט געגען זיך. דער פא־לעסטיניזם איז אויף דיזע אידישע נויטלאגע ניט קיין תשובה, און די פא־לעסטינצעם פארפירען נאר דאם אריבע פאלק דורך דער פריידיגונג פון אן אייגענעם לאנד. וואלטען די „פאלעסטינצעם" געקאנט אריבערפירען אלע אידען אין פאלעסטינא און דארט פארווירקליכען פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט, וואלט מען געקאנט זיין איינפארשטאנען מיט די פאלעס־טינצעם. אבער אין פאלעסטינא וועט דאך אויך זיין א קלאסען־שטאט, א מלוכה פון עקספלואטאטארען און ארבייטער, און דער אידישער ארבייטער וועט נאטירליך ניט געווינען דערפון, וואם ער וועט עקספלואטירט ווערען ניט פון א פרעמדען קאפיטאליסט, נאר פון דעם אייגענעם אידישען קאפי־טאליסט. די ערלייזונג פון דער אידישער נויט ליגט אין דעם קאמף פון די אידישע ארבייטער געגען דעם אידישען קאפיטאליזם. אידען דארפען זיך ניט שעמען דערמיט, וואם זיי געהערען צו א „שענדליכער" ראסע. אין דער אידישער געשיכטע זיינען פארען גלענצענדע קאפיטלען, דאם איז דער אונפארגלייכליכער קאמף פון אידען פאר זייער אמונה. זאלען די איצטיגע אידען נעמען א ביישפיל פון די אמאליגע אידען און באווייזען זייער הארט־נעקיגקייט אין דעם קאמף פאר דער באפריאונג פון דער מענשהייט".

אין דיזע רעדעם פון אידישע ארבייטער צום ערשטען מאי 1892 שפינעלט זיך אפ די גאנצע אונזיכערקייט און פארווירונג פון דעם ערשטען אידישען סאציאליסט אין זיין באציאונג צום אידישען פאלק, צו דער אידי־שער פראגע און צו ארץ ישראל. זיין אידיש־נאציאנאל נעפיל גיט זיך לייכט אונטער א שטארקערער אידעע; דער אלוועלטליכער, אלמענשליכער

דערונגען, וועלכע זיינען ספּעציעל נויטיג נאָר דעם אידען ווי צ. ב. פרייע רעליגיאָן אָדער גלייכע רעכט פאר'ן אידען.

„דער סאָציאליזם לייקענט אָפּ דעם נאציאָנאליזם, און יענער היסטאָרישער פּראָצעס, וועלכער באשאפט דעם קלאסען־קאמף אין דער יעצטיגער נעזעלשאפט, פירט ניט אנדערש ווי צו דער צושטערונג פון די נאציאָנאלע גרענעצען, צו דער פאראייניגונג, דער צוואמענגיסונג פון פארשידענע פעלקער אין איין מאסע. אָבער ווי לאנג די יעצטיגע געזעלשאפט וועט עקזיסטירען, דארף יעדע נאציאָן שטרעבען אויב ניט צו פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, טאָ כאָטש צו פולקאָמענע גלייכע רעכט. דערביבער שטערט טאקי די נאציאָנאלע גלייכגילטיגקייט פון דער אידישער מאסע צו ערוועקען ביי איר דעם קלאסען־באוואוסטזיין. אונזער אויפגאבע דארף זיין צו וועקען זי פון איר נאציאָנאלער אזוי אויך פון איר קלאסען־גלייכגילטיגקייט. מיר קענען נאָר אָהן מורא צוגעבען אונזער באוועגונג א באשטימטען אידישען כאראקטער, זיינעגריג זיכער, אז דורך דעם וועלען מיר ניט אויפהערען צו נעמען אנטייל אין דער אלוועלטליכער באוועגונג בכלל און דער רוסישער בפרט" („אידישער ארבייטער" נומ. 9, זייט 19, 18).

וויבאלד די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד ווערט א מאסען באוועגונג, זוכט זי שוין א נאציאָנאלען כאראקטער, וויל דער סוביעקט, די אגיטאציאָנס־מיטלען, און די ציל פון דער באוועגונג, די איזישע גלייכבארעכטיגונג, זיינען ספּעציפיש אידישע. פון די „פיר־ערעם" צו דעם ערשטען מאי 1892 ביז מארטאָוו־צערערבוים'ס אנטי־אסימילאטאָרישען אָנזאָג פון 1895 האָט זיך שוין בולט ארויסגעשטעלט דער אידישער, אויב נאָך ניט דער נאציאָנאלער, כאראקטער פון דער אידישער סאָציאל־דעמאָקראטיע.

די גרינדונג פון דעם „אלגעמיין אידישען ארבייטער בונד אין רוסלאנד און פוילען" אין יאָר 1897 איז אויגענטליך די רעאליזירונג פון די גרונדאידעען, וועלכע מארטאָוו האָט פּארמולירט אין יאָר 1895. די דעקלאראציע פון „בונד" לאָזט אָבער ארויס מארטאָוו'ס טעאָרעטישע ארגומענטאציע, וועלכע טראָגט א נאציאָנאלען כאראקטער, און באשרייבט זיך אויף די ריין פּראקטישע מאטיוון פאר דער גרינדונג פון א אידישער ארבאניזאציאָן. דער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיינע ספּעציעלע אינטערעסען, וועלכע פאָדערען א ספּעציעלע באשיצונג. די ספּעציעלע אינטערעסען באשטעהען אין דעם, וואס עס איז נויטיג אָפּצושאפען די בירגערליכע אונרעכטליכקייט פון די אידען אין רוסלאנד און גרינדען א לימטראטור אויף דער אייגענער אידישער שפּראך. די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע פּארטיי וועט ניט זיין אימשטאנד צו פארנעמען זיך מיט די ספּעציעלע אינטערעסען פון די

נומער 9, זאָגט אָן דער דאמאָלסדיגער פירער פון דער אידישער סאציאל־דעמאָקראטיע און דער איצטיגער אסימילאטאָר מארטאָוו־צעדערבוים דעם נייעם אידישען כאראקטער פון דער באוועגונג. ער שילדערט דעם אידישען כאראקטער פון דער באוועגונג:

„אויף אונז, אויפ'ן אידישען פראָלעטאריאט, איז אויסגעפאלען דער ניט אנגענעמער גורל צו ווערען עקספלואטירט פון דער נידריגסטער, פון דער אונפארשעמטסטער בורזשואזיע פון דער וועלט" („אידישער ארבייטער" נומ. 9, זייט 16). דער פארפאסער טוט דאָ זיין אסימילאטאָרישען חוב און טוט א מיאוסען אונרעכט דער אידישער בורזשואזיע, וועלכע איז אין סאָציאלער באציאונג אפשר גאָר די הומאנסטע פון אלע בורזשואזיעס. צו ערקלערען די אייגענע בורזשואזיע אלס די ערגסטע און נידריגסטע, איז א פסיכאָלאָגישער געמיטס־צושטאנד פון אלע רעוואָלוציאָנערען, און באַזונדערס נאטירליך פון אידישע רעוואָלוציאָנערע אסימילאטאָרען, אויף דעם שוועל פון דער ארבייטער באוועגונג.

„אזוי ווי די אידישע בורזשואזיע, אזוי רעדט ווייטער מארטאָוו־צעדערבוים, האָט אלץ ערווארטעט פון דעם רוסישען ליבעראליזם און ניט פון דער זעלבסט־טעטיגקייט פון אידישען פאָלק, אזוי האָבען אויך מיר, אין די ערשטע יאָרען פון אונזער באוועגונג געווארט אויף אונזער רעטונג נאָר פון דעם רוסישען ארבייטער קלאס, אויף זיך אליין האָבען מיר געקוקט ווי אויף א צוגאָב צו דער רוסישער באוועגונג.

„אונזער גאנצע ארבייט איז געגאנגען אין דער רוסישער שפּראָך, כדי צו זיין צוזאמענעבונדען מיט דער רוסישער ארבייטער־באוועגונג, — און דאָס איז געווען אויך נויטיג, — האָבען מיר פארגעסען זיך צוזאמענצובינדען מיט דער אידישער מאסע, וועלכע פארשטעהט ניט די רוסישע שפּראָך.

„מיר קענען ניט ערווארטען אלץ, ווי פריער, נאָר פון דער באוועגונג פון רוסישען פראָלעטאריאט, ווי אונזער בורזשואזיע ווארט כל טוב נאָר פון חסד פון דער רוסישער רעגירונג און פון דעם באאמטען־ליבעראליזם. מיר דארפען פארשטעהן, אז דער רוסישער ארבייטער־קלאס וועט אויפ'ן וועג פון זיין קלאסען־ענטוויקלונג אָנטרעפען אוועלכע שטערונגען, אז יעדער קלענסטער זיג וועט אים קאָסטען שרעקליכע אנשטרענגונגען, דערביבער וועט ער נאָר דורך א שטענדיגען פעסטען קאמף זיך קענען דערשלאָגען איין פאָליטישע פארבעסערונג נאָך דער אנדערער. און אויב אזוי, איז קלאָר, אז ווען דעם רוסישען פראָלעטאריאט וועט אויסקומען צו אָפערען וועלכע עס איז פון זיינע פאָדערונגען, אום צו דערגרייכען כאָטש וועלכע עס איז פארבעסערונגען, וועט ער אין אזא פאל געווינען בעסער אָפערען די פאָ־

אויטאָנאָמיע פאר אלע עסטרייכישע פעלקער. די ציוניסטישע באוועגונג און די אנערקענונג פון דעם פרינציפ פון נאציאָנאלער זעלבסטבאשטימונג מצד דער סאָציאל־דעמאָקראטיע אין רוסלאנד און עסטרייך האָבען געטריבען דעם „בונד" אויף דעם וועג פון א נאציאָנאלער פראזאָלאָגיע.

א קאמף, וועלכער איז געווען פול מיט אסימילאטאָרישע דערשראָקענקייט און באוואוסטזיניגע פעלשונגען געגען דעם ציוניזם, און א נאציאָנאלע פראזאָלאָגיע וועגען דאס רעכט פון זעלבסטבאשטימונג פון אידישען פאָלק, דאָס איז געווארען דער נאציאָנאלער פראָגראם פון „בונד", א פראָגראם א ווידערשפרוכספולער, וואס אָבער זיין ווידערשפרוך איז היסטאָריש דאדורך גלייזיז געווארען, דאָס וואָס זיכערער עס איז ארויסגעשטעלט געווארען דער פונקט פון נאציאָנאלער זעלבסטבאשטימונג, אלץ מילדער איז געווארען די פראאיניגונג און פאראורטיילונג פון ציוניזם.

דעם קאמף גענען דעם ציוניזם עפענט דער נומער 7 „אידישער ארבייטער" פון 1899. אין דעם ארטיקל: „ציוניזם און סאָציאליזם" פון בן אהוד ווערט אויף א מארקסיסטישען אופן ערקלערט, דאס דער ציוניזם איז באשאפען געווארען פון דער אידישער בורזשואזיע צוליב אירע קלאַסען אינטערעסען און שטרעבונג צו עקספלואטאציאָן, דאָס אונטער די שהנע רייך פון ציוניזם שטעקט דער נאקעטער הויפער ענאָאיזם פון דער אידישער בורזשואזיע. אָבער אין געגענוואַרט צום ציוניזם, וואס קיינמאל קען דער סאָציאליזם ניט מאכען מיט אים שלום, ערלויבט זיך אין דעם לעצטען קאפיטעל פון זיין אפהאנדלונג בן אהוד „צו פאנטאזירען וועגען דער צוקונפט פון אידישען פאָלק". די פאנטאזיע באשטעהט אין דעם, וואס די אידישע ליטעראטור אין דער אידישער שפראך וועט זיך ענטוויקלען צו א הויכער מדרגה, און „וועט ווערען א מורא'דיגע קראפט, וואס וועט צונויפבינדען אין איינעם ניט נאָר די געביליעטע מיט דעם פאָלק, נאָר אויך אלע אידען פון אלע לענדער". „מיר אידען וועלען האָבען אונזערע אייגענע שהען און קלוג אייגענפירטע חדרים, אונזערע גימנאזיעס און אונזערע רעאלשולען, אפילו אונזערע אוניווערזיטעטען", „דאָס פאָלק דאָס איז זיין קולטור, זיין בילדונג! דאריבער קען דאָס אידישע פאָלק בלייבען פאָליטיש און רעכטליך וואוינען צוזייט און צושפרייט צווישען אלע פעלקער און דאָך בלייבען אידען, וואס וועלען לעבען מיט זייערע שכנים און האָבען די זעלביגע רעכט ווי זיי". „און אלע אנדערע פעלקער וועלען באקאנט ווערען מיט אונזער פאָלק, און וועלען זהען, אז מיר זיינען אויך ניט ערגער פאר זיי, אז מיר זיינען אויך פייאיג אויפצונעמען אין זיך די בעסטע פרוכט פון דער אייראָפעאישער ציוויליזאציאָן, אביזארבייטען אין א נייער פאָרם און אוועקגעבען צוריק דער וועלט דעם קרן מיט פראָצענט און ווייטער נעמען און ווייטער געבען".

פרעמדע ארבייטער בכלל און די אידישע בפרט. אין מאמענט ווען עס וועט איר אויסקומען צו באשיצען די אינטערעסען פון דעם גאנצען רוסלענדער פראלעטאריאט, וועט זי זיך ניט קענען אפגעבען מיט די ספעציעלע אידישע אינטערעסען, „נאר אזא ארגאניזאציאן, וועלכע איז אויסגעוואקסען נאטירליך פון דעם קאמף, וואס דער אידישער פראלעטאריאט פירט נעגען דער עקספלואטאציע און איז צונויפגעבונדען מיט איר מיט טויזענד פעדים, וועט קענען פארהיטען און באשיצען זיינע אינטערעסען". נאר א באזונדערע אידישע ארבייטער־ארגאניזאציאן „וועט קענען נעמען אויף זיך די אויפגאבע צו פארזארגען דעם אידישען פראלעטאריאט מיט די נויטיגע מיטלען און קרעפטען, כדי ער זאל קענען פירען זיין קאמף מיט ערפאלג". („ארבייטער שטימע" נומער 11).

די נאציאנאלע מאטיוון פאר דער ענטשטעאונג פון „בונד" אלס א באזונדערע אידישע ארגאניזאציאן זיינען אלזא נאר געווען דער סאציאליזם זעלבסט און די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר דעם רעכטלאזען אידישען פאלק.

3

דער „בונד" האט אבער באלד נאך זיין אויפטרעטען אלס אידישע ארבייטער פארטיי ניט געקענט פארבלייבען אויף זיין פאזיציע, ביי וועלכער די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען איז אידענטיפיצירט געווארען מיט א נאציאנאלען פראגראם פאר דאס אידישע פאלק.

אין יענער צייט האט שוין די ציוניסטישע באוועגונג זיך אנגעהויבען ווייט און בריים צו פארשפרייטען, און עס האבען זיך אנגעהויבען הערען די ערשטע סאציאליסטיש־ציוניסטישע שטימען. דער אידישער ארבייטער־איז שוין אנגעריבט געווארען פון דער ציוניסטישער אונרוהיגקייט, און ער האט אנגעהויבען פרעגען א תשובה אויף דער נאציאנאלער פראגע. דערצו — און דאס איז געווים געווען ענטשיידענד — האבען די רוסישע סאציאל־דעמאקראטיע און די עסטרייכישע סאציאל־דעמאקראטיע אנגענומען באלד דעם פרינציפ פון נאצ. זעלבסטבאשטימונג. אין מערץ 1898 איז אין מינסק פארגעקומען דער ערשטער צוואמענפאר פון דער רוסישער סאציאל־דעמאקראטיע, וואו עס איז אויך געווען פארטרעטען דער „בונד". דער צוואמענפאר האט צווישען אנדערע פונקטען אנגענומען די מערקווירדיגע רעזאלוציאן, דאס יעדע נאציאן האט דאס רעכט אויף זעלבסטבאשטימונג. דער „בונד" איז אריינגעטרעטען אין דער פארטיי אלס אן אויטאנאמער טייל. אויך האט די עסטרייכישע סאציאל־דעמאקראטיע אויף איר פארטיי־טאג אין ברין אין יאר 1899 אנגענומען דעם פרינציפ פון נאציאנאל־קולטורעלער

4

דער רעזולטאט פון דער דיסקוסיאָן וועגן דער נאציאָנאלער פראגע אין די בונדיסטישע רייען איז געווען די רעזאָלוציאָן פון פערטען צוזאמענפאָר, וועלכער איז פאָרגעקומען אין ביאליסטאק ענדע אפריל 1901. נאָך א ווייטגעהענדער דיסקוסיאָן וועגן דעם אידישען נאציאָנאליזם, אין וועלכער עס האָט זיך געלאָזט הערן שטאַרקע נאציאָנאלע נאָטקעס, איז אָנגענומען געווארען פאָלגענדע רעזאָלוציאָן:

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס נאָך דעם זיין פון דעם סאָציאל-דעמאָקראטישען פּראָגראַם קען ניט דערלאָזען וועדער קיין שום אונטערדרי-קונג ניט נאָר פון איין קלאַס איבער דעם צווייטען, ניט נאָר פון דער רעגירונג איבער די בירגער, נאָר אויך פון איין נאציאָנאליטעט איבער דער צווייטער, די הערשאפט פון איין שפּראך איבער דער צווייטער".

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס א לאנד ווי רוסלאנד, וועלכע באשטאָט פון א סך פארשידענע נאציאָנאליטעטן, דארף אין דער צוקונפט פארוואנדעלט ווערן אין א פעדעראציע פון נאציאָנאליטעטען מיט א פולער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פאר יעדערער, ניט קוקענדיג אויף די טעריטאָריע, וועלכע זי זאָל פארנעמען".

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס דער באגריף „נאציאָנאליטעט" קען אָנגעוועגדעט ווערן אויך בנוגע צום אידישען פאָלק. אָבער ווייל ער רעכענט, אז עס איז נאָך פריצייטיג ארויסצושטעלען ביי די איצטיגע באדינגונגען די פאָדערונג פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע פאר אידען, געפינט דער צוזאמענפאָר, אז דערווייל איז געגנג צו קעמפען פאר דער פארניכטונג פון אלע אויסשליסליכע געזעצען געגען אידען. פראָטעסטירען געגען יעדע אונטערדריקונג פון דער אידישער נאציאָנאליטעט, זיך פארפליכטענדיג אין דער זעלבער צייט ניט פאנאנדערצובלאזען דעם נאציאָנאלען גפיל, וועלכער קען נאָר פארדונקלען דעם קלאסען באוואוסטזיין פון פראָלעטאריאט און פירט נאָר צום שאָוויניזם".

דער „בונד" האָט דאָ ענדגילטיג געבראָכען מיט דעם שקר פון דער אסימילאציאָן און דער פארניינונג פון דער אידישער נאציאָנאליטעט. די ענטוויקלונג פון דעם אלגעמיינעם סאָציאליזם אין דער לויט פון נאציאָנאלען אויטאָנאָמיזם און די ציוניסטישע באוועגונג האָט געמאכט אונמעגליך דיזער שקר פון דער אסימילאציאָן, אָבער פון דער אנדער זייט פעלט דעם „בונד" דער מוט צו שטעלען זיך אויף דעם פרינציפ פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פאר אידען אין גלות, און אגב וויים ער אויך ניט זיכער, וואָס פאר אן אינהאלט אריינצולייגען אין די פאָרמע פון אויטאָנאָמיע.

צו דיזען קאפיטעל, וועלכער ענטהאלט די נאציאָנאלע פאנטאזיען פון דעם מחבר, באמערקט די בונדיסטישע רעדאקציע, אז דאָס איז ניט די מיינונג פון דער רעדאקציע, נאָר די מיינונג פון דעם אויטאָר: „מיר האלטען זיך שטייף פאר דעם פרינציפ, אז ווי אלע נאציאָנען, אזוי אויך די אידישע, דארף האָבען גלייכע פאָליטישע, עקאָנאָמישע און נאציאָנאלע רעכט. מיר קעמפען אפילו פאר דעם". אָבער פאר דער ענטוויקלונג פון אידיש צו דער מדרגה פון א נאציאָנאלער קולטור שפּראך און פאר דער פאראייניגונג פון די אידישע ארבייטער פון די פארשידענע לענדער אין איין ארבייטער סעקרעטאריאט, וואס בן אהוד פאנטאזירט אויך וועגען דעם פאר דער צוקונפט, קען דער „בונד" זיך ניט איינשטעלען. „דאָס זיינען פראגען, אויף וועלכע עס איז שווער יעצט באשטימט צו ענטפערען". דער „בונד" נעמט אויף דעם אויסדרוק „נאציאָנאלע רעכט", וויים אָבער אליין נאָך ניט וואס פאר אן אינהאלט אריינצולייגען אין דיזע וועדטער.

אָבער אָט קומט פאָר אין דעצעמבער 1899 דער דריטער צוואמענפאָר פון „בונד". אויף יענעם צוואמענפאָר איז שוין אויפגעהויבען געווארען די פראגע וועגען א נאציאָנאלען פראָגראם פאר אידען. פון יענע דעבאטען וועגען די אידישע נאציאָנאלע רעכט איז ניכר, אז די נאציאָנאלע רעכט וועלען געפאָדערט, ניט ווייל דאס אידישע נאציאָנאלע לעבען אין וועלכער עם איז פאָרם האָט א וועדט, נאָר ווייל די בארויבונג פון דיזע נאציאָנאלע רעכט קען בארויבען דעם אידישער ארבייטער קלאס פון סאָציאליסטישע פּראָפּאגאנדא מיטלען. אויפ'ן צוואמענפאָר איז געווען ארויסגעזאגט א מיינונג, דאס די אידען מוזען האָבען פולע נאציאָנאלע גלייכבארעכטיגונג, פרייהייט פון שפּראך, ליטעראטור און ז. וו. אויסער גלייכע בירגערליכע רעכט דארף דער אידישער פּראָלעטאריאט פאָדערען אויך גלייכע נאציאָנאלע רעכט. בירגערליכע רעכט זיינען נאָך ווייניג, כדי דער אידישער פּראָלעטאריאט זאָל קאָנען באשיצען זיינע אינטערעסען. אויב די אידישע שפּראך וועט ניט האָבען אין רוסלאנד די זעלבינע רעכט, ווי די רוסישע, וועט די פרייהייט פון פארזאמלונגען פאר דעם אידישען פּראָלעטאריאט ניט מער זיין ווי א פוסטער וואָרט. אָבער די מאיאריטעט פון דעם צוואמענפאָר האָט צוריקגעווויזען די נייע פאָרמולירונג, דאָס בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג זאָל פארביטען וועלען אויף נאציאָנאלע, „מחמת יעדער נאציאָנאליזם קען אין אלגעמיין פירען צו שאָווויניזם". (די געשיכטע פון אידישען ארבייטער בונד, פון א. ב., ווילנא, 1906, זייט 18). דער צוואמענפאָר האָט אָבער אויך אָנגענומען א רעזאָלוציע, דאס אין דעם „אידישען ארבייטער" זאָל געפּענט וועלען א דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע.

געמוזט ענדערען, אויב ניט זיין שטעלונג, דאָך יעדענפאלס זיין פריערדיגע רעזאָלוציאָן וועגען דעם ציוניזם.

די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע פּארטיי האָט זיך, ווי באקאנט געגרינדעט אין יאָר 1898, און דער „בונד", וועלכער האָט שוין עקזיסטירט באלד א יאָר, איז אריינגעטראָטען אלס אן אויטאָנאָמע אָרגאניזאציאָן אין דער רוסישער פּארטיי. זייט דעם גרינדונגס־יאָר 1898, האָט אָבער די רוסישע פּארטיי אלס צענטראליזירטע פּארטיי ניט עקזיסטירט און האָט קיינע צוואמענפּאָרען ניט אָפּגעהאלטען. די פּארטיי איז געוואקסען, נייע אָרגאניזאציאָנען זיינען אומעטום ענטשטאנען, א גרויסע סאָציאליסטישע ליטעראטור האָט זיך ענטוויקעלט, אָבער אן אָרגאניזירטע פּארטיי אין אייגענטליכען זין פון דעם וואָרט האָט ניט עקזיסטירט. דער „בונד" פּארקערט האָט שוין געהאט אָפּגעהאלטען אן אָנצאָל אָרדענטליכע צוואמענפּאָרען, האָט אויסגעבילדעט א שטאַרקע סאָציאליסטישע אָרגאניזאציאָן און האָט געהאט גרויסע פּארדינסטען פּאר דער גאנצער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע בכלל. אויף דעם באָדען פון דיזער מערקווירדינער לאגע, דאָס דער אידישער טייל פון דער רוסלענדישער פּארטיי איז געווען עלטער און בעסער אָרגאניזירט, איידער די פּארטיי אליין, איז אויסגעוואקסען דער אָרגאניזאציאָנעלער סכסוך צווישען דעם „בונד" און דער פּארטיי. דער „בונד" איז ארויסגענגען פון דעם געדאנק, דאס אזוי ווי די פּארטיי עקזיסטירט ניט פאקטיש, דארף דער קומענדער צוואמענפּאָר פון דער פּארטיי זיין א גרינדונגס־צוואמענפּאָר, אויף וועלכען עס דארפען האָבען א רעכט אנטייל צו נעמען אלע סאָציאל־דעמאָקראטישע אָרגאניזאציאָנען פון רוסלאנד, און דאָס דער „בונד" דארף זיין א פּעדעראטיוואר טייל פון דער רוסישער פּארטיי. דער אָרגאניזאציאָנס קאָמיטעט פון דעם רוסישען צוואמענפּאָר האָט באקעמפט דיזע פּאָדעראונג פון דעם „בונד", אויף אן אָרגאניזאציאָן אויף פּעדעראטיוועם יסודות.

וויכטיגער איז אָבער געווען די מחלוקות צווישען דעם „בונד" און דער פּארטיי וועגען דער נאציאָנאלער פראגע. דער „בונד" האָט, ווי שוין דערמאָנט, אָנגענומען אויף זיין פּערטען צוואמענפּאָר דעם פּרינציפּ פון נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, אָבוואָל ער האָט דערווייל די פּאָדעראונג פון נאציאָנאלע רעכט אלס א פּריצייטיגע, ניט ארויסגעשטעלט. אין דער בונדיסטישער ליטעראטור האָט זיך אָבער שוין אָנגעהויבען א לעבהאפטע דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע. געגען דיזער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פון „בונד" האָבען די אָרגאנען פון דער רוסלענדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע, די „איסקרא" און די „זאריא", אָנגעהויבען א ביטערען קאמף. די רוסישע פּירער פון דער רוסלענדישער סאָציאל־דעמאָקראטיע, ווי פּלעכאנאָוו, זיינען

דערפאר איז אבער אויך פיל־וויניגער ביזן און אידען־פיינדליך די אנ־געגומענע רעזאלוציאן וועגען ציוניזם:

„דער צוזאמענפאר רעכענט דעם ציוניזם פאר א ראקציע פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם און דער ניט־נארמאלער לאגע פון אידישען פאלק. דער צוזאמענפאר געפינט דעם ענדציל פון דעם פאר־לישישען ציוניזם — א טעריטאריע פארן אידישען פאלק — פאר א זאך ניט קיין וויכטיגע, וועלכע וועט ניט פארענטפערען די אידישע פראגע. דער צוזאמענפאר רעכענט, דאם די אגיטאציע פון די ציוניסטען בלאזט פאנאנ־דער דעם נאציאנאלען געפיל און קען פארהאלטען די אנטוויקלונג פון קלאסענבאוואוסטזיין. וואם געהערט צו דער קולטורעלער טעטיגקייט פון אנדערע ציוניסטישע גרופעם, באציט זיך צו איר דער צוזאמענפאר אזוי וויי צו יעדער אנדערער לענאלער טעטיגקייט".

אזוי ווי עם האבען דאמאלט אנגעהויבען אויפטרעטען ציוניסטען־סאציא־ליסטען, פועלי־ציון, ארבייטער־ציוניסטען, האט דער „בונד" אנגענומען א רעזאלוציע, ניט אריינצונעמען קיינע ציוניסטען אין פאליטישע און עקאנא־מישע ארגאניזאציאנען, ניט דערמאנענדיג נאך דאם ווארט „ציוניסטען־סאציאליסטען".

דער „בונד" פארלאזט דא שוין אין גאנצען די אורשפרינגליכע פאזיציע, דאם דער ציוניזם איז דער אויסדרוק פון די קלאסען־אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע: דער ציוניזם ווערט ערקלערט אלס אונשולדיגע רעאקציע פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם, וואם דאם איז דאך שוין אן ערשיינונג, וועלכע איז פון סאציאליסטישען שטאנדפונקט דורכאוים פראגרעסיוו. די באהויפטונג, דאם א אידישע טעריטאריע איז ניט קיין וויכטיגע זאך, האט אין זיך ניט קיין שום עלעמענט פון באגרינדונג, און איז דער צייכען פון דער פארלענגהייט פון דעם „בונד" געגען דעם ציוניזם.

צווישען דעם פערטען און פינפטען צוזאמענפאר פון „בונד". וועלכער איז פארגעקומען אין מאנאט יוני 1903, זיינען פאראיבערגענאנגען צוויי יאר פון נאציאנאלער און סאציאליסטישער ענטוויקלונג, וואם האבען ארויפגעדריקט זייער שטעמפעל אויף דער וויטערדיגער געשטאלט פון „בונד". אין דיזער צייט איז פאנאנדערגעוואקסען די רוסישע סאציאל־דעמאקראטישע ארבייטער פארטיי, צו וועלכער דער „בונד" האט געמוזט געפינען זיין ארגאניזאציאנעלע שטעלונג. און אין דיזער צייט האט זיך אויך אנגעהויבען בריט און וויט צו פארשפרייטען די ציוניסטיש־סאציא־ליסטישע באוועגונג צווישען די אידישע ארבייטער, און דער „בונד" האט

דעם פערטען צוואמענפאָר. די פארווירקלעכונג פון ציוניזם, אזוי טעאָרע־טיזירט ער וועגען ציוניזם, קען נאָר פירען צו דער הערשאפט פון אייניגע אידישע קאפיטאַליסטען און דער פארשקלאפונג פון דער ארבייטער־מאסע. דער ציוניזם איז פארבונדען מיט דעם אידישען קלעריקאַליזם און ער מאכט פון דעם איד א פרעמדען, וועלכער וועט ניט קעמפען פאר זיינע בירגער־רעכט. די קולטורעלע טעטיגקייט פון ציוניזם איז ניט מער ווי די ערלעך־נונג פון דער העברעאישער שפּראך און דעם העברעאישען אונזין (דרעווניע־יעוורעיסקאיא דרעבעדען). („זאריא" נום. 4, זייט 52).

ווייטער האָבען די אסימילאַטאָרען פון דער רוסישער סאָציאל־דעמאָ־קראטיע געפאָדערט, דאס אין די געגענדען, ווו עס זיינען פאראן רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע ארגאניזאציאָנען, ווי אין זיד רוסלאנד, זאָל דער „בונד" ניט האָבען קיין רעכט צו בילדען אידישע בונדיסטישע ארגאניזא־ציאָנען. אויך די טענה פון „בונד", דאס דער „בונד" איז בארעכטיגט צו א באזונדערער עקזיסטענץ, וויל נאָר א אידישע ארגאניזאציאָן קען קעמפען ערפאָלגרייך געגען דעם ציוניזם, האָט ניט געפונען קיין אונטערשטיצונג ביי די אסימילאַטאָרען פון דער רוסישער פּארטיי. פון זייער זייט איז אויפ־געהויבען געוואָרען א ליאַרם געגען „בונד", דאס ער ווי1 נאָר פארכאפען א פּריווילעגיע צו קענען אליין קעמפען געגען ציוניזם, און די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטיע זאָל נאָר פון דיזען רעכט בארויבט ווערען.

אזוי איז זייט דעם יאָר 1901, נאכדעם ווי דער „בונד" האָט זיך פא־נאנדערגעוואקסען און האָט אריינגענומען די דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָ־נאלער פראגע אין זיין פּראָגראם, אָנגענאנגען א שארפער קאמף פון דער רוסישער פּארטיי געגען דעם נאציאָנאליזם פון „בונד" און געגען זיין באזונ־דערער נאציאָנאלער ארגאניזאציאָנס פּאָרם. אין דעם פּראָיעקט, וועלכען די רעדאקציאָנען פון דער „איסקרא" און דער „זאריא" האָבען פאָרגעלייגט צו דעם צווייטען צוזאמענפאָר פון דער רוסישער סאציאל־דעמאָקראטישער ארבייטער פּארטיי, ווערט דערמאָנט אין דעם פונקט 7 דאָס רעכט פון אלע פעלקער, וועלכע געהען אריין אין דער רוסישער מלוכה, אויף נאציאָנאלע זעלבסט־באשטימונג, אָבער דער פּראָיעקט רעדט ניט ווייטער קיין ווארט וועגען דעם כאראקטער און די גרענעצען פון דער זעלבסט־באשטימונג. די געגנערישע שטעלונג פון דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע צום אויטא־נאָמיזם פון „בונד" און צו זיין זעלבסטשטענדיגער נאציאָנאלער ארגאניזא־ציאָן איז געווען ניכר. צווישען דעם „בונד" און דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע האָט זיך געפּעפענט א געגענזאץ, וועלכען נאָר א קאָמפּראָמיס און א פרינציפיעלע אָפּזאָגונג פון דער אידער יענער זייט וואָלט געקאָנט אויסגלייכען.

דאמאלט געווען פארזונקען אין דעם סאציאליסטישען אימפעריאליזם, אזוי ווי אלע סאציאליסטען פון די הערשענדע פעלקער. זיי האבען אנערקענט דעם באפרייאונגס קאמף פון די אונטערדריקטע קלאסען געגען די הערשענדע, אבער זיי זיינען געווען אינדיפערענט און אפילו גאר פיינדליך געגען דעם קאמף פון די אונטערדריקטע פעלקער געגען די הערשענדע פעלקער. די רוסישע פירער פון דער רוסישער סאציאל־דעמאקראטיע זיינען אויפגעטראָטען מיט זייער גאנצער ענערגיע געגען די נאציאנאלע טענדענצען פון „בונד". דיזע געגנערישע שטימונג אין דער פארטיי געגען דעם בונדיסטישען נאציאנאליזם איז נאך פארשטארקט געוואָרען דורך די פיינדליכע האלטונג געגען דעם נאציאָנאלען „בונד" מצד די אידישע אסימילאטאָרען, וועלכע זיינען געווען א באדייטענדער טייל אין דער רוסישער סאציאל־דעמאקראטיע.

די פאלעמיק געגען דעם „בונד" און זיין נאציאנאליזם האבען באזונדערס געפירט מארטאָוו־צעדערבוים אין דער „איסקרא", (1902) און א. דאווידסאָן אין „זאריא" (1902). די אידעניע פון דער לאגע איז נאך געווען דערביי, דאָס מארטאָוו איז געווען דער טעאָרעטישער באגרינדער פון דעם „בונד" און דער באגרינדער, דאס די אידישע סאציאל־דעמאקראטיע דארף זיין ניט נאָר אינטערנאציאָנאל, נאָר אויך נאציאָנאל, און א. דאווידסאָן איז געווען א חבר פון די „בני משה" פון אחד העם, און אן אנטיילנעמער פון דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אין 1897.

אונטער דעם פסעוודאָנים ק. ק. איז אויפגעטראָטען א. דאווידסאָן אין „זאריא", אין אן ארטיקעל: „מכח דער אידישער ארבייטער־באוועגונג אין רוסלאנד" („זאריא" נומ. 4) געגען דעם נאציאָנאלען אויטאָנאָמיזם פון „בונד". דער „בונד", פירט אויס דער אסימילאטאָרישער קריטיקער, האָט געמאכט א לאָגישען טעות. ער איז פאָרמעל געוועכט ווען ער זאָגט, אז יעדעם פאָלק באדארף א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע: אידען זיינען א פאָלק, פאָלגליך נויטיגען זיי זיך אין נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע. וואָלט אָבער דער „בונד" אונטערזוכט מאטזעכליך די נויטען פון אידישען ארבייטער פאָלק, וואָלט ער איינגעזעהן, אז ער נויטיגט זיך ניט אין קיין שום נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, וואָרום דער אידישער דרוק באשטעהט ניט אין דעם, וואס די רוסישע רעגירונג פארבאָט די אידישע נאציאָנאלע לעבענספאָרמען, נאָר וואָס די רוסישע רעגירונג דערלאָזט ניט אידען צו דער רוסישער קולטור. דיזע קריטיק פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פון „בונד" האָט פילע באירוננגס פונקטען מיט דער ציוניסטישער קריטיק פון בונדיסטישען אוי־טאָנאָמיזם, אָבער דער אסימילאטאָרישער אנטי־בונדיסט וואָרפט זיך ארויף מיט דעם נאנצען כעם פון אן אנטרונענעם ציוניסט אויף דעם ציוניזם. ער קען ניט מוחל זיין דעם „בונד" זיין מילדע רעזאָלוציע וועגען ציוניזם אויף

אונטערזוכט מען אָבער דעם בונד און דעם ציוניזם גרינדלעכער און טיפער, און זוכט מען דעם פארבאָרגענעם וועזען פון די ביידע ערשיינונגען, אזוי קומט מען צו א גאנץ אנדער השגה וועגען דעם ענין. דער אמת'ער כאַראקטער פון יעדער געזעלשאפטלעכער ערשיינונג וועלט אויפגעדעקט אין דער היסטאָרישער דיאלעקטיק; און נאָך א געניראציאָן פון בונד און ציוניזם הויבען מיר ערשט אָן קלאָר צו פארשטעהן זייער וועזען.

דער בונד האָט געהאט א דאָפּעלטען פּראָגראם: א פּראָלעטאריש-סאָציאליסטישען און א אידיש-נאציאָנאלען. די אָרגאניזאציאָן פון דעם אידישען ארבייטער קלאָס צולייב זיין עקאָנאָמיש-פּאָליטישען קאמף און צולייב סאָציאליזם איז געווען דער פּראָלעטאריש טייל פון דעם בונדיסטישען פּראָגראם. דער אידיש-נאציאָנאלער טייל איז געווען די פאָדערונג פון בירגערלעכע גלייכבארעכטיגונג פאר דעם גאנצען אידישען פאָלק אין יעדען לאנד. דער אידיש-נאציאָנאלער טייל פון בונדיסטישען פּראָגראם איז ניט געווען די אזוי אננערופענע אידיש-נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, וועלכע איז קיינמאָל ניט געניט פארשטאנען געווארען און ניט אויפריכטיג געוואָלט געווארען, נאָר איז געווען א צופעליגע הנחה צו אנדערע שטרעמונגען אין אידישען פאָלקס-לעבען אָדער, נאָך בעפאָר, איז געווען א קאמף מיטלען צוגען ציוניזם. דער אמת'ער, אויפריכטיגער, ערליכער, איינשטימיגער אידיש-נאציאָנאלער פּראָגראם פון „בונד" איז געווען די בירגערלעכע גלייכבארעכטיגונג פון אידישען פאָלק. דיזע דעפיניציאָן פון פּראָגראם פון „בונד" לייגט זיך אויך אויף דעם פּראָגראם פון אלע אידישע סאָציאליסטישע פארטייען אין אלע לענדער. די אידישע ענאָסענשאפטלעכע באוועגונג אין אמעריקא האָט אויך געהאט דיזען דאָפּעלטען פּראָגראם: דעם פּראָלעטאריש-סאָציאליסטישען און דעם אידיש-נאציאָנאלען. דער אמת'ער כאַראקטער פון דער אידיש-נאציאָנאלער טענדענץ פון דער אידיש סאָציאליסטישער באוועגונג איז אין אמעריקא נאָך פיל מער ניכר, איידער ביי דעם רוסישען „בונד". די ענאָסענשאפטלעכע באוועגונג האָט דאָ קיינמאָל ניט געהאָט וועגען אויטאָנאָמיע, וועגען דער אידישער שפּראָך, אָבער זי איז שטענדיג געווען זייער עמפּפינדליך געגען אנטיסעמיטיזם און איז געשטאנען אויף דער וואָך פון דער אידישער בירגערלעכער גלייכבארעכטיגונג.

די פּריי איינוואנדערונג, דער קאמף געגען אנטיסעמיטיזם, זיינען געווען זאכען, וועלכע זיינען געווען זעהר נאָהענט צום הארצען דער ענאָסענשאפטלעכער באוועגונג, אלס איר אויפריכטיגער אידיש-נאציאָנאלער ענין. מיר קענען דערפאר פארשטעהן אונטער דעם וואָרט „בונד" די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג פון דער נאנצער וועלט. „בונד" איז דער שם הכולל פאר דעם גאנצען אידישען סאָציאליזם.

דער בונד און דער ציוניזם

1

מען האָט אין דער לעצטער צייט ווידער געגנאיבערגעשטעלט דעם „בונד" מיט דעם ציוניזם, געפֿרוּפט דעפֿינירען ביידע אידעען און מתקן זיין מיט'ן כח פון דעם שכל, — פון דעם גלאטען שכל געווויינליך — זייערע ביידענם מעלות. דעם ענין האָט מען משיג געווען גאנץ איינפאך און פּשוט. איינער זאָגט, למשל, דאס דעם „בונד" האָט געפּעלט א ביסעלע אמת'ע אידישקייט, דעם ציוניזם האָט געפּעלט א השגה אין נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, און ווען ביידע וואָלטען ניט געהאט אויף זיך דיזע חטאים, וואָלט געווען ביי אידען שלום ושלוה.

חבר דר. זשיטלאָווסקי האָט, למשל, געשריבען אמאָל אונגעפֿער אזוי: אין סאָציאָליסטישען ציוניזם זיינען פֿאראן אָדער קענען זיין צוויי שטרעמונגען. איין שטרעמונג וויל, דאס די סאָציאָליסטישע ציוניסטען זאָלען זיין ניט מער ווי א לינקער סאָציאָליסטישער פּליגעל אין ציוניזם, די צווייטע דעה איז, דאס די סאָציאָליסטישע ציוניסטען דארפען זיין דער ציוניסטישער פּליגעל פון די אידישע סאָציאָליסטען, פון „בונד".

עס פּארשטעהט זיך, דאס די בכורה ווערט אָפּגענעבען דעם „בונד", אָט דאָרט שוועבט הויך און שטאָלץ די אמת'ע אידעע, זי דארף נאָר געפינען איר תיקון אין דער ריינער דורך דעם אלמענשליכען פּראָגרעס אויפגעלייטערטער אידישקייט.

פון אויבען אויף איז דער ענין וועגען דעם „בונד" און דעם ציוניזם גאנץ קלאָר און פּארשטענדליך. דער „בונד" איז א פּראָלעטאריש קלאסען אָרגאניזאציאָן, ער פירט דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען קאמף, ער רעדט די שפּראך פון סאָציאָליזם, ער איז אינטערנאציאָנאל פּאראייניגט מיט דעם סאָציאָליזם פון דער וועלט, לכן בכן איז ער א סאָציאָליסטישע רעוואָלוציאָנערע באוועגונג. דער ציוניזם איז א בירגערליכע אינטעליגענטסקע באוועגונג, מיט א גאנץ אונבאדייטענדער נאכפּאָלגערשאפט אין ארבייטער קלאס. דער ציל פון ציוניזם איז דער נאציאָנאלער רענעסאנס, וויל זיינע מיטלען ליגען אין דער באשטעהענדער וועלט־פּאָליטיק. זיינע קרעפּטען זאמעלט ער פון כלל־ישראל, זיין אידעאָלאָגיע איז פּארפּאָרבט מיט דער אידישער פּארגאנגענהייט, פּאָלגליך איז דער ציוניזם א רעאקציאָנערע באוועגונג אָדער יעדענפאלס ליגט ער אן א זייט פון די ציל־ען פון דעם סאָציאָליסטיש רעוואָלוציאָנערען „בונד". אזוי דוכט זיך טאקע אוים אויבערפלעכליך.

אידישער פּראָגראם, זיין קאמף פאר בירגערלעכער גלייכבארעכטיגונג נאָך איבערלאָזן א שטיקעל חלל אין אידישען לעבען פאר דעם אויפשטייגען פון א סאָציאליסטישען פּראָלעטאריאט? וועלען די פעטע בהמות פון „פּראוונ־זשיטעלסטוונ" און „פּראוונ־טארגאוולי" ניט פארשלינגען די מאָגערע בהמות פון פּראָלעטארישען קאמף? און וואם מוז זיין לאָגיש און רעאל די פרוכט פון דער בורזשואזער זריעה פון ציוניזם, א בורזשואזע ארץ ישראל אָדער א פּראָלעטאריש ארבייטענדע ארץ ישראל?

(1922).

2

צווישען דעם נאציאָנאל־אידישען גלייכבארעכטיגונג־פּראָגראם פון „בונד" און זיין פּראָלעטארישׂ־סאָציאלסטישען פּראָגראם ליגט א טיפער אינווייניגער ווידערשפּרוך. זיי זיינען זיך איינער דעם אנדערען סותר. דיזע סתירה האָט דער „בונד" קיינמאל ניט באגריפען, ווארום נאָר א דאנק זיין בלינדקייט צו דיזער סתירה, א דאנק זיין גלייכגילטיגקייט צו דיזער סתירה, האָט געקענט דער „בונד" עקזיסטירען. אָבער די סתירה ווערט אלץ גרעסער מיט יעדען נייעם פאזיס פון היסטאָרישער ענטוויקלונג, און די סתירה דערווייטערט זיך ביז צו א טיפען תהום, וועלכער מוז פארשלינגען דעם סאָציאליסטישען „בונד".

עס איז א טריוויאליטעט צו זאָגען צום טויזענדסטען מאל, דאס א סאָציאליסטיש מאסען־באוועגונג איז נאָר מעגליך אויף דעם יסוד פון ארבייט. אידישער סאָציאליזם איז נאָר דען מעגליך, ווען אין אידישען פאלק זאל זיין א באשטענדיגער, וואקסענדער, זיכערער ארבייטער־קלאס. ווי אזוי איז אָבער ענטשטאנען ביי אידען אן ארבייטער־קלאס? דער אידישער ארבייטער־קלאס, דער ארבייטענדער איד איז א צופעליגע און צייטווייליגע ערשיינונג אין דער מאָדערנער אידישער גלות־געשיכטע. אין מיטעלאלטער איז ניט געווען ניט קיין אידישער פויער, ניט קיין אידישער קרעפּאָסטניק, ניט קיין אידישער שטאָטישער ארבייטער. נאָך אין דער ערשטער העלפט פון נייניצענטען יאָרהונדערט איז אין דעם געדיכטען אידישען תחום אין כזרח־איראָפּא, טראָץ דער פורכטבארער אָרימקייט, ניט געווען קיין אידישער ארבייטער־קלאס. ערד־ארבייט איז געווען און געבליבען פרעמד ביי אידען, און די כּלאכה איז גאָר ניט לאנג געווען פאראכטעט אין פאלקס־באוואוסטזיין. די אידישע ארבייט, הויפּטזעכליך אין דער פאָרם פון הויז־מישען האנדווערק, איז אויסגעוואקסען צווישען אידען אין דער צווייטער העלפט פון נייניצענטען יאָרהונדערט, אונטער דעם שטייגענדען פּאָליטישען

דער ציוניזם איז אויך צוואמענגעזעצט פון צוויי טענדענצען, ער האָט אויך א דאָפּעלטען פּראָגראם: א נאַציאָנאַלען און א פּראָלעטאַרישען. די אויפּלעבונג פון אידישען פּאָלק אין ארץ ישראל איז זיין גרויסער נאציאָנאַלער ציל. אָבער דאָס פּאָלק קען אויפּלעבען אין ארץ ישראל, ווען עס זאָל אַליין דורך זיין אייגענער ארבייט פּארנעמען ארץ־ישראל, און דאָס מיינט, דאָס דער סאָציאַלער בוי פון אידישען פּאָלק מוז געשען דערט וועלן. די ווידערגעבורט פון אידישען פּאָלק, מיינט די געבורט פון אידישער ארבייט. מיט דעם ערשטען נאציאָנאַלען קלאנג פּאר ארץ ישראל האָט זיך שוין געהערט דער רוף צו אידישער ארבייט. פּינסקער, דער שאָפער פון ציוניזם, רערט שוין אויף דעם קאטאוויצער צוואמענפאָר פון די חובבי ציון אין 1886, דעם ערשטען ציוניסטישען צוואמענפאָר אין דער וועלט, דאָס אידען מוזען אויפהערען צו זיין פּארמיטלער און קרעמער און מוזען איבערגעהן צו ארבייט. דאָס איז דער געבאָט פון דער צייט. לעוואנדא בויט זיין גאנצען פּאַלעסטיניזם אויף דער נויטוועניגקייט פּאר אידען צו וועלען אקערבויער. צו אקערבוי רופט לילינבלום אין זיין רוף צו ארץ ישראל. „אין דער סאָכע ליגט די מזל־ברכה", אזוי זינגט די חבת ציון. אין דעם ציוניזם, בשעת ער איז געוואָרען אן עפענטליכע אידיש־נאציאָנאַלע באוועגונג, טרעט אויף די אידעע פון אויפבויען אן אידישען ארבייטס־פאָלק זעהר מארקענט און בולט. עס רערט זיך שוין קלאָר און אגיטאטאָריש וועגען אריבערבריינגען הונדערטער טויזענטער אויב ניט מיליאָנען אידען אין ארץ ישראל און אריינשטעלען זיי אין באדינגונגען פון ארבייט. דער ציוניזם איז דער נאציאָנאַלער פּראָטעסט געגען דעם גלות און דער סאָציאַלער תקון אנטקעגען דעם אידישען לופט־מענש. מיט דעם אנשלום פון א טייל פון דעם ארבייטער קלאָס אין דעם ציוניזם און דעם אָנהויב פון פּראָקטישער קאָלאָניזאציאָן אין די אידעע פון ארבייט געוואָרען די הערשענדע אידעע אין ציוניזם.

דער בונדיזם און דער ציוניזם האָבען שוין א גרויסע היסטאָרישע פּאַראַלעלהייט הינטער זיך, אין וועלכער זייער וועזען, זייערע טענדענצען און זייערע מעגליכקייטען זיינען אויפגעדעקט געוואָרען. יעצט זיינען עס פערציג יאָר, זייט עס האָט זיך אָנגעהויבען אָרגאניזירען די אידישע ארבייטער באוועגונג און די ישוב ארץ ישראל באוועגונג, וועלכע זיינען אויפגעטראָטען ביידע אין זייער אָריגען באגינען אין אָנהויב פון די אכטציגער יאָרען פון פּאָריגען יאָרהונדערט, נאָך די ערשטע פּאָגראָמען. 25 יאָר וועלען איצט, נאָכדעם ווי דער פּאָליטישער ציוניזם און דער בונד האָבען זיך אָרגאניזירט אין יאָר 1897. און איצט זעהען מיר שוין קלאָר, וואָס איז דער וועזען פון ביידע באוועגונגען. מיר קענען איצט געניסען דעם בוים נאָך זיין פרוכט. וואָס איז די ענטוויקלונגס־צוקונפט פון „בונד"? וועט זיין נאציאָנאַל־

וואקסענדער איינוואנדערונג פון מזרח־אייראָפּא, וואו דער פּאָליטישער דרוק פוּרעמט פאראיינס א אידישען פּראָלעטאריאט.

עס פעלען נאָך די געזעץ אונטערזוכונגען מכח דעם, ווי דער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיך טראנספּארמירט אין די איינוואנדערונגס לענדער, באזונדערס אין אמעריקא, אין א סאָציאל העכערען ניט־פּראָדוקטיוון קלאס. אָבער דער פּראָצעס איז אָנגענאנגען און געהט אָן מיט גוואלטיגער שנעלקייט. פון די אן ערך אנדערטהאלבען מיליאָן איינגעוואנדערטע אידען אין אמעריקא אין די לעצטע פערציג יאָר זיינען פינף און נייניציג פּראָצענט געקומען ווי פּראָלעטאריער, וועלכע האָבען געקענט לעבען נאָר פון ארבייט. פון די מער ווי די דריי מיליאָן אידען פון אמעריקא, וואס אויף דיזער צאָל איז יעצט געוואקסען די אידישע באפעלקערונג, האָבען שוין אפשר זיבעציג פּראָצענט זיך ארויסגעריסען פון פּראָלעטאריאט און זיינען אריבערגענאנגען אין א העכערען קלאס. וועז די אידישע איינוואנדערונג פון איראָפּא וועט אָפּגע־שטעלט ווערען אויף צען יאָר, וועט דער אידישער ארבייטער־קלאס אין אמעריקא פארקלענערט ווערען צו אן אונבאדייטענדער גרויס און די אידישע ארבייטער באוועגונג וועט כמעט ווי פארשווינדען.

דער בעסטער באווייז דערפאר, דאָס דער אידישער ארבייטער־קלאס אוז מיט אים די אידישע ארבייטער באוועגונג זיינען עלול צו פארשווינדען, וואו קיין אויסערער פּאָליטישער דרוק אויף אידען איז ניטא, אוז וואו קיין נייער פּראָלעטאריאט שטראָמט ניט אריין, איז ענגלאנד. אין ענגלאנד איז אמאָל געווען א גאנץ בארייטענדער אידישער פּראָלעטאריאט. די איסט סייד פון לאָנדאָן איז געווען אמאָל א גאנץ בארייטענדער צענטער פון אידישער ארבייט. אויך מאנטשעסטער, גלאזגאו, לידס, ליווערפול האָבען געהאט זייערע אידישע פּראָלעטאריש געטאָס. פאר די לעצטע פופצען יאָר האָט זיך אָבער די אידישע איינוואנדערונג אין ענגלאנד שטארק פארקלענערט אוז זייט דער מלחמה איז זי פאָלשטענדיג צוריקגענאנגען. אין ענגלאנד איז ביסלעכווייז פארשוואנדען דער אידישער ארבייטער־קלאס. ער האָט זיך אויסגעבורזשואזעווט. אוז צוואמען מיט דעם ארבייטער־קלאס איז בטל געוואָרען די אידישע ארבייטער באוועגונג. בשעת מיט דרייסיג יאָר צוריק איז ענגלאנד געווען א צענטער פון אידישען סאָציאליזם אוז די אידישע ארבייטער זיינען דאָרט געווען די פּיאָנערען פון סאָציאליזם, איז יעצט די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג דאָרט כמעט פארשוואנדען, צוזאמען מיט דער געוואלטיגער פארמינדערונג פון די אידישע ארבייטער בכלל. אוז דאָס קומט פאָר אין דער צייט, וועז די סאָציאליסטישע באוועגונג אין לאנד זעלבסט האָט זיך פאנאנדערגעוואקסען אוז פאנאנדערגעבליט. דאָס אידי־שע פּאָלק אין ענגלאנד איז ווידער ארויינגעשטופט געוואָרען אין די ניט־

און עקאָנאָמישען דרוק און דורך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע איבערקערעניש אין מזרח אייראָפּא.

די אַלטע פּאָטריאַרכאַלישע ווירטשאפט פון דער פּריצים־הערשאפט און דער קרעפּאָסטנאָיע פּראָווא איז צושטערט געוואָרען. דער קאַפּיטאַליזם האָט אָנגעהויבען באשאפען א העכערע רעגולירטע ווירטשאפט, די אידישע פּאַר־מיטלונגס־פּרנסות און לופט־עסקים זיינען בטל געוואָרען, און דער אנטי־סעמיטישער שטאט און פּאָלק האָבען באשאפען אונעדליכע באשרייַנקונ־גען געגען דעם אידישען אריינדרינגען אין דער זיך באנייענדער קאַפּיטאַליס־טישער וועלט. א פּורכטבארע נויט, וועלכע האָט בלוטיג געשריען ביז צום הימעל, האָט זיך אויפגעהויבען אין דעם גאנצען אידישען תחום, פון וואַרשא ביז ווילנא, אדעס, לעמבערג, בוקארעסט. די אידישע ליטעראטור פון יענער צייט „דער פּוילישער אינגעל" פון לינעצקי, סמאָלענסקין'ס „התועה", באָג־ראוו'ס „זאפּיסקי יעוורעיא", מענדעלע'ס ערשטע ערצעהלונגען, די גאנצע ליטעראטור פון יענער עפּאָכע דערצעהלט א פּורכטבארע מעשה פון בלוט און טרערען ווי א פּאָלק האָט פּארלאָרען דעם לעצטען שטיקעל קיום פון אונטער זיינע פים און האָט זיך גערא־נגעלט פּאר טויט און לעבען. אָט אין יענער צייט פון פּורכטבארען עקאָנאָמישען און פּאָליטישען דרוק הויבט זיך אָן די ענטוויקלונג פון דער אידישער ארבייט, און עס ענדערט זיך אין פּאָלקס־באוואוסטזיין די באציאונג צו מלאכה.

דער אידישער פּראָלעטאריאט אין מזרח־אייראָפּא, וועלכער וואקסט אויף אונטער דעם פּורכטבארען אויסערליכען דרוק, ווערט אין ווייניגע יאָרען דער גייסטיג און רעוואָלוציאָנער אויפּגעטרייסעלטער פּראָלעטאריאט פון דער גאנצער וועלט. אמת, גאנצע שטראָמען פון אידישע ארבייטענדע און ניט־ארבייטענדע פּראָלעטאריער הויבען אָן צו לויפען פון תחום, צו עמיגרי־רען אין ענגלאנד, פּאריז, אמעריקא. אין אָנהויב פון די אכטציגער יאָרען הויבט שוין אָן דער אידישער פּראָלעטאריאט זיך צו ראטעווען דורך די מאסען־אויסוואנדערונג אין אמעריקא פון דעם דרוק, פון דער נויט און אי־גענטליך אויך פון דער ארבייט. אָבער אויך אין ענגלאנד און אמעריקא אָרגאניזירט זיך דער אידישער פּראָלעטאריאט, וועלכער בלייבט ביי דער ארבייט, און ווערט דער טרעגער פון דער רעוואָלוציאָנערער און סאָציאַליס־טישער אידעע. אין די אכטציגער און נייַנציגער יאָרען איז די סאָציאַליס־טישע אידעע גע־וואָרען פּאָרטאָטען אין ענגלאנד און אמעריקא כמעט אויס־שליסליך פון די אידישע ארבייטער פון מזרח־אייראָפּא. יערליך שטראָמט אָפּ פון די אידישע ארבייטער אין ענגלאנד און אמעריקא א גרויסער פּראָ־צענט, וועלכער פּארוואנדעלט זיך אין קלייניבירגערטום אין אלע זיינע רעגע־בויגען־פּארבען, אָבער דאָס לאנד ווערט שטענדיג פּארפולט פון דער אלץ

בטל דער אידישער זעלבסט־באוואוסטזיין, די אידישע קולטור, די אידישע לעבענספיאיגקייט, און ארום דעם אייגעבעטענעם גלות־פאלק שפינט זיך א נעץ פון שנאה און פאראכטונג און געגנערשאפט, וועלכע וועט באלד אנ־הויבען ווערגען בלוטיג דעם אינטערנאציאנאלען איד־הענדלער, אין וועלכען דער איד־ארבייטער און דער איד־סאציאליסט האבען זיך געמוזט משונה'דיג פארוואנדלען. דער „בונד" פארשווינדעט דערפאר אין אלע אידישע גלות'ען: דער טריאומף פון דעם „בונד"ס נאציאנאל־אידישער גאולה פירט צו דער פארניכטונג פון דעם אידישען ארבייטער־קלאס און ממילא צו דער פאר־שווינדונג פון דעם „בונד"ס סאציאליסטיש־פראלעטארישען קאמף. דער „בונד" האט אנגעהויבען ווי א אידיש סאציאליסטיש באוועגונג. ער האט אבער געוואלט פלאנצען דעם אידישען סאציאליזם אויף דער פאראיטישער ערד פון גלות און דער סאציאליסטישער בוים איז שטענדיג פארדארט און פארוועלקט געוואָרען. אין דער אינווויניגער סתירה צווישען אידישער גלייכבארעכטיגונג און אידישער ארבייט האט געמוזט אונטערגעהן דער בונדיזם.

(פעברואר 27, 1922, פון „צייט")

3

די היסטאָרישע ענטוויקלונג פון „בונד" האט באשטעטיגט די אינווויני־גע לאָגיק פון בונדיזם. דעם „בונד"ס סאציאליזם ווערט בטל ומבוטל אין דעם „בונד"ס גלות, וואס אויף זיין זאמדיגען באָדען האט ער געוואלט בויען א סאציאליסטישע פעסטונג. דער „בונד" האט אנגעהויבען מיט פראלע־טאריאט און סאציאליזם און ער לייזט זיך אויף אין די אידישע גלות־רעכט אויף האנדל און וואנדל און פאראזיטסטוום. די רעשטלעך פון „בונד" ווערען ניט מער קיין אידישע פאלקס־קולטור, נאָר אומעדום אין אמעריקא ווי אין רוסלאנד, זיינען זיי די פאקטישע שונאים פון יעדער קול־טור, פון אלגעמיינער אָדער אידישער, צווישען די נאָך אידיש געבליבענע פאלקס־מאסען, און אויף דעם שוועל פון זיין אויפלייזונג דערקענט דער „בונד" זיין גאנצען היסטאָרישען אונזין, זיין גיסטיגע מוטלאָזיגקייט, זיין פרעמדקייט צום אידישען ווועזן, און ער גיט א וואָרף אלם זיין לעצטען נאָב א גיפטיגען שטיין אין דעם זיך ראנגלענדיגען, פארבלוטיגטען אידישען פאלק.

פארקערט האט די היסטאָרישע ענטוויקלונג ארויסגעבראכט דעם אינ־ווויניגען וועזן פון ציוניזם אלס א באפרייענדע סאציאלע און קולטורעלע אידעע, וועלכע וואקסט אין איר טיף און איר היקף מיט יעדען נייעם פאזיס פון ציוניזם. אפילו אין זיין נאאיווער ראמאנטיש־בטלנ'ישער צייט האט דער ציוניזם אנגעהויבען מיט דער נאציאנאלער ערוואכונג פון אידישען

פראדוקטיוון לעבענספארם, און שוין שטעהט דאס גאנצע ענגלישע פאלק אנטקעגען דעם קלייניגקען אידישען גלות־מעוט, מיט אויפגעהויבענע פויסטען, מיט אפענער שנאה און מיט טיפער פאראכטונג און פארווינשונג.

די פאנאנדערפאלונג און די אויפלייזונג פון אידישען פראלעטאריאט, וועלכע קומט פאר אין די פרייע איינוואנדערונגס־לענדער, גהעט פאר יעצט מיט נאך פיל גרעסערער געשווינדקייט אין סאוויעטען־רוסלאנד, אין דעם לאנד, וועלכעם איז ביז היינט אונטער דעם פאליטישען און עקאנאמישען דרוק געווען דער אונערשעפליכער קוואל פון אידישען פראלעטאריאט. די צושטערונג פון דער אידישער ווירטשאפט און האנטווערק, די עפענונג פון גאנץ רוסלאנד פאר אידען, די פאקטישע נויט אין האנדעל און סחורות האבען זייט דער קרעגסקי רעוואלוציאן און נאך מער אין די ערשטע דריי יאר פון דער סאוויעטען־מאכט כמעט פארניכטעט אין גאנצען די אידישע ארבייט. אונטער דער נייער פאליטיק פון פרייען האנדעל און אינדוסטריע ווערען יעצט אידען אין רוסלאנד דאס אויסשליסליכע האנדעלס־פאלק, דאס פאלק פון פריוואט־באזיץ און פריוואט־ווירטשאפט. כמעט דער גאנצער אידישער פראלעטאריאט האט זיך שוין אין רוסלאנד פארוואנדעלט אין דעם אידישען קלאס־פאלק, וועלכער לעבט ארום און פון און אין די לעכער און שפאלטען און באהעלטענישען פון דער גוי'אישער ווירטשאפט. אלע אידען זיינען יעצט אין רוסלאנד העגדלער, קרעמער, ספעקולאנטען, פאבריקאנטלאך, קאנטראבאנדיסטען, שמוגלער, פארמיטלער, לופטמענשען, ועוד ידם נטויה, זיי געפינען זיך אין א סאציאלען טראנספארמאציאנס־פראצעס, וואו עס קען ניט זיין קיין אפהאלט. און עס פארשטעהט זיך, דאס א פאלק, וועלכע האט ניט קיין אחיזה אין דער פראדוקציאן, וועלכעם לעבט פון דעם בעל־הבית'ס ווירטשאפט, מוז אויך גענישען דעם כבוד, דעם אנזעהן און די זעלבסט־ווירדע פון דעם איינגעבעטענעם און אריינגעדרונגענעם פאראזיטען־פאלק. שוין שלאגען הויך די בוואליעם פון אנטיסעמיטיזם אין סאוויעטען־רוסלאנד, און צו די אידישע שונאים פון ווייסען מאנארכיסטישען לאגער שליסען זיך אן די נייע אויפשטעהענדע שונאים פון ארבייטענדען סאמוניסטישען רוסלאנד, וועלכע קענען ניט פארטראגען מער דיזען משונה'דיגען גלות־פאלק אהן אן אייגען לאנד, אהן א ווירטשאפט, אהן כבוד, אהן א שפראך און אהן א קולטור.

און אזוי איז פארגעקומען דער מערקווירדיגער פאראדאקס מיט דעם „בונד". זיין סאציאליסטיש־פראלעטאריישער פראגראם איז בטל געוואָרען דורך דעם נצחון פון זיין אידיש־נאציאנאלען פראגראם. די גלייכבארעכטיגונג פון אידען האט צושטערט דעם אידישען פראלעטאריאט על פי אונס. אידען הערען אויף צו זיין אין גאנצען א פאלק פון ארבייט. ממילא ווערט

חלילה פאר אן ארבייטענדען סאָציאל־קאָאָפּעראטיוון ארץ ישראל, זיינען געווארען צו גאָרנישט. אלץ וואָס דער ציוניזם באשאפט, דער קרן היסוד, דער נאציאָנאל־פאָנד, די קאָאָפּעראטיוו באנק, די קולטור־אנשטאלטען, אלץ וואָס אין ארץ ישראל ווערט אויפגעבויט, געהט אין דער ליניע פון דעם סאָציאליסטישען ארץ ישראל. וואָרום יעדע אנדערע קאָלאָניזאציאָן פון ארץ ישראל, די קאָלאָניזאציאָן מיט דער הילף פון פריוואט־קאפיטאליזם, איז א רעאקציאָנערער בעל־הבית'ישער חלום, פון וועלכען דער גאנצער ציוניסטישער עולם טשוכעט זיך יעצט אויס.

שוין יעצט איז דער ציוניזם געווארען די איינציגע אמת'ע סאָציאליסטישע באוועגונג צווישען אידען, וועלכע שעפט אירע נייע לעבענס־קוואלען פון דעם שטענדיגען וואוקס פון דער איינוואנדערונג אין ארץ ישראל. ווען דער אידישער פראלעטאריאט וועט אין אייניגע יאָר ארום צהלען אין ארץ ישראל הונדערט טויזענד נפשות, ווען ער וועט האָבען אויפגעבויט א גאנצען נעץ פון סאָציאלע קאָאָפּעראטיוון און וועט באהערשען א גרויסען טייל פון דער ווירטשאפט, וועט דער סאָציאליסטישער זין פון ציוניזם ווערען אלגעמיין קלאָר.

אָבער די איינוואנדערונג אין ארץ ישראל קען דאָך נעהן אין א גאנץ אנדערען טעמפּ ווי יעצט און קען דאָך אין דער באלדיגער צוקונפט אויפוואקסען אויף צענדליגער טויזענדער נפשות.

אין דער מדרגה ווי דער פראלעטאריישער כאראקטער פון ציוניזם ווערט אלץ קענטיגער, געווינט דער ציוניזם די סימפאטיען פון דער גאנצער ארגאניזירטער ארבייטערשאפט פון דער וועלט. די קליגערע און געבילדעטערע סאָציאליסטען פון דער וועלט דערקענען שוין יעצט די אינווייניגע סתירה פון „בונד" און דעם גרויסען ווערט פון ציוניזם. מארקס'עס כאראקטעריסטיק פון אידישען גלות, דאָס ער איז אין זיין נאטור אן אנטי־סאָציאלע ערשיינונג, און דאס אידען ליגען נאָר אין די לעכער און שפאלטען פון דער געזעלשאפט, דיזע געניאלע כאראקטעריסטיק וועט מוזען אריינדרינגען אין דעם באוואוסטזיין פון דעם גאנצען אינטערנאציאָנאלען פראלעטאריאט. די דיאלעקטיק פון דער אידישער ארבייט און דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות וועט אויפפפענען די אויגען פון די אינטערנאציאָנאלע סאָציאליסטען אויף דעם אידישען פראבלעם. האט דאָך דער גלענצענדער רוסישער שריפטשטעלער מיכאילאָווסקי געזאגט, דאס יעדער אידישער פראלעטאריער איז אין זיין נאטור א קאנדידאט אויף קלייבורושואזיע. שוין יעצט האט דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם אריינגענומען אין זיין פראָגראם דעם ציוניזם, ניט קוקענדיג אויף אלע אינטריגען און קונצען פון „בונד". דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם דערקענט די רעאקציאָנערקייט און קליין־

פאלק אין ארץ ישראל, אבער זעלבסטפארשטענדליך מיט דעם כח פון ארבייט. דאס איז דער אבסאלוטער היפך פון בונדיזם, וועלכער וויל די אטאמיסטישע פאנאנדערשפרייטונג פון אידען אין גלות מיט דעם כח פון גלייכבארעכטיגונג. דער ציוניזם פלענט שטענדיג ארויסגעהן פון לאומיות, נאציאנאליזם, פלענט אבער שטענדיג זיך אנשטויסען אן דער נויט און דער האפנונג פון דער אידישער ארבייט. אין דעם ערשטען פאזיס פון ציוניזם, אין דער חבת ציון, האט געקלונגען דאס ליד פון דער „סאכע און דער מולברכה", און דער טעארעטיקער פון חבת ציון, פינסקער, רעדט מיט מערקווירדיגער קלארקייט וועגען דער נויטווענדיגקייט פון דעם סאציאלען איבערבוי פון אידישען פאלק אויף די יסודות פון ארבייט. דער פאליטישער ציוניזם, דער אידען־שטאט, וויל דאס גאנצע אידישע פאלק פארפלאנצען אויפ׳ס־ניי אין ארץ ישראל און אים אומקערען צו ארבייט, צו דער פרעהליכער, אנגענעמער זיבען־שטונדען־ארבייט א טאג, ווי הערצל מאלט עס זיך אין זיין נאיוועם סאציאליזם. נאך דעם אוגאנדא־קריזיס אין ציוניזם, ווען עס האט זיך אנגעהויבען די נייע עליה אין ארץ ישראל, ווערט באשאפען די אידעאלאגיע פון דער הייליגונג פון דער ארבייט. עס טרעט אויף דער „הפועל הצעיר" מיט דער אידעע פון כבוש העבודה. די אידעע פון ארבייט ווערט דער מיטעלפונקט פון דעם גאנצען ציוניזם, וועלכער ווערט אלץ מער און מער א ברייטע פאלקס־באווועגונג צוליב נאציאנאלע און סאציאלע צילען.

דער סאציאליסטישער ציוניזם זעהט פארואוס מיט מער ווי צוואנציג יאר צוריק, דאס ארץ ישראל קען אויפגעבויט ווערען אלס אידיש לאנד נאר מיט אידישער ארבייט, און דאס די אידישע ארבייט וועט בויען ארץ ישראל אין הסכם מיט די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון ארבייט, דאס הייסט סאציאל־קאפאפעראטיוו. דער גאנצער ציוניזם ווערט פארשטאנען אלס א נאציאנאלע רענעסאנס־באווועגונג, מיט דעם פראלעטאריאט אין זיין ברענענדען מיטעל־פונקט, פון וואנען דער גאנצער ציוניזם מוז אנדערש געפארעמט ווערען. און די ווירקליכקייט האט מיט מערקווירדיגער גענויגקייט באשטעטיגט די פארואוסזאגונג פון סאציאליסטישען ציוניזם. וואס מער די איינוואנדערונג אין ארץ ישראל איז געשטיגען, אלץ בולט׳ער איז געווארען דער ארבייטס־כאראקטער פון ציוניזם, און וואס מער דער ישוב פון ארץ ישראל איז געווארען א ישוב פון אידישער ארבייט, אלץ מער איז ארץ ישראל דורכגעדרונגען געווארען מיט סאציאליסטישע זוכענישען און האפנונגען. יעצט איז דער ציוניזם געווארען די רענעסאנס־באווועגונג פון דער אידישער ארבייט, און ממילא דער קאנסטרוקטיווער אידישער סאציאליזם. די קלייניכע חקירות און פוסטע פלפולים פון די אידען מיט׳ן גלאט־נארישען שכל, דאס די בורזשואזיע וועט דאך ניט געבען קיין גלד

דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס *)

פון אלע מיני בריות, וואס געהען ארום אויף גאטס ערד קוקען אויף דער ליכטיגער זון, איז די שענסטע און איידעלסטע באשעפעניש דער עם־הארץ. ער באשטעהט פון כלו מדות און מעלות, און אפילו זיינע חסרונות זיינען בעלי־בתישע, לייטישע און דערגעהען גאנץ אפט צו דער מדרגה פון באזונדערע מדות. דער עם־הארץ האט בטבע פיינט חקירות, פילאזאפיעס, קאפ־דרייענים. ער ווערט חלילה פון גארנישט ניט נתפעל, אים טשעפעט ניט די וועלט מיט אירע גרויסקייטען און אירע קליניגקייטען, מיט אירע שעהנהייטען און העסליכקייטען. ער איז, וואס עס ווערט אנגערופען, א פראק־טישער חי־וקים. ער לעבט פון היינט אויף מארגען, זיין שכל פארנעמט נאר דאס, וואס עס האט א ממשות, וואס ער זעט ניט, דאס גלויבט ער ניט, און וואס ער זעט, איז ער חלילה ניט מחויב צו פארשטעהן. זיין כעס איז ניט חלילה קיין טיפער, שטענדיגער, דויערענדער, כמעט וואס ער דערגרייכט אן ארשין און דערפאר איז צוריק זיין באגייסטערונג גאר א פיצינקע, קוים וואס מען מערקט זי, און האט א פנים, ווי דער קליניגקער יוד אין ויזתא. פון באגייסטערונג האלט ער בכלל ניט, דאס איז א מדה, זאגט ער, פון ליידיג־געהער. געפיל — געפיל, זאגט ער, דאס איז א מדה מגונה, דאס פאסט ניט פאר א מענשען א בר־דעת.

דער עם־הארץ איז מיט זיך שטענדיג צופרידען, ער פאטשט זיך אין בייכעל און קוקט מיט א שטילען געלעכטערל אויף דער וועלט, ווי איינער זאגט, וואס דארף איך האבען שכל אז איך האב מזל. ער געהט זיך מיט אזן אויסגעטראטענעם וועג, יאגט זיך ניט נאך גרויסעם, און האלט פעסט דאס קליניגקע און פיצינקע אין האנד, האוחז ביד איז דער בעסטער וכל מאמינים. זיין תורה איז: די אויערען קענען ניט וואקסען העכער ווי דער שטערן, בע־סער א קאפיקע אין האנד, ווי א רובל אויף בארג. ער גלויבט מער ניט ווי אין מזומנים.

אן עקשן איז דער עם־הארץ גאר ניט, דאס הייסט ניט, אז ער איז חלילה ניט איינגעגלויבט אין זיין אמת, פארקערט, קיינער איז ניט אזא מאמין אין זיך זעלבסט, ווי דער עם־הארץ. נאר אזוי ווי ער ווערט ניט נתפעל פון דער וועלט און האט בטבע א קליינעם זכרון, זאגט ער זיך מארגען דעם היפך פון היינט און איבערמארגען דעם היפך פון מארגען. און דאס איז טאקי איינע פון זיינע שענסטע מעלות. א פראקטישער מענש רעדט אלעם לפי רוח הזמן,

---

*) פעליעטאן פון דער „נייער וועג", נום. 17, ווילנא, אויגוסט 1906.

קעפּעלדיגקייט פון „בונד". און אויב ביי דעם אָנהויב פון דער ציוניסטישער קאָאָניזאציאָן האָט זיך שוין דער אינטערנאציאָנאַלער סאָציאַליזם צוגעוועדעט צום ציוניזם, טאָ ווי בארעכטיגט זיינען דאָך די ערוואַרטונגען, וועלכע דער סאָציאַליסטישער ציוניזם לייגט אויף דעם אינטערנאציאָנאַלען סאָציאַליזם אין דעם גאנצען בוי און אויפבוי פון דעם ארבייטענדען ארץ־ישראל.

ווער עס שאצט אָפּ דעם „בונד" אלס סאָציאַליסטיש לגבי דעם ציוניזם, און אזעלכע זיינען פּאראן אויך צווישען אונזערע אייגענע רייען, דער באַווייזט נאָר, דאָס ער קאָן זיך פּאנאַנדערקלייבען אין היסטאָרישע ערשיינונגען נאָר לויט זייערע גאנץ אויבערפלעכליכע סימנים. אָבער אָפּשאצען א געזעלשאפטליכע ערשיינונג מיינט דערקענען די אינווייניגע באהאלטענע כחות, וועלכע טרייבען זי צו טענדענצען און צילען, וועלכע זיינען געלעגען אפשר א צייט לאנג פּארבאָרגען אונטער איר אייגענעם באוואוסטזיין. באטראכט מען דעם „בונד" און דעם ציוניזם דינאמיש, דאס הייסט, לויט דעם וואס פּאר א סאָציאַלער אינהאלט פון ביידע באוועגונגען האָט זיך געמוזט ארויסשייַלען, איז דער „בונד" דורך און דורך א רעאקציאָנערע ערשיינונג, בשעת דער כבוד פון א רעוואָלוציאָנערער באוועגונג געהערט דעם ציוניזם. און דער קאמף און די קרבנות פון „בונד" מאכען אים ניט פּאר א רעוואָלוציאָנערע באוועגונג, ווייל קאמף און קרבנות און סאָציאַליסטישע טרייקייט זיינען נאָר יעצט פּאראן מער אין ארץ ישראל, איידער וועו עס איז אין „בונד" פון גלות. ניט נאָך דעם מוט פון דער אידעע דארף געמאָסטען ווערען די אמת'ע רעוואָלוציאָנערע קדושה פון א באוועגונג. וואָס מער מיר דערווייטערען זיך פון דער הערשאישער צייט פון „בונד" און פון דער ראָמאנטישער צייט פון ציוניזם, וואס ווייטער עס לייגט פּאר אונז דער אונקענטיגער באַגינען פון ביידע באוועגונגען, אלץ קלאָרער גלענצען זיי יעצט אין זייערע ריכטיגע היסטאָרישע קאָליערן. דער ציוניזם ערשיינט אלס די נאציאָנאלע באוועגונג, וועלכע בויט א אידיש פּאָלק פון ארבייט אויף העכערע סאָציאַלע יסודות; דער „בונד", אלס די אסימילאטאָרישע באוועגונג, וועלכע וויל אויפלייזען און בטל מאכען דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין דער גלייכבארעכטיגונג פון גלות און פּאראייביגען דעם אנטי־סאָציאַלען און אנטי־קולטורעלען כאראקטער פון אידישען פּאָלק צווישען די פּעלקער צום אייביגען פּארדארבען פון אידען און צום שרעקען פון דער גאנצער מענשהייט.

(מערץ,2, 1922, פון „צייט").

א געוועטער מענש, אן ערליכער בעל־הבית, וועלכער איז נישט קיין עשיר, אבער ער האָט אויך נישט קיין עני. ער האָט אויך נישט קיין שום שכל, ווי מען זאָל זיך נישט אויסדריקן, ווייל ער איז נישט קיין נאַר. ער איז אויך נישט קיין חכם, ווייל ער איז נישט קיין נאַר. ער איז אַ מענטש ווי אַלע אַנדערע מענטשן, ווי אַלע מענטשן איז ער נישט בעסער, נישט ערגער, ווי אַלע מענטשן איז ער נישט קיין מלאך, נישט קיין שטן, ער איז אַ מענטש ווי אַלע מענטשן. ער האָט אויך אַלע מענטשלעכע שוואַכקייטן, ער האָט אויך אַלע מענטשלעכע כוחות, ער האָט אויך אַלע מענטשלעכע חולשות, ער האָט אויך אַלע מענטשלעכע מעלות, ער האָט אויך אַלע מענטשלעכע פעלער, ער האָט אויך אַלע מענטשלעכע טויגלעכקייטן, ער איז אַ מענטש ווי אַלע מענטשן, ער איז אַ מענטש ווי איך, ווי דו, ווי אונדזערע חברים, ווי אונדזערע פיינט, ווי אונדזערע פרענדלעך, ווי אונדזערע פרעמדע, ווי אונדזערע נאָענטע, ווי אונדזערע ווייטע, ווי אונדזערע פרוי'ן, ווי אונדזערע קינדער, ווי אונדזערע עלטערן, ווי אונדזערע ברידער, ווי אונדזערע שוועסטער, ווי אונדזערע פעטער, ווי אונדזערע מומעס, ווי אונדזערע קוזינעס, ווי אונדזערע שוויגער, ווי אונדזערע שוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערקינדער, ווי אונדזערע שוויגערפרוי'ן, ווי אונדזערע שוויגערמענער, ווי אונדזערע שוויגערפרויען, ווי אונדזערע שוויגערברידער, ווי אונדזערע שוויגערשוועסטער, ווי אונדזערע שוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקוזינעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערקעס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמוטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערפעטערס, ווי אונדזערע שוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערשוויגערמומעס, ווי אונדזערע שוויגערש

נאָך דעם גייסט פון דער צייט. און בשעת ער פארענדערט זיך פאָרט האָט ער אליין דערפון קיין שום הבנה ניט, ער מערקט דאָס נאָר ניט און עס דוכט זיך אים, אז ער איז נאָר דערזעלביגער ווי פון אייביג אָן. ער טענה'ט, דאָס די וועלט שטעהט אויף איין אָרט, און באמערקט ניט, אז ער דרייט זיך צוזאַמען מיט איר. פיינט בתכלית השנאה אָבער האָט ער, אז מען שטערט אים אין זיין זיסער רו, דערפאר ווערט ער אייך א דם שונא און פארלירט זיין גלייכגילטיגקייט. שטערט אים ווער אין זיין רואיגקייט, פארגעסט ער אָן אלע זיינע מרות און מעלות, אָן אלע זיינע אָרענטליכקייט און שבחים, און ווערט א משונה'דיגע, נאָר ווילדע בריה...

דער עם הארץ פון דער אידישער גאס איז אונזער אלטער בעל דבר, דער „בונד". ער האָט כמעט אויף דערויף א מאָנאָפאָל און וועט אם ירצה השם אויספירען זיין וועלטעל אין דיזער רעליע. ער איז ארויסגעוואקסען אויף גאָטס וועלט מיט דעם אמת אין בוזעם, אהן קאָפּ־דרייענים, אָהן מאטערנים, אָהן חקירות. פון קלערען און זוכען האָט ער קיינמאָל נאָרנישט ניט געהאלטען, זיין בעל־הבתישער שכל האָט זיך געבריקעוועט געגען יעדען פרישען געדאנק, געגען יעדער נייעם. וואָס ער האָט זיך אויסגעלערענט, מערקט ער עד היום ניט, וואָס ער האָט געזאָגט נעכטען, האָט ער שוין היינט פארגעסען און זאָגט דעם היפך דערפון. וואָס מער ער לערנט זיך און גיהט מיט מיט דער וועלט, אלץ מער בייזערט ער זיך, קאָכט ער זיך, איז אין כעס, גיסט פעך און שוועבעל אויף דער וועלט. מען שטערט דעם עם־הארץ אין זיין זיסער רו, דאָס קען ער ניט מוחל זיין.

דער „בונד" האָט געפונען פאר זיך א פארפלאָנטערטע ערשיינונג, וואָס פאָדערט נאָר א סך מאטערנים, כדי זיך אין איר פאנאנדערצונעמען, דאָס וואָס עס ווערט אָנגערופען, דאָס אידישע וועלטעל. נאָר ער איז דערפון חלילה ניט נתפעל געווארען, געגעבען א געזונטען זידעל, אלע גלייך, אָרים און רייך, און די אידישע וועלט איז געווארען קלאָר, ווי דער טאָג.

א באזונדערע פרנסה אין דער אידישער וועלט האָט זיך געמאכט דער „בונד" פון דעם ציוניזם. דאָ איז ער מיט זיין שכל הישר אריינגעדרונגען אין דעם תוך פון דער זאך און אלעם ערקלערט אויפין קלאָרסטען אופן. אווי ווי די אידישע קאפיטאליסטען וועלען געדריקט אין דער גאנצער וועלט פון דעם אנטיסעמיטיזם, זוכען זיי זיך מאכען אן אייגענע מלוכה אין ארץ־ישראל, כדי צו פארוועגדען די פרייע קאפיטאליסטן. עם פארשטעהט זיך, ממילא, אז דער „בונד" וועט אין אזא מלוכה פון כלו אידען ניט געהן, פאר אידישע קאפיטאליסטען ווי ער ניט האָרעווען, אלע זיינען גלייכע מיוחסים, אברהם, יצחק ויעקב'ס אייניקלעך (די מעשה איז געווען נאָך פאר דער נאַציאָנאלער אויטאָנאָמיע)..

אייך פּעך און שוועבעל, ווי׳ אייך דערשטעכן מיט א מעסער. נאָר ניט מערקענדיג אליין דאָס, הויבט ער אָן ביסלעכווייז מודה זיין, אז איר זייט האלב גערעכט, אז איר רעדט גאָרניט אזוי קרום. ניט מערקענדיג אליין פאר זיך, האָט דער „בונד" ביסלעכווייז אין געשריי און זידלערי דערעדט זיך צו אלערליי אפּיקורסות און מודה געווען, אז א טעריטאָריע וואָלט געווען גאָרניט שלעכט. נאָר וואס? מען קען עס ניט דערקאזען, אויף קיין אופן ניט, דאָס איז א חלום, אן אוטאָפּיע. דאָס זאָגט ער צוזאמען מיט דעם כשר׳ן ציוניזם...

נאָך אלע געהויבענקייט און זעלבסט־צופרידענקייט איז אויף דעם עם־הארץ א גרויסער רחמנות. ער זעט, ווי די וועלט ווערט פאמעלעך אנדערש, ווי די גאנצע קלוגשאפט זיינע איז ווערט א שמעק טאבאק, ווי די וועלט געהט פאָרווערטס, פאָרווערטס, דאָס מען קען זי ניט אויפהאלטען, דאמאָלס ווערט ער שוין גאָר עובר בטל, טוט שטותים און נארישקייטען, מער ווי כל זמן ער האָט געלעבט, דערעדט זיך מי יודע וואָס, און האָט זיין וועלטל אויסגע־שפילט. דער „בונד" געהט יעצט צוריק, פון וואנען ער איז געקומען, און איז מוחל אויף אלע אמאָליגע כבודים. ניטאָ קיין איינציגער פאָרשטעהער, בא־האלטען האָט זיך הינטערן אויוועג די נאציאָנאלע אויטאָנאמיע, פארשוואונ־דען איז דער אמאָליגער גלויבען אין זיך, דער גאנצער יחוס. און די מלחמה מיט די געגנער איז שוין געוואָרען א שטילערע, א מער בעל־בתישע, אן אָרענטליכע...

דער „בונד" איז שוין מודה, דאָס ער איז אויס בן־יחיד אויפ׳ן גאס און האָט שוין מפקיר געווען זיין הכשר אויף רעוואָלוציע. נאָר אוועקגעהענדיג פון דעם אלטען פּלאץ שטעלט ער זיך אין די באָקעס, ווי א בעל־הבית א יורה, און שרייט צום כלל־ישראל: זעט איהען, אז מיר זיינען אראָפּ פון גאס, וואָס עס טוט זיך! ניטאָ קיין פּאראָנדעק! אנארכיסטים עליך ישראל! קא־דאָאוע! שפּיכת דמים! הער צביון, א פּראקטישער מענש, טרעט ארויס אויף דער סצענע און ווייזט אויף באותות ומופתים, ווי עס געהערט זיך פאר פּראקטישע קעפּ, וואָס עס איז געוואָרען רחמנא לצלן ביי אידען, זייט דער „בונד" האָט אָנגעוואָרען די שליטה.

„די ס. ס. ביי דער ארבייט", שרייבט הער צביון אין דער „פּאלקס־צייטונג" און הויבט גלייך אָן א מעשה מיט כעלם. אין כעלם האָט געהאט א דין תורה ר׳ גרשון מיט ר׳ ליפּא׳ן, און ר׳ ליפּא האָט זיך אויסגעגלייכט צו צאָלען 300 רובל ר׳ גרשון׳ן. וואָלטען געווען שנים כהויתן, וואָלט ר׳ ליפּא געמוזט צאָלען טאקי ר׳ גרשון׳ן, כאָטש ר׳ גרשון איז גאָר ניט אזא שהנער ר׳ גרשון און האָט 9 יאָר געגומען ביי ר׳ דיפּא׳ן 24 פּראָצענט. נאָר אזוי ווי היינטיגע צייטען איז אראָפּגעפאלען דער מורא של מלכות און ר׳

דענעם געלעבטער, מיט וועלכען מען האָט זיי באגעגענט. וואס? דער פּראָלעטאריאט א לאנד! כע, כע, כע! סאָציאליסטישער ציוניזם! ניטאָ אין לעבען! און אלץ, וואס עס איז ניטאָ איז פארנונפטיג! דאָס איז דער פּילאָזאָפישער גרונדזאץ פון דעם עם־הארץ.

נאָר אזוי ווי דער עם־הארץ גלויבט ניט אין א זאך, וועלכע עס איז ניטאָ נאָך, אזוי ווערט ער וויניג נתפּעל, ווען ער זעט פאר זיך א נייע אונערוואר־טעטע ערשיינונג. דער עיקר איז פאר אים אָבער די פּראקטישע זייט פון דער זאך, אויף וויפיל דאָס נייע איז אים נוצליך אָדער שעדליך. אין דעם סאָציאליסטישען ציוניזם האָט דער „בונד" דערזעהן א הסגת־גבול, א קאָנקור־רענץ־זאך, א פּארטיי־היזק... און ער איז ארויס געגען אים אין א מלחמה, אין א פּורכטבאָרער בלוטיגער מלחמה. ראשית דבר האָט ער אים צושלאָגען טאָרעטיש, כדי, הייסט עס, יוצא זיין ניט אזוי פאר זיך, ווי פאר לייטען. אלע אידישע צרות, זאָגט דער „בונד", נעמען זיך פון צווי זאכען, פון דער זעלבסטהערשאפט און פון שבת. דער גוי איז א רשע, נאָר דער איד איז אויך קיין מענש ניט, — דאָס איז דער שליסעל צו דער גאנצער אידישער נעשיכטע. זאָגט דער „בונד", א נעדאנק איז דאָס געווויינליך פּראָסט און קלאָר און טיף. נאָר טאָריעס אָן א זייט, דער „בונד" האלט מער פון פּראק־טישער קריטיק, בפרט ווען ער איז אין כעס. שפּיאָנען! שטיצער פון דער זעלבסט־הערשאפט! היינט אויף יעדען וואָרט צען מעשות, יהופּעצער פאקטען... זיינען גענאנגען אמאל אין האלבער נאכט ארבייטער, דוקא לייט־טישע ארבייטער, בונדיסטען, האָבען זיי געהערט אנדערע ארבייטער ריידען־דיג, טעריטאָריע, פּאָליציע, טעריטאָריע פּאָליציע.. און כהנה וכהנה...

און באמת קען מען אויף אונזער בעל־דבר קיין פּראיבעל ניט האָבען, וואָס ער האָט זיך געבייזערט. ער האָט זיך געדרעמעלט אין אזא זיסען שלאָף, און דער עיקר אזוי נעסטארעט זיך נושא חן זיין ביי דער ווועלט, און מיט א מאל נא דיר, דער אידישער פּראָלעטאריאט אליין בונטעווועט זיך, מה יאמרו? וואָס ווועט מען זאָגען אין דער ווועלט? וואָס ווועלען זאָגען די אומות העולם? היינט גיבט טענה זיך אָפּ. אָבער אָפּ'טענה'ן מוז מען זיך, ווען עס שטעהט אויפ'ן קאָרט דאָס גאנצע ביסעלע כבוד.

און דער „בונד" האָט זיך אָפּגע'טענה'ט, געשריען פאר לייטען, פאר־מסר'ט ביי גוטע פריינד, פארזידעלט אזש כיז צום הימעל. אין „פּאָלעסטינא" ווילען זיי, די פּראָלעטאריער על פּי טעות, הייסט דאָס, מאכען א מלוכה, האָט ער פאר'מסר'ט אויפ'ן אמסטערדאמער קאָנגרעס. נאָר מיר לאָזען ניט, מיר ווילען ניט, מיר קעמפען דאגענען, מיר בלייבען דאָ אויף די ערטער, מיר די עכטע, די באוואוסטזיניגע...

דער עם־הארץ איז בטבע א מודה במקצת. דאכט זיך אָט גיסט ער אויף

צו דער געשיכטע פון סאָציאליסטישען ציוניזם

צו דער פאָרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם
צו דער געשיכטע פון סאָציאליסטישען ציוניזם

גרשון איז גאָר ניט אזא שעהנער ר' גרשון, מישט זיך אריין אן אָרגאניזאציע, און דוקא ניט דער אייניציגער פאָרשטעהער, נאָר ס. ס. און מען פּסקנ'ט, אז ר' גרשון זאָל צאָלען קנס, אזוי ווי עס פירט זיך היינטיגע צייטען רחמנא לצלן. אז ס. ס. נעמט זיך אָן פאר ר' ליפּאן, נעמט זיך אָן דער „בונד" פאר ר' גרשנ'ן און הער צביון, דער אדוואָקאט פון די כעלמער נארען, רעדט שוין פאַרבייגעהענדיג ניט מכח ר' גרשונ'ן אליין, נאָר מכח כעלם בכלל. ס. ס. נעמען פון ברית'ן, פון חתונות, שטעלען רויטע קערות! צי אז כעלמער זיינען נאראָנים, קומט אויף זיי אזא גזרה! און כעלם זיצט און קלאָגט, ווי אידען אמאָל אויף די טייכען פון בבל און הערמאנט זיך מיט טרערען אין די אויגען אן יענע גילדענע צייטען, בשעת אויף זיי האָט געמושלט דער אייני־ציגער פאָרשטעהער.

נאָר כעלם האָט נאָך אביסעל מזל, ביי לייטען איז נאָך ערגער. אין טשענסטאָכאָוו איז ממש שפּיכת דמים אָהן דעם „בונד"(*). דאָרטען איז געווען א מעשה מיט א „שרעקליכען מאָרד", דאָס הייסט עם האלט ביי א „שרעקליכען מאָרד" וועו דער „בונד" זאָל שווייגען. ס. ס. האָבען געכאפט א גנב, האָט דער גנב געכאפט קלעפ. נעמט זיך דער „בונד" אָן פאר'ן גנב און ראטעוועט אים פון „שרעקליכען מאָרד", וואָס האָט געזאָלט זיין אויפ'ן שול־הויף. אזוי געהט ארום נעבאך דער גנב אין גרוים סכנה, אָט וועלט ער געצ'לט דורך דעם „בונד", אָט פאר'משפט'ן אים ס. ס. ווייטער צו „שרעק־ליכען מאָרד". דאָ איז שוין ניט ווי אין כעלם מיט ר' גרשון און ר' ליפּא, דאָ געהט שוין אָן אין נפשות, זייט דער „בונד" איז אראָפּ פון פּלאָץ.

אזוי טענה'ט דער „בונד" צו כלל־ישראל, בשעת ער האלט ביי געזעגנען זיך פאר'ן אוועקגעהן. פאר מיינע יאָרען זיינען געווען אנדערע פּראָנדקעס, געווען אלעס שטיל, בעל־בתיש, ערליך, א פליג אויפ'ן וואנד ניט געטשעפּעט. איר וועט נאָך ביינקען, אידעלעך, נאָכ'ן אייניציגען פּאָרשטעהער. פאר אייער טובה זיך מוסר נפש געווען, ניט פּארדרעהט די קעפּ מיט טערייטאָריעס, מיט חקירות, מיט סאָציאלען אנאליז, מיט אידישע ווירקליכקייט, יעדע זאך געי נומען פון פּראקטישער זייט, און דער עיקר הדבר גלייכבארעכטיגונג, ראוונאָפּראוויע פאר כלל־ישראל.

וואָס מיר זיינען, זיינען מיר,
אָבער אידען זיינען מיר,
אידען, אידען זיינען מיר,
און פּראווען ווילען מיר..

(1906).

---

*) זעה „פּאָלקס צייטונג" נום. 135.

צו דער פאַרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציונזם

ווער עס שרייבט אָדער צייכענט נאָר אָן די געשיכטע פון א באוועגונג, איז מחויב אייגענטלעך אָנצוהויבען מיט דער פאַרגעשיכטע, וואַרום יאָר־צענטען פאר דער ענטשטעהונג פון א באוועגונג חלומ'ען איינצעלנע אויס־געקלײבענע זייערע אײנזאמע חלומות און עס טראַגט זיך אין דער לופט פאראײנצעלטע אידעען, וועלכע זיינען דער זויערטייג, פון וועלכע עס געהט אויף שפּעטער די באוועגונג. אויך די געשיכטע פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם האָט איר פאַרגעשיכטע, וועלכע איז א העכסט אינטערעסאַנטער קאַפּיטעל פון דער אידישער געשיכטע אין דער מאָדערנער צייט. דער גרויסער דייטשער רעוואָלוציאָנער און סאָציאַליסט מ א ז ע ס ה ע ס איז שוין אין יאָר 1862 געווען דער אײנגענטלעכער אָנזאָגער ניט פון דעם ציוניזם, נאָר פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם, וועלכער אונטערשיידעט זיך פון דעם בירגערלעכען ציוניזם גראד אזוי פיל, ווי די אידעאָלאָגיע פון דעם פראָלע־טאריאט פון דער אידעאָלאָגיע פון דער בורזשואזיע. אין לאַסאַלס מעמואַרען זיינען פאראן אייניגע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע באמערקונגען, וועלכע באַ־ווייזען, דאָס אין דער נשמה פון דיזען גרויסען רעוואָלוציאָנער האָבען זיך געקענט דערוועקען שטאַרקע אידישע אינסטינקטען. מאַרקס געניאַלע קריטיק פון דער אידישער אנטי־סאָציאַליסטישער בורזשואזיע, וועלכע ער רופט אָבער מיט דעם נאָמען אידענטום בכלל, הויבט יעצט אָן פאַרשטאַנען און אָבנעשאַצט צו ווערען נאָך איר גאַנצער סאָציאָלאָגישער און געשיכטס־פילאָזאָפישער פרוכטבאַרקייט מצד דעם מאָדערנעם אידישען נעדאַנק. אזוי איז דאָס געווים ניט קיין פאַראַדאָקס, וועו מען וועט זאָגען, דאָס די אידישע באַגרינ־דער פון דעם דייטשען סאָציאַליזם האָבען די ערשטע דערזעהען דאָס אידענטום און דאָס אידישע פּראָבלעם אין א נייעם ליכט.

אלם אונבאוואוסטע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע טענדענצען, וואָלט מען געקענט אָנרופען מאַנכע באשטרעבונגען פון די ערשטע פאַלעסטינצעס, פון די ביל'ו'צעס, פון וועלכע פילע זיינען געווען רוסישע סאָציאַליסטען. פילע פון די ביל'ו'צעס, די סטאָלבעס פון חבת ציון, ווי ליליענבלום, יהלל, און נאָך זיי פילע חובבי ציון אין לאַנדאָן זיינען געשטאַנען פריער מיט דער סאָציא־ליסטישער אידעען־וועלט. ביי דיזע סאָציאַליסטען האָט אָבער דער פא־לעסטינזם באלד אויסגעלופטערט דעם טרוּ־פסול'דיגען סאָציאַליזם, און דער גרעסטער טייל פון זיי האָט א דריי געטאָן די האַלבליעם השיבנו נאזאר אין די כשר'ע אידישקייט. עם איז אינטערעסאַנט, דאָס דער ערשטער בא־

ד״ר נחמן סירקין

(אין יאָר 1897)

בעלי־בתישע שול, און עס האָט זיי געצויגען צו דער פּאָלקס־מאַסע, צום פּראָלעטאַריאַט, צו קאַמף, צו מאַדערנע אידעען. זיי זיינען אָבער געווען קענטיג טיפערע נאַטורען איידער די קאַסמאָפּאָליטיש זשאַרגאָנישע גלגולים אין לאָנדאָן און אמעריקע. אויך איז די רוסישע אַטמאָספערע געווען מער מסוגל פאר פרוכטבאַרערע סאָציאַלע שאפונגען, זיי האָבען עס אריינגעטראָגען אין דער ערשטער אידישער ארבייטער באוועגונג א מער אָדער ווייניגער באוואוסטזיניגען אידישען גייסט, וועלכער האָט זיך אין „בונד" פיל שפּעטער ערשט געשטיגערט ביז צו א נאציאָנאַלער אידעע און א נאציאָנאַלען פּראָגראַם. די אידישע ארבייטער באוועגונג אין רוסלאנד אין דער פּאַרבונדיסטישער עפּאָכע, איז געווען די ערשטע בלאַסע נאָך אומבאהאַלפענע פּראָבע פון א סינטעז צווישען סאָציאַליזם און פּאַלעסטיניזם, אין וועלכען דער פּאַלעסטיניזם האָט זיך פארוואנדעלט אין אביסל אידישע פּאַלקסטימלעכקייט, אין סאָציאַליסטישע טעטיגקייט באזונדערס צווישען אידישע ארבייטער און מיט הילף פון אידיש.

בשעת אין דער מאַסע האָט זיך אָנגעהויבען צו ווערען א סאָציאַליסטישע באוועגונג מיט נאציאָנאַלע שטריכען, האָט אויך אין דער אינטעליגענץ אָנגעהויבען צו פּאַרמירען זיך די אונקלאָרע שטימונג פון סאָציאַליזם־נאציאָנאַליזם. דאָס איז געווען אין די נייניציגער יאָרען בשעת דער פּאַלעסטיניזם איז געקומען צו א קריזיס, און עס האָט זיך אויסגעדוכט, דאָס דער חלום פון א אידישער קאָלאָניזאציאָן מיט נאציאָנאַלע טענדענצען איז געווען ניט מער ווי א היסטאָרישער טעות. לויט דעם כלל, וועלכער האָט זיך שפּעטער נאָך און ביז צום הוינטיגן טאָג ארויסגעוויזען פאר ריכטיג, דאָס ווען עס פאַרשווינדעט די טעריטאָריאַליסטישע האָפנונג ביי אידען, פילט אוים „נאציאָנאַליזם" די אידישע פּוסטקייט, איז אין יענע נייניציגער יאָרען אויסגעווּאַקסען א סאָציאַליסטיש־נאציאָנאַליסטישע זוכענישׂ, וועלכע האָט אויך תוך כדי דבור אין דער ארגאניזאציאָן פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט און אין פּאַרטיזרונגען אין אידיש געפונען אַלע תשובות אויף אַלע זוכענישען. אין דער אידישער שטודענטנשאפט אין רוסלאנד און אויסלאנד פלעגט זיך דיסקוטירען דאמאַלט דאָס פּראָבלעם פון אידישען נאציאָנאַליזם, אָבער די דיסקוסיאָנס־מוזיקאנטען האָבען דאמאָלט ערשט געשטעלט די פידעל און געפרופט די סטרונעם פאר דער גרויסער דיסקוסיאָנס־סימפאָניע, וועלכע האָט זיך צען יאָר שפּעטער פאַנאַנדערגעשפּילט אויף אַלע כלים בכל תפוצות ישראל. און אזוי ווי פון יעדער דיסקוסיאָן מוז ארויסקומען עפּעס א שטיקעל פּראקטישע זאך, זיינען אויך פון יענע דיסקוסיאָנען באשאפען געווארען אייניגע געזעלשאפטען צו פארשפרייטען פּאָפולערע ביכלאך אויף אידיש. אויף וויפיל מיר איז באקאנט, האָבען דיזע געזעלשאפטען ארויסגעגעבען אין

שרייבער פון דעם אידישען סאָציאַליזם, אָדער בעסער געזאָגט פון דעם העברעאישען סאָציאַליזם אין דער דייטשער צייטשריפט „ריכטערם סאָציאַליסטישע יאָרביכער" אין די זיבעציגער יאָרען, דער אידישער סאָציאַליסט א. וו. ראבינאָוויץ, אין לאָנדאָן, איז געוואָרען שפּעטער א כשר־פרומער חובב־ציון.

פאר א סינטעז פון סאָציאַליזם און ציוניזם זיינען ניט די מענשען און ניט די צייט דאמאָלט געווען מסוגל. האָט זיך ביי דעם נאָך גאנץ שוואכען, אין דער טופט שוועבענדען אידישען סאָציאַליסט ערוועקט דער אידיש נאַציאָנאַלער אינסטינקט, האָט ער זיך אָבגעקערט פון זיין סאָציאַליסטישען גאָט, און האָט זיך אויסגעטראכט א ווילדע טעאָריע, — דאָס סאָציאַליזם און דער פּראָגרעס בכלל זיינען שערליך פאר אידישקייט. אויך דער אנדער פאָל איז פאָרגעקומען ניט זעלטען, דהיינו דאָס א פאַלעסטינער און חובב־ציון צונויפקומענדיג זיך מיט דער אידישער ארבייטער־מאסע פלעגט אויפנעמען דעם סאָציאַליזם און דערמיט אויך פון דעם פארברענטען סאָציאַליסט מגולגל ווערען אין א פאר'שרפ'עטען קאָסמאָפּאָליט. אלס א ביישפּיל פון דיזען גלגול קען דינען פילִיפּ קראַנץ, איינער פון די ערשטע, ווען ניט דער ערשטער סאָציאַליסטישער אגיטאטאר און שרייבער צווישען די אידישע מאסען... פילִיפּ קראַנץ איז דער זעלביגער ראָמבראָ, וועלכער האָט אין פּאַריז געשריבען פייערדיגע פאַלעסטינישׂ־נאציאָנאַליסטישע ארטיקלען אין רוסיש, און האָט דערנאָך אין לאָנדאָן אָנגעהויבען שרייבען ניט ווייניגער פייערדיגע אסימילאָטאָריש־קאָסמאָפּאָליטישע ארטיקלען אין אידיש. ווי געזאָגט, דער סינטעז צווישען פאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם האָט ניט געהאט דאמאָלט קיין מזל־ברכה, אָדער דער סאָציאַליסט פלעגט פארפּאָרען אויף דעם פאַלעסטינער פלעגט מיט א געזונטען זידעל אויף כלל ישראל נתעלה ווערען אין די קאָסמאָפּאָליטישע עולמות.

סימנים פון א אינווייניגער דערנעהענטערונג צווישען פאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם האָבען זיך אָנגעהויבען ווייזען אין דער ערשטער אידישער ארבייטער־באוועגונג, פון וועלכער עס איז שפּעטער ארויסגעקומען דער „בונד". א גרויסער טייל פון די גייסטיגע שעפער פון דער אידישער ארבייטער־באוועגונג אין רוסלאנד זיינען געווען געווועזענע פאַלעסטינצעס און חובבי־ציון, צווישען וועלכע עס פארדינט דערמאָנט צו ווערען גאנץ באזונדערס דער בונדיסטישער קעמפער א מ ס ט ע ר ד א ם פון מאָהילעוו. די פאַלעסטינצעס, וועלכע האָבען נעהאָט א נשמה אין זיך און האָבען באקומען אביסעל בילדונג, איז נאטירליך געווארען איינג אין דער שטיקענדיגער אטמאָספּערע פון די חובבי־ציון, וועלכע זיינען צוריק פארקראָכען אין די אלטע

א וואונדערליכע באשעפענישׂ. די רעוואָלוציאָן פון „בונד" און דאָס לאַנד פון ציוניזם האָבען אלם צוויי שעפּערישע אידעען געמוזט פירען צו א נייער אידעאָלאָגישער און געזעלשאפטליכער שאפונג, צו א העכערען סינטעז. דער לופטיגער, אָרימענקער, נאציאָנאל־סאציאליסטישער גרעאנק האָט זיך דאָ דערזעהן פאר העכערע פּראָבלעמען און גרעסערע פערספּעקטיוון. ער איז פארשוואונדען אין זיין באשרייבקטקייט און זיין פלאץ האָבען פארנומען די נייע ערנסטערע און טיפערע זוכענישען נאָך א סינטעז צווישען סאָציאליזם און ציוניזם, די אידעאָלאָגישע קאמפען פאר דעם סאָציאליסטישען ציוניזם. עס האָט זיך אָנגעהויבען יענע שטורמישע עפּאָכע פון דער אידישער אינטעליגענץ, אין וועלכער עס זיינען אנטשטאנען פּראָגראמען, טעאָריען, גרופּען, פּארטייען, שפּאלטונגען, פּאראיניגונגען, און וועלכע זוכען עד היום נאָך זייער לעצטע פּארטיינע און פּראָגראמאטישע אָבשליסונג. אָבער וועלכע קענען אלע צוזאמענגעפאסט ווערען מיט דעם א י י ן געמיינשאפטליכען וואָרט: סאָציאליסטישער ציוניזם.

נאנצען איין ביכעל, אמת א גלענצענד אויפגעשריבענעם, וועגען דארוויניזם, פון א. דאווידסאן. דאָס איז געווען דער אייניציגער ציפליאנאקל, וועלכען די נאציאנאל־סאציאליסטישע אינטעליגענץ האָט אויסגעבריט פון אירע דים־קוסיאנס־אייער.

אָט דיזע אלע נאציאנאליסטען־סאָציאליסטען זיינען געווען שמאָליגע מער אָדער ווייניגער פארברענטע פּאלעסטינצעס. דער אויסגעוועבטער פּאלעסטיניזם האָט געגעבען פון זיך די נאציאנאליסטישע ריחות אין דעם סאָציאליסטישען בוקעט. דיזע שמעקענדיגע נאציאנאלע אידישקייט האָט אין גרונד גענומען דאמאָלט אזוי ווייניג געוואוסט, וואָס זי ווי! און וואָס זי זוכט, ווי רחמנא לצלן היינט. דער אונטערשייד איז נאָר דער, דאָס היינט לאבען גוטע פריינד פון דער אידישקייט, בשעת דאמאָלט האבען שונאים פאר איר אביסעל מורא געהאט. ווער וויס, אפשר וואָלטען שונאים דאמאָלט מער גרונד געהאט צו לאבען איידער מורא צו האבען, וואָרום דיזע נאציאנאליסטישע שטימונג דאמאָלט וואָלט זיך באלד געקענט אויסווועבען און אויסלופטערן, און מגולגל ווערן מיט הארצוויטאג אין קאסמאפּאליטישען סאָציאליזם מיט אידישקייט על פּי אונס. דיזע שטימונג איז אָבער היסטאָריש מגולגל געוואָרען אין עטוואָס אנדערעם און איז געוואָרען דער אויסגאנגס פונקט פון נייע אידאָלאָגישע און פּארטיי שפּאלטונגען און קאמפּען דורך די צוויי גרויסע היסטאָרישע געשעהנישען אין אידישען פּאָלק, דעם אויפטרעטען פון דעם פּאָליטישען ציוניזם און דער גרינדונג פון „בונד", וועלכע זיינען ביידע פּארגעקומען אין איין צייט, אין סעפּטעמבער 1897.

דער ציוניזם, וועלכער האָט געגעבען דעם אידישען נאציאנאליזם אין דער שטאָטס־אידעע דעם העכסטען אויסדרוק, איז אָבער געבליבען ליגען פּאָליטיש און קולטורעל אין אידישען מיטעל־אלטער. דער „בונד" האָט נעגעבען דער אידישער רעוואָלוציאָן דורך דער גרינדונג פון א אידישער סאָציאליסטישער פּארטיי איר שענסטע געשטאלט, האָט אָבער ניט געהאט דעם מוט אינגאנצען ארבעטוואוארפען פון זיך די אסימילאציאָנס־שמאָטעס פון דער אידישער בורזשואזיע. דער ציוניסט, וועלכער איז אין זיין פּראָזאָליגיע „ארויסגעצויגען פון גוי'שען גלות" עם כל ישראל יחיו אין ארץ ישראל, און איז אין ווירקליכקייט געפאלען כורעים פּאָליטיש פאר די הארען פון גלות און געווען סאָציאל שטומפ צו כל ישראל אחיו, איז געווען א משונה'דיגע בריה, פול מיט ווידערשפרוכען. דער בונדיסט, וועלכער האָט נערעדט פון דער אידישער רעוואָלוציאָן מיט איר ענדציל — די פרייהייט פון מסחר פאר כל ישראל אין דער גלות־בלאָטע, איז געווען ניט ווייניגער

הערצל'ען האט זיך דער קאנגרעס איינגעגעבען קודם כל, ווייל ער האט געהאט אויף סטעמפס, און נאך מער איידער אויף סטעמפס. וואלט הערצל געדארפט אנקומען צו כלל ישראל, ווען געלד, וואלט ער פארביסען די ליפען פון עגמת נפש, און דער קאנגרעס וואלט זיך אין בעסטען פאל אויפגעלייזט אין א פאר מאמרים אויף די שפאלטען פון דער שפּפּערישער אידישער פובליציסטיק. אבער הערצל האט געהאט דריי גרויסע מעלות: א מיליאן פראנק אין פאקעט, א נשמה אין הארץ און א קליינינקע אכטונג פאר די חכמה ליעזשאנקע פון כל המינים, וועלכע האבען געגומען וואפען פאפירענע שטיינדלאך אין דעם בעסערען מענשען.

מיט דעם היליגען געפיל פון א היסטאָרישער פארוואונדערונג זיינען זיך צונויפגעקומען אן ערך 200 מענשען צום קאנגרעס, וועלכע זיינען פון קיינעם ניט געשיקט געוואָרען, וויל עם זיינען גאָר ניט געווען דאמאלט קיינע ציוניסטישע אָרגאניזאציאנען.

דיזע 200 „דעלעגאטען", פון וועלכע א העלפט זיינען געווען סטודענטען, האבען אבגעהאלטען אין דעם קליינעם זאל פון דעם באזעלער קאזינא דעם ערשטען ציוניסטישען קאנגרעס און געגרינדעט די ציוניסטישע אָרגאניזאציאן.

אויף דעם ערשטען קאנגרעס איז זיך צונויפגעקומען א קריז פון נאַציאנאליסטען־סאציאליסטען פון פארשידענע מינים. דר. פארבשטיין און דר. בירנבוים, פון וועלכע דער ערשטער איז א סאציאל־דעמאקראטישער רעפּרעזענטאנט אין דער שווייץ, און דער צווייטער איז א ראדיקאלער נאַציאנאליסט, האבען געהאט רעפעראטען אויף דעם קאנגרעס. דר. לאנדאו, וועלכער איז דאמאלט ווייניגסטענס געווען א סאציאליסט, איז געווען הערצל'ס רעכטע האנט און דער רעדאקטאר פון דער „וועלט". עס זיינען נעקומען ראדיקאלען פון בערלין, מאנפּעליע, צוריך, בערן, און די קליינע גאלערי איז באשטאנען כמעט אינגאנצען פון אייגענע חברים פון די קאלאָניעס, כאטש נעם און ערקלער גלייך די סאציאלע רעוואלוציאן אין ציוניזם.

אבער די אלע ראדיקאלען האבען זיך אויף דעם קאנגרעס עפענטליך ניט באטיליגט מיט זייער סאציאליזם. עס איז געווען דער ציוניסטישער אָרגאניזאציאנס קאנגרעס, וואס זיין אנהויב און זיין סוף איז געווען דער ציוניזם, די „עפענטליך־רעכטליך געזיכערטע היימשטאט אין פאלעסטינא".

דערפאר אבער זיינען אויסערהאלב פון דעם קאנגרעס געשטיגען הויך די כוואליעס פון דער דיסקוסיאן וועגען ציוניזם־סאציאליזם, און דיזע כוואליעס האבען זיך שפעטער פארשפרייט בכל תפוצות ישראל, וואו א אידישע אינטעליגענץ לעזט ביכלאך און זוכט דעם אמת. די נייעס איז אבער באַשטאנען אין דעם, וואס די דיסקוסיאן איז גלייך געשטעלט געוואָרען ניט מער

צו דער געשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

(ערינערונגען)

1.

דער ציוניזם און דער בונד האָבען אָנגעטראָפען שוין איינציגע נאָציאָ־נאַליסטען־סאָציאַליסטען און א שטיקל נאציאָנאַליסטיש־סאָציאַליסטישען סענטימענט אין דער אידישער אינטעליגענץ, וועלכער איז אָבער געווען נאָך גאנץ אונקלאָר און אונזיכער. דיזע שטימונג האָט זיך געמוזט איצט אָנ־הויבען צו פארמירען, ווייטער צו ענטוויקלען, זיך קלאָר צו מאכען איר באציאונג צו די נייע ערשיינונגען, און איז אריינגעפאַלען, פארשטעהט זיך, אין דעם קעסעלגרוב פון קאמפען, מאטערנישען, איינזייטיגקייטען, שוואנקונ־גען, האָפנונגען, צווייפעל און פארצווייפלונגען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען די חבלי לידה, די געבורטסווייען פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם.

אויף דעם ערשטען ציוניסטען־קאָנגרעס אין 1897 אין באזעל, זיינען זיך צונויפגעקומען א גאנץ היבשע צאָל פון סאָציאַליסטען־נאָציאָנאַליסטען פון פארשידענע אונ־יווערזיטעטס־פלעצער און, געווייניליך, פון פארשידענע קאָלירען. אייגענטליך האָבען זיך דיזע ראדיקאַלען געדארפט צונויפקומען נאָך פריער אויף א צוזאמענפאָר אדער קאָנגרעס, וואס נאָך פאר הערצל'ען האָט מען שוין געדארט און דיסקוטירט וועגען א קאָנגרעס.

וען איך וואָלט געפירט א בוכהאַלטעריע פון די אונענדליכע אוועגטען, וועלכע איך האָב פארבראכט אויף ארכיוועגען די גאולה, וואָלטען די דים־קוסיאָנס אוועגטען וועגען א קאָנגרעס צוליב דער אָרגאַניזאציאָן פון דעם נאָציאָנאַל־פאַלעסטינישען אידענטום געקענט אויסמאכען א באזונדערען קאפיטל. אויף א באשפרעכונג צוליב דעם ענין אין מיין שטודענטען־קאמער אין בערלין מיט א יאָר פופציג צוריק, האָט זיך באטייליגט די סמעטענע פון אונזער דאמאַלסדיגען קרייז פון סטודענטען און אקאדעמיקער. דער סוף פון דיזער אסיפה איז געווען ענליך צו פילע אַנדערע אסיפות, אין וועלכע מיר איז נאָך אויסגעקומען אין לעבען זיך צו באטייליגען, דאָס הייסט, מען האָט פארגאָסען דעם סאָציאַלען פעסימיזם מיט א היבשע פּאָרציע הייסע גלעזלאך טיי. דער עולם האָט זיך געהיצט און געקילט, ווי עס פירט זיך ביי אידישע אינטעליגענטען, ביז וואנען דר. נתן בירנבוים האָט א פרעג געטאָן די זעהר וויכטיגע נאציאָנאַל־עקאָנאָמישע פראגע: חברה, וואו וועט מען נעמען אויף סטעמפּס? — דערמיט האָט דער קאָנגרעס־פּראָיעקט מיט איין קלאַפּ ארויסגעלאָזען די נשמה...

מאטיע, אידישקייט, אידיש-רעוואָלוציאָנערע טועכצען, האָט ער ביי זיי אויסגעלופטערט דעם לעצטען רעשטעל פון פאר'גנב'עטען סאָציאָליזם אָדער אנארכיזם. אלץ מער און מער האָבען זיך פאנאנדערגעשיידען ציוניזם און סאָציאָליזם און אויפגעשטעלט איינער געגען דעם אנדערען זייערע פייער־שפייענדע קאנאָנען.

א אינווייניגער אינסטינקט און א טיפע איבערצייגונג פון א העכערען אמת האָבען מיר דאמאָלט געגעבען דעם מוט אָנצוהויבען פרייידיגען דעם סאָציאָליסטישען ציוניזם און שטעלען זיך געגען דער גאנצער אידישער אינטעליגענץ.

אויב אין דעם קאָפּ פון איין מענשען קען די אידעע פון א אידישען לאנד און דער אידישער רעוואָלוציאָן זיך פאראייניגען צו דער שענסטער האַרמאָניע, טאָ פאר וואָס קען דאָס ניט ווערען דער לעבעדיגער שעפּערישער געדאנק פון דער גאנצער אידישער אינטעליגענץ, פון דעם גאנצען אידישען המון? דער שפּאט און די אירָאָניע, דיזע וואָפען פון אלע קליינקעפּעלדיגע און פּוסטע סטאדטען־מענשען, דארפען געשטעלט ווערען ניט אויף דעם חשבון פון דער צייט. און איך האָב דאמאָלט איבערגענומען אויף זיך די אונדאנק־באַרע אויפגאבע צו זיין א סאָציאָליסט צווישען ציוניסטען און א ציוניסט צווישען סאָציאָליסטען, און, עס פארשטעהט זיך, דאָס יעדער צד האָט זיך געווערט מיט די הענט און די פיס, און מיך אָבגעשיקט — צו דעם צד שכנגדו.

ווי עס פירט זיך אין דער זינדיגער וועלט, הויבט מען אָן יעדע נייע אידעע מיט א רעפעראט. מיין ערשטען פארזוך פון א סינטעז צווישען ציוניזם און סאָציאָליזם, אלס סאָציאָליסטישען ציוניזם, האָב איך געבאָרען אין א רעפעראט, וועלכען איך האָב געהאלטען אין צוריך אין 1898, אין דעם ציוניסטישען פאראיין „העסיאנא".

אין צוריך איז דער רעפעראט אראָבגענאנגען נישקשה. דער רעפעראט איז געווען געשריבען אין דער דייטשער שפּראַך און עס זיינען געקומען א גאנצער קרייז פון דייטשע אנארכיסטען, פאר וועלכע, כידוע, קיין אידעע פון יליד אשה איז ניט פסול, אזוי דאָס די רוסישע „קאָאָניע" האָט זיך אויסגעצייכענט דאמאָלט מיט צווייי מעלות, אי זי האָט דעם רעפעראט ניט פארשטאנען, אי זי האָט זיך געשעמט צו דיסקוטירען פאר גוים. דערפאר אָבער האָט זיך דערזעלביגער רעפעראט אין בערן געענדיגט מיט א קאטא־סטראָפע. דער טיל פון פובליקום, וועלכער האָט דעם רעפעראט ניט פאר־שטאנען, און הפנים דאָס עס איז געווען א גאנץ היבשער טיל אועלבער, האָט אָנגעהויבען צום סוף פון דער לעקטשור, אנשטאט פּאטשען ברַווא, צו שרייען בקול רם: בורזשוא! „בורזשוא" האָט געהאט דאמאָלסט א דאָ־

אונטער דעם טיטעל נאציאָנאליזם־סאָציאליזם, נאָר א סך קלאָרער און קאָנסעקווענטער: ציוניזם־סאָציאליזם.

וואו זאָלן זיך יעצט אהינטאן די נאציאָנאליסטען־סאָציאליסטען, בשעת דער אידישער נאציאָנאליזם האָט באקומען זיין אויסדרוק און אָרגאַניזאציאָן אין בורזשואזען ציוניזם, און דער אידישער סאָציאליזם האָט אויפגעלעבט אין דער אידישער ארבייטער־באוועגונג? וואָס פאר א סמיכת הפרשה האָט דער סאָציאליסט מיט דער ציוניסטישער באוועגונג און אָרגאַניזאציאָן, און וואָס קען ער דאָרטען אויפטאָן מיט זיינע צען קלאָסען־קאמף־פינגער, וועו דער ציוניזם ליגט דאָך סוף כל סוף אין די הענד פון די גוי'שע קיסרים און אידישע מיליאָנערען? און אויב דער סאָציאליסט זאָל שוין גובר זיין דעם יצר הרע און זיך שטעלען אונטער דער בלוי־ווייסער פאָן פון ציון, טא וואָס זשע וועט ער זאָגען דעם אידישען פראָלעטאריאט? די הארבסטע קשיא איז דאמאָלט באשטאנען אין דעם, ווי קען מען פרייד־זיגען דעם ארבייטער פון איין זייט קלאָסען־קאמף געגען די אידישע בורזשואזיע, און פון דער אנדערער זייט ציוניזם בשותפות מיט דער אידישער בורזשואזיע? דאָס זיינען געווען די פראגען, וועלכע האָבען דאמאָלט געהאלטען אין אויפרעגונג די קרייזען פון ראדיקאלע נאציאָנאליסטען און אידישע סאָציאליסטען, אין וועלכע איך בין געשטאנען. פון גרינדען א נייע פארטיי מיט א נייעם פראָגראמאטישען אינהאלט, בעת דער ציוניזם און דער בונד זיינען נאָך ערשט געלעגען אין די ווינדלאך, דערפון האָט, נאטירליך, דאמאָלט קיינער ניט גע'חלום'ט.

די פאליטישע צוגעהעריגקייט פון דעם אינטעליגענט ווערט באשטימט א חוץ פון זיין בילדונג און טעמפּעראמענט, פון זיין מוח און הארץ, נאָך פון דעם אויף וויפיל דיזע אָדער יענע פארטיי העלפט באפרידיגען זיינע גייסטיגע און מאַראלישע אינטערעסען.

דער ציוניזם מיט זיין בורזשואזער בעלי־בתישער קלויבקעפעלדיגקייט און די זיבען מאָל רעאקציאָנערקייט, וועלכע ער האָט צונויפגעשלעפט פון אומעדום, וואו ער האָט זיך געקערט און געוועגדעט, האָט ביי די ציוניסטיש געשטימטע סאָציאליסטען ניט געפונען קיין גרויסען חן. זיי האָבען זיך באלד געלאָזען שווימען מיט דעם שטראָם פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג, וועלכע האָט שוין אָנגעהויבען שטורמען אין רוסלאַנד. און האָבען באלד אָנגעהויבען פאָנאנדערברייטען זייער שטארקען נאציאָנאלען אינסטינקט אויף ניט געשטויגענע און ניט געפלויגענע קריטיק פון ציוניזם און בונדיסטי־שע אידישקייט. מיט דעם ציוניזם פון דיזע סאָציאליסטען האָט עם גע־האלטען שמאָל. נאָך שמאָלער האָט עם געהאלטען מיט דעם סאָציאליזם פון פילע ראדיקאלע נאציאָנאליסטען. דער ציוניזם האָט ווי א כאפ געטאָן אונטער זיינע פליגלען און פליענדיג מיט זיי איבער אלע רוחות פון דיפלא־

מערקווירדיגקייט פון אזא סארט איינפאל. דערצו איז דער ארטיקעל געווען געשריבען אין דייטש און בארעבענט אויף דאם דאמאלטדיגע ציוניסטישע פובליקום, פאר וועלכע סאציאליזם איז געווען א ווילדע שרעקענדיגע באשעפעניש. די אידישע סאציאליסטען אין דייטשלאנד און עסטרייך זיינען, נאטירליך, וויניג וואם געווען מסוגל אויפצונעמען צויניסטישע אידעען און קארעגירען זייער סאציאליזם. זיי זיינען געווען, און זיינען על פי רוב געבליבען ביז היינט, כפול'דיגע אסימילאנטען, אי אלם אנגעהעריגע פון דער אידישער בורזשואזי, אי אלם אינטערנאציאנאלע סאציאליסטען.

גאנץ אן שטורם איז אבער דיזער פארזוך ניט איבערגענאנגען, און אין אייניג קרייזען האט ער ארויסגערופען אן אינטערעס און א דעבאטע. שוין אין יאר 1898, אין דעם ערשטען יאר פון דעם פאליטישען ציוניזם, זיינען ארויסגעוואקסען אין ווין ארבייטער ציוניסטען, אדער בעסער געזאגט, האנדעלם אנגעשטעלטע ציוניסטען אונטער דער פירונג פון דר. לאנדוי. דאמאלט איז לאנדוי געווען א ציוניסט און האט זיך געהאלטען פאר א ראדיקאל; איצט איז ער ביידע זאכען ניט. נאך דעם ווי לאנדוי האט געהאט עפעם א שטיקעל סכסוך מיט הערצל'ען, האט ער זיך א דרעה געטאן נאך לינקס און האט זיך געשטעלט אן דער שפיץ פון א ציוניסטישער ארבייטער פאראיינigung און באשאפען בלומרשט א ציוניסטישע ארבייטער באוועגונג מיט א קלייניקען זשורנאל אין דייטש פון 16 זייטלאך א מאנאט: „דער אידישער ארבייטער". סאציאליזם איז אין דיזער „באוועגונג" מיט איר זשורנאל ניט געווען אויף א רפואה. פארקערט, איז דארט געווען, ווי אין אלע ציוניסטישע ארבייטער פאראיינען אין אנהויב, א היבשע פארציע קריטיק פון סאציאליזם און אידישער רעוואלוציאן בכלל. אויפגעליבען האט זיך דיזע „באוועגונג" פון אביסעל טראדיציאנעלע האנדעלסאנגעשטעלטע פון א פאר אינטעליגענטען מרי־נפש, וועלכע האבען געהאט א שלעכטען אפשניט אין דער סאציאליסטישער באוועגונג. פון דיזע קרייזען וואלט זיך אבער נעקענט אויסבילדען א קערענעל פון באוואוסטזיניגערע עלעמענטען פאר א שפעטערדיגער פארטיי בילדונג, וועו דער גאנצער שטורם אין גלאז וואסער וואלט זיך ניט אויסגעשטורעמט אין א פאר חדשים, נאך דעם ווי דר. לאנדוי האט זיך צוריקגעצויגען פון אלע באוועגונגען בכלל. פון דעם דייטשישען „אידישען ארבייטער" זיינען ארויסגעקומען, אויף וויפיל איך געדיינק, א פינף נומערען, און מיין ארטיקעל און בראשור האבען געפונען דארט א בריוטע רעצענזיע.

א דעבאטע האט שיעור ניט ארויסגערופען מיין בראשור אין אמעריקא אויף די שפאלטען פון דער דאמאלטדיגער סאציאליסטישער „נייע צייט", וועלכע איז רעדאקטירט געווען פון פיליפ קראנין. דאם אינטערעסאנטסטע

פּעלטע באדייטונג, אָדער דאָס פּלעגט מיינען: דו ביסט א פּאַרך, אָדער דאָס פּלעגט מיינען: איך פּארשטעה ניט וואָס דו רעדסט.

אָב'טענה'נדיג זיך צוריק מיט מיינע געגנער אין „דעם לעצטען וואָרט", האָב איך זיך געסטאַרעט אויסצוטייטשען דעם רוף „בורזשוא" אין דעם צווייטען זין. אָבער צי האָב איך געהאט אן ערפאָלג אין דעם, וויים איך אייגענטליך עד היום ניט.

דעם רעפּעראט, וועלכען איך האָב געהאלטען אין צוריך און בערן מיט א פּארשידענעם מזל, האָב איך באלד דאַרויף, אונטער דעם נאָמען „די אידענפּראָגע", אָבגעדרוקט אין דער גרעסטער סאָציאַליסטישער מאָנאַט־שריפט אין יענער צייט „דייטשע וואָרטע", וועלכע איז ערשינען אין וויען. דער רעדאקטאָר פון די „דייטשע וואָרטע" איז געווען פערנערסטאָפער, דער איצטיגער וויים־פּרעזידענט פון דעם עסטרייכישען פּאַרלאַמענט, מיט וועלכען איך האָב געהאט נאָך פון פריערדיגע יאָרען א פּארבינדונג אלס מיט־ארבייטער פון די „דייטשע וואָרטע". שפּעטער האָב איך באארבייט דעם ארטיקעל אין א באזונדערע בראָשורע אונטער דעם נאָמען: „די אידענפּראָגע און דער סאָציאַליסטישער אידענשטאַט".

אזוי האָב איך צום ערשטען מאָל ארויפגעבראכט דאָס פּראָבלעם פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם אין דער איידאָפּאישער סאָציאַליסטישער ליטעראטור, — מיט וואָס פּאר אן ערפאָלג, וועלען מיר זעהען שפּעטער.

.2

מיין ארטיקעל אין די „דייטשע וואָרטע", ווי אויך מיין בראָשורע „די אידענפּראָגע און דער סאָציאַליסטישער אידענשטאַט", איז ארויסגעגאנגען פון דער אידישער נאָציאָן אלס גאנצעם און האָט באהאנדעלט דאָס אידישע פּראָבלעם פון געשיכטס־פילאָזאָפּישען און פּאָליטישען שטאַנדפּונקט. די טעריטאָריאַלע רענעסאנס פון דעם אידישען פּאָלק און זיין אנשלוסונג צו דער רעוואָלוציאָן אין דעם סאָציאַליזם איז געווען דער שלוס־אקאָרד פון די באטראכטונגען וועגען דער אידישער אידעע און לאגע. אזוי ווי עס איז ניט געווען קיין טענדענץ צו באשאפען א סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע פּארטיי, האָט אין יענעם ארטיקעל געפעלט דער אויסגעשפּראָכענער אויסגאנגס־פונקט פון די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם אידישען פּראָלע־טאריאט.

דיזער ערשטער ליטעראַרישער פּארזוך צו באגרינדען דעם סאָציאַליס־טישען ציוניזם אין יאָר 1898 האָט ניט ארויסגערופען קיין מערקבארען עכא. סאָציאַליסטען־ציוניסטען זיינען דאמאָלט ניט געווען, און דער אינטערעס צו אזעלכע קאמבינאציעס איז געווען העכסטענס נאָר וועגען דער קוריאָזער

דיפלאמאטישער שתדלן, פארוואנדעלט אין א קאריקאטור. עס האט זיך אנגעהויבען די סדרה פון דער ציוניסטישער דיפלאמאטי, וועלכע האט דעם ציוניזם אליין מער און מער געשטופט אין דעם אידישען מיטעל־אלטער, און אין דער אידיש־בורזשואזע מיאוסקייט. דער ציוניזם, וועלכער האט גע־פרוידיגט די באפרייאונג פון דער אידישער נאציאן אין דער צוקונפט, איז געווארען א באוועגונג צוליב דער פארנארעשונג און פאליטישער פאר־פינסטערונג פון דער אידישער נאציאן אין דער געגענווארט.

הערצל, וועלכער איז געווען נאך זיין לאנג א פייאיגער, טאלאנטפולער זשורנאליסט, האט געהאט פארבינדונגען וועלכע זיינען ניט געגאנגען ווייטער, ווי די ליטעראריש־ע וועלט און געווייסע קרייזען פון דער בורזשואזי. אלס פירער פון א אידישער באוועגונג האבען זיך ממילא די פעדים פון זיינע פארבינדונגען אנגעהויבען שפינען ווייטער; זיין פערזענליכקייט און זיין אידעע האבען באקומען א געוויסען צויבער, און דאס האט אים געשאפען נייע פארבינדונגען אין דער וועלט. הערצל האט ניט געהאט קיין שום פלאן פון זיין דיפלאמאטי, ער האט געקלאפט אין דער טיר, וועלכע האט זיך פאר אים צופעליג געעפענט, און האט דערביי אבער געהאט דעם ריכטיגען געפיל, דאס זיין אידישער עולם וועט קלייבען נחת פון יעדער שטיקעל ולפני מלכים יתיצב. די ערשטע קארט האט ארויסגעצויגען דער אוהב ישראל, ווילהעלם דער צווייטער. די מעשה איז געווען אזוי: אין דער ענגלישער געזאנדשאפט אין ווין איז געווען א פאסטאר, א ציוניסט, מיט, ווי געווייניליך, א שטיקעל קריסטליכע פניה. דיזער פאסטאר איז געווען אן ערציער אין דעם הויף פון דעם גרויסהערצאג פון באדען, וועלכער איז אויך געווען א פרומער פראטעסטאנט, און פארשטעהט זיך, ביבלישער ציוניסט. דער גרויסהערצאג פון באדען איז געווען א נאענטער קרוב און מחותן מיט דעם דייטשען קיסר, וועלכער האט אין זיך אפשר אלע מעלות, נאר קיין ביבלישער ציוניסט איז ער ניט. אט האט איר די פארבינדונגען צווישען דער אידישער גאולה און ווילהעלם דעם צווייטען. פון הערצלען צום פאסטאר אין ווין איז א האזען־שפרונג, און דורך דעם גרויסהערצאג אין באדען עפענען זיך פאר דער כנסת ישראל די קיסרליכע טירען.

וועגען דעם פאסטאר לוינט זיך אפשר צו פארלירען אייניגע וועדטער, וואדום דאס געהערט אויך אביסעל צו דעם קאפיטעל אין אידישער דיפלא־מאטי. ער פלענט פארען אויף אלע ציוניסטישע קאנגרעסען, און אין באזעל, וועלכע איז דער צענטער פון דער פראטעסטאנטישער מיסיאן, איז ער געווען א גאנצער מליץ יושר פאר אידען. צי זיי זיינען שלעכט צי גוט, אבער דער פסוק האלט מיט זיי, — דאס איז געווען דער גרונד טאן פון זיין ציוניסטישער אגיטאציאן.

דערביי איז, וואס מיין סאציאליסטיש־ציוניסטישע אפיקורסות האָט געפו־
נען אן אדוואקאט אין דער פערזאן פון בראנאָוו. בראנאָוו האָט אין דער
„נייער צייט" געעפענט וועגן דער בראשורע א סעריע ארטיקלען איבער
סאציאליזם־ציוניזם, און דער ערשטער ארטיקל איז געווען ווירקליך אן
ערנסטער און גלענצענדער. מיט אן אויפריכטיגען און ערליכען טאָן האָט
ער אויפגעדעקט די וואונד פון דעם אסימילאטאָרישען סאציאליזם און
ארויסגעשאָטען א גאנצען פאַק נאציאָנאליסטישע אפיקורסות, וועלכע וואָל־
טען אפילו אין היינטיגע צייטען, וועו אידישקייט איז טרומף און שרייט פון
אלע ווינקעלאך, געמאכט א רושם. די דעבאטע איז אבער ניט אָנגענאנגען.
דער אסימילאטאָרישער רעדאקטאָר, פיליפ קראנץ, האָט נאָך דעם ערשטען
ארטיקל בראנאָוו'ס, אָפּגעהאַקט די ווייטערדיגע סעריע און האָט אויך ניט
געגעבען דעם צוגעזאָגטען אנטוואָרט. די דעבאטע האָט זיך געענדיגט מיט
דעם אלטען אידיש־אסימילאטאָרישען: שא, שטיל, אידען... בראנאָוו האָט
זיך אבער פארדינט גאלדענע עפּאלעטען, און ער קען מיט א געוויסען שמאלץ
זאגען, דאָס אין זיין זשארנאָנישער, אסימילאטאָרישער קאריערע, איז דאָך
פאראן אויך א שיינער פינטעלע, וועו ער האָט זיך אמאל אין זיין שרייבען
אָפּגענעבען א שטיקל חשבון הנפש...

דאָס איז געווען דער איבערגעריסענער בת־קול, וועלכער האָט אָפּגע־
שאלט נאָך מיין ערשטען ציוניסטיש־סאציאליסטישען רוף אין דער אידישער
ליטעראטור. דערפאר האָט אבער באלד אָנגעהויבען צו ברויזען א גאנצער ים
פון סאציאליסטישער קריטיק געגען דעם ציוניזם, און פארשטעהט זיך, אויך
נעגען זיין סאציאליסטישען שטיף קינד. דער אידישער סאציאליזם פון אלע
קאליערן האָט ערקלערט באלד דעם ציוניזם דעם קריג און האָט אין אים
אָנגעהויבען וואַרפען גיפטיגע פייל־ען, וועלכע פלעגען אָפּשפרינגען פון דער
גלאטער הויט פון דעם ציוניזם, און טרעפען אבער אין דעם האַרצען פון די
סאציאליסטען־ציוניסטען.

ווי דער ציוניזם האָט זיך אָרגאניזירט אלס א באוועגונג, האָט ער אָנ־
געהויבען „טאָן", און טאָן הייסט ביי דער אידישער בורזשואזי זיין א גע־
טרייער אונטערטאָן. וואס איז אידישע פאליטיק, פאליטישער ציוניזם
עטוואס אנדערש ווי זיין טרייע אונטערטאנען און געהן צו די „האַרען" פון
דער וועלט מיט דעם אידישען אדוני מלך. דער פאליטישער מאכטלאָזער
ציוניזם האָט זיך גענומען פאר דער דיפלאָמאַטי, ווי די פאליטישע מאכט־
לאָזע אידען האָבען זיך שטענדיג גענומען פאר שתדלנות, און עס האָט זיך
אָנגעהויבען ארויסצואווייזען די מיאוס־קאָמישע זייט פון דעם ציוניזם. וואס
הערצל האָט מיט איין האַנט אלס פאליטישער טוער און ווייט־זעהער פון
צוקונפט געשאפען און אויפגעטאָן, האָט ער מיט דער אנדער האַנט, אלס

ארבייטער קלאס אנגעהויבען אלץ מער און מער אנזאמלען זיך די שנאה און פאראכטונג צום ציוניזם, וועלכער האט אויף יארען אויפגעהאלטען און פארשווערט דאס ארויינדרינגען פון דער ציוניסטישער אידעע אין דעם אידישען פראלעטאריאט און די פאלקס מאסע. פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם איז אקוראט ווי מיט א כונה באשאפען געווארען דורך דעם גאנג פון דעם ציוניזם גופא אן אונמעגליכע אטמאספערע, אין וועלכער עס איז אים אויסגעקומען צו פירען א שווערען, ביטערען קאמף פאר זיין ביסעל עקזיסטענץ.

.3

אין דעם ערשטען יאר פון דעם ציוניזם, צווישען דעם ערשטען און צווייטען קאנגרעס, האט די ציוניסטישע באוועגונג שוין אנגענומען איר געשטאלט. אין מערב־אייראפא האט זיך אנגעהויבען אנצושליסען אין דעם ציוניזם די אינטעליגענץ און בורזשואזיע, אין וועלכע די אסימילאציאן האט נאך ניט אויסגעאשען אלע פונקען פון טראדיציאנעלער אידישקייט. פאר די שטודירענדע יוגענט איז דער ציוניזם געווארען איבערהויפט די איינציגע פארם פאר איר ארגאניזאציאנס באדערפנים. אין מזרח־אייראפא, אין דעם צענטער פון די אידישע פאלקס־מאסען, האט די אידישע פאלקס־נשמה א ציטער געטאן פון פרייד און ערוואַרטונג פון דער ציוניסטישער בשורה. אומעטום וואו דער אידישער גייסט האט געלעבט און געוועבט, האט דער ציוניזם דערוועקט די קוואלען פון נאציאנאלע ענערגיע. דער ארגאניזאטאריישער עלעמענט איז אבער געווארען דער בעל־בתישער משכיל, דער בורזשואזער אינטעליגענט, דער האלב־טראדיציאנעלער סטודענט, וועלכע זיינען נאך געלעגען ראשים ורובם אין אידישקייט. פאר דיזער אינטעליגענץ איז נאך געווען דער ציוניזם דער ערי מקלט פון אלע געפערליכע פאליטישע באוועגונגען, וועלכע האבען זיך דאמאלסט פאנאנדערגעקאכט אין רוסלאנד. האלבע אינטעליגענטלאך, סטודענטען מיט אידישע נשמות און א פראקטישען קוק אויף דער וועלט, צוקונפטיגע טוער, קאזיאנע רבנים און נאך אזלכע פארשוינען האבען זיך א וואַרף געטאן בקולות וברקים אויף ציון, און דער־ווייל אנטרונען פון די בייזע כוואליעס פון דער רוסישער רעוואלוציאן. פון דער ארגאניזירטער ציוניסטישער באוועגונג האט זיך באלד אנגעהויבען הערען דער משכיליש־בעל־בתיש־בורזשואזער ריח מיט אלע זיינע הארציגע פארפומען. די אטמאספערע פאר די ערשטע שפראצונגען פון דעם סאציאליסטישען ציוניזם איז געווען א שטיקענדיגע.

אויף דעם צווייטען קאנגרעס האט זיך שוין די פיזיאנאמיע פון דער ציוניסטישער באוועגונג קלאר ארויסגעוויזען. עס האבען זיך אויפגעקליבען אין באזעל שיינע נגידים, וועלכע זיינען ארויפגעפארען פון די קורערטער א

א באזונדער ספעציאליטעט איז ביי אים געווען אויסצורעכענען דעם קיץ, וועלכער איז נאטירליך אויסגעפאלען גראד אויף די צייט וען ער האט מיט אייך געשמועסט. בשעת עס איז ארויפגעקומען דער אוגאנדא־פראָיעקט, האָב איך אים געפרעגט וועגען זיין מיינונג. אלס ענגלישער בירגער און הערצל׳ס פריינט און פארערער, איז ער געווען נאטירליך, פאר אוגאנדא, אבער תוך כדי דבור האט ער אויך געפונען א פסוק אין צפניה, פון וועלכען ער האט ארויסגעדרונגען באשיינפערלאך די נאכט־אויל פון אוגאנדא. אט דיזער פאסטאר וואלט אין א אידישער פארטיי אן ערך געווען פון די משוגעים מפורסמים, אבער אין פירסטליכע הויפען איז ער געווען א חכם און ער האט דאָס צונויפגעקייטעלט הערצלען מיט דעם גרויסהערצאג פון באדען, און ווייטער מיט דעם דייטשען קיסר.

ווי הערצל האט אנגעהויבען פארצובארייטען זיין אוידיענץ ביי דעם דייטשען קיסר אין ירושלים דורך דיזע פארבינדונגען, אזוי האט זיך אנגעהויבען א פויקען־קלאפעריי לכבוד ווילהעלם׳ן אין דער ציוניסטישער פרעסע, און באזונדערס אין דער „וועלט". די אידישע וועלט האט פון די געפלאַנעווטע געשעהענישען נאטירליך גארניט געוואוסט, אבער הערצל׳ס וועלט האט אנגעהויבען זינגען מזמורים און שירים ותשבחות פאר ווילהעלם׳ן, אזוי ווי ער וואלט זיך געהאלטען ביי מגייר זיין. מען האט אים פארגליכען מיט אלכסנדר מוקדון, וועלכער איז אויף אן אדלער מיט א שפיז און א שטיק פלייש אין דער הויך געפלויגען אויף די הימלען, און מיט אלע גרויסע ברויות פון דער וועלט־נעשיכטע, אלץ נאטירליך מיט דעם מיין ארויסצוקריגען פון אים א שטיקעל גאולה. ארימער קיסר, נעבאך, האט עס דיך די קלוגע ציוניסטישע דיפלאמאטי געוואלט אין זאק ארייננארען, וען ניט זכות אבות פון די האהענצאלערן וואלטען דיר ניט בייגעשטאנען!

ווילהעלם דער צווייטער האט קיין אידענשטאט ניט אויפגעבויט, אפילו ניט נאך דעם וען הערצל האט זיך מיט דעם גאנצען אקציאנס־קאמיטעט פארגעשטעלט פאר אים אין ירושלים און די שילער פון מקוה ישראל האבען געזונגען דאָס דייטשע נאציאנאל ליד. דיפלאמאטיש איז, נאטירליך, געווען דער רעזולטאט דערפון, דאָס די טערקישע רעגירונג האט נאך מער פארשרפט דאָס געזען געגען די אידישע איינוואנדערונג אין פאלעסטינא. ביי אידען האט איבער דיזער שטיקעל דיפלאמאטי יא גלאט גרויסע רעזולטאטען. הערצל׳ס אויטאריטעט איז ביי דער אידישער בירזשואזי, באזונדערס אין מערב איראפא שטארק געוואקסען, און די דייטשע אידען האבען אנגעהויבען צו קוקען אויף דעם ציוניזם מיט א שטיקעל רעספעקט, ווי אויף א זאך וואס האט א שטיקעל שייכות מיט דער מציעסטעט. דערפאר, פאר־שטייט זיך, האט זיך בא דער אידישער יוגענט, אינטעליגענץ, און ביים

יאָר, האָם דער קאָנגרעס זאָל אריינשיקען א אונטערטעניקסטע־טעלעגראָם דער צאר ניקאָלאַי, כדי פארשטעהט מען, ער זאָל האָבען איידעלקייט און אָבעגטפערען צוריק מיט א שיינעם שלח־מנות. נאטירליך, האָט דיזער פארשלאָג ארויסגערופען א לאַרם און סקאַנדאַל פון זייטען פון די אייניגע כאָציאַליסטען, וועלכע זיינען געווען אין קאָנגרעס. די אידישע יוגענט אויף דער גאַלעריע האָט א ציטער געטאָן וועגען דער נאציאָנאַלער שאַנדע. אזוי ווי אן אייגשטיימיגער באשלום פאר א טעלעגראם וואָלט ניט געקאָנט דורכגעהן און עס וואָלט חלילה געווען א חלול השם, האָבען די קאָנגרעס דיפלאָמאַטען דוחה געווען דעם גאַנצען ענין מיט א אונטערטעניגער דאַנקרעזאָלוציאָן, וועלכע מען האָט אָנגענומען און אראָפגעשלונגען בחפזון.

אויב דער וועג פאר דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם איז שוין ממילא ניט געווען אויסגעשפרייט מיט ראָזען, האָט דער בורזשואָזער ציוניזם ווי מיט א כיון און אָן וועלכען נוצע פאר זיך פאַלזיגט דעם וועג מיט שטעכעדיגע הערנער. ניקאָלאַי דער צווייטער האָט ניט אָבגעשיקט קיין שלח מנות און ניט אויפגעבויט קיין אידען־שטאַט, אָבער די גאַנצע אידישע ראַדיקאַלע יוגענט, די אינטעליגענץ, די ארבייטער האָבען ערקלערט דעם ציוניזם דעם קריג אויף טויט און לעבען. אין דעם ציוניזם האָט דאָס אויפגעקלערטע און רעוואָלוציאָנערע אידענטום דערזעה די פארטיי פון דער אידישער בורזשואזיע און רעאקציע. וועלכע געהט האַנט אין האַנט מיט די בלוטיגע רעגירונגען. „פאר די אידישע פרויהייט און רעוואָלוציאָן און געגען דעם ציוניזם!" איז געוואָרען באלד דער קריגס־געשרייי אויף דער אידישער גאַס. אין דיזען קאַמף־געשרייי איז פארשטומט געוואָרען אויך דער אמת פון דעם ציוניזם, וועלכער איז ארויסגעקומען אזוי אונריין און לעכערליך פון די טמא'דיגע ליפען פון דער אידישער בורזשואזיע.

דעם רעקאָרד אין דעם קאַמף געגען דעם ציוניזם און דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם האָט געשלאָגען דר. ח. זשיטלאָווסקי. דר. זשיטלאָווסקי איז געשטאַנען דאַמאָלט שוין אויף יענער זייט פון דעם שוועל פון ציוניזם. אויף וויפיל איך דערמאָן זיך, האָט ער געצאָלט א שקל און האָט זיך באַטייליגט אין די וואָלען צום צווייטען קאָנגרעס. נאָך דעם צווייטען קאָנגרעס, וועו אלע ווינטען האָבען אָנגעהויבען בלאָזען געגען דעם ציוניזם, האָט דר. זשיטלאָווסקי ארויסגעגעבען ביים „בונד" אונטער א פסעוודאָנים א בראָשור: „ציוניזם אדער סאָציאַליזם", וועלכע האָט געזאָלט געבען דעם ציוניזם און דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם דעם טויט־קלאַפ. דער טאָן פון דער בראָשור איז געווען די איינפאַכע קאַריקאַטור־מארקסיסטישע ערקלערונג פון דעם ציוניזם. אזוי ווי די אידישע בורזשואזיע ליידעט פון דעם אנטיסעמיטיזם און קען ניט געפינען קיין מארק פאר איר געשעפט און האַנדעל, ווייל זי

קוק טאָן אויפֿן ציקאַוועס, זיידענע יונגע רבנים, לשון־קודש שרייבער, דאָק־טוירים און אדוואָקאַטען, וועלכע זיינען חלילה ניט געכאַפּט געוואָרען פון סאָציאַליזם. הקיצור אלע עשרת בני המן מיט די פֿרשנדתא'ס און ויזתא'ס. אויבען אָן האָבען זיך אוועקגעזעצט פֿערוועגילדעס, שיינע מלוים, אויף דער בינע האָט מען געמאכט א הסבה־בעט פאר רבנים מיט לאַנגע זופּעצעס, חזנים, מגידים, וואַרום דעם אייראָפּעער הערצל האָט זיך געוואָלט, דאָס דער קאָנגרעס זאָל האָבען א שטיקל אַריענטאַלישעס אויסזען. דאָך האָבען אויף דעם קאָנגרעס געשוועבט אויך סאָציאַליסטישע ווינטען. אלס דעלענאטען זיינען געווען אייניגע סאָציאַליסטען נאָך פון דעם ערשטען קאָנגרעס, צווישען וועלכע עס האָט זיך געפונען דיזעס מאָל נאָך בערנארד לאַזאַר, דער־בארימטער פראַנצויזישער אנארכיסט און ליטעראט. די גאַלעריעס זיינען געווען איבערגעפילט מיט סטודענטען און סטודענטקעס, וועלכע זיינען געשטאַנען אין קאָסמאָפּאָליטישען סאָציאַליסטישען לאַגער, און אין וועלכע עס האָט אבער געלעבט טיילוויז א ערליכעס געפיל פאר דאָס אידישע כאָלק. פון דיזער יוגענט זיינען אין די שפּעטערדיגע יאָרען ארויסגעוואקסען ניט ווייניגע סאָציאַליסטישע ציוניסטען.

לויט הערצל'ס רעכנונג האָט דער צווייטער קאָנגרעס געדארפט זיין א שטיקל פּאָרשפּיל פאר זיין דיפּלאָמאַטיע מיט דעם דייטשען קיסר. דער קאָנגרעס האָט געדארפט ווייזען פאר דער וועלט די שטאַרקייט פון דעם ציוניזם, און געוואָלט אזוי צו זאָגען געבען הערצלען דעם מאנדאט פון אידישען פאָלק, דאָס די טויערען פון ווילהעלם'ס קייזערליכען פּאַלאַץ זאָלען זיך פאר אים ווייט און בריים עפענען. טוט זיך אבער א דרעה דאָס בלינדע ראָר פון דער וועלט געשיכטע, און בשעת די פֿערוואָגילדעס קאָנגרעסווען, בריינגען די צייטונגען די ידיעה, דאָס ניקאָלאי דער צווייטער ווי ל ערלייזען די אומגליקליכע מענשהייט פון מלחמות און בריינגען דער וועלט דעם אייביגען פרידען. דער בלוטיגער צאר האָט ארויסגעלאָזען זיין אוקאז וועגען דער צונויפרופונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פרידענס־קאָנפערענץ. זיינען אידישע קאָנגרעס-דיפּלאָמאַטען מיט די גוטע קעפ געפאַלען אויף א שפּיצל, וויבאַלד אז דו ניקאָלאיקע ביזט שוין יא אזא אייזעלער מענש און גיסט ארויס א אוקאז וועגען דעם אייביגען פרידען, צי איז ניט א סברא, דאָס דו זאָלסט זיך אויך אָננעמען פאר ישראליק'ס קריוודע און טאקע ניט פוילען זיך און מאכען א אידישע מלוכה. א דענעטא, עפעס א שטיקל פאריזער רעפֿארטער פון רוסישע צייטונגען, רעדט זיך דורך וועגען דעם גענאַלען פראָיעקט מיט הערצל'ען, הערצל כאפט זיך אָן ווי אן א הייסען שטיין, און באלד ווערט פאַרגעשלאָגען דעם ציוניסטישען קאָנגרעס, דעם קאָנגרעס פון דער אונטערדריקטער נאציאָן, וועלכע ווי ל זיך באפרייען פון דעם צאר'ס

וועקט אין אים זיין נאנצען באהאלטענעם אידישען געפיל. מיט אן אונגע־ווינלעכער רעדנערישער קראפט און א שטוינענדער דיאלעקטיק פלעגט ער מאכען דעם קונץ צו באוויזען פון סאציאליזם גופא, דאָס אידען דארפען קיין סאציאליזם ניט. זה ינחמנו, אָט דער וועט אונז אויסהעלפען, האָבען זיך אָננעכאפט אָן אים די ציוניסטען, וועלכע זיינען געשטאנען אומעטום אונטער די קאנאנען־שאָסען פון דער סאציאליסטישער קריטיק. צו דעם קאמף נעגען דעם סאציאליסטישען ציוניזם איז נאָך צוגעקומען די קונצען־מאכעריי פון די בונדיסטישע אריבערלויפער.

.4

ווי גרויס עס זיינען ניט געווען די מניעות פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם אי מצד דעם ציוניזם אי מצד דעם אסימילאטאָרישען סאציאליזם, האָט דאָך נעהאט די סאציאליסטיש־ציוניסטישע אידעע איר צויבערקראפט און האָט נעווועקט צו זיך א אינטערעס. דיזער אינטערעס האָט זיך ארויס־נעווויזען שוין בולט'ער אויף דעם דריטען ציוניסטישען קאָנגרעס. די קאָנגרע־סען אין באזעל זיינען נעווארען דער פלאץ, וואוהין עס פלעגען זיך צונויפ־קומען ניט נאָר די ציוניסטען, נאָר אויך די אידישע פארטיינע יונגענט, בפרט די וועלכע האָבען נעהאט א שטיקעל שייכות צום אידישען נאציאנאליזם. עס פלעגען זיך צונויפקומען בונדיסטען, האלבע און פערטעל־נאציאנאליסטען, אומצופרידענע ציוניסטען, מיט א נאנצע מאסע סטודענטען און סטודענט־קעס. זיי פלעגען קומען הערען עטוואָם וועגען דער אידישער גאולה און פלעגען אוועקפארען מיט א געמישטען נעפיל פון שפאָט, פאראכטונג און אביסעל פארוואונדערונג.

אויף דעם דריטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין יאָר 1899 האָבען זיך אָבער שוין באוויזען די ערשטע סמנים פון די צוקונפטיגע ציוניסטיש־סאציאליסטישע ארנאניזאציעס. די פראָגע וועגען דער באציאונג צווישען ציוניזם און סאָציאליזם האָט ארויסגערופען א טיפען אינטערעס ביי די ראַדי־קאלע יונגע ציוניסטען, אזוי ווי ביי פילע בונדיסטען און אסימילאנטען. עס איז פון פילע זייטען אויסגעדריקט געווארען דער וואונש, דאָס איך זאל האלטען וועגען דיזער פראָגע א רעפעראט, און איך האָב אָננאנסירט א רעפע־ראט אין דייטש: „דער סאציאליסטישער ציוניזם", אין א קלייגעם זאל אין באזעל. דאמאלסט איז דאָס ערשטע מאל געברויכט געווארען פון מיר, דאָס וואָרט: סאָציאליסטישער ציוניזם, אלס א נייע אידעע און באוועגונג. די דעבאטע איז געווען א שטורמישע, און עס האָט זיך ארויסגעוויזען דער מערק־ווירדיגער פאקט, דאָס אייניגע בונדיסטען האָבען אויפגענומען דעם ציוניזם און דעם סאָציאליזם פון זיך אָבגעטרייסעלט., בישעת פארקערט די ראדיקאלע

מאכען אן אייגענע אידישע מלוכה, כדי דאָרטען קענען פירען מסחר אומגע־שטערט. איך ווייס ניט, אויב ווער עס איז האָט ווירקליך געגלויבט אין דיזער ערקלערונג פון ציוניזם, אָבער פאַר דעם דאַמאָלסדיגען מאַרקסיזם אויף דער אידישער נאַם איז זי געווען א פונד־גרוב. ווי טאקע ערקלערען דיזע גאנצע זאַווערוכע, וועלכע האָט זיך פאַרקאָכט דורך דעם ציוניזם? וואָס היצט זיך אזוי די בורזשואזיע? וואָס שפילט מען דאָ אין אידעען? וואָס איז די אמת'ע פארבאָרגענע גרונטלאַגע פון דעם רעש? די גאַנצע מעשה ווערט פשוט ערקלערט דורך די געלד־אינטערעסען פון דער בורזשוא־זיע, הינטער אלע ציוניסטישע אידעאלען שטעהט באמת נאָר דער רובל, וועלכען די פערווירלדע ווילן פארדינען אין דער אידישער מלוכה. דיזע פאָלעמיק מיט דעם יעמוד־עקאָנאָמיקע איז געווען אויף א ווילינקע א ווירק־זאמער מיטעל בייס „בונד" אין קאמף נעגען ציוניזם, ביז עס איז געקומען אנאנדער טעאָרעטיקער און אויסגעקלערט עפעס אנאנדער זאך.

די שאַנסען פאר דעם סאָציאליסטישען ציוניזם זיינען געווען טרויעריג. די פאָר סאָציאליסטען־ציוניסטען פון ערשטען קאָנגרעס זיינען אנטלאָפען אין „בונד" אָדער אנדערע פארטייען. בערנאר לאוואר האָט פארלאָזן די ציוניסטישע ארגאניזאציאָן, ווייל ער האָט געגלויבט, דאָס מען דארף זוכען די דערנעהענטערונג צו די רעוואָלוציאָנערע יונג־טערקען און ניט לויפען צו קיסרים. דער ציוניזם איז געווארען דער סימבאל פון רעאקציאָן, און זיין א ציוניסט איז געווען גלייך ווי זיין א פיינד פון אלע בעסערע און שענערע אידעען פון דער צייט.

פירען אן אגיטאציע אין יענער צייט פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם אין די סטודענטישע קאָלאָניעס איז געווען ניט גאָר קיין האַנקבארע זאך. די ציוניסטען האָבען נאָך מער פיינט געהאט דעם סאָציאליזם, אויידער די סאָ־ציאליסטען דעם ציוניזם. דערצו איז נאָך צוגעקומען די טרויעריגע ערשיי־נונג, דאָס אויב דער ציוניסטישער אמת האָט געמאכט וועלכען עס איז נצחון אין די רייען פון דעם סאָציאליזם, איז דער געווינם ניט אָנגעקומען דעם סאָציאליסטישען ציוניזם פון דער פאנטאזיע, נאָר דעם בורזשואזען ציוניזם פון דער ווירקליכקייט. די איבערלויפער פון סאָציאליזם אין ציוניזם זיינען געווארען סטאלבעם פון ציוניזם און גראָמילעם פון סאָציאליזם. אזא ראָליע איז אויסגעפאלען א נעוויסען אבערסאן אין זשענעוא, וועלכער האָט שפע־טער פארנומען א באדייטענדען אָרט אין דער ציוניסטישער יוגענט און אין דער דעמאָקראָטישער פראקציע. אבערסאן האָט געהערט צו יענע פריער פון מיר געשילדערטע עלעמענטען, וועלכע זיינען פון פאלעסטינצעם געווארען בונדיסטען. ער איז געווען פון אמסטערדאמ'ס קרייז. ער האָט געטראָגען דאמאלט אויף זיינע פליצעם אן אונרואיגע קאָפ, און דער ציוניזם האָט דער־

אראבענומען דורך אן ערקלערונג פון דעם כשר'ן ציוניזם דעם פלעק פון סאציאליזם. און אויף להבא, האט הערצל ערקלערט אונטער די אפלאדיס־מענטען פון קאנגרעס, דאדפען אויסלכע הענדבילם דורכגעהן די צענזור פון דעם פרעזידיום. דעם נעקסטען טאג נאך דעם רעפעראט, האט מיר הערצל געזאגט מיט זיין באקאנטער פריינדליכקייט און וויציגקייט: „קומט, איר סאציאליסטען, צו א זיבעטען קאנגרעס און טרייבט מיך ארויס". עס איז הערצלען ניט באשערט געווען צו זיין אויף דעם זיבעטען קאנגרעס, אבער גראד אויף דעם זיבעטען קאנגרעס איז געווען א גרויסע סאציאליסטישע פראקציע, און רויטע פלאקאטען גרויס ווי עוג מלך הבשן זיינען געהאנגען אין קאנגרעס־זאל און אנאנסירט סאציאליסטיש־ציוניסטישע מיטינגען און פארזאמלונגען. עס איז געווען די צייט פון דער רוסישער רעוואלוציע, און די ציוניסטען האבען נעבאך געמוזט שווייגען און צוקוקען צו דעם חלול השם...

דער אינטערעס אין דער אידישער יוגענט צו דעם סאציאליסטישען ציוניזם האט געהאלטען אין וואקסען. עס האבען זיך אנגעהויבען וויזען אייניצלע אנהיינגער פון דער נייער אידעע, וועלכע האבען שוין ארויסגע־וויזען די טענדענצען צו גרופירען זיך. אבער אלץ איז נאך געווען אונ־קלאר, כאאטיש און אונזיכער, און פון די בעסטע רייד און אויסזיכטען האט זיך ניט זעלטען גאר אויסגעלאזען א בוידעם. אזוי למשל האט זיך מיט מיר געשטעלט אין פארבינדונג מ געוויסער הערר ה י ק ע ל פון ברין אין עסטרייך, וועלכער האט פרעטענדירט צו זיין דער אנפירער פון אידישען האנדעלס אנגעשטעלטע און ארבייטער, וועלכע האבען געזוכט דעם וועג צו א ציוניסטיש־סאציאליסטישער ארבייטער־פארטיי. דיזער הערר היקעל האט אויך אנגעהויבען ארויסצוגעבען אין ברין א צוויי־וועכענטליכע צייטונג אין דער דייטשער שפראך: „די אידישע פאלקס־שטימע", וועלכע האט זיך אויך ערקלערט, איך וויים ניט מיט וואס פאר א רעכט פאר דעם „צענטראל־ארגאן פון די אידישע ארבייטער און האנדלס־אנגעשטעלטע". איך האב אויפגעשריבען דעם לייט־ארטיקל פאר דעם ערשטען נומער, וועלכער האט געזאלט זיין א פראגראם־ארטיקל פאר דער צייטשריפט און די צוקונפטיגע פארטיי. עס האט זיך אבער באלד אויסגעלאזען, דאס דער פראגראם־ארטיקל האט נערעדט אויף פוסטע וועלדער. דער רעדאקטאר פון דער „פאלקס־שטימע" האט אנגעהויבען דרוקען אין זיין צייטונג וואס עס האט זיך גע־מאכט, און אנגעהויבען קודם כל קלייבען אבאנענטען ביי אידען. באלד איז די צייטונג געווארען דער פלאץ, וואו אלע ארטיקלען, וועלכע די בעסערע ציוניסטישע צייטונגען פלעגען אריינווארפען אין פאפיר־קארב, האבען דארט אבגעלעבט תחית המתים. אין א קורצע צייט ארום האט די צייטונג אויך ארויסגעווארפען די צווייטע קעפל: צענטראל ארגאן פון די אידישע האנ־

ציוניסטען האָבען ארויסגעוויזען די טענדענץ צו געהן אַלץ מער און מער אויף דעם וועג פון דעם סינטעז צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם.

אַלס איינער פון די ערשטע פון די ראַדיקאַלע ציוניסטען, וועלכע האָבען אין יענער צייט שוין אין רוסלאנד געפֿרופט אַרגאַניזירען ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע ארבייטער־גרופּען, דאַרף דערמאָנט ווערען דאָ ק. ט ע פּ ע ר פון אָדעס, וועלכען איך האָב געטראָפען אַלס דעלעגאט אויף דעם דריטען ציוניסטען־קאָנגרעס. טעפּער איז דער מערקווירדיגער אידישער אינטעלי־גענט, וועלכער האָט איבערגעלעבט אַלע אידישע און ניט־אידישע באוועגונ־גען אין רוסלאַנד מיט א שטורמדיגען אונרוה. ער איז דאָמאָלט געווען אין זיין ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער ענטוויקלונגס שטופּע. דאָס האָט אָבער ביי אים לאנג ניט אָנגעהאַלטען, אין צווי יאָר ארום האָט ער זיך אָבגעקערט פון ציוניזם און האָט זיך געמאכט דעם קאמף געגען דעם ציוניזם פאר א באזונדערע ספּעציאַליטעט. דער גרונד איז געווען דער, וואָס א סאציא־ליסטיש־ציוניסטישע ארגאניזאציע האָט נאָך אַלע פרובונגען אין יענער צייט זיך ניט איינגעגעבען, בשעת די ציוניסטישע יוגענט האָט אין דער אזוי אָנ־גערופענער דעמאָקראַטישער פראקציע זיך אָרגאניזירט צום קאמף געגען דער אידישער רעוואָלוציאָנערער באוועגונג און דעם סאָציאַליזם אויף דער אידישער נאַס, אַלץ אין נאָמען פון דעם הייליגען ציון. דיזער קאָנקרעטער פאקט האָט נעווירקט אויף טעפּער'ן, דאָס ער זאָל פארצווייפלען אָן וועלכער עס איז מעגליכקייט אין א סאָציאַליסטישע ארבייטער באוועגונג מיט א טערריטאָריא־ליסטישער אידעע. אין לויף פון מיין שפּעטערדיגער אַניטאַציע האָב איך נעטראָפען אין לאָנדאָן פילע ארבייטער, וועלכע זיינען געשטאַנען אונטער דעם איינפלוס פון טעפּער'ן. זיי זיינען געווען לכתחילה ציוניסטען, אָבער וויבאַלד זיי זיינען געווארען אונטער טעפּער'ס ווירקונג סאָציאַליסטען, האָבען זיי זיך באַלד אָפּגעזאָגט פון ציוניזם. טעפּער האָט אויף אזא אופן געמאכט דעם ערשטען פּאַרזוך צו אָרגאַניזירען סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע גרופּען אין רוסלאַנד, אָבער דער פּארזוך האָט זיך דאָמאָלט ניט איינגעגעבען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט מיין רעפעראט: דער סאָציאַליסטישער ציוניזם, דאַרף דאָ דערמאָנט ווערען אן עפּיזאָד, וועלכער איז כאראקטעריסטיש פאר דעם ציוניזם פון יענער צייט. כדי צו אָנאָנסירען דעם רעפעראט, איז פאר־שפּרייט געווארען אין קאָנגרעס אן איינפאכער הענדביל, אין וועלכען עס איז אָנגעגעבען געווען דער טיטל פון דעם רעפעראט: „סאָציאַליסטישער ציוניזם", און דער פּלאַץ פון זאָל. ביי די „וועראַפֿאַדאַנע" ציוניסטען איז געווארען א שטיקעל ראזערך, סטייטש, מה יאמרו, וואָס וועלען חלילה זאָגען די קיסרים. מען האָט גלייך דערלאָנגט א הענדביל הערצל'ען און הערצל האָט אויף א ווייַע איבערגעריסען די פארהאַנדלונגען און מקדש השם געווען און

געגען דיזער האלטונג פין „בונד" האט פראקטעסטירט אין דער פרעסע א זשע־נעווער גרופע פון „ציוניסטען־סאציאליסטען", וועלכע זיינען באמת אבער געווען נאר בונדיסטישע איבערלויפער און וועלכע זיינען שפעטער פארזונקען געווארען אלס רעאקציאנערע שונאים פון סאציאליזם אין דעם מוטנעם וואסער פון דער דעמאקראטישער פראקציע.

.5

אין לויף פון מיין לאנגיאריגער אגיטאציע פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם צוויישען דער שטודירענדער יוגענט און אינטעליגענץ אין די מערב־אייראפעאישע שטעדט איז ביסלאכווייז געשטיגען דער אינטערעס פאר דיזע נייע אידעע, און פון פארשידענע זייטען האט מען „אנגעבאטען" מיט מיר גרינדען א סאציאליסטיש־ציוניסטישע ארגאניזאציע. פון דיזע „אנבאטע־נישען" האב איך אבער קיין נחת נעווינליך ניט געהאט. די פארהאנדלונגען פלעגען פלאצען אין סאמע מיטען, וויל יענער צד פלעגט שטענדיג עפעס ניט וועלען פון מיינע תנאים. דער פלענט ניט וועלען קאפעראטיווע קאלאניזאציע, וואהרום ער האט געהערט זאגען, אז דאס איז א „אוטאפיע", און דער פלענט ניט וועלען דעם נאמען „סאציאליסטיש", וואהרום ער פלעגט זאגען, אז פאר ציוניסטען איז גענוג „סאציאל", און דער צד השוה פון כמעט אלעמען איז געווען, דאס זיי זיינען געווען גענען דעם רעוואלוציאנערען קאמף אין רוסלאנד. דער הויפט ארגומענט איז געווען, דאס וויבאלד מיר האלטען ביי אוועקפארען אין ארץ ישראל, טא וואס איז אונז דער חלוק, וואס פאר א מלוכה־פארם עס וועט זיין אין רוסלאנד.

אין יאר 1901 האב איך אין בערלין דערקענט אייניגע האלבע אדער אפשר טאקע גאנצע ציוניסטען־סאציאליסטען, ווי זיי האבען אין יענער צייט אנגעהויבען ארויסצושפרעכען אייניצוויייז צוויישען דער שטודירענדער יוגענד. דורך זיי האב איך זיך געשטעלט אין אן איינגערע פארבינדונג מיט דעם קיעווער ציוניסטישען סטודענטען־פאראיין „קדימה", פון וועלכען עס האט זיך גהערט, דאס ער איז כלו רויט. פון יענעם קיעווער עולם זיינען אין די שפעטערע יארען טאקע ארויס א היבישע צאל אלערהאנדיגע פארטיי־מענשען, ספעציעל אבער סיימיסטען, הפנים וויל קיעוו איז געווען א ס.ר.־אוועסקע שטאט. עס האט אויסגעזעהן, דאס די צייט איז געקומען צו פרואווען זיך ארויסצורופען א סאציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג.

דיזע באוועגונג האב איך אנגעהויבען צו ארגאניזירען נאך דיזעלביגע כללים, ווי אונטער אזעלכע אומשטענדען ווערען געווינליך באשאפען אזוינע באוועגונגען. פריער האבען זיך ארגאניזירט פיר מאן אין א פאראיין „העסיאנא", נאך דעם ערשטען סאציאליסט־ציוניסט משה העס. דערנאך

דעלם אנגעשטעלטע און ארבייטער, און אונזער ציוניסטיש-סאציאליסטישער רעדאקטאר איז געווארן א איד מיט א צייטונגס־ביזנעס.

וואס מער עס האבען זיך געוויזען סאציאליסטישע טענדענצען אין יענע יארן צווישען די יונגע ציוניסטען, וועלכע האבען געזוכט צו פארבינדען די אידעע פון דער אידישער פאליטישער אויפלעבונג מיט א אידישער סאציאליסטישער ארבייטער־באוועגונג, אלין עפטער פלעגט אויפטרעטען די אנטקעגענגעזעצטע ערשיינונג, דאס סאציאליסטען פלעגען אנטלויפען אין דעם שוים פון ציוניזם און דארט זיך פארוואנדלען אין כשר'ע בעלי בתים. אזעלכע חברה האב איך געטראפען אין לאנדאן אויף דעם פערטען ציוניסטען־קאנגרעס, וואו איניגע פירער פון די סאציאליסטען זיינען אריבערגעשפרונגען צום ציוניזם און האבען מיט דערזעלביגער לייכטקייט געטומען זידלען דעם סאציאליזם, ווי פריער דעם ציוניזם. דיזע סאציאליסטישע איבערלויפער האבען, נאטירליך, ניט געמאסען קיין וואסער אויף די שוואכע מילען פון דעם סאציאליסטישען ציוניזם, זיי האבען מער ווי אלע אנדערע פארשוועדט זיין גאנג. אבער א געוויסע אונרו האבען זיי דאך אריינגעבראכט אין די קעפ, און די כוואליעס פון דער דיסקוסיע זיינען אומעטום הויך געשטיגען.

א שטיקעל אונרוה האט ארויסגערופען אין די קרייזען פון דער אידישער פארטיינער אינטעליגענץ דער פראטעסט, וועלכען עס האט ארויסגעלאזען א גרופע פון זשענעווע, אונטערגעשריבען „סאציאליסטען־ציוניסטען", ווענען דער האלטונג פון „בונד" אויף דעם אינטערנאציאנאלען סאציאליסטען־קאנגרעס אין פאריז אין יאר 1900. דער אינטערנאציאנאלער קאנגרעס האט אנגענומען א רעזאלוציע, וואו עס איז אויסגעדריקט געווארן די סימפאטיע פון דעם סאציאליזם מיט די אונטערדריקטע פעלקער און די פארדאמונג פון די אונטערדריקער, קראמע יעוורעיעוו נאטירליך. דער „בונד", וועלכער איז דאמאלט שוין געווען דער אייניגער פארשטייער פון אידישען פראלעטאריאט, האט געמאכט א שווייג אויפ'ן קאנגרעס און האט חלילה ניט אריינגעטראגען קיין דיסאנאנס אין דער שטילער הארמאניע פון די צאלרייכע אידישע מיטגלידער פון קאנגרעס. אין די קרייזען פון דער אידישער אינטעליגענץ האט אבער די מעשה פארדראסען, און די ציוניסטען האבען געמאכט פרעטענזיעס. ציוניסטען פלעגען טענה'ן, אויב איר בונדיסטען האט פארראטען דאס אידישע פאלק אויף דעם אינטערנאציאנאלען קאנגרעס, האבען מיר ציוניסטען פארראטען דאס אידישע פאלק דורך די אונטערטעניקייטס־טעלעגראמען צו אלע צוררי ישראל אויף דעם ציוניסטישען קאנגרעס. ניט איר א שטאך דעם אידישען פאלק פון איין זייט, גיבען מיר אים א שטאך פון דער אנדער זייט, און מיר זיינען זיך אלע מיטאנאנדער גלייכע העלדען.

נעווען די צאל פון דער „פארטיי". מיט דיזען פראקטישען ארגומענט האט ארומגעפאכטען צביון, וועלכער איז דאמאלט געווען איינער פון די גייסטיגע פירער פון „בונד". צביון איז געווען לכתחילה א פארברענטער ציוניסט, נאכדעם ווי ער האט פארזוכט פון עץ הדעת פון סאציאליזם, איז ער אנטלאפון עם כל ישראל אחיו אין „בונד", און איז דארטען געווארען דער מומחה אויף ציוניזם. אין דעם „אידישען ארבייטער" פון 1900, דעם וויסענשאפטליכען ארגאן פון „בונד", איז אפגעדרוקט געווארען אן ארטיקעל פון צביון וועגען דער נאציאנאלער פראגע, וואו דער פארפאסער האט ערקלערט פאר דער גאנצער וועלט, דאס פון ציוניסטען־סאציאליסטען האט קיינער גארנישט ניט געהערט, איז דערפון די ראיה, דאס אזא סינטעז איז ניט לאגיש פון קאפ ביז די פיס.

אין דעם יונגען ציוניסטישען לאגער האט אבער דיזע שריפט פארגרעסערט נאך מער די אמרה און זוכעניש, וועלכע האט דאמאלט אנגעכאפט די יוגענט, אבער דערווייל גארניט אין זין פון סאציאליסטישען ציוניזם. דאס אויפטרעטען פון דער סאציאליסטישער שטרעמונג האט קודם כל געגעבען אן אנשטוים צו דער ענטשטעהונג פון דער אזוי אנגערופענער דעמאקראטישער פראקציע. דיזע דעמאקראטישע פראקציע האט געוואלט כאפען צווישן האזען מיט אין מאל, ערשטענס האט זי געוואלט באשאפען א מער פראגרעסיווע פארם פון ציוניזם, און צווייטענס האט זי געוואלט דינען אלס אבטיילונג געגען דער סאציאליסטישער סכנה. אין ווינטער 1902, בשעת דעם פינפטען ציוניסטישען קאנגרעס, איז אין באזעל אפגעהאלטען געוואלטע א קאנפערענץ פון אינגערע און יונגע ציוניסטען, פון וועלכע עס איז ארויסגעווארסקאסען די דעמאקראטישע פראקציע. איר גרונט אידעע איז געווען די פארהיטונג פון דער ציוניסטישער יוגענט פון דעם סאציאליזם און די אבשיידונג פון דעם בעל־בתישען ציוניזם. ניט א קאנסטיטוציע אין רוסלאנד, נאר א דעמאקראטישע קאנסטיטוציע אין דער געשעפטסארדנונג פון דעם ציוניסטישען קאנגרעס איז געווען דער דעמאקראטישער אויפטו פון דער פראקציע. און אז איינער פון די פירער פון דער פראקציע האט אויסגעדרייעלט דעם המן מן התורה, דאס פון דעם סאציאליזם גופא דארפען אידען ניט זיין רעוואלוציאנער און סאציאליסטיש, און דאס די אמת'ע רעוואלוציונערען זיינען נאר די ציוניסטען, האט די יוגענד אבגעהילבט פון פרייהגעשריי. די דעמאקראטישע פראקציע האט ניט געלעבט, אבער זי האט אויסגעדריקט די רעאקציאנערע שטימונג פון דער גרויסער מאיאריטעט פון דער ציוניסטישער יוגענט דאמאלסט, און האט אויף א וויילע ווירקליך געשאפען א מניעה פאר דער וויטערער ענטוויקלונג פון דעם סאציאליסטישען ציוניזם.

האבען מיר געלאזט וויסען דער וועלט, דאס מיר עקזיסטירען, דורך די ארבעטשירונג פון א רעפעראט: „דער סאציאליסטישער ציוניזם", וועלכען איך האב געהאלטען פאר דער „רוסישער" קאלאניע, אין רוסיש פארשטעהט זיך. דער רעפעראט האט נאטירליך ארויסגערופען א דיסקוסיע, און יעדער, וועלכער האט געהאט א האנט און א פוס, האט באוויזען די מעלות פון קאסמאפאליטיזם אין פארגלייך מיט אידישקייט. דערנאך האט מען אין דער „קאלאניע" אנגעהויבען ווייזען מיט די פינגער אויף דער נייער פארטיי, וועלכע האט געזאהלט א מזומן מיטגלידער, און פון דער פאזיציע, דער נעגאציע און דעם קאמף פון די גייסטער האט זיך אנגעהויבען באוועגען א באוועגונג.

דעם קצור פון יענעם רעפעראט האב איך אויפגעשריבען אין דער פארם פון א קליינער בראשור און פארבארייטעט די ערשטע ציוניסטיש־סאציאליסטישע שריפט אין רוסישער שפראך: „וואזוואניע ק'יוורעיסקאי מאלא־דיזשי, איזדאניע סיאניסטאוו סאציאליסטאוו". דיזע שריפט האט אויפגעוויזען דעם וועלט פון א אידישעם לאנד פאר דאס אידישע פאלק און דעם אידישען פראלעטאריאט, האט נעגעבען א שארפע קריטיק פון דעם ציוניזם און דער אידישער פאליטיק און ארויסגעשטעלט פאר דעם אידישען ארבייטער און דער אינטעליגענץ די לאזונגען פון א אידישעם לאנד, רעוואלוציאנערען און סאציאליסטישען קאמף און קריטיק פון דער אידישער טראדיציאנעלער רעליגיע. פאר דעם פראפיט פון דעם רעפעראט, וועלכער איז געווען א ערך 70 מארק, האט מען געגעבען אן אויפנאב צו דרוקען די בראשור און מען האט פארטיג געמאכט די ערשטע סאציאליסטיש־ציוניסטישע אגיטאציאנס שריפט. דער דרוק פון דעם ביכעל איז אנגעגעבען געווארען לאנדאן, אבער באמת איז עס געדרוקט געווארען אין בערלין, נאר אזוי ווי די בער־לינער פאליציי האט מער געהאלטען פון ציוניזם איידער פון סאציאליסטישען ציוניזם, און וואלט געקענט אנהויבען בודק זיין, ווער עס איז די גרופע, וועלכע עס האט ארויסגעגעבען דאס ביכעל, האט מען משנה מקום געווען.

דיזע „וואזוואניע" איז שטארק געלעזען געווארען אין מערב־איראפא אזוי גוט ווי אין רוסלאנד, וואוהין עס זיינען ארייגעשמוגעלט געווארען פילע עקזעמפליארען. זי איז געלעזען געווארען מיט א געמישטען געפיל, ציוניסטען זיינען געווען שטארק אין כעס פאר אזא חלול השם, און סאציא־ליסטען האבען געקוקט אויף דער גאנצער מעשה ווי אויף א קוריאזיטעט, ווי אויף א באשעפעניש, וועלכעם איז למעלה פון דער מארקסיסטישער נאטור־געשיכטע. אזוי אבער ווי די פארטיי איז באשטאנען איננאנצען פון א מזומן מענשען, איז בכלל דאך ניט געווען מיט איר זיך וואס צו רעכענען דאמאלט. דער בעסטער ארגומענט געגען דעם סאציאליסטישען ציוניזם דאמאלט איז

פון דער ס. ס. פעריאָדע

די רעוואָלוציע און די אידישע בורזשואזי
די רעאַקציע און די אידישע רעוואָלוציע

די רעוואָלוציע און די אידישע בורשואזיע *)

די רעוואָלוציע דעקט אויף די סודות פון דער מענשליכער געשיכטע. דער פּראָבאָדגענער קלאַסען־קאמף, וועלכער איז די טרייבענדע און שעפּעריש קראפט אין דעם היסטאָרישען לעבען, טרעט אין דער רעוואָלוציאָנערער עפּאָכע ארויס אויף דער אויבערפלעכע פון לעבען און ווערט קענטיג און פּראָשטענדליך. די קלאַסען אין דער געזעלשאפט ערקענען זיך אין דער רעוואָלוציע, זייער אידעאָלאָגיע פּאלט צוואמען מיט זייער סאָציאלען כאראקטער, אין זיירע אידאָלען שפּיגעלט זיך אָפּ זייער לאגע. דער קלאַסען־קאמף איז דערום צום ערשטען מאָל אָנגעדייטעט געוואָרען פון די געשיכטס־שרייבער פון די פּראָנצויזישע רעוואָלוציעס אין 19טען יאָרהונדערט, ביז מארקס, דער גרויסער קענער פון דער געשיכטע פון די רעוואָלוציעס אין פּראַנקרייך און דער טיילנעמער פון דער רעוואָלוציע פון 1848טען יאָר, האָט אויפגעדעקט און וויסנשאפטליך באוויזען, אז דער קלאַסען־קאמף איז דער וואָרצעל פון דער מענשליכער געשיכטע.

די רוסישע רעוואָלוציע האָט אויך אראָפּגענומען דעם שלייער פון די פּראָבאָדגענע קלאַסען־חיפּוכים און געגענזאצען פון דעם געשעפּטליכען לעבען אין רוסלאַנד און האָט יעדען קלאַס געהאָלפּען ערקענען זיין קלאַסען־לאגע און זיין קלאַסען־אידאָאָלאָגיע. און וואָס מער די רוסישע רעוואָלוציע ענטוויקעלט זיך און ווערט שטאַרקער, אלס מער ווערט דאָס לאַנד א קאמפּס־פלאַץ פון קלאַסען, וועלכע שטעהען איינע געגען די אנדערע, פּאראייניגען זיך געגען דעם געמיינזאמען שונא, קעמפּען צווישען זיך אין מאכען אויף א ווייל שלום אין געפּאר פּאר אן אנדער קלאַס, און ווערען אלס קלאָרער און ערקענטליכער.

בישעת די רוסישע ליבעראַלען האָבען ערשט אָנגעהויבען ארויסטרעטען אין פּאָליטישען לעבען אלס אן אָפּאָזיציאָנעלער עלעמענט, האָט זייער ראדיקאַליזם ניט געקענט קיין גרעניצען. די אידעאָלאָגען פון דער בורזשואָזיע האָבען געווענדט זייער קלאָס און געטריבען אלס ווייטער אויף דעם רעוואָלוציאָנערען וועג לויט די געשעהעניש, וועלכע האָבען זיך טענליך אָפּגעשפּילט אין לאנד. ווי די דייטשע ליבעראַלען פון 1848טען יאָר, האָבען זיי זיך געהאַלטען ווי אויפריכטיגע פרוינד פון דעם אונטערדריקטען נידעריגען פּאָלק און האָבען גערעדט אָפּט גאָר אויף א האַלב־סאָציאַליסטישער שפּראך. אין

*) פון דער „נייער וועג" נומער 10, ווילנא, 13טען יולי 1906.

זי האָט געפֿריידיגט אידישע הכנעה און לְאָיאַליטעט צו דער הערשענדער אָרדנונג, וועלכע זי זאָל ניט זיין, און געשטרעבט אין לְאנד ניט נאָך הערשאפֿט נאָר דורך דולדונג. געגען דעם קעמפֿענדען פּראָלעטאריאט איז זי ניט געווען אזוי איבער אירע קלאַסען־אינטערעסען, ווי איבער די אידישע „כל הצרות", וועלכע וואקסען כלומרשט ארויס פון דער אידישער רעוואָלוציע. זי איז געווען אזוי נידערשלאָגען, אז זי האָט ניט געהאט אפילו דעם סאָציאַלען און פּאָליטישען מוט צו שטרעבען אלם הערשענדער קלאַס נאָך פאַליטישער הערשאפֿט.

דער בעסערער טייל פון דער אידישער מיטעל־בורזשואזיע, דער טייל, וועלכער האָט נאָך געהאט אידישע טראדיציעס, השכלה־קולטור און נאציאָנאַלע אינסטינקטען איז געשטאַנען אונטער דער פּאָן פון ציוניזם. נאַטירליך, איז ניט דער אידעאל פון א נייער אידישער געזעלשאפֿט, פון א פֿארענדערונג פון די לעבענס־פֿארמען געשטאַנען פאר אירע אויגען, דער ציוניזם איז געווען פון איין זייט דער אויסדרוק פון איר אונפֿייאיגקייט צום קאמף אין איר פּאָליטישער האָפענונגסלאָזיגקייט, און פון דער אנדערער זייט א נאציאָנאלער חלום, אן אייגענע פּאָליטיק, א אידישליכע באַוועגונג. די ציוניסטישע בורזשואזיע האָט דאָרום פארשענערט נאָר פילע אידעען פון דער נאַנצער בורזשואזיע, האָט זיי אָנגענאָמען אין א פילאָזאָפיש און מאָראַליש מאַנטעל, האָט דערפון געמאכט א נאציאָנאלע טעאָריע. עס זיינען ניטאָ און עס דארפען ניט זיין ביי אידען קיין קלאַסען, די פּאָליטיק פון אן אונטערדריקטען פּאָלק מוז זיין נאציאָנאלע אחדות. זי האָט געערדט אין נאָמען פון פּאָלק, פון די אונטערדריקטע און נידערשלאָגענע אידען, זי האָט גערופען קיין ציון פון דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות. אויך א סאָרט בטלנ'ישען סאָציאַליזם האָט זי געשאפֿען פון דער הילינגער אידישקייט. אין ארץ־ישראל וועט זיין א נאציאָנאַליזאציע פון ערד, שמיטה און יובל, אזוי ווי עס שטעהט געשריבען אין דער ניט מארקסיסטישער, אבער סאָציאַליסטישער תורה. דאָס אידענטום איז כלו מאָראַל, מענשענליבע און גערעכטיגקייט, און דער מוסר־היהדות, וועלכען אהד־העם האָט ענטדעקט איז די סאמע אידישקייט. בשעת די ארומיגע ווירקליכקייט האָט דער מיטעלער בורזשואזיע גאָרניט געגעבען, האָט זי געשריען וועגען איר פּאָלקס־פריינדליכקייט, וועגען ציון, וועגען אי־דישקייט, וועגען אחדות, וועגען הילינגען מאָראַלישען, סאָציאַליסטישען אי־דענטום. געגען דעם רעאַלען קלאַסען־קאמף פון דעם פּראָלעטאריאט האָט זי ארויסגעשטעלט די אידעאלע ציוניסטישע מלוכה, וואו דער אידישער סאָ־ציאַליזם וועט געפינען זיין ריכטיגען אָרט.

ווי באלד אָבער עס איז אויסגעבראָכען די רעוואָלוציע און די ארומיגע ווירקליכקייט האָט באקומען פאר דער אידישער בורזשואזיע א ווערט, האָט

די אקטאבער־טעג, ביי דעם העלדישען אויפטרעטען פון דעם פראלעטאריאט האט די „נעוולשאפט" געקלונגען אין אלע גלאקען מכח דעם פראלעטאריאט, זיין גבורה'שאפט און גרויסקייט. די רעוואלוציע איז נעווען אינהייטליך נעגען דעם נעמיינזאמען שונא. אבער שוין נאך דעם מאניפעסט און די אויפשטאנדען פון דעצעמבער האט די בורזשואזיע אנגעהויבען אלץ מער ערקענען איר אייגענעם „איך" און איר קלאסען־לאגע אין נעגענזאץ צום פראלעטאריאט. דעם וויטערען קאמף איז שוין אויסגעקומען דעם פראלע־טאריאט פירען אליין. אין דומע האבען זיך די קלאסען דיפערענצירט נאך אלע ריכטונגען. די פארטרעטער פון די בויערען און די סאציאל־דעמאקרא־טען פון דער לינקער זייט צווינגען די בורזשואזע קאנסטיטוציאנעלע דעמא־קראטען (ק. ד.) אנצונעמען זייער אמת'ן קלאסען־כאראקטער און צוריקטרע־טען מער נאך רעכטס. פון די נעוועץ־פראיעקטען פון די קאדעטען, פון זייערע רעדעס און דיסקוסיעס איז שוין אלץ מער קענטיג זייער קלאסען־לאגע און אינטערעס, זייער שרעק פאר דער רעוואלוציע, פאר דעם פראלעטאריאט, פאר דעם סאציאליזם, זיי קעמפען שוין אפען נעגען די „קראמאלע" און ריידען מכח דעם שווארץ־מאה'דיגען סאציאליזם. די רעוואלוציע דערוועקט דעם סאציאלען באוואוסטזיין פון די קלאסען און שטעלט זיי איינע נעגען די אנדערע אין פאוויציע פון קאמף.

דאס, וואס עס נעהט אן אנדערש וואו אין גרויסען מאסשטאב, שפילט זיך אפ אין קליינעם אין דער אידישער וועלט. און אזוי ווי דאס אידישע פאלק איז אן אונטערדריקטעם און נעפינט זיך אין ניט־נארמאלע פארהעלטני־סען, זיינען דא די פארענדערונגען נאך קענטיגער, זיינען די יעצט ארויסגעטרע־טענע קאנטראסטען נאך מערקבארער. דער סאציאלער דיפערענצירונגס־פראצעס קומט פאר ביי די רוסישע אידען שוין זייט פילע צענדליגער יארען און די קלאסען האבען זיך שוין לאנג אויסגעבילדעט, אבער די פאליטישע פא־נאנדערטיילונג איז ניט נעגאנגען אין גלייכער שריט, ווי די סאציאלע. ביי דער אידישער בורזשואזיע האט נאך ביז איצט נעפעלט א ריין אויסגעשפרא־כענע קלאסען־אידאאלאגיע. דער נאציאנאלער דרוק איז געלעגען אויף דעם גאנצען פאלק, און די בורזשואזיע, וועלכע האט ניט נעהערט צו דער הערשענדער נאציאן און האט ניט נעהאט דעם כח זיך אנצושליסען צו דעם אפאזיציאנעלען עלעמענט פון לאנד, איז נעווען פאליטיש נידערשלאגען און נעפאלען. פאר די אויגען פון דער בורזשואזיע האט ניט נעשוועבט קיין שום פאליטישער אידעאל, קיין באשטימטע מלוכה־ארדנונג. איר האפנונג אין דער וויטער צוקונפט איז נעווען די גלייכבארעכטיגונג; איר רעאלע פא־ליטיק אין דער טרויעריגער נעגענווארט איז נעווען שתדלנות, איר קלאסען־נעפיל איז נעווען נאך אלץ פארשמאלצען מיט דער אידעע פון כלל־ישראל.

קלאס אין זיך אלע פעלער פון א הערשענדען קלאס מיט אלע שוואכקייטען פון אן אונטערדריקטען גלות פאלק.

די גייסטיגע אנפירערין פון דער ק־ד'טישער בורזשואזיע איז די ציונים־טישע פארטיי. זי האט זיך נאך ביי דער פריערדיגער ארדנונג ארגאניזירט, א דאנק דער לאיאליטעט און אונטערטעניגקייט, זי האט געפירט א „נא־ציאנאלע פאליטיק" און ארויסגעשטעלט „היסטארישע לאזונגען" פאר דעם פאלק, און דערום האט זי אין דער רעוואלוציאנערער עפאכע געשפילט איר הויפט ראלע אין דער ארגאניזירונג פון דער אידישער בורזשואזיע אלס קלאס. אין דעם בורזשואזען ציוניזם טרעט דערום נאך שארפער ארויס דער חילוק צווישען דער פראזאלאגיע פון א קלאס, ווען די אביעקטיווע מעגליכקייט פאר זיין קלאסן־פאליטיק פעלט, און זיין אמת'ע פאליטיק בשעת ער קען אויפטרעטען און ווירקען אלס קלאס. ביי דעם ערשטען שטראל פון דער פרילינגס זון האבען דיזע הייסע נאציאנאליסטען אראפגעווארפען פון זיך די ציוניסטישע טארבע און זיך אנגעהויבען צו פילען אלס רוסישע בירגער. דער גלות, וועלכער האט ביז איצט לגמרי ניט געקענט העלפען דעם אידישען פאלק, האט באקומען א גאר גאנץ פיינע ממשות. ארץ ישראל איז אפגעלייגט געווארען לעתיד לבוא, און דעם פאליטישען עולם־הזה האבען די ציוניסטען אנגעהויבען זוכען אין דער רוסישער מלוכה. די ווערטער פון גאר ניט לאנג, אז די שטייגער אין ארץ ישראל זיינען טייערער ווי ברויט אין חוץ לארץ — זיינען געווארען א מליצה. פארגעסען געווארען זיינען אלע וכוחים מכח קליין־קאלאניזאציאן, גרויס־קאלאניזאציאן, טשארטער, דער גלח פון „אלטניי־לאנד", אוגאנדא און אזוי ווייטער — צוליב איין גוט ווארט פון ראדיטשעוו אדער פעטרונקעוויטש פאר אידען, צוליב איין אידען פריינדליכען ארטיקעל אין א ק.־ד'טישען בלאט. די מגידות פון די קאנגרעסען, די מליצות פון די ארץ ישראל'ניקעם, די פארברענטע לשון־קודש'דיגע מאמרים זיינען געווארען אש און ווינט ווי די פאליטישע לופט האט זיך אפגעריניגט נאר אויף א האר. דער ציוניזם האט ארויסגעטראגען זיין פאליטיק פון ארץ־ישראל אין גלות, אין רוסלאנד, און אנשטאט דעם טרויעריגען עוד לא אבדה האבען אנגעהויבען קלינגען פרייליכע רוסישע מעלאדיען.

און די ציוניסטען האבען זיך גלייך אנגעהויבען פילען אלס א קלאס, אלס די אידישע בורזשואזיע, און שוין ניט מער אלס כלל־ישראל. דא אין רוסלאנד, רעדט דער ציוניזם ניט שוין פון מוסר היהדות, פון דער אידישער מאראל, פון יובל און שמיטה און נאציאנאליזאציע פון ערד, פון ביבלישען סאציאליזם—אין חוץ־לארץ, אין גלות איז מען פשוט'ע ק.־ד'טען, מען שטעהט נאר רעכטס, טען וואלט געשטאנען גאר רעכטס וועז די גוים וואלטען ניט געווען אזעלכע צוררים. אין גלות רעדט מען ניט קיין הויכע רייד וועגען

דער פּאָליטישער דיפערענציירונגס־פּראָצעס אין דעם אידישען לעבען געמאכט א גרויסען שריט פּאָרווערטס. אין דער רעוואָלוציע האָט די אידישע בורזשוא־זיע באמערקט גלייכבארעכטיגונג, פּרייהייט פון האנדעל און געשעפט, די אינערע גובערניעס מיט די גרינגע קאָנקורענץ, די עפענונג פון שולען און אוניווערזיטעטען פאר דער יוגענד, דאָס אויפהערן פון פּאָגראָמען און די אָרדנונג אין לאנד. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך אָנגעהויבען צו דערקאָ־נען אלס א קלאס און האָט געפירט צוזאמען מיט דער איבעריגער בורזשואזיע איר פּאָליטישען פּרילינג. מיט דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט האָט זי לכתחילה אביסעל גאָר קאָפּעטירט. זי האָט זיך געפילט אביסעל פּארשעמט פאר אים און געזוכט אָפּוואשען פון זיך אלטע חטאים געגען אים. זי האָט אָנגעהויבען אויסדריקען אים אירע געפילען און האָט אים אָפּגערוימט אויף א ווייל דעם פּלאץ אויף דער אידישער גאס. אָבער קוים האָט די רע־וואָלוציע געבראכט דעם מאניפעסט פון דעם 17טען אָקטאָבער און דער בא־וואפענטער אויפשטאנד איז אונטערדריקט געוואָרען, האָט די בורזשואזיע אָנגעהויבען זיך שוין צו פילען אלס א באזונדערער קלאס מיט א באזונדערער פּאָליטיק. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך אָרגאניזירט אונטער דער פּאָן פון דעם קאדעטישען ליבעראליזם, אין וועלכען זי האָט נאָך אריינגעפלאָכטען די דערגרייכונג פון גלייכבארעכטיגונג. שוין ביי די וואלען אין די דומע איז דער געגענזאץ צווישען דער בורזשואזיע און דעם פּראָלעטאריאט שארף ארויסגעטראָטען. בשעת דער פּראָלעטאריאט איז געווען פאר באָיקאָט, איז די בורזשואזיע מיט באגייסטערונג געלאָפען צו די וואל־פּארזאמלונגען, כדי אריינצושטופּען נאָך אן אידישען דערגרייכער אין דער דומע. זי האָט זיך גלייך געווענדעט געגען דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט און די קלאסען־אינטערעסען זיינען שוין איר געוואָרען קלאָר און פארשטענדליך. נאָר די אידישע הכנעה, די ציטערניש פון אמאָל, די אונפייאיגקייט אפילו שארף אויסצודריקען אירע לויידען און אירע וואונשען האָט די אידישע בור־זשואזיע מיט זיך געגומען אין איר פּאָליטישען וועג. וועלכע הכנעה'דיגע פּאָליטיק פירען דאָך די אידישע דעפוטאטען אין דער דומע! נאָך האָבען זיי ניט געהאט דעם מוט אויסצוריידען איין שארפען וואָרט געגען דער מער־דערישער רעגירונג פון פּאָגראָמשטשיקעס, וועלכע באָדט זיך אין אידישען בלוט, ניט נאָך דער דעקלאראציע פון דעם מיניסטעריום, ניט נאָך אורוסאָוו'ס רעדע, ניט נאָך דעם ביאלאָסטאָקער פּאָגראָם. דער קרעמערשער מוח, דער מקח וממכר'דיגער שכל פון דעם אידישען דערגרייכער טראכט נאָר מכח דעם ווי „אריינכאפען" פּראָווינץ, ווי צו פירען אזא שטיל און קלוגע פּאָליטיק, דאָס אידען זאלען באקומען גלייכבארעכטיגונג און דער „עם הדומה לחמור" זאל עס אפילו נאָר ניט באמערקען. די אידישע בורזשואזיע פּאראייניגט אלס

רוסישען און אידישען לעבען פארשטעהט זי פון איר קלאסען־שטאנדפונקט און איר קלאסען־אינטערעס. ניטא קיין ציון, ניטא קיין אידענשטאט, ניטא קיין מוסר היהדות, ניטא קיין כלל־ישראל. מיר זיינען אידען־סוחרים, אידען־קרעמער, אידען־געשעפטסלייט און דארפען די גלייכבארעכטיגונג, ווי א פיש וואסער. מיר גלויבען אין גאָרניט, מיר האלטען פון גאָרניט, מיר ווילען גאָרניט. Apres nous le Socialisme, נאָך אונז מעג קומען אפילו דער סאָציאליזם, אפילו די דיקטאטור פון פּראָלעטאריאט. מיר זיינען אידען, וועלכע ווילען פארדינען א רובעל ביי די אומות־העולם, מיר זיינען אידען פון דעם אלטען, אלטען, אלטען שטייגער.

(1906).

פאלק, וועגען גלייכהייט, ווי אין ציוניזם, מען וואלט נאר אויף גלייכבארעכטיגונג, אויף דעם רעכט צו האנדלען און מאכען געשעפט אין נאנץ רוסלאנד.

א חוץ דער בורזשואזיע איז אבער פאראן אין אידישען לעבען א פראלעטאריאט, א קעמפענדער, רעוואלוציאנערער, סאציאליסטישער פראלעטאריאט. ביי אים געפינען אלע פראבלעמען פון פאליטישען און ספעציעל אידישען לעבען נאר אן אנדערע לייזונג. ער שטעלט זיך צו דער רעוואלוציע, צו דער אידישער צוקונפט, צו דער אידישער געגנווארטס־פאליטיק נאר אנדערש ווי די אידישע בורזשואזיע. די בורזשואזיע מוז זיך דערום איצט אפגרעניצען פון אים, וואלט ער איז ניט מער א נוצליכער קעמפער מיט איר צוזאמען, נאר א באזונדער קלאס מיט זיינע אידעאלען און זיינע אייגענע שטרעבונגען. און די בורזשואזיע מאכט ניט קיין לאנגע צערעמאניעס, דער קלאסען־אינטערעס פירט זי אויפ'ן ריכטיגען וועג. זי ערקלערט זיך אן שום ענטשולדיגונג און לאנגע חקרנות געגען דער רעוואלוציע, געגען דעם סאציאליזם און געגען דעם פראלעטאריאט. און דא מאכט אויך די התחלה די ציוניסטישע בורזשואזיע. דער מאמענט איז געקומען, וואו ס'איז ניטא זיך וואס צו שעמען און באהאלטען זיך, דער דאלער מאמענט וואו די בורזשואזיע האט זיך דערפילט אלס א קלאס, אין אן ארטיקעל אין דער „כראניקא יעווריסקאי זשיזני" פון נומער 24: „די דאלע קרעפטען פון דעם מאמענט", ווייזט ארוים דער בורזשואזער ציוניזם זיין אמת'ן דאקאנטערען כאראקטער אין דער רעוואלוציע. מיט דעם באקאנטען ציוניסטישען צינזם ווערט אויסגלאכט די רעוואלוציאנערע און סאציאליסטישע באווענונג פון די ארבייטער און דער יוגענט אין דעם נגון פון „נאוואיע וורעמיא". מיט ציוניסטישער אונוויסענהייט ווערט די איצטיגע רעוואלוציע ערקלערט אלס א בורזשואזע פארלאמענטארישע אפאזיציע געגען דער דאגירונג, בשעת די סאציאליסטישע פארטיין האבען גארניט קיין ווערט. ווי ביי די גוים איז, אזוי, הייסט עס, איז אויך ביי אידען. די בורזשואזיע און קודם כל די ציוניסטישע בורזשואזיע מאכט די רעוואלוציע, זי מאכט זי ארעמטליך, שטיל, פארלאמענטאריש, און ניט חלילה צוליב דעם פראלעטאריאט, צוליב דעם סאציאליזם, צוליב כלל־ישראל, זי מאכט זי צוליב זיך, צוליב דער אידישער בורזשואזיע, צוליב האנדלס־פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג. דאס רעאקציאנערע ציוני־ציוניסטישע בלעטל דריקט אויס די טיפסטע געפילען פון דעם אידישען סוחר, וועו זי שרייט צום סוף אויס, אז דער סאציאליזם איז נעגען די אינטערעסען פון דעם אידישען פאלק.

אזוי האט די רעוואלוציע נאך מער אויפגעדעקט דאס אידישע לעבען. די אידישע בורזשואזיע האט זיך דערקענט אלס קלאס און ווארפט אוועק פון זיך די אלטע מיליזות און די אמאליגע מנידות. אלע פראבלעמען פון דעם

א שפּיל און א געלעכטער, וועלכער ווערט אויסגענוצט פאר די פארשידענסטע צוועקען און פארשפּאָטעט צוליב די פארשידענסטע צילען פון דעם פארווי־קעלטען היסטאָרישען גאנג.

דער איד איז געווינלעך פאר די רעאקציאָנערע כוחות פון דער גענזל־שאפט דער נאטירלעכער טרענער פן דער רעוואָלוציע, דער געבאָרענער רע־וואָלוציאָנער. אָבער אייגענטלעך ניט אזוי אלס קעמפער, אלס אָרגאניזירטע גענזלשאפטלעכע כאטש, נאָר אלס די באהאלטענע קראפט און אויך דער ענאָ־איסטישער צוועק פון דער רעוואָלוציע. מיט דעם איד דיסקרעדיטירט די רעאקציע יעדע רעוואָלוציאָנערע באוועגונג, יערע נייע פּאָליטישע אידעע. די רעוואָלוציע פון 1848 אין דייטשלאנד האָבען די דייטשע רעאקציאָנערען ערקלערט דורך דער אגיטאציע פון איידען. די רוסישע רעאקציע זוכט פון שטענדיג אָן צו דיסקרעדיטירען די רעוואָלוציע דורך דעם איד. דער איד האָט די רעוואָלוציע דערוועקט, האָט זי אריסגערופען, האָט זי געשאפען און ווי זי אויסנוצען, — דערמיט קעמפט די רעאקציע געגען דער רעוואָלוציע. אין די אידישע פּאָגראָמען ווייזט זיך ארויס די לייכטקייט, מיט וועלכער די רעאקציע דיסקרעדיטירט די רעוואָלוציע אלס א פרוכט פון אידישער אגיטא־ציע און אידישער פּאָליטיק. די געזעלשאפט קוקט אומעדום אויף אידען מיט אזא חשד און אזא אונפארשטענדנים, דאָס יעדע נייע אָפּאָזיציאָנעלע אידעע פארלירט איר אָנציאונגס־קראפט, איר מאָראלישען וועדט פאר דער וועלט, וען אונטער איר פּאָן שטעהען אידען. דאָס פילען אידען און ניט־אידען פון לאנג אָן, אזוי דאָס אומעדום איז ניכר די טענדענץ פון די פּאָליטישע פּאר־טייען, זיך צו איזאָלירען פון דעם אָפּענעם אידישען איינפלוס און דער אָפּענער אידישער באטייליגונג.

אזוי ווי דער איד רופט ארויס און ערוועקט די רעוואָלוציע, אזוי דים־קרעדיטירט ער זי אויך באלד און וועדט פון דער טרייבענדער קראפט פון דער רעוואָלוציע דער טאָרמאָז, וועלכער האלט זי אויף, דאָס מיטעל פון דער רע־אקציע אין איר קאָנטר־רעוואָלוציאָנערער דעמאָנאָגיע. דער איד איז ניט נאָר דער קרבן פון דער רעוואָלוציע, נאָר אויך איר קאריקאטור און איר שפּאָט.

דיזען ביטערען שפּאָט גיסט אויס אויף דער אידישער אָפּאָזיציע דאָס נייע וואלגעזיץ, וועו עם מאכט בנוגע צו איר א מערקווירדיגע אויסנאמע צום גוטען. די וואלען צו דער צווייטער דומע האָט באוויזען, דאָס די אידישע נאציאָנאלע אָפּאָזיציע איז ביי די יעצטיגע באדינגונגען ניט נאָר ניט געפער־ליך דער רעגירונג, נאָר פארקערט, נוצליך. ביי די וואלען צו דער צווייטער דומע זיינען גראָר אין די אידישע גובערניעס דורכגענאנגען די שווארץ־מאה־דיגע דעפוטאטען און רעאקציאָנערען. ניט נאָר דערפאר ווייל אין די אידישע גובערניעס האָט דער אנטיסעמיטיזם און די רעאקציע א פרוכטבארען באָדען,

די רעאקציע און די אידישע רעוואלוציע

דאס נייע וואלגעזעץ, וועלכעס האט פולשטענדיג פארענדערט דאס בילד פון דער קאנסטיטוציע, וועלכעס האט אפגענומען דאס פאליטישע וואל־רעכט ביי די נידערע קלאסען פון שטאט און פון דארף און ביי די אונטער־דריקטע נאציאנען, האט דאס פאליטישע וואלרעכט פון דער אידישער בא־פעלקערונג כמעט ניט אנגעריבט. בשעת די פויערים פארליערן די מעגליכ־קייט צו האבען א מערהייט אויף די גובערנסקע צוזאמענפארען, בשעת די שטאטישע דעמאקראטיע איז צושלאגען דורך צווויי קוריעס, בשעת פוילען און קאווקאז פארליערן די גרעסטע העלפט פון זייערע דעפוטאטען, איז די אידישע אין דעם נייעם וואלגעזעץ גארניט דערמאנט. אמת, דורך דער איינ־פירונג פון נאציאנאלע קוריעס פאר די וואל־מענער קען די ערטליכע אדמיני־סטראציע אויך די צאל פון די אידישע וואלמענער אין די שטעט פארקירצען, אבער דירעקט באשרייבען דאס אידישע וואלרעכט און אונטערדריקען די אידישע אפאזיציע האט דאס גאזעץ ניט געפונען פאר נויטיג...

אין דער אטמאספערע פון שרעקען און נויט, אין וועלכער די אידישע באפעלקערונג לעבט, ווירקט דיזע גלייכגילטיגקייט פון דער רעאקציע צו דער אידישער אפאזיציע, ווי ביטערער שפאט, ווי בייספילען אירגענד אירגענס. דאס נייע וואלגעזעץ באווייזט דער אידישער באפעלקערונג איר פולשטענדיגע פאליי־טישע מאכטלאזיגקייט, עס זאגט איר ארויס די טיפסטע פאראכטונג, עס מאכט זי לעכערליך אין לאנד. די אידישע אפאזיציע טראגט שוין פון זיך וועלבסט דעם שטעמפעל פון אונפרוכטבארקייט און קאריקאטור, — דאס איז די מיינונג פון דעם גאזעצגעבער, וועלכער מאכט דיזע מערקווירדיגע אויסנאמע אין דער באשרייבונג פון דאס וואלרעכט בנוגע צו אידען. נאכדעם ווי די ביוראקראטיע האט אין קישינעוו און ביאלאסטאק באוויזען דעם אידישען פאלק זיין נאציאנאלע שוואכקייט, זיין באזונדערע, איזאלירטע שטעלונג אין דעם רעוואלוציאנערען קאמף, באוויזט זי אים יעצט די מאכטלאזיגקייט אין פאליטישען קאמף, אין פארלאמענט. צו די פאגראמען קומט נאך צו דער שפאט און די ערנידערונג.

דער שפאט און די פאראכטונג, מיט וועלכער די רעאקציע ענטפערט יעצט אויף דער אידישער אפאזיציע, וואדפען ווייטער א ליכט אויף דאס אידישע פראבלעם. נאך אמאל טרעטען ארויס די ווידערשפרוכען פון דעם אידישען לעבען אין זיינע זאנדערבארע באציאונגען צו דער וועלט און אירע געשעהענישען. נאך אמאל ווייזט זיך ארויס, ווי דער איד איז אין דער וועלט

נקמה צו דער הערשענדער וועלט. ניט אפען קעמפען, ניט פריי פארערען, ניט היסטאריש וועלען, נאר ווארטען אין דער שטיל אויף דעם גינסטיגען מאמענט, ביז די וועלט וועט ווערען דערפילט מיט קאמפס־מוט און פארבלענדט מיט גוטסקייט און שענקען דעם ארעמאן צוויישען די פעלקער דאס רעכט צו לעבען און פארשוויגדען אין גאלד און אין שאנדע! — דאס איז די רעוואלוציע פון גלות. דיזע רעוואלוציע האט ניט קיין מאראלישען ווערט, קיין הערערען שטרעבען, קיין היסטאריישען ציל, קיין פערספעקטיווע פון דער צוקונפט. זי זוכט נאר דעם מאטעריעלען נוצען פון דעם טאג, דעם גראבען פארטיל פון דעם אויגענבליק. זי דיסקרעדיטירט דאדורם די רעוואלוציע גופא, וואדורם זי דינט ניט דער געזעלשאפט, דער מענשהייט, דער קולטור, נאר זיך זעלבסט, דעם צוקונפטיגען שיילאק און זיין גאלד. כל זמן די רעוואלוציע פון גלות האט דעם גלות פאר איר ציל, איז זי ניט מער ווי דער קאמף פון איין סאציאלער גרופע געגען די אנדערע, איז זי ניט קיין רעוואלוציע, נאר דער שטרייט פון עגאאיסטישע אינטערעסען, געהט זי איבער נאך דעם ערשטען ערפאלג אין רעאקציע און קאנטר־רעוואלוציע, ווי ביי דער אידישער בורזשואזיע אין מערב איראפא נאך 1848, אין גלייכגילטיגקייט און אינדיפערענטיזם נאך דער ערשטער מפלה, ווי ביי דער אידישער בורזשואזיע אין רוסלאנד יעצט.

אינווייניגען ווערט און מאראלישען כח געגען דער רעאקציע און קאנטר־רעוואלוציע קען די אידישע רעוואלוציע נאר דאן באקומען, ווען זי וועט געפירט ווערען אונטער דער פאן פון דער באפרייאונג פון גלות, ווען זי וועט זיין באגייסטערט פון דער האפנונג פון א נייער צוקונפט פאר דעם אידישען פאלק. נאר דורך די איינגענע קריטיק און די טיפע זעלבסט־קענטניס און זעלבסטפארנייגונג פארלירט דער גלות זיין ענגאאיסטישען אנטיסאציאלען שטעמפעל, וועלכער איז אויפגעדריקט אויף זיין שטערן. דער איד הערט אויף צו דיסקרעדיטירען, אויסצונוצען די רעוואלוציע און זי דורך זיין אנטיילנעמען חשוד מאכען פאר די ארומיגע, ווען די רעוואלוציע איז ביי אים ניט דער מקור און די האפנונג אויף געשטיינערטע קראפט אין קאמף געגען דער אומגעבונג, נאר ווען מיט דער רעוואלוציע איז ביי אים ארויס זיין נאציאנאלער און היסטארישער ציל אין זיין נאנצער גרויסקייט און ערנסטקייט. דער מסחר, די גרעסערע עקספלואטאציע, די עפנונג פון די טירען פון דער ארומיגער געזעלשאפט, דער זיסער חלום פון דעם פארשווינדען פון דער אידישער פראגע אין דער בורזשואזער גלייכבארעכטיגונג איז דער אידעאל פון דעם גלות און זיין רעוואלוציע. דערפאר איז דיזע אידישע רעוואלוציע א שפאט פאר דער וועלט, אונפרוכטבאר און לעכערליך, א בליצאבליטער פאר דער רעאקציע און א מקור פון יאמער און נויט פאר דעם אידען גופא.

איר רייניקייט און ערליכקייט, איר מאראלישען ווערט און אינווייניגען

נאָר אויך א דאנק די געגענוצעצען און ליידענשאפטען, וועלכע זיינען דערוועקט געוואָרען דורך דעם אידישען אנטיילנעמען אין דעם וואל־פּראָצעס גופא. בשעת כמעט אין גאנץ רוסלאנד האָט זיך די דאָרפישע דעמאָקראטיע פּאר־אייניגט מיט דער שטאָטישער, וועלכע האָבען צוזאמען דורכגעפירט לינקע און רעוואָלוציאָנערע דעפוטאטען, האָבען זיך גראָד אין די אידישע גובערניעס, וואו די שטאָטישע וואל־מענער זיינען געווען אידען, אויף דעם באָדען פון די נאציאָנאלע געזעצען פּאראיניגט די בויערען מיט די גוטסבאזיצער אין איין רעאקציאָנערען בונד. הויפּטזעכליך א דאנק די אידישע שטאָטישע וואל־מענער זיינען דורכגעגאנגען אין דער טשערטא די שווערע מאה'ניקעם און רעאקציאָנערען, און וועז אין קאָוונא למשל, האָבען מנצח געווען די לינקע פּארטייען, איז עס געווען נאָר דורך דעם, וואָס דאָרט באשטעהט צווישען די גוטסבאזיצער און די בויערן אויך א נאציאָנאלער געגענזאַץ. אזוי ווי די רעוואָלוציע אויפ'ן גאס, דער שטראסען־קאמף, רופט ארויס דעם פּאָגראָם אלס קאָנטר־רעוואָלוציע, אזוי איז אויך נאָר אָפט די פּאָלגע פון דעם אידישען פּאָליטישען קאמף א פּאָליטישער פּאָגראָם, דער נצחון פון דעם בלוטיגען שווארץ מאה'ניק. דאָס איז די טראגעדיע פון דעם גלות, וואָס ער צושטערט מער, איידער ער שאפט, דאָס איז דער שפּאָט פון דער וועלט איבער דעם מאכטלאָזען און דערפאר געפּאָלענעם איד. קעמפּענדיג פּאר דאָס ליכט, וועלכע ער גאָר אָפט א מיטל פאר דעם נצחון פון דער פינסטערניס.

אלע פאזיסען פון דעם עפענטליכען לעבען, די רעוואָלוציע, די קאָנטר־רעוואָלוציע, דער פּארלאמענטארישער קאמף, די פארניכטונג פון דעם וואל־געזעץ, אלע געשעהענישען פון דער שטורמישער צייט באלייכטען אויף אזא אופן די אידישע לאגע פון די פארשידענסטע זייטען און וואָרענען דעם אידי־שען גלות און שפּאָטען פון אים. אלץ ערנסטער און טיפער מאכען זיי די ערקענטנים פון דער אידישער אונפרוכטבארקייט, פון דעם אינווייניגען לע־בענס־וויידערשפּרוך ביים אידישען פּאָלק. זיי פּאָדערען א נייע אָפּשאצונג פון אלע ביזהעריגע וועלטען, זיי רופען אלץ דרינגענדער צו דער הערָאישער ערלייזונג פון דיזער טראגעדיע.

און זיי רופען אלץ העכער און דרינגענדער צו דער ערלייזונג, וואָרום טיף אין גלות זיינען פּארבאָרגען די וואָרצלען פון דיזען וויידערשפּרוך, פון דיזער טרויעריגער און לעכערליכער אונפרוכטבארקייט אין אידישען לעבען. וויל דער גלות איז שוואך און פירט ניט קיין היסטאָריש לעבען, ער איז איזאָלירט פון דער וועלט און טראָגט אויף זיך דעם שטעמפּל פון אייגענזוץ און פּראקטישען ענאָאיזם. ער איז פאסיוו, אינווייניג ערנידריגט און פאר־טראָגט שטיל און פארשווייגען זיין שאנדע. פון דער אנדער זייט איז ער אָבער אויך רעוואָלוציאָנער, איז ער פול מיט אונפרוכטבארער שנאה און

געגען דעם חשד און די פּראָכטונג פון פרייַנד און פיַינד, דעם מוט געגען דער רעאקציע און דער קאָנטער־רעוואָלוציע, וועלכע שפּאָט פון איר, דעם מוט געגען די געזעלשאפטליכע כוחות, וועלכע פּארטרויען איר ניט. עס איז דער מוט, וועלכען זי קען נאָר שעפּען פון איר אינווייניגען אמת און איר הערא־אישען באוואוסטזיין.

(פון "דאָס וואָרט" נומ. 5, ווילנא, 7טער יולי 1907.)

מוט באקומט די אידישע רעוואָלוציע נאָר דאן, וועז עס לייכט איר פּאָראויס א העכערער היסטאָרישער אידעאל, וועז זי ווערט באגייסטערט פון א סאָ־ציאלער און קולטורעלער אידעע. ערשט דאן פארלירט זי איר בורזשואזען, פּראקטישען, אנטיסאָציאלען כאראקטער. ערשט דאן הערט אויף די רע־וואָלוציע מורא צו האָבען פאר דעם איה, וועז דער איד דינט דער רעוואָ־לוציע, דער מענשליכער אידעע, דער פרייהייט, ערליך און אויפריכטיג, אין טיפער סאָלידאריטעט מיט דער וועלט. דער חשד פאלט דאן אראָפּ פון דעם איה, דאָם ער זוכט אין דער רעוואָלוציע נאָר זיין גרופּען־אינטערעס. פון דעם ענאָאיסטישען אויסנוצער פון דער רעוואָלוציע ווערט ער איר ערליכער און טרייער קעמפער, איר שטאָלצער אוואנגארד. די געגענזעצן צווישען דעם אידישען פאָלק און דער ניט־אידישער אומגעבונג ווערען אָפּגעשוואכט. דער שרעק און די באהאלטענע שנאה צום איד פארשווינדען. די נאציאָ־נאלע שאנדע, אין וועלכער דאָם גאנצע אידישע פאָלק לעבט, דאָם זייגע כלומרשטע פרייגד פארמיידען אן אָפּענע באריורונג מיט אים, און דאָם ער זעלבסט האָט ניט דעם מוט אויפצוהויבען הויך זיין קול, הערט אויף. דאָם אידישע פאָלק באקומט מוט און זיכערהייט און זעלבסטפארטרויען אין זיין קאמף.

מיט טיפער פּאראכטונג ענטפערען יעצט די הערשענדע כחות אויף דעם אידישען קאמף און די אידישע רעוואָלוציע. זיי מאכען זי פּסול, מאכען זי חשוד, מאכען זי לעכערליך און פרייען זיך שטילערהייט פון איר עקזיס־טענץ, ווארום זי איז ביי זיי א מיטעל פאר דער קאָנטר־רעוואָלוציע. דארום מוז די אידישע רעוואָלוציע אויפהערען צו זיין איזאָלירט אין איר האָפנונג און איר שטארבונג. זי מוז זיך אָפּזאָגען פון דעם שיילאָקשען געדאנק, דאָם די רעוואָלוציע וועט שאפען פאר דעם אידישען פאָלק די פרייליכע פאָליטישע אטמאָספערע פאר בעסערער קאָנקורענץ און לייכטערען איבער־גאנג צו העכערע שטופען פון בורזשואזען מאטעריעלען לעבען. אין איר מוז אריינדרינגען דער רוח הקודש פון יעדער גרויסער רעוואָלוציע, וועלכע איז דאדורך גרויס, וואָס זי ראמט אָפּ דעם וועג און לייגט דעם גרונדשטיין צו דער נייער געשטאלטונג פון דעם סאָציאלען לעבען, צו דער לייזונג פון דעם סאָציאלען פּראָבלעם.

די לייזונג פון דעם אידישען סאָציאלען פּראָבלעם ליגט אין דער גרינ־דונג פון דעם אידישען סאָציאליסטישען פרייאנד און אהין מוזען פירען אלע ענדליכע קאמפען און שטרעבונגען פון דעם אידישען ליידענדען פאָלק. דערמיט פארלירט דאָם אידישע פאָלק זיין פּראזיטישען כאראקטער און זיין רעוואָלוציע באקומט א מאָראלישען ווערט און א קולטורעלע באדיי־טונג. נאָר דאן באקומט די אידישע רעוואָלוציע דעם מוט אין איר קאמף

זאָל אָבער ווירקליך דאָס אידענטום באַנייען זיינע פליגלען אלס א לעבעדיגע קולטור־אידעע, און איז דער אויפגעוואַכטער אינטערעס צום אידענ־טום עטוואָס אנדערעס איידער די טויט־קאַנוואולסיען פון אָפּשטאַרבענדער גייסטעס־מאַכט, דארף דאָס אידענטום פארמאַגען אין זיך איינצושלישען די קולטור־טענדענצען פון דער צוקונפט. דער אמת פון דעם אידענטום פאר דער מאָדערנער קולטור דארף געזוכט ווערען אין סאָציאַלער מאַראַל און ערלייזונג, אין לעבענסמוט, אין היסטאָרישען הערָאַיזם, אין סאָציאַליסטישע סימוואַלען, אין מענשהייטס־האָפנונג און מענשהייטס־ווילען. איז באמת דאָס אידענטום דער לייכטענדער מאָרגען־שטערן, וועלכער שטעהט פאר דעם טאָג־אנברוך פון דער סאָציאַליסטישער מענשהייט, דערפון היינגט אָפּ דער שיקזאל פון אידענטום. איז דאָס אידענטום די רעליגיאָן פון דעם סאָציאַליזם, דאָס איז דאָס פּראָבלעם פון דער צייט, וואָס פון זיין לייזונג היינגט אָפּ דאָס לעבען אָדער דער טויט פון אידן און אידענטום.

איידער דער מאָדערנער אידישער געדאַנק וועט זיך אָננעמען גבורה צו שטעלען דיזע פראגע און ענטפערען אויף איר, וואָס דאָס מוז געטאָן ווערען אין דער באַלדיגער צייט, זאָל דאָ ווידער אויפגעלעבט ווערען דאָס בילד פון אידישען גייסטעסהעלד, וועלכער האָט מער ווי מיט א האַלבען יאָרהונדערט צוריק דערפילט און דערקענט דאָס אידענטום אלס די סאָציא־ליסטישע קולטור־אידעע פון דער צוקונפט. מאַזעס העס האָט ענטדעקט דעם סאָציאַליסטישען תוכן פון אידענטום, האָט צום ערשטען מאָל דערזעהן דעם גרויסען צוזאמענהאַנג צוויישען דער אידישער תורה־נבואה און דעם גייסט פון דער פּאַרטשריטענדער מענשהייט, און זיין אידעע פון אידענטום מוז דערפאר דינען אלס די ערשטע פארואונטערזוכונג צו אלע אונזערע פאַרשונגען וועגען דעם זין און דער צוקונפט פון אידענטום. ניט דער באַגרינדער פון ציוניזם איז מאַזעס העס, און געווים ניט פון דעם ציוניזם אין ציוניסטישען זין, וועלכער שעמט זיך מיט דעם גרויסען אידישען רעוואָלוציאָנער און סאָציאַליסט און איז מויצא שם רע אויף דעם גרויסען נביא, פארשווייגענדיג זיין אמת'ען כאַראַקטער, נאָר מאַזעס העס איז דער באגרינדער פון סאָציא־ליסטישען אידענטום, דער אויפלעבער פון דער אידישער רעוואָלוציאָנערער קולטור־אידעע, וואָס די קאָנסעקווענץ דערפון איז די פּאָליטישע ווידעראויפ־לעבונג פון דעם אידישען עם הפלאות.

מאַזעס העס איז אפשר די מערקווירדיגסטע געשטאַלט, וועלכע דאָס מאָדערנע אידענטום האָט ארויסגעבראכט אין ניינצענטען יאָרהונדערט. ער נעהערט צו דערזעלביגער עפּאָכע, וועלכע האָט געבוירען היינע, בערנע, מארקס, לאַסאַל, גרעץ, יענע גרויסע אידן, אין וועלכע דער אידישער ראַסען־גייסט האָט געפייערט זיין העכסטען טריאומף. אין קיין זון פון יענער

מאָזעס העס — דער ענטדעקער פון סאציאליסטישען אידענטום *)

1

פון דעם ים פון פארגאנגענהייט און פון דעם זומפ פון גלייכגילטיגקייט וועלט יעצט ווידער ארויסגעצויגען ווי א הערליכע פערל דאָס אידענטום. אָט יענעם אידענטום, וועלכעם האָט אויפגעלויכטען אמאל אין דער וועלט געשיכטע, ווי א קולטור־פלאם, און האָט דער וועלט געשיכטע באלייכטעט דעם וועג, פארשווינדעניג און פארזינקענדיג אליין באלד אין די איינגע זייטען־וועגען פון דער וועלט געשיכטע, צוזאמען מיט זיין מערקווירדיגען באשאפער און טרעגער, דעם אידישען פאלק זעלבסט. דאָס אידענטום אלס א קולטור־רעליגיעז אידעע, אלס א באוונדערע פארשטעלונג פון גאָט, וועלט, געשיכטע און לעבען האָט ווידער אויפגעוואכט אין דעם באוואוסטזיין פון דעם היינטיגען דור און זוכט זיך אָנצוטאָן אין די בגדי מלכות פון פילאָזאפישע באגריפען און היסטאָרישע באגרונגען. דער תחית המתים אויפגעשטאנענער נאציאנאל־פאָליטישער וויליען צווישען אידען איז דורכגעפלאָכטען און דורכגעוועבט מיט די אידישע נאציאנאלע געפילען און שטימונגען, וועלכע שיינען און פינקלען אין אלע מינים פון רעליגיעזע און טראדיציאנעלע פארבען. אויסגעלייטערט אין דעם קאלך־אויוועז פון קריטיק און ראציאנאליזם זיינען ווידער אויפגעטרעטען די רעליגיעזע איבערלעבונגען אין זייער פאָעטישען צויבער און זוכען א טיר אין דער נשמה פון דעם מאָדערנעם אידען, דערווייל נאָך אלס פאָעטישע זכרונות פון פארגאנגענהייט, און שפעטער אפשר שוין אלס רעווילוציאנערע סימוואָלען פון א ניי באשאפענער צוקונפט. די גאָט־זוכעניש, וועלכע פליסט פון דעם אויביגען קוואל פון דער אמת־זוכעניש, האָט אויך אָפגעקלונגען אין דער אידישער נשמה און אויפגעוועקט דעם איינגעשלאָפענעם שמע־ישראל־געשרייי, דערווייל נאָך אין זיין גאנצער היס־טאָרישער אומקלארקייט און ניט פילאָזאפישער געפיל־פארוואָרענקייט. מיט מאיעסטעטישער אויסלישליכקייט הויבט זיך אויף דאָס אידענטום ביי די אידישע סאציאליסטען־פילאָזאפען, ווי למשל, ביי דעם גרויסען אי־דיש־דייטשען דיינקער, הערמאן כהן, וואָס ביי אים איז דער באהאל־טענער סוד פון אידענטום דער יסוד פון דער אמת'ער פילאָזאפיע און די מאראל־נביאות פון אידענטום די קולטור־גרונדלאגע פון דער באנייטער סאציאליסטישער מענשהייט.

---

*) פון „דאָס נייע לאנד", נומער 5 און 6, אקט. 13 און 20, 1911.

פון מאטערית און די וועלט פון גייסט, איז באהערשט פון דער הייליגער אינהויטליכקייט, אזוי דאַרף אויך דער מענש אין זיין לעבען זיין הייליג — ערנסט און אינהייטליך, און אלע ווידערשפרוכען צוויישען וואָרט און טאט, צוויישען געדאנק און לעבען זיינען א זינד. די גאנצע וועלט און דאָס אייגענע לעבען זיינען, דאַרפען זיין א הייליגער אמת, דאָס איז די גרונד־שטימונג פון מאָזעס העס, און דאָס האָט געגעבען די גאנצע ריכטונג צו זיין לעבען און זיין ווירקען.

נעבאָרען אין יאָהר 1812 אין באָן, אין דייטשלאנד, פון פרומע עלטערן, וועלכע האָבען געשטאמט פון פוילען, איז העס אויפגעוואקסען אין א פרומער אידישער אטמאָספערע, וועלכע איז געווען אָנגעפילט מיט תורה, יחוס און יראת שמים, די דריי יסודות פון אידישען אריסטאָקראטיזם. אין זיין יוגענד האָט ער געלערנט אידישקייט און איז באלד פון אידישקייט אריבערגעקומען אויף בילדונג און איז אין 1830 אריינגעטראָטען אין באָנער אוניווערזיטעט. אין יענער אומרואיגער צייט איז העס באלד אריינגעריסען געוואָרען אין דעם שטראָם פון דער דאמאָלסדיגער אָפּאָזיציאָן, און האָט זיין אוניווערזיטעט־שטודיום ניט געענדיגט. זיין פאָטער ווי פון אים מאכען א קאמערסאנט, אָבער העס, פארשטעהט זיך, פּאַרט בעסער ארום אָהן געלד אין לאָנדאָן און פאריז, און אין זיין גייסט וואקסען אויף ביסלעכווייז די שפּפערישע אידעען, מיט וועלכע ער האָט באפרוכטעט די וועלט. און בשעת זיין פאָטער קלאָגט זיך אויף דעם ניט געראָטענעם זון, וואקסט ער אויס שוין מיט 25 יאָר צו א זעלבסטשטענדיגן דיינקער און גיט ארויס אין 1837 זיין ערשטעס ווערק: „די הייליגע געשיכטע פון דער מענשהייט", נאָכדעם אָבער ווי ער האָט אין יאָר 1840 חתונה געהאט מיט א קריסטליכער מיידל פון אן עפענטליכען הויז, — מיט סיביל פרעש, — איז ער זיך אויף שטענדיג פאָנאנדערגענאנגען מיט זיין פאָטער. ער האָט זיך שפּעטער באשאפען א נייע פאמיליע אין דער קעמפענדער און האָפענדער מענשהייט.

אין דער „הייליגער געשיכטע פון דער מענשהייט" שוועבט פאר מאָזעס העס דער גרעאנק, דאָס די מענשליכע געשיכטע איז א הייליגע, וועלכע פאר־ווירקליכט אין איר גאנג די גרויסע מאַראַלישע אידעע פון ליבע און פרייהייט. איר ציל איז דער רעפאָרמירטער שטאָט, די מלוכה אויף די יסודות פון גערעכטיגקייט. מאָזעס העס איז דאָ נאָך ניט קיין פאָלשטענ־דיגער סאָציאליסט, ער זעהט אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט אין אייג־קלאנג מיט העגעל'ן די ענטוויקלונג פון אידעען און נאָך ניט די פאראידעלונג און די באריכטרונג פון דער לעבענס־רעאָליטעט. דערפאר איז ער נאָך פול מיט באוואונדערונג פאר דאָס קריסטענטום, וועלכעם ער האלט פאר א העכערע שטופע אידער דאָס אידענטום. דאָס קריסטענטום האָט דערפירט

עפֿאָבע האָט אָבער דער אידישער ראסען־גייסט נאָך ניט דערגרייכט זיין פֿאָלשטענדיגע באוואוסטזיניגקייט ווי אין מאָזעס העם. לאסאָל און מארקס טראָגען אין זיך דעם אידישען געשיכטס־אידעאָל און זאָגען אים אָן דער וועלט, אָבער דיזער אידענטום־יסוד איז פארזונקען אין די אומבאוואוסט־זיניגע און האָלב־באוואוסטזיניגע טיפענישען פון זייערע נשמות. ביי גרעץ דערגרייכט דאָס אידענטום־אידעאָל זעלבסט ניט זיין הויכקייט, און דער גרויסער היסטאָריקער, וועלכער מאָלט אויף אין גייסט און וואָרט די אידישע געשיכטע, דערקענט אליין נאָך ניט זיכער איר קוואָל און איר ציל. מאָזעס העם אָבער, וואָס ביי אים דערגרייכט דאָס אידענטום־אידעאָל זיין העכסטע מדרגה און דער ראסען־גייסט אין אים דעם טיפסטען אויסדרוק, מאָזעס העס דערקענט דעם שרש פון זיין נשמה אלס א אידישע. ווי געטראָפען פון א נבואה־בליץ האָט ער באוואוסטזיניג דערקענט דעם אומבאוואוסטזיניגען תוכן פון זיין גייסט, און אזוי איז אים קלאָר געוואָרען, דאָס זיין מאָראָ־לישער לעבענס־גייסט, די זוכענישׂ און די האָפענונג אויף א נייע מענשהייט, איז דער היסטאָרישער לעבענס־גייסט פון דעם אידישען פאָלק. מיט קינסט־לעריישער קלאָרקייט האָט ער דערזעהן דעם צוזאמענהאנג צווישען זיין איך און דעם גייסט פון אידישען פאָלק און האָט עס אויסגעדריקט אין פילאָזאָ־פישע באגריפען. און אזוי ווי זיין איך איז געווען א ווילענדעס, פאָעטישעס, אידישעס, וועלכעס האָט זיך געשטעלט נענען דער וועלט, כדי זי משנה צו זיין און איבערשאפען נאָך זיין אייגענעס עבענדבילד, האָט ער אויך געזוכט אראָפצונעמען דעס שלייער פון דער אידישער געשיכטע און אורגעשיכטע און אויפצודעקען איר טרייבענדען וויללענס־כח. העס איז געוואָרען דער ערשטער אידישער געשיכטס־פילאָזאָף און זיין געניאלעס וועלק איז די גע־שיכטס־פילאָזאָפישע ענטדעקונג, דאָס די אידעע פון אידענטום איז די קולטור־אידעע פון דער קומענדער קולטור.

געשיכטספילאָזאָפיע איז געווען דער ערשטער וויסענשאפטליכער אינ־טערעס פון מאָזעס העס. איז דאָך געשיכטספילאָזאָפיע די אייגענטליך אידישע אידעע, וועלכע האָט באשעפטיגט אלע אידישע נעניען פון דעם נביא דניאל ביז צו קארל מארקס. צו דער מענשליכער געשיכטע, צו דעם לעבען פון דער מענשהייט געהט צו העס, ווי צו א היליגען פראָצעס. דאָס לעבען פון דעם מענשען, ווי פון די פעלקער, ווי פון דעם גאַנצען וועלטאל, איז א היליגער ערנסט, פול מיט מאָראליש פליכטען, מיט געטליכער ער־האבענקייט. העס איז א געשיכטס־פילאָזאָף און א ריינער מאָראליסט, און זיינע געשיכטס־פילאָזאָפישע אידעען און אינדיווידועל־מאָראלישע געפילען זיינען צוזאמענגעפלאָכטען און צוזאמענגעוועבט אין אין אינהייטליכער אידעע, אין אין געשלאָסענעס וויללען. און ווי די גאַנצע וועלט, די וועלט

געשיכטע, נאר ווי א נייער אויסדרוק פון דעם אייביג זוכענדען און שאפענ־דען מענשען־גייסט. אין דער רעוואלוציאן איז העם געבליבען דער פילאזאף, און האט דערפאר צווייפאל געמוזט טרינקען דעם ביטערען כוס פון דעם קעמפער. ער איז אין 1848 פאראורטיילט געווארען צום טויט און האט געמוזט אנטלויפען פון דייטשלאנד. אבער איידער זיין פאראורטיילונג צום טויט אלס רעוואלוציאנער, איז ער פון מארקס אין קאמוניסטישען מאניפעסט פאראורטיילט געווארען צו לעכערליכקייט פאר זיין פילאזאפישען סאציא־ליזם, פאר זיין העכערער אינדיווידועלער פילאזאפישער שפראך, דארט וואו די זאך האט געפאדערט די פאליטישע אייגפאך־קאלעקטיוויזם שפראך. דער פילאזאפישער רעוואלוציאנער העם איז אפגעטראטן פאר א צייט לאנג פון פעלד, וועלכעם איז אין גאנצען פארנומען געווארען פון דעם פאליטישען רעוואלוציאנערען מארקס.

2

נאך דער רעוואלוציאן פון 1848 און דער איינגעטראטענער רעאקציע אין איראפא פארלאזט מאזעס העס דאס רעוואלוציאנערע שלאכטפעלד און גיט זיך אפ צו זיינע נאטורוויסענשאפטליכע און פילאזאפישע שטודיען אין פאריז. ביי מארקס איז פאליטיק און נאציאנאל־עקאנאמיע דער מיטעל־פונקט פון זיינע גייסטיגע אינטערעסען, און די האפנונג אויף דער באלדיגער רעוואלוציאן איז די טרייבענדע קראפט פון זיין טעטיגקייט. העס'ס פילא־זאפישער גייסט זוכט דעם איינהייטליכען צוזאמענהאנג פון דער וועלט אין נאטור, געשיכטע, מאראל, דעם העכערען זין פון וועלט און לעבען, און די צוקונפטיגע רעליגיאן איז דער באהאלטענער סוד פון זיין זוכען און פארשען. די געזעלשאפטליכע קאמפען לעבען אין העס'ס גייסט אין זייער העכערער פארם אלס די דיאלעקטיק פון אידעען, און די סאציאלע רעוואלוציאן שטייגט ביי אים אויף צו איר אוניווערסעלער מדרגה אלס די סאציאלע רעליגיאן. וועז מארקס זוכט צו ענטדעקען די ענדערונגען און די ענטוויקלונג פון דער געשיכטע, זוכט העס צו דערקענען דאס אייביג און בליבענדע, וועלכעם דיזע פליסענדע עוואלוציאן באשאפט און פארווירקליכט.

דא וועלען אויפנעדעקט פאר דעם פילאזאף די אומבאוואוסטזיניגע, באהאלטענע געהיימניסען פון זיין אייגענעם אידישען איך. הינטער די רעוואלוציאנער־סאציאליסטישע ערשיינונגען פון זיין אומרואיגען לעבען שטעהט זיין אידישער הייליג־רעליגיעזער גייסט. און הינטער אלע שטורמען פון דער מענשליכער געשיכטע מיט אלע אירע האפנונגען און שטרעבונגען לייכט דער אייביגער פלאם פון אידענטום. מאזעס העס הויבט זיך אויף צו דער גראנדיעזער דערקענטנים פון דעם תוכן פון אידענטום, פון דעם זין פון

די פאלקאמענהייט פון דעם גייסטיגען אינווייניגען מענשען, אין זיין אפגע־
ריסענהייט פון געזעלשאפט און געשיכטע, ביז צו דער העכסטער שטופע,
האט אבער איבערגעלאזען דעם לעבעדיגען מענשען דעם נויט און דעם פיין.
העם איז נאך ניט קיין רעוואלוציאנערער סאציאליסט, ער איז נאך א פילא־
זאפישער אידעאליסט, פול מיט באהאלטענע אינסטינקטען פון אידענטום
אבער מיט קלארע און אומקלארע באגריפען פון דער דייטשער פילאזאפיע.

פון דער געשיכטספילאזאפיע געהט העם איבער צו פאליטיק, און אין
יאר 1841, גיט ער ארויס זיין „אייראפעאישע טריארכיע (דרייי הערשאפט)״.
ער רעדט וועגען א פאראיניגונג פון דייטשלאנד, פראנקרייך און ענגלאנד
צוליב דעם העכערען מענשליכען פארטשריט. אבער די פאליטיק פון דעם
טאג איז ביי אים פארבונדען מיט דעם גייסט פון דער געשיכטע, און די
פאליטישע פראבלעמען זיינען ביי אים גייסטיג־קולטורעלע פראבלעמען,
פילאזאפישע פראבלעמען, וועלכע וועלען איבערגעוועצט אין פלייש און בלוט,
אין קאמפען און געגענזעצען פון לעבען. דייטשלאנד איז די אידעע פון
פילאזאפיע, פראנקרייך פון רעוואלוציאן, ענגלאנד פון פאליטיק, זייער פאר־
איניגונג איז די העכסטע שטופע פון קולטור, אזוי ארגומענטירט העם אין
זיין פילאזאפישער פאליטיק.

אין דעם אנהויב פון די פערציגער יארען פון פאריגען יארהונדערט
לאזט זיך ארא֗ פ העם פון דעם הימעל פון פילאזאפיע אויף דער ערד פון
רעוואלוציאן און קאמף. צוזאמען מיט מארקס, ענגעלס, רוגע און פילע
אנדערע וועלט ער דער פירער פון דער דייטשער און שפעטער דער איירא־
פעאישער רעוואלוציאן. דיזע מעלה־חסרון מאכט אים אומפרוכטבאר פאר
דער צייט, אבער פרוכטבאר פאר דער אייביגקייט. ער ארבייט צוזאמען מיט
מארקס און רוגע אין דער דאמאליגער רעוואלוציאנערער „רייניישער צייטונג״.
ער פארעפענטליכט זיין „פילאזאפיע דער טהאט״, א האלב אנארכיסטישע
פילאזאפיע, ארבייט מיט אין מארקס'ס דייטש־פראנצויזישע יאר־ביכער,
גיט ארויס סאציאליסטישע צייטונגען צוזאמען מיט ענגעלס, פירט אן א
גרויסע רעוואלוציאנערע אגיטאציאן. אין זיין אויפפאסונג פון דעם טא־
ציאליזם און זיין רעוואלוציאנערער אגיטאציאן איז אבער העם ניט דער
סאציאל־פאליטיקער פון טאג, נאר דער פילאזאף, וועלכער זעהט אין די
עראייגניסען און די קאמפען פארקערפערטע אידעען, דעם ענטוויקלונגס־גאנג
פון דעם גייסט. העם פארשטעהט די רעוואלוציאן און דעם קלאסען־קאמף,
אבער די רעוואלוציאן איז ביי אים עטוואס העכערעם נאך, זי איז פילא־
זאפיע, און די קלאסען־קאמפען זיינען די אפשפיגלונג פון אידעען־דיאלעקטיק,
די צייט מיט אירע שטורמען שפיגעלט זיך אף אין דעם אידיש־פילאזאפישען
גייסט פון מאזעס העס נאר ווי א מאמענט אין דעם אידעען־קאמף פון דער

דאָס פרייע, מאָראַלישע, גוטע לעבען, אָבער אזוי ווי דאָס לעבען פון דעם איינצעלנעם איז באגרענעצט, דערנאָכצט ער דאָס דורך דעם לעבען פון פאָלק, פון דער מענשהייט, פון דער געשיכטע. אין דעם כלל און אין דער צוקונפט באַקומט דער מענש זיין אמת'ן ווערט. דערפאר בעט דער איד פאר דעם כלל ישראל, און אויפהויבענדיג זיין אויג צום הימעל, קוקט ער אייגענטליך אין דער אייביגער ציקונפט פון דער מענשהייט. ניט דער מענש דארף לעבען גאָט, ווי דאָס פאדערט די מאָראל־אינדיווידועלע רעליגיאָן פון קריסטענטום, נאָר גאָט דארף לעבען די מענשען: ברוך אתה יהוה אוהב עמו ישראל. דער מענש דארף פארווירקליכען אין זיין היסטאָרישער ענטוויקלונג דעם גרויסען אידעאל פון מענשליכקייט, פון דעם טריאומפירענדען מענשליכען גייסט.

די אידישע רעליגיאָן האָט באשאפען לעבענס־פאָרמען, געזעלשאפטליכע אינסטיטוטען, וועלכע פארקערפערען אָט דיזען העכערען לעבענס־גייסט און זיינען דער סימוואל פון דער צוקונפטיגער גייסטיג־סאָציאַלער מענשהייט. דער ערשטער אינסטיטוט איז דער שבת. שבת איז די גרויסע מאָראל־סאָציאַל־ערפינדונג פון דעם אידישען געניום. עס איז דער טאָג פון רוה פאר אלע אונטערדריקטע, דער טאָג פון גייסטיגער ערהויבונג פון דעם מענש־ליכען כלל. היט דעם שבת און זאָלסט געדענקען, דער גאָט פון די קנעכט און די דינסטען האָט געהיטן אין דעם הייליגען סאָציאַלען שבת. ארום די אידעע פון שבת דרעהט זיך ווי ארום א שטראַלענדען צענטער, די שמיטה, דער יובל, דער גאָנצער כאָציאַליזם פון דעם אלטען פאַלעסטינא, און דער איז דער אָנזאָג פון דער סאָציאַליסטישער צוקונפט, פון דעם שבת שבתון, פון דעם יום שכלו שבת.

דיזער שבת שבתון, דער יום שכלו שבת לעבט אין אידענטום, אין דער משיח־האָפנונג. אויב שבת איז דער יסוד פון אידענטום, איז משיח זיין ענדע, דער אחרית הימים, די ענדע פון די טעג, די סאָציאַליסטישע צוקונפט. דער גייסט פון אידענטום איז דער גייסט פון דער סאציאל־דעמאקראטיע, דאָס אידענטום איז די רעליגיאָן פון דער סאָציאַליסטישער צוקונפט, דאָס אידענ־טום איז די פילאָזאָפיע פון סאָציאַליזם.

דאָס אידענטום לעבט אָבער ניט נאָר אלס אידעע, אלס קולטור־געדאנק, נאָר עס לעבט אין דעם לעבעדיגען אידישען פאָלק, וועלכעם איז דורך בלוט און געשיכטע דאָס גלייכע טויזענט־יאָריגע אלטע פאָלק ישראל. אויב דעם אידענטום אלס קולטור־רעליגיעזער אידעע געהערט די צוקונפט, מוז דאָס אידישע פאָלק אויפלעבען צוליב דיזער ליכטיגער צוקונפט. פילע מאָטי־וון, עקאָנאָמישע, סאָציאַלע, קולטורעלע זיינען פאָראן אין אידישען לעבען יעצט, וועלכע טרייבען דאָס אידישע פאָלק צו דיזער אויפלעבונג אין דער

דער אידישער געשיכטע, פון דער קולטור־גאַליע פון דעם אידישען פאָלק, ער ווערט דער ערשטער אידישער געשיכטס־פילאָזאָף.

עס פארשטעהט זיך, אז עס זיינען נויטיג געווען אויסערע מאָטיוון, אז די אָנגעזאמעלטע שטימונגען פון זיין נשמה זאָלען זיך אויסקריסטאַליזירען אין א פילאָזאפישעם סיסטעם. דיזע מאָטיוון זיינען געווען דער איטאַליענישער באפרייאונגס־קריג אין יאָהר 1861, די נאציאָנאַלע ווידעראויפלעבונג פון רוים. נאָך דער נאציאָנאַלער באפרייאונג פון רוים דערפֿ קומען די נאציאָנאַלע באפרייאונג פון ירושלים. אין יאָר 1862 איז העס ארויסגעטראָטען מיט זיין טיפזיניגסטען בוך פאר דער ערשטוינטער אידישער וועלט: רוים און ירושלים. דיזעס ווערק איז דער ערשטער פארזוך פון א אידישער געשיכטספילאָזאָפיע, די ערשטע גלענצענדע פרָבע צו באשטימען דעם תוכן פון אידענטום. העס בויט אויפֿ זיין אידענטום־געבוי מיט דער הילפֿ פון ראסען־טעאָרעטישע באטראכטונגען. עס איז א באוונדערע ראסע די סעמיטישע ראסע, פון וועלכע דער אידישער צווייג איז דער איידעלסטער, אריס־טאָקראָטישסטער. דיזען אידישען פאָלק איז דער לעבענס־אמת, די היס־טאָרישע פאָרטשריטס־אידעע נתגלה געווארען א דאנק דער איינגעבאָרענער געניאַליטעט פון דיזען שטאם. ווי דער שעפּפערישער געניום פון דעם גריכישען פאָלק האָט ארויסגעבראכט קונסט, פילאָזאָפיע, נאטור־ערקענטנים, האָט דער אידישער געניום באשאפען מאָראל, אמת, אידעאַלען. די גריכישע רעליגיאָן איז א נאטור־רעליגיאָן, די געטער פון אָלימפּ לעבן און וועבען אין דער נאטור. די אידישע רעליגיאָן איז א געשיכטס רעליגיאָן, דער גאָט פון סיני לעבט און שאפט אין דער געשיכטע; יהוה, דאָם הייסט ער וועט זיין, ער וועט זיך נאָך ווייזען אין דער היסטאָרישער צוקונפט, דאָס איז דער נאָמען פון דעם אידישען גאָט.

די אידישע רעליגיאָן איז א סאָציאַלע. זי איז ניט קיין נאטור־רעליגיאָן און איז ניט קיין אינדיווידועל־מאָראַלע. זי פארגעטערט ניט די נאטור, ווי די גריכען, און זוכט ניט צו טרייסטען דעם אינדיווידיאום, וועלכער האָט דער־קענט זיין פערזענליכע אָפּגעריסענקייט פון דער נאטור, ווי דאָס קריסטענטום און די גערמאנישע וועלט. די אידישע רעליגיאָן איז א סאָציאַל־מאָראַלישע, א היסטאָרישע. דאָס אידישע פאָלק, דאָס פאָלק ישראל איז אן אויסהויט, אין דער צייט און פאר אלע צייטען, אלע זיינע קינדער זיינען פארבונדען און פאראייניגט צוויישען זיך אין אין אָרגאַניזם, אין אין פאָלקס־גוס. דער איינצעלנער איז פארשלונגען אין דער פאמיליע, די פאָמיליע אין פאָלק, דאָס פאָלק אין דער מענשהויט. אין איינען פאָלק און אין דער גאַנצער מענשהייט לעבט דער איינצעלנער, דאָרט זוכט ער גליק, האָפנונג, ערליזונג, אומשטערבליכקייט. די רעליגיאָן איז דאָס לעבען, ובחרת בחיים,

זעהער פון דער צוקונפט געבליבען טריי. ער האָט פראַקטיש געדינט דעם סאָציאַליזם און טעאָרעטיש נעלעבט אין אידענטום.

מאַזעס העס ענטדעקט א אידעע פון וועלט היסטאָרישער באדייטונג. ער האָט אָנגעריכט אפשר די טיפזיניגסטע אידעע פון דער גאנצער מענשליכער קולטור בכלל. ער האָט אויפגעדעקט דעם תוכן פון אידענטום, פון יענעם קולטור־אמת, וועלכער איז וואונדערבאר געבאָרען געוואָרען אין דער אלטגרויער פארגאנגענהייט און האָט דורך זיין וואריאַציאָן און וויידער־שפרוך, דורך דאָס קריסטענטום, באהערשט ביז יעצט די גאנצע ציווילִיזירטע מענשהייט. דער געשיכטספילאָזאָף מאַזעס העס האָט אריינגעשריבען א טיפזיניגען בלאַט אין דעם אייביגען ספר, וועלכער זוכט דעם פארבאָרגענעם פירוש אויף דער מענשליכער געשיכטע און מענשהייטס־גייסט. דער קוואל, פון וואַנען ער האָט געשעפט דיזע זיינע ערקענטנים, איז געווען זיין אידישער איך. די אומבאוואוסטזיניגע יסודות פון זיין אידישען איך, פון זיין אידישען ראַסען־גייסט, זיינען אים קלאָר געוואָרען און אויפגעטרעטען פאר זיין שעפערישען שכל אין באוואוסטזיניגע אידעען. אין זיין קולטור־לִיידענשאפט אלס רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסט האָט ער דערהערט דעם קול פון דער תורה און דער נבואה און דעם כוזרי און שפינאזא ביז צו דער קאַטאַליסטישער און סאָציאַליסטישער משיח־מיסטיק. און אין דער אלטער נבואה האָט ער דערקענט דעם אייביגען שטרעבען פון דעם מענשען צו לעבענס־פאלקאָמענהייט, צו היסטאָרישער פארענדערונג און שאפונג. ער האָט דעם אידישען פאלק געבראַכט דערפאר די גרעסטע בשורה, די בשורה, דאָס זיין קולטור־תוכן איז דער קולטור־תוכן פון דער מענשהייט, דאָס דאָס אידענטום איז די רעליגיאָן פון סאָציאַליזם. פארשטעהט זיך דאָס דער שעפער פון דיזען אידענטום, דאָס אידישע פאלק, דארף זיך אויפהויבען פון זיין געפאַלענקייט צו העכסטער פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. דער ענטדעקער פון סאָציאַליסטישען אידענטום איז געווען אויך דער אייגענטליכער באגרינדער פון סאָציאַליסטישען ציוניזם.

צוקונפט. מאָנעם העם וועלט דער פּריידיגער און אָנזאָגער פון דער נאציאָ־
נאַל־פּאָליטישער וויידער־אויפלעבונג פון דעם אידישען פּאָלק. אין דער
עכטער אַסימילאַציאָנס־עפּאָכע הויבט ער אויף זיין קול פּאר דעם אידישען
נאַציאָנאַליזם אין זיין קאָנסעקווענטסטער פּאָרם, פּאר א אידישער זעלבסט־
שטענדיגקייט אין פּאלעסטינא. ער האָפּט אויף פּראָנקרייך, דאָס לאַנד פון
דער רעוואָלוציאָן, דאָס דיזעם לאַנד וועט העלפען דעם אידישען פּאָלק צו
זיין ווידעראויפלעבונג. בייַם אידישען פּאָלק זעלבסט זעהט ער אין די
פּאָלקסמאַסען פון מזרח־איראָפּא די צוקונפטיגע טרעגער פון דער נאציאָ־
נאַלער ווידעראויפלעבונגס־אידעע.

עס האָט געפּאָדערט א גרויסער מוט, צו וועלכען עס איז נאָר פייאיג א
גרויסער רעוואָלוציאָנער און פילאָזאָף, ארויסצוטרעטען אין די זעכציגער
יאָרען מיט אזעלכער אויפפאסונג פון אידענטום און אידען, וואס האָט
געקלונגען אין יענער אסימילאציאָנס־צייט ווי רעאקציאָן און אומפּראָגרעס־
ווערטליכע פּאנטאסטיק, און בפרט נאָך קומענדיג פון א בארימטען סאָ־
ציאָליסט, וועלכער איז געשטאָנען אויסערהאַלב פון דער סינאגאָגע, האָט עס
געמוזט ארויסרופען פּארוואונדערונג געמישט מיט כעס. עס פּארשטעהט זיך
ממילא, דאָס פון דער סאציאָליסטישער זייט איז דיזע גאנצע סאציאָליסטישע
אידענטום־פילאָזאָפּיע געבליבען אומבאמערקט. דיזע גאנצע הערַאָישע
פילאָזאָפּיע פון דער אידישער געשיכטע און דער רוח צו דעם אידישען פּאָלק
זיינען געווען נאָר אין געגענזאַץ צום גייסט פון דער צייט.

אָבער העם איז געווען א פילאָזאָף, א רעוואָלוציאָנערער פילאָזאָף. ער
האָט געשריבען ניט פּאר זיין צייט, נאָר צוליב דעם אמת. „איך שרייב אייך
ניט צו געפעלען, איר זאָלט וואָס לערנען", דיזער גיסטרייכער ווארט פון
געטע וואָלט העם געקענט געברויכען אלס מאָטאָ פּאר זיינע שריפטען. ניט
קוקענדיג אויף דעם גאנצען שטורם פון פּראָטעסט געגען אים און די פּראק־
טישע אומפּרוכטבארקייט פון זיין פּראָפּאָגאנדא, האָט ער ניט אויפגעהערט
ווייטער צו ענטוויקלען די גרונדלאגען פון זיין אידישער געשיכטספילאָזאָפּיע.
אין אייניגע דייטש־אידישע צייטשריפטען און נאָך מער אין די פראנצויזיש־
אידישע „ארשיוו איזראעליט", האָט העם פּארעפענטליכט א גאנצע אנצאָל
פון ארטיקלען און קריטיקען, אין וועלכע ער האָט ווייטער אויסגעבילדעט די
גרונדגעדאנקען פון דעם סאציאָליסטישען אידענטום. צו דערזעלבער צייט
איז ער געווען אן איבערגעגעבענער שרייבער און טוער אין דער סאציאָליס־
טישער באוועגונג. אין דער אויפדעקונג פון דעם סאציאָליסטישען אידע־
טום האָט ער געבויט די רעליגיאָן פון דער צוקונפט, אין זיין סאציאָליסטישער
טעטיגקייט האָט ער געזוכט איבערבויען די וועלט נאָך די אידעען פון אידע־
טום. און ביז צו זיין טויט, אין יאָר 1875, איז זיך דיזער מערקווירדיגער

דאמענט פון דער גאנצער סאציאלער געזעצגעבונג, האָט ווידער אויפגעלעבט די גרויסע שבת־אידעע, וועלכע איז דער סימבאָל פון דעם שבת־שבתון פון דער געשיכטע, פון דעם יום שכלו שבת, דאָס הייסט פון דער סאציאליסטישער צוקונפט.

ווי אזוי איז דער שבת ענטשטאנען אין דעם אלטען אידענטום, איז א שווערע און פארוויקעלטע פראבלעם פון דער היסטאָרישער פארשונג. שוין די אוראלטע פעלקער, די באבילאָניער, די אסיריער, די עגיפטער, די אראבער, האָבען געוואוסט פון דער איינטיילונג פון דער צייט אין יאָרען נאָך דער זון, אין חדשים און האלבע חדשים נאָך דער גאנצער און האלבער לבנה, און די באבילאָניער האָבען אפילו געוואוסט פון דער איינטיילונג פון דער וואָך אין זיבען טעג. דער גרויסער הימל איבער די מענשען, און די זון און לבנה און די שטערען, זיינען געווען אלע אמאָליגע פעלקער. די איינטיילונג פון דער צייט איז געווען געהייליגט דורך די געטער אויפ'ן הימל, וועלכע האָבען אין דער גשטאלט פון די שטערען רעגירט איבער דער וועלט און די מענשען. צום הימל און צו די שטערען אויפ'ן הימל האָט אויך דער אלטער העברעער אויפגעהויבען אין רעליגיעזער שרעק און פארוואונדערונג זיין אויג, „אל", דאָס הייסט צו, צום הימל האָט זיך גריסען זיין רעליגיעזע נשמה, און גאָט האָט בא אים אָנגענומען לכתחילה דעם נאָמען אל, אלים, אלוה, אלהים, אין לשון רבים. יעדער שטערן, יעדער לייכטענדער פלאָנעט איז געווען א גאָט אין די פארוואונדערטע אויגען פון דעם אמאָליגען מענשען, וועלכער האָט ערקלערט און מפרש געווען די גאָט־שטערען וועדליג נאָך זיין נאטירליכער פאָנטאזיע. דער מאָרגענשטערן, דער הילל בן שחר אין העברעאיש, איז אין גריכיש וועגוס, די געטין פון ליבע, וועלכע האָט די נאכט צוגעבראכט אין די אָרעמס פון ליבע, און איז ארויסגעטראָטען אין באגינען לעבען דעם אויפ־שטייגענדען פייער־גאָט פון דער הערליכער זון. יעדער טאג פון וואָך איז געשטאנען אונטער דער הערליכער השפעה פון א באזונדערן שטערן־גאָט, און די אלטע גריכישע און לאטיינישע נעמען פון די טעג באווייזען נאָך דעם צוזאמענהאנג צווישען די טעג און די פלאָנעטען. דער ערשטער טאג פון וואָך איז געווען דער סאטורן־טאג, געהייליגט דעם לייכטיגען פלאָנעט סאטורן, וועלכער האָט געהאלטען פאר'כשופ'ט די רעליגיעזע פאָנטאזיע פון דעם פאר־צייטיגען מענשען. „סאטורדיי" איז נאָך ער היום דער ענגלישער נאָמען פון דעם אמאָליגען הייליגען ערשטען טאג פון דער וואָך. דער אידישער שבת איז דער אמאָליגער סאטורן־טאג, וועלכער שטאמט פון דער צייט, וואו אידען זיינען געווען ווי אלע פעלקער עובדי כוכבים ומזלות, שטערן־דינער, אָנבעטער

די באדייטונג פון שבת *)

אין דעם קולטור־אוצר פון דער מענשהייט, וועלכער האָט זיך אויסגע־
לייטערט און איז אָנגעוואקסען אין דער מענשליכער געשיכטע, פארנעמט
דער אידישער שבת קדש, דער הייליגער שבת, אפשר דעם באדייטענדסטען
פלאץ. די וויסענשאפט, די קונסט, די פילאָזאָפיע, די רעליגיאָן, די סאָציאלע
אָרדנונג, די טעכניק, די מאָראל זיינען די יסודות פון דער מענשליכער קולטור,
וועלכע פאראידעלען זיך און פארפאלקאָמען זיך דורך דער שטענדיגער לע־
בענס־טעטיגקייט פון דעם אינדיווידואום און דער געזעלשאפט. דער שבת איז
אָבער דער הייליגער מאנטעל, וועלכער שוועבט איבער דער גאַנצער מענשלי־
כער קולטור, דאָס מאָראלישע ליכט, וועלכעם באלייכט די מענשליכע גע־
שיכטע און וווייזט איר אָן דעם וועג. דורך דעם שבת איז דער מענש ערשט
געקומען צו דער מדרגה פון א פרייער גייסטיגער פערזענליכקייט, דורך דעם
שבת קדש האָט ער זיך באפרייט פון זיין נידעריגער צוגעבונדענקייט צו דער
ערד, האָט זיך אויפגעהויבען פון שקלאפעריי, פון ארבייט, פון ליידענשאפט,
מיט דעם גייסטיגען בליק אויפ'ן הימעל און דעם מאָראלישען קוק אין דער
צוקונפט פון דער מענשליכער געשיכטע. הייַנט האָט געזאָגט ערגעץ־וואו:
דער איד איז די זעקס טעג פון וואָך א הונט, און שבת ווערט ער א מענש.
דיזעם וואָרט פון דעם דיכטער איז נאָך פיל ריכטיגער פאר דער גאנצער
קולטור־נעשיכטע. שבת איז די גרויסע מתנה, וועלכע דער גאָט פון דער גע־
שיכטע האָט געגעבען די מענשען, כדי פון די מענשען זאָל באשאפען ווערען
א מענשהייט.

די ארבייט מאכט דעם מענשען פאר א חיה, און די געצוואונגענע ארבייט
מאכט אים פאר א שקלאף, פאר א פארשקלאפטער חיה. די רוה מאכט דעם
מענשען סאָציאל גלייך, אויידעל און פריי. די הונדערטע מיליאָנען אזיאטישע
איינוואוינער וווייסען ניט פון קיין רוה־טאָג, דער כינעזישער קולי ארבייט איי־
ביג. א חוץ אייניגע דינאסטישע יום־טובים אין יאָר, אין וועלכע ער „הוליעט".
אפילו די קריסטליכע איראָפעאישע פעלקער האָבען ביז צו אונזער צייט,
ביז צו דער ענטשטעהונג פון דער סאָציאליסטישער באוועגונג ניט געוואוסט
פון קיין זונטאג־רוה. די קריסטליכע קירכע האָט אפילו אריבערגענומען דעם
אידישען שבת אין דער געשטאלט פון זונטאג, אָבער זי האָט געגעבען דעם
זונטאג א גאנץ אנדערע רעליגיעז־פילאָזאפישע באדייטונג און האָט ערוויבט
פון דעם שבת זיין סאָציאל־קולטורעלען אינהאלט. ערשט דער מאָדערנער
סאָציאליזם דורך זיין קאמף פאר זונטאג־רוה, וועלכע איז געוואָרען דער פונ־

*) פון „דאָס נייע לאָנד", נומער 8, נאָוו. 8, 1911.

קיין מלאכה, דו, דיין זון, דיין טאכטער, דיין קנעכט, דיין דינסט, אזוי פאר־
זאגט דער ספר שמות די הערשענדע קלאסען. און דער סאציאלישטישער
מחבר פון דברים, אפשר גאר דער נביא ירמיה, גיט שוין די גאנצע סאציאל
ערקלערונג פאר דעם שבת, למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, כדי דיין קנעכט
און דיין דינסט זאלען רוהען אזוי ווי דו. דו ביסט אליין געווען א קנעכט אין
מצרים, זאגט דער שרייבער פון די עשרת הדברות, דערפאר זאלסטו איינמאל
אין וואך פריי מאכען דיין קנעכט און אויפהויבען אים צו א גייסטיגען מענ־
שען. זעסט טעג האט גאט געארבייט, בשעת ער האט די וועלט געשאפען, און
דעם זיבעטען טאג האט ער גערוהט, ערקלערט דער מער נאאיוועך נאטור־פי־
לאזאפישער פארפאסער פון ספר שמות דעם גרונט פון שבת. און מיר פאר־
שטעהען היינט, דאס ניט דערפאר האבען די קנעכט און די דינסטען גערוהט
אום שבת, ווייל גאט האט גערוהט, נאר פארקערט דער מער גאט פון בארמהער־
ציגקייט און נקמה האט געזוכט, ווי די אונטערדריקטע רוהען אום שבת, און
האט אויך געמאכט דעם שבת קדש פאר זיין גרויסען רוה־טאג.

אבער דאס גרויסע רעוואלוציאנערע הארץ פון דעם נביא בארוהיגט זיך
ניט מיט'ן שבת. זיין נשמה באנערט דעם סאציאלען שבת, דעם אייביגען שבת,
די באפרייאונג און פארבירדערונג פון אלע מענשען, דעם שבת שבתון, דעם
יום שכלו שבת, דעם היסטארישען טריאומף פון דער גייסטיגער מענשהייט.
ער פארערט יעדען זיבעטען יאר שבת שבתון פאר דאס לאנד, וואס אלע אירע
געווינסטען און פרוכטען זאלען געהערען פריי צו דעם קנעכט, דער דינסט, דעם
ארבייטער, דעם פרעמדען, צו אלע וועלכע האבען קיין אייגענטום ניט. דעם
זיבעטען יאר זאל דער קנעכט פריי ווערען און דער האר זאל אים ניט אפ־
לאזען מיט גארנישט פון זיין קנעכטשאפט, נאר זאל אים געבען א טייל פון
זיין אנגעהארעוועטען גוטס, כדי ער זאל קענען געברויכען זיין פרייהייט. און
ווען דו וועסט אפצהלען שבע שבתות שנים, ניין און פערציג יאר, זאלסטו
דעם צענטען תשרי, יום כפור, בלאזען אין דעם שופר תרועה אין דעם גאנצען
לאנד, און זאלסט אויסרופען די פרייהייט אין דעם לאנד פאר אלע זיינע
איינוואוינער, יעדערער זאל צוריק באקומען, וואס ער האט צו אנאנדערען
פארקויפט אדער פאר'משכנ'ט אין דיזער צייט, זיין לאנד, זיין הויז. די
סאציאלען אונגלייכהייט פון ארים און רייך זאל פארשווינדען, און די סא־
ציאלע גערעכטיגקייט, די גאולה, זאל קומען אין דער וועלט. אזוי ווערט דער
שבת די אידעע פון דער סאציאלער רעוואלוציע, דער יסוד אויף וועלכען עס
ווערט אויפגעבויט די גערעכטע געזעלשאפט. ביי דעם צווייטען ישעיה איז
שבת שוין דער סימואל פון מארשישען לעבען בכלל, שומר שבת מחללו
ושומר ידו מעשות כל רע, ווער עס היט שבת פון מחלל זיין, און ווער עס היט
זיך אב פון טאן שלעכטס בכלל.

פון די ליכטער פון הימעל. פון וואנען עס נעמט זיך דאס וואָרט שבת, וועל קען דאס דערפארשען? איז דאס וויקליך דאס באבילאנישע וואָרט סאבאטו, וועלכער איז אויך געווען דער נאמען פון א הייליגען טאג? אדער ליגט דא וועלכער עס איז אנדערער צוזאמענהאנג? דיזען פארוויקעלטען ביבעל־קריטי־שען פלאנטער קען די פארשונג נאך ניט פאנאנדערנעמען זיכער. דער אידי־שער שבת איז אבער יעדענפאלס אורשפרינגליך געווען דער סאטורן־טאג, א קינד פון דער אמעליגער נאטור־רעליגיאן, בשעת די זון און די לבנה און די שטערן האבען אין זייער צויבער־גלאנץ געהייסען דעם דערשראקענעם מענשען זיך צו זיי בוקען. דער נביא, וועלכער הויבט זיך אויף געגען דער נאטור אין נאמען פון דעם גייסט, וועלכער צוברעכט די געטער פון הימעל און ענטדעקט דעם נייעם אויביגען גאט פון דער מענשליכער געשיכטע, דער נביא עמוס, דערמאנט מיט א פארוואורף זיין פאלק ישראל דאס ער האט געדינט צו די שטערן אמאל, „ונשאתם את סוכת מלככם, כיון צלמכם, כוכב אלהיכם אשר עשיתם לכם כיון". דאס איז דער נאמען פאר סאטורן.

אבער פון א פאלק ווי אלע פעלקער וועלט דאס אידישע פאלק אין זיין היסטארישער ענטוויקלונג א באזונדערעם פאלק, א פאלק פון גייסט, אן אויסערווויליטעם פאלק, און דער נאטור־שבת וועלט פארוואנדעלט אין דעם גייסטיג־סאציאלען שבת. אין דעם הייליגען שבת, פון דעם פאסטוכער־לעבען געהט דאס פאלק איבער צו אקערבוי, עס וואקסט אויף א ציווילייזאציע, עס הויבט זיך אויף דער שטורמישער קלאסען־קאמף, עס ערוואכט די סאציאלע נבואה, און עס וועלט באשאפען די נייע קולטור־אידעע פון שבת. א העכערע סאציאלע לעבענספארם און א גרויסער היסטארישער לעבענס־סימבאל. אט דאס איז דער וואונדערפאלער שפרונג פון דער אידישער געשיכטע. קין דער אקערבויער האט דער'הרג'עט הבל דעם פאסטוך, דער אקערבוי האט צושטערט די פריערדיגע סאציאלע גלייכהייט פון פאסטוכער־לעבען און האט באשאפען די ציווילייזאציע מיט איר סאציאלער אונגלייכהייט און איר שקלאפעריי. אבער דער גאט פון נקמה און פון צדק איז דער גאט פון דעם אונטערדריקטען קלאס, דער גאט פון קנעכט און די ארבייטער, דער גאט פון הבל דעם צדיק, וואס ער מאנט הבל'ס בלוט פון זיין ברודער דעם רשע. און דער גאט פון בארמהערציגקייט האט געשיינקט הבל'ס קינדער, די ארבייטענדע און אונ־טערדריקטע קלאסען, די שענסטע מתנה פון זיין אוצר, דעם הייליגען סא־ציאלען שבת.

שבת איז געוואָרען די גרונטלאגע פון דער נבואה, דער שבת איז אריינ־גענומען געוואָרען אין די עשרת הדברות אלס דאס גרעסטע מאראלישע און סאציאלע געבאט. געדיינקט דעם שבת אים צו הייליגען, זעקס טעג זאלסטו ארבייטען און דער זיבעטער טאג איז שבת צו דיין גאט, זאלסט ניט טאן

דער יעצטיגער מאָמענט אין ציוניזם *)

די אידישע נאציאָנאל־פּאָליטישע באוועגונג איז פּונ מיט איבעראשונ־
גען. זי געהט ניט אין א גלייכער לינייע, נאָר אין זיג־זאגען, זי שטייגט און
פאלט און הויבט זיך ווייטער אויף אין א פארענדערטער נעשטאלט. וואָרום
זי ווערט אָנגעטריבען ניט דורך די גלייכמעסיגע ענטוויקלונג פון וועלכע עם
איז אינווייניגע כחות אין דעם לעבען פון פאָלק, ווי צום ביישפּיל, פון די
עקאָנאָמישע כחות, אזוי ווי ביי נאָרמאל לעבעדיגע פעלקער, נאָר זי היינגט
אָפּ פון פארשידענע אויסערליכע סבות און אומשטענדען, — וואָס מען קען
זיי אָפּט גאָר ניט פאָראויסזהן און בארעכענען. גלייכמעסיג ווירקט אין דעם
אידישען לעבען נאָר איין שטענדיגע סיבה, דאָס איז די אידישע נויט, וועלכע
ווערט מיט נאטור־נויטוועגדיגקייט אלץ שטארקער און דראמאטישער און
וועקט דאָס פאָלק. אָבער דיזע אידישע נויט איז נאָך ניט קיין שאפענדע
און שעפּפערישע קראפט. זי באדארף נאָך די גינסטיגע אויסערע אומשטענ־
דען, כדי זי זאל ארויספירען דאָס פאָלקס־לעבען אויף דעם בריטען וועג
פון פאָליטישער און נאציאָנאלער באפריאונג.

דער נייער פאָליטישער רעזשים אין דער טערקיי קען ווערען דער אָנ־
הויב פון א גרויסער פאָליטישער און נאציאָנאלער באוועגונג פון דאָס אידישע
פאָלק. אָן דעם פעלזען־שטיין פון דער טערקישער דעספּאָטיע זיינען צובראָ־
כען געוואָרען ביז איצט אלע האָפענונגען און באמיאונגען צו קאָנצענטרירען
דאָס אידישע וואָנדער־פאָלק אין איין טעריטאָריע. די קליינע פּעולות און
מעשים, וועלכע פילע האָבען געפּרופט באשאפען אין די צייטען פון דעם
אלטען רעזשים אין פאלעסטינא, זיינען געווען אייגענטליך, ווי מיר דוכט
זיך, א פּראדוקט פון פארצווייפלונג. וואר עס האָט נע'חלומ'ט פון גרויסע
טאטען, פון פאָליטישע לאָוונגען, פון קבוץ גליות, און האָט ניט געקענט
זיך צופרידענשטעלען מיט יענע ארבייטען, האָט געזוכט זיין ארץ־ישראל
אין גוי'שע מדינות און געוואָלט אויפהויבען די ציון־פאָן ניט אויף די הרי
ישראל, נאָר אפילו אויף יענער זייט סמבטיון. עס איז אויסגעוואקסען דער
ברודער־קריג צווישען ציוניזם און טעריטאָריאליזם, און דיזע צוויי שוועסטער־

---

*) פון „דאָס אידישע פאָלק" ניו יאָרק, 1909. דער דאזיגער ארטיקעל איז דער ערשטער שריט אין ד"ר סירקינ'ס אריענטאציע צוריק צום פאלעסטינישען ציוניזם, נאָך דער טעריטאָריאליסטישער שפאלטונג ביי דעם זיבעטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין יאָר 1904.

דער אידעאל פון דעם נביא, דער שבת שבתון, די גאולה פון דער מענש־הייט איז ניט מקוים געוואָרען, ווייל די מערקווירדיגע אידישע געשיכטע איז איבערגעריסען געוואָרען אין דער צייט פון איר העכסטען גלאַנץ, ארום דער עפּאָכע פון דער ענטשטעהונג פון קריסטענטום. דער שבת איז מיט דעם פאַלק ישראל אוועקגענאנגען אין גלות, און ער האָט דאָרט אראָבגענומען זיינע רעוואָלוציאָנערע בגדי מלכות און איז געבליבען לייכטען אין זיין גייסטיגער הייליגקייט. שבת איז אין גלות געוואָרען דער טאָג, וועו דער איד איז געווארען א מענש, א פרייער גייסטיגער מענש. שבת איז געוואָרען אין דעם אידישען לעבען דער קוואל פון לעבענסמוט און גייסטיגער ערוועקונג, וועו די פינסטערע פארזאָרגטע וואָכעדיגקייט איז פארשוואונדען און עם האָט אריינ־געלויכטען די היליגקייט פון גייסט. שבת האָט דער איד געלערענט תורה, האָט געשטארקט די באַנדען פון פאַמיליע, האָט באשאפען א העכערע גייסטיג־מאַראַלישע אטמאָספערע ארום זיך. דער שבת האָט אויפגעהאלטען דאָס אי־דישע פאַלק אין דעם שטורם פון דער געשיכטע און האָט אים געגעבען זיין מערקווירדיגע גייסטיגע אינדיווידואליטעט. די קולטור־אידעע פון שבת האָט באשאפען דאָס אידישע נביאים־פאַלק, שבת האָט פארהיט דעם גייסט פון אידישען פאַלק אין גלות פון טויט און ענטארטונג, און די אידישע שבת־שבתון־אידעע איז אריבערגענאנגען אין דער סאָציאַלער קולטור־האָפענונג פון דער איצטיגער מענשהייט. שבת איז דער גרעסטער פון די גרונטשטיינער פון דער קולטור פון דער צוקונפט. דאָס האָט געפילט דער גרויסער דיכטער, וועלכער האָט מיט צויבערטענער באוונגען די שבת־מלכתא, געטרויסט און דערהויבען איר היימאט ציון, און אין פרומער רייניקייט אָנגעזופען דעם שבת מיט דעם שענסטען וואָרט אין דער מענשליכער שפראַך, מיט דעם וואָרט כלה.

וועלכעם די דעמאָקראַטישע טערקיי וואָלט געגעבען קאָנצעסיעם, די מעגליכקייט אויפצובויען א אידישע אויסאָנאָמע קאָלאָניזאַציע, צו פארווירקליכען דעם פאָליטישען ציוניזם. אין צוואמענהאנג מיט מעסאָפאָטאמיען איז מענליך ארויסצושטעלען א גרויסען פּלאן, שאפען גרויסע מיטלען, פּראַינטערעסירען דאָס גאנצע פּאָלק און אריינציען עס אין דער באוועגונג. קיין טעריטאָריאליסט אָבער, וועלכער שטעלט זיך איצט אָב אויף מעסאָפאָטאמיען, וועט ניט אויסשליסען פאָלעסטינא פון דעם אידישען לאַנד. מען האָט דעם טעריטאָריאל־סטישען געדאנק נאָך ניט פארבונדען מיט מעסאָפאָטאמיען, האָבען פילע טעריטאָריאליסטען דורכאויס ניט אויסגעשלאָסען פאָלעסטינא און פילע האָבען דעם „בעל־חבית'ישען" אוגאנדיזם פון דעם זעקסטען קאָנגרעס געהאלטען פאר פאָליטיש קלוגער און נאציאנאל געזונטער איידער דעם שפעטערדיגען פרינציפיעלען טעריטאָריאליזם. עס וואָלט אָבער געווען ווילד אין משוגה'דיג, ווען מען וואָלט איצט אויסשליסען פאָלעסטינא, ריידענדיג וועגען דער קאָלאָניזאַציע פון מעסאָפאָטאמיען. מעסאָפאָטאמיען און פאָלעסטינא זיינען אין לאַנד, וועלכעם וועט דורך די קאָלאָניזאַציאָנס־ארבייט אין בויד פּלעצער און דורך די נויטיגע אייזענבאן פון וועסט צו איסט אינווייניג פארבונדען ווערען. פאָלעסטינא איז דער טויער צו מעסאָפאָטאמיען און צוריק דער וועג פון מעסאָפאָטאמיען צום ים. ווער עס רעדט פון א גרויסער קאָלאָניזאַציע אין מעסאָפאָטאמיען, דער מוז צו גלייכער צייט פארלאנגען די פארשטארקונג פון אלע אידישע פאזיציעס אין פאָלעסטינא, אין לאַנדווירטשאפט, אינדוסטריע, אין שטעדט ביז צו דער העכסטער מדרגה.

מיט דעם לאָזונג פון מעסאָפאָטאמיען שטעלען זיך די טעריטאָריאליסטען פראקטיש, ווען אפילו ניט־טעאָרעטיש, אויף דעם פּראָגראַם פון ציוניזם.

האָט די פארענדערטע פּאָליטישע לאגע אין דער טערקיי ארויפגעפירט דעם טעריטאָריאליזם אויף א נייעם וועג, לייגט זי נאָך מער התחיבות ארויף אויף די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס. דאָס פעלט, וואו זי האָט געארבייט אין קלייניעם מאַסשטאַב ביז איצט, האָט זיך ערווייטערט. שטרעבונגען פאר גרויסע פּאָליטישע ציעלען זיינען פארשוואונדען. אויף די ציוניסטישע אָרגאַניזאציעס קוקט דאָס גאנצע אידישע פּאָלק און ערווארטעט פון איר איצט א לאָזונג. פון דעם לאָזונג און דעם אינווייניגען כח פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאציע וועט עס איצט אָפהיינגען, צי וועט זי קאָנען וועלען די פּאָליטישע און נאציאָנאלע פארטרעטונג פון דעם גאנצען אידישען פּאָלק אדער ניט. די ציוניסטישע אָרגאַניזאציע האָט אבער שוין גלייך די מעגליכקייט זיך צו פארייניגען און אריינצונעמען צו זיך די טעריטאָריאליסטישע אָרגאַניזאציע. די ציוניסטען דארפען נאָר ארויסטראָגען דעם גרויסען לאָזונג פון

באוועגונגען האָבען געגומען קוקען איינע אויף די אנדערע, ווי פיינדליכע שטיף־שוועסטער. דער טעריטאָריאליזם האָט געלאכט פון דער פאָליטיק און דער עקאָנאָמיע פון דעם ציוניזם, און דער ציוניזם האָט געפּלי'ט די סאָמע אידישקייט פון דעם טעריטאָריאליזם.

דער נייער רעזשים אין דער טערקיי וועט מאָבען א סוף צו דעם ברודער־קריג פון ביידע באוועגונגען. זיי וועלען זיך מוזען פאראייניגען צוליב דעם גלייכען ציל, צוליב דער טעריטאָריאלער לייזונג פון דעם אידישען פּראָבלעם, צוליב דער פאָליטישער אויפלעבונג פון דעם אידישען פּאָלק. די הויפּט־סיבה פאר וואָס פאלעסטינא און די נאכבאר־לענדער, דער מזרח, זאָלען ניט קענען זיין דער טעריטאָריאלער צענטער פון דעם אידישען פּאָלק, איז פארשוואונדען. דער טעריטאָריאליזם פון זיין זייט איז אין דעם משך פון זיין עקזיסטענץ און ענטוויקלונג און אויף דעם וועג פון זיינע פארשונגען געקומען צום אָריענט. עס האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס א אידישע טעריטאָריע דארף געזוכט ווערען ניט נאָר אין א פרייעם און וויניג באוואוינטעם לאַנד, נאָר אין א לאַנד מיט גאָנץ באזונדערע פּאָליטישע און ווירטשאפטליכע תנאים. זוכען א אידישע אויטאָנאָמע טעריטאָריע אין קאָנאדא, אויסטראליען, אר־גענטינא, בראזיליען, און אנדערע פרייע אָבער איינגעאָרדענטע מלוכה אָרגאניזמען איז כמעט אזוי אונמעגליך, ווי צו חלום'ען מכח א אידישעם לאַנד אין די פאראייניגטע שטאָטען פון אמעריקא. די מעגליכקייט פון א אידישער אויטאָנאָמער קאָלאָניזאציע דארף געזוכט ווערען אין פרייע אָבער נאָך ניט איינגעאָרדענטע קאָלאָניען און לענדער.

פּראָקטישע אויסזיכטען פאר א אידישער אויטאָנאָמע קאָלאָניזאציע זיינען פאראן אין די וווייטע לענדער פון דער טערקיי, וועלכע זיינען ניט באוואוינט. דאָס איז שוין קלאָר געוואָרען בא די טעריטאָריאליסטען נאָך אויפער דער פאָליטישער רעזשים אין דער טערקיי האָט זיך געענדערט. די ערשטע עקספּעדיציע, וועלכע איז געווען נאָך טריפּאָליס און נאָרד־אפריקא, וועלכעם געהערט דעם סולטאַן, און די טעריטאָריאליסטישע אָרגאניזאציע זיינען געווען באריייט ארויצוטרעטען אין פארהאנדלונגען מכח דיזעם לאַנד נאָך מיט דער פריערער טערקישער רעגירונג. נאָרד־אפריקא האָט זיך אָבער ארויסגעוויזען אלס אומעגליך פאר א גרויסע קאָלאָניזאציע וועגען זיינע שלעכטע קלימאטישע תנאים, וועגען דאָס פעלען פון וואסער. אויף דער טאנעס־אָרדנונג בא דעם טעריטאָריאליזם איז ארויסגעטראטען מעסאָפּאָטאמיען, וועלכעם איז שוין זייט יאָרען געשטאנען אין דעם „בלוי־בוך" אלס איינס פון די פאסענדע לענדער פאר א אידישער גרויס־קאָלאָניזאציע.

די טעריטאָריאליסטישע אָרגאניזאציע זעהט אין א גרויסען און פרוכט־בארען לאַנד, ווי מעסאָפּאָטאמיען, וועלכעם איז וויניג באפעלקערט און אויף

אן אָפענער בריף צו אלע סאָציאליסטען־טעריטאָריאליסטען (ס. ס.) *)

חברים! מער ווי צען יאָר זיינען פאראיבערגעגאנגען, פון דער צייט וואָס דער אוגאנדאָ־פּראָיעקט האָט פּאַנאַנדערגעשפּאָלטען די ציוניסטישע אָרגאניזאציע און פּאַנאַנדערגעריסען און פּאַנאַנדערגעטיילט דעם ציוניסטיש־סאָציאליסטישען פּראָלעטאריאט. דורך דעם אוגאַנדאָ־פּראָיעקט און שפּעטער דורך דעם טעריטאָריאליזם האָט דער אידישער ארבייטער־קלאַס, וועלכער האָט שוין אויפגעהויבען מוטיג און שטאָלץ די פּאָן פון סאָציאליסטישען ציוניזם, פּאַרלאָרען זיין אייניקייטליכען ציל און וועג און איז פּאַנאַנדער־געפאלען אין פּאַרשידענע פּאַרטייען, שטרעמונגען און שאַטירונגען, און אזוי ווי די פּראַקטישע אומפּרוכטבארקייט פון דעם ציוניזם אוּן טעריטאריאליזם איז צונויפגעפאלען מיט דער שטייגערונג פון די האָפענונגען אויף דאָס באַנייטע רוסלאַנד, איז אויך באלד דער ערוואַכטער ציוניסטיש־טעריטאריאליס־טישער רצון פון דעם פּראָלעטאריאט געזונקען און פּארביטען געוואָרען אויף די באַקאַנטע טעאָרעטישע אויסטראכטענישען און די מעכאנישע צופּאסונג צו די סאָציאליסטישע באוועגונגען פון רוסלאַנד און זייערע אידעאָלאָגען. אנשטאט דער פּאראייניגטער ארבייט פּאר א אידישע לאנד, האָט זיך אָנגע־הויבען דער ברודער קאַמף צווישען ס. ס., פּועלי־ציון, סיימאָווצעס, און דער שוואַר־פונקט פון די אינטערעסען און דיסקוסיאָנען איז אריבערגעטראָגען גע־וואָרען פון דעם טעריטאָריאליזם אויף דעם גלות.

דער אלגעמיינער קריזיס אין רוסלאַנד נאָך דער שטורם־צייט און די אומפּרוכטבארקייט אין ציוניזם און טעריטאָריאליזם האָט געפירט צו דער כמעט פולשטענדיגער פּארשווינדונג פון די פּארשידענע פּארטייען פון סאָ־ציאליסטישען ציוניזם. די פּארטיי־אָרגאניזאציעס האָבען זיך אויפגעלייזט. די קאָמיטעטען האָבען ניט פונקציאָנירט און אין ווירקליכקייט גאָר ניט עקזיס־טירט, די ארבייטער האָבען זיך מאכטלאָז און פּארצווייפעלט און מיט דעם געפיל פון ענטוישונג אָפּגעוועדעט פון די באוועגונגען בכלל. אין לויף פון יאָרען איז די סאָציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג אין רוסלאַנד געווען פול־שטענדיג פּאַראַליזירט. פון דער גרויסער און מעכטיגער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג אין די ערשטע יאָרען פון איר ארויסטרעטונג איז

*) אָפּגעדרוקט אין דער ס. ס. ציטשריפט „דאָס וואָרט"

דער טעריטאריאלער באפרייאונג און זעלבסטשטענדיגקייט פון דעם גאנצען אידישען פאלק.

עס איז ניט מעגליך צו גלויבען, דאס וועלכער עס איז ציוניסט זאל זיך שטעלען פרינציפיעל געגען מעסאפאטאמיען. אויב פאלעסטינא האט א נאכבארלאנד, וועלכעם איז פאסענד פאר א אידישע גרויס־קאלאניזאציע, איז דאס מעסאפאטאמיען. די ציוניסטען מוזען ארויסשטעלען דעם לאזונג פון א גרויסע מאסען־קאלאניזאציע, אין פאלעסטינא און אין מעסאפאטאמיען. דערמיט פאראיינigt דער ציוניזם אלע פארטייען און דאס גאנצע פאלק און די ציוניסטישע ארגאניזאציע רעפרעזענטירט באמת די אידישע נאציע.

שטיין די פריערדיגע עפֿאָכע פון די אינווייניגסטע מחלוקות און דער פֿאנאנ־
דערשפֿאלטונג פון דעם סאָציאליסטיש־ציוניסטישען פֿראָלעטאריאט. די ארבייּ־
טער פון די אמאָליגע ס. ס. אַרגאניזאציעס, די צאָלרייכע אינטעליגענץ שטעהען
שטיל און אינדעפּענדענט פון ווייטען פון דער נייער באוועגונג, זייער גלייכ־
גילטיגקייט האָט אָבער נאָך אין זיך דאָס שארפע זאָלץ פון קריטיק. פון
ווייטען שטעהען אויך די פילע אינטעליגענטען און ארבייטער, וועלכע האָבען
זיך אין דער צייט פון די באוועגליכע יאָרען אָפּגעטיילט פון ציוניזם מיט
דעם לאָזונג פון א סיים אין רוסלאנד. זיי אלע שטעהען גלייכגילטיג, קריטיש
אָדער גאָר פיינדליך צו דער נייער ציוניסטישער באוועגונג און צו די גרויסע
טערריטאָריאליסטישע מעגליכקייטען, וועלכע האָבען זיך געעפענט יעצט אין
פאַלעסטינא און די ארומיגע לענדער. די לאָזונגען פון א פריערדיגער צייט
ווירקען אויף אזא אופן ווי א שטערונג און שאָדען פאר די געזעלשאפטליכע
ענטוויקלונגען פון דער געגנווארט.

דער אויסער־פאַלעסטינישער טעריטאָריאליזם האָט אָבער קיינמאָל ניט
געקענט זיין קיין פרינציפּ. פאַלעסטינא האָט ביי באַשטימטע עלעמענטען
פון פאָלק געקענט זיין א נאציאָנאַלער פרינציפּ, אָבער ניט־פאַלעסטינא האָט
געקענט זיין א צייטווייליגע טעכנישע אָדער פּאָליטישע אויפּפאסונג, אָבער
ניט א פרינציפּיעלע איבערצייגונג. בשעת דער אוגאַנדאַ־פראָיעקט איז ארויס־
געקומען, איז דער ציוניזם געשטאנען פאר א וואנט, וועלכע ער האָט ניט
געקענט אריבערשפרייזען. עס האָט זיך אַלעמען אויסגעדוכט, דאָס די טער־
קישע דעספּאָטיע וועט אָנהאַלטען נאָך פילע דורות, און דאָס וועלכע עס
איז וועלטפולע אידישע קאָלאָניזאציאָן אין פאַלעסטינא בלייבט אויסגעשלאָ־
סען פאר די גאנצע צייט. אוגאנדא האָט אויסגעזעהן ווי א ראַלע מעגליכ־
קייט, א לאנד, אין וועלכען אידען וועלען קענען באשאפען א נאציאָנאלע
אויטאָנאָמיע. נאָכדעם אָבער ווי די ציוניסטען האָבען געמאכט אונמעגליך
דעם אוגאַנדאַ־פראָיעקט, איז באשאפען געוואָרען דער טעריטאָריאליזם.
אָבער ביי די טעריטאָריאליסטען זעלבסט האָט זיך ארויסגעוויזען די זעלבע
אומפּייאיגקייט צו באשאפען א לעבעדיגע טעריטאָריאליסטישע באוועגונג.
די באקאנטע „טעאָריעס" האָבען פארביטען די טעריטאָריע, און דער צד
השוה פון די אלע קינדישע אויסטראכטענישען איז געווען דער מאנגל אין
ווילען און דער שרעק פאר וועלכער עס איז טעריטאָריאליסטישער טעטיג־
קייט. דער סאָציאליסטיש־טעריטאָריאליסטישער פראַלעטאריאט און די
אינטעליגענץ זיינען געווען אקוראט אזוי אונפרוכטבאר און שעדליך אין דעם
טעריטאָריאליזם, ווי די ציוניסטען בנוגע צו אוגאנדא. די יט"א, דאָס
הייסט זאנגוויל'ס פרייוואט־אפּים אין לאָנדאָן, האָט דערווייל דורך די פאר־
האנדלונגען מיט רעגירונגען, ווי מיט דער רעגירונג אויסטראליען און מיט

געבליבען נאָר די פּועלי־ציון באַוועגונג און די באַוועגונג אין אמעריקא, וועלכע איז געווען צוריסען אין טעריטאָריאליזם און ציוניזם, און איז געבליבען מאַכטלאָז און אומבאַרייטענד אין דער אלגעמיינער אידישער אַרבייטער באַוועגונג, דער גרעסטער פּון פּארצווייפלונג און ענטוישונג איז אריינ־געדרונגען אין דעם סאָציאליסטיש־ציוניסטישען פּראָלעטאַריאט אומעטום, און שפּאָט און גלעכטער איבער זיך זעלבסט האָבען פּארנומען אויף דער אידישער גאס די פּוסטקייט, וועלכע די פּארשוואונדענע „טעאָריען" האָבען נאָך זיך איבערגעלאָזען. און ווי באלד דער טעריטאָריאליסטישער רצון איז געזונקען, האָט זיך ווידער אויפגעהויבען דער נאַטירליכער שונא, דער גלותיזם מיט זיין זעלבסט־באַגניגענקייט, מיט זיין סאָציאלער און קולטורעלער אינ־האַלטלאָזיגקייט און דער בעל־בית'ישער קריטיק פון דער ציוניסטישער „אוטאָפּיע".

דיזע טרויריגע און שווערע איבערגאנגס־צייט דערנעהנטערט זיך צום סוף. דאָס געזעלשאפטליכע לעבען ערוואכט ווידער און אויך ביים אידישען פּראָלעטאריאט זעהען זיך שוין אלע סמנים פון דער ווידער־אויפלעבונג פון די סאָציאלע אינטערעסען און דעם שפּפּערישען נאציאָנאלען רצון. א פּרי־שער און מוטיגער דור וואקסט אויף, וועלכער איז פול מיט באגייסטערונג און ליידענשאפט, פול מיט די אייביגע שפּפּערישע כחות פון דער מענש־ליכער ענטוויקלונג. די אלגעמיינע נאציאָנאלע ערוואכונג איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך די גרויסע טעריטאָריאליסטישע מעגליכקייטען, וועלכע האָבען זיך געפּפענט אין די לעצטע יאָרען אין ארץ ישראל, און וועלכע ווערען יעדעם יאָר אלץ מער און מער זיכער און רעאל. אויב דער אויסער־פּאָלעסטינישער טעריטאָריאליזם האָט זיך אַרויסגעוויזען אומפּרוכטבאר און אָביעקטיוו כמעט ווי אונמעגליך ביי דעם ניט־אַרגאניזירטען צושטאַנד פון אידישען פּאָלק, וועלכער דער פּאָלעסטינישער טעריטאָריאליזם מעגליך און זיכער און הויבט זיך אָן פּאר אונזערע אויגען שוין צו פּארווירקליכען. די רעוואָלוציאָן אין דער טערקיי און די גרויסע פּאָליטישע נאציאָנאלע איבערקערעניש אין דער טערקישער אימפּעריע מאַכען ניט נאָר די קאָנצענטרירונג פון דעם אידישען פּאָלק אין פּאלעסטינא און די ארומיגע לענדער מעגליך, נאָר מאכען אפּהיינגיג די פּארווירקליכונג פון דעם טעריטאָריאליזם נאָר פון דעם סאָציאלען און נאציאָנאלען רצון פון דעם אידישען המון. פון דיזער ווידער־אויפלעבונג פון דעם ציוניזם און דער אויפלעבונג פון דער טעריטאָריאליסטישער האָפנונג און מעגליכקייט שפּפּט דער גלות נייעם מוט און גלויבען צו זיין ערלייזונג, און ווידער הויבט זיך אָן צו טראָגען דורך דאָס אידישע פּאָלקס־לעבען, די אומרואיגקייט פון גאולה.

אויף דער נייער אויפלעבונגס־באַוועגונג ליגט אָבער נאָך ווי א שווערער

געגוג צו פּאָדערן די פּאָליטישע אויטאָנאָמיע. די אראבישע באפעלקערונג מאכט די אידישע אויטאָנאָמיע אין פּאלעסטינא, ווי יעדע היסטאָרישע ערשיינונג, קאָמפּליצירט, אָבער דורכאויס ניט אונמענליך אָדער אפילו אונווארשיינליך.

פּאלעסטינא איז אָבער נאָר דער שליסל צו דער קומענדיגער קאָלאָניזאציע פון גאנץ מערב־אזיען, באזונדערס פון מצרים. אזוי ווי דער מערב פון אמעריקא איז אין דעם מיטען פון פּאָריגען יאָרהונדערט געעפענט געווארן אלס א גרויס קאָלאָניזאציאָנס לאנד פאר דער וועלט מיט אומבאגרעניצטע מעגליכקייטן, אזוי ווען זיך אין א גאנץ קורצער צייט מעסאָפּאטאמיען עפענען אלס א ניי קאָלאָניזאציאָנס־לאנד. עס דארפען נאָר פארענדיגט ווערן די דאָרט געבויטע אייזענבאנען, וועלכע וועלען פאר־בינדען דאָם לאנד מיט אלע קולטור־לענדער פון דער ווועלט, און עס מוז ווע־רען מער פּאָליטישע זיכערהייט אין אָריענט. פאר די אידען קען זיך עפענען א קאָלאָניזאציאָנס־לאנד, וועלכעם ווען קענען אויפנעמען מיליאָנען, דעם גאנצען אידישען וואנדערענדען גלות, און וועלכעם ווען ווערען אן איינ־הייטליך לאנד מיט פאלעסטינא. אין דער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק איז קיינמאָל נאָך ניט געווען אזא מעגליכקייט פאר קבוץ גליות און נאציאָנאלער רענעסאנס, ווי יעצט, און קיין טעריטאָריאליסטישער פּלאן איז ניט אזוי רעאל, דורכפירבאר, איינהייטליך און שעפּערויש, ווי פאלעס־טינא אין דער נייער לאגע פון דעם אָריענט.

די קאָלאָניזאטאָרישע און נאציאָנאל־קולטורעלע ערבערונג פון פא־לעסטינא אלס א פארבארייטונג פאר אן אונגעהויערע מאסען־קאָלאָניזאציע אין די ארומיגע לענדער איז אפהייניג נאָר פון דעם פארשטענדנים און דעם ווילען פון דעם אידישען פאָלק גופא. א גרויסע פאלקס־אָרגאניזאציע פון די צוקונפטיגע קאָלאָניסטען דארף באשאפען ווערן, וועלכע זאל אויסאר־בייטען אלע וועגען פאר קאָאָפּעראטיוון קאָלאָניזאציע און אינדוסטריע אין פאלעסטינא און אָנהויבען פירען סיסטעמאטיש די איינוואנדערונג און די קאָאָפּעראטיוון באזעצונג פון די מאסען אין לאנד. די ציוניסטישע אר־גאניזאציע און דאָם גאנצע אידישע פאָלק דארפען באשאפען די הילף־אינ־סטיטוטען און קרעדיט־אינסטיטוטען פאר דיזער פאלקס־קאָאָפּעראטיוועד קאָלאָניזיאציע. אָבער דיזע פאלקס־קאָאָפּעראטיוון אָרגאניזאציע קען נאָר דאן באשאפען ווערן, ווען די טויזענדער ארבייטער און די אינטעליגענץ וועלען ווידער אויפהויבען די פּאָן פון דער אידישער באפרייאונג און אויפ־לעבונג, וועלכע איז אונגליקליכערהייט ארויסגעפאלען פון זייערע הענד. דער אָרט פון די סאציאליסטען־טעריטאריאליסטען קען יעצט ניט זיין קיין אנדערער ווי צוזאמען און מיט די פועלי־ציון. דאָם, וואָס עס פאדערט

קאנאדא, באוויזען, דאָס די צאָל פון טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען פאר אידען מוז אַלץ ווערען מער און מער באשרייַנקט. וועגען קירעניקא און אנגאָלא, וועלכע זיינען געווען שוין פריערע טעריטאָריאַליסטישע פּלענער, זיינען ארויסגעקומען לכתחילה טעכניש־קאָלאָניזאַטאָרישע און דערנאָך אויך פּאָליטישע מניעות. אמת די יט"א האָט ניט אונטערזוכט אַלע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען אויף דעם ערדקוגל, די שווערישקייטען און כמעט אונמעגליכקייט צו קריגן א לאַנד האָט אַבער יעדענפאַלס די יט"א באוויזען אין איר באַלד צענייַריגער ארבייט. דער טעריטאָריאַליזם האָט אונז געלערנט צווויי זאכען: דאָס די ערווערבונג פון א טעריטאָריע פאר אידען איז כמעט ווי אן אונמעגליכקייט, און אז דאָס פאָלק איז אונפייאיג ארויסצואווייזען וויליען און מוט און אָפערווילינקייט פאר דעם טעריטאָריאַליסטישען ציל. פון א טעכנישער מעגליכקייט און פסיכאָלאָגישער לייכטקייט, ווי דער טעריטאָריאַליזם האָט זיך לכתחילה אונז אויסגעדוכט, האָט ער זיך נאָך צען יאָר פון אונפרוכטבארער עקזיסטענץ ארויסגעווייזען אלס א טעכנישע אונמעגליכקייט און א גרעסערע פסיכאָלאָגישע שווערישקייט, איידער דער ציוניזם. ווייל דער טעריטאָריאַליזם איז קיינמאָל ניט געווען קיין פרינציפּ, נאָר א טעכנישער פּראָיעקט, האָט ער דערמיט פאַרלאָרען זיין באַרעכטיגונג צו עקזיסטענץ.

אָבער אפילו ביי גרעסערע אויסזיכטען צו פארווירקליכונג וואָלט דער טעריטאָריאַליזם ניט געהאט היינט קיין רעכט צו עקזיסטירען ווייטער, ווייל אין פאַלעסטינא און די ארומיגע לענדער האָבען זיך געעפענט גרויסע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען פאר דעם אידישען פּאָלק. נאָך דער רעוואָלוציע פון די יונג־טערקען אין דער טערקישער מלוכה זיינען די לענדער און די פעלקער פון דער טערקיי אריבערגענאנגען אין זייער אייגענעם רשות. פאַלעסטינא הויבט אויך אָן איבערצוגעהן אין דעם רשות פון אידען, אין דער מאָס, ווי דאָס אידישע פּאָלק דערהויבט אין דער גאנצער וועלט זיין קול און ווייזט ארויס א פּאָליטיש־נאציאָנאַלען אינטערעס פאר דעם לאנד. אין לויף פון די קומענדע יאָרן זיינען פאראן מעגליכקייטען פאר א אידישע מאַסען, ווירטשאפטליכע און אינדוסטריעלע קאָלאָניזאציע, אזוי דאָס אין א קורצער צייט וואָלטען אידען געקענט פארנעמען אפילו אין צאָל א מעכטיגע פּאָזיציע אין פאַלעסטינא. אויב די לאגע אין אָריענט וועט זיך ענדערען, וועט די צוקונפט פון דער אידישער אויטאָנאָמיע אין פאַלעסטינא אָפּהיינגען דערפון, ווי צאָלרייך און מעכטיג עקאָנאָמיש און קולטורעל די אידישע באפעלקערונג וועט זיין אין פאַלעסטינא. דער נצחון פון דער דעמאָקראַטישער אידעע אין דער וועלט גיט די גראנטיע, דאָס די אידישע באפעלקערונג אין פאַלעסטינא וועט ווערען אויטאָנאָם, וויבאַלד זי וועט זיין שטארק

די אידענפראגע*)

דורך דער שטענדיגער צונויפמישונג פון דער אידישער פראגע מיט דעם אידישען פראָבלעם, שטאמט יענע אומקלארקייט, אומבאשטימטקייט און ווידערשפרוך, מיט וועלכע די אידישע פראגע ווערט געווויינטלעך באהאנדעלט. דאָס אידישע פראָבלעם נעמט זיך פון דעם צוזאמענשטוים פון צוויי פארשידענע קולטורען, צוויי פארשידענע און סותר'דיגע רוחניות'דיגע געשטאלטען אין דער געשיכטע, וועלכע האָבען זיך ניט געקענט צוזאמענגיסען, אסי־מילירען. פון זייער היסטארישער סתירה איז ארויסגעוואקסען דער אידישער קולטור־מוט, די אידישע גייסט־טראגעדיע, פון איין זייט, און די באהאלטענע און אָפענע שנאה פון אלע פעלקער און אלע זשעניען פון דער וועלט געשיכטע צו אידען און צום אידענטום פון דער אנדערער זייט. דאָס אידישע פראָבלעם איז א גייסטיגעס, א קולטורעלעס, א געשיכטס־פילאָזאָפישעס וואָס עס איז שווער אריינצוקליידען אים אין א פארמל פון באגריפען און וויסענשאפט־ליך קלארע געדאנקען. דאָס אידישע פראָבלעם פאלט אין דאָס פעלד פון אזוינע ערשט אויפקומענדע וויסענשאפטען, ווי געשיכטס־פילאָזאָפיע, פעל־קער־פסיכאלאגיע, עטיק. הגם עס פעלט נאך א סיסטעם פון וויסענשאפט־ליכע געדאנקען מכח דאָס אידישע פראָבלעם, איז עס אָבער דערפאר ניט וויניגער לעבעדיג און ערנסט, ווי עס זאגט אויך דעם עדות דאָס גאנצע היסטאָרישע לעבען פון דער מענשהייט.

די אידישע פראגע איז אָבער א סך קלערער, פארשטענדליכער, און דערקענבארער. זי איז א קאָנקרעטע סאָציאל־דעמאָקראטישע און פאָליטישע פראגע, וועלכע שטאמט פון דעם פריינדליכען צוזאמענשטוים פון צוויי פאר־שידענע נאציאנאלע און סאָציאלע גרופען אין דער געזעלשאפט. די אידישע פראגע קען מען אונטערזוכען, דערפארשען, אזוי צו זאגען, מעסטען און וועגען מיט די מיטלען פון דער סטאטיסטיק און דער היסטארישער וויסענשאפט. עס פארשטעהט זיך, דאָס די אידישע פראגע און דאָס אידישע פראָבלעם זיינען צוויישען זיך אויך פארבונדען. וואָלטען די תנאים פון דער סביבה געווען אזוינע, דאָס די אידישע סאָציאל־גרופע וואָלט אונטער זיי פאר־שווינדען, וואָלט אויך דאָס אידענטום אלס גייסט, אלס קולטור פארם פאר־שווינדען און ניט געקענט זעלבסט אויפהאלטען אן אָפגעזונדערטע אידישע סאָציאלע גרופע. אין צוויי טויזענד יאר פון פיינדשאפט צו אידען האָט זיך דאָס אידענטום ערהאלטען היסטאָריש, אָבער עם וואָלט זיכער פאר־

*) פון „אידישער קעמפער", נומערען 24, 22, 20, 1910.

די געזעלשאפטליכע מאראל, דער אמת און די אויפריכטיגקייט דארף ניט אפגעהאלטען ווערען פון פסיכאלאגישע מאטיוון. די טעריטאריאליסטען מוזען זיך אויפהייבען פון זייער גליכגילטיגקייט, זיי דארפען זייער פראגראם ניט איבערקוקען, זיי דארפען עס נאר ברויננען אין איינקלאנג מיט דער נייער לאגע. זיי מוזען ארויסברויננען טעריטאריאליסטישע אונרוה אין דער ציונים־טישער ארגאניזאציע, און צוזאמען מיט די ציוניסטען ארויסטראנען אונרוה אין גלות. געווים קען דאס אידישע פאלק געפינען זיין ברעג אויך אהן זיי, אבער זיי מוזען זיך היטען פאר דעם משפט פון דער אידישער געשיכטע, וועלכער וועט דאן לויטען: כאטש זיי האבען ניט געוואלט, איז עס דאך ניט געווען קיין חלום.

געווארען פון א קלאס־נאציאן א נאציאן פון קלאסען, איז זייער נאציאנאלע אונטערדריקונג ניט שטענדיג די אורזאכע פון זייער סאציאלער אונטערדרי־קונג, נאר אפטמאל די סיבה פון זייער סאציאלער הערשאפטס־מענליכקייט.

די אידישע פראגע איז אזוי אלט ווי דער סאציאל־עקאנאמישער צווא־מענשטוים פון דעם אידישען פאלק מיט די איבעריגע פעלקער, זי איז אזוי אלט ווי דער אידישער גלות. מען קען דאך אונטערשיידען צווישען דער היסטארישער אידישער פראגע, און דער מאדערנער אידישער פראגע, צווישען דער אידישער פראגע ביז צו דער פאנאנדערבליאונג פון דעם קאפיטאליזם, זייט אידען זיינען געווארען א קלאסען־נאציאן, און דער אידישער פראגע אין דער מאדערנער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט, — בשעת עס האט זיך דיפערענצירט א אידישער פראלעטארישער המון. אין דער פאר־קאפיטא־ליסטישער צייט איז באשטאנען די אידישע פראגע אין דעם, וואס די אידישע קלאס־נאציאן האט פארגעשטעלט מיט זיך דעם העכערען קאפיטאליסטישען פרינציפ פון דער געזעלשאפט. די ענטוויקלונג פון די קאפיטאליסטישע טענדענצען אין דער מיטעל־אלטערליכער ווירטשאפט, די ענטשטעהונג פון האנדל, דאס ארויסוואקסען פון דעם בירגערטום, די בילדונג פון גרויסע שטעט, האבען געבראכט די מיטעל־אלטערליכע געזעלשאפט אין א ווידער־שפרוך מיט דער אידישער ווירטשאפט פארם און האבען געפירט צו דער פארפאלגונג און אויסוואקסונג פון אידען און זייער אויסוואנדערונג אין לענדער אויף א נידעריגער ווירטשאפטליכער שטופע. די אידישע פראגע אין דער מאדערנער קאפיטאליסטישער צייט באשטעהט הויפטזעכליך אין דעם, וואס דער אידישער פראלעטארישער המון שטעלט מיט זיך פאר אן עקא־נאמישען פרינציפ, וועלכער איז דורך דער קאפיטאליסטישער ענטוויקלונג געווארען נוצלאז פאר די ווירטשאפט פון לאנד. דיזע עקאנאמישע אום־פרוכטבארקייט פון דער אידישער פאלקס מאסע איז די מאדערנע אידישע פראגע. די עקאנאמישע אומפרוכטבארקייט פון אידען אין צוזאמענווער־קונג מיט די גייסטיגע אידישע תכונות, רופען ארויס די עקאנאמישע און פאליטישע אומרואינקייט פון דער פאלקס מאסע, די באשטענדיגע וואנדערונג אין נייע לענדער, די שטרעבונג אויסצובריטען דעם געאגראפישען שטח פון דעם אידישען וואוין־ארט, די טענדענץ פון סאציאל שטייגען אויף דער אי־דישער זייט, און אויף דער ניט־אידישער זייט דעם סאציאלען און פאלי־טישען געגענדרוק פון אלע פעלקער און קלאסען געגען דיזער אומרוהיגער און אומפרוכטבארער נאציאנאל־סאציאלער גרופע. דער קאמף פון דער געזעל־שאפט געגען דעם אידישען קאפיטאליזם אין מערב איראפא אין דער פארם פון דעם איראפאישען אנטיסעמיטיזם, איז נאר א זייטיגער, אומבאדיי־טענדער אויסדרוק פון דעם גרויסען נאציאנאל־סאציאלען קאמף, וועלכער

שווינדען אין צוויי הונדערט יאר פון טאָלעראנץ. צוריק אָבער, לעבט דאָס אידענטום לייגנער איידער דאָס אידישע פאָלק, לייגט אויף אים ארויף דעם שטעמפּעל פון אָפּגעזונדערטקייט, טיילט עס ארוים פון דער איבעריגער געזעלשאפט, און מאכט אים א שטענדיגען ציל־ברעט פון סאָציאָלער און נאַציאָנאָלער שנאה. דעם צווייטען טאג נאָך דער גלייכבארעכטיגונג פון אידען און זייער נאַציאָנאָלען אונטערגאַנג, ווערט דאָך ווידער געבאָרען דער אנטיסעמיטיזם, ווייל דאָס אידענטום לינט נאָך אין טראגישער גסיסה. וועז אפילו דאָס אידישע פאָלק האָט זיך שוין ערקלערט פאר טויט, לאָזט ניט דאָס האַלב טויטע אידענטום שטארבען דאָס טויט־וועלענדע אידישע פאָלק. דער אויפגעוועקטער אנטיסעמיטיזם, אָבער, ניט דאָס אידענטום, דערוועקט ווידער דאָס אידישע פאָלק און די אויפגעלעבטע „טרוקענע ביינער" לעבען ווידער אויף דאָס גוסס'דיגע אידענטום. אזוי זיינען אידען און אידענטום א צוזאמענהיינגענדע קייט, באָטש דער אבסטראקט־וויסענשאפטליכער סך הכל איז, דאָס די אידען האָבען אויפגעהאלטען דאָס אידענטום, אקוראט פאר־קערט ווי עס דוכט זיך דעם שכל הישר, אז דאָס אידענטום האָט אויפגע־האלטען אידען. צווישען דער אידישער פראגע און דעם אידישען פראָבלעם איז פאראן אויף אזא אופן אן איינגער צוזאמענהאנג.

דאָס אידישע פאָלק מיט זיין באזונדערער, אייגענארטיגער קולטור, און רוחניות'דיגער פיזיאָנאָמיע איז איבערגעריסען געוואָרן אין זיין היסטאָרישער ענטוויקלונג און מיט געוואלד אריינגעוואָרפען געוואָרען אין א פרעמדער וועלט. דיזע פרעמדע וועלט איז אָבער שוין געווען ניט נאָר קולטורעל אויפ־געבויט, מיט א באשטימטער גייסטיגער געשטאלט, מיט א פארגאנגענהייט, א לעבענס־אינהאלט, און א צוקונפט אידעאל, נאָר זי האָט געהאט אויך א מער אָדער ווייניגער באשטימטע סאָציאל־עקאָנאָמישע פאָרם. א פאָלק אָהן אן אייגענער זעלבסטשטענדיגער ווירטשאפט איז אריינגעפאלען אין געזעלשאפטען מיט א נאציאָנאלער ווירטשאפט. דאָס אידישע פאָלק האָט געמוזט, דערפאר, אויספילען יענע באזונדערע עקאָנאָמישע פונקציעס אין וועלכע די פרעמדע ווירטשאפטען האָבען זיך נאָך געווויטיגט און דערפון האָט זיך נעמומען די אויסנאמע־שטעלונג פון די אידען אין דער געזעלשאפט, דער סאָציאל־עקאָנאָמישער ווידערשפּרוך צווישען אידען און דער ארומיגער געזעל־שאפט. דיזער סאָציאל־עקאָנאָמישער ווידערשפּרוך איז די אידישע פראגע, וועלכע איז געווען שטענדיג, און איז איצט אויך א פראגע, ניט פאר אידען, נאָר אויך פאר גוים. עס זיינען ניט דוקא אידען אין גלות ביי גוים, נאָר אויך גוים אין גלות ביי אידען, וואָרום אידען זיינען געווען שטענדיג און אומעטום אן אונטערדריקטע נאציאָן, נאָר ניט שטענדיג און אומעטום אן אונטערדריקטער קלאס. אפילו אין דער מאָדערנער צייט, וען אידען זיינען

געבונג. די אלטע געזעלשאפט מיט איר העכערער קאפיטאליסטישער פּאַרט און איר ענטוויקעלטען האנדעל איז פארשוואונדען און אויף איר פּלאַץ איז געקומען א נידעריגערע ווירטשאפט און קולטור. נאָך דעם ווי אייראָפּא האָט זיך בארוהיגט פון דעם שטורם פון דער פּעלקער וואנדערונג און אויף די חורבות פון דער רוימישער מלוכה זיינען אויפגעבויט געוואָרען נייע געזעלשאפטען, האָט זיך דער גאנצער קולטור בילד פון אייראָפּא פאר־ענדערט. אנשטאט דער קאפיטאליסטישער געלט ווירטשאפט איז געקומען די אָריסע, איינפאכע נאטוראל ווירטשאפט, און אנשטאט דאָס רוימישע רעכט האָט אָנגעהויבען הערשען דאָס קירכליכע רעכט פון קריסטענטום. ערשט בשעת אין דער מאָדערנער צייט האָט ווידער אָנגעהויבען בלײַען דער קאפי־טאליזם, איז צוריק איינגעפירט געוואָרען דאָס רוימישע רעכט, וועלכעס איז צוגעפאסט צום אינדיווידואליסטישען קאפיטאליזם. האנדעל, קרעדיט, געלד נעשעפט זיינען אין דער נאטוראל ווירטשאפט אין אָנהויב פון מיטעל־אלטער נאָך דער פעלקער וואנדערונג פארדאמט געוואָרען.

אין דיזער פאָלשטענדיג פארענדיגטער געזעלשאפט מיט איר נייער סאָציאל־ווירטשאפטליכער אָרגאניזאציאָן, איז געבליבען אזוי ווי אונפאר־ענדערט דאָס אידישע פּאָלק פון האנדעל און געשעפט, פרעמד צו דער ארו־מיגער וועלט, ניט נאָר קולטורעל און גייסטיג, נאָר אויך ווירטשאפטליך. עס איז דערפאר ניט קיין וואונדער, וואס עס האָבען זיך אָנגעהויבען געגען די אידען גראָר אין יענער צייט די גרעסטע רדיפות. אָבער עס איז צוריק אויך ניט קיין וואונדער, דאָס די אידען האָבען זיך דאָך ערהאלטען, ניט קוקענדיג אויף די רדיפות, ווארום זיי האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט א הע־כערען ווירטשאפטליכען פרינציפּ. אין דער נאטור ווירטשאפט זיינען זיי געווען די קלאָס נאציאָן מיט א קאפיטאליסטישער ווירטשאפטס פּאָרם, אין וואָס מער די געזעלשאפט האָט עקאָנאָמיש פראָגרעסירט, אלץ שטאַרקער האָט דאָך געמוזט ווערען די פּאָזיציע פון די אידען. די אידען זיינען דער־פאר אריינגעדרונגען אין אלע מערב אייראָפּעאישע מלוכות און האָבען דאָרט אָנגעפירט דעם האנדעל. אין יאָהר 975 געברויכט דער קעניג אָטאָ דער צווייטער אין אוקאז דעם בארימטען אויסדרוק: אידען אָדער סוחרים. אין צענטען, עלפטען, צוועלפטען יאָרהונדערטער זיינען פאראן גרויסע, רייכע אידישע געמיינדען אין גאנץ מערב אייראָפּא, און דאָס גאנצע געלד געשעפט און דער האנדעל, באזונדערס דער אינטערנאציאָנאלער האנדעל, ליגט אין זייערע הענט. ביי דער ענטשטעהונג פון דער אויסבויאונג פון די שטעדט, וועלכע זיינען דער צענטער פון האנדעל און געשעפט, שפּילען דאמאָלס אידען א באדייטענדע ראָלע. כאָטש די קירכע האָט ניט איינמאל די אידען פארדאמט, זיינען זיי דאָך געווען פריי און גלייכבארעכטיגט און

געהט פאר אין דער נאנצער לויניע, וואו עס באגעגענען זיך די אידישע פאלקס מאסע מיט דער ארומיגער געזעלשאפט, און וועלכע ווערט אנגערופען איצט די אידישע פראגע.

די צושטרייאונג פון אידען צווישען די פעלקער, צווישען די פרעמדע סאציאל־עקאנאמישע ארגאניזמען, האט זיך אנגעהויבען אויגענטליך נאך פריער, איידער דאס אידישע פאלק האט פארלארען זיין פאליטישע זעלבסטשטענדיגקייט. נאך אין דער צייט פון דעם בית־שני איז געווען א גרויסער טייל פון דעם אידישען פאלק צושפרייט און צוזייט איבער אלע ימים. אלע לענדער און שטעט פון דער דאמאלטדיגער גריכיש־רוימישער מלוכה זיינען געווען שטארק באפעלקערט מיט אידען. וואס עס האט די אידען געטריבען דאמאלט צו א פרייווילינען גלות און צושטרייאונג און דער נאנצער וועלט, איז שווער צו דערגרינדען. די איינגע באציונג מיט דער ארומיגער וועלט און די ווירטשאפטליכע פאקטארען האבען געשפילט דערביי די הויפט ראלע. יעדענפאלס ווייסען מיר, דאס ביי דער ענטשטעהונג פון די אידישע שטעט אין עגיפטען און סיריען, זיינען אידען געווען די טרעגער פון דער גריכישער קולטור, פון דעם האנדעל און דער העכערער ווירטשאפט. אין דער צייט פון פילאזאף פילון, אין ערשטען יארהונדערט פאר קריסטוס, האבען אידען געווואוינט אין א גרויסער צאל אין אלעקסאנדריען, אנטיאכיען, אין גריכענלאנד און איטאליען, פון וואנען זיי האבען זיך שפעטער פארשפרייט ביז גאליען און שפאניען. אין עגיפטען איז אן אכטעל פון דער באפעלקערונג באשטאנען פון אידען. אין רוים זיינען זיי צו דער צייט פון ציצעראן שוין געווען א וויכטיגער פאקטאר אין פאליטישען לעבען. נאך דער צושטערונג פון ירושלים איז דער גלות געווארען נאך גרעסער; די רוימישע מלוכה איז פארפלייצט געווארען מיט אידען. דער האנדעל, וועלכער איז דאמאלט געווען א פערזענליכער און דורכגעפירט געווארען הויפטזעכליך דורך דער לעבעדיגער באירונג פון די מענשען גופא, איז געווען צוגעפאסט בכלל פאר די צווישען זיך פארבריידערטע און אומעטום צושפרייטע אידען, און אזוי ווי די אידישע ווירטשאפט־פארם איז דאמאלט געווען מער אדער ווייניגער א נוצליכע און נויטיגע, הערען מיר ניט אין די ערשטע יאר־הונדערטען נאך קריסטוס פון גרויסע אידישע פארפאלגונגען און פון דער שווערער באדויבונג פון אידישע רעכט.

געענדערט האט זיך פאלשטענדיג די לאגע פון אידען אין אייראפא נאך דער פעלקער וואנדערונג אין פינפטען יארהונדערט. די רוימישע מלוכה איז פאנאנדערגעפאלען און אויף אירע חורבות זיינען אויפגעוואקסען נייע פעלקער, נייע מלוכות, נייע פארמען פון ווירטשאפט, א נייע נעזעצ־

צווישען די בויערן און די גוטסבאויצער. דער אנדער, דאָס געלד געשעפט, די פּאכטערי, דער פּראָצענט, דער בראנדווין געשעפט, זיינען איבערגענאג־ גען אין זייערע הענט. זיי זיינען געוואָרען אין גאנצע טיילען פון מזרח־ אירָאָפּא דער עקאָנאָמיש־באדייטענדסטער טייל פון די שטעדט, וועלכע זיי האָבען געהאָלפען אויפבויען.

אלס א פאָלק מיט א העכערער עקאָנאָמישער טעטיגקייט, זיינען די גרעסטע צאָל אידען אין דער עפּאָכע פון דער ענטשטעהונג פון דעם קאפּיטא־ ליזם, נאָך הארטע קאמפען און פארפאָלגונגען, אָפּגעצוויגען פון דעם קאפּי־ טאָליסטישען מערב־אייראָפּא אין דעם פאר־קאפּיטאָליסטישען מזרח־אייראָ־ פּא, אין טערקיי, און דאָס ערשט־ענטדעקטע אמעריקא. יענע נאָך ניט ענט־ וויקעלטע לענדער האָבען אין זייער ווירטשאפט געהאט א רייכען פּלאַץ פאר די באוונדערע אידיש־עקאָנאָמישע גרופּען. די אידישע פראגע האָט אויך אזא אופן אין סוף פון מיטעל־אלטער געפונען איהר לייזונג דורך דער ארויסשטויסונג פון דער אידישער ווירטשאפט פון די לענדער, וואו זי איז געוואָרען איבריג, און איר אריבערטראָגונג אין די לענדער, וואו די קאפּי־ טאָליסטישע ווירטשאפט קוים אָנגעהויבען ארויסצואווייזען אירע ערשטע שפּראָצונגען.

2

אין דער מאָדערנער צייט, אין דער עפּאָכע פון קאפּיטאָליזם, פארענ־ דערט די אידישע פראגע איר כאראקטער, לויט נאָך דעם ווי דאָס אידישע פּאָלק פאלט פאנאנדער אין קלאסען, אין א פּראָלעטאריישער מערהייט אין מזרח־אייראָפּא און א בורזשואזער מינדערהייט אין מערב־אייראָפּא. מיט איר גאנצער שטארקייט הויבט זיך אָן אין דער מאָדערנער צייט די קלאסען־ פאנאנדערטיילונג אין אידישען פּאָלק. דאָס 18טע און 19טע יאָרהונדערט איז דער פּאָלשטענדיגער נצחון פון דעם קאפּיטאָליזם אין מערב־אייראָפּא און דער טריומף פון דעם ליבעראָליזם. די ווייניגע מערב־אייראָפּעאישע אידען הויבען זיך אויף ווירטשאפטליך און באקומען די פּאָליטישע עמאנצי־ פּאציאָן אין הסכם מיט דעם נצחון פון דעם ליבעראָליזם. זיי דערהויבען זיך סאָציאָל און ווערען אין נייגענטען יאָרהונדערט פּראָפּאָרציאָנעל נאָך זייער צאָל דער רייכסטער און געביל־דעטסטער טייל פון דער געזעלשאפט. אין יאָר 1855 זיינען אין פּרייסען געווען 513 באנקירען, פון וועלכע 385 זיינען געווען אידען. אין יאָר 1861 זיינען געווען אין בערלין 13911 זעלבסטשטענדיגע קויפלייט, פון וועלכע 4619 זיינען געווען אידען. אין ברעסלוי זיינען אין דעמזעלבען יאָר פון 4829 זעלבסטשטענדיגע קויפלייט געווען 2311 אידען. אין ענגלאנד, פראנקרייך און האָלאנד, וועלכע האָבען

האָבען פארנומען אייגענטלִיך א הערשענדע שטעלונג אין דער געזעלשאפט, א דאנק זייער העכערער ווירטשאפטלִיכער טעטיגקייט.

די שרעקלִיכע בלוטיגע פארפאָלגונגען געגען אידען האָבען זיך אָנגעהויבען אין צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט מיט קרייצציגע. די קרייצציגע זיינען ארויסגערופען געוואָרען דורך דעם מורא'דיגען עלענד און די אָרימקייט פון די מאסען; זיי זיינען נעווען א סאָציאלע באוועגונג, וועלכע האָט זיך אויסגענאָסען אין א רעליגיעז־קריגערישער ווילדקייט. עם פארשטעהט זיך, אז די אויפגעשטאנענע מאסען זיינען ארויסגעטראָטען געגען די רייכע אידען, וועלכע זיינען געווען שונאים פון קריסטוס. און ווען די קריסטען זיינען געווען שולדיג געלה. אָבער די קרייצציגע האָבען געגעבען א שטארקען אנשטויס דער קאפיטאלִיסטישער און מסחר'ישער ענטוויקלונג פון יענער צייט. דורך די מלחמות מיט די מאהמאדאנער איז ארויסגעוואקסען דער האנדעל מיט דעם אָריענט. געלד האָט באקומען דעם גרעסטען ווערט אין דער געזעלשאפט. דער בוי פון דער געזעלשאפט זעלבסט האָט זיך שטארק פארענדערט. אין די שטעדט איז געוואָרען מעכטיג דאָס בירגערטום, וועלכע האָט אלִיין אָנגעהויבען פירען האנדעל און געשעפט. אין 14טען, 15טען און 16טען יאָרהונדערט האָט זיך דערפאר אין גאנץ מערב אייראָפּא אלץ מער און מער פארארגערט די אידישע לאגע דורך דער ערשטער ענטוויקלונג פון דער קאפיטאלִיסטישער געלד ווירטשאפט און דעם קאמף פון די האנדווערקער דאגעגען. דיזע קאָנקורענץ צווישען אידען און די קריסטלִיכע שטאָדט באפעלקערונג האָט געפירט צו דער פארטרייבונג פון אידען פון פילע מערב אייראָפּאישע לענדער, באזונדערס צו דעם גירוש שפּאניען און צו דער אויסוואנדערונג פון אידען אין די מזרח־אייראָפּאישע לענדער, וועלכע זיינען געווען נאָך זעהר אָפּגעשטאנען אין זייער ווירטשאפטלִיכען לעבען.

אין 16טען און 17טען יאָרהונדערט איז די אידישע לאגע אין מערב אייראָפּא זעהר אן אומגלִיקלִיכע און א טרויעריגע. זיי זיינען געווען גלייך פארפאָלגט פון די גרויסע קויף־לִיט און פון די האנדווערקער, וועלכע זיינען געווען אָרגאניזירט אין חברות, און אידען זיינען ארויסגעשטויסען געוואָרען פון אלע פריערדיגע פאָזיציאָנען. דער גרעסטער טייל פון אידען זיינען געוואָרען הויזירער, פעדלער, שאכערער און קליינע הענדלער. אין יענער צייט זיינען זיי אויך קולטורעל און גייסטיג זעהר געפאלען און האָבען זיך געשטעלט נאָך אויסערהאלב פון דער אייראָפּאישער קולטור. דער גרעסטער טייל פון די אידען האָט זיך באזעצט אין מזרח־אייראָפּאישע לענדער, אין פוילען, אונגארן, רוסלאנד, טערקיי. דאָרט זיינען זיי אין א סך ערטער געוואָרען אייגענטלִיך דער דריטער שטאנד, וועלכער האָט פארמיטעלט

לעבען פון עלענדען האנדעל און ליידיגגעהן ארום שול אויף דער גראָבער אב-היינגיגער ארבייט. עס האָט געגומען יאָרען פון סאָציאַלער ענטוויקלונג און פּראָפּאגאנדא מצד דער אינטעליגענץ, ביז א אידישער בעל-מלאכה קלאם איז ארויסגעוואקסען. די אידישע אויפקלערונג, די פילאנטראָפּיע, די ליטעראטור פון דאמאַלט הערען ניט אויף צו לויבען און צו באזינגען די מלאכה, וועלכע הויבט שוין אָן צו שיינען אין דער מאטעריעלער און קולטור-רעלער נויט פון יענער צייט אין דעם גלאנץ פון א נאציאָנאַלען אידעאל.

אקוראט ווי די סאָציאַלע לאגע פון די אידען אין מזרח-איראָפּא און מערב-איראָפּא איז געוואָרען א פארשידענע, איז אויך זייער פאָליטישע לאגע געוואָרען א פארשידענע. אין מערב-איראָפּא זיינען אידען פאָליטיש עמאנציפירט, וואָרום אין דער צייט פון די בורזשואזע רעוואָלוציאָנען זיינען שוין אידען געווען א מעכטיגער טייל פון דער בורזשואזיע, וועלכע האָט אויפגענומען איז זיך אידען אלס א גלייכבארעכטיגטען טייל. די עקאָנאָמישע און סאָציאַלע הערשאפט פון אידען האָט שוין פון זיך אליין צובראָכען די קייטען פון זייער פאָליטישער אונטערדריקונג. זיי זיינען געבליבען זיגער אין דעם שטורם פון דער געשיכטע. זיי האָבען ערהאלטען בירושה די קאפיטאלים-טישע ווירטשאפט פון מיטעלאלטער און האָבען נאָך ערווארבען די פאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון דער מאָדערנער צייט. דער גראדער היפּך דערפון איז דער גורל פון די מזרח-איראָפּעאישע אידען. זיי זיינען פאָליטיש אונטער-דריקט, און דאָס איז קודם כל די פאָלגע פון זייער סאָציאַלער געזונקענקייט. דאָס אידישע פּאָלק האָט דאָרט פארלאָרען זיין קאפיטאליסטישען כאראקטער פון מיטעלאלטער און זיך דיפערענצירט אין קלאסען, און האָט אָבער ניט באקומען די פאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון דער מאָדערנער צייט. פון דעם אונגלייכען קאמף פון דער געשיכטע זיינען זיי ארויסגעקומען פאר-וואונדעט און פארבלוטיגט.

לויט דער פארשידענער סאָציאַל-פאָליטישער לאגע פון אידען אין מערב-איראָפּא און מזרח-איראָפּא טראָגט אויך די אידישע פראגע א פארשידע-נעם כאראקטער אין די פארשידענע לענדער. אין מערב-איראָפּא באשטעהט די אידישע פראגע אין דעם געגענדרוק פון דער געזעלשאפט געגען די אי-דישע סאָציאַלע פריוויליגירטקייט. ניט אידען קעמפען דאָרט פאר זייער פאָליטישער עמאנציפאציאָן פון אידען. אזוי האָט מארקס פארשטאנען די אידישע פראגע אין מערב-איראָפּא, נאָך פאר דער אידישער עמאנציפאציאָן, אין די פערציגער יאָרען פון פאָריגען יאָרהונדערט, און דאָס איז די גרונט-אידעע פון דעם מאָדערנעם אנטיסעמיטיזם בנוגע צו זיין סאָציאַל-פאָליטישען אינהאלט. אין מערב-איראָפּא זיינען די אידען א טייל פון דער ליבעראַלער בורזשואזיע, וועלכע האָט אין דער עפּאָכע פון איר אידעאָלאָגישען גלאנץ

זיך נאָך פריער פאר דייטשלאנד ענטוויקעלט קאפיטאליסטיש, זיינען אידען נאָך פריער עמאנציפירט געוואָרען און האָבען זיך דאָרט אויפגעהויבען צו דער העכסטער סאָציאלער מדרגה. דער קאפיטאליסט און דער ליבעראליזם ברייננגען אריין דעם אידישען מעוט אין מערב־אייראָפּא אין א פריווילעגיר־טער לאגע.

בשעת אָבער אידען אין מערב־אייראָפּא האָבען זיך נאָך פארשטארקט אלס א פריווילעגירטע קלאס־נאציאָן, נעהט די סאָציאלע ענטוויקלונג פון דעם אידישען פאָלק אין מזרח־אייראָפּא אין א גאנץ אנדערער ריכטונג. דאָס אריינדרינגען פון דעם קאפיטאליזם און דער אָנהויב פון דער קולטור האָבען ביי אידען אין מזרח־אייראָפּא גורם געווען די קלאסען־דיפערענצירונג און די ענטשטעהונג פון א פּראָלעטאריישער מאסע, בשעת דיזעלביגע אורזאכען אין מערב־אייראָפּא מיט אייניגע יאָרהונדערטער פריער, האָבען ארויסגע־רופען די פּארטרייבונג און אָפּציאונג פון דעם גרעסטען טייל פון די אידען אין אנדערע לענדער. מען דארף נאָך דאָ באמערקען, דאָס אויך לכתחילה האָבען אידען אין מזרח־אייראָפּא קיינמאָל ניט באזעסען רייכטום, אזוי ווי די אידען אין מערב־אייראָפּא.

די מאָדערנע צייט מאכט איבריג די גאנצע אידישע מיטעל־אלטערליכע ווירטשאפט, און עס הויבט זיך אָן דער פּראָצעס פון דער פּאראָרימונג און פּארעלענדונג פון דער פּאָלקס־מאסע אין מזרח־אייראָפּא. דער פריערדיגער עקאָנאָמישער יסוד, אויף וועלכען דאָס אידישע פאָלק האָט זיך געהאלטען, ווערט צושטערט. אין מיטען פון 19טען יאָרהונדערט ווערען דער אידישער וואכער, דער האנדל מיט דעם גוי, די ארענדאטאָרסטוואָ, דאָס בראנדווין־געשעפט, דער קלייַנער האנדעל אין שטאָדט, די פּאקטאָרסטוואָ כמעט אונ־מעגליך דורך די נייע ווירטשאפטליכע תנאים. עס בילדעט זיך א מיליאָנען־קעפיגער עלענדער אידישער המון, אָהן דעם לעצטען באזיץ, אפילו אָהן דעם לעצטען באזיץ פון דעם פּראָלעטאריער, אָהן דעם באזיץ פון ארבייט.

אין דיזען צושטאנד פון דער מאסען פּארעלענדונג הויבט זיך אָן צו בילדען אין מזרח אייראָפּא דער קלאס פון בעלי־מלאכות און ארבייטער. דער פּראָצעס קומט פאָר מיט גרויס מאטערניש און אונטער דעם גרעסטען פּראָטעסט פון דער פאָלקס־נשמה געגען דעם. קיין סאָציאלע גרופּע ביי קיין פאָלק נעהט ניט איבער פריי צו געצוואונגענער אפהיינגיגער ארבייט. מארקס האָט געשילדערט אין „קאפיטאל" דעם דראמאטישען פּראָצעס, ווי עס האָט זיך געבילדעט אין ענגלאנד אן אינדוסטריעלער ארבייטער־קלאס. דער אי־דישער בעל־מלאכה און ארבייטער איז לכתחילה געווען א סאָציאלער בזיון. נאָר דער געפאלענסטער טייל פון דעם פאָלק האָט זיך ענטשלאָסען אונטער דעם צוואנג און דער נויט איבערצוביטען דאס האלב־רוחניות'דיגע לופט־

נונג, דאס דער סאציאליזם איז אפט דער בעסטער באשיצער פון דעם אידישן קאפיטאליזם, קעמפענדיג געגען דער רעאקציאן און אויך אנטיסעמיטישן שווינדעל. באמת אבער וואלט עס גאר געווען א וואונדער, ווען אין דעם רעוואלוציאנערען פראלעטאריאט און אין דעם סאציאליזם וואלטען זיך ניט אויפגעהויבען באזונדערע פיינדליכע און געגנערישע טענדענצען געגען דעם ראסען־פרעמדען און קולטור־אפגעשיידטען אידישן קאפיטאליזם. דער אנטיסעמיטיזם שטויסט זיך אן אן קריטיק אין דעם סאציאליזם און שעפט פון דער אנדער זייט דארט טיפע און שטארקע כחות. געגען דיזען פאנאנדערגעבליטען קאפיטאליזם האבען זיך אויפגעהויבען די רעאקציאנערע עלעמענטען פון דער געזעלשאפט.

אבער אפילו די בורזשואזיע זעלבסט, דיזע היסטארישע באשיצערין פון אידן, פאלט אריין אין עקאנאמישען קאנקורענץ־ווידערשפרוך מיט איר פרעמדען אידישען פליגעל. די אידישע אינטעליגענץ, דער אידישער האנדעל, די אידישע אונטערנעמונגען מאכען א געפערליכע קאנקורענץ דער קריסטליכער בורזשואזיע. אזוי פלאצט אין אלע פונקטען דער פריינדשאפט־פארעם, וועלכער האט היסטארישצ צונויפגעבונדען די אידישע בורזשואזיע מיט דער קריסטליכער. די עקאנאמישע סתירה פון היינט איז שטארקער איידער דער אבסטראקטער פרינציפ פון אמאל. אויך די בורזשואזיע ווערט אנגעפילט מיט אנטיסעמיטישע טענדענצען, וועלכע רייסען זיך שוין ארויס אלץ מער און מער אין דער פאליטישער עפענטליכקייט.

און דיזע אלע סאציאל־פאליטישע אינטערעסען, וועלכע באשאפען דעם אנטיסעמיטיזם, ווערען נאך פארשטארקט און פארטיפט דורך דער ראסען־שנאה, דורך דער קולטור־אפשיידונג, דורך די מענשליכע בייזקייט און נידער־טרעכטיגקייט, וועלכע האבען פון אייביג אן באשאפען די מחיצה צווישען אידען און ניט־אידען. די אידישע מערב־אייראפעאישע בורזשואזיע לעבט אין אטמאספערע, וועלכע איז אנגעפילט מיט טענדענצען פון שנאה, געגנערשאפט, קנאה, פאראכטונג און ווידערשפרוך.

דער אנטיסעמיטיזם, וועלכער רינגעלט ארום די אידישע בורזשואזיע אין מערב אייראפא, איז אבער ניט בכח אנצוריהרן די ווארצלען פון דעם אידישען לעבען, ער בויט כיער ניט אויף א וואנט פון סאציאלער און קולטורעלער אפגעזונדערקייט צווישען אידען און קריסטען, ער קען אבער ניט ענדערען זייער סאציאל־פריוויליגירטע שטעלונג. די קאפיטאליסטישע געזעלשאפט איז געגרינדעט אויף די פרייע אינדיווידועלע ווירטשאפטען און זייער געגענזייטיגער קאנקורענץ; אין איר שטעהט אינדיווידואום געגען אינדיווידואום אין סאציאלען קאמף, אזוי אז די געזעלשאפט קען זיך גאר זעהר שווער ארגאניזירען געגען א באזונדערע נאציאנאל־סאציאלע גרופע.

אויפגענומען אידען אין איר קלאס. די סאציאלע קלאסען, וועלכע זיינען געגען דער בורושואזיע, זיינען דאָרט די טרעגער פון דעם אנטיסעמיטיזם. די רעאקציאָנערע כחות פון דער פארגאנגענהייט, די רעגירונג, דער אדעל, די קירכע, די ארמיי, דער מיטעלשטאנד, זיינען א י י ן מקור פון אנטיסעמיטיזם, וועלכער שטאמט פון דעם קאמף פון דער אלטער אָרדנונג געגען דעם בורושואזען ליבעראליזם.

פון דער שטעלונג פון דער בורושואזיע אין דער מלוכה היינגט אָפּ די באציאונג פון דער רעגירונג צו אידען. אין דייטשלאנד, וואו די בורושואזיע איז פאָליטיש מאכטלאָז און די רעגירונג ליגט נאָך אין די הענט פון דער פעאָדאלער מאָנארכיע, איז די רעגירונג די גרעסטע אנטיסעמיטישע מאכט. וואו עס הויבט זיך אָן די מאכט פון דער רעגירונג, ענדיגט זיך די פאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון אידען. דער דייטשער קיסר, דער ערשטער רעאקציאָנער פאר דער אלטער אָרדנונג אין דייטשלאנד, איז פאקטיש דער ערשטער אנטיסעמיט אין דייטשלאנד. מיט דעם וויסען און דער פארבאָרגענער צוּשטימונג פון דעם דייטשען הויף וועלען דורכגעפירט אלע רעאקציאָנערע פלאנען אין דער וועלט געגען דער פרייהייט; אין דעם דייטשען הויף זיינען באקאנט געווען און אונטערשטיצט געוואָרען די טייפלישע פארשוועלונגען פון ניקאָלאי דעם צווייטען געגען דער אידישער נאציאָן פון „בונטאָווּשצי־קעס" אין רוסלאנד. פארקערט זיינען די רעגירונגען, וועלכע זיינען אפהיינגיג פון דער קאָנסטיטוציאָן און די געזעלשאפטליכע כחות, ווי צום ביישפיל די רעגירונגען פון פראנקרייך און ענגלאנד, מער אָדער ווייניגער גלייכגילטיג צו אידען. די ארמיי און די קירכע, וועלכע זיינען נאָך זייער נאטור אומעדום א פאקטאָר פון דער אלטער אָרדנונג, זיינען אין אלע לענדער אן אנטיסעמיטישער כח.

3

אָבער ניט נאָר די כחות פון דער פארגאנגענהייט, פון דער אלטער אָרדנונג, זיינען געגען אידען, נאָר אויך די רעוואָלוציאָנערע כחות פון דער צוקונפט, די אָנזאָגער פון דער קומענדער סאציאליסטישער אָרדנונג, שטעהען אויף געגען דער אידישער קלאס־נאציאָן. דער סאציאליסטישער און רעוואָלוציאָנערער שטורם וואלט נאָך א באזונדערע כוואליע געגען דעם אידישען קאפיטאליזם. דיזע אנטיסעמיטישע טענדענץ פון דעם רעוואָלוציאָנערען פראָלעטאריאט וועלט איינגעשטילט און איינגעהאלטען פון דעם סאציאליזם, ווייל דער אנטיסעמיטיזם איז די פאָליטיק פון די רעאקציאָנערע כחות פון דער געזעלשאפט, און וועלט אין זייערע הענט אויסגענוצט צוליב דעם קאמף געגען דער קומענדער וועלט. דערפון נעמט זיך די פארראָקסאלע ערשיי־

אריכע האנדווערק, דער סוועטינג־שאפ, די קלייניע אידישע פאבריקעס, דאס איז די אפנעשטאנענע ארבייטספאָרם, אין וועלכער עס מאטערט זיך דער אידישער פראָלעטאריאט.

אזוי ווירקען אין מזרח־אייראָפּא די פארשידענסטע סאָציאלע כוחות געגען אידן און גראָבען אונטער אלע יסודות פון זייער לעבען. די אידישע מאסע וואנדערט אויס, ווי אין דעם גאנצען משך פון דער אידישער געשיכטע, אין נייע אויפקומענדע לענדער מעבר לים, וואו די פראָדוקטיווע קרעפטען האלטען אין ענטוויקלען זיך און וואו די אויפבליענדע קאפיטאליסטישע ווירט־שאפט און דאס פרייע לאנד ציען צו זיך דעם איינוואנדערונגס־שטראָם פון דער גאנצער וועלט. אָבער אויך אין דיזע נייע און פרייע לענדער שלעפט מיט זיך דער אידישער וואנדערונג־שטראָם די אלטע טראדיציאָנעלע ווירטשאפטס־פאָרם. אויך אין די נייע לענדער זיינען ווירקזאם די גלייכע געזעצען בנוגע צו דער אידישער ווירטשאפט. די אָר־גאניזירטע הויך קאפיטאליסטישע פראָדוקציע שיצט זיך געגען דאס אריינ־דרינגען פון דער פרעמדער אידישער גרופע, און דער אידישער ארבייטער האָט ניט קיין טענדענץ צו דער העבערער פראָדוקציע וועגען דעם מאנגעל פון אינדוסטריעלע טראדיציעס. אין דער מיטען פון דער קאפיטאליסטישער ווירטשאפט באשאפט דער איד א פאר־קאפיטאליסטישע ווירטשאפטס־פאָרם אין דעם אידישען סוועטינג־סיסטעם.

פון דער אנדערער זייט אָבער געפינען דער אידישען האנדעל און די פארמיטלונגס־ווירטשאפט א בריט פעלד אין די נייע לענדער. אידישער קא־פיטאליזם און אידישע פארזיטישע ווירטשאפט בליען פאנאנדער; די פעד־לעריי אין אירע פארשידענע פארמען איז הויפטזעכליך א אידישע ווירט־שאפטס־פאָרם. אין מזרח־טייל פון די פאראיניגטע שטאטען זיינען נאָך 27 יאָר איינוואנדערונג מער ווי א פערטעל פון דער אידישער באפעלקערונג פעדלער און הענדלער, אין דער ליניע צו דער וועסט וועלט די צאָל פון די פעדלער און הענדלער אלץ גרעסער. די אידישע ארבייט ענטוויקעלט זיך ניט וועיטער צו א העבערער פאָרם צוליב די מניעות פון אויסען און צוליב די געגען־טענדענצען פון אינווויניג.

צוזאמען מיט דער אידישער ווירטשאפט וועלט ארויסגעוואקסען אין די נייע לענדער די אידישע פראגע. די גלייכע אורזאכען האָבען די גלייכע פאָלגען. איבער דעם אידישען לעבען אין אמעריקא פארדיכטעט זיך אלץ מער אן אנטיסעמיטישע אטמאָספערע. ביי די רייכע קלאסען, אזוי ווי ביי די ארבייטער, וואקסען אויף עקאָנאָמישע ווידערשפרוכען געגען דער אידישער באפעלקערונג, וועלכע ווערען ווי אומעדום פארשטארקט דורך די פילע אנדע־רע געגענזעצען געגען אידען. דער אנטיסעמיטיזם אין דער נייער וועלט

די אידישע בורזשואזיע איז אבער גראדע שטארק מאטעריעל און גייס־טיג אין עקאנאמישען קאמף, און דער אנטיסעמיטיזם קען זי עקאנאמיש כמעט ניט דערגרייכען. דער אנטיסעמיטיזם באשאפט מער ניט ארום די מערב־אייראפעאישע אידען אן אטמאספערע פון חשד, פאראכטונג, האס, שפאט, וועלכע פארפינסטערט זיך ביז צו דעם פאלשטענדיגען סאציאלען באיקאט און קולטורעלער אונפרוכטבארקייט. די אידישע פראגע אין מערב־אייראפא באשטעהט אלזא אין דעם אלץ גרעסערען נעגען־קאמף פון דער נעזעלשאפט נעגען דער אידישער בורזשואזיע און אין דער אלץ גרעסערער ארויסשטויסונג פון אידען פון דער געזעלשאפט און דער קולטור.

א נאנץ אנדערען כאראקטער טראגט די אידישע פראגע אין מזרח־אייראפא. דארט הויבען זיך אויף אלע געזעלשאפטליכע כחות, כדי ניט צוצולאזען די אידישע סאציאלע גרופע צו וועלכער עס איז פאזיציאן אין דער געזעלשאפט און דאס פירט צו אלץ גרעסערער ארויסשטויסונג פון אידען ניט פון דער געזעלשאפט און קולטור, נאר פון דער ווירטשאפט און דעם לאנד. די רעגירונג, וועלכע איז באשיצערין פון דער הערשענדער נאציאן און דעם הערשענדען קלאס, שטעהט אויף דער שפיצע פון דעם אנטיסעמיטיזם. אזוי ווי די אידישע ווירטשאפט אין רוסלאנד, גאליציען, רומעניען איז ניט קיין קאפיטאליסטישע, זיינען דארט אלע די קלאסען, וועלכע ווילען אליין נעניסען פון דער ברכה פון דעם קומענדען קאפיטאליזם, די בורזשואזיע, די אינטעליגענץ, דער מיטעלשטאנד, די שטאטישע באפעלקערונג, געגען אידען. דער אדעל און דער גרונדבאזיצער זיינען נאטירליכע שונאים פון דער שטאד־טישער אידישער סאציאלער גרופע, און די פויערים זעהען אין דער אידישער ווירטשאפט, וועלכע איז געבויט אויף האנדעל, פארמיטלונג און ארענדאטאר־סטווא, די פארקערפערטע עקספלואטאציע.

אבער נאך פון אן אנדערער זייט הויבט זיך אויף אן עקאנאמישע נעג־גערשאפט נעגען אידען, וועלכע זעגט אונטער דעם לעצטען צוויינ, אויף וועלכען די אידישע ווירטשאפט האלט זיך, און דאס איז פון דער אינדוסט־ריעלער ארבייט. די קאנקורענץ פאר ארבייט צווישען די ארבייטער טראגט זיך אריבער אויף די נאציאנאלע גרופען, און די אידישע ארבייטער, וועלכע האבען ניט קיין אינדוסטריעלע טראדיציע, בלייבען אויסערהאלב די טויערען פון דער אינדוסטריעלער ארבייט. די העכערע אינדוסטריעלע ארבייט, פון וועלכער עס לעבט די ארבייטער ארמיי און וועלכע ארגאניזירט זי צו א קעמפענדען קלאס, קומט דעם אידישען האלבען ארבייטער ניט אן. די אידישע ארבייטער זיינען די נאציאנאלע רעזערוו־ארמיי פון דעם אינטער־נאציאנאלען פראלעטאריאט, זיי זיינען פארטיילט אין דער אינדוסטריע־לער קאנקורענץ צו די אפגעשטאנענע צווייגען פון דער אינדוסטריע. דאס

היפך פון דער היסטאָרישער ענדערונג וואָס מוז געמאכט ווערען. די היס־
טאָרישע ענדערונג זאָגט פאָר די פּאַרבאַרייטונג פון דער אידישער ארבייט,
די באשאפונג פון נייע צווייגען פון פּראָדוקטיוועך פּרנסה אין דער אידישער
סביבה גופא. דאָס איז די נייע תשובה, וועלכע עס גיט דער ערוואכענדער
באוואוסטזיין פון זעלבסט־הילף, דער שעפּעריישער נאציאָנאַלער און סאָציא־
לער געדאנק. די באשאפונג פון דעם אידישען האנדווערק, די ענטשטעהונג
פון א אידישן ווּרבייטער־קלאַס, די ענטוויקלונג פון א אידישן אקערבוי,
דאָס זיינען די נייע טענדענצען פון דער אידישער נאציאָנאל־סאָציאַלער
זעלבסטהילף. די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער ערשטער תשובה איז די
פּאראזיטישע פּארבריטונג פון אידען אין דער נאנצער וועלט, די קולטור־
רעלע דעגענערירונג פון פּאָלק, די פּארוואנדלונג פון אידען אין אָן אנטי־
קולטורעלער און אנטי־סאָציאַלער גרופּע. די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער
אנדערער תשובה איז די קאָנצענטרירונג פון דעם אידישען פּאָלק, די פּאָנאנ־
דערבליאונג פון א נייער נאציאָנאַלער און סאציאַלער קולטור, א אידיש סאָ־
ציאַליסטיש פּריילאנד. אין דיזע צווויי תשובות שטעהען איינע נענגן די אנדערע
און קעמפּען נענגן איינאנדער דער אידישער קאָנסערוואטיזם און דער ערווא־
כענדער רעוואָלוציאָנערער באוואוסטזיין, דער אידישר גלות און די אידישע
פריהייט.

(1910).

פירט ווי אומערום צו דעם געזעלשאפטליכען באָיקאָט געגען אידען. ער רירט אָבער אָן אויך דעם ווירטשאפטליכען יסוד פון דעם אידישען לעבען, אויף וויפיל עס איז פאראן אין אמעריקא א אידישע פראָלעטאריישע פאָלקס־מאסע, ווארום דער געזעלשאפטליכער באָיקאָט דריקט זיך אויס לייכטער פאר אלץ אין ווירטשאפטליכען באָיקאָט. א חוץ דעם שוועבט אויף אידען שטענדיג געפילט און פארשטאנען, און וועלכער וועלט פון דער אידישער זייט אויסגעדריקט דורך דעם סימבאָלישען וואָרט „גלות", וואָס דריקט אויס די טיפע היסטאָרישע געזונקענהייט פון דעם אידישען פאָלק.

וואו לויגט די תשובה אויף דער אייביגער אידישער פראגע? די אידישע געשיכטע האָט געהאט א י י ן תשובה אויף דער אידישער פראגע, דאָס איז געווען די פארגרעסערונג פון דעם געאָגראפישען שטח פון דער אידישער באפעלקערונג. די אריבערטראָגונג פון דער איינזייטיגער אידישער ווירטשאפט אין נייע לענדער, די פארברייטונג פון דעם אידישען פאָלק, די ענטדעקונג פון א נייער גוי'אישער סביבה פאר דער אידישער געזעלשאפט. דער וואונש צו זעהן אָפנגעשאפט דעם אידישען תחום אין רוסלאנד, די עמיגראציע אין אמעריקא, די איבערוואנדערונג פון איסט און וועסט, די זוכעניש פון נייע וואנדערונגס־פלעצער, — דאָס איז דער ענטפער אויף דער אידישער פראגע, וועלכער עם האָט שטענדיג געגעבען דער אונבאוואוסטזיניגער סטיכישער פראָצעס. דיזע תשובה אויף דער אידישער פראגע איז אקוראט דער

קייט, ער איז דאָס לעבען זעלבסט, זיין זין און זיין אידעאל. ער איז דאָס געפיל פון לעבען, זיין סטיל און זיין טיפקייט, זיין קלאנג און זיין פארב, זיין שעפּערישער לעבעדיגער אידעאל, זיין ווערטשעצונג און זיין אמת. אמאל האָט ער זיך אין דער נאציאָנאלער רעליגיאָן פארדיכטעט צו זיין העכסטער סובסטאַנץ, יעצט זוכט ער זיין העכסטען אויסדרוק אין דער געהיימניסגטער קולטור פון דער צוקונפט.

דיזען נאציאָנאלען אינהאלט זוכט די אידישע נאציאָנאלע טענדענץ יעצט. דאָס איז דער צווייטער נאָך פיל וויכטיגערער קאפיטאל פון דער אידישער נאציאָנאלער באוועגונג, די אויפגאבע פון דער אָנגעהענדער נאציאָנאלער אויפלעבונג. פון די טיפסטע טיפענישען פון דער אידישער טויזענט־יאָריגער געשיכטע, פון דעם באזונדערען קולטור־ווערט פון דעם אידישען פאלק אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט קען דיזער אינהאלט ארויסגעשיילט ווערען. אין דער אידישער ראסע, געשיכטע און רעליגיאָן קלינגט איין מערקווירדיגער קולטור־אינהאלט, איין אייגענארטיגער לעבענס־אידעאל, און דאָס איז די איבערגעשטאלטונג פון דעם אידישען לעבען נאָך דעם געבאָט פון הימעל. א מאָראליש פאלקאָמענע געזעלשאפט, אן ערזעלטע מענשהייט איז די קולטור־אידעע פון אידענטום. דער איינציגער גאָט איז דער רעליגיעזער אויסדרוק פון דיזען לעבענס־געפיל, שבת, שמיטה, יובל די סאָציאלע פארקערפערונג פון דיזער אידעע, משיח די טרייבענדע קראפט און דער אידעאל. אין די ימים־נוראים'דיגע פאלקס־תפילות, אין וועלכע די פאלקס־נשמה האָט אויסגעשריען: והרשעה כלה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ, און די אינדיווידועלע נשמה האָט געזאָגט ודוי אין דער הויך־מאָראליש־לישער תפלה פון על־חטא. אין דיזע ימים־נוראים'דיגע תפלות האָט די אידעע פון אידענטום, די אידישע נאציאָנאלע סובסטאַנץ דערגרייכט איר העכסטען גלאַנץ און טריאומף.

פון אברהם אבינו, דיזען ביבלישען אידעאל־מענש, וועלכען די תורה פארהערליכט מיט די וועגטער: כי ידעתיו למען אשר יצוה את ביתו לעשות צדקה ומשפט, ביז צו די לעגענדארע ל"ו צדיקים פון יעדען דור, זיינען די אידעאלע מענשען די מאָראליש פאלקאָמענע. אין אלע הערַאישע געשטאלטען פון דער אידישער ראסע און געשיכטע, אין ישעיה, ירמיה, מיכה, הושע, יהודה הלוי, שפינאָזא, ביז צו היינע, מארקס, לאסאל, העס, לעבט איין גרויסע לייַדענשאפט, די איבערגעשטאלטונג פון דעם לעבען נאָך דעם העכסטען אידעאל פון דער מאָראלישער פאלקאָמענהייט, די סאָציאלע רעוואָלוציאָן און די סאָציאלע באנייאונג. אלע אידישע מאסען־באוועגונגען און פאלקס־אונ־רואיגקייטען, פון די ערשטע נביאים, די ענוים, איסיים, אביונים אין בית שני, די משיח־באוועגונגען אין מיטעל־אלטער, די חסידים, ביז צו די פראָלעטא־

דער אידישער נאציאָנאַליזם

דער אידישער נאציאָנאליזם האָט געזוכט אויף דער גאַנצער ליניע. דאָס איז דער באַאַנס פאר די לעצטע דרייסיג יאָר אידישע געשיכטע, דאָס איז דער געווינס פון די אלע באוועגונגען צוויישען אידען אין די לעצטע יאָרען. אויך די רעוואָלוציאָנערע ערהויבונג פון די אידישע מאסען און אפילו גאָר פון דעם אידישען פאָלק, וואָס די סמנים דערפון ווערען שוין ניכר, איז די פרוכט פון דער נאציאָנאליזאציע באוועגונג, וועלכע האָט אויפגעטרייסלט דעם גאנצען אידישען פאָלקס־אָרגאַניזם. די נאציאָנאלע אונרואיגקייט איז די מוטער פון דער אידישער רעוואָלוציע. די אָנשליסונג פון דער אידישער אינטעליגענץ אין מערב־איראָפּא אין דער מיטען פון פאריגען יאָרהונדערט צום ראדיקאלען גראדנק און צו דער רעוואָלוציע איז אויך געקומען דורך יענער נאציאָנאליזאציע אונרוה, וועלכע האָט ערגריפען דאָס אידישע פאָלק, ווען עס איז אריינגעצויגען געוואָרען אין דעם שטראָם פון דער אייראָפּאישער קולטור. די נאציאָנאלע אונרוה דאמאלט האָט אָבער אויסגעקלונגען אין אסימילאציע צוליב גלייכבארעכטיגונג, און דער ערשטער פונק פון דער אידישער רעוואָלוציע איז פארלאָשען געוואָרען אונטער דעם מיסט־בארג פון דער אויפגעשטאַנענער אידישער בורזשואזיע. די נאציאָנאלע באוועגונג פון היינט פירט, פארקערט, צו נאציאָנאליזאציע ערהויבונג און אויפלעבונג, וועלכע פלאקערט ערשט פאנאנדער דעם רעוואָלוציאָנערען פראָטעסט־געפיל פון דער אונטערדריקטער נאציאָן.

דער אידישער נאציאָנאליזם איז דערוויל אָבער נאָר א טענדענץ אָהן א ציל, א באגער אָהן אינהאלט, א שפראָצונג אָהן א פרוכט. דערפאר טראָגט ער נאָך אלץ אויף זיין האלב־טויטען פנים דעם צייכען פון שווינדזוכט, דערפאר שטעהט ער נאָך אלץ אין סכנה, דאָס אים זאל ניט אויסגעהן די לעצטע לעבענס־קראפט. דער אידישער נאציאָנאליזם איז ארויפגעצוואונגען געוואָרען פון דער ווירקליכקייט, פון דער פארגאנגענהייט און געגענווארט, עס פעלט אין אים נאָך דער מאמענט פון צוקונפט, דער פרייער ווילען צו פרייער קולטור־שאפונג. דיזע לעצטע פראָבע דארף ער נאָך אויסשטעהן, און דערמיט איז פארבונדען דער וויטערדיגער שיקזאל פון דער אידישער נאציאָן.

שפראך, ליטעראטור, קונסט, פילאָזאפיע, אפילו שטאט און געזעלשאפט זיינען נאָר פארמען פון דעם נאציאָנאלען גייסט, וועלכער זוכט זיך אין זיי אויסצוגיסען, צו פארקערפערען. דער נאציאָנאלער גייסט איז מער איידער דער רוחניות'דיגער המשך פון לעבען, די גייסטיגע רעפלעקסיע פון דער ווירקליכ־

דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, ווייל איר פּאָליטישע לאגע איז אן אויסנאם־ לאגע. וועו דיזער באזונדערער סאָציאַל־פּאָליטישער וועג, וועלכען דאָס אידישע פּאָלק באטרעט אלץ מער און מער אין דער וועלט, ווערט באלייכטעט פון א נאציאָנאלען קולטור־אידעאל, וועו די נאציאָנאל־פּאָליטיק פּאָלט צונויף מיט דער היסטאָרישער טראדיציע, די מאטעריע מיט דעם גייסט, ווערט אויפגערעקט דער אינהאלט פון דעם אידישען נאציאָנאליזם און ווערט גע־ וועבט און געשפונען די אידישע קולטור־אידעע.

עס איז דער היפּך פון יענער אָבגעלעבטער אידישער רעוואָלוציע, וועל־ כע שטאמט פון דער נאציאָנאלער אומרואיגקייט מיט דעם אסימילאציאָנס־ צייכען. יענע אידישע רעוואָלוציע זוכט אראָפּ צו דעמאָראַליזירונג, צו בורזשואזער רעאקציע, צו פּארפּאלכונג פון די פּאָלקס מאסען, צו גייסטיג־ נאציאָנאלען אונטערגאנג. דער אידישער ראדיקאליזם פון אמאל און דער אידישער סאָציאליזם פון נעכטען, וועלכער איז אויפגעוואקסען אונטער דעם פינסטערען שאטען פון אסימילאציע, זיינען דער היסטאָרישער ביישפּיל דערפון. דער סאָציאל־רעוואָלוציאָנערער באוואוסטזיין פון אידען, וועלכער דערקענט זיך יעצט אלס אן אויסדרוק פון דער אידישער נאציאָנאלער אידעע, איז אָבער שעפּערויש און פרוכטבאר. מיט דער אויפלעבונג פון דעם אידי־ שען נאציאָנאלען שורש, קומען צו וואוקס און בליאונג אויך אלע נאציאָנאלע צווייגען, שפּראך, ליטעראטור און קונסט. דער קולטור־אינהאלט באשאפט און באלעבט די קולטור־פּארמען.

דאָ דרינגט זיך דער אידישער נאציאָנאליזם אויף די נויטיגקייט און אומפּארטיידיקייט פון א אידישעם לאנד, פון א ארץ ישראל. האט דאָס אידישע פּאָלק א קולטור־מיסיאן, דאַרף דאָס אידישע פּאָלק האבען א זעלבסט־ שטענדיגע פּאָליטישע און סאָציאלע ארגאניזאציע. עס קען נישט באשטעהן קיין אידיש פּאָלק אהן א אידיש לאנד. די נאציאָנאלע וואָרצלען וועלען פּארדארבן, און אירע פרוכטען און בליטען וועלען זיין ווילדקרויט, וועו עס זאל פעלען דער מעבטיגער נאציאָנאלער שטאם. אזוי ווי די אידישע נאציא־ נאלע אידעע דערקענט איר אבסטראקטען אוניווערסאלען כאראקטער, אזוי מוז זי אויך דערקענען איר קאנקרעטע אידישע פּארם. איר העכסטע קאנ־ קרעטע פּארם איז שטאט און געזעלשאפט. אין ארץ ישראל קען די אידישע קולטור־אידעע דערגרייכען איר העכסטען טריאומף. דאָס נייע גריכענלאנד האט ניט אויפגעלעבט דעם אמאליגען גריכישען גייסט, ווייל די גריכישע קולטור איז שוין איבערגעלאנגען צו דער פארגאנגענהייט; דאָס נייע פּא־ לעסטינא קען אויפלעבען דעם אייביגען אידישען גייסט, ווייל דאָס משיח־ אידענטום איז א אידאל פון דער צוקונפט. די אידישע פּאליטישע אויפ־ לעבונג איז די ערשטע באדינגונג פון דער אידישער קולטורעלער ערוואכונג.

רישע באוועגונגען פון אונזער צייט, טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּעל פון דעם סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען אידעאַל. עס איז איינע פון די מערקווירדיגסטע ערשיינונגען פאר דאָס פארשטעהן פון אידען און אידענטום, דאָס דער מאָדער־נער סאָציאַליזם זוכענדיג זיין היסטאָרישען קוואַל און קראפט, קערט זיך שטענדיג אום צו דעם גרעסטען הערָאישען קאַפּיטעל פון דער אידישער געשיכטע, צו דעם אידישען אנטי־קריסטליכען אור־קריסטענטום. דאָס חזר'ט זיך איבער פון סען סימאן ביז קאוטסקי און בעבעל.

דער אינהאַלט פון דעם אידענטום, די סובסטאנץ פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אידעע, דער זין פון דער אידישער קולטור ליגען אין דער סאָ־ציאַל־רעוואָלוציאָנערער קריטיק און האָפנונג, וואָס אידען זיינען אירע היסטא־רישע אָנזאָגער, אין דער בשורה פון ערלייזונג, וועלכע דאָס אידישע פאָלק ברויגט דער מענשהייט. דאָס איז די העכסטע אָבער אויך די ערשטע און לעצטע בארעכטיגונג פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם, פון דער באזונדערער עקזיסטענץ פון דעם אידישען פאָלק. און דאָ שטעהט דאָס אידענטום פאר זיין העכסטער אויפגאָבע, פאר זיין גרעסטען היסטאָרישען ציל. עס דאַרף מיט זיין סאָציאַל־מאָראַלישער קולטור־אָריגינאַליטעט פארטיפען און פאר־אידלען די מענשליכע קולטור, וועלכע איז אויפגעבויט אויף דעם אנטי־סאָציאַלען איך, אויף דער אינדיווידועלער ערלייזונג דורך שיינקייט, קראפט, טיראניי, איבערמענשענטום, אָדער גאָר דורך די האַלב־פּארצוויפעלטע און האַלב בארבארישע קריסטליכע איבערערדישקייט. דאָס אידענטום שטעהט פאר די אויפגאבע פון א העכערען קולטור־סינטעז, פון א נייער קולטור־רעליגיאָן.

די סאציאַל־פּאַליטישע לאגע פון אידען אין דער היינטיגער ציווילייזיר־טער וועלט באשאפט יעדען טאג די קרעפטען און מאטיוון, וועלכע טרייבען דאָס אידישע פאָלק צו דיזער העכערער דערקענטנים פון זיין נאציאָנאַלען אינהאַלט. דאָס פרעמדע, אונטערדריקטע, ניט־פארשטאַנענע און פאראכ־טעטע, אָבער באמת הויך־נייסטיגע, אריסטאָקראטישע אידישע פאָלק, האָט נענוג אורזאכען און טעמים צו שטעלען זיך רעוואָלוציאָנער געגען דעם בא־שטעהענדען שטאַט און דער געזעלשאפט. אידען וועלען דורך דעם אנטיסע־מיטיזם אין דער גאנצער וועלט א טרייבענדער רעוואָלוציאָנערער עלעמענט, וועלכער זוכט די נייע מענשהייט און די נייע קולטור. ווי אָפט און גרויזאם די סאָציאַלע אומנאָרמאַלקייט פון דער אידישער פאָלקס־מאַסע מעג צושטע־רען די אָרגאניזירונג פון די אידישע רעוואָלוציאָנערע כחות, ווירקען דאָך נענוג מאטעריעלע און גייסטיגע קרעפטען אין פאָלקם לעבען, וועלכע רופען שטענדיג אויפסניי ארויס דיזע רעוואָלוציאָנערע כחות. אפילו די אידישע בורזשואזיע אין פארשידענע לענדער שטעלט זיך יעצט אונטער דער פאָן פון

אידישער קאָנגרעס פּעריאָדע

אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא
צו אלע אידישע ארבייטער אין אמעריקא
פּאָלקס־איינהייט
העסטער סטריט און וואָל סטריט (פּעליעטאָן)

די אידישע באוועגונג האָט אָבגעשלאָסען איין עפּאָכע, וואָס איר היסטאָרישער באַאַנס איז די פּאָרמאַלע אנערקענונג פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם. פון דער זייט פון דעם פּראָגרעסיוון געדאנק, שטעהען מיר יעצט פאר א פיל רייכערער צייט פון קולטור־שאפען, פאר דער אויפדעקונג פון דעם אינהאַלט פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם. דאָ אייגענטליך האָט ערשט די אידישע נאציע באויזען איר לעבענס־פייאיגקייט.

דער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא *)

1.

עס איז באקאנט די אלטע טרויעריגע מעשה מיט יענעם מאן, וועלכער האָט פאררוכט דעם דאך פון זיין הויז אין א רעגנדיגן טאג. אויף דער פראגע, פאר וואָס ער ארבייט ארום זיין דאך אונטער א רעגן, האָט ער גע־ענטפערט, דאָס ביי זונענשיין דארף ער דאך דעם דאך בכלל ניט פאררוכטען. אין דער לאגע פון יענעם אומגליקליכן מאן געפינט זיך דאָס אידישע פאָלק, וועלכעם האָט זיך ניט ארגאניזירט אין רוהיגערע צייטען, זאָלאנג די ביטערע לעבענסנויט האָט אים דערצו ניט געטריבען, און וועלכען עס קומט אויס צו זאמלען און ארגאניזירען זיינע קרעפטען אין שטורם און פייער.

די דרייצען מיליאָן אידען האבען זיך שוין לאנג געדארפט ארגאניזירען און באשאפען א אידישע פאָלקס־פארטרעטונג, א אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל זיין דער אמת'ער פארשטייער פון פאָלק, זאָל רעדען און האנדלען אין זיין נאָמען, זאָל באשיצען און פארבעסערען זיין געגענווארט און דורכפירען די באַפרייאונג פון דעם אידישען גלות־פאָלק. זייט צען יאָר געהט דערפאר אויך אָן אין דער אידישער עפענטליכקייט א דיסקוסיאָן וועגען דער צונויפ־רופונג פון א אידישען אלוועלטליכען קאָנגרעס, אָבער ערשט אין דער איצ־טיגער קריגס־קאטאסטראָפע, בשעת דער וועלט־שטורם מאכט חרב דעם גאנ־צען אידישען גלות און דאָס אידישע פאָלק פארבלוטיגט פון אלע זיינע אברים, האָט מען אָנגעהויבען פארשטעהן, ווי ווייט די טיפע געפאלענקייט פון דעם אידישען פאָלק נעמט זיך פון זיין נאציאָנאלער פאנאנדערגעפאלענקייט. אין שטורם און פייער קומט אונז אויס צו בויען דעם בנין פון אונזער פאָלק, און בשעת יעדעם אנדער פאָלק שטעהט פעסט געאייניגט און ארגאניזירט אין קאמף פאר זיין פרייהייט און אונאבהענגיגקייט, מוזען מיר אידען ערשט לייגען די גרונטשטיינער פאר אונזער נאציאָנאלער ארגאניזאציע.

די וועלט האָט ארויסגעשטעלט די היסטארישע נויט, די הילפלאָזיגקייט און צופאלענקייט פון דעם אידישען גלות־פאָלק אויף א טראגישען אופן. אזוי ווי די גאנצע אידישע ליידענסגעשיכטע פאר די צוויי טויזענד יאָר פון גלות וואָלט זיך נאָך אמאל איבערגע'חזר'ט און אבגעשפיגעלט פאר דאָס

---

*) ארויסגעגעבען אין בראָשור פאָרם פון דעם אידיש־נאציאָנאלען ארבייטער פארבאנד אין יאָר 1915.

אלוועלטלעכן אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל ווערן א דויערענדע אידישע פאָלקס־פארטרעטונג צוליב אלע צייטווייליגע נויטען און היסטאָרישע צילען פון אידישען פאָלק, צוליב דער וויידערגעבורט פון דער אידישער נאציאָן.

אויף דאָס אמעריקאנער אידענטום, וועלכעס געפינט זיך יעצט אין א גליקליכערער לאָגע, איידער די איבריגע אידען פון דער וועלט, פאָלט יעצט דער הויפטיגער חוב און דער היסטאָרישער כבוד, צו באשאפען א נייע טאט אין דעם אידישען לעבען און צו שרייבען א גרויסען קאפיטעל אין דעם בוך פון בלוט און טרערען פון דער אידישער געשיכטע. דאָס אמעריקאנער אידענטום מוז צונויפרופען דעם ערשטען אידישען קאָנגרעס, וועלכער וועט באקומען אין דער אידישער געשיכטע די באדייטונג פון א אידישער קאָנסטיטואירענדער נאציאָנאל־פארואמלונג. דיזער אמעריקאנישׂ־אידישער קאָנגרעס וועט האָבען דריי היסטאָרישע אויפגאבען פאר זיך. ער וועט מוזען פראָקלאָמירען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער גאנצער מענשהייט, ער וועט לייגען דעם יסוד פאר דער אלוועלטליכער ארגאניזאציע פון דעם גאנצען אידישען פאָלק, און ער וועט מוזען באשאפען א פינאנץ־אינסטיטוט פאר אלע נויטען פון אידישען פאָלק.

מיט דער וועלט־מלחמה פארענדיגט זיך איין קאפיטעל פון דער וועלט־געשיכטע און עס וועט זיך אָנהויבען א נייע צייט אין דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט. כדי עס זאָל באשאפען ווערן א דויערענדער פרידען און די געפאָר פון מלחמה זאָל בכלל פארשווינדען, מוזען די לענדער פון איראָפּא איבערגעבויט ווערען אויף דעם פרינציפּ פון פרייע נאציאָנאלע דערמאָקראטיע. די אידעע פון דעמאָקראטיע און פרייער נאציאָנאליטעט מוזען טריאומפירען אין דער וועלט, אויב די מענשהייט זאָל באפריידט ווערען פון די שרעקען פון קריג, און אירע לעבענסקרעפטען זאָלען ניט פארניכטעט ווערען אין אייביגען פעלקער־מאָרד. נאָך דער מלחמה וואקסען ארויס מעגליכקייטען פאר א פרייעס פוילען, א פארגרעסערטעם איטאליען, א פאר־שטארקטעם סערביען, די פעלקער פון עסטרייך וועלען דארפען זעלבסט באשטימען זייער נאציאָנאלען שיקזאל. אין רוסלאַנד קענען די קלייגרוסען, די ליטאָווצעם אָנהויבען א מעבטיגע נאציאָנאלע באוועגונג. אין ווייטען אזיען קען זיך אויפהויבען א באפרייטעס ארמעניען. די לאַנדקארטע וועט מוזען געענדערט ווערען, און א נייער גייסט פון דעמאָקראטיע און באפריאונג מוז אָנהויבען שוועבען אין דער וועלט.

אזוי ווי אין דער צייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואָלוציע האָט דאָס אויפגערודערטע געוויסען פון דער צייט ניט געקענט בלייבען גלייכגילטיג צו דער אידישער נויט און האָט געגעבען אידען גערעכטיגקייט, אזוי וועט די אויפוואכענדע דעמאָקראטיע פון דער וועלט נאָך דער מלחמה בא־

לעצטע יאָר. די צען מיליאָנען אידען פון אייראָפּא און דער אויאַטישער טערקיי זיינען אריינגעוואַנדערט נעוואָרען אין דעם שטורם פון וועלט־קריג, וועלכער איז פאר זיי נעוואָרען א בלוטיגער ברודער־קריג, וואָס זיין שרעק איז אזוי גרויס ווי זיין שאנדע. די מיליאָנען אידען פון רוסלאַנד צוואמען מיט די אידען פון ענגלאַנד, פראַנקרייך, בעלגיען, סערביען, איטאליען זיינען אין מלחמה־צושטאַנד געגען די מיליאָנען אידען פון עסטרייך, דייטשלאַנד, טערקיי, און הונדערט טויזענטער פון זיערע זין שטעהען אויף דעם שלאַכט פעלד איינע געגען די אנדערע.

„דער איד האָט ניט קיין פאטערלאנד, נאָר אלע איבריגע אידען זיינען דאָס פאטערלאנד פון יעדען איינצעלנעם איד", — איז א באקאנטעם וואָרט מכח דער שטעלונג פון די אידען צווישען די פעלקער; און דאָך שטעהען אידען אונטער די פאָנען פון זייערע פארשידענע פאטערלענדער און פארגיסען זייער בלוט אויף אלע שלאכטפעלדער. ניט צוליב זייער פאָלק און זיין צוקונפט פארבלוטיגען זיי אויף די פארשידענע שלאכטפעלדער, נאָר זיי טראָגען די וואפען פאר דעם זיג פון לענדער און פעלקער, וועלכע האָבען גערוויבט ביי זיי זייערע מענשען־רעכט, זייער פרייהייט און זייער כבוד. זיי קעמפען ניט פאר א בעסערער צוקונפט פאר זייער אייגענעם פאָלק, נאָר פארקערט, אויף דעם הימל פון דער אידישער צוקונפט קלייבען זיך אויף נאָר גרויע און פינסטערע וואָלקענס. דערווייל האָט שוין דער בלוטיגער קריג אויסגעטילגט הונדערטער טויזענטער מענשען, הרב געמאכט טויזענטער קהלות, פארארעמט מיליאָנען אידען. אין טראגישער פארצווייפלונג שטעהט דאָס פארבלוטיגטע אידישע פאָלק אין דעם מלחמה־שטורם אָהן נאציאָנאלער לייטענשאפט אין האַרצען, אָהן א נאציאָנאלער האָפנונג פאר זיין צוקונפט. מיט הילפלאָזער גלייכגילטיגקייט אין דעם גרויסען פעלקער־קאַמף, אָהן וועלכע עס איז אָרגאַניזיצט און פארטרעטונג, אָהן א ווילען און אָהן פאַדערונגען, נאָר אן אומגליקליכער קרבן אויף דעם בלוטיגען מזבח פון דער וועלטגעשיכטע.

פון אלע קלאסען און פארטייען פון אידישען פאָלק האָט אָבער די לעצטע צייט אָנגעהויבען צו קלינגען א קול פאר א אידישער פאָלקס־אָרגאַניזאציע, פאר דער צונויפרופונג פון א אידישען קאָנגרעס. די אידישע עפענטליכע מיינונג, די פרעסע, די פארשידענע אָרגאַניזאַציעס, פון די קאָנסערוואטיוון ביז צו די ראדיקאלע און נאציאָנאל־סאציאליסטישע האָבען זיך אויפגעהויבען צו דעם ווילען צונויפצורופען א אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל לייגען דעם יסוד צו א אידישער פאָלקס־אָרגאַניזאציע. דערווייל ווערט נערעדט, פארשטעהט זיך, נאָר פון א אידישער פאָלקס־אָרגאַניזאציע, און א אידישען קאָנגרעס אין אמעריקא, אָבער עס פארשטעהט זיך ניט ווייניגער, דאָס דיזער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא איז נאָר די פארבאַרייטונג צו אן

נאציאָנאַלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס. דאָס אידישע פּאָלק מוז לכתחילה זעלבסט קומען צו א קלאָרען באַוואוסטזיין, וואָס עס באַגערט און וויל און אין וועלכען אופן עס וויל בילדען און געשטאַלטען זיין צוקונפט. דיזע פּאָדעמרונגען וועלען דירעקט אָדער אינדירעקט געפינען זייער אויסדרוק אויף דעם פּרידענס־קאָנגרעס אזוי ווי אויף דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל.

פּאַר דעם פּרידענס־קאָנגרעס וועט אַן אמעריקאַנישׂ־אידישער קאָנגרעס קענען יעדענפאַלס פּאָרבריינגען זיינען באַשלוסען און פּאָדערונגען דורך דער פּארמיטלונג פון דער אמעריקאַנער דעלעגאַציע. א קאָנגרעס פון דעם אמעריקאַנער אידענטום וואָלט געווארען א ענוג באדייטענדער פּאָליטישער און געזעלשאַפטליכער פאקטאָר אין אמעריקע גופא, דאָס די אמעריקאַנער רעגירונג וואָלט פּארטרעטען זיינע וואונשען און באַשלוסען, אָדער וויניגסטענס דאָס מינימום פון זיינע וואונשען און באַשלוסען בנוגע צו ארץ ישראל. די באַשלוסען פון א אידיש־אמעריקאַנישען קאָנגרעס וואָלטען צום ערשטען מאָל אויפגעקלערט די עפענטליכע מיינונג פון דער גאַנצער וועלט וועגען די נויטען און די פּאָדערונגען פון דעם אידישען פּאָלק און וואָלטען געקענט ווערען אין א באַשטימטער מאָס דער אויכנאַנגס־פונקט פּאַר דער דיסקוסיע וועגען דער אידישער פּראַגע אויף דעם פּרידענס־קאָנגרעס.

אָבער מער אידער דער אמעריקאַנישׂ־אידישער קאָנגרעס וועט קענען אויכדריקען די וואונשען און האָפנונגען פון דעם אידישען פּאָלק פּאַר דעם פּרידענס־קאָנגרעס וועלען זיינע באַשלוסען האָבען א ווערט און א באַדייטונג פּאַר דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל, וועלכער וועט מוזען נעמען א גערעכטע און זיכערע שטעלונג צו דער איבעראַנדערשונג פון דער אייראָפּעאישער לאַנדקאַרטע און וועט פּראָקלאַמירען דעם פּרינציפּ פון נאַציאָנאַלער פרייהייט און טעריטאָריאַלער אונאבהיינגיגקייט פון די פעלקער, וועט באקומען א פיל גרעסערע ווירקונג אויף דעם וווייטערדיגען גאַנג פון פּאָליטישע געשעענישען, אידער פּאַר דער מלחמה. די באַשלוסען פון אן אמעריקאַנישׂ־אידישען קאָנגרעס בנוגע צו דעם אידישען פּראָבלעם וועלען פּאַר דעם אינטערנאַציאָנאַל דינען אלס דער קול פון דעם אונטערדריקטען אידישען פּאָלק. אין נאַציאָנאַלע פראגען האָט די שטימע פון פּראָלעטאַריאט נאָר אויף אזוי פיל ווערט, אויף וויפיל זי איז אין איינקלאַנג מיט דעם נאַציאָנאַלען באגער און דער האָפנונג פון דער נאַציאָנאַלער דעמאָקראַטיע, פון די בריטע פּאָלקס־מאסען. ביי אלע אונטערדריקטע פעלקער איז אויך דאָס נאַציאָנאַלע פּראָגראם פון דעם סאציאַליסטישען פּראָלעטאריאט אן אבקלאַנג פון די נאַציאָנאַלע שטימונגען, האָפנונגען און פארלאַנגען פון דעם בריטען פּאָלק. די אונאבהיינגיגקייט פון פּוילען, די זעלבסטשטענדיגקייט פון ארמע־ניען, די קולטור־שפּראַכליכע אויטאָנאָמיע פון בעהמען, פאר וועלכע עס

שאפען דעם גרויסען היסטאָרישען מאָמענט פאר די לייזונג פון דער אידישער פראגע. פון אידען היינגט עס יעצט אָב, ווי ווייט אוז ווי ערנסט דער אינטערנאציאָנאלער פרידענס־קאָנגרעס וועט זיך באשעפטיגען מיט דער לאגע פון אידען אין דער וועלט אוז מיט דער אידישער נאציאָן, פון וועלכער די געשיכטע פון דער מענשליכער געוואלט־טעטיגקייט האָט גערויבט די פרייהייט אוז די נאציאָנאלע זעלבסטשטענדיגקייט. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען פרידענס־קאָנגרעס וועט מוזען קומען צו פארהאנדלונג אויך די אידישע פראָבלעם. די רעכטליכע לאגע פון אידען אין די מזרח־אייראָפּעאישע לענדער אוז דאָס רעכט פון דעם אידישען פאָלק אויף א אידישע היים אין ארץ ישראל, דיזע צוויי צווייגען פון דעם פאָליטישען אידישען פראָבלעם קענען אויף דעם פרידענס־קאָנגרעס אויפגענומען ווערען. דאָס היינגט אָבער אָב קודם כל פון דעם אָרגאניזירטען ווילען פון דעם אידישען פאָלק זעלבסט.

נאָך דעם באשלוס פון דעם קריג וועט מוזען די רעכטליכע לאגע פון אידען אוז דאָס פראָבלעם פון דער אידישער נאציאָן קומען צו פארהאנדלונג אויך אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליסטישען קאָנגרעס. דער אינטערנאציאָנאלער פראָלעטאריאט, וועלכער שטעהט יעצט אויף די שלאכטפעלדער אין בלוטיגען ברודער־קריג, וועט זיך מוזען ווידער פאראייניגען, שטארקער אין פאָליטישער מאכט אוז רייכער מיט בלוטיגע היסטאָרישע erפאָרונגען. ווי די סאָציאליסטען אין אלע לענדער זיינען יעצט ניט צוריסען אוז צושפאָלטען אין זייער האלטונג אוז זייער באאורטיילונג פון דער מלחמה, מוזען זיי דאָך באלד ארויפטרעטען אויף דעם וועג פון איינהייטליכקייט צוליב דעם ציל פון סאָציאלער רעוואָלוציע. דער נייער אינטערנאציאָנאלע קען נאָך ווערען א שטארקערער פאקטאָר אין דעם נאָנג פון דער געשיכטע, אידער דער אינטערנאציאָנאלע פאר דער מלחמה. דער ערשטער נייער שריט פון דעם אינטערנאציאָנאלע וועט מוזען זיין די שטעלונג צו אלע נאציאָנאלע פראָבלעמען אין דער וועלט אוז די פראָקלאָמירונג אוז די פאר־טיידיגונג פון דעם פרינציפ פון נאציאָנאלער פרייהייט אוז טעריטאריאלער זעלבסטשטענדיגקייט פון אלע פעלקער. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליסטישען קאָנגרעס קען אויך ווערען אן עפענטליכע טריבונע פאר דאָס אונטערדריקטע אידישע פאָלק, פאר זיינע נויטען אוז זיינע האָפנונגען, אוז דער באשלוס פון אינטערנאציאָנאלע וועט אויך מוזען האָבען א גרויסען כח אוז ענטשיידענדען איינפלוס אויף דעם גאנג פון די געשעהענישען אין דער צוקונפט.

א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא וועט האָבען אלס זיין אויפגאבע די פארמולירונג פון די אידישע נויטען, באגרונגען אוז האָפנונגען הן צו דעם אינטערנאציאָנאלען פרידענס־קאָנגרעס אוז הן בנוגע צו דעם אינטער־

אין אלע לענדער. די בארויבונג פון די פאָליטישע רעכט פון אידען שטאַמט פון דער מיטעלאלטערלעכער בארבארייַ אין דעם קאמף פון די רעאקציאָנערע כוחות געגען די פרייַע און פראָגרעסיווע אין דער מאָדערנער צייט. געגען דיזער בירגערלעכער רעכטלאָזיגקייט פון אידען דארף דאָס אידישע פאָלק אויפהויבען דעם קול פון פראָטעסט און דערוועקען די עפענטלעכע מיינונג פון דער וועלט געגען דיזען אומרעכט. עס שטימט ניט מיט דעם גייסט פון דער צייט און דעם דעמאָקראטישען כאראקטער פון די היינטיגע מלוכות, דאָס א קלייַן פאָלק פון א מינאָריטעט זאָל צוליב זיין רעליגיאָן, זיין ראַסע, זיינע אייגענטימלעכקייטען בארויבט ווערען פון די אלגעמיינע מענשן־רעכט. די רעכטלאָזיגקייט פון אידען איז א דונקלער פלעק אויף דעם גע־ווייסען פון דער גאַנצער ציווילייזירטער מענשהייט. פון דער טריבונע פון א אידישען קאָנגרעס מוז זיך דערהערען די פראָטעסטירענדע שטימע פון דעם אידישען פאָלק און זיין אויפרוף צו דער מענשהייט.

אלע טענות פון די שונאים פון אידען און די ווייסענשאפטלעכע אנטי־סעמיטען, דאָס די אידען קענען אונטער גלייכבארעכטיגונג פארנעמען דאָס לאַנד און ווערען א הערשענדער עלעמענט אין דער געזעלשאפט, זיינען ווערט־לאָז און אומבארעכטיגט. דער הבה נתחכמה פון די שונאים פון אידען איז א פארברעכעריש פארגוואלטיגונג פון דער מאיאָריטעט געגען דער פרעמד־נאציאָנאלער מינאריטעט, אויס נידערטרעכטיגען שרעק און קנאה פאר דער העכערער סאָציאלער און קולטורעלער קוואליטעט פון דעם אידישען פאָלק. די היינטיגע געזעלשאפט, וועלכע איז אויפגעבויט אויף אינדיווידועלע קאָנ־קורענץ און אויף געגענזייטיגען קאמף, האָט ניט קיין רעכטלעכע און מאָרא־לישע באגרינדונג פאר די בירגערלעכע רעכטלאָזיגקייט פון א פאָלק, ווייל עס האָט שטארקערע כוחות און מענלעכקייטען אויף דעם פעלד פון אינדיווידועלער קאָנקורענץ. געגען דיזען אונרעכט בנוגע צום אידישען פאָלק, וועלכעם איז א שפאט און געלעכטער פון דער גאנצער קולטור, מוז דאָס ארגאניזירטע אידי־שע פאָלק אויפהויבען זיין שטים און מוז מוטיג און זיכער פארערען פון אלע דעמאָקראטישע פעלקער אזוי ווי אויך פון דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציא־ליזם אמת און גערעכטיגקייט.

דאָס אידישע פאָלק איז אָבער ניט נאָר א מחנה אידען, וועלכע האָט זיך נאָך ניט אויפגעלייזט אין דער ארומיגער וועלט. עס איז א פאָלק מיט א נאציאָנאלען אנגלִיק, מיט נאציאָנאלע אינטערעסען און טיף פארבאָרגענע נאציאָנאלע האָפנונגען, וועלכע האָבען זייערע וואָרצלען אין די נויטען פון לעבען און די היסטאָריש־קולטורעלע אוצרות פון דער נאציאָן. דאָס אידישע פאָלק אין גלות ווייל אָנהאלטען און ווייטער אויסבילדען זיין נאציאָנאלען לעבען, ווייטער וועקען זיין נאציאָנאלע ענערגיע, ווייטער ענטוויקלען זיין

האבען זיך איינגעשטעלט די סאציאליסטען פון יענע לענדער, זיינען וואונשען און פארלאנגען, וועלכע שטראמען פון דעם פולסירענדען הארץ פון יענע פעלקער. נאר אוא אויפפאסונג פון דעם אידישען נאציאנאלען פראבלעם מצד דעם אידישען פראלעטאריאט, וועלכע שטימט איבעריין מיט די וואונשען און האפנונגען פון בריטען פאלק, האט א אינווייניגע בארעכטיגונג און א היסטארישען ווערט. די פאדערונגען פון א דעמאקראטיש אויסגעקליבענעם אידישען קאנגרעס אין אמעריקא בנוגע צו דעם אידישען פאלק וועלען מוזען ווערען די גרונטלאגע פאר אן ערנסטער נאציאנאלער פראגראם פון דעם אידישען סאציאליזם. נאר די נאציאנאלע וואונשען וועלכע שטראמען פון די מעטריעלע און גייסטיגע נויטען און די היסטארישע האפנונגען פון פאלק וועלבע וועלען אבקלינגען אין דעם נאציאנאלען פראגראם פון דעם אידישען פראלעטאריאט, וועלען קענען האבען פאר דעם סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל אן אלגעמיינעם ווערט אין היסטארישע זיכערקייט. נאר אוא אמת'ע און אויפריכטיגע נאציאנאלע פראגראם פון דעם אידישען פראלעטאריאט וועט אויף דעם סאציאליסטישען פראלעטאריאט ארויפלייגען א חוב בנוגע צו דעם נאציאנאלען שיקזאל פון אידישען פאלק.

א אידישער קאנגרעס אין אמעריקא, וועלכער זאל צונויפגערופען ווערען אין יעצטיגען קריטישען מאמענט, וועט באקומען א גרויסע געזעלשאפטליכע און פאליטישע באדייטונג, הן אין דעם אידישען פאלק גופא, און הן אויף דעם פרידענס־קאנגרעס און דעם סאציאליסטישען אינטערנאציאנאל. צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון גלות וועט דאס גאנצע אידישע פאלק זיך אנהויבען צו ארגאניזירען, וועט ארויסטראגען זיין אורטייל מכח זיך זעלבסט, וועט באלערען זיינע נויטען, וועט פארמולירען זיינע וואונשען און האפנונגען, און וועט דערהויבען זיין אונטערדריקטען קול, וועלכער וועט געפינען זיין אבקלאנג אין דעם געוויסען פון דער אינטערנאציאנאלער דעמאקראטיע.

.2

דער אידישער קאנגרעס אין אמעריקא וועט זיך פראקלאמירען אלס די אידישע פארטרעטונג, וועט פארמולירען פאר דאס אידישע פאלק און די אויסערע וועלט די וואונשען און באגערונגען פון דעם אידישען פאלק און וועט אנהויבען באשאפען די אינסטיטוטען און אנשטאלטען פאר דעם היסטארישען וויידער־בוי פון דעם אידישען לעבען.

וואס זיינען די פאדערונגען פון דעם אידישען פאלק פאר דער נייער עפענטליכער מיינונג, פאר דעם דערוועקענדען געוויסען פון די פעלקער? די ערשטע פאדערונג איז בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון אלע אידען

וועלכע איז מער נוגע צו אמעריקא אייראָפּא, און דאָס איז די פּאָדע־
רונג פון פרייער איינוואַנדערונג פאר אלע פעלקער און ממילא פאר אידען.
פרייע איינוואַנדערונג אין אמעריקא איז א לעבנס־נויטוועניגקייט פאר
דעם אידישען פאָלק, אפילו ווען עס זאָל באקומען פאליטישע גלייכבארעכ־
טיגונג אין אלע לענדער. בפרט אָבער וועו דער רוף פון אידען פאר בירגער־
ליכע רעכט אומעטום איז דערווייל נאָר א מאַראַלישער פּראָטעסט, אן אויפרוף
צו דער מענשהייט, צו דעם געוויסען פון די פרייע פעלקער. נאָך דעם קריג,
וועו עס קאן זיך אָנהויבען א נאציאָנאלע אויפלעבונג און איבערבויאונג אין
פוילען, רוסלאנד, עסטרייך, רומעניען, אויף דעם באלקאן, וועלען זיך נאָך
פאַרשטאַרבען די געגענוואַרטן צווישען די פרעמדע סביבות און די אידען. דער
עקאָנאָמישער און סאציאלער דרוק אויף אידען אין מזרח־אייראָפּא, באזונ־
דערס דער באיקאט, וועלען וועדען א מעכטיגער וואַבען אין די הענט פון די
ארומיגע פעלקער געגען אידען. אפילו אויב אונטער דעם אינפלוס פון די
דעמאקראטישע מלוכות און אונטער דער ווירקונג פון דעם אינטערנאציאָנאלען
סאציאליזם זאָל אין א נעהויבענעם היסטאָרישען מאָמענט פראקלאמירט וועד־
רען די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון אידען, וועט אָבער דער סאציאלער
און עקאָנאָמישער געגענוואַרט זיי ניט פאלגן, נאָר פארקערט, שטייגען.
די אויסוואַנדערונג אין אמעריקא, וועלכע נעהט יעצט אפילו אָן פון פרייען
גאלויצען לפי ערך אין א גרעסערער פראָפּאָרציע איידער פון דעספּאָטישען
רוסלאַנד, וועט גיכער וועדען גרעסער איידער קלענער. יאָ, עס איז לייכט
מעגליך, דאָס די מאַסען־אויסוואַנדערונג וועט וועדען די איינציגע רעטונג
פאר אידען, אויב דער גאנג פון דער נעשיכטע וועט נעמען אן אנדער וועגרונג,
און דער נאציאָנאלער קאמף און נעגענוואַרט וועט וועיטער פלאקערען אין די
מלוכות. דער אידישער קאָנגרעס וועט מוזען אויפהויבען זיין קול פאר די
פרייע איינוואַנדערונג אין אמעריקא, אין נאָמען פון דעם פרינציפ בכלל און
אין נאָמען פון די לעבנסנויטען פון דער אידישער וואַנדערנדער פאָלקס־
מאסע. דיזער רוף פאר פרייע איינוואַנדערונג איז אין גייסט פון דעמאָקרא־
טישע פרינציפען און מלוכה־אידעען, אויף וועלכע דער אינטערנאציאָנאלער
פרידענס־קאָנגרעס וועט זיך מוזען שטיצען אין אלע זיינע דיסקוסיאָנען און
באטראכטונגען. פרייע איינוואַנדערונג איז אָבער אן אלטער פרינציפ פון
אינטערנאציאָנאלען סאציאליזם, א פרינציפ, וועלכער איז אָבער אין די לעצ־
טע יארען דורך פראקטישע ארבייטער־פאליטיק און נאכיאגען נאָך פארלא־
מענטאריישער מאכט און ארבייטער־שטימען אבגעשוואכט געווארען אין דעם
אמעריקאנעם סאציאליזם. דערפאר איז דאָס א דאָפּעלטע נויטוועניגקייט
און א דאָפּעלטער חוב מצד א אידישען קאָנגרעס ארויסצושטעלען די פּא־
דערונג פון פרייער איינוואַנדערונג.

שעפּערישען נאַציאָנאַלען גייסט. עס טרייבען דערצו די פּאָרמען פון דעם געגענווארטיגען לעבען, אַקוראַט ווי אלע באהאלטענע כחות פון פאלק, וועלכע שאפען און באשטימען די צוקונפט. גראד אין דער מאָדערנער צייט, וועו די פאלקסמאסען זיינען אריינגעצויגען געוואָרען דורך דעם סאציאלזם אין דאם פאלקסוויטישע און קולטורעלע לעבען און דער ציוניזם האט אנגעהויבען וועקען בייט אידישען פאלק דעם העכסטען נאציאנאלען וויללען, אין דער מאָדערנער צייט האט זיך בייַ אידען אנגעהויבען שטארקען דער רצון צו ענטוויקלען אייגענע נאציאנאלע לעבענס־פארמען אין גלות. אומעטום איז ארויסגעוואקסען דאם פארלאנגען צו ארגאניזירען די אידישע געמיינדען אויף דעמאקראטישע יסודות, צו ענטוויקלען א פראגרעסיוון נאציאנאלען קולטור־לעבען אין פאלק, איינצופירען העברעאיש און לערנען אידיש אין די שולען און דערהויבען זיי צו דער מדרגה פון קולטור־נאציאנאלע שפראכען אין דער שולע און אין לעבען. גראד צווישען די פאלקסמאסען און דעם פּראָלעטאריאט איז באזונדערס דערוואכט געוואָרען דער באגער נאך א נאציאָנאלע לעבען, וועלכער האט זיך אויסגעדריקט אין דער פאדערונג פון נאציאָנאלע רעכט פון דער מלוכה ביז צו דעם פונקט פון נאציאנאלער אויטאנאמיע.

די ענטשיידונג וועגען דעם אינהאלט פון א אידישער נאציאנאל־קולטורעלער אויטאנאמיע אין גלות, וועגען איר מעגליכקייט אדער אונמעגליכקייט, דארף איבערגעלאזען ווערען דער צוקונפטיגער ענטוויקלונג. א גרויסער סכום פון נאציאנאלע רעכט און פרייהייטען דארף אבער יעצט שוין גראנטירט ווערען צו די אידען פון רוסלאנד, פוילען, עסטרייך, רומעניען, די באלקאן־לענדער, אומעטום וואו אידען פירען אן אייגענארטיגען נאציאנאלען לעבען. זיי דארפען האבען דאם רעכט און די מעגליכקייט צו ארגאניזירען די אידישע געמיינדע אויף דעמאקראטישע יסודות, און דיזע געמיינדע דארף אפשר אויך באקומען א צוואנגס־כאראקטער, אזוי ווי די אידישע געמיינדע אין דייטשלאנד. די אידישע געמיינדע וועט ארייננעמען אין דעם קרייז פון איר ארבייט פארשידענע טעטיגקייטס־צווייגען, נאציאנאלע, קולטורעלע, סאציאל־פילאנטראפישע, אין וועלכע די אידישע באפעלקערונג נויטיגט זיך. קלובען, נאציאנאל־קולטורעלע פאראיינען צוליב פארבריטונג פון נאציאָנאלער בילדונג, קראנקען־הייזער, אונטערשטיצונגס־אנשטאלטען, שטאטישע קיכען, ליי־קאסען, קאָאָפּעראטיווע הייזער, ערציאונגס שולען א. ז. וו. דאם זיינען מעגליכע טעטיגקייטען פאר אידישע געמיינדען לטובת פון דער בריי־טער פאלקסמאסע. דערצו מוזען אבער אידען האבען בריטע נאציאנאלע רעכט, וועלכע זאלען זיי גאראנטירען די פרייהייט פון שפראך און נאציאנאלע אייגענארטיגקייט און די מעגליכקייט צו ארגאניזירען די געמיינדע.

אן אמעריקאנער־אידישער קאנגרעס האט נאך אן אנדער פאדערונג,

און נאציאָנאַלער שטערן אויף דעם דונקלען הימעל פון דער גלות־עקזיסטענץ, נאָר זי קען אויך ווערען שוין יעצט א גרויסע סאָציאַל־עקאָנאָמישע ערלייזונג און ערהויבונג פאר די אידישע פּאָלקסמאסען.

ווי די וועלט־מלחמה זאָל זיך ניט ענדיגען, וועט זיך אונטער אלע פאלען אנהויבען אין מערב־אזיען אן עפּאָכע פון פּאָליטישען און עקאָנאָמישען פּראָגרעס. אין פאלעסטינא, סיריען, מעסאָפּאָטאמיען קענען זיך עפענען גרויסע קאָלאָניזאציאָנס־מעגליכקייטען פאר מיליאָנען מענשען. יענע געגענדען פון מערב־אזיען קענען ערנערען צענדליגע און צענדליגע מיליאָנען מענשען, ווען קאפיטאל און ציוויליזאציע זאָלען דאָרטען באשאפען די נויטיגע פּאָרבאַדינגונגען פאר איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאציע. שוין פאר דער מלחמה, בשעת דאָס לאַנד איז נאָך געווען פאליטיש אונזיכער, האָבען אָנגעהויבען איינצוואַנדערען אין די לעצטע יאָרען אין פאלעסטינא טויזענדע אידען פון פארשידענע קלאָסען. עס איז אָנגענאָמענען אין ארץ ישראל א פיבער־האפטע קאָלאָניזאציאָנס טעטיגקייט און קולטור־ארבייט, בשעת די פּאָרבאַ־רייטונגען און די אָרגאַניזאציע פון אידען אין אלע לענדער צוליב קאָלאָניזא־ציע אין פאלעסטינא זיינען פארייגט געשטיגען. נאָך דער מלחמה וואָלטען הונדערטער טויזענטער אידען א יאָר געקענט איינוואַנדערען אין פאלעסטינא און עסאָפּאָטאמיען, דאָרט איבערגעהן צו פּראָדוקטיווער ארבייט, דאָרט בא־שאפען סאציאל העכערע קאָאָפּעראַטיוון פּאָרמען פון לאַנדווירטשאפט און אינדוסטריע און ערוועקען אן אָריגינעלע שעפּערישע אידישע קולטור. ניט נאָר אין פארבינדונג מיט דער אידעע פון א זעלבסטשטענדיגער אידישער נאציאָן נאָר פון שטאַנדפונקט פון די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם אידישען פאָלק אין דער געגענווארט שוין, האָט אזא מאסען קאָלאָ־ניזאציע פון אידען אין פאלעסטינא דעם העכסטען סאָציאַלען ווערט. א אידישער קאָנגרעס וועט דערפאר מוזן פּראָקלאַמירען די פּאָדערונג פון דעם אידישען פאָלק אויף א היים אין ארץ ישראל. און אפשר וועט דוקא דיזע פּאָדערונג פון דעם אידישען קאָנגרעס, וועלכע וויל פארמיידען די געגענזעצען און סתירות צווישען אידען און דער ארומיגער וועלט און געבען דער אידישער געשיכטע א נייע וועגדונג, אפשר וועט דיזע פּאָדערונג געפינען דעם אויפ־ריכטיגען און טיפסטען אָבקלאַנג ביי דער גאַנצער פּראָגרעסיווער מענשהייט.

א קאָנגרעס פון די אמעריקאַנער אידען, וואָרום דערווייל קען זיך נאָר האַנדלען וועגען אזא קאָנגרעס, וועט אלזא פארמולירען די פארשידענע אידי־שע נויטען, וועט ארויסשטעלען די פּאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער גאַנצער וועלט און אפעלירען צו דעם געוויסען פון דער איראָפּעאישער דעמאקראטיע און דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם. צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון דעם אידישען גלות וועט דערקלינגען דער צאָרנדיגער

עם בלייבט אבער נאך די גרעסטע און היסטאָריש וויכטיגסטע פאָדערונג, וועלכע א אידישער קאָנגרעס דארף מאכען פאר דער גאנצער וועלט און באזונדערס פאר דעם סאָציאליסטישען אינטערנאציאָנאל, און דאָס איז די באגרינדונג פון א פרייער אידישער נאציע אין ארץ ישראל. בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג, נאציאָנאלע רעכט, פרייע איינוואַנדערונג זיינען נויטיג פאר אידען, זאָלאנג דאָס אידישע פאָלק איז אין גלות, זאָלאנג עס איז א צוזיטץ און צושפריטע נאציאָנאלע מינדערהייט צווישען פרעמדע און פיינדליכע פעלקער. דאָס אידישע גלות פאָלק דארף פאָדערען פרייהייט און גערעכטיגקייט פון דער וועלט. אבער די גרעסטע היסטאָרישע שקלאָפערי און היסטאָרישע אומגערעכטיגקייט איז דער גלות זעלבסט. דער גלות איז די אורזאכע פון דער אייביגער אידישער נויט, פון דער אייביגער סתירה צווישען דער וועלט און דעם אידישען פאָלק, פון דעם אידישען פראָבלעם, וועלכעם געפינט ניט קיין לייזונג אין דער וועלט. וועז עס זאָל אפילו געגעבען וועדען צו אידען רעכט און גערעכטיגקייט אין דער גאנצער וועלט, האָט דאָס אידישע פאָלק זיך דאָך ניט אויפגעהויבען צו דער מדרגה פון א פרייען און זעלבסטשטענדיגען פאָלק און עס שטעהט דאָך אין זיין גאנצען לעבען ביי דעם אָבגרונד פון אייביגע געגענזעצען און טראגישע ווידערשפרוכען. בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען אין גלות איז נאָר מעגליך, וועז די אידישע נאציע זאָל האָבען אן אייגענע היים אין ארץ ישראל. די באשאפונג פון א פרייער אידישער נאציע איז די גערעכטעסטע און פראָגרעסיוועסטע לייזונג פון דער אידישער פראגע. די לייזונג, וועלכע איז אין אייניקלאָנג מיט דעם דעמאָקראטישען און נאציאָנאלען פרינציפ אין דער געשיכטע און מיט די גרונט־אידעען פון דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם.

עס זיינען אבער אויך פאראן אונמיטעלבארע סאָציאל־עקאָנאָמישע נויטען, אויף וועלכע א מאסען־קאָלאָניזאציע אין פאלעסטינא, סיריען, מעסאָפאטאמיען, איז אן ענטפער און וואָס דערפאר מוז די מאסען־קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל יעצט שוין ווערען א וויכטיגער טייל פון דער אידישער רעאל־פאָליטיק. דער נצחון פון דער דעמאָקראטישער אידעע אין דער וועלט נאָך דער מלחמה און די פארשטארקונג פון דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם קענען געבען דעם אידישען פאָלק אין דער וועלט א גרויסע מאָראלישע שטיצע, בשעת פאקטיש זאָל זיך די לאגע פון אידען, וועלכע היינט אָכ פון סאָציאָלער, נאציאָנאלער, עקאָנאָמישער און קולטורעלער קאָנקורענץ נאָך פארשארפען. באזונדערס וועז די פרייע איינוואַנדערונג אין אמעריקא זאָל דאָך באשרענקט ווערען דורך פארשידענע סבות, אזוי דאָס די לעצטע עקאָנאָמישע הילף פאר אידען וועט פארשווינדען. די מאסען־איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל זיינען דערפאר ניט נאָר א פאליטישער, סאָציאלער

מיט הונדערט יאָר צוריק, האָט פארלייקענט די אידישע נאציאָן און האָט פארדעקט מיט שאנדע די אידישע געשיכטע. אין יענעם אידישען קאָנגרעס האָט גובר געווען דער קלאסען־אינטערעס פון דער אידישער אסימילאציאָנס־בורזשואזיע פון מערב־אייראָפּא, וועלכע האָט פארביטען די אידעאלען פון דער אידישער נאציע און די גייסטיג־מאָראלישע ווערטען פון אידענטום אויף דעם טאָפּ לינזען פון פּאָליטיש־בורזשואזער גלייכבארעכטיגונג. דער אידיש אמעריקאנישער קאָנגרעס וועט ערשט דארפען אָבגעבען די פּראָבע, אויב אן אלוועלטליכע אידישע ארגאניזאציע יעצט קען אָנפירען דאָס אידישע פּאָלק און דערפירען די אידישע געשיכטע צו איר העכסטען גלאַנץ. דיזע פּראָבע וועט זיין די שטעלונג פון דעם קאָנגרעס צו ארץ ישראל, צו דער נאציאָנאלער ווידעראויפלעבונג פון אידישען פּאָלק. ווארום אזוי ווי דער מאָראלישער ווערט פון דעם איינצעלנעם איד ליגט אין זיין טרייסייט צו זיין פּאָלק און אין דעם מוט פון זיין אייגענער אינדיווידואליטעט, אזוי קענען דער סאָציאָלער ווערט און די לעבענפייאיגקייט פון יעדער אידישער שטרעמונג און ארגאניזאציע געמאָסטען ווערען נאָר נאָך דער קראָפט און דער אויפריכטיג־קייט, מיט וועלכער זי האָפּט און באגערט א נייע אידישע צוקונפט.

עס איז דערפאר אונמעגליך, דאָס א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא, וועלכער וועט זיך צונויפקומען אין יעצטיגען אויגענבליק דורך דעמאָקראטישע וואָלען, וועט ניט שטעהן אויף זיין הויכקייט בנוגע צו דעם אידישען פּראָבלעם. זאָבאלד דער אידישער קאָנגרעס וועט פּראָקלאָמירען זיין ווילען צו קריגען א היים פאר'ן אידישען פּאָלק אין ארץ ישראל, וועט ער דערמיט שוין ווערען דער ערשטער גרונטשטיין פאר דער ארגאניזירונג פון דער נאָנצער אידישער נאציע.

דער קאָנגרעס דארף צונויפגערופען ווערען אויף דעם יסוד פון פרייע דעמאָקראטישע וואָלען. אין יעדער שטאָט פון אמעריקא דארפען זיך ארגא־ניזירען קאָנגרעס־קאָמיטעטען, וועלכע זאָלען דורכפירען די וואָלען און באַ־שאפען דערווייל די מיטלע פאר דער ארגאניזאציע. א באשטימטע צאָל איינוואוינער זאָלען שיקען איין פארטרעטער צום קאָנגרעס, א חוץ דעם זאָלען די פאָרשידענע נאציאָנאלע ארגאניזאציעס קענען שיקען פארטרעטער צום קאָנגרעס. די וואָלען זאָלען אומעדום דורכגעפירט ווערען אין איין צייט, א מאָנאט פאר דער פארזאמלונג פון קאָנגרעס.

נאָכדעם ווי דער קאָנגרעס וועט פעסטשטעלען די גרונט־יסודות פון דער אידישער נאציאָנאלער פאָליטיק, וועט פּראָקלאָמירען די פּדערונגען פון דעם אידישען פּאָלק פאר דער וועלט, און וועט געפינען אויך די מיטלען און וועגען, ווי די שטימע פון אידישען פּאָלק זאָל דערגרייכען דאָס געוויסען פון דער מענשהייט, וועט ער קענען אויך איבערגעהן צו דער קאָנסטרוקטיווער

און מוטיגער קול פון דעם אונטערדריקטען אידישען פאָלק אין דער וועלט. אויב א נייער פרינציפ פון גערעכטיגקייט, פרייהייט, פרידען, נאציאָנאלער אונאבהיינגיגקייט און דעמאָקראטיע ווערט פראָקלאמירט אין דער וועלט, דאן מוז דיזער פרינציפ זיין אן אלגעמיינער, אן אוניווערסאלער, מוז ער אָנגע־ווענדעט ווערען אויף אלעם, וואָס טראָגט דעם עבענביל̈ד פון אן אונטער־דריקטען פאָלק אין דער געשיכטע. אויב דער נייער פרינציפ פון באפרייאונג און גערעכטיגקייט וועט אויסלאָזען דאָס מערקווירדיגע אידישע פאָלק, וועט אים ניט געבען קיין גערעכטיגקייט אין דער וועלט, דאן האָט זיך די וועלט ניט באנייט און האָט זיך ניט אויסגעלייטערט מאָראָליש אין די ימים פון בלוט און די פלאָמען פון פייער, וועלכע האָבען זיך אויסגענאָסען אויף דער ערד. ליגען און ענאָאיסטישע פאָלשקייט וואָלט דאן געווען די אייראָפּעאישע דעמאָקראטיע, דער סאָציאליסטישער אינטערנאציאָנאל, די וועלט פון בא־פרייאונג און גערעכטיגקייט אין דער וועלט, וועו דעם אידישען פאָלק וועלט ניט געבראכט קיין באפרייאונג און ניט געגעבען קיין גערעכטיגקייט. דאָס אָנצוזאָגען דער וועלט און ארויסצופאָדערען די מענשהייט צו א תשובה פאר דער טויזענדפאכער נויט און די לייד פון דעם אלטען פאָלק ישראל—אט דאָס איז דער זין און דער וועלט פון א אידישען קאָנגרעס אלס א גרויסע אידישע דעמאָנסטראציע פאר דער גאנצער מענשהייט.

.3

א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא קען וועלען דער גרונטשטיין פאר א שפעטערדיגען אלוועלטליכען אידישען קאָנגרעס, פאר א שטענדיגער אידי־שער פארטרעטערשאפט, וועלכע זאָל אָנפירען און לייטען אלע אידישע נא־ציאָנאלע אנגעלעגענהייטען. די אידישע פראגע שטעהט ניט פאר דעם סוף פון איר לייזונג, נאָר פאר דעם אָנהויב, און די מאטעריעלע און גייסטיגע נויטען פון פאָלקסלעבען וויקלען זיך אלץ מער פאָנאָנדער און פאָדערן ענטפער און הילף. פארטרעטען דאָס אידישע פאָלק, ריידען אין זיין נאָמען, פירען זיין פאָליטיק, ארגאניזירען עס, דערהויבען עס, באפרייען און איבערבויען זיין גאנצעס לעבען, קען ניט א זעלבסטגעקרוינטע גרופע פון שתדלנים, א פארטיי, א שטרעמונג, אן ארגאניזאציע, נאָר דאָס ארגאניזירטע פאָלק זעלבסט דורך זיינע דעמאָקראטיש אויסגעקליבענע פארטרעטער און זיינע פון פאָלק קאָנטראָלירטע אנשטאלטען און אינסטיטוטען.

דער ערשטער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא וועט באווייזען, אויב דער אידישער שיקזאל קען ווירקליך שוין אנפארטרויט ווערען דעם אידישען פאָלק גופא. דער אידישער סנהדרין, וועלכען נאפאָלעאן האָט צונויפגערופען

קייט און גייסטיג־מאָראַלישער איידעלקייט, צו וועלכער די טרייַע צוגעהעריג־קייט צו דעם אַלטען קולטור־פּאָלק ישׂראל איז מחייב דעם אידן. דאָס האָט גאָנץ מיטגעשטימט מיט דער קולטורעלער גרעפאַלנקייט און גייסטיגער אָבגע־שטאַנענקייט פון גרויסע טיילען פון דער אידיש שפּרעכענדער פּאָלקסמאַסע. בשעת אַן דיוּע אומגלויבלעכע מאַסען האָבען זיך אָנגעהויבען די פּסולת פון דער אידישער אסימילאַטאָרישער אינטעליגענץ, דאַמאָלט איז ענטשטאַנען דער באַוואוסטזיניגער אסימילאַטאָרישער סאָציאַליזם. פון דער זייט פון דיוּע אסימילאַטאָרישע כלומרשטע סאָציאַליסטען קען זיין אַ געגנערשאפט געגען דער אָרגאַניזירונג און אויפלעבונג פון דער אידישער נאציע.

אָבער בידע שונאים פון דעם אידישען פּאָלק האָבען שוין לאַנג פאַר־לאָרען יעדען מאָראַלישען ווערט צווישען אידען. דאָס אידישע פּאָלק האָט זיך שוין לאַנג אָבגעוועדעט פון זיי. אין די לעצטע צוואַנציג יאָר פון אידי־שער פאָלקס־פאַליטיק, פון ציוניזם, טעריטאָריאַליזם, נאציאָנאַליזם, פון די פּראָלעטאַרישע באוועגונגען איז דאָס פּאָלק געגאַנגען להיפּך צו דעם ווילען און דעם איינפלוס פון דער אידישער גרויס בורזשואזיע. די אידישע גרויס בורזשואזיע האָט שוין לאַנג פאַרלאָרען איר אמאָליגע פירענדע שטעלונג צווישען אידען, און באַלד וועט זי אפשר גאָר אריינקומען אין דער סכנה, צו ווערען אַן אפּגעשידענער און איזאָלירטער קלאַס ביי אידען אקוראט ווי ביי גוים. דער פאַלשער אסימילאַטאָרישער סאָציאַליזם האָט זיך פאר די פילע יאָרען פון זיין עקזיסטענץ אַרויסגעוויזען אין זיין גאַנצער פאַרדאַרבלי־כער פאַרב, אלץ מער און מער וועגדען זיך אָב פון דער אסימילאַטאָרישער אידעאָלאָגיע די אידישע ארבייטער מאַסע און די בעסערע אידישע סאָציא־ליסטישע אינטעליגענץ. דיזער אסימילאַטאָרישער סאָציאַליזם פאַרליירט אלץ מער און מער זיין קראפט איבער דעם אידישען פּראָלעטאַריאט און דער פּאָלקסמאַסע, און שוין עפענט זיך א טיפער אבגרונד צווישען אים און דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם בכלל, וועלכען ער האָט ביז יעצט געאַרט און פאר וועלכען ער האָט פאַרלוימדעט די אידישע פרייהייט באַוועגונג.

א אידישער קאָנגרעס קען צונויפקומען זיך און באקומען דעם ווערט פון א נאציאָנאַלער אָרגאַניזאציע, ווען אפילו געוויסע דעמאָראַליזירטע עלעמע־טען פון דער אסימילאַציע זאָלען זיין גליכגילטיג און געגנעריש. דער קאָנ־גרעס וועט קענען פירען צו אן אָרגאַניזירטע אידישע נאציע און זיינע בא־שלוסען וועלען האָבען א מאַראַליש צווינגענדען כאראקטער פאר אלע אידען. די מערהייט פון דעם אמעריקאַנער אידענטום וועט זיך אנשליסען מיט ענטו־זיאזם אָן דיזען קאָנגרעס. די אויפריכטיגע אידישע סאָציאַליסטען און גרויסע טיילען פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאט, די בריייטע אידישע פּאָלקס־מאסע, די בעסערע אינטעליגענץ, די נאציאָנאל־געשטימטע טיילען פון דער

ארבייט אינערהאלב פון דעם אידישען פאלק. דער אידישער קאנגרעס אין אמעריקא קען אויך באשטימען דאס אָרט און די צייט פון א קומענדען אל־וועלטליכען אידישען קאנגרעס, וועלכער וועט מוזען צונויפגערופען ווערען ביי דער ערשטער גייסטיגער גלעזענהייט באלד נאך דער וועלט־מלחמה.

אין די וואלען צום אידישען קאנגרעס וועלען מעגליך ניט אנטייל נעמען אלע אידען פון אמעריקא, אזוי ווי אין די וואלען פון אלע פארלאמענטען נעמען ניט אנטייל אלע בירגער פון א לאנד. פילע גרופען פון אידען וועלען אפשר באוואוסטזיניג זיין געגען אזא קאנגרעס, ווייל זיי וועלען פילען די מאכט פון דיזער ארגאניזאציע און די מאראלישע התחיבות פון דעם גאנצען פאלק מקים צו זיין די באשלוסען פון דעם קאנגרעס. די אידישע אסימילירטע בורזשואזיע און אלע אירע אבהיינגיגע נאכלויפער קען זיך שטעלען קעגען א אידישען קאנגרעס. די אידישע גרויסע בורזשואזיע איז אסימילאטארישׂ, דערשרעקען, אנטינאציאנאל, זי שטערט די אידישע באפרייאונג, זי שתדל׳נ׳ט, נוצט אויס די געפאלענקייט פון אידישען פאלק דורך איר טעטיגקייט אזוי ווי דורך איר שטערונג. א אידישער וועלט קאנגרעס, וועלכער וועט פארטרעטען די ארגאניזירטע אידישע נאציע, ברייננט די אידישע גרויס בורזשואזיע אין א ווידערשפרוך צווישען איר פריווילעגירטער שטעלונג און איר אידישער פרעמדקייט. די פאלשקייט און די אונמענלעכקייט פון איר פאטריאטיזם מיט וועלכען זי פארענטפערט איר קאפיטאליזם אויף דעם גוישען חשבון, וועלען דורך א אידישע נאציאנאלע וועלט־ארגאניזאציע ארויס נאך שארפער און דייטליכער, איידער דורך די גאנצע ציוניסטישע און נאציאנאלע אגיטאציע.

פון קלאסען־ענאאיזם און מאטעריאליזם וועט די גרויסע אידישע בורזשואזיע אויפטרעטען געגען א אידישען קאנגרעס; פון טעמפקייט און עם־הארצות קענען אפשר באשטימטע טיילען פון אידישען ארבייטער קלאס זיך אויך ערקלערען געגען דעם אידישען קאנגרעס. דער טראגי־קאמיזם דערביי איז, וואס דיזע אבגעשטאנענע טיילען פון פראלעטאריאט וועלען זיך בארופען אויף דעם סאציאליזם. גרויסע טיילען פון אידישען ארבייטער קלאס זיינען באמת נאך נארניט אריינגעצויגען געווארען און זיינען געבליבען ניט אנגערירט פון קולטור בכלל. דיזע מאסען האבען אבער אין דער עפאכע פון דער בורזשואזער אסימילאציע אויפגעכאפט איניגע אויבערפלעכיע געדאנקען וועגען דער פארשווינדונג פון דער אידישער נאציע און דער וועלט־לאזיגקייט פון דער אידישער געשיכטע און קולטור, און אט דיזע בורזשואזע געדאנקען זיינען געווארען ביי זיי דער יסוד פון זייער סאציאליזם. זיי האבען ארבגעווארפען פון זיך יעדע העכערע פאראנטוואלטליכקייט פאר דעם שיקזאל פון אידישען פאלק, און זיינען פריי געווארען פון דער ערנסט־

נאַציאָנאַלער באוועגונג פאַר די לעצטע דרייסיג יאָר. אין רואיגערע צייטען וואלט זיכער די אידישע רענעסאַנס־באוועגונג פון זיך זעלבסט דערגאַנגען צו דער אידעע און דער נויטוועגדיגקייט פון אן אלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאציע. אין ציוניזם און נאָך מער שפּעטער אין טעריטאָריאליזם איז שוין געלעגען באהאלטען דער גערואנק פון אן אלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאציע. אונטער דעם דרוק פון דער בלוטיגער נויט איז דיזע אידישע אלוועלטליכע אָרגאַניזאציע געוואָרען יעצט אומפּאַרמיידליך. דאָס אידישע פאלק מוז געפינען דעם וועג צו זיין נאציאָנאלער אחדות. פון מענשליכען שטויב דאַרפען מיר ווערען יעצט א פאראייניגטע נאציע. א פרייעם, פאַראייניגטעם פאלק, וועלכעם זאל האָבען די גבורה צו אן ערלייזענדער טאט. אין שטורם און פייער וועלט געבאָרען דיזעם פאראייניגטע אידישע פאלק, און עס וועלט צוזאמענגעהעפטעט דורך דאָס פארגאסענע בלוט פון אונזערע ברידער און קינדער אויף אלע שלאכטפעלדער פון דעם עלדקוגעל. אין דער אייניקייט ליגט אונזער מאכט. פון דעם פאראייניגטען גערואנק צו דעם פאראייניגטען רצון און דער פאראייניגטער טאט!

אידישער בורזשואזיע וועלען שיקען זייערע פארטרעטער צו דעם ערשטען אמעריקאניש־אידישען קאָנגרעס, אונטער דער אויפריכטיגער באגייסטערונג און האָפנונג פון דער גאנצער אידישער וועלט.

דער אלוועלטלעכער אידישער קאָנגרעס, צו וועלכען דער אמעריקאניש־אידישער קאָנגרעס קאָן זיין א פארבארייטונג, וועט איבערנעמען די אידישע נאציאָנאלע פּאָליטיק אין זיינע הענט. פון דער שטארקייט און קלאָרקייט פון זיין נאציאָנאל־אידישער פּאָליטיק וועט עס אבהיינגען, ווען און ווי די ציוניסטישע אָרגאניזאציע מיט אירע אינסטיטוטען זאָל ווערען א טייל אָדער א פירענדער פּליגל פון דער נאציאָנאלער פארטרעטערשאפט. די נאציאָנאלע פארטרעטערשאפט וועט קענען באשאפען די פינאנץ־אינסטיטוטען פאר דער ערלייכטערונג און רעגולירונג פון דער אידישער וואנדערונג, פאר ארץ ישראל און די פארשידענע קולטור באדערפניסען און נאציאָנאלע ערציאונג. עס וואָלט געווען איבריג דאָ אויפצוציילען אלע פּערספּעקטיוון און מעגליכקייטען פון דער אידישער פארטרעטערשאפט. די אידישע נאציע און אלעם, וואָס איז שייך צו דער אידישער נאציע, זיינען די לעבעדיגע פּראָבלעמען פון דער אידישער פארטרעטערשאפט.

עס וואָלט געמאכט געווארען אן ענדע צו דעם כאָאטישען צושטאנד, אין וועלכען דאָס אידישע פּאָלק נעפינט זיך, און וואָס דאָס איז די ערשטע אורזאכע פון זיין טיפער געפאלענקייט. דאָס גאנצע פּאָלק וועט זיך בויגען אונטער די באשלוסען פון פּאָלק גופא. אלע אידישע אָרגאניזאציעס און אינסטיטוטען, וועלכע האָבען ביז יעצט געפירט די אידישע פּאָליטיק אומפּראקטווארטלעך אויף זייער אייגענעם חשבון און לויט דעם קאפּריז פון די רייכע בעלי טובות, ווי די יק"א, די אליאנס איזראעליט, די אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, די ווינער איזראעליטישע אליאנץ א. ז. וו., אָט דיזע אלע אָרגאניזאציעס צוזאמען מיט זייערע פינאנץ־אינסטיטוטען וועלען זיך מוזען שטעלען אונטער דער אויפזיכט און דעם קאָנטראָל פון דעם אָרגאניזירטען פּאָלק, ווען זיי וועלען ניט וועלען פּראקטיקאבלייסען דעם בונד מיט דער אידישער נאציע. פון דער אנדער זייט וועט אונמעגליך ווערען יענע הפקרות און שווינדעל, דאָס דער אָבפאָל פון דער אסימילאציאָנס־אינטעליגענץ, וועלכער קען ניט געפינען ביי גוים קיין אָרט, זאָל קענען אויפמאָלען דאָס אידישע פּאָלק און דעם אידישען פּראָלעטאריאט פאר דעם סאָציאליסטישען אינטערנאציאָנאל אלס א פּאָלק אָהן כבוד, אָהן קולטור, אָהן לעבענס־וויילען, וואָס די פּראָזויטישע אסימילאציע און גלות־עקזיסטענץ איז זיין אייניציגער היסטאָרישער אידעאל.

דער אידישער קאָנגרעס אלס אויפלייטונג צו א שטענדיגער אידישער פארטרעטערשאפט איז די לאָגישע ענטוויקלונג פון דער גאנצער אידישער

געגאָר ביי די רעגירונגען פון דער וועלט פאר אידען איז זייער העכסטע נא־ציאָנאלע פּאָליטיק און פּאָליטישער שכל.

פון דער אנדער זייט האָט א טיי׳ל פון דער סאָציאָליסטישער ארבייטער־שאפט, די אינטעליגענץ און די דעמאָקראָטיע ארויסגעשטעלט די לאָזונג פון א אידישען קאָנגרעס אויף דעמאָקראָטישע יסודות. דער לאָזונג פון דעם קאָנגרעס איז די פאַרעראָנג פון פולע גלייכבארעכטיגונג אין אלע לענדער און א היים אין ארץ ישראל. ארום דיזען לאָזונג פון א אידישען פּאָלקס־קאָנגרעס האָבען זיך אָנגעהויבען שוין צו גרופּירען און אָרגאניזירען די בריייטע שיכטען פון פּאָלק, די פּאָלקסמאסען. עס ווירקט ווי א צינדענדער געדאנק דיזער רוף צו פּאָלקס־פּאראייניגונג. ער דערהויבט דעם געפּאָלענעם מוט פון פּאָלק און וועקט די האָפּנונג.

טיף ערשיטערט פון די שרעקען פון דער צייט, שטעהט די גרויסע אידישע ארבייטער־מאסע. פּארוואונדעט איז איר הארץ פון דעם פּאָלקס־יאָמער און דעם פּאָלקס־צאָרן. אָבער זי שטעהט נאָך אונענטשידען פּאר דעם וועג, וועלכען זי זאָל נעהן, און איז אונענטשלאָסען וועגען די לאָזונגען, וועלכע זי זאָל וועה־לען. דערווייל איז אונטער דער פירונג פון דעם נאציאָנאלען ארבייטער קאָ־מיטעט ענטשטאנען א באווענונג פּאר א נאציאָנאלער ארבייטער קאָנווענשאָן, אויף וועלכער דער פּראָלעטאריאט זאָל אין זיין אייגענער מיטע נעפּינען די לאָזוננען פון זיין פּאָלקס־פּאָליטישען וועג און די אייניגקייט פּאר א נאציאָ־נאלער טאט. אויף דיזער ארבייטער קאָנווענשאָן באדארף ענטשידען ווערען די שטעלונג פון דער ארבייטערשאפט צו דער קאָנפערענץ פון דעם אמעריקאן דושואיש קאָמיטעט און צו דעם פּאָלקס קאָנגרעס, און עס דארף באשלאָסען ווערען מכח די וועגען און לאָזוננען.

אידישע ארבייטער! די פּאָלקס פּאָליטיק פון דעם אידישען פּראָלעטא־ריאט קאָן נאָר זיין אייגע. יענע פּאָליטיק, וועלכע דערהויבט דעם כבוד פון א נאציאָן, זוכט דעם ראדיקאלען ענטפער אויף זיינע מאטעריעלע און גייסטיגע נויטען, עפענט פּאר אים שענערע הימלען פון לעבען און ענטוויק־לונג. די פּאָלקס פּאָליטיק פון׳ם פּראָלעטאריאט קאָן ניט זיין אזעלכע, וואָס זאָל אָנהאלטען דאָס אידישע פּאָלק אויף דער אלטער שטופע פון זיין היס־טארישער ווערטלאָזיגקייט, זיין פּאָליטישער הכנעה, זיין סאָציאלער געפּא־לענקייט. די קאָנפערענץ, צו וועלכער די אמעריקאן דושואיש קאָמיטע רופט, איז די פּאָרטזעצונג פון דער אלטער און אונווירדיגער שתדלנות־פּאָליטיק פון דעם נעפּאלענעם אידען. דער פּאָלקס־קאָנגרעס אָבער איז דער ערשטער גרויסער פּרואוו ארויסצורופען א אידישע פּאָלקס־פּאָליטיק אין איינקלאנג מיט דעם ניי ערוואכטען אידישען פּאָלקס־גייסט, מיט אלע געבאָטען און האָפּנונגען פון אונזער גרויסער צייט בכלל.

צו אלע אידישע ארביטער פון אמעריקא *)

דעקלאראציאָן פון נאציאָנאל-סאָציאליסטישען אגיטאציאָנס קאָמיטעט.

אידישע ארביטער!

ווי א פארווייסטענדער שטורם טראָגט זיך די וועלט-מלחמה איבער דעם אידישען פאָלק. הונדערט-טויזענדע פון אונזערע פאָלקס-קינדער שטעהען אויף די פארשידענע שלאכט-פעלדער און פארבלוטען אין קריג און ברודער-מאָרד. שאנדע, יאָמער און פארווייסטונג בריינגט דער קריגס-שטורם אומע-דום אין אידישען לעבען. ביז צום הימעל שרייט די נויט פון אונזער פאָלק אויף דער גאנצער ערד. א יאָמערטאל איז געוואָרען די אידישע גאס, שטעדט און שטעדטלעך ווערען חרוב און פארוויסט, הונדערטע קהלות פון צענדליגע און הונדערטע טויזענדער אידען ווערען געטריבען און פארטריבען, מיליאָנען פון שוצלאָזע און אונשולדיגע פרויען און קינדער זיינען געוואָרען הפקר. רעכט, געזעץ און מאָראל זיינען ענטשווינגען געוואָרען בנוגע צו אונזער פאָלק. א נייער חורבן איז געקומען אויף דעם אייביג-טראגישען אידישען פאָלק.

די קאטאסטראָפע האָט אונז געטראָפען אין אונזער נאנצער נאציאָנאלער אונמאכט. אונזער פאָלק איז אזוי ווי דער שטויב פון דער ערד, צוזייט און צוטיילט, אָהן אָרגאניזירטען רצון, אָהן פאָלקס-איינהייט. אונטער דונער און שטורעם מוזען מיר צוזאמענהעפטען אונזערע צופאלענע, צוריסענע פאָלקס-גלידער.

אין דעם אלגעמיינעם כאאָס זיינען אויפגעשוואומען אין אמעריקא פארשידענע פלענער און פארשלאגען וועגען אידישער הילף. די אלטע קאָנ-סערוואטיווע מנהיגים פון אידישען פאָלק, וועלכע פארלייקענען די אידישע נאציאָן און זיינען געגען זעלבסט-טעטיגקייט פון די פאָלקס-מאסען, געהען אויף דעם באאקאנטען וועג פון שתדלנות און אידישען איינבעטען זיך. נידרי-נער ווי גראָז און שטיילער ווי וואסער זאָלען אידען זיין! א שטיילע קאָנפע-רענץ פון א קלייניער צאָל פירער פון קערפערשאפטען איז דער פלאן פון דער אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, א קאָנפערענץ אָהן פאָלקס-אגיטאציע, אָהן א פראָגראם, אָהן צושטימונג און קאָנטראָל פון פאָלקס-ווילען. אויסבעטען

---

*) דער דאָזיגער וויכטיגער דאָקומענט איז פארפאסט געוואָרען פון דר. נ. סירקין און איז דערנאָך רעדאגירט געוואָרען פון פנחס רוטענבערג, ב. באָראָכאָוו און קריטשמער-יזראעלי.

מונג פון דער אידישער וואנדערונג אין אייגען לאנד צוליב פּראָדוקטיווער ארבייט איז א לייזונג פון דעם פּראָלעטאריישען וואנדער־פּראָבלעם. זי וועט אָפּשוואכען די קאָנקורענץ פאר ארבייטס־געלעגנהייטען אין אלע לענדער, וועט פארשטארקען די אידישע יוניאָנס, וועלכע לוידען פון דער אידישער כאָטישער וואנדערונג. אין גלות לוידעט דער אידישער סאָציאליזם פון דעם געצוואונגענעם צוזאמענבונד פון פּראָלעטאריאט און בורזשואזיע און פון דעם שטענדיגן איבערגאנג פון פּראָלעטאריאט צו קליין־בורזשואזיע און מיטעל־קלאַס, וועט אין א אידיש לאנד דער קלאַסענבוי פון דער אידישער־ געזעלשאפט אָננעמען זיין נאָרמאלען נעשטאלט. בשעת אין דער גלות־סביבה וועלט די סאָציאליסטישע און רעוואָלוציאָנערע ענערגיע פון אידישען פּראָ־ לעטאריאט כמעט בטל בששים און געשטערט אין איר אָנוועזונג, וועט זי נעפינען אין אן אייגענער סאָציאל־פּאָליטישער סביבה איר פולען אויסדרוק דורך אינטענסיוועז קלאַסען־קאמף, דורך ברייטע קאָאָפּעראטיווע זעלבסט־ טעטיגקייט, דורך סאָציאל־פּאָליטישע שעפּפונג. אזוי ווי די אויפלעבונג פון דעם אידישען פאָלק אין אייגען לאנד וועט אויפהויבען דעם וועלט פון אלע אידען אין דער גאנצער וועלט, אזוי וועט אויך די ענטוויקלונג פון א שטארקער אידישער סאָציאליסטישער באוועגונג אין א פרייען אידישען לאנד געבען נייע קראפט און כוח דעם אידישען סאָציאליזם אין דער גאנצער וועלט.

אידישע ארבייטער! אין דיזער גרויסער היסטאָרישער שטונדע מוזען אָפּגעלוקט וועלען אן א זייט אלע פּארטיי־דיפערענצען און חשבונות. אלע פארשידענע שטרעמונגען און געגענזעצען, וועלכע האָבען אין רואינערע צייט־ טען פאנאנדערגעטיילט דעם אידישען פּראָלעטאריאט, זיינען געווען בארעכ־ טיגט היסטאָריש, וואָרום יעדע פון זיי האָט זיך געשטיצט אויף א באזונדערע נויט פון אידישען פאָלקס־לעבען. יעצט שטעהען מיר אָבער אין א שטונדע פון מעשים און דער וועג פון טאָט איז נאָר איינער. דער שיקזאל פון די אונטער־ דריקטע פעלקער האָט אָנגעוירט דאָס געוויסען פון דער מענשהייט. פאר פולע רעכט פאר אידען אומעדום און ארץ ישראל אלס א היים פאר דעם אידישען פאָלק לאָזען זיך הערען די שטימען פון די פעלקער און זייערע נייס־ טיגע פירער. דער קאמף פון אלע אונטערדריקטע פעלקער פאר פרייהייט איז אויך דער שעת הכשר פאר אידען פאר זייער קאמף פאר גלייכבארעכטי־ גונג, און די ענדערונג פון דער וועלט־קארטע איז דער שעת הכשר פאר דער דערגרייכונג פון ארץ ישראל. דאָס אידישע פאָלק מוז יעצט זיין פאראייניגט צו טאָט. די אידישע ארבייטער מוזען זיין אייניג צוויישען זיך, כדי צו ווערען אייניג מיט דעם אידישען פאָלק.

דער קאָנגרעס וועט ארגאניזירען דאָס אידישע פאָלק אין אמעריקא און אויסקלייבען די אידישע נאציאָנאלע פארשטייערשאפט, וועלכע וועט אין

אידישע ארבייטער! מער ווי אויף יעדען אנדערען קלאס פון אידישען פאלק ליגט אויף דעם קלאסען־באוואוסטזיניגען פראלעטאריאט דער חוב צו העלפען ארגאניזירען די אידישע נאציאן און צונויפרופען דעם אידישען פאלקס קאנגרעס אויף א ברייטען דעמאקראטישען יסוד. די אידישע ארבייטער מוזען פארנעמען אין דיזער פאלקס־באוועגונג דעם ערשטען פלאץ, דארפען אין איר אריינטראגען זייער גייסט, זייער דעמאקראטישען ערנסט, זייער אונרואינקייט, זייער רעוואלוציאנערען מוט, זייער ווייטען פאליטישען בליק.

דער אידישער קאנגרעס דארף פארערען פון דער וועלט די פרייהייט און דעם כבוד פון דער אידישער נאציאן. די פולע פאליטישע און נאציאנאלע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען אין אלע לענדער איז דאדום די ערשטע פאדערונג פון דעם אידישען קאנגרעס. רעכט און גערעכטיגקייט, דעמאקראטיע און סאציאליזם זיינען אינהאלטסלאזע ווערטער, כל זמן זיי שליסען אין זיך ניט אריין די פארערונג פון פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג פאר דעם ליי־דענדען אידישען פאלק. מיר מוזען אפט און שטאלץ אויפהויבען אונזער שטימע פאר אונזער עמאנציפאציע. ווען מיר אליין וועלען זיך ניט העלפען וועט קיינער אונז ניט העלפען. דער אינטערנאציאנאלער סאציאליזם וועט דיזע שטימע אונטערשטיצען, די דעמאקראטיען פון דער וועלט ווועלען זיך מיט איר רעכענען.

אויסער דער עמאנציפאציע פון אידען אין אלע לענדער דארף דער אי־דישער קאנגרעס ארויסשטעלען די שווער־ערנסטע, היסטארישי־גרויסע פארע־רונג פון א אידיש־זעלבסטשטענדיגער היים אין ארץ ישראל. אין קאמף פאר א פאליטיש זעלבסטשטענדיגען לאנד וועט דאס אידישע פאלק באקומען זיין העכסטען כבוד, זיין פולען אנזעהן, זיין אמת'ן ווערט אין דער וועלט. אין'ם קאמף פאר באפרייאונג וועט אונזער פאלק אויך קענען מיט פארדאפעלטען מוט פארערען פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג אין דער נאנ־צער וועלט. די עמאנציפאציע פון אידען אין דער נאנצער וועלט און די נרינדונג פון א פאליטיש זעלבסטשטענדיגע היים פארטיפען דעם באגריף, באריכערען דעם מהות פון דער אידישער נאציאן. דורך אן אייגענער היים ווערט ערשט מעגליך די פולע ארגאניזירונג פון דעם אידישען פאלק, די אמת'ע אויסגלייכונג פון דער אידישער נאציאן מיט אלע אנדערע נאציאנען, די העכסטע דערהויבונג פון אונזער פאלק צו עהרע, צו קולטור, צו לעבען.

אבער די אידישע ארבייטער דארפען ניט נאר אלס קינדער פון אידישען פאלק וועלען א פאליטיש זעלבסטשטענדיגע היים, נאר אויך אלס פראלעטא־רישער קלאס אין דער נאנצער וועלט זיינען זיי פאראינטערעסירט אין דעם סאציאל פאליטישען איבערבוי פון אידישען פאלקס־לעבען. די אפשטרע־

פֿאָלקס־אַיינהייט *)

אין היסטאָרישע ציטערנישען וועלט געשאפען די פֿאָלקס־איינהייט. זי איז ווי א נייע געבורט, וועלכע קומט ארויס אין פיין און שרעקען פון טויט. זי איז דער נייער ווילען, וועלכער שטייגט אויף ווי א וואונדערבארער כח אין פֿאָלקס־לעבען, די נייע אידעע, וועלכע בליצט אויף, ווי א ליכטיגע ערקענט־נים, אין זיין גיסט. אין שטורם פון צייט געפינט א פֿאָלק ווידער זיין פארלאָרענע איינהייט, און זי איז שעפֿערישׂ און ערלייזענד, וואָרום געהיים־ניספול און טראגיש.

עס פאראייניגט א פֿאָלק די שפֿראך און איר ליבפולער היימישער קלאַנג, וועלכער קומט פון פֿאָלקס־הארץ. עס פאראייניגט א פֿאָלק דעם דיכטערס ליד, וועלכעם באזונגט זיין ערד און הימל, זיין נויט און פּיין, זיין לעבען און ליבע, און שפּינט און וועבט דעם גייסטיגען בונד פון פֿאָלק. עס פאראייניגט א פֿאָלק דעם דיינקער'ס אידעע, וועלכע טראָגט אריין שכל אין דער נאטור און באשאפט האַרמאָני אין די ערשיינונגען פון דער וועלט. עס פאראייניגט א פֿאָלק דעם נביא'ס רוח, וועלכער צינדט אָן מיט זיין וואָרט די מענשען־הערצער און עפענט נייע הימלען פון לעבען. אָבער די לעבעדיגע איינהייט פון א פֿאָלק וועלט געשמיט דורך דעם פייער פון דער צייט און וועלט פעסט און האַרט אין שטורם פון געשיכטע. אין געמיינזאמע שוץ און קאַמף, אין געצוואונגענער און פרייער טאַט הויבט זיך אויף א פֿאָלק צו איינהייט און גבורה. דער בונד פון זיין איינהייט וועלט געצייכענט מיט זיין בלוט, וועלכעם קען מער ניט אָפּגעמעקט ווערען און אָפּגעווישט ווערען ביז צום סוף פון די דורות. בדמיך חיי! ערשט ווען דער לעבענס־דראַנג איז גובר דעם טויט און דעם טויט־שרעק, קומט די נייע געבורט!

און ניט נאר אלע פאנאנדערגעפאלענע און אָפּגעפאלענע גלידער פון א פֿאָלק באהעפטען זיך צו איינהייט אין היסטאָרישע שטורם־צייטען, נאָר אלע זיינע גייסטיגע און מאַראלישע כחות, וועלכע ליגען פארבאָרגען אין די טיפענישען פון זיין נשמה, טרעטען ארויס אומערוואַרטעט און איבערא־שענד פאר דעם פֿאָלק גופא. יא, אלע דורות פון דער פארגאנגענהייט פאר־דיכטען זיך צו איין העלדענהאפטען צייט־מאָמענט. אלע בילדער און ge־שטאלטען פון דעם עבר דערגענצען זיך און דערהויבען זיך צו איין צוואמענ־

---

*) פון ערשטען נומער „אידישער קאָנגרעס" (אויגוסט 6טען, 1915), אוים־גאַבע פון נאַציאָנאַל־סאָציאליסטישען אַגיטאַציאָנס קאָמיטעט.

פארבינדונג מיט אידישע פארטרעטער פון אלע לענדער דורכפירען די באשלוסען און דירעקטיוון פון דעם אַרגאניזירטען פאָלק. צום ערשטען מאל וועלען ריידען און האנדלען אין נאָמען פון אידישען פאָלק זיינע אמת'ע אויסגעקליבענע און פראנטוואַרטליכע פארטרעטער. די אידישע פארטרעטער שאפט וועט ביי די קומענדע פרידענס פארהאנדלונגען ברייננגען צום אויסדרוק די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק, און וועט רופען צו דעם געווּסטען פון דער אלוועלטליכער דעמאָקראטיע. אויף דעם אינטערנאציאנאלען סאָציאליסטישען קאָנגרעס וועט די פארטרעטערשאפט פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט לאָזען דערהערען די שטימע פון דעם אַרגאניזירטען אידישען פאָלק פאר דער וועלט־רעפובליק פון די ארבייטער.

אידישע ארבייטער! אונז שטעהט פאָר א גרויסע היסטאָרישע ארבייט. שוין אין דעם קאמף אליין פאר אונזער באפרייאונג וועט אויפוואכען אונזער פאָלק אינווייניג און באקומען קראפט און מוט פאר זיין וויטערען וועג צום ציל.

דער נאַציאָנאַל־סאָציאָליסטישער אגיטאַציאָנס קאָמיטעט פאר א אידישען קאָנגרעס רופט דאריבער צו אייך אין נאָמען פון אונזערע נאציאָנאַלע נויטען און קלאסען־אינטערעסען זיך אָנצושליסען אָן דעם אלגעמיינעם אידישען קאָנגרעס. זאָל אויף דער קומענדער נאַציאָנאַלער ארבייטער קאָנווענשאָן דער פאָלקס־קאָנגרעס מיט זיינע פאָדערונגען ווערען דער באשלוס פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט.

דער כבוד און דער קיום פון דעם אידישען פאָלק שטעהען אין געפאר, און דאָס אידישע פאָלק איז קודם כל דאָס ארבייטענדע פאָלק. אזוי ווי דער חוב פון דעם פּראָלעטאריאט איז פאנאנדערצוטיילען דאָס פאָלק און עס איבערנדערשען דורך קלאסען־קאמף, אזוי איז אויך זיין חוב צו פאראייניגען דאָס פאָלק, ווען דער יסוד פון זיין קיום ווערט ערשיטערט. ראטעווען און דערהויבען דעם אידישען המון, דאָס אידישע ארבייטענדע און ליידענדע פאָלק. די עהרע און די עקזיסטענץ פון אונז אלעמען שטעהט אין קאָן. לאָמיר זיך אלע ווי איין מאן אָנשליסען אן דער פאָלקס־באוועגונג פאר א אידישען פאָלקס קאָנגרעס. מיר פארלירען נאָרנישט אלס קלאָס, מיר געווינען אלעס אלס קלאס און פאָלק.

אידישע ארבייטער! מיר טראָגען פאר דעם בית־דין פון דער געשיכטע די פראנטוואַרטליכקייט פאר אונזער פאָלק און זיין שיקזאל. לאָמיר די דאָזיגע פראנטוואַרטליכקייט באגעגענען מיט דעם נויטיגען ערנסט און דער נויטיגער פארשטענדניס!

נאַציאָנאַל־סאָציאָליסטישער אַגיטאַציאָנס קאָמיטעט.

ראָבעספּיער און דאַנטאָן. און יעצט, אין דעם שטורם פון דער געשיכטע, אין דעם הרת עולם פון דער מענשהייט, דערהויבען זיך פּעלקער צו אויניהייט און הערשאַפֿט רצון אין קאמף פֿאר לעבען און טויט. אין דיזער מיט שרעקען אָנגעפּילטער צייט בשעת עס ווערען צושטערט ווינקעלשטיינער פון קולטור, שפּינען זיך א נייער רצון און א נייער לעבענס־באַגער און א נייע האָפענונג ביי די פֿארבלוטיגטע פעלקער, וועלכע שטייען פֿאר דעם ריכטער־שטול פון דער געהיימניספֿולער צוקונפֿט.

הערט, עס שלאָגט אויך יעצט די פּורכטבאַרע האַלב־נאַכט־שטונדע פֿאר ישראל סבא, פֿאר דעם אייביגען איד! ער שטעהט יעצט ביי דעם ברעג פון אפּגרונד, וועלכער קאָן אויך ווערען זיין היסטאָרישער שיידוועג. אָדער ער קאָן געפּינען זיין פֿארלאָרענע, אָבער שלומערנדע פאַלקס־אויניהייט, אָדער די לעצטע פעדים פון זיין פאַלקס־באהעפטונג וועלען אויזאם צוריסען ווערען. היולד גוי פעם אחת? קאָן א פאַלק פּלוצלונג אין איין טאָג געבאָרען ווערען? האָט זיך געוואונדערט דער נביא פון אמאָל. און די געשיכטע ענטפערט מיט דונערנדע וואַרנונג: א פאַלק מוז זיך אָנגעמען גבורה אין צייטען פון נויט און געפינען זיין זעלבסט. דאָס איז דער היסטאָרישער גע־באָט פֿאר דאָס אידישע פאַלק יעצט: עס מוז וועלען זיין אויניהייט!

דאָס פֿאראייניגטע אידישע פאַלק וועט אויפ׳ס־ניי באַשאַפֿען זיין היסטאָ־רישען ווערט און וועזען. אין דיזער פאַלקס־אויניהייט וועלען ניט אליין די פֿאנאנדערגעפאלענע פאַלקס־אברים געפינען זייער היילונג און שטאַרקונג. אלע דורות פון דעם עבר, מיט זייער מארטירערטום און טראגישע בוינקשאפט, לעבען ווידער אויף אין דער פאַלקס־אויניהייט, און עס באקומט א זין זייער לעבען און ליידען. אלע געפאלענע און געשעכטעטע און געפאַנגענע פון דעם אידישען מארטירער־פאַלק אין לויף פון יאָרטויזענטער, פון די עשרה הרוגי מלכות ביז צו דער לעצטער סאמאָכאָראָנע, אלע הרוגים און קדושים לעבען ווידער אויף אין דעם דערוואכטען פֿאראייניגטען פאַלקס־באוואוסט־זיין. די אידישע געשיכטע הערט אויף צו זיין א קייט פון בלוטיגע זינלאָזע עפיזאָדען, נאָר זי שטייגט אויף צו טראגישער אויניהייט און גרויסקייט. עס ליגט א טיפזינניגער געדאנק אין דער מיסטישער משיח־אידעע, וועלכע פאר־בינט דאָס קומען פון משיח מיט תחית המתים. האָט זיך א פאַלק אויפגע־הויבען און דערקאַנט און דערפילט אלס אן אויניהייטליכעם פאַלק, האָט עס ניט נאָר אויפגעלעבט פאר דער צוקונפֿט, נאָר אויך זיין פארגאנגענהייט איז ווידער אויפגעלעבט געוואָרען תחית המתים. ווי זינגט דאָס איטאַליענישע גאריבאלדי־ליד: עס עפענען זיך די קברים און די מתים שטייען אויף.

אין דער וואונדערבארער פארווירקליכונג פון דער געשיכטע קאָן אמאָל דיזע פאַלקס־אויניהייט זיין א היסטאָרישער טעות און אומגליק, און איר

היינגענדער היסטאָרישער דראמא. אלע געשעהענישען און איבערלעבונגען פון אמאל ווערען פאראיניגט און פארבונדען צו איין גרויסען נאציאנאלען עפּאס, וואס זיין אנהויב ליגט אין דער אורגעשיכטע פון פאלק און זיין סוף ווינקט צו אונז פון דער ענדלעך־אומענדליכער צוקונפט פון פאלק. דער פאלקס־גייסט און דער פאלקס־ווילען לעבען איבער נאך אמאל מיט העכסטער קראפט די פארגאנגענהייט, צויבערן ארויף נבואה'דיג די צוקונפט און פאר־אייניגען זיי אין דעם הערָאישען מאָמענט פון דער געגענווארט.

דיזע גרויסע צייטען, אין וועלכע עס שמיט זיך די פאלקס־איינהייט, ווערען ניט אפגעמעקט מער פון דעם ספר הזכרונות פון דער געשיכטע. וויל זיי זיינען מאָמענטען פון שאפונג, פון היסטאָרישער יצירה. זיי זיינען די העלדענהאפטע בילדער אין דער פאלקס־געשיכטע, פון וועלכע דאס פאלק שאפט שטענדיגען מוט און באנייטען כח. זיי זיינען דער שפרודלענדער לעבענס־ברונען, פון וועלכען די פאלקס־פאנטאזיע טרינקט אויפענדעם וואסער אין דעם וויסטען מדבר פון צייט. פון דיזע צייטען ווערען געשאפען לעגענדען און ווערען וואונדער דערצעהלט. ווארום א ניים אִיז געבאָרען געוואָרען אין דער געשיכטע מיט ציטערניש און פיין פון טויט: שעפּפערישער פאר־אייניגטער פאלקס־ווילען.

אין דער געשיכטע פון יעדען פאלק זיינען אט דיזע מאָמענטען פון זיין העכסטער איינהייט און העכסטער וויליענס־אנשטרענגונג די דערהויבענדע קא־פּיטלען. און דיזע קאפּיטלען זיינען אויך געוואָרען די ליכטיגסטע בלעטער פון דער אלמענשליכער געשיכטע בכלל. דאס אמאליגע גריכענלאנד האט איבערגעלעבט אוא גרויסע הערָאישע צייט, וועו עס איז געשטאנען פאר־אייניגט און ווידער אויפגעלעבט אין אומגלייכען קריג געגען פערסיען און די אזיאטישע מחנות. ערשט נאך דיזער גרויסער פאלקס־אנשטרענגונג האט דער גריכישער געניוס דערגרייכט זיין העכסטע פאנאנדערבליאונג אין קונסט און גדאנקען. אין די צייטען פון זיין מלחמה נעגען אשור און בבל האט זיך דאס אמאליגע אידישע פאלק פאראייניגט און דערהויבען צו דער גרעס־טער גבורה, און פון יענער צייט קלינגט אין אלע דורות פון דער מענשהייט די נבואה און די אידעע פון דעם סאציאל־רעוואלוציאנערען אידעאנטום. אין דער מאדערנער צייט, האט דאס פאראייניגטע פראנקרייך אין דער צייט פון דער גרויסער רעוואלוציאן און די מאנארכישע קאנטר־רעוואלוציאנערע מלחמות געגעבען דאס ביישפיל פון פאלקס־איינהייט און העלדישקייט, וועל־כעם האט געהאט א באפרייענדע ווירקונג אויף דער גאנצער וועלט. דאס אייר־ניגע און אומצוטרייבארע פראנקרייך, וועלכעם איז אויפגעוואקסען און אויפ־געהאלטען געוואָרען אין רעוואלוציאנערען שטורם־קאמף, האט דאמאלס נע־ברַאכט דער גאנצער מענשהייט די נביאישע בשורה פון זשאן זשאק רוסא,

העסטער סטריט און וואל סטריט *)

(נעדאנקען אין דער הויך)

אלזא, מיר האבען אלץ פארגעסען און גארנישט געלערנט. מיט בלוט איז פארגאסען די אידישע גאס, און אין פייער און שטורם איז אויפגעטראַטען די אידישע פראגע און שרייט נאך איר לייזונג. אבער אויף דער אידישער גאס האט זיך חלילה גארנישט געענדערט. דיזעלביגע חקירות, דיזעלביגע פניות, דערזעלביגער הפקר, דיזעלביגע געפילען, דיזעלביגע אמ־ביציעס. יעדערער איז זיך געבליבען אויף זיין אלטער פאזיציע, אין זיין אלטער פארגלוווערטער גרימאסע און דער אלטער צינישער געלעכטער'ל שפילט זיך ווייטער חנ'עוודיג אויף די ליפען. אזוי ווי מען וואלט זיך נאך נעריצט, אנו, פרובט אונז אקארשט איבערמאכען, ארויסשלעפען פון אונזער בלאטע? איי, זיינען מיר דאס אן עם חכם ונבון. איין בהמה שעכט מען און די אנדערע בהמה קייעט זיך היי.

באזונדערס האבען זיך אויפגעהאלטען אין זייער גאנצער גרויסקייט און העלדישקייט דער יאהודי פון וואל־סטריט און אונזער אלטער באקאנטער משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס. דאס איז אן אלטע צווילינג־פאר, מיט דעמזעלביגען נאז, מיט דעמ־זעלביגען קרומען רוקען, מיט דעם נאך קרימערען שכל, מיט דעמזעלביגען חלק, אין וועלכען עם טאלאבענדעט זיך א נשמה. געווייגלעך בלאזען זיי זיך אביסעל פון לייטען וועגען איינער אויף דעם אנדערען, אבער באמת זיינען זיי איין גוף, איין נשמה, איין ווילען, איין געפיל, איין לעבען, איין קלאם און איין נאציע. נאר א מזל האבען זיי געהאט נעבאך א פארשידע־נעם. און אז עס איז געקומען אן עת צרה אויף אידען, געהען זיי שליסען צווישען זיך אן אפענעם בונד, ניט אזוי, פארשטעהט זיך, ווי אויפהויבען דאס גענאלענע אידישע פאלק, נאר כדי ניט צו דערלאזען אז דאס געפאלענע אידישע פאלק זאל זיך אויפהויבען. משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט און דער יאהודי פון וואל סטריט זיינען פראקטיש, האבען פיינט אידעלען,

---

*) דער דאזיגער פעליעטאן איז ערשינען אין דער צייט פון די ויכוחים אין אידישען ארבייטער לאגער ארום דער פראגע צי זאלען די אידישע ארבייטער זיך באטייליגען אין דעם אידישען קאנגרעס. די דאזיגע פאלעמישע שריפט איז אין דעם סאטירישען טאן, וועלכער איז געווען כאראקטעריסטיש פון דר. סירקינ'ס צאלרייכע פעליעטאנען געצייבענט מיט די פסעוודאנימען "אני הגבר" און "אידם".

באגער קאן זיין ניט די דערהויבונג פון דעם פאָלק, נאָר דער ענאָאיזם פון א קלאס, וועלכער פארשטעלט זיך אלס פאָלק און פאטערלאנד. געגען דיזען טעות און פארברעכען פון דער געשיכטע האָט דער נביא פון דעם קלאסען־קאמף, קאַרל מארקס, געווארנט מיט דעם אויסרוף: דער פראָלעטאריאט האָט ניט קיין פאטערלאנד! נאָר יענע פאָלקס־איינהייט איז די אמת'ע פאָלקס־איינהייט, אין וועלכער דאָס פאָלק גיסט זיך צונויף אין זיין היס־טאָרישען רצון, אין זיין קולטור־אידעע, אין זיין מאָראלישען באוואוסטזיין מיט די אידעען, געפילען און האָפנונגען, וועלכע ראנגלען זיך און זוכען זייער סאָציאלען אויסגוס אין די טיפענישען פון די דערנידעריגטע און שוואר־באָלאדענע קלאסען.

אין אונזער אידישער פאָלקס־איינהייט דערהויבט זיך צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון גלות דאָס ארבייטענדע, פארוואָגלטע און פאראומער־טע אידישע פאָלק, דער אידישער המון. ער איז דאָס אידישע פאָלק, וואָס די ערד איז אים געוואָרען יעצט איינג און דער הימעל שוואר. ער זאָל זיך יעצט אויפהויבען פון זיין געפאלענקייט, זיך זעלבסט דערקענען, דעם צער מיט זיך זעלבסט דערפילען, און אָננעמען זיך די גבורה פון א פאָלק. און ארום אים און צוליב אים זאָל זיך אויפבויען די אידישע פאָלקס־איינהייט, און עס זאָל באשאפען ווערען דאָס ווילענדע און קעמפענדע אידישע פאָלק, און עס זאָל געפונען ווערען איר נייער היסטאָרישער וועג!

סטריט, און וואָס דאַרף וואָל סטריט זיין אָנגעשטויסען אויף העסטער סטריט? וואָלט טאקע דער אידישער קאפיטאל געלעבט פון דער אידישער ארבייט, און עס וואָלטען געווען, למשל, אידישע מיינס מיט אידישע מיינערס, אידישע אייזענבאנען מיט אידישע אייזענבאן־ארבייטער, אידישע מעטאל־פאבריקען מיט אידישע מעטאל־ארבייטער. וואָלט צוויישען וואָל סטריט און העסטער סטריט געקענט ארויסקומען א שטיקעל סכסוך, און אמאל וואָלטען אין אוא סכסוך געבליצט שווערדען און געפלויגען קוילען, און העסטער סטריט וואָלט נעקריצט מיט די ציין, און ביי וואָל סטריט וואָלטען זיך אָנגעלאפען די אויגען מיט בלוט. צוויישען אידישען קאפיטאל און אידישער ארבייט וואָלט טאקע געווען א שטאַרקער פאריבעל, און דער פאריבעל וואָלט געשריען גוואַלד ביז אין הימל אריין, און די ערד וואָלט געבראַנט און חרוב נעוואָרען...

דער אידישער קאפיטאל שטאַמט אָבער נישט חלילה פון דער אידישער ארבייט. הידים ידי עשו, טויטשט טביה דער מילכיגער, עשו'קעס הענט זיינען געבענטשטע, זיי באשאפען גוי'שען קאפיטאל און באשאפען אויך אידישען קאפיטאל. דער אידישער קאפיטאל נעמט זיך פון אמעריקאנער פראצע, פון ענגלישער, דייטשער, פראנצויזישער, רוסישער, טערקישער, אזיאטישער, אפריקאנישער, אויסטראלישער ארבייט, קראַמיע יעוועיוו, העסטער סטריט האָט אין דעם קיין חלק ניט. קנעטען ליים און ברענען ציגל איז אפילו פארצייטען אין מצרים ניט געווען קיין אידישע ביזנעס, און בשעת פרעה האָט געוואָלט אידען פראַלעטאריזירען, האָבען זיי אים אָבגענעטפערט מיט צען מכות, האָבען אָנגעלייגן גאַלדענע און זילבערנע חפצים, און זיינען ניט געבליבען בחצי הלילה.

וואָס אידישע קעפ פארמאַגען יא, איז מאכען א פירוש אויפ'ן קאפיטאל, אויף דעם זיינען אידען געבאַרענע בריות. אידען מאכען די חקירה אויפ'ן קאפיטאל, באווייזען וואָס איז אזוינס ווערט, מער ווערט, ארבייט, ציגל, רענט, ווי עס קאָבט זיך און רודערט זיך דער קאפיטאליסטישער יאריד, ביז ער וועט אריינפאַרען מיט גרויס הארמידער אין דער סאָציאַליסטישער רעוואָלוציע. דאָס איז אָבער געראַטען געוואָרען מכח אייגלע אידען, מכח אידען־פילאָזאָפען, אידען־רעוואָלוציאָנערען, און בכלל איז דאָס אביסל פון אן אנדער סדרה.

הקצור, מיום שחרב בית המקדש, און דער אויבערשטער האָט אוועק־נעגעבען די פרנסה דעם גוי, לעבט זיך דער אידישער וואָל־סטריט־קאפיטאל פון דער גוי'שער ארבייט. פון העסטער סטריט, להברי, האָט ער נאָך ניט קאַלעקטעט קיין סענט. און כל זמן העסטער סטריט טשעפעט ניט אונזערע ברידער פון וואָל סטריט, זיצט זיך די אידישע וואָל סטריט נאָך אביסל בשלום ושלוה פון גוי'שען קלאַסען־קאמף און סתם קנאה־שנאה.

זוכענישען, קאָפּדרייענישען. דאָרט איז גוט, וואו מען מאכט א דאָלאר, זיי דרייען נעבאך על פּי אונס די אידישע קאטערינקע, האָבען האָלט אידישע פיש, און האָבען מורא פאר גוי'אישע באָמס. אָבער דער באגער פון זייער נשמה איז ווי פּטור צו ווערען פון דער אידישער טאָרבע און ניט חלילה אויפצוהויבען זיך און אויסגלייבען דעם רוקען.

און אָט געהט דער עם־הארץ פון העסטער סטריט צו שליסען א בונד מיט דעם יאהודי פון וואָל סטריט. ביידע קלייבען זיך צו א קאָנפערענץ וועגען דער אידישער לאָגע. פאָרט א שטיקעל רחמנות אויף אייגען בלוט, און ניט אזוי דער צער אויף אידען, נאָר דער שרעק, טאָמער חלילה וועלען זיך אידען אָננעמען צופיל העזה און מוט און זיך אויפהויבען פון זייער שטויב. די קאָנפערענץ וועט עס אביסעל באוואָרענען. א ביין וועלען מיר זיי צואוואָרפען, אָבער דאָס הינטישע לעבען זאָל חלילה ניט אויפהערען.

די פרידענס־פארהאנדלונגען ווערען געפירט דערווייל נאָך אביסעלע שעמעווריג, באהאלטענערהייט, פאָרט עפעס, ווי יענער זאָגט, קאפיטאל און ארבייט, אָבער די פרידענס־קאשע קאָכט זיך שוין אין דעם טאָפּ פון די פּאָליטישענס, און באלד וועט מען זי דערלאנגען אויף די טישען און מזכה זיין מיט איר כלל־ישראל. דער פּראָלעטאריישער פּאַרזאָרגער פון העסטער סטריט און דער אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע פון וואָל סטריט וועלען זיך ווי ברידער פאלען איינער דעם אנדערען אין די אָרעמס, און באלד וועט דער זיסער אָפּ־קלאנג פון זייער קוש זיך דערהערען אין די חצרות מלכים, אין די הויכע פענסטער, און עס וועט קומען די ישועה אויף אידען, „ראוונאָפראוויי" אין דער גאנצער וועלט. פאָרט זיך אידלאך און האנדלט און וואנדלט אומע־טום און לעבט זיך אייך בשלום ושלוה מיט'ן גוי, און ניט אזוי מ י ט ' ן גוי, ווי פ ו ן גוי, איי גוט!

דער שלום צווישען אונזער העסטער סט. און די יאהודים פון אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, אָט דער ישקני פון העסטער סטריט און וואָל סטריט, נעמט זיך פון א גאנצער שטיקעל סאציאָלאָגיע. אתה מאסתנו, דער גרויזאָ־מער גאָט פון דער געשיכטע האָט געשטראָפט דאָס פאָלק ישראל מיט דער העכסטער שטראָף. עס קען אפילו ניט פירען קיין קלאָסען־קאמף צווישען זיך, וואָרום עס איז אייגענטליך זיך ניט מפרנס איין קלאָס אידען פון אן אנדער קלאָס אידען, נאָר פארשידענע קלאסען אידען פון דעם א י י ן קלאָס גוי. און עס שטעהען נישט אין קאמף די אידישע העסטער סטריט מיט דער אידישער וואָל סטריט, נאָר זיי זיינען אויסגעבונדען און אויסגע־קניפּעלט צווישען זיך מיט טויזענד פערדים, און דעם פּלאָנטער דארף מען זוכען אין דער גרויסער פייגדליכער גוי'שער וועלט.

וואָס, באמת, דארף העסטער סטריט זיין אָנגעשטויסען אויף וואָל

ארום אין דער אידישער וואל סטריט און הויבט אן צו מורמלען. ער נעמט אמאל גאר די אידישע מיליאנערען ביי באָרד און פאות, און טוט א פרעג: דושענטעלמען! זאגען זאגט איר, דאם איר זייט א פארפאלגטע אומה, און א טאג לעבט איר ווי א הערשענדער קלאם? דאמאלט מאכט וואל סטריט א קבצנישע צורה און ווייזט אויף העסטער סטריט: „זעהט, גוים, וויפיל אָרימע לייט מיר פארמאָגען נעביך!" היינט כמה מעלות טובות, וואם פאר א גוטע און שיינע מעלות מיר באזיצען, וואם פאר אן אָרט מיר פארנעמען אין דער פראָדוקציע! וועו ניט אונזער העסטער סטריט, וואלט דאך גאנץ אמעריקא במחילה ארומגעגאנגען אהן תחתונים. היינט ספענסער און דארווין זיינען מיר דאך קלאָר אויף אויסווייניג. גוואלד, פאָגראָם, הומאניטעט, מענשען־רעכט, אמעריקאנער קאָנסטיטושאן. און גוים לאזען זיך א ווייע אָפשפרעכען עין־הרע, דרעהען נאָר מיט די פלייצעם און קוקען פארגאפט און באָרוואונדערט, וואם באדייט בכלל דאם מין רעטענעש אין דער וועלט?

אז העסטער סטריט דרעהט די קאטערינקע און העלפט אוים וואל סטריט פון פארלעגענהייט, לאזט זיך וואל סטריט געווויניליך קאסטען א פאָר סענט. לחם אביונים, הכנסת כלה, גמילת חסד, האספיטאלס, תלמוד־תורה'ס, כל המינים עדיוקיישאן פון העסטער סטריט לאזען זיך אוים צו וואל סטריט. א חוץ וואם עס איז אייגען בלוט, נויטיגט זיך טאקע וואל סטריט אין אידישע קבצנים. כן ירבו, וואם מער קבצנים עם זיינען פאראן אין העסטער סטריט, אלין זיכערער איז וואל סטריט. היינט איז זיך וואל סטריט אביסעל „ביזי" אידעאליסטיש אין העסטער סטריט.

על כל צרה שלא תבא, וואם פאר א צרה עס זאל ניט פאסירען אין העסטער סטריט, רינגט מען אב גלייך דעם טעלעפאן אין וואל סטריט. טרעפט זיך א סטרייק, איז וואל סטריט דער ארביטרייטאר און שלום מאכער. טרייבט מען די פושקארט־פעדלערס, לויפט מען אין וואל סטריט, זיי זאלען געבען דעם פאלים קאמישאנער א גלעט אין פלייצע. זאגט מען א בייז וואָרט אויף כלל ישראל, האט מען גלייך א צד אין וואל סטריט. הכלל העסטער סטריט און וואל סטריט לעבען זיך פון שטענדיג אן אין שלום און נחת איינע מיט דער אנדערער, וואָרום אז עס איז ניטא חלילה פאר וואם זיך צו דערלאנגען פעטש, זאגט מען זיך גוט־שבת.

אמת, א שטיקעל פאריבעל איז יא פאראן אין העסטער סטריט אויף וואל סטריט; און דאם איז מכח אידישקייט. רבנים, חזנים, כלי קדש, פרומע אידען, זיינען אביסעל אנגעשטויסען אויף די אידישע מיליאנערען פון וואל סטריט. צדקה גיבען זיי טאקע, פאר אידען נעמען זיי זיך אן טאקע, אבער פארשייט איז מען שוין צופיל. ניטא קיין בשר כשר, מקוה כשרה, קיין תלמוד תורה, מען דאוועט רעפארם אהן היטלען, א פארדרוס! פאר וואם

פון אידען וואָלט מען טאקע ניט געקענט אויסהאלטען, אָבער ביז וואנען א גוי וועט א דרעה טאָן מיט'ן קאָפּ, און וועט זיך כאפען אז דאָס איז אי קאפיטאל, אי גאָר אידישער קאפיטאל, ביז וואנען דער גוי וועט בודק זיין דעם קאפיטאל נאָך זיין נאציאָנאלען קאָליר, קען מען זיך שטיל'ערהייט אקומילירען, און אקומילירען, און אקומילירען, אבי העסטער סטריט זאָל ניט אויסזאָגען פון חדר.

העסטער סטריט האָט זיך אָבער אייגענטליך קיינמאָל ניט אָנגעקערט אָן וואָל סטריט, וואָרום זי האָט אירע אייגענע צרות. העסטער סטריט האָט אויך קאפיטאל און ארבייט, בורזשואזיע און פּראָלעטאריאט. קלאסען־קנאה און קלאסען־שנאה און קלאסען־קאמף. יא, דאָ טאקע איז דאָס קלאסישע לאנד פון קלאסען־קאמף. אין העסטער סטריט זיינען קאפיטאל און ארבייט ניט נאָר גלייכע מיוחסים, נאָר לייבליכע בריידער. דערפאר איז טאקע די שנאה אזוי שארף. פּאָרוואָס זאָל טאקע משה, דער אמאָליגער אפּרייטאר, זיין איצטער א מאנופּעקטשורער און האָבען געלד און גאוה און יונגאטשע־סטווע און טראָגען צירונג, און טרינקען בלוט, און די לאנדסלייט זאָלען האָבען צרות און שווארץ יאָרען און קלאסען־באוואוסטזיין? אין העסטער סטריט איז דערפאר דער קריגס־נעשריי: — אָדער איך ווער אליין א מאנו־פעקטשורער, קויף א סאָדא־סטענד, ווער א קאָסטומער־פּעדלער, אָדער איך בריינג אראָב די סאָציאָל'ע רעוואָלוציע. גוואָלד, מיין מערווערט, מיין רענט, מיין פּראָפּיט, מיין צינז, מיין פּארדונקעלטער פּראָלעטארישער באוואוסטזיין, שרייט משה דער איצטיגער אפּרייטאר.

אויף דיין קאָרל מאַרקס'ן געהאָרוועט, נעכט ניט געשלאָפען, הערינג געגעסען, א פּלעי ניט געזעהן — שרייט אָב צוריק משה דער מאנופּעקטשו־רער. האוחז ביך! ווער עס האָט זיך ארויפגעארבייט, פּאר דעם איז שוין היינט געקומען דער סאָציאָליזם אויף דער וועלט!

אָבער ער איז אומרואיג, רעוואָלוציאָנער, שטורמדיג, דער אפּרייטאָר פון העסטער סטריט, עבד כי ימלוך, א איד וויל ביי דעם אַנדערען איד ניט זיין אין גלות.

פּאַרקערט איז צווישען העסטער סטריט און וואָל סטריט פון שטענדיג אָן געווען א שטילע, באהאלטענע, כמעט ווי אידילישע פריינטשאפט. וואָרום אז וואָל סטריט ציט ניט קיין חיונה פון העסטער סטריט, איז ניטאָ קיין גרונט אייגער אויף דעם אַנדערען פּאריבעל צו האָבען. אז סאָציאָל איז מען חלילה ניט צוריסען, און נאציאָנאל איז מען נאָך שטיקלאָך מחותנים, איז ניטא טאקע פּאר וואָס קלאסען־קעמפּעווען. פּאַרקערט, העסטער סטריט און וואָל סטריט האָבען זיך שטענדיג גאָר אביסעל אויסגעהאלפען.

דער גוי, דער עם הדומה לחמור, כאפט זיך דאָך אמאָל אויף, זעהט זיך

זיך זיי אויסגעדוכט, דאָס זיי פּאַרטרעטען צוויי פֿרינציפּען אין דער וועלט, ארבייט און קאַפּיטאל, די נייע וועלט און די אלטע וועלט, סאָציאליזם און רעאקציע. אָבער דאָס איז געווען נאָך אין די ערשטע יאָרען. וועגן משה איז נאָך ניט געווען משה, נאָר איז געווען א גרינער, אקארשט אריבערגעקומען, און איז נאָך געשטאַנען אונטער דער השפּעה פון סאָציאליזם. אויך איז דער יאהודי פון וואל סטריט געווען אמאל נאָך אביסל תם'ווואטע. האָט געמיינט, דאָס מען געהט שוין טאקי אָפּנעמען זיין פֿראָפּערטי און צוטיילען צווישען די שנאָרערס. דאמאָלט האָט ער געציטערט פאר'ן סאָציאליזם, און בפֿרט נאָך פאר'ן אידישען סאָציאליזם, וועלכער איז דאָך א גרויסער חלוֹ־השם און רופט שטענדיג ארויס די סכנה: מה יאמרו הגוים?

אין לויף פון דער צייט האָט אָבער דער יאהודי פון וואל סטריט אויפגעהערט צו זיין תם'ווואטע, און דער גרינער סאָציאליסט איז געווארען נאָר אנאנדער מין בריה, משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט. און אָט האָבען זיך דער יאהודי און דער עס־האַרץ אָנגעהויבען בעסער געגענזייטיג צו דערקענען, האָבען געגומען געבען אייניער דעם אנדערען די האַנט און שליסען צווישען זיך א בונד. דער יאהודי און משה ראדיקאלעכץ האָבען דערפילט, דאָס סאָציאליזם טיילט זיי אפשר פאנאנדער, אָבער אידישקייט בינדט זיי ביידע צונויף. אין דער אידישער פראגע האָבען זיי זיך דערקענט פאר אמת'ע בונדעסגענאָסען און מחותנים. זיי האָבען אין זיך ענטדעקט דעמוֹאלביגען גוף און דיזעלביגע נשמה, דערפילט דיזעלביגע פחדנות, דיזעלביגע אידישע געפאלענקייט, דעם גליכען מה־יפית־אינסטינקט און דעם גלייכען גלות־געפיל. איי וואָס איינער האָט מיליאָנען, און דער אנדערער האָט צרות, דאָס איז שוין א גאָט־זאָך, א מזל, און אלע אידען פארהאָפּען געווויינליך צו איין טאַטען אין הימעל.

די צוויי נייע מחותנים, משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט און דער יאהודי פון וואל סטריט האָבען ביידע אָנגעהויבען ארומטרימען און רעפּאָרמירען אידישקייט אויף דעם גליכען אופן. פון אידישען נאציאָנאליזם זיינען זיי ביידע געבליבען נאָר ביי די פּסח'דיגע קניידלאך און די פרייליך לוסטיגע פילאָזאָפּיע וועגען אָט דיזע קניידלאך. פון דער אידישער אמונה איז ביי ביידע געבליבען דער ספּקות אין יעזוס קריסטוס, דעם רבונו של עולם. דער גוטער יאָר וויים, צי עס איז פּאראן א גאָט אויף דער וועלט, צי ניט, אָבער שמע־ישראל לייגט זיך שוין עפּעס מער אויפ'ן שכל, איידער די דריי־אייניגקייט. מען קאָן אָבער ניט זאָגען, דאָס זיי האָבען אינגאַנצען אראָב־געוואָרפען פון זיך אידישקייט, זיי האָבען מער נישט די אידישקייט ארומגעטרימט, געמאכט אביסל ביליגער, גרינגער, לייכטער, פריילעכער, זי זאָל ניט דריקען וויי א בארג אויף דעם שוואכען מענשען. יום כפור צו כל נדרי דרעהען

זאָל טאקע ניט זיין תורה און גרולה און עשירות במקום אחד, צונויפגע־
בונדען און צונויפגעקניפט אין איין שמעקענדיגען אידישען בוקעט? היינט
בכלל פילט זיך שטענדיג עפעס אויף העסטער סטריט, אז מיט וואָל סטריט
איז עפעס ניט גאָר כשורה'דיג, עס איז, ווי פאָניע זאָגט, פעראָט דא ניע טאָט.
ווי עס קומט צום פינטעלע איד, צו דעם שרש פון דער נשמה, ציט העסטער
סטריט אין איין זייט און וואָל סטריט אין אנאנדער זייט. אָבער קיין
מחלוקות איז דערפון חלילה קיינמאָל ניט ארויסגעקומען. וואָרום רבי מכבד
עשירים, די שול איז זיך נעבאַך אן עניו, און ווער וועט זיך דאָס ארויס־
שטעלען אנטגעגען די גרויסע באנקירען?

צְבער דער אמת'ער צד, וועלכען וואָל סטריט האָט פון שטענדיג אָן
אין העסטער סטריט, איז משה ראדיקאַלעכץ, דער עם־הארץ פון דער אידי־
שער גאס. וואָרום משה און וואָל סטריט זיינען געקנאָטען פון איין גייסטיגען
טויג, האָבען דעמזעלבען לעבענס־געפיל און לעבענס־ווילען, וועָרגען זיך
ביידע מיט דער אלטער אידישקייט, קענען ביידע דיזע אידישקייט ניט
אויסשפייען און ניט ארַאָבשלינגען, האָבען אפשר א פארשידענעם פאָקעט־
בוך, אָבער דיזעלביגע נשמה קלאָפט אין זייערע הערצער. און אז עס איז
געקומען אן עת צרה אויף אידן, און נייע ווינטען האָבען אָנגעהויבען
בלאָזען אין העסטער סטריט, און עס האָט אָנגעהויבען דערוואָכען א נייער
לעבענס־באגער, זיינען ביידע דערשראָקען געוואָרען, משה פון העסטער
סטריט און דער מילאָנטשיק פון וואָל סטריט. פון א שטילער פריינדשאפט
געהען זיי באלד איבער צו אן אָפענעם בונד געגען דאָס זיך אויפהויבענדע
נייע אידישע פאלק.

.2

אין מזל לישראל, ישראל האָט ניט קיין מזל, זאָגט די גמרא. אָבער
אינו דומה, עס איז ניט גלייך, ישראל צו ישראל, ישראל פון העסטער סטריט
האָט טאקי ניט קיין מזל און איז אויף צרות. אָבער ישראל פון וואָל סטריט
האָט שוין יא מזל, און האָט מער מזל אויידער מעשים טובים.

אָבער גאָר א גבירישען מזל האָט געהאט דער יאהודי פון וואָל סטריט,
וועָן עם האָט זיך אויפגעהויבען אין העסטער סטריט משה ראדיקאַלעכץ, דער
עם הארץ פון דער אידישער גאס, א טרייער ברודער ענאָסע איז געקומען
גאָר פון דעם סאמע פראָלעטאריאט. דער בונד צווישען די נייע מחותנים
האָט זיך ענטוויקעלט און געשטארקט גאָר פאמעלאך, אין לויף פון יאָרען,
וועָן די אמת'ע ווירקליכקייט האָט זיך ארויסגעשיילט פון איר אידעאָלאָגי־
שען שאָלעכץ. לכתחילה האָבען זיי זיך נאָך געבאָלוען אביסעל, משה ראדי־
קאָלעכץ פון העסטער־סטריט און דער יאהודי פון וואָל־סטריט. עס האָט

הייט, וואס אין איר וועט זיך דאס אידישע פאלק אויפלייזען און אסימילירען, באגראבען ווערען און פארשווינדען.

געוויס האט אפילו אונזער עם־הארץ ניט געקענט אנדייטען, וואס דאס וועט זיין פאר א מין מענשהייט, וועלכע שפראך זי וועט רעדען, אן וועלכע געשיכטע זי וועט זיך אנשליסען, וועלכען קולטור־אינהאלט זי וועט ארויס־ברייגען און אין וועלכען קולטור־מאנטעל זי וועט זיך קליידען, הכלל וואס דאס וועט זיין פאר א מין פארזעהעניש פון דער נאטור אט דיזע איינפארמיגע, איינשפראכיגע, איינקולטוריגע, מאנאטאנע, לאנגוויליגע מענשהייט. פון איר קולטור און איר צוקונפט האט אייגענטליך געבלאזען קאלט און גלייכגילטיג משה ראדיקאלעכץ. דער עיקר איז געווען פאר אים ניט דער לעתיד לבוא פון דער מענשהייט אדער פון אידישען פאלק, נאר זיין אייגענע עולם הזה, זיין רואיגקייט, באקוועמליכקייט און אויפקלערעכץ אין דער איצטיגער וועלט, וואס איז די בעסטע פון אלע וועלטן. אהן דער טארבע מיט די אידישע צרות און יסורים, אהן דער גייסטיגער אידישקייט, אהן דער פראנטוארטליכ־קייט פאר דער אידישער געשיכטע, לעבט זיך אין דער היינטיגער פראקטישער וועלט רואיגער, שטיליער און באקוועמער.

איי, אידישע צרות, פאגראמען, בזיונות, דער אידישער גלות־וואגען מיט זיינע פעק און פעקלאך, — האט משה ראדיקאלעכץ צוגעשפאנט דעם ליבעראליזם צום סאציאליזם, אזוי ווי דער יאהודי האט צוגעשפאנט דעם ליבעראליזם צום אידישען גלות־וואגען. זאל דער סאציאליזם שלעפען, זאל ער לייזען די אידישע פראגע, און ניט חלילה ריטייל, נאר ניט אנדערש ווי האלסייל, אין איין קלאפ מיט אלע אנדערע פראבלעמען. דער סאציאליזם האט זיך אפילו געקווייטנקעלט, פלעגט זיך אמאל נאר אויסריידען, טאמער א סברה אז די קריוודע, וועלכע די וועלט האט געגען אידען, און די טענה פון אידען צו דער וועלט, געהערט נאר ניט צו זיין וועדאמסטוא, און טאמער זאלען אידען אפשר טאקי אליין פרובירען א שלעפ טאן דעם וואגען. האט אבער משה ראדיקאלעכץ תמיד אויפגעהויבען דעם ויצעקו געהאלטען אין איין שרייען און פילדערען, דאס נאר בייזע צינגער און שונאים האבען אויסגע־קלערט, דאס ער לעבט נאך. דער וואגען מיט די צרות איז נאך אפשר פאראן, נאר דער בעל־בית איז שוין נעלם געווארען, פארפאלען געווארען, ניטא שוין אויף דער וויסער וועלט. היינט גלויבט ער שוין ניט אין נאציאן, אין גאט, אין טאטע־מאמע, אין קולטור, אין גייסט, אין צוקונפט. און דער אינטערנאציאנאלער סאציאליזם, וואס איז געווען לא־עליכם אינטערנאציא־נאל צו נאציאנען־קבצנים, און נאציאנאל צו נאציאנען־גבירים, האט זיך גע־לאזט דינען און האט גערולט, דאס עם איז ניטא משה ראדיקאלעכץ, בטל

זיך ביידע ארום שול, א ברית פראוועט מען, ווי דער זיידע אברהם אבינו האָט פארזאָגט, א חתונה מיט חופה וקדושין כדת משה וישראל, און נאָך הונדערט און צוואנציג יאָר קומט מען אָן צו די אידישע חברה קדישא. די תרי"ג מצות האָבען זיי טאקע ביידע מבטל געווען, אָבער די אידישקייט איז דאָך פארבליבען, מער ניט אין א טשיפּ עדישאן, אין א בילִיגער אויסגאבע.

פּאָלשטענדיג געאייניגט האָבען זיך אָבער ביידע מחותנים וועגען דער אידישער נאציאָן און דעם אידישען פראָבלעם. אידען זיינען ניט א נאציאָן, נאָר א היסטאָרישע אָנשיקעניש, א האָרב אויף דער וועלט, און וואָס כיטרער מען וועט באהאלטען דעם האָרב פון דער מענשהייט, אלץ בעסער וועט זיין ניט אזוי פאר דער מענשהייט, ווי פאר דעם האָרב זעלבסט. לאָמיר באַהאלטען, פארבאָרגען און פארלייקענען דאָס אידישע פּאָלק, וועלען מיר פּטור ווערען פון דער אידישער פראגע, פון די אידישע צרות, פון דער אידישער פארדרעהעניש. אידישקייט איז בכלל ניט קיין ביזנעס, ניט קיין כבוד, ניט מאָדערן אין דער וועלט.

אסימילאציע איז פראָקטישער, געשעפּטסמעסיגער, שענער, מער אפּטו־דייט, מען קען זיך מיט איר מער ארויפארבייטען, און האָבען ווייניגער ענמת־נפש און הארץ־ווייטאג. דער יאהודי און משה ראדיקאלעכץ זיינען דערפאר ביידע געוואָרען אסימילאטאָרען, קאָסמאָפּאָליטען, וועלט־בירגער.

דער יאהודי האָט ארגומענטירט מיט ליבעראליזם, מיט הומאניטעט, מיט פעלקער־פארבריידערונג. פאר לייטען וועגען פלעגט ער אפילו פּאטריאָטעווען, פלעגט ער זינגען הללויה צו דעם פלעג, פלעגט זיך לאָזען קאָסטען געלט פאר די קאָנטרי, פלעגט זוכען צו אמעריקאניזירען די אריבערגעקומענע גרינע בריידער, — אָבער דאָס האָט ער נעמאכט אן אָנשטעל צוליב ביזנעס־וועגען. אין דעם שרש פון זיין נשמה איז דער יאהודי פון וואָל סטריט א וועלט־בירגער, א אינטערנאציאָנאל, דאָרטען איז גוט, וואו מען פארדינט, און דאָרטען איז דעם אידען'ס פאטערלאנד, וואו מען מאכט א פּאָר סענט און אין דיזען קאָסמאָפּאָליטיזם און וואָל־סטריט־אינטערנאציאָנאליזם האָט דער יאהודי פארלייקענט, באגראָבען און פארשאָטען זיין אידיש פּאָלק.

משה ראדיקאלעכץ האָט ארגומענטירט מיט סאָציאליזם. ער זאָל קענען, מאכט ער זיך פאר א רום, א פּאָליאק,, א דייטש, א פראנצויז, אן אייריש־שער, אן אמעריקאנער, אָבער וועדליג נאָך די אומשטענדען איז ער א מענש, — משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, — דער ערשטער מענש אין דער מענשהייט. דער סאָציאליזם וועט אָבשאפען די גרענעצען, וועט מאכען פארשווינדען פעלקער און נאציאָנען, און עס וועט ענטשטעהן א מין מענש־

צווישען גוי'שען קאפיטאליזם און אידישען קאפיטאליזם. סאציאליזם איז אן אוהב ישראל, קלאפט דעם אנטיסעמיטיזם און דער רעאקציע איבער'ן קאפ, כאטש ניט אזוי פון אהבת מרדכי, ווי פון שנאת המן. פארטשעפעט דער אנטיסעמיטיזם א אידען, נעמט זיך אן דער סאציאליזם, און טענה'ט דאס דער גוי איז חלילה ניט בעסער. איי, וואס דער סאציאליזם וויל באראבעווען די קאפיטאליסטען, אבנעמען דאס גלאט און אבגעבען צו די קבצנים, וועט דאס חלילה ניט זיין במהרה בימינו. דער יאהודי האט אנגעהויבען דערפאר שטילינקערהייט זיך פרעהען מיט'ן סאציאליזם און גאר קנייפען די סאציאלע רעוואלוציע אין אירע רויטע באקען. ער האט אנגעהויבען שיינקען זיין וואל־שטימע דעם סאציאליזם, און כמה וכמה סאציאליסטען האבען ארויסגע־מארשירט אין די אירע אפאישע פארלאמענטען מיט אידישע באנקירען אלס אונטערפירער. יצחקו הנערים! זאלען זיי זיך שפילען, די סאציאליסטען אין צוטויגענש, זאלען זיי זיך מאכען סטרייקס, בונטעווען, באמבעם ווער־פען, זיין סינדיקאליסטען, אינדוסטריאליסטען, אנארכיסטען, אבי זיי שלאג־נען המן הרשע מיט דער קאלאקאטקע און בלאזען זיך אין טרומייטער פון אלגעמיינער פרייהייט און גלייכהייט.

בשעת אבער דער יאהודי האט דערזען משה ראזיקאלעצ צווישען די סאציאליסטען, ווי ער פארנעמט דארט א שטיקעל פלאץ אין מזרח, און איז זיך שטיל און גלאט ווי א קעצעלע בנוגע צו אידען, ווי ער שפילט זיך אין א רואה ואינו נראה, אין שאפקא־נעווידימקא, וואס ער זאל אלעמען זעהן און קיינער זאל אים ניט זעהן, ווי ער פארשטעלט זיך פאר א פאניע, פאר א פאליאק, פאר א לעט, פאר א דייטש, פאר א פראנצויז, פאר יעדע אומה ולשון, און גאר פאר א סתם מענש, האט ביי אים די הארץ אנגעהויבען צו ציטערן פון פרייד און שמחה. גאר אומגעריכטערהייט באקומען א מחותן אין אינטערנאציאנאל. אויף א גוי וואלט מען זיך פארט ניט געקענט גאנץ פארלאזען, טאקע רעליגיאנס־פרייהייט, אלגעמיינע מענשען־רעכט, צו דעמ־זעלביגען שווארץ יאר גוי'שען קאפיטאליזם, אבער ביי א גוי קענען זיך דאך פאנאנדערקאכען די געבליטען, און ער קען אין א שיינעם פרימארגען עפענען די אויגען און א פרעג טאן א קשיא. אז מע האט אבער דארטען משה ראדי־קאלעכי, א איד ניט קיין העזה'ניק־חלילה, וועלכער באהאלט די אידישקייט אונטער דער מענשליכקייט, שוויגט צו און שמייכעלט אונטער, אז א גוי גיט אים א טראט מיט'ן פוס פארשטעלט זיך גאר פאר ניטא, פאר פאר־שוואנדען, פאר אויפגעלייזט, — איז טאקע געקומען אן אמת'ער צד אין אינטערנאציאנאל פאר די אידישע וואל סטריט.

וואלט אין העסטער סטריט אויפגעטרעטען דער אידישער רעוואלוציא־נער, מיט דעם טיפען שמערץ פאר דער געפאלענקייט פון דער גאס, מיט דעם

ומבוטל אין דער מענשהייט, אחוץ דעם ריח, וואָס איז פון אים געבליבען אין דער וועלט.

אז דער יאהודי פון וואָל סטריט האָט דערזעהן, וואָס משה ראדיקאַלעץ פון העסטער סטריט הויבט דאָ אָן צו פארפירען אין דער וועלט, האָט ער אָנגעהויבען אָבצושפילען דער מענשהייט א שפיצל, טאקע מעשה וועלט־סוחר און וועלט־גנב. פאר לייטען וועגען האָט ער געמאכט דעם אָנשטל, דאָס ער האָט גרויס עגמת־נפש פון משה ראדיקאַלעץ און האָט אים פאר־ענטפערט: פרעמדע אידען, גרינע בריות נעביך, האָבען קיין חלה ניט געגע־סען, קיין פרייהייט ניט געאָטעמט, זיינען זיי בונטאָווטשיקעס, סאָציאַליס־טען, רעוואָלוציאָנערען, אָבער אין הארצען האָט אים פארקערט די גאנצע מעשה געטאָן הנאה, און ער האָט זיך געביסען פֿשוט די הענט פון שמחה: ס'טייטש, גאָר א לייב־קרוב און אן אייגענעם צד באקומען אין אינטערנא־ציאָנאַל; ניט קיין געבעטענער, אליין געקומען!

מיט זיין סוחר'ישען שכל האָט דער אינטערנאציאָנאַלער יאהודי אָנגע־הויבען רעכענען און חשבון'ען, וועלכע סכנה איז פאר אים א גרעסערע, די סכנה פון סאציאַליזם, אָדער די סכנה פון אנטיסעמיטיזם, און ער האָט גלייך „אויסגעפיגורט", דאָס אנטיסעמיטיזם איז אן ערגערע זאך אין דער וועלט, איידער סאציאַליזם. וואַרום סאָציאַליזם ווי אָבנעמען דאָס געלד ביי די אייניקלאך אָדער די אור־אייניקלאך, און ווי אָבנעמען ביי אלעמען גלייך, אָהן אונטערשיד פון רעליגיאָן און נאציאָנאליטעט. היינט הערט מען דערווי דעם סאציאַליזם גלאָט אין טראָק, דאָס איז ניט מער ווי א חלום פון קבצנים, א אידעאל פון שנאָרער. היינט סאָציאַליזם וועלען גוים ניט דערלאָזען, סאָלדאָטען וועלען זיך אריינמישען, די רעגירונג וועט באשיצען. סאציאַליזם איז טאקע א סכנה, נאָר א ווייטע, א צרה, אָבער ניטאָ זיך שוין וואָס צו שרעקען חלילה. אנדערש איז אָבער מיט דעם אנטיסעמיטיזם. אנטיסעמי־טיזם איז שוין היינט א סכנה, און ניטאָ נעבאך ביי דעם איד קיינער ווער עס זאָל זיך אָננעמען פאר אים. וואַרום טוב שבגוים איז אין הארצען א שונא ישראל. ענטקעגען דעם סאָציאַליזם שטעהט דער יאהודי מיט כמה וכמה גוים, און ענטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם שטעהט דער איד אייגער אליין, ווי א בלודנע שפעלע אין וואַלד מיט וועלף און דער יאהודי האָט אויסגעפונען, דאָס פון די צווויי צרות, פון אנטיסעמיטיזם און סאָציאַליזם, איז אנטיסע־מיטיזם טאקע די גרעסטע צרה.

פאַרקערט, האָט גאָר דער יאהודי דערפילט, דאָס ער קען זיך גאָר שטיל־ענקערהייט און בגנבה אביסל צו'שרכנ'ען צום סאָציאַליזם. סאָציא־ליזם האָט בכלל אן איידעלע נאטור, שטעלט זיך איין פאר דעם פרינציפ פון רעליגיאָנס־פרייהייט, פון מענשליכער גערעכטיגקייט און איז ניט מקפיד

טישענסטוועוועט. א קלייניגקייט דער גאנצער מציאָנטעק פון דעם יאהודי איז געשטאנען אין קאָן.

ניט קיין קלענערע מהומה האָט דער לעבענס־רוף אָנגעמאכט ביי משה ראדיקאלעכץ אין העסטער סטריט. אמת קיין מציאָנטעק אין גלות האָט ער ניט געהאט צו פארלירען דורך א מלוכה אין ארץ ישראל, אָבער די נשמה האָט ער געדארפט אביסעל ארומוואשען, דעם גלות־קאפטאן אראָפוואַרפען, און דערהויבען זיך צו מענשלעכקייט. דערצו האָט אים געפעלט אָבער הארץ און שכל. פארטיפען דעם רעוואָלוציאָנערען געפיל מיט דעם אייביג־טראגי־שען אידישען מאָטיוו, איריננעמען אין דאָס אויפגעלעבטע און באפרייטע אידישע פאָלק דאָס בילד פון דער באנייטער וועלט, אויך דאָס איז חלילה ניט פאר אונזערע פראקטישע נשמות. שוואַרץ־יאָרען! איר ווילט א שווערע מאָרבע ארויפוואַרפען אויף אונז, דאָס „אייגען איך", און מיר האָבען דאָס „איך" שוין באגראָבען און פארשאָטען און קאָנען ברוך השם אליין די שפורען ניט געפינען. פון דער גרויסער פראקטישער וועלט פון לעבען א טאָג רופט איר אונז צוריק צו זיך זעלבסט, צו דעם אייגען פאָלק, צו דער אלטער פאר־אלטער אידישער נאָכשלעפעניש און היסטאָרישער אָנשיקעניש. און ער האָט אויפגעהויבען דעם קולאָק, געגעבען א גוטען זידעל און באוויזען אביסעל וואָס פאר א „אייגען זעלבסט" ער פארמאָגט.

משה ראדיקאלעכץ איז געוואָרען אין כעס, ניט ווייניגער ווי דער יאהודי פון וואָל סטריט. געוואלד, וואָס וועט מען דאָרטען עסען אין ציון? אין אמעריקא קאָכט מען יאייכעלאָך און מען עסט חלה; זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים, אין מצרים האָט מען טאקע פיש געגעסען, אידישע פיש. ד י וועלט וועלען מיר חלילה פארלירען, און י ע נ ע וועלט וועלען מיר ניט געווינען. און אפילו אז מען שלאָגט אונטער אביסעל אידען, איז מה רעש? היינט טאָמער זיינען אידען טאקע דאָס אויל אויף די רעדער פון רעוואָלוציע?

און וועראנדיג אין כעס, איז משה ראדיקאלעכץ געוואָרען א שטיקעל גראָבער יונג. פאר גוים האָט ער שטענדיג געהאט שטארקען דרך ארץ, דערפאר האָט ער די חוצפה ארויסגעבראכט ביי אידען, בפרט אָבער ביי די אידען, וועלכע ווילען זיין גאנצע הונדערט פראָצענט אידען. און ער האָט אָנגעהויבען צו שיטען קלעפ אויף דעם נייעם איד, אונטערגע'מסר'ט אין א י נ ט ע ר נ א צ י א נ א ל, אויסגעקלערט ווילדע שקרים, און זיך געפילט אויף דער אידישער גאס, ווי דעם פריץ'ס א בונדעסגענאָסע. איר זייט שפיאָנעס און ווילט נאָך אמאָל אין ארץ ישראל מקריב זיין קרבנות, און מיר וועלען אייך מסר'ן ביי די גוים, אזוי האָט זיך משה ראדיקאלעכץ געזונגען און געבאדונגט אין אלע העסטער סטריטס פון איין עק גלות ביז צו דעם אנדערען.

צער און צאָרן פאר דער נויט פון פּראָלעטאריאט און פּאָלק, און זיין שטים וואָלט געדונערט און געמאַנט גערעכטיגקייט פון דער וועלט — וואָלט די אידישע וואָלס סט. דערציטערט און דערשראָקען געוואָרן פאר העסטער סטריט. העסטער סטריט וואָלט צוגעדריקט דעם אידישען קאפּיטאָליזם צו דער וואַנט, וואָלט פון אים אראָבגעריסען זיינע אלוועלטליך־הומאַניש־אסימילאטאָרישע שמאטעס, מיט וועלכע ער באדעקט זיין שאַנדע און וואָל סטריט וואָלט גע־האט מורא און רעספּעקט פאר העסטער־סטריט, און העסטער סטריט וואָלט געפירט די אידישע נאציאָנאלע פּאָליטיק, וואָלט איינגעשפּאַנט וואָל סטריט גופא אין דעם אידישען גלות־וואָגען, און עס וואָלט זיך אָנגעהויבען די נא־ציאָנאלע רעוואָלוציע ביי אידען. אָבער אנשטאט דעם אידישען רעוואָלו־ציאָנער איז ארויסגעקראָכען אין העסטער סטריט משה ראדיקאלעכץ, דער עם־הארץ און דער שונד סאציאליסט. האָט זיך דער יאהודי גאָר דערפרעהט און באגריסט זיין ביליגע עדישאָן אויף העסטער סטריט, דעם גלות־אידל, וועלכער האָט נאָך ניט דערלאנגט סאציאל צו דעם גלות איד און אנשטאט די נאציאָנאלע רעוואָלוציע פון העסטער סטריט געגען וואָל סטריט, האָט זיך אָנגעהויבען די אסימילאטאָרישע פּראָסטיטוציע פון שיילאָק דעם יאהודי צוזאמען מיט משה ראדיקאלעכץ.

נאָר אָט האָט זיך אָנגעהויבען וועבען א חלום אויף העסטער סטריט. א הערליכער גאָלדענער חלום פון פרייהייט, קולטור, אייגען־זעלבסט לעבען, דער חלום שיבת־ציון, און דער חלום האָט אָנגעהויבען צו באקומען די גע־שטאלט פון א לעבעדיגען בילד, ער האָט אָנגעהויבען צו ווערען א באגער, א ווילען. א מהומה האָט געמאכט דער רוף צו לעבען ביי דעם יאהודי און א ווילען. א מהומה האָט געמאכט דער רוף צום לעבען ביי דעם יאהודי און אין אזא תענוג, אמת אביסעלע הכנעה'דיג און שפּל'דיג, אָבער אין גאָלד און זילבער און בריליאנטען, און מיט א מאָל זאָלען מיר גאָר געהן אין א אידען־שטאט. איין איד קען פון דעם אנדערען איד קיין נעלט ניט פאַרדינען, און ווי וועט מען הלילה לעבען אָהן דעם גוי! מיר ווילען פרנסה און איר רופט אונז גאָר צו גבורה! א שען פּנים וועלען מיר האָבען אין דער וועלט, וועז אין ציון וועט זיך זיין א אידישע מלוכה, מען וועט טייטלען מיט די פינגער אויף אונז: אָט געהען זיי די קרומע נעזער מיט די גראָבע בייטלען, פּאס־פאָרטען האָבען זיי פון ירושלים און געלט מאכען זיי אין גלות. און דער יאהודי האָט אָנגעהויבען צו פיירען און צו ברענען אויף ציון, האָט פּארזאָגט בלי־קדש, זיי זאָלען אָנהויבען א מלחמה, האָט אָנגעהויבען מאכען מניעות, געזידעלט, געשאָלטען, אונטערגעשיקט א מסירה'לע וואו מע דארף, פאר־ווארפען א בליוז וואָרט אין די הויכע פענסטער, פארכאפט די פאָלקסגעלדער, דאָס זיי זאָלען ניט געהן אין ארץ ישראל, געבלאָפט, געשווינדעלט, געפאָלי־

די ערלייזונג. און עס איז אנגעפאלען א מורא אויף דעם יאהודי פון וואל סטריט און א מאוסער קלינלעכער געפיל האט אנגעכאפט דעם גאנצען משה ראדיקאלעצע. און זיי קריכען און לעקען און שמעקען איינער ביי דעם אנדערן, און ביידע האבען באשלאסען, ניט צו דערלאזען די דערהויבונג און באפרייאונג פון פאלק. מיט זייער געלט, זייער העזה, זייער עם־האארצות, זייער שנאה און זייער ציניזם ווילען זיי צוברעכען דעם ערוואכענדען ווילען פון פאלק.

זיי וועלען זיך פאראיניגען צווישען זיך, דער יאהודי פון וואל סטריט און משה ראדיקאלעצע פון העסטער סטריט, צו א שטילער געשעפטסמעסיגער באראטונג, וואו עס זאל חלילה ניט קלינגען דער וויי־געשרייי פון אידישען פאלק, נאר וואו מען וועט ריידען ביזנעס, וואו און ביי וועמען און ביי וועלכען פריץ פארווארפען א שטיל וואָרט פאר אידישע ראוונאפראוויע. דער עיקר איז אבער, דאם ביידע אמת'ע מחותנים האבען באשלאסען ניט דערלאזען די ארגאניזירונג פון פאלק. און וען אלע קינדער פון אידישען פאלק וועלען זיך צונויפקומען צום ערשטען מאל נאך טויזענטער יארען פון צוזייאונג און נויט און זיי וועלען וויינען אויף זייער פאלקס חורבן און פון דעם צער וועט ארויסוואקסען א צארן, און פון דעם צארן א ווילען, וועט דרויסען ארומגעהן דער יאהודי פון וואל סטריט און משה ראדיקאלעצע פון העסטער סטריט. זיי וועלען ביידע צינוש ביכיקען, וועלען זיך קוקען פארליבט איינער דעם אנדערען אין די אויגען, און וועלען שטיל מתפלל זיין צו דעם טיוועל פון דער געשיכטע, ער זאל שיקען אויף אידען די קללה און ניט די ברכה. און צאפלען וועט זיך זייער אומגליקליכעם שקלאפישעם הארץ, זייער האלבע נשמה, טאמער פארט... טאמער וועלט דאך דער חלום א וואר...

פלעגט די פאר'מסר'טע, די פאריאגטע, די צושלאגענע און פארבלו־
טיגטע אידישע גאס זיך בעטען ביי משה ראדיקאלעכץ: געוואלד, משה,
וואס האסטו זיך אנגעזעצט אויף אידן, א רחמנות, אן אלטע, פארמאטערטע
אומה אין דער געשיכטע, דיין טאטע־מאמע, דיין אייגען פעקעלע. עס וויל
חלום'ען, עס ווילן האפען, לאז אב, לייג קיין שטיינער ניט אין וועג, געוואלד,
משה, האסט דען קיין נשמה ניט?.. פלעגט זיך משה ראדיקאלעכץ האלטען
ביי די זייטען פון געלעכטער און ענטפערען מיט שטאלץ: וואס נשמה, וועז
נשמה? בעסער זיך לאזען שמייסען פון צען גוים, אוידער קושען פון איין איד!

און דער יאהודי פון וואל סטריט האט אנגעקוואלען ממש פון משה
ראדיקאלעכץ אין העסטער סטריט. כל זמן משה ראדיקאלעכץ פירט די
גרענדע, איז ניטא חלילה, וואס מורא צו האבען פאר דער פראלעטארישער
העסטער סטריט. און עס איז געווארען א הארציגער בונד צווישען וואל
סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, א בונד צום קאמף געגען
די חלומות, די נייע האפנונגען, די ביינקשאפט, די אונרואיגקייט, דעם נייעם
רעוואלוציאנערען לעבענס־ווילן פון דער פארבלוטיגטער העסטער־סטריט.
איי, וואס זאל ווערען פון די פראקטישע צרות פון העסטער סטריט? דער
יאהודי פון וואל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט האבען
דאריף א גאנצען פראגראם פון טועכץ: עס זאל טאן פארשווינדען דער
אנטיסעמיטיזם פון דער וועלט מיט דעם כח פון אלמענשליכען פראגרעס.
די אומות העולם זאלען טאן געבען כל המינים רעכט און פראוועס איידען,
פראווא־זשיטעלסטווא און פראווא־טארגאוולי אויף גאנץ ראסיי, אויף סיביר,
אויף טורקעסטאן, אויף אלע גאסודארסטוועס. דערפון וועט ווערען אביסעל
גרויסער אין גלות, און אנב וועט מען ניט רייסען זיך אזוי אין דער פרייער
אמעריקא. זאלען טאקע אלע גוים פון דער גאנצער וועלט געבען פרנסה
איידען! און זאגט חלילה ניט, דאס אונז פארדריסט ניט די אידישע אבסטראי־
טעלסטווע, פאר ראוונא־פראוויע זיינען מיר שטענדיג געשטאנען, און אידי־
שע פאטריאטען זיינען מיר חלילה ניט ערגערע פאר לייטען:

וואס מיר זיינען, זיינען מיר,
אבער איידען זיינען מיר,
וואס מיר ווילען, ווילען מיר,
אבער פראוועס ווילען מיר...

אבער אט האט די נויט אויף העסטער סטריט דערגרייכט די העכסטע
מדרגה. און די נויט האט אנגעהויבען וועקען די האפנונג און שמידען דעם
ווילען. דער חלום נעמט אן א געשטאלט און ווערט א שעפפערישער כח פון
לעבען. דאס אידישע פאלק הויבט זיך אויף פון זיין שטויב, העסטער סטריט
ערוועקט זיך און זוכט אין דער פאלקס־איינהייט און דעם פאלקס־ווילען

אָבער פון דער אנדערער זייט האָבען אין לויף פון 19טען יאָרהונדערט אלע אונטערדריקטע און צוריסענע פעלקער צוזאמען מיט זייערע בעסטע דיינקער, דיכטער און רעוואָלוציאָנערן, געקעמפט און געליטען פאר זייער נאציאָנאלער אויפלעבונג, פאר'ן נאציאָנאליזם. די פוילען זיינען זייט דער צוטיילונג פון פוילען, אין סוף 18טען יאָרהונדערט, געווארען א נאציאָנאל־רעוואָלוציאָנערעס פאלק אין איראָפּא. די ערשבערונגען פון נאפּאלעאָן האָבען ביי אלע איראָפּעאישע פעלקער געוועקט דעם נאציאָנאלען ווילען צו פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. באזונדערס האָט זיך דאָס צוריסענע, אינווייניג אזוי ווי אויסערליך פארשקלאפטע דייטשע פאלק, אויפגעהויבען צום נאציאָנאלען פרייהייטס־קריג געגען נאפּאלעאָנען. אלע פאלקס־קלאסען, מיט די בעסטע זין פון פאלק בראש, האָבען אנטיילגענומען אין דעם נאציאָנאלען קריג פאר א נאציאָנאל־פאראייניגט דייטשלאנד, האָבען שפעטער געקעמפט און געליטען אלס דייטשע דעמאקראטען און רעוואָלוציאָנערן. די באפרייאונג און נאציאָנאלע אויפלעבונג פון איטאליען איז שוין געווען א דעמאקראטישער און רעוואָלוציאָנערער קאמף, אָנגעפירט פון גאריבאלדי און מאציני. אין די לעצטע צוואנציג יאָר האָבען זיך אלע אונטערדריקטע פעלקער פון מזרח־איראָפּא אויפגעהויבען פאר דער נאציאָנאלער באפרייאונג, און ביי זיי גיסט זיך צוזאמען דער נאציאָנאל־רעוואָלוציאָנערער מיט דעם סאציאל־פראלעטאריישען קאמף צו אן אלגעמיינעם פרייהייטס־קאמף און באפרייאונגס־קאמף. לעבען דעם רעאקציאָנערן, קירכליכען, דינאסטישען און קאפיטאליסטישען נאציאָנאליזם, ווילכער פריידיגט אויטאָריטעט, אָנהאלטונג פון די אלטע לעבענס־פארמען, גאנצקייט פון פאלק געגען רעוואָלוציאָנערער קלאסען־צוטיילונג; קלאסען־אונטערדריקונג און ערשבערונג פון פרעמדע פעלקער, איז די וועלט זייט דעם 19טען יאָרהונדערט פול מיט פרייהייטליכע, דעמאקראטישע, נאציאָנאלע קאמפען, ווילכע רייסען זיך פון די ברייטע פאלקס מאסען און זוכען צו באפרייען פאלק, לאנד, שפראך, קולטור, די גייסטיגע לעבענס־אייגענטימליכקייטען און לעבענס־ווערטען פון פרעמדען יאָך און געוואלטטעטיגען ערשבערער.

פאראן אן אויפפאסונג פון נאציאָנאליזם, ווילכע זאגט, דאָס נאָר די אייגענע שטארקע ערשבערענדע נאציאָן האָט א היסטאָרישען ווערט און א רעכט אויף היסטאָרישען קיום, בשעת אלע אנדערע נאציאָנען און באזונדערס די קלענערע נאציאָנען דארפען פארשווינדען פון דער געשיכטע. דיזער נאציאָנאליזם לעבט ניט נאָר אין דער פאליטיק, נאָר ער האָט געפונען זיין אויסדרוק אויך אין דער פילאָזאָפּיע און ליטעראטור. באזונדערס איז דאָס מאָדערנע דייטשלאנד געוואָרען דער באדען, אויף ווילכען עס איז אויסגעוואקסען דיזע גיפטיגע פלאנין פון נאציאָנאליזם, און הויבט זיך אָן אזא שאוויניסטיש־

רעאקציאָנערער און פּראָגרעסיווער נאַציאָנאַליזם*)

דער נאציאָנאַליזם שטעהט אין מיטעלפונקט פון אלע קאמפען און אלע דיסקוסיאָנען פון אונזער צייט. אין די לעצטע יאָרצענטען פאר דער וועלט־מלחמה איז דער נאציאָנאַליזם געוואָרען די ברענענדסטע פראגע אין לעבען פון אלע פעלקער, פון די הערשענדע אזוי ווי פון די אונטערדריקטע פעלקער. פאטריאָטיזם און נאציאָנאלע ערָאבערונג זיינען געווען טיילוויז די מאָטיוון פון קריג, אין דעם הייליגען נאָמען פון נאציאָנאלער פרייהייט און די נאציאָנאלע קולטור־אוצרות קעמפען און פארבלוטיגען יעצט די פעלקער אויף די שלאכט־פעלדער. די גאנצע ליידענדע מענשהייט פארבינדט איצט אלע אירע שענסטע צוקונפטס־האָפנונגען מיט דער לייזונג פון דעם פראָבלעם פון נאָציאָנאליזם, וועלכע זאָל ערשט מעגליך מאכען דעם נצחון פון סאָציאליזם און אינטערנאציאָנאליזם אין דער געשיכטע.

עס איז ניטא אין דער שפראך נאָך א וואָרט, וואָס האָט ארויסגערופען אזוי פיל מיספארשטענדניש, אומקלאָרקייט און פאראורטיילונג, ווי נאציאָנאליזם. דאָס וואָרט נאציאָנאליזם איז געוואָרען א קוואל פון מיספאר־שטענדנישען, צווייד־דייטיגקייטען און מיסברויך, וואָרום עס זיינען אין אים, אין דער אמת, איינגעשלאָסען די פארשידענסטע ענטגעגענגעזעצטע און וויידערשפרעכענדסטע אינהאלטען. דאָס וואָרט נאציאָנאליזם האָבען געפירט און פירען נאָך אויף זייערע ליפען אלע רעאקציאָנערען און אונטערדריקער פון דער מענשהייט. די דינאסטיען, די קאפיטאליסטען, די אריסטאָקראָטען, די קירכע, די אנטיסעמיטען פון אלע לענדער, האָבען שטענדיג געזוכט זיך צו רעכטפערטיגען און צו באשוינען מיט דעם מאנטעל פון נאציאָנאליזם. די איינציגע אידעע וואָס אין איר נאָמען ריידען דער רוסישער צאר, דער דייטשער קיסר, די פארטרעטער פון די הערשענדע קלאָסען און רעפובליקען, איז די גרויסקייט, אייניקייט און מאכט פון דעם פאטערלאנד, פון דער נאציאָן, נאציאָנאליזם. געגען יעדע אינערליכע רעפאָרם, געגען יעדער נאציאָנאלער פארבעסערונג און נאָך מער געגען יעדען פארזוך צו באשאפען געראכטע און פרייע באציאונגען צווישען די פעלקער, זיינען אומעטום די רעאקציאָנערען אויפגעטרָאטען מיט דעם וואָרט נאציאָנאליזם און האָבען שטענדיג געברויכט און מיסברויכט דיזעם וואָרט צוליב מיליטאריזם, רעאקציע, קריג. ביסמארק, דער פורכטבארסטער אויסדרוק פון רעאקציע און אויטאָריטעט אין דעם מאָדערנעם אייראָפּא, איז אויך געווען דער דרייסטער־סטער פאָנען־טרעגער פון דעם נאציאָנאליזם אין דייטשלאנד.

*) „אידישער קעמפער", יוני 9טען, 1916.

אויף דער גאַנצער שפּעטערדיגער פּאָליטיק פון רוסלאַנד. די רוסישע רעאַק־ציע, דער פּאַנסלאַוויזם, די ערַאָבערונגס־פּאָליטיק האָט זיך אַנגענומען אין גע־שטיצט אויף דער סלאַוויאַנאָפילסטוואָ.

אָבער לעבן דיזער שאָוויניסטיש־רעאַקציאָנערער אויפפאַסונג פון נא־ציאָנאַליזם איז אין 19טן יאָרהונדערט אויפגעטראָטן אויך די פּרייהייטליך־פּראָגרעסיווע אידעע פון נאַציאָנאַליזם. דיזע אויפפאַסונג פּארשטעהט אונטער נאַציאָנאַליזם די באַפּריאָונג פון פּאָלק און לאַנד און די העכסטע פּאַנאַנדער־בליאָונג פון דער אייגענער אונטערדריקטער ק ו ל ט ו ר און אנערקענט ניט קיין אונטערשיד צווישען שטאַרקע און שוואַכע, גרויסע און קלייגע פעלקער. דיזער נאַציאָנאַליזם, פאר וועלכען מיליאָנען האָבען געקעמפט און געליטען, איז געוואָרען דאָס מאָטאָ פון פּאָעטען און דער געדאַנק פון פילאָזאָ־פען אין 19טן יאָרהונדערט. ער איז אָנגענומען געוואָרען פון בייראָן, מאַציני, באַקונין, מאָועס העס, פון אייניגע פּראָגרעסיווע סלאַוויאַנאָפילען, ווי כאָמיא־קאָוו, וועלכער האָט שוין ניט גערעדט פון רוסישען פּאָלק אלס אן אויסנע־קליבען פּאָלק, נאָר פון אלע פעלקער און זייער רעכט אויף היסטאָרישער עקזיסטענץ. לאַסאַל האָט אין זיינע שפּעטערע יאָרען, נאָך דעם איטאַליעני־שען קריג, דערפילט די בארעכטיגונג פון דיזען פרייהייטליכען נאַציאָנאַליזם, וועלכער האָט אין אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם געפונען אלץ מער און מער א פארשטענדניש און אין אינהאַלט.

אין דעם איצטיגען צוואמענשטויס פון די פעלקער שטעהט דאָס פּראָבלעם פון נאַציאָנאַליזם אויף דער טאָגעסאָרדנונג. די וועלט־געשיכטע, וועלכע איז דאָס וועלט־נעריכט, לויט דעם טיפזיניגען וואָרט פון העגעל, דאַרף איצט משפּט'ען וועלכען נאַציאָנאַליזם עס נעהערט די צוקונפט, דעם ערַאָבערענדען, אונטערדריקענדינען, רעאַקציאָנערען נאַציאָנאַליזם, אָדער דעם באַפרייענדען, דעמאָקראַטישען, פּראָגרעסיוון נאַציאָנאַליזם. זאָלען מאַכט, גוואַלטטעטיגקייט, אסימילאַציע, דיזע מיטלען פון רעאַקציאָנערען נאַציאָנאַליזם ענטשיידען אין פעלקער־לעבען, אָדער זאָל אנערקענט ווערען דער פּרינציפּ פון פרייער נאַציאָ־נאַליטעט און קולטור אויף דעם יסוד פון די באציאונגען צווישען די פעלקער? איז נעקומען שוין די צייט פאר דער פארווירקליכונג פון קארל מארקס' אויס־רוף אין זיין בארימטען אדרעס פאר דעם אינטערנאַציאָנאַל וועגען דעם רייטש־פראַנצויזישען קריג אין 1871, דאָס רעכט און יושר זאָלען רעגולירען די באַ־ציאונגען צווישען פעלקער, אזוי ווי זיי ווערען אָנגעוואנדעט אין לעבען פון יחידים?

דאריבער ענטשיידעט איצט די וועלט־געשיכטע אין די פורכטבארע פעלקער־קאמפען.

צווישן פּרינציפּען האָבען זיך צוזאמענגעשטויסען אין דער וועלט־מלחמה.

ענאאיסטישער נאציאנאליזם אין איין לאנד, מוז ער, זעלבסטפארשטענדליך, ארויסרופען ביי אן אנדער פאלק אן ענטקעגענגעזעצטען אכער ניט ווייניגער שאוויניסטישען און אומגערעכטען נאציאנאליזם.

דער דייטשער פילאזאף העגעל האט אין זיין געשיכטס־פילאזאפיע ענט־וויקעלט דעם געראנק, דאס די מענשליכע געשיכטע פארווירקליכט מיט זיך א פלאן און דאס די פארשידענע עפאכען פון דער געשיכטע שטעלען מיט זיך פאר א באשטימטען טייל, א באשטימטען אקט פון דיזען אוניווערסאלען געטליכען פלאן; אזעלכע עפאכען זיינען געווען אין דער געשיכטע פיר: די אריענטאלישע, גריכישע, רוימישע, און די מאדערנע גערמאנישע. די נערמא־נישע וועלט פארווירקליכט דעם לעצטען צוועק און דעם סוף פון דער וועלט־געשיכטע. אלע אנדערע מאדערנע פעלקער, ווי צום ביישפיל, דאס פראנ־צויזיש פאלק, אדער די סלאווישע פעלקער, האבען קיין ווערט און קיין מיסיאן ניט אין דער וועלט. פון העגעל ביז ביסמארק, טרייטשקע און די איצטיגע פאליטישע און גייסטיגע פירער פון דייטשלאנד, וועלכע האבען ארויסגערופען די וועלט מלחמה, הערשט אין דייטשלאנד ביי אלע באשיצער פון דער קאנ־סערוואטיוער ארדנונג דיזער רעאקציאנער־שאוויניסטישער נאציאנאליזם.

העגעל'ס געשיכטס־פילאזאפיע לויט וועלכער די אוניווערסאלע אידעע האט זיך מתגלה געווען אין איר לעצטער און העכסטער פארם אין דער גער־מאנישער וועלט, האט נאטירליך געמוזט ארויסרופען א גייסטיגע אונרואיג־קייט ביי דער דאמאלט ערשט ארויפגעקומענער רוסישער אינטעליגענץ. די רוסישע און סלאווישע וועלט איז דורך די העגעל'שע געשיכטספילאזאפיע אויסגעשלאסען געווארען פון היסטארישען פראצעס און דעם מענשליכען פראגרעס; די רוסישע אינטעליגענץ האט ניט געוואלט אונטערגעבען די סלאווישע וועלט און דאס מעכטיגע רוסלאנד אונטער העגעל'ס פילאזאפישען נאציאנאליזם. אין רוסלאנד איז דערפאר ענטשטאנען אנאנדער גייסטיגע שטרעמונג, די סלאוואפילישע, וועלכע האט אנגעוועגדעט די זעלביגע העגעל־שע נעראנקען, אבער ניט אויף דייטשלאנד, נאר אויף רוסלאנד. די געשיכטע האט דערגרייכט איר העכסטען פונקט ניט אין דייטשלאנד, נאר אין רוסלאנד, און דער סלאווישער וועלט. די מערב־אייראפעאישע קאטוילישע און פראָ־טעסטאנטישע וועלט איז פארואורטיילט צום אונטערגאנג, צום "צופויל־ען", און רוסלאנד וועט אויפנעמען דעם פאדעם פון דער וועלט געשיכטע. די פארלא־מענטען, די קאנסטיטוציעס, די דעמאקראטיען פון מערב־אייראפא זיינען טעות'ען. דער העכסטער אמת ליגט אין רוסלאנד'ס פאליטישער אדרנונג, וואו דאס פאלק, דאס לאנד, די קירכע און די זעלבסטהערשאפט זיינען פאר־אייניגט אין איין אייניהייט. דאס איז געווען די שאוויניסטיש־נאציאנא־ליסטישע לערע פון די סלאוואפילען, וועלכע האט געהאט א טיפע ווירקונג

דער אידישער אַרבייטער און דער ציוניזם

עס ליגט א טיפערער זין אין דעם, וואָס די פראגע, פֿאַרוואָס דער אידישער ארבייטער דאַרף זיין א ציוניסט, ווערט פאר איינס ווידער און ווידער ארויסגעשטעלט. וואַרום דער בינטעל פון אורזאכען און דער קראַנץ פון מאַטיוון, וועלכע פירען דעם אידישן פּראָלעטאַריאט צו זיין סאָציאַליסטישען פרייַנד, פאַרמערן זיך, פאַרטיפּען זיך, ענדערען זייער באַטאָנונג און אינטענסיוויטעט, לויט נאָך דעם ווי עס ענטוויקעלט זיך דאָס אידישע לעבן אויף דער וועלט. ווי עס שטייגט דער אידישער המון, סאָציאַל און קולטורעל, ווי עס וועבט זיך בכלל דאָס וואונדערבאַרע געוועב פון היסטאָרישען פּראָצעס.

אמאָל האָט מען געמיינט, דאָס די ערקענטניש פון דער סאָציאַל־עקאָנאָמישער אויסנאמס־לאגע פון דעם אידישן פּראָלעטאַריאט אין דער פּראָדוקציע איז שוין פאר דעם אידישן ארבייטער א גענוגענדער מאָטיוו, דאָס ער זאָל וועלן א אידיש לאנד. אויב דער אידישער ארבייטער איז דורך דער קאָנקורענץ פון דער ארבייט פאראורטייל צו בלייבן אין די אָפּגעשטאנענע צווייגען פון דער פּראָדוקציע, קאָן די ערקענטניש פון זיין אויס־נאמס־לאגע זיין פאר אים א מאָטיוו, דאָס ער זאָל וועלן א אידיש לאנד.

עס ליגט א קערענדעל אמת אין דיזע געדאנקען. דער אידישער ארבייטער געפינט זיך אין אויסנאמס־לאגע אויף דער וועלט, אקוראט ווי דאָס אידיש פאָלק. דיזע אויסנאמס לאגע באשטעהט אָבער ניט אין דעם, וואָס דער אידישער ארבייטער שטעהט אויסערהאלב פון דער גרויס־פּראָדוקציע. די אידישע פּראָלעטאַרישע אויסנאמס־לאגע איז א סך א ווייטערע און א טיפערע. אויף דער אידישער ארבייט לינט דערזעלבער קין־צייכען, ווי אויף דעם אידישען פאָלק. זי ווערט אין דער וועלט פון קאָנקורענץ פאר ארבייט איזאָלירט פון דער הערשענדער ניט־אידישער ארבייט. זי האָט דערפאר די טענדענץ צו קאָנצענטרירען זיך אין ריין אידישע אינדוסטריען, אָדער זי ווערט פארדריינגט אין קלענערע פּראָדוקציאָנס־צווייגען, וועלכע שטעהען מיסטענס אונטער אידישער קאָנטראָל. די אידישע ארבייט האָט ניט קיין פּלאַץ אין דער ניט־אידישער אייזען אינדוסטריע אָדער מינען אינדוסטריע און באשאפט זיך אן אייגענע טעריטאָריע הויפּטזעכליך אין דער נאָדעל־אינדוסטריע. עס איז פאראן א נעטא, א געצוואונגענע און פרייוויליגע געטא פאר דעל אידישער ארבייט, אזוי ווי פאר דאָס אידישע פאָלק.

דיזע אויסנאמס־שטעלונג פון דער אידישער ארבייט איז נאָר א ווייטערע באַלייכטונג פון דער אידישער גלות־נויט. אויף אזוי פיל, אָבער נאָר אויף

פון נצחון פון דעם אדער יענעם פרינציפ וועט אויך אפהיינגען אויב דיזע גרעסטע פון אלע מלחמות זאל זיין די לעצטע, אדער אז דער בעכער פון ליידען פון דער פארבלוטיגטער מענשהייט איז נאך ניט פול. אויף איין זייט שטעהט דער אלטער רעאקציאנערער נאציאנאליזם, וועלכער אנערקענט ניט קיין אידעע און קיין מארא"ל, נאר גוואלדטעטיגקייט, מאכט, מאיאריטעט, אסימי־לאציע, און וויל איבערגעבען די הערשאפט איבער דער ערד און די פעלקער אין דעם רשות פון אייניגע מעכטיגע פעלקער, אדער גאר פון איין איינציגען פאלק. דיזער נאציאנאליזם שטיצט זיך אויף די מאנארכיען, דער קירכע, דעם קאפיטאליזם, דעם אימפעריאליזם, אויף אלע גוואלדטעטיגע כוחות פון דער ביזאהעריגער געשיכטע. אויף דער אנדער זייט האט זיך אויפגעהויבען דער פראגרעסיווער נאציאנאליזם, וועלכער פראקלאמירט דאס הילליגע רעכט פון אלע פעלקער אויף לעבען און ענטוויקלונג, אויף פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט פון אלע פעלקער, דעם וועלט און דאס רעכט פון אלע נאציא־נאלע קולטורען און קולטור־מעגליכקייטען. דיזער פראגרעסיווער נאציאנא־ליזם ווי וועלן דער יסוד פאר דעם קומענדען אינטערנאציאנאליזם און סא־ציאליזם. וואהרום נאר די גלייכהייט פון אלע פעלקער קען מעגליך מאכען די הארמאניע צווישען אלע פעלקער. דער אינטערנאציאנאליזם און די הר־מאניע צווישען די פעלקער איז די ערשטע באדינגונג פאר דער סאציאלער הארמאניע ביי יעדען פאלק באזונדער.

באשטענדיגער ארבייט וועט דער ציוניזם מעגליך מאכען די ענטוויקלונג פון א באשטענדיגען אידישען ארבייטער קלאס מיט א שעפּערישער סאציאל־רעוואלוציאנערער אידעאלאגיע און ענערגיע.

אבער דיזע מאטיוון מאכען איצט פלאץ פאר דעם טיפערען ארגאניזשען מאטיוו פון ציוניזם. דער קולטורעל־אויפוואכענדער אידישער פראלעטאריאט ווערט איצט פייאיג איבערצולעבען דיזען טיפערען מאטיוו. דער אידישער פראלעטאריער איז א קולטור־מענש, דער נייער קולטור־מענש, אויף דער אידישער נאס. ער איז פארענטוואַרטליך פאר דער נעפאלענקייט פון דעם אידישען מענש צווישען מענשען, פאר דער פאנאנדערפאלענקייט פון דעם אידישען פאלק אין דער מענשהייט, פאר דער געבונדענקייט פון דעם אידישען גייסט. אלס א קולטור־מענש טראגט אין זיך דער אידישער פראלעטאריער דעם צער און צארן פון דער אידישער פארנאנגענהייט און געגנווארט, און דעם חוב פון דער אידישער צוקונפט. אלס קולטור־מענש בויט ער די צוקונפט, לעבט אין דער געגענווארט מיט איר צויבערפול בילד, פאר־בינדט די געגענווארט מיט די שפעטערדינע דורות. ער וויל דערוואכונג און אויפלעבונג פון אידישען פאלק, וויל דאס איז די ערלייזונג פון דער אידישער נויט, די אויפלייזונג פון די טראגישע אידישע סתירות דורך דעם שאפענדען און באפרייענדען ווילען. פון שטאנדפונקט פון קולטור איז דער סאציא־ליסטישער ציוניזם די פארבעסערונג פון דער סטיבישער מענשליכער געשיכ־טע, א שריט ווייטער צו דער פארווירקליכונג פון אינטערנאציאנאלען סא־ציאליזם, די אידעלסטע פרוכט פון דעם קולטורעלען שאפען פון אידישען גייסט.

עם זיינען דא קולטור־אידעאלע מאטיוועז, פון וועלכע דער מאדערנער אידישער פראלעטאריער דארף וועלען דעם ציוניזם. כמעט ווי „מליצות", ווי אונזערע סאציאלאגען ואלטען זאגען, וועלכע ריידען פראזע און ווייסען ניט, דאס עס איז פאעזיע. אבער דיזע אידעאלע מאטיוון זיינען סוף כל סוף די טרייבענדע קראפט פון אלע גרויסע געזעלשאפטליכע באוועגונגען. אין נאמען פון דער נייער מוזיק מיט איר דראמאטישער ערקלערונג פון לעבען האט ריכארד וואגנער גערופען די דייטשע ארבייטער צו רעוואלוציע און סאציאליזם. אין נאמען פון דער פארקערפערונג פון קונסט און שיינהייט אין ארבייט און לעבען האט רזשאן ראסקין געפריידיגט די נייע סאציאלע וועלט אויף זיינע ענגלישע ארבייטער מיטינגס. וועז מארקס בויט דעם סאציאליזם אויף א היסטארישער נויטוועניגקייט און אויף מאטעריעל־עקאנאמישע אינטערעסען, פראייניגט ער מיט א כיון דעם קריזיז פון מענש־ליכער מאטיווירונג, וויל ער זעהט נאך די אומבאוואוסטזיניגע, בלינדע סטי־כישע, מענשליכע געשיכטע. ער ערלייזט דיזע בלינדע וועלט דורך דער

אזוי פיל קען זי זיין איינע פון די מאטיוועז פון ציוניזם פאר דעם ארבייטער קלאס. ווייל די אידישע ארבייט געפינט זיך אין אן אינדוסטריעלען גענט, פאר וועלכע עס זיינען פארצאמט די טירען פון אנדערע אינדוסטריען, און אויך די טויערען פון אנדערע לענדער, דארף דער אידישער פראלעטאריאט וועלען אן אייגען אידיש לאנד פון ארבייט און פרייהייט.

דיזער סאציאל־עקאנאמישער מאטיוו איז קיינמאל ניט ארויסגעשטעלט געווארען אלס דער אייניגער מאטיוו פון ציוניזם פאר דעם פראלעטאריאט. עס זיינען אויך דערקענט געווארען די אינערליכע סתירות וועלכע ענטוויקלען זיך צווישען דעם אידישען גלות און דעם אידישען סאציאליזם. די סתירה פון דעם אידישען סאציאליזם אין גלות איז א מאטיוו פאר דעם ציוניסטישען אידעאל. די סתירה פון דעם אידישען סאציאליזם אין גלות איז א דאפעלטע. דער אידישער פראלעטאריאט ענטוויקעלט זיך נאר אין גלות, אין דער פורכטבארער אטמאספערע פון פאליטיש־סאציאלער אונטערדריקונג. זינקט דער אויסערליכער דרוק אויף אידן, הויבט זיך אן זייער אינווייניגסטער סאציאלער אויפשטייג. די אויסוואנדערונג פון אידן פון מזרח־איראפא אין דער פרייער אמעריקא איז אויך א פאמעליכער אויפשטייג פון אידן פון פראלעטאריאט צו דעם מיטעל־קלאס און דעם העכערן קלאס. „וערט דער איד פריי, לייגט ער אויס... סוקסעס", האט זאנגוויל באמערקט ערגעץ וואו זייער שארפזיניג. די ענטוויקלונג פון דעם אידישען פראלעטאריאט און פון דעם אידישען סאציאליזם שטעהט אין אן ענטגעגענזעצטער פארהעלטניש צו דער פאליטישער גלייכבארעכטיגונג פון אידישען פאלק. דער באזים פאר אידישען סאציאליזם, דער פראלעטאריאט און די ארבייט, קען באשאפען ווערען ערשט אין אן אייגען אידיש לאנד.

אבער נאך א ווייטערע סתירה איז פאראן אין דעם אידישען סאציאליזם. ווען ער וואכט אויף דער אידישער נאס, איז ער פול מיט ענערגיע, מיט גייסטיגער און מאראלישער וויטזיכטיגקייט און קראפט. דער אידישער ארבייטער קלאס איז פארטיג פאר'ן ענטשיידענעם סאציאלען קאמף, בשעת דער ארומיגער פראלעטאריאט שטעהט נאך קום אויף זיינע סאציאליסטישע פים. אפטמאל איז דער אידישער פראלעטאריאט דער לערער אין רעוואלוציע און סאציאליזם פאר דעם ניט אידישען פראלעטאריאט. דער אידישער סאציאליזם ווערט אויפגענעסען פון דער סתירה צווישען זיין וועלען און זיין קאנען, צווישען זיין רייפקייט און דער ארומיגער אפגעשטאנענקייט. די אידישע סאציאל־רעוואלוציאנערע ענערגיע צושווימט זיך געווינלעך אין פארוואנדעלט זיך געווינלעך צוזאמען מיט דער סאציאלער פארוואנדלונג אין אן אינדיווידועלער, און ווען זי קלייבט זיך שוין יא אויף, עסט זי זיך אליין אויף אין אונפרוכטבארער איזאלירטקייט. דורך דער באשאפונג פון

דער אידישער שטאַט *)

א גרויסער חלום האָט זיך פארווירקליכט. נאָך א גרויסער געשעהעניש אין צוזאמענהאנג מיט דער רעוואָלוציאָנערער וועלט־מלחמה. ענגלאנד ערקלערט פּאלעסטינא און ערקלערט פּאלעסטינא פאר ארץ ישראל, פאר א היים פאר דעם אידישען פּאלק. און מיט דער גרעסטער דייטליכקייט און קלאָרקייט ערקלערט ענגלאנד, אז דער אידענשטאט איז ניט א מתנה צו אידן אנשטאט זייערע בירגערליכע און פּאליטישע רעכט אין זייערע גלות־לענדער. פארקערט, ציון זאל ווערן דער העכסטער שטאַפּל, די קרוין פון דער אידישער עמאנציפּאציע אומעטום, דער לעצטער אקט אין זייער גערעכטען קאמף פאר גלייכבארעכטיגונג אין דער גאנצער וועלט. דאָס איז דער זין פון דער ענגלישער דעקלאראציע, וועלכע זאגט, אז די אידישע היים אין ארץ ישראל זאל ניט בארויבען די אידן פון זייערע רעכט חוץ לארץ ישראל. די וועלט־מלחמה האָט געבראכט די רעוואָלוציע אין רוסלאנד, האָט דעמאקראטיזירט די פעלקער, האָט דערנעהענטערט יעדען שטאַט צו דער סאָציאלער רעוואָלוציע, האָט פראקלאמירט די פרייהייט פון אלע אונטערדריקטע פעלקער, און האָט איצט פארווירקליכט דעם חלום פון שיבת ציון.

עס איז א כלל אין דער מענשליכער געשיכטע אזוי ווי אין דער נאטור, אז קיין כח ווערט אין איר ניט פארלאָרן. פאר יעדער אידעע, וועלכע דער באשרייבונקטער שכל באטראכט געווייניליך אלס אן אומדורכפירבארע אוטאָפּיע, מוז דאָך קומען די צייט פאר פארווירקליכונג, אויב נאָר אָט די אידעע איז בהסכם מיט דעם שכל און דעם יושר פון לעבען. די אידעע פון א אידישען שטאַט, וועלכע איז אויפגעוואכט ביי אלע רעוואָלוציאָנערע און אויפגעקלערטע גייסטער פון דעם נייניצעטן יאָרהונדערט, האָט געקלונגען ווי אן אוטאָפּיע, ווי א נעראנק, וועלכער דער פאנטאסטישער שכל איז מחיב, אָבער פאר וועלכען עס איז אין דער הארטער ווירקליכקייט ניטאָ קיין אָרט. גרויסע נאטורען צווישען אידען און ניט־אידען האָבען געגלויבט אין דער אומקערונג פון אידען אין ארץ ישראל, און קלייניע נאטורען, באזונדערס ביי אידען גופא, האָבען דערפון געלאכט און געשפּאטט. וואָס קלענער און „פראקטישער" דער איד איז געווען, אלץ מער קלייניליכע סברות האָט ער ארויסגעפונען, כדי צו באווייזען די אונמעגליכקייט פון ציוניזם און אלץ מער האָט ער אין זעלבסטצופרידענער באשרייבונקטקייט געלאכט פון די פאנטאזיאָרען און בעלי־חלומות ביז דער אָפּטימיסטישער כלל איז פאר אונזערע אויגען פאר־

*) פון „טאָג" 20־טען נאָוועמבער, 1917, געשריבען באלד נאָך דעם פארעפענטליכונג פון דער באלפור־דעקלאראציע.

פילאָזאָפיע פון היסטאָרישער ענטוויקלונג, דורך דעם אָנזאָג פון פאָרטשריט דורך קאמף, וועלכער וואלטעט אין דער געשיכטע. אָבער אויך מארקס און ענגעלס האָבען שוין געוואוסט פון דעם אנדערען שליסעל פון דער געשיכטע, פון קולטור, מאָראל און גייסט. נאָר זייער ווירקונג וועט אָנהויבען זיך אין דער צוקונפטיגער עפּאָכע פון פרייהייט, וועלכע וועט קומען נאָך דער איצטיגער עפּאָכע פון נויטוועגדיגקייט, ווי די באגרינדער פון היסטאָרישען מאטעריאליזם דריקען זיך אויס.

די העכסטע באגרינדונג פון דעם ציוניזם פאר דעם באוואוסטזיניגען אידישען פּראָלעטאריער איז, דאָס ער דערהויבט און פארשענערט דאָס לעבען. ער איז אן אידעאל פון צוקונפט, וועלכער וועקט די העלדישע ענערגיע פון דער געגענווארט. איבער אלע סאָציאלע, עקאָנאָמישע, מאָטעריעלע מאָטיוון פון ציוניזם שוועבט דער אידעאלער מאָטיוו, וועלכער קומט פון די טיפע־נישען פון מענשליכער נשמה און קערט זיך צו איר אום, רופענדיג און שאפענדיג.

דאָס דער ציוניזם איז ניט קיין אוטאָפּיע לערנט אונז די וועלט גע־שיכטע. קיינער קען ניט ווייזען, דאָס דער פרייהייטס־חלום איז וועג עס איז געבליבען אין דער מענשליכער געשיכטע אן אומפארווירקליכטע אוטאָ־פּיע. „אזוי ווי די מענשליכע געשעהענישען זיינען פארענדערליך, קען עס זעהר מעגליך זיין, דאָס אידען זאָלען נאָך אמאל באקומען א זעלבסטשטענ־דיגע מלוכה", — אזוי האָט שוין שפּינאָזא געזאָגט זיין פילאָזאָפּישע נבואה מיט יאָר הונדערטער צוריק,—„אויב די אידען וועלען זיך באפרייען פון דער אָבשוואכענדער ווירקונג פון זייער תורה", — איז שפּינאָזא ווייטער מוסיף. פון דער אָבשוואכענדער ווירקונג פון דעם גלות־גייסט, איז דער אייגענטליכער אויסטייטש דערפון. דער אידישער סאָציאליסט, דער קולטורעלער פּראָלע־טאריער, באפרייט זיך פון דיזער אָבשוואכענדער ווירקונג פון גלות־גייסט, און וואָס מער ער באפרייט זיך, אלץ מער איז ער מסוגל דעם ציוניזם צו איבערלעבען פון אלע זיינע פארצווייגטע און טיפזיניגע מאָטיוון. און וועט דער פּראָלעטאריאט דעם ציוניזם איבערלעבען, וועט ער אים אויך באשאפען און פארווירקליכען אין דעם שטראָם פון די „מענשליכע געשעהענישען", וועלכע זיינען פארענדערליך", ווי שפּינאָזא האָט עס געזעהן בנבואה.

מיט דעם פריצייטיגען אָנזאָגען פון ציוניזם. יאָרצענטען פאר דער ציוניס־טישער באוועגונג האָט שוין אויפגעלעבט ביי אידען און ניט אידען די רא־מאַנטישע „אוטאָפּיע" פון א אידישען שטאַט, וועלכער ווערט איצט אזוי וואונדערבאר פארווירקליכט פאר אונזערע אויגען.

מער אָבער אייַדער ביי אידען זעלבסט אפשר האָט די אידעע פון דער אידישער אומקערונג אין ארץ ישראל געפונען איר אָפּקלאַנג אין ענגלישען פּאָלק. אין דער רעפּאָרמאַציאָנס־באוועגונג האָבען זיך די נאָרדליכע פעלקער פון אייראָפּא אָפּגעוועגדעט פון קאַטאָליציזם צוריק צו דער ביבל, צו דעם ריינעם און מאָראַליש־מענשליכען גייסט פון אידענטום. ביי דעם דייטשען פּאָלק האָט אָבער די פרומע ביבל ניט געלאָזען קיינע טיפע ווּאָרצלען, דער פּראָטעסטאַנטיזם האָט דאָרט געפירט צום אַטעאיזם, צו דער דייטשער פילאָ־זאָפיע, צו קאַנט און העגל, וועלכע האָבען איינגעשפאַנט די וועלט אין די קאַטעגאָריען פון פארנונפט. אין ענגלישען פּאָלק אָבער האָט די ביבל געפירט צו א נייער רעליגיעזיטעט און האָט רעפּאָרמירט דאָס לעבען, דאָס פּריוואַטע לעבען אזוי ווי דאָס פּאָליטיש־שטאַטליכע. די נייע ענגלישע רע־מאָקראַטיע איז געגרינדעט געוואָרען אויף דער מאָראַל און שטילער פרומקייט פון דער תורה, און אין דער קראָמוועל־רעוואָלוציע קלינגט אזוי פיל נאַטעם פון דעם אַלטען טעסטאַמענט. פילע שטאַטען פון אמעריקא, וועלכע זיינען געגרינדעט געוואָרען פון די פּוריטאַנער, האָבען אויסגעארבייט זייערע רע־מאָקראַטישע קאָנסטיטוציאָנען נאָך דעם גייסט פון דער תורה און בארופען זיך אין זייער באגרינדונג אויף די אמת'ען פון אלטען טעסטאַמענט. אין ענגלישען פּאָלק לעבט זייט יאָרהונדערטער א פארבאַרגענע באוואונדערונג פאר דעם ביבלישען פּאָלק ישראל, ווי אויך אַן אומבאוואוסטזיניגער נלויבען, אז דאָס פּאָלק ישראל וועט זיך נאָך אומקערען אין ציון.

ביקאַנספילד האָט דער ערשטער געגעבען דיזער ביבלישער סימפּאַטיע פון די ענגלענדער צו ציון און דעם פּאָלק ישראל א פּאָליטישען אינהאלט. ער האָט אָנגעהויבען לערנען דאָס ענגלישע פּאָלק, דאָס א פרייעם אידישעם ארץ ישראל קאָן ווערען א מעכטיגער גליד אין דער בריטישער אימפּעריע, א פארבינדונגס־פונקט צווישען עגיפּטען און אינדיען, צווישען אפריקא, אזיען, און אויך אייראָפּא. זייט דעם טראָגט זיך צווישען די ענגלענדער די אידעע פון א אידישער מלוכה אין ארץ ישראל דורך ענגלאנד'ס הילף. סער אָליפאַנט, קאַנדער, לאָרד אבערדין און פילע פארטרעטער פון דער ענגלישער פּאָליטיק, אריסטאָקראַטי און קירכע האָבען געפּרואווט זיך מאכען פראקטישע פארזוכען צו העלפען דער אידישער קאָלאָניזאציע אין ארץ ישראל און צו שטארקען די ציון־באוועגונג פּאָליטיש. בשעת הערצל איז אויפגעטראָטען אין יאָר 1897 מיט זיין ציוניסטישער פּאָליטיק, האָט ער געפונען די ווייטסטע

ווירקליכט נעוואָרען, אז פאר יעדער גרויסער אידעע מוז קומען איר צייט, ווי שווער די געבורט־שמערצען זאָלען ניט זיין.

שוין שפּינאָזא אין זיבעצענטען יאָרהונדערט האָט מיט זיין נביאיש־פילאָזאפישען בליק פאָראויסגעזעהן די מעגליכקייט פון דער אומקערונג פון אידען אין ארץ ישראל. ער זאָגט די בארימטע ווערטער: „אזוי ווי די מענשליכע צושטענדען זיינען פארענדערליך, איז ביי א באשטימטער גלעזענ־הייט מעגליך, אז אידען וועלען ווידער אויפבויען זייער אמאליגען שטאט". דער דייטשער פילאָזאף פיכטע אין אנהויב פון ניינצענטען יאָרהונדערט, וועל־כער איז אויך געווען דער ערשטער דייטשער סאציאליסט, האָט פאָרגע־שלאָגען, אז די פעלקער זאָלען אָפּגעבען אידען ארץ ישראל, אבער פיכטע איז געווען א אידען־פיינד, ער האָט גלעזבט אין דער צייט פון דעם אויפוואַ־כענדען דייטשען פאטריאָטיזם געגען נאפּאָלעאָן, אין דער צייט פון די דייטשע פּאָגראָמען געגען אידען און דעם געשריי: העפּ, העפּ! ביי פיכטע איז דער אידישער שטאט א תשובה אויף דער אידישער פלאָג, מיט וועלכער די מענש־הייט איז געשטראָפט געוואָרען. אויך דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציא־נער פּעסטעל, וועלכער איז הינגעריכטעט געוואָרען אלס אָרגאניזאטאָר פון דעם דעקאָבריסטען־אויפשטאנד אין יאָר 1825 געגען ניקאָלאי דעם ערשטען, האָט אריינגענומען אין זיין פּראָגראַם פאר דעם סאציאליסטישען איבערבוי פון דער מענשהייט דעם גראנק פון א אידישען שטאט אין ארץ ישראל. פּעסטעל'ס אידישער שטאט נעמט זיך ניט, ווי ביי דעם דייטשען פילאָזאף פיכטע, פון שנאה צו אידען, נאָר פון זיין אלגעמיינער הומאניטעט און זיין גליובען, אז די וועלט קאָן איבערגעבויט ווערען אויף די יסודות פון פאָרנונפט און גערעכטיגקייט.

דעם חלום פון א אידישען שטאט האָבען ג'חלום'ט די בעסטע אידען פון ניינצענטען יאָרהונדערט, נאָך פיל פריער פאר דער ציוניסטישער באוועי־גונג. עמנואל נח, דער מערקווירדיגער אידישער פאטריאָט פון אמעריקא, וועלכער האָט געוואָלט אויפבויען א אידישע טעריטאָריע ביי ניאַגארא פאָלס, איז געווען דער ערשטער ציוניסט פארלאָכט און פארשפּאָטעט פון די אידען פון זיין צייט. היינע און לאסאל האָבען זיך אין מאָמענטען פון זייער לעבען ארומגעטראָגען מיט דעם חלום פון א אידישער מלוכה, און אָט דער נעראָנק האָט אויך אויפגעבליצט ביי פיל אנדערע אידישע רעוואָלוציאָנערען פון יענער צייט, באזונדערס ביי די אידישע תלמידים פון טען סימאן. דער גרוי־סער אידישער סאציאליסט מאָזעס העס, וועלכער פארנעמט נאָך מאַרקס און ענגעלס אין דער געשיכטע פון סאציאליזם דעם נעקסטען פּלאַץ, איז שוין אין יאָר 1862 אויפגעטראָטען אלס דער פילאָזאף און נביא פון ציוניזם. זיכער זיינען פיל ראדיקאלע אידישע גייסטער פון יענער צייט געווען אין האַרמאָני

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם *)

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז מיט צוועלף יאָר צוריק געווען נאָך אַן אַלגעמיינער גערעכטער, א משונה'דיגע זאַך, איבער וועלכער מען האָט געמאַכט גוטע און שלעכטע וויצען, א פאראייניגונג פון אידען און באגריפען, וואָס קלוגע מענשען האָבען געהאַלטען פאר אונמעגליך. איצט איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם א לעבעדיגער פאקט, א געזעלשאפטליכע באוועגונג.

איצט איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם א פאָרמעל פאר דער לייזונג פון דעם אידישען פראָבלעם, וואָס מען קען שטרייטען געגען איר פראקטישער אויספירבארקייט, אָבער וואָס קיינער קען זיך מער ניט שטעמפלען אלס ווידער־ שפרוכספול, אלס ניט־לאָגיש, אלס א פאנטאסטישע אויסטראכטעניש. די פאראייניגונג פון ציוניזם און סאָציאַליזם צו א העכערען באגריף זאלטו שוין אוים פאר דער גאנצער אידישער רעדיקאַלער וועלט אלס אן ערנסטע מעגליכ־ קייט, וויבאלד נאָר דער נאציאָנאַליזם בכלל איז ערלויבט פון סאָציאַליסטי־ שען שטאנדפונקט און אידישע קאָלאָניזאציע אין פאלעסטינא איז פאָליטיש און טעכניש דורכפירבאר.

אויב ציוניזם און סאָציאַליזם האלטען איצט אין פאראייניגען זיך, טאָ וואָס איז געווען די סבה פון זייער ביטערען, געגענזייטיגען קאמף פאר די לעצטע פאָר צענדליג יאָר? מיט דיזער געזעלשאפטליכער ערשיינונג איז עס אקוראט ווי מיט יעדער אנדערער געזעלשאפטליכער ערשיינונג. אחר המעשה באראטעהען מיר זי קלאָרער, ריכטיגער און טיפער, איידער אין דער צייט פון איר פאסירונג גופא. דער קאמף צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם אָדער, אפשר בעסער געזאָגט, פון סאָציאַליזם געגען ציוניזם איז געווען אזא פאר־ ביטערטער און ליידנשאפטליכער, ווייל ביידע באוועגונגען האָבען דוקא געהאַט אן אינווייניגע נאָענטקייט און אנציאונג צווישען זיך, וועלכע איז געווען א סך שטארקער און פעסטער, איידער זייער אויסערליכער געגענזאַץ, וועלכער האָט זיך געגומען פון זייטיגע סבות און צופעליגע מיספאר־ שטענדנישען.

בשעת נאָך די ערשטע פאָגראָמען אין רוסלאנד, אין אָנהויב פון די אכציגער יאָרען, איז ארויסגעוואקסען די חבת ציון באוועגונג, די „פאלעסטי־ נאָפילסטוווע", ווי זי האָט זיך דאמאָלט אָנגערופען, איז נאָך ניט געווען קיין אידישע ארבייטער באוועגונג. דער סאָציאַליזם האָט אָנגעריכט נאָר די

*) פון „טאָג" (ניו יאָרק), 14טער נאָוועמבער, 1915.

פארשטענדנים פאר זיינע אידעען צווישען ענגלענדער. אויך אלע זיינע פארבינדונגען מיט דעם דייטשען קיסר, וועלכע ער האָט שפעטער געמאכט, האָט ער געהאט צו פארדאנקען אייניגע ענגליש־קריסטליכע ציוניסטען, באזונדערס דעם ענגלישען רעוורענד העכלער, וועלכער איז געווען א מקורב צום גראָסהערצאג פון באדען.

הערצל האָט אויף א וויילע געפרואווט פארבינדען דעם שיקאל פון ציוניזם מיט דייטשלאנד׳ס אימפעריאליסטישע שטרעבונגען אין אריענט. דאָס איז געווען אין דער צייט וועו דייטשלאנד האָט אריינגעשטעלט איר ערשטע פוס אין דער טערקיי, און וועו ווילהעלם דער צווייטער האָט זיך ערקלערט פאר דעם קריסטליכען באשיצער פון דער גאנצער מאכמעדאנישער וועלט. אָבער דוקא די דייטשע פאָליטיק אין דער טערקיי האָט געמאכט א סוף צו הערצל׳ס האָפנונגען און ערוואַרטונגען אין קאָנסטאנטינאָפעל. הערצל וועגדעט זיך ווידער צו ענגלאנד, און טשעמבערליין באָט אָן אין יאָר 1903 אוגאנדא אלס א אידישען אויטאָנאָמעם לאנד.

אין די יאָרען פון דער וועלט־מלחמה האָט זיך דער אינטערעס פאר דעם ציוניזם אויפגעוועקט אין אלע לענדער. אין רוסלאנד, פראנקרייך, איטאליען, דייטשלאנד, ענגלאנד, אמעריקא, האָבען זיך אָנגעהויבען הערען גינסטיגע שטימען פאר דעם ציוניזם, און באזונדערס זיינען געקומען דיזע שטימען פון דעם פראָלעטאריאט און די סאָציאליסטען. דער אינטערנאַציאָנאלער סאָציאליסטישער סעקרעטאריאט, די ענגלישע ארבייטער פארטיי, די אמעריקאנער אלייענס פאר לייבאָר און דעמאָקראסי, האָבען אָנגענומען אפילו רעזאָלוציאָנען פאר א אידישע היים אין ארץ ישראל. אָבער דאָ האָט זיך ארויסגעוויזען דער טיפער אונטערשיד צווישען דייטשלאנד און ענגלאנד. אין דייטשלאנד האָט מען אין דער מלחמה־צייט גערעדט וועגען דעם ציוניזם אלס א סאָבסטיטוט פאר אידישער גלייכבארעכטיגונג, אלס א קאָלאָניזאַציאָנס־פלאן פאר די פוילישע אידען, פאר וועלכע די גרענעצען פון דייטשלאנד מוזען בלייבען פארשפארט. ענגלאנד פארקערט האָט אויסדריקליך באשאָנט, דאָס דער ציוניזם טאר ניט זיין קיין אויסרייד צו באגרענעצען וואו עס איז די אידישע רעכט. דייטשלאנד׳ס ציוניזם איז א טייל פון איר אנטיסעמיטיזם, גאנץ אין גייסט פון פיכטע. ענגלאנד׳ס ציוניזם איז א דערגענצענדער גליד אין דער דעמאָקראטישער בריטישער אימפעריע און ציט זיין אידאָלאָגיע פון די טראדיציעס פון דעם ענגלישען ביבל־ענטוזיאזם.

אזוי באריכערט זיך אלץ מער און וואונדערבארער די אידאָלאָגיע פון דער רעוואָלוציאָנערער מלחמה. אויך דער חלום פון שיבת ציון, די אידעע פון דעם אידישען שטאט איז אריינגעפלאָכטען געוואָרען אין דיזען גיגאנטישען קריג צווישען פרייהייט און רעאקציאָן.

איז באלד פארוואנדעלט געוואָרען אין חבת־ציון, אין א נאציאָנאלען סענטי־מענט מיט ישוב ארץ־ישראל אויף דעם חשבון פון ב א ר א ן ר א ט ש י ל ד. די מאסען האָבען געזוכט זייער הילף אין דער עמיגראציע קיין אמעריקא און אין דער פּראָלעטאריישער און סאָציאליסטישער באוועגונג.

נאָר אָט איז אין יאָר 1897 אויפגעטראָטען דער פּאָליטישער ציוניזם מיט דעם גרויסען הערצל אלם פירער. א אידען־שטאט, א פּאָליטיש־אונ־אבהיינגיגע אידישע נאציע! דער משיח־רוף האָט געשאפען וואונדער צווישען אידען, אין באלד איז ענטשטאנען א גרויסע ציוניסטישע באוועגונג. וועלכע האָט ארומגענומען אידען פון אלע לענדער און פון אלע קלאסען, און קודם כל די אינטעליגענטע יוגענט, וועלכע איז אומעטום דער הייוועז פון א געזעל־שאפטליכער באוועגונג. בשעת עם איז אויפגעטראָטען דער פּאָליטישער ציוניזם האָט שוין אָבער אויך עקזיסטירט א בארייטענדע סאָציאליסטישע באוועגונג צווישען די אידישע ארבייטער אין אמעריקא און איראָפּא. דרויי וואָכען נאָך דעם ערשטען ציוניסטען־קאָנגרעס אין באזעל, אין יאָר 1897, האָט זיך אָרגאניזירט דער „בונד" אין רוסלאנד. און אָט האָט זיך אָנגע־הויבען דער כמעט ווי היסטאָרישער־געוואָרענער קאמף צווישען ציוניזם און סאָציאליזם.

דער ציוניזם האָט געהופען צו א שטאט אדער אן עפענטליך רעכטליך געזיכערטער היים אין ארץ־ישראל, וועלכע זאל באלד אויפגעבויט ווערען. אין גלות זייענען אידען מאכטלאָז, אונפרוכטבאר און דארפען זיך נאָר פאר־בארייטען אין גלות צוליב דער היים אין ארץ־ישראל. דער אידישער סאָ־ציאליזם האָט אין דעם הלום פון ציון ניט געגלויבט, דערפאר האָט ער ge־גלויבט אין דעם חלום פון דער רוסישער רעוואָלוציע. מאָרגען פאלט די רוסישע זעלבסטהערשאפט, אידען באקומען גלייכבארעכטיגונג אינ'ם דעמאָ־קראטישען רוסלאנד, די אידישע פראגע אין רוסלאנד און דערמיט אין דער גאנצער וועלט איז געלייזט. אין דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם וועט זיך אויפלייזען דאָס לעצטע רעשטעל פון דעם אידישען פאָלק. די אידישקייט, וועלכע איז געווען דעם ציוניסט טייער, איז געווען דעם סאָציאליסט פרעמד און נאָר אבשטויסענד, און עס האָט זיך אָנגעהויבען דער ליידענשאפטליכער קאמף צווישען דעם אידישען ציוניסט און דעם „אידיש־שפּרעכענדען" און „אידיש־אָרגאניזירטען" סאָציאליסט.

אָבער אין דעם געגענזייטיגען קאמף האָבען זיך ציוניזם און סאָציאליזם ביסלאכווייז פארשטאנען און פאראייניגט, און די וויטערדיגע ענטוויקלונג פון דער צייט האָט געלערנט דעם אמת פון סאָציאליסטישען ציוניזם. דער לשנה הבאה בציון האָט זיך ארויסגעווייזען אקוראט אזא חלום, ווי דער לשנה הבאה אין דער סאָציאליסטישער רעוואָלוציע. דער ציוניסט האָט געמוזט

אידישע געביטעטע יוגענד. אויך די חבת ציון איז געווען בלויז א שטרעבונג פון אינטעליגענץ. דער סאציאליזם און פאלעסטיניזם האבן אנגעריבט פארשידענע טיפען פון אינטעליגענץ: דער סאציאליזם — די מער אסימילירטע יוגענט, וועלכע האט זיך ערצויגען גייסטיג אויף דער רוסישער ליטעראטור; דער פאלעסטיניזם — די מער נאציאנאלע און טראדיציאנעלע יוגענט, וועלכע איז געווען צוגעבונדען מיט גייסטיגע פעדים צום אידענטום און צום אידישען פאלק. דער געגענזאץ צווישען דעם דאמאלטדיגען פאלעסטיניזם און סאציאליזם איז געווען די אפשפיגלונג פונ'ם פארשידענעם כאראקטער פון די דאמאלטדיגע פאלעסטינצעס און סאציאליסטען. דער סאציאליסט האט געדינט דער עבודה זרה פון אסימילאציע, ער האט געזוכט די ערלייזונג פון אידישען פאלק אין זיין אויסלייזונג צוויישען אנדערע פעלקער, ער האט ניט געהאט קיין צוגעבונדענקייט ניט צו דער אידישער מאטעריע און ניט צום אידישען גייסט, ניט צום פאלק און ניט צו זיין קולטור, ער איז געשטאנען מיט זיינע ביידע פיס אין דער קולטור און אין די אינטערעסען פון פרעמדען פאלק. דער פאלעסטיניזם איז אים בעפאר געווען אומפארשטענדליך, שטערענד און אומבאקוועם אין זיינע אסימילאטארישע נייגונגען. דער פאלעסטינעץ דאגעגען האט זיך אויפגעהאדעוועט על פי רוב אויף לשון קודש, אויף השכלה־ביכלאך, אויף אידישקייט, איז ניט געווען אנגעריבט פון דעם ראדיקאליזם פון דער רוסישער ליטעראטור און פון אירע געזעלשאפטליכע פראבלעמען. פאלעסטיניזם און סאציאליזם זיינען זיך דאריבער פאנאנדערגענאנגען אין פארשידענע וועגען.

אבער פאלעסטיניזם און סאציאליזם זיינען זיך אויך דאמאלט צונויפגעקומען אויף א וויילע. דער דאמאלטדיגער פאלעסטיניזם האט אין אנהויב זיך אויפגעהויבען צו א פאלקס־באוועגונג, צו א מאסען־וואנדערונג אין ארץ־ישראל צוליב מאסען־קאלאניזאציע. אלס א מאסען־באוועגונג האט דער פאלעסטיניזם געמוזט אנרירען אויך די נאציאנאל־געשטימטע אידישע סאציאליסטען. שוין דאמאלט, אלזא, מיט מער ווי דרייסיג יאר צוריק, איז ענטשטאנען די ארגאניזאציע ביל"ו, פון סאציאליסטען־פאלעסטינצעס, וועלכע זיינען געפארען אין ארץ ישראל מיט שטורמדיגע, נאציאנאלע און נאך מער שטורמדיגע אבער נאנץ אומבאשטימטע קאמוניסטישע ציל־ען. איצט וויים מען אויך דאס די דאמאלטדיגע בארימטע אידישע סאציאליסטען, ווי פאוועל אקסעלראד אין דער שווייץ און מיט אים פילע אנדערע אידישע און, אפילו רוסישע סאציאליסטען, ווי ווערא זאסולימש, האבן זיך ערנסט אינטערעסירט מיט דער פראגע וועגען ארץ ישראל אלס א לאנד פאר אידישער איינוואנדערונג און קאלאניזאציע.

אבער דער פאלעסטיניזם איז ניט געווארען קיין פאלקס־באוועגונג. ער

ציוניזם. א פרייע לאנד פאר דער אידישער נאציע איז ניט דער היפּך, נאָר די דערגענצונג פון אידישען סאָציאליזם, און אז דאָס פרייע אידענלאנד דארף זיין אויפגעבויט אויף העכערע סאציאלע יסודות, איז דער לאָגישער פּועל־יוצא פון ציוניזם. איז דאָס אָבער רעאל־מעגליך, דורכפירבאר? וועט עס גלויבט אין די כחות פון אידישען פּראָלעטאריאט, קען ניט לייקענען אין די כחות פון דער אידישער נאציע, און וועט עס האָפּט אויף דער אויפלעבונג פון דער אידישער נאציע, קען זיך ניט פּאָרשטעלען דיזע אויפלעבונג פון דער נאציע אָהן דער פירערשאפט פון פּראָלעטאריאט.

מודה זיין אין דער עקזיסטענץ פון אידישע אינטערעסען אין גלות, און דער סאציאליסט האט געמוזט מודה זיין דאס דער גלות איז אנגעפילט מיט סתירות. אויב ציון איז ווייט, איז בארעכטיגט די רעוואלוציאנערע און סאציאליסטישע ארגאניזאציע פון די מאסען אין גלות, און אויב דער גלות איז לאנג, איז בארעכטיגט די אידישע אויסוואנדערונג און קאלאניזאציע אין ארץ ישראל. אויב דער ציוניזם ווילל דעם עקאנאמישען איבערבוי פון אידען אין ארץ ישראל, טאר ער ניט זיין גלייכגילטיג צו דעם קאמף צווישען ארבייט און קאפיטאל אין חוץ לארץ, און אויב דער סאציאליזם ווילל קלאסען קאמף ביי אידען, דארף ער באנריסען דעם ציוניזם מיט זיין שטרעבען צו דער באשאפונג פון אידישער פראדוקטיווער ארבייט אין ציון. אויב דער ציוניזם זוכט די היסטארישע תשובה אויף דער נויט פון דער נאציע דארף ער ניט זיין גלייכגילטיג צו דער נויט פון דעם עקאנאמיש-אונטערדריקטען פאלק, און דער סאציאליזם קען ניט פאנאנדערטיילען צווישען דער פראלעטארישער נויט און נאציאנאלער נויט.

דער אינטערנאציאנאליזם לאזט צו צווי אויסטייטשונגען: די אויבער-פלעכליכע אויסטייטשונג קען מיינען די אויסמישונג פון אלע נאציאנען אין א משונה'דיגער סתם-נאציע, אבער די ריכטיגערע און טיפערע אויסטייטשונג איז די הארמאניע צווישען אלע קולטורעל פאנאנדערגעבליטע נאציעס צו איין ארגאנישער מענשהייט. אזוי האבען זיך ציוניזם און סאציאליזם פאר-שטאנען און פאראייניגט אין דעם נייעם באגריף פון סאציאליסטישען ציוניזם.

אלס א באוועגונג איז די ציוניסטיש-סאציאליסטישע שטימונג נאך אלץ ביי איר אנהויב. מיט צען יאר צוריק, אין דער צייט פון דער רוסישער רע-וואלוציע האט זי אויף א ווילע אנגעכאפט די מאסען און געזעהלט צענדליגער טויזענטער ארבייטער אונטער אירע פאנען. אבער איידער זי האט זיך נאך ארגאניזירט אין טעאריע און פראקטיק איז זי דורך משונה'דיגע באדינגונגען פון אידישען לעבען פאנאנדערגעפאלען אין פארשידענע זיך באקעמפענדיגע לאגערען, אין סאציאליסטען-טעריטאריאליסטען, פועלי-ציון, סיימיסטען און איז אין דער צייט פון דער רוסישער קאנטר-רעוואלוציע ווייטער געפאלען און ווייטער אויפגעלייזט געווארען אין ראדיקאלען נאציאנאליזם, אידישיזם, גלותיזם א. א. וו., פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם איז די צייט געווען צו רואיג, פארצווייפעלט און אויסגעוועבט.

אבער אט איז געקומען ווידער א שטורם אויף דער וועלט. דאס אידישע פראבלעם שטעהט אין זיין גאנצען שרעקען און פאדערט זיין לייזונג. און כמעט ווי פון זיך זעלבסט האט די מאיריטעט פון די אידישע באוואוסטזיניגע ארבייטער זיך צוגעוועגדעט צו די געדאנקען פון דעם סאציאליסטישען

אידעע. בשעת דער ציוניזם איז אויפגעטרעטען אלס א אידעע אין דעם אידישען לעבען, האבען די פראסטאקעס פון אלע מינים ערקלערט אים פאר א משוגענע פאנטאזיע, באזונדערס אבער די סאציאליסטישע פראסטאקעס, וועלכע זיינען אין תוכן פון זייער נשמה דער ערגסטער סארט פון רעאקציאנערען און אבעטער פונ'ם פאראיבערגעהענדען, אפטמאל נאר נארישען און זינלאזען פאקט. ווי קען זיך פארווירקליכען א אידישע מלוכה בשעת אין פאלעסטינא זיצט דער טערק, דער אראבער, בשעת ענגלאנד וועט דאך ניט לאזען, דייטשלאנד וועט פארבאטען, דער צאר וועט זאפרעשצאיען? ניט אנדערש, ווי דאס איז א משוגענע און ווילדע אויסטראכטעניש פון פאנטאזיאנטען, אזוי האבען געקלערט און געפילט די אידישע סאציאליסטישע פראס-טאקעס אין אנהויב פון דער ציוניסטישער באוועגונג. די חקירה, דאס דער ציוניזם איז להיפך צום סאציאליזם, דאס עס זיינען ניטא נאר קיין פעלקער, נאר סתם מענשען שוועבען אין דער היסטארישער לופט, דאס דער מענש איז א צוויי־פיסינג חיה מיט ריין עקאנאמישע באדערפנישען, — אט דיזע אלע טענות און חקירות זיינען אויסגעוואקסען נאר דערפאר, ווייל דער ציוניזם איז דאמאלט געווען אן „אונפראקטישע" באוועגונג, א צוקונפט־אידעע. דער סאציאליסטישער פראסטאק האט זיין אונפייאיגקייט, זיין נשמה־ארימקייט צו פארשטעהן א אידעע פון דער צוקונפט, פארדעקט מיט אלערליי שטותים און בלבולים אויף דעם סאציאליזם.

אז דער ציוניזם איז אבער נעווארען שטארק און געלאזען ווארצלען אין דעם אידישען לעבען, איז דער קאמף געגען אים דיקטירט געווארען שוין פון „פאליטישע"דיגע אינטערעסען, אז ער איז געווארען א ביטערער, אן אונ־ערליכער. מבטל זיין דעם ציוניזם אלס א משוגענע פאנטאזיע האט מען שוין ניט געקענט. אבער אננעמען דעם ציוניזם אלס א באפרייענדע אידעע האט זיך נאך ניט געלוינט. דער ציוניזם האט געשוועבט איבער דער מקח־וממכר'דיגער אידישער וועלט ווי א קריטישע און שעפערישע אידעע, אבער ער האט דיזער וועלט גארנישט געקענט געבען מאטעריעל, ער האט נערופען צו אפער, ער האט צוגעזאגט די פאלקאמענהייט אין דער צוקונפט, אבער ער האט ניט געקענט צאלען קיין דיווידענדען, ער האט ניט געקענט מתקן זיין דאס קלענסטע אין דער נעגענווארט. די מאסען האבען זיך צו אים צוגע־הערט, האבען אים אפילו באוואונדערט, האבען אין אים האלב מודה געווען, אבער האבען ניט געוואלט אים אויפנעמען, ווייל ער איז ניט געווען קיין פראקטישע באוועגונג, האט ניט געגעבען קיין תשובה אויף די נויטען פון טאג. און די סאציאליסטישע פראסטאקעס זיינען נענאנגען מיט דעם שטראם פון דער אומבאוואוסטזיניגער פראקטיש־באשרייבקטער מאסע. זיי האבען געשטארקט די מאסע אין איר פוילקייט און גלייכגילטיגקייט צו דער צוקונפט,

ציוניזם געגען ציוניזם

ווען אן אונגעוויינליכע אידעע ווערט געבאָרען אין דער וועלט, ווערט זי פון דעם דורכשניטס־מענשען לכתחילה ערקלערט אלס א פאנטאזיע אדער גאָר א משוגעת פון צוהיצטע קעפ, הויבט זי אָן צו ווערען שטארקער און געפינט זי אנהיינגער, הויבען אָן די דורכשניט־מענשען צו פירען געגען איר א קאמף, און דער קאמף ווערט אלץ ביטערער און פארשארפטער, וואָס מער די נייע אידעע טראָגט אין זיך אונרואיגקייט, קריטיקירט, צווינגט די דורכ־שניטס־מענשען צו אקטיוויטעט, צו דער איבערשעצונג פון זייערע איינגע־וואוינטע געדאנקען און מעשים. ווערט די אידעע שוין שטארק און לאָזט זי וואָרצלען אין לעבען, הויבען אָן אירע נעכטיגע פארשפאָטער זיך צופאסען און מאכען מיט איר א היפאָקריטישען שלום. זיי זיינען שוין מודה אין דעם מאָראָלישען ווערט פון דער נייער אידעע, זיי פארלייקענען זייער אמאָליגע מאוס'ע געגנערשאפט, זיי ווינשען גאָר דער נייער אידעע דעם גרעסטען ער־פאָלג, זיי גלויבען נאָר ניט אין איר אויספירבארקייט, ערקלערען נאָר דעם שיינעם, ערהאבענעם חלום פאר לײדער ניט רעאליזירבאר אין דער וועלט. אויב אבער די אידעע ווערט שוין אויספירבאר און די וועלט ווייזט זיך ארויס א סך וואונדערבארער, איידער די קליינינקע מענשעלאך מיט זייערע אריימע עגאָאיסטיש־נארישע השגות האָבען זיך דאָס פארגעשטעלט, ווערען די נעכטיגע געגנער און פראקטישע עם הארצים צבוע'קעס און פאר־שטעלטע ציניקער. וועמענס הארץ וועט זיך דאָס חלילה ניט פרעהען, וען אזא גרויסע און שיינע אידעע האָט מנצח געווען? ווער איז דאָס חלילה געווען געגען אזא ערהאבענעם געדאנק? ווער איז דאָס געווען אזא טפוש, וואָס האָט ניט געקענט זעהן די אויספירבארקייט פון דעם אידעאל? אבער גלייך שטעלען זיי אונטער היפאָקריטיש און ציניש א הינטער פיסעל...

די אידעע האָט לײדער ניט מקיים געווען איר הבטחה. די פארווירק־ליכונג פון דער אידעע קערט נאָר ניט איבער די וועלט. מיר זיינען טאקע באגייסטערט, פול מיט פייער, אבער דער עולם האָט נעבאך ניט קיין ענטו־זיאזם, קיין ברען. די קליין־מענשעלאך טוען אָן אויף זיך א פרומע כשר'ע מאסקע אוים שרעק פאר דעם פאקט, פאר דער מאיאריטעט. אין הארצען אבער ווארטען זיי אויף דעם טייוועל, אולי ירחם, טאָמער וועט זיך א דרעה טאָן די ראָד פון דער געשיכטע צוריק, די גרויסע אידעע וועט בטל ווערען און די וועלט וועט זיך אומקערען צו איר רוה.

דאָס האָט פאסירט יעצט פאר אונזערע אויגען מיט דער ציוניסטישער

זייט איר נאָך אמאל אויפגעטרעטען אין אייער גאנצער פארביזנעוועטער נאסעטקייט. די רוסישע רעוואלוציע איז א פאליטישע, זי האט אויפגעהאנגען המן'ען אויף דער תליה און האט געבראכט אידען אלערלייי פראווען אויף גאנץ ראסייע. וואם מיר זיינען זיינען מיר, אבער פראווען ווילען מיר. ביי אידען, און בפרט ביי די אידען, מיט וועלכע איר טרויסט זיך אין אייער נויט, איז, פארשטעהט זיך, געוואלרען ששון ושמחה. אבער די ציוניסטישע נאולה האט געגעבען דערווייל אידען ערשט א לאנד און א וועג, ערד און האפנונג, און דאם פאלק דארף ברייגען דורך זיין גייסט און זיין ווילען זיין ערלייזונג, דארף באשאפען זיין כבוד, זיין מענשליכקייט, זיין קולטור, זיין סאציאלזם. דא איז ניטא קיין ארט פאר לאכענדער שמחה, פאר שמחה פון נקמה, פאר שמחה צוליב מסחר. דא שטעהט דאם פאלק מיט איינגע־האלטענעם אטעם, זאמעלט אויף זיין מארשלישען אוצר, זיין צושטרייטע אינווייניגע ענערגיע און גרייט זיך ניט צו א גרויסער הוליאנקע אויף דעם טאלעראנט געוואלרענעם גוי'שען יאריד, נאר צו א מסירת נפש פאר דעם איבערבוי פון דער אידישער געשיכטע, פון מענשליכען לעבען... פארשטעהט איר, פראסטאקעם, דעם חילוק?

און אומזיסט פארענטפערט איר זיך, דאם איר האט שטענדיג פאר־אויסגעזאגט די מענליכקייט און פארווירקליכונג פון ציוניזם. אין דער ערנסטקייט פון דער שטונדע ווילט זיך פון אייך ניט לאכען. און נאך ווייניגער ווילט זיך מיט אייך דיסקוטירען. אבער אייער צבוע'טסטווא און אייער ציניזם טוט אונז ווייי, טיף ווייי. נעמט זיך ניט אן פאר די ארבאבער צום טויזענטסטען מאל, ווארום איר זאגט א ליגען. ניט די ארבאבער ליבט איר, נאר דעם ציוניזם און די אידישע ערלייזונג האסט איר. און שעמט זיך ווייניגסטענס אין דיזער הייליגער רעוואלוציאנערער צייט ווידער איבערצו־חזר'ן די טענה, דאם נאך דער רוסישער רעוואלוציע, ווען אידען וועלען האבען פון כל טוב אויף דעם גוי'שען טיש, לוינט זיך ניט פאר זיי צו פארען אין ארץ ישראל, זעלבסט וועלען, זעלבסט שאפען, זעלבסט זיך ערלייזען. דאם איז א שפיגער ארגומענט, א נידערטרעכטיגער גדאנק, וועלכער ערני־דריגט אייך יעצט מער איידער ווען עס איז אין אייער ציקאוונער קאריערע. אויף אייך האט עס הפנים געזאגט געטהע:

„דו גלייכסט דעם גייסט,
וואם דו באגרייפסט."

אין איר מאטעריאליסטישער באשרייבונקטייט און עס האָט זיך אָנגעהויבען דער ביטערער, פינסטערער קאמף פון דעם סאציאליסטישען פּראָסטאק געגען דעם ציוניזם. עס האָבען אָנגעפאנגען די מיואס'ע שקרים און בלבולים אויפ'ן ציוניזם, וועלכע האָבען זיך אלץ פארמערט און פארשארפט, וואָס מער דעם ציוניזם. עס האָבען אָנגעפאנגען די מיאוס'ע שקרים און בלבולים אָנגעהויבען וועלען די אידעאָלאָגיע פון דער קולטורעל־העכער שטעהענדער פּראָלעטאריישער מינאָריטעט.

נאָר אָט האָט די וועלט־מלחמה געבאָרען נאָך א וואונדער, און דער ציוניזם איז פארווירקליכט געוואָרען. ענגלאנד און מיט איר אלע עליים פארזיכערען פאר דעם אידישען פאָלק מער איידער אן עפענטליך־רעכטליכע היים, נאָר אן אינטערנאציאָנאל־געשיצטע היים אין ארץ ישראל. עס האָלט ביי רעאָליזירט ווערען א אידישע רעפובליק. דער סאציאליסטישער פּראָסטאק איז געקומען אין א פארלעגענהייט. וואָלט ער געווען ערליך, רעוואָלוציאָנער, טרייַ צו דעם פּראָלעטאריאט און צו זיין פאָלק, פייאיג אויפצונעמען א גרויסע אידעע, וואָלט ער מיט יראת הכבוד איינגעבויגען דעם קאָפּ פאר דעם היסטאָרישען וואונדער, און דאָס וואָלט מכפּר געווען אויף אלע זיינע טעות'ן פון פריער. אָבער ער איז א קליין־מענשעלע, א קליינינקער פאָליטישען, און וויל, אז די וועלט־געשיכטע זאָל זיך באווען אין דער ריכטונג פון זיין ביזנעס. און אָט שווינדעלט ער, דרעהט זיך, איז ניט אויפריכטיג, ווערט א ציניקער, גראָטולירט כלומרשט דעם ציוניזם און פרעהט זיך מיט אים און גיט אים פון הינטען א גיפטיגען בים.

וואו איז די באגייסטערונג, דער ענטוזיאזם פון פאָלק, די משיח־שטימונג? — אזוי מוסר'ט ער און פרעהט זיך דער בונדיסטישער עם־הארץ. אָט, זעהט איר, וען די רוסישע רעוואָלוציע האָט אויסגעבראָכען, האָבען די אידען געטאָנצט אביסעל פון שמחה. און דער עם־הארץ פארשטעהט אפילו ניט, ווי ציניש זיין פרעהליכע טענה איז. א פריער האָט איר דעם אמת געטריבען פון טיר, דערנאָך קלאָגט איר כלומרשט וואָס דער שקר הוליעט אויפ'ן גאס. וואָס פרעהען זיך ניט די אידען מיט משיח'ן? אפשר דארף זיך נאָך די פאָלקס־נשמה אביסעל אויסלייטערען, אויסריניגען פון יענער גייסטיגער פארגרעבטקייט, מיט וועלכער איר האָט זי זייט יאָרען געזוכט צו פאראייניגען. „היולד גוי פּעם אחת?" קען דען א פאָלק איבער א נאכט ווייך מאכען זיין הארץ, וועלכע איר האָט אין פארלויף פון א דור געזוכט צו מאכען טעמפּ און פוסט?

אך, אייער שמחה מיט דער רוסישער רעוואָלוציע און אייער גלייכגילטיגקייט מיט דער אידישער גאולה, מיט וואָס איר טרייסט זיך! איר באנרייפט ניט, אז מיט דיזער טענה האָט איר זיך אזוי מיאוס ארויסגעגעבען,

שטאט איבערגענומען א גאנצע אָנצאָל עקאָנאָמישע און קולטורעלע פונקציעס. אין יענע לענדער, און טייללווייז אויך אין צענטראַליסטישען פראנקרייך, איז דער שטאט דער באזיצער פון די אייזענבאנען, טעלעגראפען, טעלעפאָנען, פון דער אָנדעלם פלאָטע, עקספלואטירט ער אויך טייללווייז די נאטור רייכ־טימער, אין האָט, ווי אין רוסלאַנד צום ביישפיל, געוומען אין זיינע הענט דעם מאָנאָפאָל פון בראנטווויין־פאַרקויף. אויך אוניווערזיטעטען, שולען, קולטור־אנשטאלטען, קירכען זיינען אין באזיץ און אין דער פארוואלטונג פון שטאט. אין די אנגלא־זאקסישע לענדער פארקערט, אין ענגלאנד און אמע־ריקא, זיינען די פונקציעס פון דעם שטאט זעהר קליין און באשרייבנקט. דער שטאט גיט אין דיוע לענדער די וויטסטע פרייהייטען פאר די בירגער, און ער עגטהאלט זיך, ווי וויט מעגליך, פון ווירטשאפטליכער און קולטורעלער טעטיגקייט. אייזענבאנען, טעלעפאָן, טעלעגראף, אפילו אוניווערזיטעטען און שולען זיינען ניט דער באזיץ פון שטאט, נאָר פון פריוואט קאפיטאליס־טען, פון טראָסטס, קאָמפרציעלע און פילאנטראָפישע געזעלשאפטען. דער שטאט איז נאָר דער פאָליציייאישער צושויער אין דעם קאָמף פון די פאר־שידענע אינטערעסען און קלאסען פון דער געזעלשאפט, און ער ווערט גע־ווייליך מיסברויכט און אויסגענוצט פון דעם הערשענדען קלאס געגען דאָס אונטערדריקטע פאָלק.

זעהר באשרייבנקט איז אויך די פונקציע און די טעטיגקייט פון דער מוניציפאליטעט אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט. זי באגרענעצט זיך אויף דעם באזיץ און דער עקספלואטאציע פון נאָר אייניג ווירטשאפט־צווייגען, אין וועלכע די שטאָט האָט גענומען די איניציאטיווע, ווי למשל די עקספלואטאציע פון דער וואסערלייטונג, דער גאז־באלייכטונג, דער עלעקטרי־ציטעט, די שטראסען־באנען, די אויסהאלטונג פון שולען און בילדונגס־אנשטאלטען א. ז. ו. אָבער אויך דאָ איז פאראן א גרויסער אונטערשיד צווישען די פארשידענע לענדער. אין ענגלאנד און אמעריקא, צום ביישפיל, האָט די מוניציפאליטעט פון דער שטאָט א סך א קלענערען טעטיגקייטס־קרייז און א קלענערן באזיץ, איידער אויף דעם קאָנטינענט אין איראָפּא. אומיעטום באשטעהט אָבער יעצט די טענדענץ דעם באזיץ און דעם טעטיג־קייטס־קרייז פון דער מוניציפאליטעט צו פארגרעסערן.

די ארגאניזאציע פון די פראָדוצירער, די ארבייטער־יוניאָנס, זיינען אין אלע לענדער נאָך אלץ ערשט אין דעם אָנהויב פון זייער עגטוויקלונג. זיי האָבען אין די קולטור־לענדער נאָך ניט אריינגענומען דעם קלענסטען טייל פון די ארבייטער. די לאנדווירטשאפטליכע ארבייטער און די דינסטבאָטען זיינען נאָך בכלל נאָר ווייניג אָרגאניזירט. אין די פאראייניגטע שטאטען זיינען אין יאָר 1910 געווען 38 מיליאָן מענשען באשעפטיגט אלס לוין־אר־

קאָאָפּעראַציע

1.

די יסודות פון דער סאָציאל־קאָאָפּעראַטיווער ווירטשאַפט אין ארץ ישראל.

די סאָציאל־קאָאָפּעראַטיוע ווירטשאפט אין ארץ ישראל דארף אויפגע־בויט ווערען דורך דער וויטערדיגער ענטוויקלונג און אויסבילדונג פון די פיר אָרגאַניזאַציעס, צו וועלכע יעדער בירגער פון א געזעלשאפט געהערט לויט זיינע פיר סאָציאלע פונקציעס. יעדער בירגער פון א לאנד געהערט ערש־טענס אלס א בירגער צו דער גאַנצער נאַציע, צו דער מלוכה. ער געהערט צווייטענס אלס איינוואוינער פון א באשטימטען אָרט צו דער לאָקאלער אויס־הייט פון די בירגער, צו דער שטאט, דעם באצירק, דעם דאָרף. אלס ווירט־שאפטליכער פּראָדוצירער געהערט ער דריטענס צו דער אָרגאַניזאַציע פון די פּראָדוצירער פון זיין פאך, צו דער אָרגאַניזאַציע פון אקערבויער, שניידער, דאָקטוירים, מיינערס, א. ז. וו. אלס פאַרבוכער פון סחורות, אלס מענש, וועלכער זוכט די באפרידיגונג פון זיינע פארשידענסטע מאטעריעלע און גייס־טיגע באדערפנישן, געהערט ער, פערטענס, צו די מענשען מיט ענליכע בא־דערפנישן און פאַרלאַנגען, צו דער אָרגאַניזאַציע פון די קאָנסומענטן. די נאַציע, די מוניציפאליטעט, די אָרגאַניזאַציע פון פּראָדוצירער און די אָרגא־ניזאַציע פון די קאָנסומענטן, דאָס זיינען די פיר קערפּערשאפטען צו וועל־כער יעדער בירגער פון א שטאט געהערט אין ווירקליכקייט.

אין דער היינטיגער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט זיינען דיזע אָרגאני־זאַציעס נאָר טיילוויז אויסגעבילדעט, און זייערע פונקציעס זיינען זעהר בא־שרייבט. דער שטאט נעמט אויף זיך נאָך זעהר ווייניג ווירשאפטליכע און קולטורעלע פונקציעס, זיין גאנצע טעטיגקייט אין דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט באשטעהט אין דער רעגולירונג פון די באציאונגען צווישען די בירגער. אין דער קלאסען־געזעלשאפט ווערט די ארגאניזאציע פון שטאט אויסגענוצט, כדי צו באשיצען די אינטערעסען פון דעם עקאָנאָמיש הערשענ־דען קלאס און צו אונטערדריקען דעם עקאָנאָמיש און קולטורעל מאכטלאָזען קלאס. אין די פארשידענע מאָדערנע שטאטען איז דער טעטיגקייטס־קרייז פון דעם שטאט א פארשידענער. אין מאָנארכישע לענדער, ווי דייטשלאנד, עסטרייך, אין דעם פריערדיגען צארישען רוסלאנד בארויבט דער שטאט די בירגער פון זייערע פרייהייטען צוליב די אינטערעסען פון דער מאָנארכיע און אריסטאקראטיע. דערפאר האט אבער אין מאָנארכישע לענדער דער

נפשות פון זיין פאמיליע. אויף אזא אופן נעמט מען אָן, אז אין ענגלאנד זיינען 26 פּראָצענט פון דער באפעלקערונג אָרגאניזירט אין קאָאָפּעראטיוון. אין דייטשלאנד מיט 2,375,000 מיטגלידער פון די קאָאָפּעראטיוון זיינען 12 פּראָצענט, אין רוסלאנד מיט 1,500,000 מיטגלידער, דריי און א האלב פּראָצענט, אין פראנקרייך 9 פּראָצענט, אין דער שוויץ 29 פּראָצענט, אין דענעמארק 35 פּראָצענט, אין בעלגיען 10 פּראָצענט, אין פינלאנד 12 פּראָצענט פון דער באפעלקערונג אין די קאָאָפּעראטיוון.

די צאָל פון די אָנגעהעריגע צו די קאָאָפּעראטיוון געוועלשאפטען איז, ווי צו זעהן, נאָך א גאנץ קליינע. אין אמעריקע האָט זיך די קאָאָפּעראטיוון באוועגונג אפילו נאָך ניט אָנגעהויבען.

דער סכום אָבער, פאר וועלכען דיזע קאָאָפּעראטיוון געוועלשאפטען פארקויפען א יאָר צו זייערע מיטגלידער, איז לפי ערך צו דעם גאנצען סכום פון די יערליכע געשעפטען אין יעדען לאנד, א גאנץ אומבאדייטענדער. אין ענגלאנד האָבען די קאָאָפּעראטיוון אין יאָר 1914 פארקויפט פאר 2200 מיליאָן פראנק, אין דייטשלאנד פאר 700 מיליאָן פראנק, אין רוסלאנד פאר 800 מיליאָן, אין פראנקרייך פאר 321 מיליאָן, אין דער שוויץ פאר 131 מיליאָן, אין דענמארק פאר 150 מיליאָן, אין בעלגיען פאר 48 מיליאָן פראנק. אין די מלחמה־יאָרען נאָך 1914 האָט זיך אין אלע לענדער שטארק פארגרעסערט די צאָל פון די מיטגלידער פון די קאָאָפּעראטיוון און דער יערליכער סכום פאר וועלכען זיי מאכען האנדעל. די סומען, פאר וועלכע די קאָאָפּעראטיוון טוען געשעפט, זיינען אומבאדייטענדע אין פארגלייך מיט דעם סכום פון די קאפּיטאליסטישע און אינדיווידועלע געשעפטען. אויף איין אייגוואוינער פון אייראָפּא קומען אין גאנצען אויס 10 פראנק א יאָר, פאר וועלכע ער טוט אין דורכשניט געשעפט אין די קאָאָפּעראטיוון אונטערנעמונגען.

אין דער קאפּיטאליסטישער געוועלשאפט זיינען די פּראָדוקציע און דער פארברויך אין די הענט פון דעם קאפּיטאליסטישען פּריוואטבאזיצער. ער פּראָדוצירט די סחורות, בארטיילט די פּראָדוקטען און ענטשיידט דורך דעם קאָנטראָל איבער פּראָדוקציע און פארטיילונג וועגען דעם כאראקטער פון דער גאנצער פּראָדוקציע און דערמיט אויך אינדירעקט וועגען די באדערפנישען, וועגען דער גאנצער קולטור פון דער געוועלשאפט. ווירטשאפט און קולטור איז ניט דער צוועק פון דער געוועלשאפט, נאָר א מיטל אין די הענט פון דעם קאפּיטאליסטישען קלאס פאר דער אייגענער מאכט און דער דעגראדירונג פון פּאָלק. אָבער ניט נאָר די אונטערדריקטע קלאסען ליידען פון דער קאפּיטאליסטישער ווירטשאפטס־פאָרם אלס לוין־ארבייטער און פארברויכער אָהן יעדע דעה אין דער ווירטשאפט, נאָר דורך דעם קאפּיטאליזם איז די ווירטשאפט זעלבסט אן אונגענוגענדע, אונפייאיג צו באפרידיגען די נויטיגסטע

בייטער אין לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע, האנדעל, טראנספארט, פערזענ־ליכען דינסט, א. ז. וו. דערפון זיינען געווען ארגאניזירט אין די טרייד יוניאָנס נאָר 2,116,317, אדער 5 און א האלב פראָצענט. אין דייטשלאנד זיינען אין יאָר 1894 סך הכל געווען איין פערטעל מיליאָן געווערקשאפטליך ארגאניזירטע ארבייטער. אין דעם ערשטען האלב יאָר 1914 זיינען שוין נעווען צוויי און א האלב מיליאָן ארגאניזירטע ארבייטער. דאָס איז אָבער נאָך אלץ א גאנץ אומבאדייטענדער טייל פון דער גאנצער צאָל מענשען, וועלכע זיינען באשעפטיגט ביי אנדערע. די בויערן, וועלכע זיינען אויך צום גרעסטען טייל ארבייטער, אָבוואָל זעלבסטשטענדיגע, זיינען אלס פראָדוצירער נאָרניט ארגאניזירט, מיט אויסנאם פון די קאָאָפעראטיוון, וועלכע הויבען זיך ערשט אָן צו ענטוויקלען אין דאָרף. אָבער אויך די ארגאניזאציעס פון די ארבייטער און פראָדוצירער האָבען גאנץ באשריינקטע פונקציעס. זיי שטעהען אויף דעם באָדען פון דער קאָפיטאליסטישער געזעלשאפט און ווילען נאָר אין די ראמען פון דער באשטעהענדער געזעלשאפט באשיצען די אינטע־רעסען פון דער ארבייט. זיי זוכען ניט קיין קאָנטראָל איבער דער פראָדוק־ציע, זיי באטראכטען זיך ניט אלס טיילהאָבער אין דעם פראָדוקציע־פראָצעס, וויסען געווינלעך ניט אפילו די לאָגע פון דער פראָדוקציע, פון דעם מעס־ניזם פון דער ווירטשאפט. זיי ווילען נאָר דורך סטרייקס אדער אָבמאָכונגען אויפהויבען די לאָגע פון ארבייטער־קלאס. וועו זיי קאָנטראָלירען די פאבריק, טוען זיי עס נאָר בנוגע צו די ארבייטס באדינגונגען, צו דער פארטיילונג פון דער ארבייט צווישען זייערע מיטגלידער, ניט אָבער בנוגע צו דער פראָ־דוקציע גופא.

די ארגאניזאציע פון די קאָנסומענטען האָט אין אלע לענדער, מיט אויס־נאמע פון ענגלאנד, ערשט אין די לעצטע יאָרען געמומען א באדייטענדע ענטוויקלונג. זי שטעהט ערשט אין אָנהויב פון איר סאָציאלען וואוקס. די שוין באשטעהענדע קאָנסום־ארגאניזאציעס רעגולירען נאָר א גאנץ קליינעם טייל פון דעם מענשליכען געברויך, הויפטזעכליך דעם קאָנסום פון לעבענס־מיטלען.

די שטארקסטע ענטוויקלונג האָט ארויסגעוויזען די ארגאניזאציע פון די קאָנסומענטען אין ענגלאנד, דאָס עלטסטע לאנד פון דער קאָנסום-באוועגונג, דאָס פאטערלאנד פון ראָבערט אָווען. אין ענגלאנד זיינען אין יאָר 1914 געווען 3,054,000 מיטגלידער אין קאָאָפעראטיווע געזעלשאפטען פון די קאָנסומענטען.

די פאקטישע צאָל פון די קאָאָפעראטיוויסטען איז אָבער פיר מאָל גרע־סער, איידער די צאָל פון די מיטגלידער אין די קאָאָפעראטיוון, וואָרום צו יעדען מיטגליד פון קאָאָפעראטיוו קען מען צורעכענען אין דורכשניט נאָך דריי

און דעם דאָרף־באַצירק דארפען זיך געפינען דער רייכטום און די אינסטי־
טוטען, וועלכע מוזען געהערען צו דיזע קלענערע קאָלעקטיוועז. דער שטאָט
דארף געהערען די הייזער, די שטאָטישע באַנען, די וואסערלייטונג, די שטאָ־
טישע טעלעפאָנען, די שטאָטישע טעאטערען, די שולען, די קראנקען־הייזער,
די באַנקען, די טראנספּאָרט־קאָנטאָרען א. ז. וו. דעם דאָרף־באַצירק דארף
געהערען די ווייבענשאפטליכע אונטערנעמונגען, טראנספּאָרט־מיטלען, אינ־
סטיטוטען וועלכע זיינען נויטיג פאר די פארשידענארטינע באדערפנישען פון
באצירק. דער גרויסער קאָלעקטיוו פון דער נאציע און די קליינע קאָלעקטי־
וועז פון שטאָט און דאָרף־באצירק זיינען אין באזיץ פון פארשידענארטינען
רייכטום, פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען און אינסטיטוטען, וועלכע ווערען פון
דעם גאנצען פּאָלק אָדער דער געמיינדע דעמאָקראטיש פארוואלטעט. אויף
אזא אופן ווערט אונמעגליך, אז דער רייכער קאפיטאל־באזיצער זאל אויס־
נוצען די נויטען פון די ניט־אָרגאניזירטע בירגער צוליב זיין פּריוואטען
פּראָפיט.

אלע בירגער וועלען אָרגאניזירט אין צווויי פאָרמען פון אָרגאניזאציעס:
אין דער אָרגאניזאציע פון פּראָדוצירער און דער קאָאָפּעראטיווער אָרגאני־
זאציע פון די קאָנסומענטען.

די לאנד־ארבייטער זיינען אָרגאניזירט אין לאנדווירטשאפטליכע פּראָ־
דוקטיוו־געזעלשאפטען. די אינדוסטריעלע ארבייטער, ווי אויך די אינטע־
לעקטועלע ארבייטער זיינען אָרגאניזירט אין אינדוסטריעלע פּראָדוצירער־
געזעלשאפטען. אלע אייניוואוינער זיינען וויייטער אָרגאניזירט אין לאָקאלע
אָרגאניזאציעס פון קאָנסומענטען, וועלכע נעמען אויף זיך די באפרידיגונג
פון די מאטעריעלע און גייסטיגע באדערפנישען פון לעבען.

די לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאפט איז א ווירטשאפטליכע
אייניהייט, אקוראט ווי דער שטאָט און די שטאָטישע מוניציפּאליטעט. זי
נעמט לאנד פון דעם נאציאָנאלען לאנד־פאָנד אין פאכט און באארבייט דאָס
לאנד צוליב די פארשידענסטע קולטורען—קאָאָפּעראטיוו. מיט דער אנריקול־
טור קאָן די לאנדווירטשאפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאפט פארבינדען אויך
לאנדווירטשאפטליכע אינדוסטריען אזוי ווי פארשידענע אינדוסטריען בכלל.
דאָס דאָרף פארוואנדעלט זיך אין א שטאָט־דאָרף, מיט א וואָס מער גרעסע־
רער באפעלקערונג און פארשידענע אונטערנעמונגען. דיזער לאנדווירט־
שאפטליכער קאָאָפּעראטיוו ווערט געפירט ווי יעדער קאָאָפּעראטיוו, פּראָ־
דוקציאָנס־קאָאָפּעראטיוו אָדער קאָנסומענטען־קאָאָפּעראטיוו, אין דער הויפּ־
טיגער געזעלשאפט. דאָס הייסט, די אָרגאניזאציע איז א ריין דעמאָקרא־
טישע, און די ארבייט ווערט באצאָלט נאָך דער צייט. נאָר איז עס דער
פּרינציפּ פון דעם סאָציאלען קאָאָפּעראטיוו, צו באצאָלען אלע ארבייטען,

באדערפנישען פון דער געזעלשאפט. גרויסע צווייגען פון דעם האנדווערק, פון דעם האנדעל און אפילו פון דער אינדוסטריע בלייבען אין קליינע אינדיווידועלע הענט און קאנען ניט אויסנוצען די פאלקאמענהייטען פון דער טעכניק און די איינשפארונגען פון דער גרויסער ארגאניזאציע פאר דער פראדוקציע. די לאנדווירטשאפט, וועלכע איז הויפטזעכליך אינדיווידועלע קליינפראדוקציע אין דער היינטיגער וווירטשאפט, בלייבט פארארעמט און אבגעשטאנען און קאן ניט באפרידיגען דעם שטייגענדען באדארף פון דער געזעלשאפט אין לעבענסמיטלען.

וען אבער דער שטאט, די מוניציפאליטעט, דער געווערקשאפטליכער פאראיין און דער קאאפעראטיוו זאלען ארייננעמען אלע בירגער, און זאלען פארבריייטען זייער טעטיגקייט אויף מענשליכע ארבייטען און באדערפנישען, איז מעגליך די אויסשיידונג פון דעם קאפיטאליזם און די באגרינדונג פון א סאציאל־קאאפעראטיווער וווירטשאפט. פאר דיזער אויפגאבע שטעהט יעצט די קאלאניזאציע פון ארץ ישראל.

ביי דעם אויפבוי פון א סאציאליסטישער וווירטשאפט אין ארץ ישראל האנדעלט זיך עס ניט דארום, צו באשאפען א יש מאין אין סאציאלען זין, אויסצוקלערען אן אוטאפיע פון קאפ און זי וועלען פארווירקליכען אין רעאליטעט. מען דארף נאר וווייטער אויסבויען קאנסעקווענט די פיר ארגאניזאציעס פון דער באשטעהענדער געזעלשאפט און אויסברייטען זייערע פונקציעס ביז צו דער אויסשיידונג פון פריוואט־קאפיטאליסטישען אונטערנעמערטום.

אלעס וואס איז באשאפען פון דער נאטור, און אלע פאברikאציעס און אינסטיטוטען, וועלכע דינען די באדערפנישען פון דער גאנצער נאציאן, דאס פען זיין אייגענטום פון שטאט, נאציאנאלער באזיץ. דאס לאנד, די מינען, די וועלדער, די וואסערפאלען, די אוילקוואלען, די האפענס, די היסטארישע פלעצער, זיינען אייביגער באזיץ פון דער נאציע. די אייזענבאנען, די פאסט; דער טעלעגראף, דער טעלעפאן, די שיפען, די גרויסע פאברikען, די נאציאנאלע בילדונגס־אנשטאלטען און אינסטיטוטען, די אוניווערזיטעטען, מוזעען, נאציאנאלע ביבליאטעקען, נאציאנאלע טעאטערען, וויסענשאפטליכע אינסטיטוטען, פארזיכערונגס אינסטיטוטען א. ז. וו. מוזען געהערען און פארוואלטעט ווערען פון דער נאציע. די נאציע איז די גרעסטע ארגאניזאציע פון אלע בירגער און איז אין באזיץ פון דעם רייכטום און די אינסטיטוטען, אויף וועלכע אלע בירגער האבען דאס גלייכע רעכט.

אין דעם באזיץ און פארוואלטונג פון דער שטאטישער מוניציפאליטעט

שפּרעכענד העכערן ארבייטס־לוין, וועלכער וועט אויסגלייכן זייער לאגע מיט דער לאגע פון די לאנדווירטשאפטליכע קאאפעראטיוויסטן. דער פּריז פּאר זייער ארבייט, ווי פּאר דער ארבייט בכלל, וועט באשטימט ווערן פון דעם אלגעמיינעם סאציאל־ווירטשאפטליכן צושטאנד פון לאנד, פון דער צוגיינגליכקייט פון די לעבענסמיטלען און סחורות פּאר דעם גאנצען פּאלק פון דעם פּריז אויף ארבייט און פּראדוקטען אין דער באנאכבארטער קולטור־וועלט. דער אידעאלער פּרינציפּ פון דער ארבייט איז, דאס אלע ארבייטן, ניט קוקענדיג אויף זייער פּארשידענער קוואליטעט, דאַרפען באצאלט ווערן גלייך, אז די ארבייט־באדינגונגען, די ארבייט־צייט און ארבייטס־באקוועמ־ליכקייטען, מוזען אומעטום זיין די גלייכע, אז אונאנגענעמע ארבייט מוז ענטשעדיגט ווערן דורך העכערן לוין אדער קורצערע ארבייטס־צייט.

לעבען דער קאאפעראציע פון די פּראדוצירער וועט זיין די קאאפעראציע פון די קאנסומענטן. די בירגער פון יעדער שטאט, יעדען באציר, יעדען דאַרף זיינען אָרגאניזירט אין לאקאלע קאאפעראטיוון פון קאנסומענטן. דיזע קאנסומענטן־קאאפעראטיוון עפענען קראמען, רעסטאָראנען, בעקע־רייען, שלאכט־הייזער, פּארוויילונגס־פּלעצער, טעאטערס א. ז. ו. ו. צוליב דער באפּרידיגונג פון די פּארשידענארטיגע באדערפנישען פון די איינוואוינער. דער שטאט און די שטאט העלפען דיזע קאאפעראטיוון מיט קאפּיטאל. די אָרגאניזאציע פון די קאנסומענטן איז די צווייטע אָרגאניזאציע פון די בירגער, וועלכע זיינען שוין איינמאל אָרגאניזירט אין דער אָרגאניזאציע פון פּראדוצירער. די קאאפעראטיוון וועלען קודם כל אויסשיידען פון דער ווירטשאפט דעם האנדעלס פּראפּיט. זיי וועלען וויטער פּארהיטן, אז עס זאלען אויסוואקסען אונעגדליכע פּריוואטע געשעפטען און קראמען און זאלען דורך זייער געגענזייטיגער קאנקורענץ, דורך טיילווייז זייער פּראזיטישער עקזיסטענץ, דורך זיערע נוצלאָזע אויסגאבען אויף איבריגע מענשען, רענט, ארווערטייזמענטס, פּארימען די אלגעמיינע ווירטשאפט. די אָרגאניזא־ציעס פון די קאנסומענטן וועלען קויפען די סחורות ביי די לאנדווירטשאפט־ליכע פּראדוקטיוו־גענוסשאפטען, ביי די נאציאנאלע פאבריקען, וועלען רע־גולירען דעם בארארף, וועלען בריינגען צום אויסדרוק דעם פּארלאנג און געשמאק פון די געברויכער, וועלען אָרגאניזירען די באפּרידיגונג פון ניי אויפגעוואקסענע באדערפנישען. די באפּרידיגונג פון קולטורעלע און עסטע־טישע באדערפנישען, וועלכע פאלען ניט אריין אין דעם אויסגאבען־קרייז פון דעם שטאט אדער דער מוניציפּאליטעט, קען אויך וועלען די טעטיגקייט פון די קאאפעראטיוון. די נאציע, די שטאט, דער פּארף־באציר וועלען שטענדיג קענען פּארהיטן, דאס איינצעלנע לאנדווירטשאפטליכע און אינדו־

אונאבהיינגיג פון זייער קוואליטעט, לויט א גלייכען מאפשטאב. דער וואק־
סענדער רייכטום, וועלכען די פראדוקטיוו־געזעלשאפט האט ערווארבען אין
משך פון דער צייט, ווי צום ביישפיל די פלאנטאציעס, די פארבעסערונג
פון דעם באדען, דער פיה־באשטאנד, די געבוידען, פאבריקען, געזעלשאפט־
ליכע הייזער א. ז. וו., געהערט דער געזעלשאפט. יעדער מיטגליד פון דעם
קאאפעראטיוון שטאט־דארף האט אויף אזא אופן א טייל אין דעם קאאפע־
ראטיוו, וועלכע ער קאן פארקויפען דעם קאאפעראטיוו גופא אדער אן אנ־
דערען, מיט דער צושטימונג פון דער געזעלשאפט און לויט א פריערדיגען
אפמאך, וועו ער ציט זיך צוריק פון קאאפעראטיוו. אויך קען דער אייג־
צעלנער אויף דעם קלייגעם שטח לאנד, וועלכען ער נעמט פאר זיין פריוואטען
נעברויך, בויען א הויז און אנפירען אן אינדיווידועלע ווירטשאפט נאך זיין
אייגענעם געשמאק און זיין פאנטאזיע. דער קאנסום און די לעבענספארם
זיינען אבסאלוט אינדיווידועל און דאס מאכט מעגליך פאר דעם איינצעלנעם
צו מאכען אבשפארונגען און צו האבען פריוואט־רייכטום, וועלכען ער קאן
פארוואנדען אויף פריוואטע געבוידען, פלאנצונגען, ווירטשאפטען. אפילו
אונטערנעמונגען האט דער איינצעלנער דאס רעכט צו מאכען, נאר די פראגע
איז, אויב אין דער סאציאל־קאאפעראטיוער ווירטשאפט וועט די פריוואט־
אונטערנעמונג זיך אירגענדוואו לוינען. דאס איז, פארשטעהט זיך, ריכטיג
ניט נאר בנוגע צו דער לאנדווירטשאפטליכער פראדוקטיוו־געזעלשאפט, נאר
אויך בנוגע צו דער שטאט.

אויף אן אנדער פרינציפ וועלען מוזען זיין אויפגעבויט די ארבייטער־
ארגאניזאציעס, וועלכע וועלען זיין אנגעשטעלט אין די נאציאנאלע אונטער־
נעמונגען. די מינען, אייזענבאנען, שיפען, גרויסע פאבריקען, די פאסט, די
גרויסע טראנספארט ארגאניזאציעס, געווייסע לאנדווירטשאפטליכע אונטער־
נעמונגען, די נאציאנאלע קולטור־אנשטאלטען, דער שטאטס־מעכאניזם
זעלבסט וועלען באשעפטיגען א גרויסע צאל ארבייטער פון די פארשידענסטע
קאטעגאריען און פון פארשידענער קוואליטעט. אויך די שטאט און דער
דארף־באצירק וועלען באדארפען די פארשידענסטע ארבייטער פאר זייערע
ווירטשאפטליכע און קולטורעלע אונטערנעמונגען און אנשטאלטען. אין דיזע
אלע אונטערנעמונגען וועלען ארבייטען די פראדוצירער־ארגאניזאציעס, די
ארבייטער קבוצות, וועלכע וועלען זיין ארגאניזירט צווישען זיך אויף א דע־
מאקראטישען אופן, אבער וועלכע וועלען זיין פארמאטוארטליך אין זייער
ארבייט פאר די נאציאנאלע אדער שטאטישע אונטערנעמונגען. דיזע קבוצות
קענען, פארשטעהט זיך, ניט האבען קיין אייגענטומס־רעכט אויף די אונטער־
נעמונגען, אין וועלכע זיי ארבייטען, אזוי ווי די לאנדווירטשאפטליכע פראָ־
דוקטיוו־געזעלשאפטען. דערפאר וועלען זיי זיין בארעכטיגט צו אן ענט־

.2

קאָאָפּעראַטיוון אין דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל

דער שווערפונקט פון דער סאָציאל־קאָאָפּעראַטיוווער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל ליגט יעצט אין דער אָרגאַניזירונג פון פּאָלק צוליב דער קאָלאָניזאַציע. די גרינדונג פון די נויטיגע פינאַנץ־אינסטיטוטען צוליב דער קאָלאָניזאַציע איז נאָר א מיטל פאר דעם צוועק, וועלכער ליגט אין דער אָרגאַניזירונג פון פּאָלק.

די קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל איז ביז יעצט געווען א כאַאָטישע און אינדיווידואַליסטישע, אָבער עס האָבען אין איר אויפגעבליצט ניט איינמאָל פרובירונגען פון קאָאָפּעראַטיווער אָרגאַניזאַציאָן. אפילו הערצל רעדט נאָך אין זיין „יודענשטאַט" וועגען א באנק פון אידען, „בענק אוו דזשוס", וועלכע זאָל אריבערפירען אלע אידען אין ארץ ישראל און זאָל זיי איינאָרדנען אין די זעלביגע סאָציאלע באשעפטיגונגען, אין וועלכע זיי געפינען זיך אין גלות. אין לויף פון די איניגיג יאָר ציוניסטישער טעטיגקייט, וועלכע הערצל האָט ענטוויקעלט, האָט ער אָבער שוין איינגעזעהן, אז דער פּלאַן אריבערצופידרען אלע אידען אין ארץ ישראל און אריינשטעלען זיי אין די אלטע סאָציאלע באשעפטיגונגען, האָט ניט קיין מאַראַלישען און קיין געזעלשאפטליך־פּראַגרעסיוון ווערט, און איז דערפאר ניט דורכפירבאר. ער האָט אין זיין שפּעטערן דיגען בוך: „אלטנייאנד" שוין געפּרואווט אָנדייטען די סאציאל־קאָאָפּעראַטיווע יסודות, אויף וועלכע צו פאַרווירקליכען די מאסען־קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל.

אין דער געשיכטע פון קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל און אין דעם ציוניזם זיינען אָבער שוין געמאכט געווארען ניט איינמאָל פארשידענארטיגע פאַרזוכען. אָבער אלע דיזע קאָאָפּעראַטיוון פארזוכען, מיט אויסנאמע פון בי"לו און די קאָאָפּעראַטיוון פון דער לעצטער צייט האָבען ניט ענטהאלטען אין זיך קיין נייעם סאָציאלען אינהאלט, נאָר זיינען ענטשטאַנען פון דער ריין עמפּירישער פארשטענדניש, אז בישטפות קאָן מען זיך לייכטער אויפ'ן לאַנד באזעצען, אוידער וועו יעדער אייגעלענער זאָל דארפען אינדיווידועל דורכפירען אלע שווערע ארבייטען פון קויפען א נחלה אין ארץ ישראל און זיך באזעצען.

די ערשטע ביל"ו חברה, יענע בארימטע גרופּע רוסישע סטודענטען,

סטריעלע קאָאָפעראטיוון זאָלען ניט שטיגען די פרייזען, אויסנוצענדיג אמאָל די לאגע פון מארק, און מיסברויכען מאָנאָפּאָלישטיש די קאָנסומענטען.

די קערענדלאך פון דער סאָציאל־קאָאָפעראטיוועד ווירטשאפט זיינען שוין פאראן אין ארץ ישראל אין דער נאציאָנאל־באנק, דעם נאציאָנאל־פאָנד. די לאנדווירטשאפטליכע פראָדוקטיוו־געזעלשאפטען מרחביה און דגניה, אין די קבוצות, די קאָאָפעראטיוון. דיזע אָרגאניזאציעס דארפען נאָר אויסגעבילדעט ווערען ביז צו זייער לעצטער סאָציאליסטישער קאָנסעקווענץ.

פּאָסט, אז ראָטשילד האָט געצאָלט פאר די וויינטרויבן ניט א קאָמערציעלען פּרייז נאָר א פּילאַנטראָפּישען. דער קריזיס אין דעם וויין־נעשעפט אין דער וועלט אין אייניג יאָר שפּעטער האָט אזוי געמאכט די וויין־קולטור אין פּאלעסטינא ניט־פּראָפּיטאבעל, אז מען האָט אין די קאָלאָניען ארויסגערופן די וויין פּלאַנצונגען און אָנגעהויבן צו פארפּירן אויף דעם באָדען אנדערע קולטורען. דער פּלאַן פון די „דורשי ציון" האָט ניט געהאט אין אויג א חוץ וויין פּלאַנטאַציעס קיין אנדערע קולטור און קיין אנדערע ווירטשאפט אָדער אינדוסטריע. ווי אונווּיסנשאפטליך און באשריינקט אין ערפאָרונג יענער פּלאַן פון די „דורשי ציון" איז ניט געווען, איז דאָך דאָס געווען דער ערשטער פּרואוו צו אָרגאַניזירען א מאסען־קאָלאָניזאַציע אויף א קאָאָפּעראַטיוון יסוד ביז צו דער צייט פון דער אינדיווידועלער פאַנאַנדערטיילונג. א חוץ דיזע „דורשי ציון" האָבען זיך אָנגעהויבן צו אָרגאַניזירען פּארשידענע אנדערע ענליכע נעזעלשאפטען, ווי „אגודת אלף", און אנדערע, מיט דעמזעלביגען צוועק מענליך צו מאכען א מאסען־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל.

דיזע נעזעלשאפטען פאר טויזענדער מיטגלידער, ווי אויך די קלענערע קאָלאָניזאַציאָנס־נעזעלשאפטען מיט העכערע אייניצאָלונגען, וועלכע זיינען נענרינדעט נעוואָרען אין 1891, האָבען אָבער אלע געענדיגט זיך באלד מיט א מיסערפאָלג. די הויפּט־אורזאכע איז געווען, וואָס אבדול האמיד'ס רעגירונג האָט באלד נאָך דעם יאָר 1891 געמאכט שטארקע באשריינקונגען געגן אידי־שער אייניוואַנדערונג און לאַנד־קויף אין ארץ ישראל. א חוץ דעם האָט ניט עקזיסטירט ביי אידען אפילו קיין התחלה פון וועלכער עס איז געזעלביגער אָרגאַניזאַציע, וועלכע וואָלט געקאָנט אָנפירען די קאָלאָניזאַציע. עס איז ניט געווען קיין אידישע באַנק און קיין פינאַנץ־אינסטיטוט, וועלכער וואָלט געקאָנט די געשעפטען דורכפירען און וואו דאָס געלט וואָלט געקאָנט דעפּאָ־נירט ווערען. אין רוסלאַנד און אין ארץ ישראל זיינען אלע קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאפטען אין יענער צייט געווען געהיימע געזעלשאפטען, וועלכע האָבען זיך געשטיצט נאָר אויף דעם געגענזייטיגען פארטרויען. דערצו האָט געפעלט יעדע ערפאָרונג אין קויפען לאַנד, אין אָרגאַניזירען און קאָלאָניזירען. די באוועגונג האָט זיך באלד פארוואַנדעלט אין א כאַאָטישער לויפערי און קויפע־ריי, וואו די גרעניצען צווישען די אינטערעסען פון דעם יחיד און דעם טובת הכלל זיינען שוין אָבגעווישט געוואָרען. עס איז געווען א גרויסער פארזוך פון מאסען־איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע, וועלכער איז בטל געוואָרען, וויל די פאַליטישע באדינגונגען פון טערקיי האָבען ניט ערלויבט דאָמאָלט, און וויל ביי אידען האָבען געפעלט די עלעמענטאָרע פאָרבאַרייטונגען פאר אזא באוועגונג.

נאָך דער קאָלאָניזאַציאָנס־בהלה פון 1891 און 1892 האָט זיך די אי־

וועלכע זיינען געווען בכלל די ערשטע אידעאליסטישע פיאָנערען אויף דעם אידישען לאַנד, איז געווען א קאָמוניסטישע ארגאַניזאציע. די ביל"ו־חברים, וועלכע זיינען געקומען אין ארץ ישראל אין יאָר 1882, האָבען געוואָלט ארבייטן אוז לעבען קאָמוניסטיש אין א"י אוז אויף אזא אופן זיין א ביישפיל פאר דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון ישוב אוז סאציאלען זין. אָבער אזוי ווי זיי האָבען ניט געהאַט קיין אייגענע נחלה אוז ניט געפירט קיין אייגענע ארבייטס־ווירטשאפט, נאָר געארבייט ווי טאג־לוינער ביי אנדערע, הויפטזעכליך אין דער אקערבוי־שולע מקוה ישראל, איז זייער גאנצער קאָמוניזם נאָר באשטאנען אין זייער שותפות'דיגען לעבען. זיי האָבען געפירט א געמיינשאפטליכע קאַסע, געהאט א געמיינשאפטליך הויז אוז געלעבט אלע אויף א גלייכען אופן, אונאבהייניגיג פון דער מעגליכקייט פון פארשידענע פארדינסטען אוז הכנסות פון די איינצעלנע. עס פארשטעהט זיך, אז דיזע חבר'שע קאָמונע איז באלד בטל געוואָרען, נאָר די איינצעלנע חברים האָבען זיך געזומען פאר אנדערע באשעפטיגונגען אוז שפעטער באקומען זעלבסט־שטענדיגע נחלות אין גדרה.

עפעס ענליכעם צו א קאָאָפעראציע איז געווען די וואַרשעווער חברה „מנוחה ונחלה", וועלכע האָט זיך געגרינדעט אין יאָר 1890 אוז האָט אויס־געבויט די קאָלאָניע רחובות. אָבער דאָס איז נעווען אייגענטליך א קויף־געזעלשאפט פון פארמעגליכע מענשען, וועלכע האָבען זיך ארגאַניזירט אין א קאָאָפעראציע נאָר צוליב דעם צוועק פון דעם באָדען־קויף אוז צוליב דער שותפות'דיגער אדמיניסטראציע. נאָכדעם ווי דער באָדען איז געקויפט גע־ווָארען, איז ער פאנאנדערגעטיילט געוואָרען צווישען די שותפים לויט דער קויף־סומע פון יעדעם איינצעלנעם.

א מער פאָלקסטימליכען כאראקטער האָט געטראָגען די באקאנטע קאָ־אָפעראציע „דורשי ציון", וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1891 אין מינסק, אָבוואָל אויך דיזע ארגאניזאציע האָט ניט ענטהאלטען אין זיך קיין שום נייעם סאציאלען אינהאלט. דיזע געזעלשאפט האָט געוואָלט אר־גאניזירען א מאסען־קאָלאָניזאציע אין ארץ ישראל, אויף דעם יסוד פון קלייניע יערליכע אבצאָלונגען. דורך דער איינצאָלונג פון 400 רובל, אויסגעצאָלט אין לויף פון 10 יאָר צו פערציג רובל א יאָר, האָט דיזע געזעלשאפט בארע־כענט, אז זי וועט קאָנען יעדען מיטגליך געבען א ענוגענדע נחלה מיט כרמים צו קאָנען עקזיסטירען. דער גאנצער פלאַן איז נעווען אויפגעבויט אויף ווייג־גערטנעריי, און דער באזיס פון די הכנסות זיינען געווען די פרייזען, וועלכע באראָן ראָטשילד האָט אין יענער צייט געצאָלט צו די קאָלאָניסטען. דער פלאַן האָט ניט געזומען אין אכט ניט די שטייגערונג פון פרייזען אויף לאַנד און ארבייט מיט דער ענטוויקלונג פון קאָלאָניזאציע, און אויך ניט דעם

דער נאציאָנאל־פאָנד באוויצט יעצט א פארמעגן פון אן ערך 6 מיליאָן מארק, פון וועלכע 75 פּראָצענט זיינען אינוועסטעט אין ארץ ישראל, און 25 פּראָצענט זאמלען זיך לויט די סטאטוטען אלס וואקסענדער רעזערוו. דאָס גאלט פון דעם נאציאָנאל פאָנד איז אינוועסטעט אין לאנד, הייזער, פלאנצונגען, אקערבוי־ווירטשאפטען, הלואות. די זאמלונגען זיינען אין לויף פון די זיבעצען יאָר געווען, פארשטעהט זיך, ניט קיין גלייכע. אין די ערשטע יאָרען איז געוואמאלט געוואָרען גאנץ ווייניג; דאָס הויפּט־גאלט איז אריינגע־קומען פון 1909 ביז 1913, אין דער צייט פון דער שטאַרקער פּראָקטישער ארבייט אין ארץ ישראל. אין יאָר 1909 איז געזאמעלט געוואָרען א האלב מיליאָן פראנק. אין יאָר 1913 שוין א גאנצער מיליאָן פראנק. אין די מלחמה יאָרען איז די זאמלונג געפאלען, אָבער זי האלט זיך אויף איבער א האלבען מיליאָן פראנק א יאָר.

אויב דער נאציאָנאל־פאָנד זאָל ווערן דער יסוד פון דעם אויפבוי אין ארץ ישראל אויף סאציאל־קאָאָפּעראַטיווע יסודות, מוז זיין סאציאלער פּרינציפ פארטיפט און פארשטארקט ווערען און די זאמלונגען מוזען פארהונדערטפאַכט אָדער גאָר פארטויזענטפאַכט ווערען. דער נאציאָנאל פאָנד מוז אלעס ער־ווערבען אין ארץ ישראל אלס פאָלקס־אייגענטום: לאנד, געביידען, שטאָט־שען גרונדבאזיץ, פאברייקען, הייזער. ער מוז אויך אריינגעמען אין זיין באַ־זיץ די אייזענבאנען, מינען, נאטור־רייכטימער, וואסערפאלען א. ז. ו. אפּע־רירענדיג דערביי, נאטירליך, מיט א בריטען קרעדיט.

די ערשטע באדינגונג פאר דעם נאציאָנאל־פאָנד איז די אונגעהויערע פּראָגרעסיווע פארגרעסערונג פון די זאמלונגען. פון קליינע צופעליגע זאמ־לונגען דורך מארקען, באסקעס, קערות, א. ז. ו. מוז מען איבערגעהן צו א סיסטעמאטישער אָרגאניזירונג פון די זאמלונגען דורך דער זעלבסט־באשטייע־רונג אָדער, בעסער געזאָגט, דורך דער באשטייערונג פון גאנצען פאָלק. בשעת דער ציוניזם ווערט א פאָלקס־באווענונג, בשעת די קאָלאָניזאציע ווערט א מאסען־קאָלאָניזאציע און דער פּראָלעטאריאט ווערט דער טרייבענדער כח פון דער באווענונג, איז אוא זעלבסט־באשטייערונג דורכאוים א מעגליכע און דורכפירבארע זאך. פון ציוניסטישער זייט ווערט פארלאנגט דאָס דער נאציאָנאל פאָנד זאָל אָנהויבען באלד זאמלען מינדעסטענס 10 מיליאָן מארק א יאָר, דאָס הייסט ווייניגער ווי א מארק א יאָר פאר א פערזאָן. אָבער דיזע סומע איז א גאנץ קליינע אין פארגלייך מיט דער אונגעהויערער סומע, וועלכע איז נויטיג פאר א פאָלקס־קאָלאָניזאציע און וועלכע קען באשאפען ווערען דורך אן אלגעמיינע זעלבסטבאשטימונג פון פאָלק.

אין לויף פון דער מלחמה איז אין פיעלע ערטער דורכגעפירט געוואָרען די זעלבסטבאשטייערונג פון דער אידישער באפעלקערונג פאר די מלחמה־

דיעש קאָלאָניזאציע אבגעשטעלט אויף מער ווי צען יאָר. אין די לעצטע יאָרען פון חיבת ציון און אין די ערשטע יאָרען פון פאָליטישען ציוניזם ביז צום אוגאנדא־פראָיעקט אין יאָר 1903 איז כמעט קיין קאָלאָניזאציע ניט אָנגענגען. די ראטשילדישע קאָלאָניזאציע איז ווייט געווען דערפון צו מאכען וועלכען עס איז פארטשריט. די פארדערבליכע רעזולטאטען פון דער אויטאָקראטישער אדמיניסטראציע, פון דער שנאָרער־ווירטשאפט און דער אונטערדריקונג פון יעדער פערזענליכער און געזעלשאפטליכער איניציאטיווע האָבען ארויסגערופען נאָר אלגעמיינעם מיסטרויען און פארצווייפלונג אין דער קאָלאָניזאציע. די קאָלאָניזאציע און דער גאנצער ישוב האָבען אין די ניינציגער יאָרען דורכגעמאכט א שווערען קריזיס, אין וועלכען עס זיינען פארשוואנדען ניט נאָר קאָאָפעראטיווע פרואוואנגען פון קאָלאָניזאציע, נאָר וועלכע עס איז קאָלאָניזאטאָרישע אונטערנעמונגען בכלל.

צו דער דורכפירונג פון דער סאָציאל־קאָאָפעראטיווער קאָלאָניזאציע זיינען נויטיג צוויי אינסטיטוטען, וועלכע זאָלען זיך האָרמאָניש דערגענצען אין זייער טעטיגקייט. דיזע אינסטיטוטען זיינען: דער נאציאָנאלער פאָנד און די נאציאָנאלע באנק. אין לויף פון דער ציוניסטישער באוועגונג זיינען שוין באשאפען געוואָרען די קערנדלאָך פון דיזע אינסטיטוטען. די מאסען־קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל אויף סאָציאל־קאָאָפעראטיווע יסודות מאכט נויטיג דעם קוואָנטיטיוון און קוואָליטאטיוון אויסבוי פון דיזע אינסטיטוטען, די פארטויזענטפאכונג פון זייער גרויס און די סאָציאליזירונג פון זייער אינהאלט.

דער נאציאָנאל־פאָנד, וועלכער איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1901 אויף דעם פינפטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באזעל, האָט צו זיין צווועק די ערווערבונג פון לאָנד אין ארץ ישראל אלס אייביגער אידישער פאָלקס־אייגענטום געמאכט. אין דיזען זין איז דער נאציאָנאל פאָנד געווען טעטיג פאר דער גאנצער צייט פון זיין עקזיסטענץ. אָבער דער סאציאליסטישער כאראקטער פון דעם נאציאָנאל פאָנד מוז נאָך פארטיפט און פארפעסטיגט ווערען דורך דעם פאָלקס־באוואוסטזיין, באזונדערס אָבער דורך דער אנשליסונג פון אידישען פראָלעטאריאט אָן דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג.

די גרויס און די טעטיגקייט פון דעם נאציאָנאל פאָנד זיינען אויך געווען באשרייבט און באגרעניצט, אזוי דאָס דער נאציאָנאל פאָנד איז נאָך זעהר ווייט דערווייט פון צו זיין אן אמת'ער פאָלקס־אינסטיטוט, וועלכער זאָל קאָנען דורכפירען די סאציאל־קאָאָפעראטיווע קאָלאָניזאציע.

ענטוויקלונג פון אידישען ישוב אין דאָרף און שטאָט. זי האָט געגעבען בילִיגען קרעדיט אין ארץ ישראל, וואו געלט איז פאראן ווייניג און דער פּראָצענט איז הויך. אָבער דער כאראקטער פון דער באנק אלס האנדעלסבאנק און איר קליינער קאפּיטאל האָבען געמוזט איינג באגרענעצען איר טעטיגקייט.

די נאציאָנאל באנק מוז ערפילען די גרויסע קאָלאָניזאַטאָרישע אויפּגאבען, וועלכע די קאָלאָניאל־באנק האָט זיך לכתחילה געשטעלט, אָבער האָט זיי ביז יעצט ניט געקענט אויספירען. הערצל האָט אין אָנהויב פון זיין ארויסטרעטען געוואָלט גרינדען א נאציאָנאלע הלואה אויף 1000 מיליאָן פראנק. פאר אזא גרויסע באנק אין הערצל'שען זין אויף דער גרונטלאגע פון אן אלגעמיינער אידישער סובסקריפּציאָן איז יעצט געקומען דער גינסטיגער מאָמענט. די מלחמה אנלייען פון טויזענטער מיליאָנען, וועלכע אלע שטאָטען, די גרויסע אזוי ווי די קליינע, האָבען דורכגעפירט פרייוויליג צווישען די איגענע בירגער, זיינען א באוויז, וואָס יעדעס פּאָלק קאָן שאפען פאר אן אלגעמיינעם צוועק, וועלכע עס ווערט אָנגעצונדען פון נאציאָנאלער באגייסטערונג.

אויב מיר זאָלען אָננעמען, אז פון אלע אידען פון דער וועלט וועלען זיך ווייניגסטענס איין מיליאָן אידען באטיליגען אין דיזער סובסקריפּציאָן פאר דער נאציאָנאלער באנק און דער נאציאָנאלער הלואה, קומען מיר שוין צו גאנץ גענויאלטיגע סומען. אויב א מיליאָן אידען זאָלען זיך פארפליכטען דורך אָרדענטליכע וועקסעל־אויספאָלונגען אין לויף פון 25 יאָר א שער פון 10 דאָלאר א יאָר, איז דאָס שוין א קאפּיטאל פון א פערטעל מיליארד דאָלאר, פון וועלכע די גרעסטע העלפט קאָן באטראכט ווערען אלס זיכער און פייאיג דיסקאָנטירט צו ווערען. אין דיזער נאציאָנאלער הלואה דורך א נאציאָנאלע באנק וועלען זיך אָבער באטיליגען דער מיטעלקלאָס, דער רייכער קלאָס און די אידישע מיליאָנערען, אויב די פּאָלקס מאסען וועלען ווירקליך אריינשטעלען זייער גאנצע ענערגיע פאר דיזער זאך. די נאציאָנאלע באנק וועט ניט ווייניגער זיכערען דאָס קאפּיטאל און די פּראָצענטען פון די שערהאָלדערס, ווי די ציוניסטישע קאָלאָניאל באנק. אזא נאציאָנאלע באנק וואָלט געקאָנט רעאליזירען א ניט קיין קלענערען קאפּיטאל, ווי דער, וועגען וועלכען הערצל האָט גע'חלומ'ט!

די נאציאָנאלע באנק וועט געבען הלואות אויף א לאנגער צייט דעם נאציאָנאל־פאָנד און די קאָאָפּעראַטיוון אָרגאניזאציעס, פאר לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע, הייזערבוי. צו דיזע צווייי אָרגאניזאציעס מוז צוקומען נאָך די דריטע און וויכטיגסטע אָרגאניזאציע, די קאָאָפּעראַטיוון אָרגאניזאציע פון די איינוואנדערער און קאָלאָניסטען זעלבסט.

קרבנות, און דער פּלאַן איז געקרוינט געוואָרען מיט א גרויסען ערפאָלג. אזוי למשל האָט דער מאָסקווער אידישער הילפס־קאָמיטעט דורכגעפירט די זעלבסטבאשטייערונג לויט פּאָלגענדען פּלאַן:

יעדער, וועלכער פארדינט 50 רובל א חודש זאָל צאָלען 1 פּראָצענט; 100 רובל — 1½ פּראָצענט; 200 רובל — 2 פּראָצענט; 300 רובל — 3½ פּראָצענט; 500 רובל — 4 פּראָצענט; 700 רובל — 5 פּראָצענט; 1000 רובל — 6 פּראָצענט; איבער 1000 רובל — 7 פּראָצענט.

די קליינע אידישע באפעלקערונג פון מאָסקווע האָט אין 20 חדשים פון מלחמה, פון אויגוסט 1914 ביז מאי 1916, אריינגעטראָגען דורך דעם סיס־טעם פון זעלבסט־באשטייערונג 1 מיליאָן מיט 38 טויזענט רובל. די אנ־דערע מלחמה־זאמלונגען אין מאָסקווע פאר דעמזעלביגען משך צייט האָבען אריינגעבראכט נאָר 228.000 רובל. דיזער ביישפּיל פון זעלבסט־בא־שטייערונג אין מאָסקווע באווייזט, וואָס פאר געואלטיגע סומען עס וואָלטען אויף אזא אופן געקאָנט געזאמעלט ווערען דורך דער איינפירונג פון דעם פרינציפּ פון זעלבסטבאשטייערונג אין דעם נאציאָנאל פּאָנד.

וועז דער נאציאָנאל פּאָנד וועט ווערען א קאָלאָניזאציאָנס־אינסטיטוט אויף א גרויסען מאסשטאב, וועט ערווערבען לאנד אלס נאציאָנאל־אייגענטום און העלפען די אידישע מאסען איבערצוגעהן צו סאָציאל־קאָאָפּעראטיוער קאָלאָניזאציע, וועט ער ווערען א קוואל פון נאציאָנאלער און סאָציאלער זעלבסט הילף פאר דאָם פּאָלק. דאָס פּאָלק וועט אָנהויבען צו באגרייפען דעם ווערט און די קאָנסטרוקטיווע טעטיגקייט פון דעם נאציאָנאל פּאָנד און וועט שיינקען דיזער נאציאָנאל־סאָציאלער אינסטיטוציע מער אינטערעס און סימ־פּאטיע, איידער אלע אנדערע אידישע אנשטאלטען, וועלכע האָבען קיינמאָל ניט געקאָנט אריבערטרעטען זייערע נאטירליכע גרענעצען פון צדקה. אין א צייט וועז די ציוניסטישע שטימונג וואכט־אויף אין גאנצען פּאָלק און עס האָבען זיך געעפענט די רעאָלע מעגליכקייטען פאר א אידיש לאנד, איז די דורכפירונג פון אן אלגעמיינער באשטייערונג פון אלע אידען פאר דעם נאציאָנאל פּאָנד און די זאמלונג פון אונגעהויערע סומען דורכאוים א מעגליכקייט.

די צווייטע פינאנץ־אינסטיטוציע לעבען דעם נאציאָנאל פּאָנד מוז זיין די נאציאָנאלע באנק. די ציוניסטישע ארגאניזאציע האָט שוין עטוואָם ענליכעס צו א נאציאָנאלער באנק אין דער געשטאלט פון דער קאָלאָניאל־באנק. די קאָלאָניאל באנק איז כמעט אויסשליסליך א האנדלט באנק אויף קורץ דויערענדען קרעדיט. מיט איר קליינעם קאפיטאל פון אן ערך 300,000 שערס צו פינף דאָלאר א שער, צוואמען מיט דער אנגלא־פּאלעסטיין באנק, וועלכע איז פון איר געגרינדעט געוואָרען, האָט זי שטארק געהאָלפען דער

לען פּארשווינדען פון דיזער נייער קאָאָפּעראַטיוווער פּאָרם פון דער ווירט־שאפט די איבלען פון פּריוואַט־באזיץ און פּריוואַט־פּראָדוקציע, דער אונפּאר־דינטער וואוקם פון דעם באָדענווערט, די ספּעקולאַציע מיט לאַנד, די טעכני־שע אָבנעשטאַנענקייט פון דער פּראָדוקציע, די עקספּלואַטאַציע דורך דעם מיטעלמאן און דעם האנדעלס־קאַפּיטאַל.

אויף דיזען אָפּענהיימער'שען פּרינציפּ זיינען געגרינדעט געוואָרען צוויי קאָלאָניען אין ארץ ישראל, מרחביה און דגניה. די רעזולטאטען פון דיזע קאָאָפּעראַטיוון קאָלאָניען זיינען נאָך ניט פאָלשטענדיג קלאָר, ווייל זיי זיינען ביז צו דער מלחמה נאָך ניט ארויסגעקומען פון צושטאנד פון פּארבאַרייטונג. דיזע קאָלאָניען, אזוי ווי אלע קאָלאָניען אין ארץ ישראל, האָבען דערווייל צו ליידען פון דער איינזייטיגקייט פון דער אידישער אגריקולטור־ווירטשאפט אין ארץ ישראל בכלל. די אידישע אגריקולטור אין ארץ ישראל באשטעהט הויפּטזעכליך פון פּלאַנטאַציע און תבואה, זי הויבט זיך ערשט אָן אין די לעצטע יאָרען אָבצוגעבען מיט מילך־ווירטשאפט און געמייזע־קולטור, און האָט נאָך ניט געמאכט קיינע פּארבאַרייטונגען אפילו פּאר די צאָלרייכע קולטורען, וועלכע זיינען פּארבונדען מיט אגריקולטורעלער אינדוסטריע. אזוי איז למשל די קולטור פון קאטאן, צוקער־ריבען, פּארפיום־פּלאַנצען, מערי־צינישע געווויקסען, א. ז. וו. פּאר וועלכע דאָס לאַנד איז זייער מסוגל, נאָך גאָנץ פּרעמד. דיזע אָבנעשטאַנענקייט מאכט די קאָלאָניזירונג פון דעם לאַנד זעהר טייער און פּאַרעט די ערשטע יאָרען דאָס אריינלייגען פון גרויסע קאַפּיטאַלען, וועלכע קענען נאָך ניט בריינגען קיין ריוח אין אָנהויב. אָבער די ערשטע איניגע יאָרען קאָאָפּעראַטיוון ארבייט, אפילו ביי דער אָבנעשטא־נענקייט פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, האָבען באוויזען די דורכפּירבארקייט פון קאָאָפּעראַטיוווער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד.

א חוץ וואָס דיזע קאָאָפּעראַטיוון קאָלאָניזאַציע האָט א גרויסען נא־ציאָנאַלען און סאָציאַלען ווערט און לייזט די פּראָגע פון דער אידישער אר־בייט און די סתירות צווישען קאַפּיטאַל און ארבייט, מאכט זי איינעוענטליך מעגליך די פּראַלעטאַריש קאָלאָניזאַציע בכלל. די קאָאָפּעראַטיוון קאָלאָ־ניזאַציע, וועו זי באצאָלט זיך און איז רענטאַבל, קאָן וועלען דער קרעדיט־באזיס פאר דער מאסען־קאָלאָניזאַציע. דאָס איז דער גרונט־געדאנק, אויף וועלכען עס איז אויפּגעבויט די ארגומענטירונג פון פּראָנץ אָפּענהיימער פאר דער קאָאָפּעראַטיוווער קאָלאָניזאַציע פון שטאַנדפּונקט פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע בכלל. די ערפּאָרונג האָט באוויזען אין דער גאנצער וועלט, אזוי ווי אין ארץ ישראל, אז א קאָאָפּעראַטיוון אָרגאַניזאַציע איז פיל מער קרעדיט־פּייאיג, אויידער א יחיד. דער קרעדיט פון דער אנגלא־פּאלעסטיין באנק אין ארץ ישראל צו די קאָלאָניסטען און טיילווייז צו די ארבייטער איז

ערשט נאָך דעם יאָר 1903 און דעם אוגאנדא־פראָיעקט און נאָכדעם ווי עס זיינען באשאפען געוואָרען נאציאָנאלע פינאנץ־אינסטיטוטען דורך די ציוניסטישע אָרגאניזאציעס, הויבט זיך אָן אויפלעבונג פון דער קאָלאָניזאציע. אין דיזער נייער קאָלאָניזאציע פארנעמען שוין די קאָלעקטיוו־נאציאָנאלע אונטערנעמונגען א וויכטיגען פלאץ. דער באָדען פון נאציאָנאל־פאָנד, די פלאנטאציעס אויף דעם נאציאָנאלען באָדען, ווי דער הערצל־וואלד, די נאציאָנאלע קונסט־שולע און פאבריק „בצלאל", שפעטער די ארבייטער־הייזער און ארבייטס־היימען,די צאָלרייכע שולען, די גימנאזיעס, סעמינארען זיינען שוין באדייטענדע ווירטשאפטליכע שאפונגען אין דער ליניע פון נאציאָנאלען אייגענטום. אָבער מיט ציוניזם זיינען נאָך אלץ ניט נעווען פארבונדען קיינע סאָציאל־קאָאפעראטיוון אידעען. דער סאָציאליסטישער כאראקטער פון נאציאָנאל פאָנד אפילו האָט זיך ניט געמומען פון א סאָציאליסטישען אידעע אדער א סאָציאליסטישען ווילען, נאָר פון דעם נאציאָנאלען און פאָלקסטימליכען כאראקטער פון ציוניזם.

דאָס האָט גורם געווען, דאָס דער נאציאָנאל־פאָנד האָט ניט זעלטען זיך אָבגעזאָגט פון זיין סאָציאליסטישען ציל און געדינט פריוואט־אייגענטום־צוועקען, וועו עס האָט זיך אים געדוכט, אז ער קאָן אויף דיזען אופן ענט־וויקלען דעם ישוב אין לאנד. אזוי, צום ביישפיל, האָט דער נאציאָנאל־פאָנד נעהאלפען דורך אן הלואה אויפבויען תל אביב אין יפו אויף א ריין פריוואט־קאפיטאליסטישען יסוד.

די אינווייניגסטע סתירות פון דער פריוואט־קאפיטאליסטישער קאָלאָני־זאציע אין ארץ ישראל, און די ענטוויקלונג פון א סאָציאליסטיש־ציוניסטי־שער באוועגונג אין די גלות־לענדער און אין ארץ ישראל האָבען אָבער באלד ארויסרופען א טיפערע פארשטענדניס אין ציוניזם פאר א נייער סאָציאלער פאָרם פון קאָלאָניזאציע. אין דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע איז אויפגע־טראָטען די פראָגע וועגען קאָאפעראטיוער קאָלאָניזאציע. וועגען דער איינ־פירונג פון א נייער מעטאָדע פון אָרגאניזירען דעם ישוב. אויף דעם ניינטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין האמבורג, אין יאָר 1910, איז אָנגענומען געוואָרען דער אָפענהיימער'שער פלאן צו גרינדען א קאָאפעראטיוע קאָלאָניע, וועלכע זאל דינען אלס ביישפיל פאר וויטערדיגע קאָאפעראטיוון. דער גרונט־פרינציפ פון דער אָפענהיימער'שער לאנדווירטשאפטליכער פראָדוקטיוו־גענאָסענשאפט, ווי די קאָאפעראטיוע קאָלאָניע וועלט אָנגערופען אין אָפענ־היימער'ס טערמינאָלאָגיע, איז דער קאָלעקטיווער באזיץ פון דעם לאנד. די קאָאפעראטיוע ארבייט פון די מיטגלידער פון דער קאָלאָניע און די אָרגא־ניזירונג פון די איינוואוינער פון דער קאָלאָניע אין פארשידענע קאָאפעראָ־טיוון פאר די פארשידענע עקאָנאָמישע באדערפנישען. אויף אזא אופן וועט

אין דער קאָפּיטאָליסטיש נאָך ניט ענטוויקעלטער ארץ ישראל א פארבינדונג פון אן ארבייטער יוניאָן מיט אן ארבייטער קאָאָפּעראַטיוו.

אין די לעצטע אייניגע יאָר פאר דער מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען אין אלע לענדער, באזונדערס אין אמעריקא א גרויסע אָרגאַניזאַציאָנס־באוועגונג פאר דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל, אונטער דעם נאָמען „אחוזה". אויך דיזע אחוזה־באוועגונג, ניט קוקענדיג אויף איר פריוואַט־קאָפּיטאָליסטיש ציל און דעם נאָמען, וועלכער דייטעט אָן פּריוואַט־באזיץ, באריכט זיך מיט קאָאָפּעראַציע. די „אחוזה" וויל ארגאניזירען אידען, וועלכע זאלען פאר ווייניג־סטענס 1500 ביז 2000 דאָלאר, אויסגעצאָלט אין ערך פון 10 יאָר, בישתפות אויפבויען פאר זיך קאָלאָניען אין ארץ ישראל. נאָכדעם ווי די קאָלאָניע וועט זיין אויפגעבויט, וועט זי פאנאנדערגעטיילט ווערען אין איינצעלנע נחלות, לויט דער צאָל פון די אקציעס און דעם סכום געלט, וואָס יעדער חבר האָט איינגעצאָלט. עס איז א קאָאָפּעראַציע ביז צו דער פארטיילונג. אָבער אזוי ווי די „אחוזה" וועט מוזען אָנקומען צו נאציאָנאלען קרעדיט, און אזוי ווי די עקאָנאָמישע מעלות פון קאָאָפּעראַציע און אויסשיידונג פון עקספּלואָטירענדען פּריוואַט־קאָפּיטאָל ווערען אלץ מער און מער באגריפּליך, וועט אויך די אחוזה־באוועגונג מוזען מיט דער צייט אָננעמען פילע פּרינציפּען פון קאָאָפּעראַציע.

די געשיכטע פון קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל באווייזט אונז, דאָס פון דער צייט פון בי"ו ביז צו מרחביה אין דגניה זיינען פאר אייניק געווען שטרעבונגען אין ארץ ישראל צו בויען די אידישע קאָלאָניזאַציע אויף נייע סאָציאַלע יסודות. אין דער לעצטער צייט אָבער פאר דער וועלט־מלחמה, ווען די אידישע קאָלאָניזאַציע האָט שוין אָנגענומען א מאַסאָווען כאראקטער, ווען דער ציוניזם האָט באשאפען נאציאָנאלע קאָלאָניזאַציאָנס־אינסטיטוטען און אָנגעהויבען צו זוכען נאציאָנאלע קאָלאָניזאַציאָנס־מעטאָדען, וועט עס איז אויסגעוואקסען א סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע ארבייטער־באוועגונג, האָט זיך שוין אָנגעהויבען צו ענטוויקלען א באוואוסטזיניגע סאָציאל־קאָאָפּעראַטיוע באוועגונג אין דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל. נאציאָנאלע, סאָציאַלע, קולטורעלע מאָטיוון האָבען אָנגעהויבען פארמירען ניט נאָר אין פּראָלעטאַריישען נאָר אפילו אין דעם אלגעמיינעם ציוניזם אן ערנסטע קאָאָפּעראַטיווע שטרעמונג. מער און מער איז געוואָרען באגריפּליך, אז א גרויסע מאסען־קאָלאָניזאַציע קאָן בכלל ניט זיין מעגליך אויף אינדוסטריאַליסטישע, פריוואַט־קאַפּיטאַליסטישע יסודות.

יעצט ווען מיר שטעהען ערב א גרויסער וואנדערונג און א מאסען־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, ווען דאס לאנד זעלבסט געהט איבער אין דעם אויטאָנאָמען רשות פון דער אידישער נאציע, איז די פראגע פון דער סאציאל־

אָרגאניזירט אויף דעם יסוד פון קרעדיט־קאָאָפּעראַטיוון. א קאָאָפּעראַטיוע קאַלאָניע, וועלכע וועט דורך איר אָרגאניזאציע, דורך אירע מעגליכקייטן און איר ווירטשאפטליכן וויליען שוין רעפּרעזענטירען אן עקאָנאָמישען וועדט, וועט באקומען קרעדיט־פייאיגקייט, וועלכע וועט מיט יעדען עקאָנאָמישען שריט פאָרווערטס אליין וואקסען און וואקסען.

די ארבייטער פון ארץ ישראל פון זייער זייט זיינען ניט אזוי דורך דעם טעאָרעטישען גערעדנק, ווי דורך די ערפארונגען פון דער קאַלאָניזאציע געקומען צו דער איבערצייגונג פון דעם שעפּערישען וועדט פון די קאָאָפּעראַטיוון. אין די לעצטע יאָרן האָבען זיך די ארבייטער אין ארץ ישראל אָרגאניזירט אין ארבייטער קאָאָפּעראַטיוון, אין קבוצות, וועלכע האָבען איבערגענומען פון דעם נאציאָנאל־פאָנד די זעלבסטשטענדיגע באארבייטונג און די באווירטשאפונג פון פּארמס און פּלאַנטאציעס.

אזעלכע קבוצות האָבען געארבייט אין כנרת, דגניה, מרחביה, חולדה, כפר אוריה, קרקר. אין דגניה ביים ים טבריה, וועלכע געהערט צום נאציאָנאל־פאָנד, האָט איבערגענומען א קבוצה פון 25 ביז 50 ארבייטער דעם באַטריב פון דער פארם. דער ריוח פון דער פארם וועדט געטיילט אויף גלייך צווישען דעם נאציאָנאל־פאָנד און דער קבוצה. פאר דעם באָדען און די געביידען וועדט געצאָלט צום נאציאָנאל־פאָנד 3 פּראָצענט פאכט־צינז. אין דיזען קאָאָפּעראַטיוו, וועלכער ארבייט גאנץ זעלבסטשטענדיג, באקומען אלע חברים גלייכע שכירות. אין די לעצטע דריי יאָר פאר דער מלחמה האָט דיזע קבוצה געארבייט מיט ריוח. אזעלכע ארבייטער־קאָאָפּעראַטיוון באַארבייטען אויף ענלייכע בארינגונגען גן שמואל און באר טבריה. דיזע קאָאָפּעראַטיוון קאָנען שפּעטער איבערנעמען דעם באָדען, וועלכען זיי האָבען אויסגעארבייט, אין פאכט און וועדט קאָאָפּעראַטיוע קאַלאָניען. אויך פּריוואטע באזיצער באנוצען זעהר אָפט אזעלכע ארבייטער־קבוצות, כדי אויסצוארבייטען און צו באווירטשאפטען דאָס לאנד.

א חוץ אזעלכע ווירטשאפטליכע קבוצות זיינען אין ארץ ישראל ענטשטאנען אין דער לעצטער צייט נאָך פארשידענע שטאָטישע קאָאָפּעראַטיוון. עס האָבען זיך אָרגאניזירט אין די שטעט און די קאַלאָניען קאָאָפּעראַטיוע קיכען און קאָאָפּעראַטיוע ארבייטער־הייזער. באזונדערס האָבען זיך אָנגעהויבען צו ענטוויקלען ארבייטס־קאָאָפּעראַטיוון אין די שטעט. קאָאָפּעראַטיוון פון שטיינהאָקער, מויערער, האַלץ־ארבייטער פאר געביידען זיינען ענטשטאנען אין פארשידענע פּלעצער. אויף אזא אופן וועדט אויסגעשלאָסען דער אונטערנעמער און פארמיטלער, וועלכער פלענט געווינליך איבערנעמען ארבייט פון דעם פּריוואט קאפּיטאליסט אדער דער געזעלשאפטליכער אונטערנעמונג און זי אויספירען דורך לוין־ארבייטער. דיזע קבוצות זיינען

דער גייסטיגער שלום*)

עס איז א היסטאָרישער טאג דער אידישער ארבייטער קאנגרעס פאר ארץ ישראל. זייט 50 יאָר ענטוויקלונג פון אידישען סאָציאליזם, זייט לי־בערמאן ביז היינט האָבען זיך געראנגעלט אין דעם הארץ פון דעם אידישען ארבייטער־קלאָס צוויי געפילען, צוויי שטימונגען, וועלכע האָבען ניט געקאָנט מאכען צווישען זיך שלום. דער געפיל פון ישראל סבא, און די אידעע פון אל־מענשליכקייט, די אידישע נאציאָנאליטעט און דער אינטערנאציאָנאליזם, ציון און דער סאָציאליזם. מיט דיזען קאמף איז אָנגעפילט די אידישע ار־בייטער באוועגונג, די געגאָסען, דער בונד. די נאציאָנאל־סאציאליסטישע פארטייען.

אין פייער און שטורעם האָט דער גייסט פון דער נייער צייט געלייזט דיזען קאנפליקט פאר דעם אידישען פראָלעטאריאט. א נייע מאָרל איז אויפגעשמידט געוואָרען אין דעם פייער פון דער צייט, אין געגענזאץ צו דער רעאקציאָנערער פאָליטיק, דעם קייזעריזם און דעם אימפעריאליזם. די רע־אקציע וויל די פארניכטונג פון די פעלקער און די הערשאפט פון די קלאסען, די נייע מאָרל פון דער מענשהייט וויל די אפשאפונג פון די קלאסען און די אויפריכטונג פון די פרייע פעלקער. די באפרייאונג פון נאציאָנאלען יאָך איז דער פאָרשפיל צו דער באפרייאונג פון קאפיטאליסטישען יאָך, און עס קאָן ניט זיין גלייכהייט און ברידערליכקייט צווישען די מענשען, כל זמן עס האָט ניט טריאומפירט די אידעע פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידער־ליכקייט צווישען אלע פעלקער. דער פראָלעטאריאט איז יעצט דער שעפער פון דער נאציאָנאלער באפרייאונג און דעם נאציאָנאלען רענעסאנס פון דער וועלט.

פאר קיין פאָלק שטעהט ניט אזא מערקווירדיגע נאציאָנאלע אויפגאבע ווי פאר דאָם אידישע פאָלק. דער ציוניזם איז ניט נאָר דער נאציאָנאלער אויפבוי פון אידישען פאָלק, דער ציוניזם איז קאָנסטרוקטיווער סאָציאליזם. נייע פרינציפען פון אייגענטום, נייע פארמען פון ארבייט, נייע אָרגאניזא־ציעס פון מענשען. דער ציוניזם בויט א וועלט פון סאציאלען אמת און גע־רעכטיגקייט. ניט דורך בלוט און צושטערונג, וועלכע פירען נאָר צו שקלא־פעריי, נאָר דורך אָרגאניזאציע, ארבייט, אמת און אויפלעבונג, די אייניגע וועגען צום סאָציאליזם. דאָם אידענטום האָט אמאָל ענטדעקט די אייגהייט

*) פון א רעדע געהאלטען צו דער ערעפענונג פון ערשטען אידישען ארבייטער קאָנגרעס פאר ארץ ישראל. יוני 6טען, 1918.

קאָאָפּעראטיוועד קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל געוואָרען די פּראָגע פון דעם ציוניזם און דעם אידישען ישוב אין ארץ ישראל בכלל. די פּראָבלעם פון דער פּאָלקס־קאָאָפּעראטיוועד קאָלאָניזאציע האָט געפונען אן אָנדייטעדע לייזונג אין דער קאָאָפּעראטיוועד קאָלאָניזאציאָנס־געזעלשאפט „אחוזה" וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין לעצטען יאָר פּאר דער מלחמה. אויב די „אחוזה" וועט ווערען א פּאָלקס־באוועגונג און אָרגאניזירען די אידישע מאסען צוליב קאָאָפּעראטיוועד קאָלאָניזאציע, איז געפונען געוואָרען דער וועג פּאר דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען אויפבוי פון ארץ ישראל אין די אינטערעסען פון אידישען פּאָלק און אין הסכם מיט די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאָליסטישע אידעען פון דעם אידישען ארבייטער־קלאָס.

קיינמאל איז נאך א פאלק אין דער געשיכטע ניט געשטאנען פאר אזא וואונדערבארער העלדישער אויפגאבע, ווי דאס אידישע פאלק יעצט.

אויפשטעהן זאל אין גלאנץ און ליבע ניט די מוטער ציון, נאר די כלה ציון, און אויפהויבען זאל זיך פון זיין היסטאָרישען שטויב שוין ניט מער דער אידישער גלות, נאר דאס שטרייטענדע און האפענדע אידישע ארבייטס-פאלק.

פון דעם וועלט־אל, עס האָט אָנגעזאגט די איינהייט פון דעם כּענשלעכן געשלעכט, יעצט מוז דער ציוניזם פארווירקלעכן די איינהייט און אייניג־קייט פון אלע מענשן, די ברידערלעכקייט פון דער מענשלעכער געזעלשאפט. מארקס האָט געזאָגט: „די פילאָזאָפיע האָט ביז יעצט די וועלט ערקלערט, יעצט מוז זי די וועלט איבערמאכן". דאָס קאָן מען פיל ריכטיגער אָנווענדן אויף דאָס אידענטום. דאָס אידישע פאָלק איז א סאָציאליסטישעס פאָלק ניט ווייל עס לעבט אין נויט, נאָר ווייל די רעוואָלוציע איז נאָך אָנגעזאָגט געווארן אויפ'ן בארג סיני אין היסטאָרישען בליץ און דונער.

מערקווירדיג פראָבלעמען פון קולטור, פון גייסטיגער שאפונג שטעהען פאר דעם אויפלעבענדען פאָלק. א נייע שפראך, ליטעראטור, קונסט, ער־ציאונג. אָבער דאָ שטעהען מיר אין מיטען פון דער דיסקוסיע וועגען די וויכטיגסטע פראָבלעמען. צו קיין לייזונג פון די פראָבלעמען קאָן די ארבייט־טערשאפט דערווייל נאָך אויף דיזען געביט ניט קומען. ערשט אין ארץ ישראל, און אין משך פון דער ענטוויקלונג זעלבסט וועלען פאנאנדערגעווי־קעלט ווערען אלע גרויסע אידישע קולטור־פראָבלעמען און געפינען זייער לייזונג. אָבער איינס איז פאר אונז זיכער: ניט מיט דער ארשין פון אל־טעגליכקייט און פראקטישקייט קאָן געמאָסטען ווערען דאָס געווען פון דער אידישער קולטור. די אידישע קולטורעלע אינדיווידואליטעט מוז פליסען פון דעם פארבאָרגענעם שורש פון דער אידישער נאציאָנאלער נשמה, זי מוז אָפשפיגלען אלע שטראלען פון דעם אידישען גייסט, מוז אויפאמלען אלע קרעפטען און פארמען פון דער אידישער שאפונג. די נייע אידישע קולטור דארף זיין ניט די קאָרע, ניט א צווייג אָדער אפילו א בלום פון דער אידישער גייסטעם־שאפונג, נאָר דער גאנצער וואונדערבארער בוים פון דער אידישער שאפונג, מיט זיינע ווארצלען טיף אין דער ערד פון דער פארגאנגענהייט און זיין צווייגען־קאָפ הויך אין די הימלען פון דער צוקונפט. דאָס צו באגרייפען און דאָס איבערצולעבען איז די גייסטיגע אויפגאבע פון דעם אידישען פראָלעטאריאט.

דער אידישער ארבייטער־קלאָס ווערט באנייט, ווערט מוטיג, פריי און איידעל דורך דער שטרעבונג צו ארץ־ישראל. ארץ ישראל איז פאר דעם אידי־שען פראָלעטאריאט דער גרעסטער סטרייק, דער וויכטסטער קאָאָפעראטיוו, די מעכטיגסטע קולטור. אלע באשרייבונגען פאר דעם אידישען סאָציאליזם און די אידישע קולטור, וועלכע דער גלות באשאפט, ווערען דורך ארץ ישראל איבערוואונדען און אָפגעשאפט. עס שלאָגט יעצט די ווויסע שטונדע פאר דעם אידישען ארבייטער קלאָס. א נייער בונד פון דעם אידישען פראָלעטא־ריאט דארף געגרינדעט ווערען, א בונד וועלכער זאל אויפנעמען אין זיך אלע נויטען און האָפנונגען און קאמפען פון דער גרויסען צייט.

אין דער ציוניסטישער אויפֿפֿאסונג. נאָך אין די ערשטע יאָרזן פון „פֿאלעס־טינאפֿילסטוועי" איז פון לעוואנדא און לילינבלום פּראָפּאגאנדירט געוואָרזן ישוב ארץ ישראל אלס די אומקערונג פון אידישען פּארמיטלער־פּאָלק און העגדלער־פּאָלק צו פּראָדוקטיווער ערד־ארבייט. אָבער דער אלגעמיינער ציוניזם האָט ניט געקענט ארויסגעהן קלאָר און קאָנסעקווענט פון די נויטזן פון דער אידישער ארבייט, פון דער אויסנאמס־שטעלונג פון אידישען פּראָ־לעטאריאט, און האָט נאטירלעך ניט אין דעם ציוניסטישען ציל און ניט אין דער ציוניסטישער באוועגונג ניט געקענט אונטערקרדנען דעם ציוניזם אונטער דעם סאָציאלזיזם.

באַרוכאָוו האָט איינער פון די ערשטע דערזעהן די באזונדערע לאגע פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין גלות, ער האָט באגריפֿען די אויסנאמס־שטעלונג פון פּראָלעטאריאט פון א פּראָלעטאריער פאָלק, די אוממעגליכקייט פאר דעם אידישען ארבייטער קלאָס זיך צו פּראָלעטאריזירען, די „ניט־פּראָ־לעטאריזאציע", איז אפשר א פּאראדאקסאל־קלינגענדער סאָציאלאגישער טערמין, אָבער עס ליגט דערין א סאָציאלאגישער אינהאלט. די אידישע ארבייטער קענען ניט אריינגהן אין אלע גרויסע, אָרגאניזירטע און הויכע אינדוסטריען, זייער אָרט איז די אָרימע, איינגע הויז־אינדוסטריע און קליין־פאבריקאציאן. נאָר די קליידער אינדוסטריע, וועלכע האָט זיך היסטאָריש ענטוויקעלט פון דער קליינער שניידעריי, איז די איינציגע אויבט גרויס גע־וואָרענע אינדוסטריע אין וועלכער אידישע ארבייט האָט געפונען איר אָנ־וועגדונג. און אויב דער באזוים פון דער אידישער ארבייט איז א שמאָלער, א פּארשטויסענער, אן אינטשירצענדער, איז אויך די נאנצע אידישע רעוו־לוציאָנערע ארבייטער באוועגונג מער אן אידאָלאָגישע, א פּסיכאָלאָגישע, א נאציאָנאלע איידער א סאָציאלע. דיזע כאראקטעריסטישע אייגענטליכקייט פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט האָט באָרוכאָוו אויפֿגעפֿונען פון די ערשטע באָ־גריפֿען און האָט דערפון געצויגען די ציוניסטישע קאָנסעקווענץ, דאָס דער איבערבוי פון דער אידישער ווירטשאפט דורך דעם ציוניזם איז די ערשטע פּאָראויסזעצונג פון דעם אידישען סאָציאלזיזם.

זיין ריין פערזענליכקן, אייגענארטיגען שטריך האָט באָרוכאָוו אריינ־געטראָגען אין דעם פּועלי ציוניזם אין דעם באקאנטען פּראָגראם פון די רוסי־שע פּועלי ציון, וועלכער איז אָנגענומען גוואָרען אין מערץ 1906. דיזער פּראָגראם איז דער פּארזוך צו באגרינדען ניט נאָר דעם ציוניזם, נאָר אויך די רעאָליזירונג פון דעם ציוניזם דורך דער סאָציאל־דעמאָקראטישער אויפ־פאסונג. די עקאָנאָמישע נויט און די וואָנדערונג וועלן טרייבען די אידן סטיכיש אין ארץ ישראל מיט היסטאָרישער נויטוועדיגקייט. אין ארץ ישראל וועט זיך פאָנאנדערווי־קלן דער קלאָסן־קאָמף צווישען דעם אידישען

ב. באָרוכאָוו און דער פּועלי ציוניסטישער געדאנק

אויף דעם פרישען קבר פון באָרוכאָוו איז עס צו שווער און צו פרי אָפּצושאצען דעם גאנצען ווערט פון דעם פּאַרשטאַרבענעם חבר אין דעם פּועלי ציוניסטישען געדאנק, אין דער טעאָריע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם. באָרוכאָוו איז געווען דער אָנזאָגער און דער גרינדער פון א גאנצער ריכטונג אין דעם אידישען סאָציאַליזם, א קריטיקער און א וועגווייזער אין דער אידישער סאָציאַלער פּאַרשונג און פּראָפּאַגאַנדישער קריטיק. ער האָט געהאט דעם מוט צו זאָגען א נייעם וואָרט און אויפצוהויבען א נייע געזעלשאפטליכע באַוועגונג, און אזא כאַראקטער ווערט ניט פּאַרגעסען אין דער וועלט. איצט וועלן דער סאָציאַליסטישער ציוניזם זיגט, און די גאנצע אידישע ארבייטער־שאפט געהט אין דעם וועג, וועלכען באָרוכאָוו האָט באטראַכטען אלס איינער פון די ערשטע, באקומט באָרוכאָוו'ס וואָרט און ווערק נאָך א גאנץ באזונדערען ווערט.

איך ווייל דאָ מיט אייניגע שטריכען נאָר אָנצייכענען באָרוכאָוו'ס אויפטון און באָרוכאָוו'ס אייגענע שטעלונג אין דער סאָציאַליסטיש־ציוניסטישער באַוועגונג. באָרוכאָוו האָט דער ערשטער געפּרואווט אָנוועגען די הערשענדע סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגיע אויף דעם פּראָלעטאַרישען ציוניזם. דערמיט איז די באַוועגונג פון די ארבייטער ציוניסטען, פון די פּועלי ציון, געוואָרען א סאָציאַליסטישע. און אזוי ווי באָרוכאָוו'ס סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגיע איז געווען דער מארקסיזם, איז דער פּועלי ציוניזם אונטער זיין השפּעה געוואָרען א סאָציאַל־דעמאָקראַטישע באַוועגונג.

דאָס דער ציוניזם גרינדעט זיך אויף די מאטעריעל־עקאָנאָמישע נויטען פון דעם אידישען פאָלק, דאָס זיין הויפּט מאָטיוו איז די שטענדיגע וואנדערונג, איז שוין געווען קלאָר אין דער ערשטער באגרינדונג פון ציוניזם בכלל. פּינסקערס „אויטאָעמאנסיפּאציאָן" און הערצל'ס „יודענשטאַאט" ארגומענטירען ניט נאָר מיט דער נאציאָנאלער נויט פון אידישען פאָלק, געהען ניט נאָר ארויס פון דער אויסנאמס־שטעלונג פון דער אידישער נאציאָן אין דער פּארגאנגענהייט און דער געגנווארט, נאָר זיי זעהען אויך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע נויט, וועלכע איז דער גרונט מאָטיוו פון דעם גאנצען אידישען נאציאָנאַלען עלענד. דער אידישער „לופט־מענש", אלס א סאציאלע קאטעגאָריע, דער וואנדערענדער פּראָלעטאריאט, דער מאנגעל אין ארבייטס־געלעגנהייט אלס א מאָטיוו פאר דעם איבערבוי פון דער גאנצער אידישער ווירטשאפט, דאָס זיינען אויסדרוקען און גראנקען, וועלכע זיינען שוין פריער באקאנט

בילד פון דער אידישער אויסנאמס־שטעלונג, די איינצעלהייטן, די קלאסן־חלוקים, די פארשיידענהייטן און די צוואמענהאנגען. אָבער שטיצענדיג זיך אויף דער ווירקליכקייט, איז באַרוכאָוו קיינמאָל ניט געווען קיין פארטיי־דיגער, קיין באשיצער פון דער גלות־ווירקליכקייט. ער האָט געוואָלט שטענ־דיג א גרויסע און ברייטע גלות־טעטיגקייט דורך דער פארטיי. אָבער ער איז געווען אקוראט אזא שארפער און קאָנסעקווענטער פארנייגער פון דעם גלות און דער גלות אידעע, ווי דער אַרטאַדאָקסישער און העברעאישער ציוניסט. אין סוף פון איינעם פון זיינע גלענצענדע ארטיקלען וועגען ציוניזם אין „יעוורעיסקאיא זשיזן" פון 1906 רעדט ער וועגען דער גסיסה פון גלות, וועגען זיין טויט־אָגאָניע, וועלכער דער רעוואָלוציאָנערער ציוניזם דאַרף העלפען.

באַרוכאָוו איז אוועקגענאנגען, אָבער זיין טרייע, גלענצענדע און באַ־פרוכטענדע טעטיגקייט אויף דעם פעלד פון סאָציאליסטישען ציוניזם אין טעאָריע און פראקטיק איז געבליבען און לעבט ווייטער.

פון „אידישען קעמפער", (1917).

פּראָלעטאריאט און דער אידישער בורזשואזיע, דורך דיזען אידישען קלאסען־קאמף אין ארץ ישראל ווען ארץ ישראל אריינקומען אין רשות פון אידישען פאלק, נאטירליך, מיט דער אונטערשטיצונג פון די פרייע דעמאקראטישע פעלקער פון אייראפּא. צווישען דעם אידישען קלאסען־קאמף אין גלות און דעם קלאסען־קאמף אין ארץ ישראל איז פאראן אן אינווייניגער צוזאמענהאנג, אזוי אז דער אידישער קלאסען־קאמף בכלל איז די רעוואלוציאנערע מעטאדע אין דער רעאליזירונג פון ציוניזם.

דאס איז אפשר א צו דאגמאטישע אויפפאסונג פון קלאסען־קאמף אלס אייניציגען און אויסשליסליכען כח פון היסטאָרישער ענטוויקלונג. אבער דיזע אויפפאסונג האט זעהר שטארק געהאלפען סאציאליזירען די ערשטע פועלי ציון, וואלבע זיינען געקומען הויפטזעכליך פון דער ציוניסטישער יוגענט. דאס איז געווען א טריבוט צו דער הערשענדער סאציאליסטישער אידעאלאגיע, באזונדערס צום „בונד", וועלכער האט קריטיקירט דעם ציוניזם, אז דאס איז א באוועגונג אהן היסטארישער נויטווענדיגקייט און פליסט ניט ארויס פון פּראָלעטאריישען קלאסענקאמף. אין דער הערשענדער אידעאטמאספערע איז בארוכאוו'ס סכעמע געווען א געווינם פאר דעם פועלי ציוניזם. אבער דער בלייבענדער געווינם פון דיזער אויפפאסונג איז, דאס די פועלי ציון האבען דורך בארוכאוו'ן מער איידער דורך וועמען עס איז אנדערש געלערנט די נויטווענדיגקייט צו דיינקען און צו פירען זיך אין דעם ציוניזם אלס א באזונדערע פּראָלעטאריישע קלאסען־באוואוסטזיניגע פּארטיי.

עס וואלט געווען א טעות, וועז מען וואלט מיינען, דאס בארוכאוו איז געווען גלייכגילטיג צו דער ציוניסטישער אקטיוויטעט, וויל ער האט באגרינדעט דעם ציוניזם דורך היסטארישער נויטווענדיגקייט. עס איז נאר געווען די אנווענדונג פון מארקסיזם אויף דעם ציוניזם, אבער ציוניסטישע אקטיוויטעט איז אין בארוכאוו'ס אויפפאסונג ניט אויסגעשלאסען. ער האט, פארקערט, אין זיין גאנצען טראכטען און ווירקונג, געזוכט ציוניסטישע אקטיוויטעט און איז געווען שטענדיג גרייט אפצורופען זיך אויף יעדער סאציאליסטיש־ציוניסטישער איניציאטיווע, ווי וויט און גרויס זי איז ניט געווען. אויך מיט דער אידעע פון קאָאפּעראטיווער קאָלאָניזאציאָן פון ארץ ישראל, אין וועלכער בארוכאוו האט אין זיינע ערשטע יאָרען געזען אן אָפּלענקונג פון קלאסען קאמף, האט בארוכאוו שפעטער שלום געמאכט, און איז געווארען איינער פון די שטארקסטע אנהיינגער פון דיזען געדאנק.

בארוכאוו האט א דאנק זיינע אנאליטישע און מאטעמאטישע פייאיג־קייטען געזוכט שטענדיג צו דערגרינדען די אביעקטיווע באדינגונג פון יעדער געזעלשאפטליכער ערשיינונג. דערפאר איז דאס אים אזוי געלונגען אויפצוווקען אין דעם אידישען פּראָלעטאריאט, אין דעם פארשוואומענעם כאאטישען

געפינען דעם פתרון פאר דעם פראבלעם פון אונזער ווירטשאפטלעבונג און אויפבוי. פארקערט, זיי פארשטארקען נאך די פינסטערניש און זיי מאכען נאך נרעסער די צוטומעלטקייט און די אלגעמיינע פארווירונג. נאר יענער קלאס צווישען אונז, וואס לויט זיין עיקר און תוכן לייקענט ער די נעגענווארט און וועבט נאר דאס שיינע געוועב פון דער צוקונפט, נאר דער קלאס וועט קענען האבען דעם אמת'ן קוק אויף דער אויפלעבונג פון דעם אידישען פאלק אין זיין אייגען לאנד.

אט קומט אן די משיח'שע תקופה פון קבוץ־גליות אינ'ם אומקערען זיך פון דעם אידישען פאלק צו זיין לאנד. מיר קומען ווייטער שפינען דעם נאלדענעם פאדעם פון דער אידישער געשיכטע, וואס איז געווען צוריסען נאנצע צוויי טויזענט יאר. מיר קומען עס פארטזעצען מיט דעם געהויבענעם נייסט פון אויפלעבונג און ווידערגעבורט.

און וואס פאר א גאלד איז דאס? וואס פאר א גאלד געפינען מיר אין אונזער נעשיכטע, וואס צוליב אים האבען זיך מקריב געווען אונזערע פאר־נאנגענע דורות, וואס צוליב אים דערהויבען מיר זיך אין דער איצטיגער נע־נעווארט צום נייעם לעבען? דאס אידישע פאלק האט ניט קיין לעגענדען פון מלחמה־גבורים. מיר האבען ניט קיין זכרונות פון נצחונות, פון ערא־בערונגען. מיר האבען ניט קיין לעגענדען פון געוועלטיגונג און פון געניגונג און נאך מער, און דאס איז דער עיקר, מיר האבען ניט אין אונזער קולטור קיין קונסט פון וועלכען ארט עס זאל ניט זיין וואס מיר אליין זאלען האבען געשאפען. אויך די וויסענשאפט און די נאטורפארשונג האט אין גרונד נע־נומען געפעלט דעם היסטאריישען אידישען פאלק. מיר האבען דא ניט אין לאנד אפילו קיין זכר פון א פאלאץ, פון סקולפטור, פון מאנומענטען, פון שניצונגען און קונסט וואס זאל האבען געבליבען פון אלטע צייטען. ווי גרויס איז דער חילוק צווישען ישראל און זיינע שכנים.

גריכענלאנד און איטאליען! יעדעם ווינקעלע איז פול אין גריכענלאנד מיט קונסטארבייטען פון אלע צייטען. יעדע שטאט און יעדער טעמפל און יעדעם געבעט־הויז. יעדער טורעם אין איטאליען האט אין זיך באהאלטען די נאנצע גרויסקייט און שיינקייט פון מיטעלאלטער, פון אמאליגער קונסט. אין אונזער לאנד, אין ארץ ישראל, איז דאס אבער נאנץ אנדערש. אין אונ־זער לאנד האבען די געטער פון דער נאטור ניט אראפגענידערט פון דער הויכקייט פון זייערע שטולען אויף דער ערד פארוואנדעלט צו ווערען אין אפגעטער. דער מענשליכער נייסט אונזערער האט דא ניט געפונען קיין תקון אין דעם אידעל פון דער דערגרייכונג, אין דער פארפאלקאמונג, אין דער ערדישער שיינקייט. דער נייסט פון דעם אידישען פאלק האט זיך אויפנע־הויבען פון דעם עמק הבכא הויך, צום הימל הויך, צו דערגרייכען דעם

סאָציאַליזם — די שאפונג פון אידישען גייסט

חברים און חברות:

איך בריינג אייך דאָ א גרוס פון אונזערע פּארטייען אין אמעריקא, אין ענגלאנד, אין פּאריז, און פון די אינצעלנע חברים אין די אנדערע לענדער. די חברים פון אלע לענדער קוקען אויף אייך מיט ליבע און מיט קנאה. דער אידישער ארבייטער קלאם שטעהט איצט אויף דעם שוידענוועג. נאָך א ווייל אין ער וועט אריבערטרעטען דעם גרעניץ וואָם ליגט צווישען גליי־כיגילטיגקייט און אָפּגעשטאנענקייט און נאציאָנאלער אויפלעבונג און נאציאָ־נאלען וויל־ען.

אונזער צאָל דאָ אין לאָנד איז קליין און אָרעם, און פּונקט ווי די צאָל פון די ארבייטער איז דאָ קליין, אזוי איז דאָ אויך קליין און געפאלען און גע־דריקט דער גייסט פון גאנצען ישוב און די האָפנונג פון אויפלעבונג וואָם שוועבט איבער'ן גאנצען לאנד — האָט שוואבע פליגעל. אָבער מיר ווארטען אויף דעם גרויסען טאָג, ווען עס וועט זיך אָנהויבען די גרויסע אימיגראציע אהערצו פון אלע גלות־לענדער. אן אימיגראציע פון צענדליגער און הונדער־טער טויזענדער. דער טאָג קומט און דערנענטערט זיך, ווייל עס איז ניטאָ קיין אנדער פּארענטפערונג פונ'ם אָנגעוויטאָגטען אידישען פראָבלעם און עס איז ניטאָ קיין אנדער אויסוועג פאר דער אידישער געשיכטע ווי א פריי לאנד און א פריי לעבען וואָם זאָל זיין אין דעם רשות פון דעם פאָלק אליין.

און דאָ הויבט זיך אָן די היסטאָרישע שליחות פו דעם אידישען ארבייי־טער קלאם אין דער ווידערגעבורט פון אונזער פאָלק. א חוץ דעם אידישען ארבייטער איז ניטאָ קיין אנדערער קלאם ביי דעם אידישען פאָלק וואָם זאָל אזוי קענען פארשטעהן און פילען דעם נייעם וועג, וועלכען מיר מוזען געהן. מיר שטעהען איצט אויפ'ן שוועל פון איבערגאנג. הינטער אונז געפינט זיך דער תהום, די פארניכטונג און דאָם אומגליק וואָם עפענט זיין פינסטערען מויל אונז איינצושלינגען און פאר אונז איז דער וועג איינגעהילט אין פיי־סטערניש.

די בעלי־בתים אונזערע און די משכילים — זיי פעלט אין גאנצען דער חוש פאר היסטאָרישע אידאָלען און היסטאָרישע פּראַנטוואָרטליכקייטען. ניט זיי קענען אונז באלייכטען אונזער וועג און ניט זיי וועלען קענען אונז

---

*) א רעדע פון דר. נ. סירקין אויף דער פארזאמלונג פון די ארבייטער אין יפו, אלס א קבלת פּנים פאר דער פועלי ציון קאָמיסיע קיין ארץ ישראל.

דאָ אין דעם בעל הבית'ישען ישוב וואָס די בורזשואזע ציוניסטען וויל־ען דאָ פאָרטזעצען און פארפעסטיגען? אין ציון אָבער קען ניט און וועט ניט באַ־שאפען וועלען א נייע אידישע כתריל־עווקע אויף דעם יסוד פון ארבישער ארבייט. א נייע כתריל־עווקע וועט זיך ניט קענען צונויפגיסען ניט מיט דער שפּראַך פון אונזער נבואה און ניט מיט דעם גייסט פון דער נבואה. אויב מען וועט דאָ אויסבויען א בעל הבית'ישע כתריל־עווקע אויף דעם באָדען פון פרעמדער ארבייט, א כתריל־עווקע פון קרעמער, פון הענדל־ער, פון ווינט־מענשען, פון פּערל־ער, פון מעקל־ער, פון פּראָצענטניקעס, פון עקספּל־וואַטא־טאָרס, פון רבנים און פון משכיל־ים וואָס וועלען אָנטאָן א נייע קרוין אויף דער אל־טער אָרדנונג, — דאן וועט דער נביא פון אזא כתריל־עווקע ניט זיין קיין מיכה המורשתי און ניט קיין קארל מארקס, נאָר דער גלות בדהן „שייקע פייפער" און דער נאַנצער ציונזם וועט וועלען א בזיון און א געשפּאָט פאר דער נאַנצער וועלט.

און אויב מען דענקט אז די אידישע ארבייטער וועלען זיך פארדינגען ביי די פּריצים און וועלען אָפּגעבען זייערע כחות צו א פארפויל־טען בינטל הערשער, האָט מען א גרויסען טעות. אזא זאך וועט ניט געשען! עס זיינען געווען טעג ווען דער אידישער ארבייטער האָט געפּריידיגט די איינענעמונג פון ארבייט און אָפּהיטונג פון לאנד (שומרים) און האָט זיך פאר דעם מקריב געווען. איצט אָבער, רופען מיר איינצונעמען דאָס פּאָלק פאר דעם לאנד און צוצוגרייטען דאָס לאנד פאר'ן פּאָלק.

דער אידישער ארבייטער, וואָס וועט גרייט זיין זיך אונטערצוגעבען דעם פּריוואטען קאפּיטאל, וועט פּאַרראטען ניט נאָר דעם סאָציאליזם, נאָר אויך די אויפּל־עבונג פון אונזער פּאָלק אויף זיין אייגען לאנד. וועלן די ציוניסטען וואָל־טען נאָר פּארשטאנען דעם גייסט פון דעם אידישען ארבייטער, וועלן זיי וואָל־טען נאָר פּאר זיך געהאט א פּערספּעקטיוו פון דער צוקונפט וואָל־טען זיי פּארשטאנען, אז עס איז אונמעגליך צו באשאפען דאָ א אידישען ארבי־טער קלאס, וואָס זאָל זיין אונטערטעניג צו אידיש בעלי בתים אין ארץ ישראל.

און וואר זיינען זיי, די דאָזיגע הויכע אידען וואָס וועלען אהערצו קומען? וועלען זיי קומען אהער פון באָל־שעוויסטישען רוסל־אנד אָדער פון דעם אָרימען פּויל־ען? צי איז דאָס רעכט, אז אידישע קאפּיטאל־יסטען זאָל־ען קומען אהערצו ארבייטען מיט אראבער, כדי „דאָס לאנד זאָל ווידער אויפּבל־יען" אָדער כדי צו עקספּל־ואטירען דעם אידישען ארבייטער, כדי א נייע קלאסען־מלחמה זאָל דאָ אויסברעכען?

ניין, מיינע פרייַנד! אויב איר וויל־ט באשאפען א נייע ערד און א נייעם הימל, מוזט איר זיך א נייעם וועג זוכען! מיר מוזען אויסזוכען נייע

פרידען פון די הימלען, אזוי אז דער פרידען פון די הימלען זאל זיך פאראיי־
ניגען מיט דעם פרידען פון דער ערד. מיט דעם פרידען פון ישראל, מיט דעם
אידעאל פון יושר און צדק פון דער גאנצער מענשהייט. די אמת'ע קולטורעלע
שאפונג פון דעם אידישען פאלק פון אמאליגע טעג ביז היינט איז געווען דער
אידעאל פון דער סאציאלער הארמאניע, פון דעם מענשליכען, ברידערליכען
צוזאמענלעבען, פון גערעכטיגקייט און פון פרייהייט. איך וועל זיך דא
איצט ניט אפשטעלען צו וועיזען די סבות פארוואס די קולטור פון דעם אי־
דישען פאלק איז אוועק אין דער דאזיגער ריכטונג. דאס איז א פראגע פאר
זיך. עס איז אבער א פאקט, אז ביים אידישען פאלק איז געבוירען געווארען
דאס דאזיגע גרויסע וואונדער, אז צוויישען אים איז געבוירען געווארען דער
אידעאל פון נבואה, פון גרויסע זעהונגען פון די קומענדע טעג, פון דעם סא־
ציאליזם. אויב איר זאלט אוועקנעמען פון דער אידישער געשיכטע די סא־
ציאליסטישע שאפונג וואס האט זיך באהעפט מיט דעם גאנצען פאלק, דאן
בלייבט גאר קיין אינהאלט ניט אינ'ם אידענטום, און עס בלייבט אונז ניט
קיין בארעכטיגונג פארטצוזעצען די אידישע געשיכטע אין דער צוקונפט. וועז
מיר זאגען דאריבער, אז מיר ווילען פארטזעצען דעם גאלדענעם פאדעם פון
דער אידישער געשיכטע, הייסט דאס שאפען א נייע אידישע סאציאליסטישע
געזעלשאפט. דעם דאזיגען אמת קענען אונזערע בעלי־בתים און משכילים
ניט פארשטעהן. נאר דער אידישער ארבייטער קלאס איז דער איינציגער
יסוד אויף וועלכען דאס נייע וועט קענען געבויט ווערען, דער איינציגער
עלעמענט, וואס וועט קענען אויפהויבען אין זיינע הענט אונזער היסטארישע
פאן.

דער אידישער ארבייטער, ווי דער ארבייטער פון דער גאנצער וועלט,
האט איצט, אין אונזערע טעג, אויפגעהערט צו זיין א טרויסער פון וויטע
חלומות. ער זעהט פאר זיך די מעגליכקייט צו פארווירקליכען זיינע שטרעבונ־
גען אין לעבען. די קאפיטאליסטישע הערשאפט האט באנקראטירט און איז
געפאלען אין דער גאנצער וועלט, ניט נאר ווייל דער כח פון דעם ארבייטער
קלאס איז שטארק געווארען, נאר דערהויפט צוליב זיינע אינערע סתירות.
די קאפיטאליסטישע ארדנונג איז ווי משוגע געווארען און באגעהט זעלבסט־
מארד. דאס באווייזט די לעצטע מלחמה און דער שלום־אפמאך. עס האט
זיך אפגעטאן דער היסטארישער אפשיין פון דער קאפיטאליסטישער ארדנונג
און זי וועט אומקומען אין אירע אייגענע וויטאגען. און אויב מיר זעהען, אז
די קאפיטאליסטישע ארדנונג וואס עקזיסטירט שוין איז פאר'משפט צום
אונטערגאנג, איז דאך קלאר, אז א קאפיטאליסטישע ארדנונג, וואס איז נאך
ניט געבוירען געווארען, זאל אין גאנצען ניט געבוירען ווערען.

ווער פילט ניט אין ארץ ישראל די אינערליכע סתירות, וואס עס זיינען

ישראל זאָג איך: זאָל אייער הארץ ניט אָפּגעשוואכט ווערען און זאָל אייער האנט זיך ניט אראָפּלאָזען. אין אונזער אייניגקייט ליגט אונזער קראפט. איר זייט דאָ ניט אליין. נאָך א ווייל און דער גאנצער אידישער ארבייטער־קלאס וועט זיך פאראייניגען מיט אייך אין דער ארבייט, וועט נעהן מיט אייך מיט אן אויפגעהויבענעם קאָפּ און מיט'ן אויפגעהויבענעם גייסט. ווער עס האָט אויערען צו הערען קען שוין פארנעמען דאָס קול פון דעם פאָלק'ס ערוואכען, וואס דערהערט שוין אייער רוף פון ארץ ישראל.

לאָמיר האָפען אז די פּועלי־ציוניסטישע קאָמיסיע פון דער גאנצער וועלט וועט אויסארבייטען א סאָציאליסטיש פּראָגראם, א ברייטעם און א גרויס, און מיט דעם דאָזיגען פּראָגראם וועלען מיר זיך וועגדען צו דער אידישער ארבייטערשאפט און צו דעם אידישען המון און מיר וועלען זיי אויפּפאָדערען אונז צו הילף צו קומען, וויל אונזער ארבייט און אונזער שעפּונג איז ניט נאָר א נאציאָנאלע, נאָר מיר ווילען דאָ אויפלעבען דאָס אידישע פאָלק און אויפשטעלען אויף דעם אידישען לאנד א בנין פאר דער גאנצער מענשהייט.

וועגען אין די טיפקייטען פון אונזער געשיכטע און אין דעם גייסט פון דעם איצטיגען רעוואלוציאנערען מאמענט. „די ערד איז נאר געגעבען געווארען צו מענשען מיט מוסקולען" — דעם דאזיגען אייביגען אמת מוזען מיר אויך פארווירקליכען אין לעבען. די נאציאנאליזירונג פון דער ערד, פון האנדעל, פון ארבייט, פון אינדוסטריע און א סאציאל־קאפּעראטיוע טעטיגקייט און אויפבויאונג אין אלע צווייגען פון אונזער לעבען, נאר דאס זיינען די וועגען פון אונזער ווידער־אויפלעבונג וואס מיר מוזען אין זיי געהן. איך וויים נאנץ גוט די שווערישקייטען וואס ליגען אויף דעם וועג. איך וויים די פעלערען פון די קבוצות און פון די ערשטע פּרואוועז. דערמאנט זיך מיר אבער אז פּעטער קראפּאטקין האט אמאל געזאגט, אז דער בעסטער מיטעל צו באזייטיגען די פעלערען פון דעמאקראטיע איז צו געבען א בריי־טערע און א טיפערע דעמאקראטיע. און דעריבער זאג איך אז דער בעסטער מיטעל געגען די פעלערען פון די ארבייטער קבוצות איז די קבוצות בריי־טער צו מאכען, צו דערהויבען, צו געהן אין פאראוס און ניט אויף צוריק.

וועז אחד־העם איז געקומען אהער מיט 27 יאר צוריק, האט ער אויס־גערופען, אז מען מוז בריינגען אהער אין לאנד א בעסער אידענטום און אז אפּענהיימער איז געקומען אהער האט ער געזאגט, אז מען דארף דאָ בריינגען בעסער מיסט. אנשטאט א בעל הבית'ישע, היפאקריטישע אידישקייט, דארפען מיר דאָ בריינגען גוטען מיסט. אנשטאט עלענדע, בעל־הבית'ישע נשמה'לעך מיט באהאלטענע „קערענקעם" אין זייערע זעק, דארפען מיר דאָ אויפבויען גרויסע פאבריקען, דארפען מיר דאָ בריינגען מאדערנע מא־שינען פאר ארבייטער קבוצות; אנשטאט פּוסטע מליצות, דארפען מיר דאָ באשאפען א נייי לעבען פון מענשליכער און ברידערליכער צוזאמענ־לעבונג.

און זאלען אונז די ציוניסטען ניט דערציילען, אז עס איז ניטאָ קיין נעלד. אויב נאר זיי וועלען אין הארצען האבען דעם נאלד פון אמת, וועלען זיי שוין געפינען דאס נעלד צו פארווירקליכען דעם אמת. איצט, אבער, האבען זיי ניט קיין אמת אין זייער הארצען און ניט קיין נעלד אין זייערע קעשענעם — נאר א געפאלענעם נייסט, און זיי פארשוועגדען אומזיסט ניט נאר דאס נעלד פון אונזער פאלק, נאר זיי פארשוועגדען אויך זיין האפנונג.

מען מוז ארויפלייגען א צינז אויף אלע אידען פון אלע לענדער פאר ארץ ישראל. מען מוז אנפאנגען מיט א נאציאנאלער הלואה. מיר מוזען זיך וועגדען צו די פעלקער פון דער וועלט און דערהויפט צו אמעריקא, אז זיי זאלען אנטייל נעמען אין אונזער נאציאנאלער הלואה, אזוי ווי זיי האָ־בען גהאלפען אלע אנדערע לענדער, וואס האבען געליטען פון דער מלחמה. און צו די אידישע ארבייטער וואס ארבייטען אויף דעם לאנד פון ארץ

געהען צום טויט מיט דער רייגקייט פון דער ליבענדער טויב, וועלכע שוועבט איבער איר נעסט. דיזע פאלקס־אויסערוועהלטע מוזען יעצט ארָפנעמען די שטערונג פון אונזער אויפלעבונגס־וועג מיט דער העזה פון הייליגקייט און דעם כעם פון אמת. וואָרים נאָר וועו עס איז פאראן א זין אין לעבען, איז אויך פאראן א זין אין טויט.

פופצען יאָר זיינען שוין פאראיבער, זינט דעם ווי ס׳האָט אָנגעפאנגען די נייע וואנדערונג פון די צעירים אין ארץ ישראל, און צוואנציג זיינען שוין, זינט עס האָט אויפגעשיינט דער ערשטער ליכט פון סאָציאליסטישען ציוניזם. אין לויף פון דיזער צייט ווערט דער וויליען צו באשאפען אין א״י א סאָציאליסטישע געזעלשאפט אלץ שטארקער און בולט׳ער. אין אָנהויב האָט דיזער וויליען נאָך געזוכט אין דער פינסטער. דער רוב פון די פועלי ציון האָט זיך נאָך ניט געקענט באפרייען פון דעם געדאנקען־טעות, דאם די מענשהייט מוז פריהער פול אויסטרינקען דעם בלוט־כוס פון קאפיטאליזם, ביז עס וועט קומען דער נצחון פון סאָציאליזם. אָבער די נויט, דיזער פרוכטבארסטער לערער פון לעבען, האָט געגעבען דעם שטארקסטען אָנשטויס צו דעם סאָציאליסטישען ציוניזם. הינטער דעם אקער־אייזען און דער בארָנע איז ביי די ארבייטער אויסגעלייטערט און באפעסטיגט געוואָרען די ערקענטניש, דאָם עם איז אונמעגליך צו באשאפען א אידישען ארץ ישראל, וועלכע זאָל שטעהן אין דעם רשות פון איר אייגענער ארבייט און זאָל צו זיך ציען דעם המון פון אידישען פאָלק, אויב דער פריוואט קאפיטאל וועט הערשען אין דעם ישוב. דער אידישער ישוב זעלבסט, יענע ווילדע בריאה, וועלכע זויגט צוויי ברוסטען — די אידישע פילאנטראָפיע און די ארָבישע ארבייט, — דער אידישער ישוב און זיינע וויידערשפרוכען און זיין שאנדע האָט באשטעטיגט דעם אמת, דאָם א אידישער ישוב אין ארץ ישראל דורך פריוואטען קאפיטאל איז א לעבערליכער וויידערשפרוך.

דיזע ערקענטניש, אז ס׳איז ניטא קיין ציוניזם אויסערהאלב פון סאָציאליסטישען ציוניזם, אז דעם ציוניזם פון פריוואטען קאפיטאל, פון עקספלואטאציע, פון פרעמדער ארבייט, פון געלדזוכט, האָט קיין שום נאציאָנאלען אינהאלט ניט, און האָט קיין שום שייכות ניט מיט דער לייזונג פון אידישען פראָבלעם, דיזע ערקענטניש ווערט אין אונזערע טעג כמעט די אלגעמיינע ערקענטניש פון פאָלק. דערווייל אָבער הויבט זיך אויף פון דער איינגשאפט און פינסטערניש פון לעבען דער לויטערער געשריי, וואָס ס׳איז פאראן אין אים אי טיפער האס אי אונענדליכע ליבע, דער געשריי צו ענדערען די וועלט און צו מאכען ריין דאָם לעבען, כדי עס זאָל ניט חרוב ווערען די גאנצע מענשליכע היסטאריע אין דעם אפגרונד פון עגאָאיזם און בייזער פארנונפט. די ענטוויקלונג פון דעם ישוב האָט א שטופ געטאָן דעם ציוניזם

באַשיצונג פון לעבען

נאָר אין נאָמען פון לעבען געהען די קינדער פון דער ארבייט צום טויט, רופען זיי צום שוץ געגען דעם אויסערן שונא און זאמלען זיך צו מלחמה געגען דעם פיינד, וועלכער לויערט פון אינווייניג. די פארפאלקאָמונג פון לעבען, די דערהויבונג פון דער צוקונפט, די הייליגקייט פון דער געשיכטע, נאָר זיי זיינען מחייב דעם טויט. זיי, און נאָר זיי נעמען אראָפּ דעם טויט־פלעק פון דעם אויסגעשטרעקטען קריגם אָרעם, און די ווילדקייט און די טומאה פון הארצען, וואָס דערשמעקט מלחמה. ניט דער נצחון, נאָר דער זעלבסטשוץ איז מכפּר אויף דער מלחמה, און כשר איז דער מלחמה־געשריי נאָר וען ער ווערט מגולגל אין דעם שיר פון לעבען.

אויף די בערג פון גליל זיינען געפאלען אונזערע זין און אונזערע טעכטער, איז ארויסגעגאנגען זייער נשמה אויף קדוש השם. און דאָרט אין מיטען וועג זידט דאָס בלוט פון דעם גבור, עס ווילן זיך ניט בארואינען און שעמט זיך שטיל צו ווערען, ביז דאָס פאלק וועט זיך אויפהויבען אין זיין גאנצען הויך און וועט דורך דעם פארגאָסענעם בלוט אויפשטעהן צום לעבען. און עס וועלען נאָך פאלען קרבנות, און מיר וועלען נאָך פלעכטען בלומען, בלומען פון אונשטערבליכקייט און בלומען פון אייביגען פרילינג, פאר די וועלכע זיינען זיך מוסר נפש פאר דער הייליגקייט פון לעבען.

אָבער אזוי ווי די זין פון דער ארבייט רופען איצטער צונויף דאָס פאלק צום שוץ כלפי חוץ, אזוי מוזן זיי אויך באשיצען דאָס פאלק און די ערד געגען דעם אונפארשטאנד, די טעמפקייט, די שנאה, די אינדיפערענץ פון אינווייניג. מוז דאָס פאלק ארויסגעהן פון דעם פייער מיט א נייעם רצון, מיט א פארדאָפּעלטען כח, מיט א נעלייטערטער ערקענטנים, מיט א שטרעבונג, וועלכע זאל זיין הארט ווי פעלז. דיזע פאלקס־אויסערוועהלטע, וועלכע

---

*) דעם דאזיגען ברויזענדען אויסדרוק פון א גרויסער אידיש־רעוואלוציאָנערער נשמה, האָט דר. נחמן סירקין אָנגעשריבען אין ארץ ישראל אין יאָהר 1920, וואו ער האָט זיך געפונען אין דער צייט פון בלוטיגע צוזאמענשטויסען אין גליל און איז אונטער'ן טיטול „הגנת החיים" צוערשט פארעפענטליכט געוואָרען אין העברעאיש אין דעם אָרגאן פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער ארבייטער אָרגאניזאציע „אחדות עבודה". („קונטרס" חוברת ל. אדר תת"רפ). שפעטער האָט עס די א"י ארבייטער־אָרגאניזאציע ארויסגעגעבען אין דער פאָרמע פון א פלוג־בלאט און ס'איז אין יענער צייט ווייט און בריוט פארשפּרייט געוואָרען איבער'ן גאנצען לאנד.

פון די ארבייטער אין א"י מיט די אידישע ארבייטער פון חוץ לארץ וועט ברייגען חם ושלום צו א בגידה געגען די העברעאישע שפראך. וועו אבער די ארבייטער אין א"י זאלען זיך אפזאגען איננאנצען פון די אידישע ארבייטער אין חוץ לארץ און זאלען מאכען שלום מיט די קאלאניסטען אוו די קרעמער פון א"י, אט דאמאלט וועט זיך אויפריכטען די העברעאישע שפראך, וועלכע ליגט נעבאך געפאלען אין די קבוצות און קאאפעראטיוועו, אוו אונזער נאציאנאלע שפראך וועט זיננעו אויף אלע נאסען דורך די קול־טור־קראפט פוני פריוואטען קאפיטאל.

אוו מיר שטעהען אלע מיט א וועהטאג אין הארצען אוו מיט א טיפען כעם אוו וואונדערן זיך וועגען דיזען גאנצען אנבליק. וואס איז עס? האט דען די בורזשואזע שנאה אוו קורצזיכטיגקייט אזוי פיל אלץ איבערגעפירט, אז אפילו אויף דעם ברעג פון אפגרונד קאנען זיי ניט געהן ריכטיג? איז דען ניטא קיין תרופה צו דיזע עקשנים, מנהיגים אוו משכילים כביכול? זינקען דען איין אין דעם אפגרונד פון דער געשיכטע די אויסגעטריקענטע ביינער פון אידישען פאלק אונטער דעם קלאנג פון דעם פארזונקענעם גלאק פון דער בורזשואזיע וועלכע נויגט זיך צום אונטערגאנג, אוו עם מאכען פון אונז נאר חוזק די ווילדע געשרייען פון הידד אוו הורא?

אבער אויף די בערג פון דעם גליל טראגט זיך דער שמייכעל פון שטילער גבורה, וועלכע פליכט ווי לעבעדיגעם וואסער פון דאס הארץ פון דער אומה, וועלכע צאפעלט זיך אין איר בלוט אוו אין איר בלוט שטעהט זי אויף צום לעבען. וואהרום תל־חי איז ניט אן איינצעלנע פלוצלונגע ערשיינונג, נאר זי איז א סימבאל, דער טיפסטער אויסדרוק פון דער לעבענס־העלדיש־קייט, וועלכע האט אנגעכאפט אין דער לעצטער עפאכע די אידישע רעוואלוציאנערען פון דער וועלט, די קעמפער פאר זעלבסטשוץ, די חברים פון אידישען גדוד אוו פון דער רויטער ארמיי, די טויזענדער אוו צענדליגער טויזענדער צעירים אוו צעירות, וועלכע האבען זיך אומעדום מוסר נפש געווען פאר דער הייליגקייט אוו רייגקייט פון לעבען. פון תל־חי וועט אונז לייכטען א נייער ליכט אין אונזער פינסטערניש, פון תל־חי וועלען מיר שעפען קראפט אוו שטארקייט ניט נאר כדי אונז צו באשיצען, נאר אויך כדי אויסצוטרעטען א נייעם וועג פאר דעם ישוב, אין דער אויפלעבונג פון א"י.

אויב אבער דער מדבר פון דעם בורזשואזעם ציוניזם ענטפערט ניט אויף דעם קול פון דעם ארבייטער, אויף דעם קול פון פאלק, איז דאך נעקומען די שעה, וואו מיר מוזען אנהויבען ריידען אנדערש וועדטער אוו אן אנדער שפראך. דער ארבייטער פארדארט אוו ניט ער בעט, אז דאס גאנצע לאנד זאל געבויט וועדען אויף דעם יסוד פון אייגענער ארבייט, דאס הייסט, אויף דעם יסוד פון נאציאנאלער ווירטשאפט, וואס אהן דיזען יסוד איז ניטא קיין

אויף דעם וועג פון סאָציאַליזם, און דער אַלגעמיינער סאָציאַליסטישער גע־דאנק האָט ארויפגעלעגט אויף דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם דעם שטעמפּל פון אבסאָלוטען אמת, פון אן אבסאָלוטער פאָדערונג.

און אָט זיינען נעקומען די לעצטע טעג, די טעג פון די נייע קאמפּען און דעם נייעם זעלבסטשוץ, און דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז ווידער נעשטעלט געווארען אויף דער טאגעס־אָרדנונג, שוין ניט נאָר ביי די ארבייּ־טער, נאָר ביי די אלע, וועלכע זיינען נאָענט צום ישוב. די וועלכע ווילען באשיצען דאָס לאנד, פאר זיי קען די באשיצונג נאָר זיין א מלחמה פאר דעם לעבען. דער ישוב דארף אין זיך פארקערפּערען נאָר שיינקייט, געראָבטיג־קייט, אמת, פארפּאָלקאָמונג פון לעבען צוליב דעם גאנצען פּאָלק. ניטאָ קיין ישוב אין ארץ ישראל אָהן דער אויפלעבונג פון פּאָלק ישראל, און ניטאָ קיין נאציאָנאלע אויפלעבונג אָהן סאָציאַלער באגייסטערונג, אָהן דער דערהויבונג פון דער ארבייט. דאָס גאנצע פּאָלק אין א"י האָט איצט דערקענט, דאָס מיר שטעהען ביים קריזיס, און דאָס נאָר א מאסאָווע איינוואנדערונג און א ברייטע קאָלאָניזאציע אויף דעם יסוד פון אייגענער ארבייט קאָן ראטעווען דעם ציוניזם, וועלכער צאפּלט זיך צווישען לעבען און אונטערגאנג.

אָבער קיינמאָל איז ביים ציוניזם ניט געווען דער שכל אזוי בלאם און דער רצון אזוי אָרעם ווי איצט. אנשטאט אנידערצושטעלען די פראגע פון דער טעריטאָריאַלער אויפלעבונג אין איר גאנצער גרויס, אנשטאט זיך באַ־ציען מיט יראת הכבוד צו אלע אונזערע סאָציאַלע און קאָלאָניזאטאָרישע פראגען, איז דער ציוניסטישער געדאנק איצט געפאנגען אין קינדישען שרעק און איז בלינד צו אלעם, וואָס קומט פאָר ארום אים. מען הערט נאָר דרשות און מגידישע חקירות וועגען די פּארטייען און דעם פורכטבארען אומגליק, וועלכען זיי בריינגען חלילה אויף דעם פּאָלק ישראל און ארץ ישראל. ניטאָ אין אונזער לעבען קיין פּלאץ פאר מפלגות, און די פּארטייען שטעהען אין ווידערשפּרוך צו איינהייט פון דער נאציאָן. בכן, זאָלט איר, שלעכטע קינדער פון די פּארטייען, געהן און זיך אָנשליסען צו אונזער פּארטיי און אונזער שכל, די פּארטיי און דער שכל פון דער בורזשואזיע, דאם איז דער שלום־פּאָרשלאג פון די ציוניסטען. מען שרעקט דעם עולם מיט דעם רויטען גיפט, וועלכער בריינגט אריין א מהומה אין דער מענשהייט, און וואָס אָהן אים איז דאָך די מענשהייט נאָר אָנגעפילט מיט שלום, גערעכטיגקייט, שיינ־קייט, אמת און אָרדנונג. די ארבייטער קבוצה איז חס ושלום א באַלשעוויס־טישע קאָמונע, און דער באַלשעוויזם האָט דאָך געבראכט אונזער פּאָלק צום פארדארבען, בשעת אונטער דער פריערדיגער אָרדנונג, פון די צייטען פון צאָר ביז דעניקין, איז דאָס פּאָלק ישראל געווען גליקליך און זיכער. אנדערע טוען אָן א מענטעלע פון לִיבשאפט צו די ארבייטער. נאָר די פאראייניגונג

איר באשאפט צווישען דעם ציוניזם און דער אידישער פאלקס־מאסע אין ארץ ישראל און חוץ לארץ.

רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דעם רוח ישראל און דער תורת ישראל, וואהרום דורך דיזער פאליטיק זייט איר אייגענטליך מבזה אלע איי־ביגע תוכנים, וועלכע זיינען באהאלטען אין דער אידישער נשמה.

און רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דער שפה עברית, וואס אין איר טיפקייט און איר ליבט איז באהאלטען א קולטור פון נייע וועדטען און נייע באציאונגען, וואס דער וויידערשפענסטיגער שיר פון דעם אמאליגען דור וועדט אין איר מגולגל אין דעם ליד פון שאפונג און גערעכטיגקייט פון דער געמיינשאפט פון דער צוקונפט. רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דיזער הייליגער שפראך, וואהרום פון איר גאנצער הייליגקייט האט איר ג'־ירש'ענט נאר די אויבערפלאכיגקייט, די פלויערי, די הברה.

און רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דער אויפלעבונג פון פאלק און לאנד. וויסט איר דאס שרעקליכע וואהרט, וועלכעם ליגט אויף אונזערע ליפען? מיר ווילען דאס אייך זאגען: מיט אייערע אייגענע הענט בויט איר אויף צווישען אונז די פרעמדע פעסטונג, וואס באלד וועט אונטער אירע פוהרטבארע שאטענס פארטריקענט ווערען דער בוים פון דער לעצטער האפנונג פון דעם אידישען פאלק. היינט איז עס אפשר א פאלעמישע מליצה, מארגען קען עס אבער ווערען א טראגישער אמת!

און איר, חברים ארבייטער, פאלט ביי זיך ניט אראפ! אויף די בערג פון גליל שטייגט אויף די זון, אונזער זון, און קראפט און גבורה איז אין אירע פלינלען. איר האט באשיצט דאס לאנד געגען אירע אנפאלער פון אויסען, איר וועט נאך באשיצען מיט אייער ארבייט און אייער גייסט דאס לעבען געגען די שטערונגען פון אינווייניג!

געשריבען אין ארץ ישראל, אין 1920.

אָרט פאר א אידישען ישוב און פאר אידישער אויפלעבונג אין ארץ ישראל. אלע געלדער און אלע כחות פון די ציוניסטען, אלע אונטערנעמונגען פון ציוניזם, דארפען זיין פאראנדעלט יעצט צו דיזען צוועק. אלע מיטלען דארפען מער ניט אויסגענעבען ווערען ווי פאר איין זאך: די באשאפונג פון א אידישער ווירטשאפט דורך שטאטישע און דאָרפישע קאָאָפעראטיוון. עס איז מעגליך אריינצובריינגען צענדליגער טויזענדער נייע מענשען און קאָלאָניזירען זיי אויף דעם סיסטעם פון קאָאָפעראטיוון. אָבער ווען מיר באמת שווייגען, בשעת הונדערטער און טויזענדער מענשען גרייטען זיך צו פארלאָזען דאָס לאנד דורך מאנגל אין ארבייט און נויט, אָדער בעסער געזאָגט, ווייל די מנהיגים און בעלי בתים זיינען טויב און שטום און זיינען געפאנגען פון קינדערשען שרעק?

און זאָל מען ניט זאָגען, דאָס די קאָאָפעראטיוע אנשטאלטען האָבען דעפיציטען, און דאָס מען וויל פארהיטען אידישע געלד, עס זאָל ניט גענהן חלילה אויף אומפראָדוקטיווע צוועקען. מיט דיזער מעשה מאכט איר נאָר א געלעכטער. איר ווייסט, אקוראט ווי מיר, דאָס די שטאָטישע קאָאָפעראטיוון, די אינדוסטריע־קאָאָפעראטיוון, דער קאָנסום־קאָאָפעראטיוו „המשביר", ניט נאָר זיי פארלירען ניט, נאָר דאָס זיי האָבען געקאָנט זיין א קוואל פון וואויל־שטאנד פאר דאָס גאנצע פאָלק, וואָלטען געקאָנט פאר־ביליגערען די פראָדוקטען, פארגרעסערען די באפעלקערונג, אויב נאָר דער נויטיגער קאפיטאל וואָלט אין זיי אריינגעלייגט געוואָרען. עפענט אויף גרויסע נאציאָנאלע פאבריקען, אויף א דעמאָקראטישען באזיס, און דורך קאָאָפעראטיוון ארבייט, און איר וועט אויפלעבען דאָס לאנד. און די לאנד־ווירטשאפטליכע קבוצות, זיי זיינען דאָך באמת דער ערשטער קאָלאָניזאַ־ציאָנס־פארזוך, וועלכער האָט זיך איינגעגעבען אין נאציאָנאלען, עקאָנאָ־מישען און סאציאלען זין. אמת, אין פילע קבוצות איז שוין אונמעגליך געווָארען דאָס ליידען פון דחקות, פון מאנגל אין בהמות, ערד, הויז־ווירט־שאפט. אָבער די ארבייטער בלייבען שטעהן אויף זייער וואָך און זיי פאָ־דערען איצטער איינמאל פאר אלע מאל, דאָס די נאציאָנאלע קאפיטאלען, וועלכע וועלען אויפגעזאמלט אין דער וועלט, זאָלען אריינגעלייגט וועלען אין נאציאָנאלע ווירטשאפט, אין קאָאָפעראטיוע אָרגאניזאציאָנען, צוליב אידישע ארבייט און צוליב דער פארגרעסערונג פון ישוב. דאָס געלט זאָל ניט צוטיילט וועלען מעהר אויף תמיכות, שכירות, קרעדיטען עד שיבוא אליהו, לטובת פון פריוואטע קאפיטאליסטען.

אויב איר הערט ניט און איר פארשטעהט ניט, דאן זאָלט איר ווייסען, דאָס איר וועט זיין שולדיג אין איצטיגען קריזיס, פאר דעם אפגרונד, וועלכען

קראפט זוכט דאס אידישע פאלק אין דעם סאציאליסטישען ציוניזם. א נייע וועלט פון קולטור, א נייע אָרדנונג פון געזעלשאפט, א נייעם וויזען פון געשיכטע. עס איז נאך א טענדענץ, א האפנונג, א מיסטישע זענזוכט פון א פאלק נאך א טאט און א וואונדער, אבער א זענזוכט, וועלכע ראנגעלט זיך פאר היסטאָרישער געשטאלט, וועלכע זוכט דאס קלייד פון רעאליטעט.

אלס אן אידעע און א באוועגונג איז דער סאציאליסטישער ציוניזם דער שלום־אקארד פון דער גאנצער קולטור־באוועגונג פון אידישען פאלק אין דער מאדערנער צייט, איז עס די העכסטע היסטארישע שטייגערונג פון אלע זיינע אפענע און פארבאהאלטענע האפנונגען און נביאות. נאר נאך צוויי יאר־הונדערטען פון אידישער אייראפעאיזירונג און פארוועלטליכונג; נאר נאך דער עפאכע פון אסימילאציע און קולטור אין מערב איראפא; נאך דער עפאכע פון השכלה, ציוניזם; נאך דעם אנשטויס פון אידען אן רעוואלוציע און סאציאליזם אין דער גאנצער וועלט, האט געקאנט אויפשטייגען ביים אידישען פאלק דער סאציאליסטישער ציוניזם, דער ווילען צו א נייער אייגענ־ארטיגער קולטור־היסטארישער טאט. דער סאציאליסטישער ציוניזם איז א נייע שעפפערישע וועגרונג פון דעם אידישען היסטארישען רצון, א נייע, אלט־נייע ליניע, וועלכע דער היסטארישער פראצעס פון אידישען פאלק נעמט יעצט. אלע אנדערע אידישע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע באוועגונגען, די אסימילאציע, דער בונדיזם, דער ציוניזם, דער גלות'יזם טרעטען שוין קענטיג אף פון זייערע ביז־איצטיגע פאזיציעס און גרענעצען און שטראמען יעצט אין דעם פלוס פון סאציאליסטישען ציוניזם, וואס אונטער זיין צייכען שטעהט באלד די אידישע צוקונפט.

אלס אידעע און באוועגונג איז דער סאציאליסטישער ציוניזם די פרוכט פון קולטורעלער און געזעלשאפטליכער ענטוויקלונג פון אידישען פאלק אין דער מאדערנער צייט, אין די לעצטע הונדערט יאר. אבער אלס ביינקשאפט און האפנונג, אלס מיסטישער גלויבען און אינווייניגער בטחון, וואָרצעלט דער קאמפלעקס פון געדאנקען און געפילען, וועלכער איז איינגעשלאסען אין סאציאליסטישען ציוניזם, אין דער גאנצער אידישער געשיכטע. דער קאמפ־לעקס וועלט, אויס דער דערקענטניש פון דער אייגענער אריגינאליטעט און מיסיאן, פאר די העכערע אידעאלען פון קולטור און הומאניטעט, פאר דער פארגייסטיגונג און מאראליזירונג פון לעבען, איז דער גרונט־מאטיוו פון דער אידישער געשיכטע. די איבערווינדונג פון יעדער נאטירליכער און היסטארישער רעאליטעט, כדי ארפצוברייניגען די שכינה און דעם מלכות־הרוח, און פארווירקליכען דעם אידעאלען שבת־שבתון פון דער געשיכטע, ציט זיך ווי א רויטער פאדים דורך די יארטויזענטער פון דעם אידישען היס־טארישען לעבען. אין די אידעען פון שיבת ציון, ביאת המשיח, גאולה,

גראנקען פון סאציאליסטישען ציוניזם *)

מיט דעם וואקס סאציאליסטישער ציוניזם ווערט באצייכענט דער אויפגעוואכטער אין ערוואכטער ווילען פון אידישען פאלק צו פאליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, צו סאציאליסטישער קאנסטרוקציאן און צו פרייען נאציאנאלקולטורעלען רענעסאנס. אבער אין דעם וואקס סאציאליסטישער ציוניזם ליגען ענטהאלטען מער מעגליכקייטען, אויסזיבטען, היסטארישקולטורעלע פאטענצען, כחות פון פארגאנגענהייט און שאפענדע טענדענצען פון דער צוקונפט, איידער אין וועלכער עם איז באגריפליכער אויסטייטשונג און רעפיניצע פון דעם וואקס. עס איז א צוואמענפלעכטונג פון ציון און סאציאליזם — צוויי אומענדליך־רייכע, כמעט מיסטישע קולטור אידעען און היסטארישע ווילונגען, וועלכע האבען איין שורש און איין מקור אין די טיפענישען, אין דעם אפגרונט פון דער מענשליכער נשמה, אין דער היסטארישער נשמה. צוויישען דיזע טיפסטע קולטור־אידעען שאפט זיך יעצט אן ערלייזענדער סינטעז אין דער ציוניסטיש־סאציאליסטישער באוועגונג. אין דער באוועגונג פון אידישען פאלק באוואוסטזיניג און פריי אויפצובויען א סאציאליסטישע געזעלשאפט אין ציון, וואס אויף איר יסוד זאל זיך אויפבויען א נייע, נאך ניט געווען, מענשליכע קולטור.

אין מיטען פון אלע נאציאנאלע באוועגונגען, אלע רעוואלוציאנערע שטורמען און סאציאליסטישע האפונגען פון אונזער צייט, שטעהט דער סאציאליסטישער ציוניזם אלס אן אייגענארטיגע אידעע און באוועגונג. אפשר די אייגענארטיגסטע נאציאנאל־פאליטישע און סאציאל־קולטורעלע ערשיינונג פון דער צייט. אזוי אייגענארטיג און מערקווירדיג ווי דער שיקזאל, די טראגיק און די האפנונג פון דעם אידישען פאלק זעלבסט. ערשט דער גייסט פון דער צוקונפט וועט דערקענען און אפשעצען פון דער היסטארישער דיסטאנץ די גאנצע קולטורעלע און היסטארישע גרויס פון דעם סאציאליסטישען ציוניזם אלס אידעע און באוועגונג.

דער סאציאליסטישער ציוניזם איז נאך אמאל נעווען א גרויסע ארויפפארעלונג פון דעם אידישען פאלק נעגען דער וועלט און געשיכטע. דאס תורה־פאלק און גלות־פאלק שטעלט זיך איבער דער וועלט, ווי די וועלט באלייכטען, פירען, ערלייזען, דורך זיין אייגענער דערהויבונג און ערלייזונג. דורך די דערקענטנים פון זיין אייגענער קולטור־ווערט און זיין שאפענדער

---

*) פון „טאג", מערץ 19טען, 1918.

עתיד לבוא, קץ הימים, אחרית הימים, און אפילו אין דער מיסטישער האָפּ־
נונג פון תחית המתים קלינגט און דריקט זיך אוים דיזע היסטאָרישע אָריגי־
נאַליטעט פון אידענטום.

אין דער משיח־האָפּנונג האָט דיזער אייגענארטיגער גייסט פון אידענ־
טום שטיל געברענט, אין די פאַלשע משיח־באוועגונגען פלעגט ער זיך פאנאַנ־
דער־פלאקערן מיט א מיסטישער קראפט און פלעגט דרענגען צו פאַנטאַס־
טישע, אָפטמאָל גאָר הערָאישע טאַטען.

פון דיזען אייגענארטיגען גייסט פון תקון עולם און היסטאָרישען משיח
זיינען דורכגעדרונגען אלע עפּאָכען פון דער אידישער געשיכטע, אלע ענט־
וויקלונגס־פאזיסען פון אידענטום, פון דעם ביבלישען אלטערטום ביז צו דער
מאָדערנער צייט. אין אלע ערשיינונגען פון אידישען גייסט, אין דער תורה,
אין דער אידיש־גריכישער פילאָזאָפיע, אין מדרש און תלמוד, אין דער
מיטעלאלטערליכער פילאָזאָפיע, אין פיוט, קבלה, חסידות; אין אלע אוני־
ווערסאלע אויסערונגען פון דעם אידישען געניוס, אין פילאָזאָפיע, רעווא־
לוציע, סאָציאליזם, ליטעראטור, האָט זיך אויסגעדריקט דיזע אייגענארטיגע
אידישע אינדיווידואליטעט, וועלכע וועלט איבערווינדען די וועלט פון נאַטור
און אויפבויען די מלוכה פון גייסט. אין דיזען שרש פון דער אידישער
געשיכטע, אין דעם מקור פון אידענטום וואָרצעלט דער סאָציאליסטישער
ציוניזם. דיזע מאָדערנע, אידישע רענעסאנס־שטרעבונג איז מער איידער
א סאָציאל־פאָליטישע באוועגונג, מער איידער א נאציאָנאלע אויפהויבונג.
די אידעע פון אידענטום, וועלכע איז א שפּפערישע קולטור־אידעע פון דער
מענשהייט, לעבט וויידער אויף צוזאמען מיט דער באפרייאונגס באוועגונג
פון אידישען פאָלק. די היסטאָרישע פאַטענצען פון דער אידישער נאציאָן,
וועלכע זיינען נידערגעדריקט און נידערגעהאלטען געוואָרען, געפינען וויידער
אן אויסוועג, א שאפונגס־מעגליכקייט דורך דעם, וואָס די אידישע נאציאָן
טרעט וויידער ארויף אויף דער בימה פון דער וועלט־געשיכטע.

ציונזם

3512

דר. נחמן סירקין

געקלייבענע ציונסטישע סאטיאליסטישע שריפטען באנד 1

P5/1,3

3/1,3

#3512

ספריה עממית במורונטו
יידישע
זאלקם ביבליאמעק
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

3.1.76